

La Sainte Bible En Bambara

The Holy Bible In Bambara

Language:
Country:
Publisher:
Copyright:
Last Updated: 2023-10-20
ID: df304443-d381-4fe8-b5bb-ae09b62b805d
ISO: bam
ISBN:

MATIYU.....	4
MARKA.....	25
LUKA.....	38
YUHANA.....	60
KEWALEW.....	77
ROMEKAW.....	98
1 KORENTEKAW.....	107
2 KORENTEKAW.....	116
GALASIKAW.....	123
EFESEKAW.....	127
FILIPEKAW.....	130
KOLOSEKAW.....	133
1 TESALONIKEKAW.....	136
2 TESALONIKEKAW.....	138
1 TIMOTE.....	140
2 TIMOTE.....	143
TITE.....	145
FILEMON.....	147
HEBURUW.....	148
YAKUBA.....	155
1 PIERE.....	158
2 PIERE.....	161
1 YUHANA.....	163
2 YUHANA.....	166
3 YUHANA.....	167
JUDE.....	168
JIRALI.....	169

MATIYU

1 Nin ye Yesu Krisita buruju seben ye. Yesu bɔra Dawuda bɔnsɔn na, Dawuda bɔra Ibrahim bɔnsɔn na. ² Ibrahim ye Isaka bange. Isaka ye Yakuba bange. Yakuba ye Juda ni a balimakew bange. ³ Juda ye Fares ni Zara bange. Tamar tun ye olu ba ye. Fares ye Esrom bange. Esrom ye Aram bange. ⁴ Aram ye Aminadab bange. Aminadab ye Nasɔn bange. Nasɔn ye Salmɔn bange. ⁵ Salmɔn ye Boaz bange. Rahab tun ye o ba ye. Boaz ye Obed bange. Ruti tun ye o ba ye. Obed ye Isayi bange. ⁶ Isayi ye masake Dawuda bange. Masake Dawuda ye Solomani bange. Ale ba tun ye Uri muso ye fɔlɔ. ⁷ Solomani ye Roboam bange. Roboam ye Abiya bange. Abiya ye Asaf bange. ⁸ Asaf ye Josafat bange. Josafat ye Joram bange. Joram ye Oziyasi bange. ⁹ Oziyasi ye Joatam bange. Joatam ye Akaz bange. Akaz ye Ezekiyasi bange. ¹⁰ Ezekiyasi ye Manase bange. Manase ye Amɔn bange. Amɔn ye Josiyasi bange. ¹¹ Josiyasi ye Jekoniyasi ni a balimakew bange. O tuma la Israel mɔgɔw cɛra ka taa Babilone jamana la. ¹² O mɔgɔ celi kelen kɔ ka taa Babilone, Jekoniyasi ye Salatiel bange. Salatiel ye Zorobabel bange. ¹³ Zorobabel ye Abiudi bange. Abiudi ye Eliyakim bange. Eliyakim ye Azɔr bange. ¹⁴ Azɔr ye Sadɔk bange. Sadɔk ye Akim bange. Akim ye Eliudi bange. ¹⁵ Eliudi ye Eleazar bange. Eleazar ye Matan bange. Matan ye Yakuba bange. ¹⁶ Yakuba ye Yusufu bange. Yusufu kera Mariyama cɛ ye. Yesu min bɛ wele Krisita, Mariyama ye o bange. ¹⁷ Bɔnsɔn yelem a ko tan ni naani kera Ibrahim ni Dawuda cɛ. O kɔ, bɔnsɔn yelem a ko tan ni naani kera Dawuda ni Israel mɔgɔw celi waati cɛ ka taa Babilone. Bɔnsɔn yelem a ko tan ni naani kera o tuma ni Krisita bange tuma cɛ. ¹⁸ Yesu Krisita bange cogo file. A ba Mariyama maminelen tun bɛ Yusufu fɛ. Sani u ka jɛ, Mariyama y'a sɔkɔ ko a ye kɔkɔ ta Ni Senu ka sebaaya la. ¹⁹ A cɛ Yusufu tun ye mɔgɔw tilennen ye, a tun t'a fɛ ka Mariyama tɔgɔ tijɛ. A y'a latigɛ a yɛrɛ kɔkɔ ko a na o furu ko dabila dogo la. ²⁰ Ka Yusufu to o miirili la, Matigi ka melekɛ dɔ y'i jira a la sugo la k'a fɔ a ye ko: «Dawuda bɔnsɔn Yusufu, i kana siran ka Mariyama furu, k'a masɔkɔ a ye kɔkɔ ta Ni Senu ka sebaaya la. ²¹ A na denke bange, i na o tɔgɔ da Yesu, katuguni ale na a ka mɔgɔw kisi u ka jurumu w ma.» ²² O kow bɛɛ kera ten walisa Matigi tun ye min fɔ kira dɔ da la, o ka dafa, ko: ²³ «A file, npogotigi cɛ dɔnbali na kɔkɔ ta ka denke bange, o tɔgɔ na da ko Emanuel,» o kɔkɔ ko Ala bɛ an

cɛma. ²⁴ Yusufu wulila ka bɔ sunɔgɔ la, a y'a kɛ ka kɛɛ ni Matigi ka melekɛ ka kuma fɔlen ye. A ye Mariyama furu siri, ²⁵ nka u ma jɛ sani Mariyama ka jigin a denke fɔlɔ la. Yusufu ye den tɔgɔ da Yesu.

2 Yesu banger a Jude jamana la Betilehem, masake Herode tile la. A bangelen kɔ, dɔnbaa dɔw nana ka bɔ kɔkɔ fɛ ka se Jerusalem. ² U ye nininkali kɛ ko: «Yahutu w ka masake min banger a sisan, o bɛ min? An ye a ka dolo ye k'an to kɔkɔ fɛ, an nana a bato.» ³ Masake Herode y'o mɛn minke, a ni Jerusalemkaw bɛɛ kɔnkɔnafilila o kuma kosɔn. ⁴ Herode ye sarakalasebaaw kuntigiw ni a ka mɔgɔw ka sariya karamɔgɔw bɛɛ lajɛ ka u nininka ko: «Krisita ka kan ka bange min?» ⁵ U y'a jaabi ko: «Jude jamana Betilehem katuguni a sebennen bɛ kira dɔ fɛ ko: ⁶ `E Betilehem min bɛ Jude jamana la, i tɛ Jude faamaduguw bɛɛ la dɔgɔmannin ye dɛ, k'a masɔkɔ kuntigi dɔ na bɔ i la, o na ne ka siya Israel mara.' » ⁷ O kɔ, Herode ye o dɔnbaaw wele dogo la ka u nininka kosebɛ o dolo ye waati ko la. ⁸ O kelen, a ye u ci ka taa Betilehem. A ko: «A' ye taa o denyenin nini kosebɛ. Aw mana a ye, a' ye na o fɔ ne ye, walisa ne fana ka taa a bato.» ⁹ Dɔnbaaw ye masake ka kuma mɛn minke, u taara. U tun ye dolo min ye k'u to kɔkɔ fɛ, o file, o taara u jɛ fɔ ka se denyenin kɔkɔ la, a y'i jɔ o yɔkɔ kun na. ¹⁰ Dɔnbaaw ye o dolo ye tuma min na, u jagalila kosebɛ. ¹¹ U donnen so kɔkɔ, u ye denyenin ni a ba Mariyama ye. U y'u bi duguma ka denyenin bato. U ye u ka minenw dayɛɛ ka denyenin sɔn ni sanu ni suma diyalan mana ani fen suma duman dɔ ye, min tɔgɔ ko mirɛ. ¹² O kɔ, dɔnbaaw lasɔminen Ala fɛ sugo la ko u kana kɔsegin Herode yɔkɔ, u taara u ka jamana la sira wɛrɛ fɛ. ¹³ Dɔnbaaw taalen kɔ, Matigi ka melekɛ dɔ y'i jira Yusufu la sugo la k'a fɔ a ye ko: «Wuli ka boli ka taa ni den ni a ba ye Misira, ka to yen fo ne ka kuma i fɛ tuma min na, katuguni Herode na den nini ko a b'a faga.» ¹⁴ Yusufu wulila o su yɛrɛ la ka boli ka taa ni den ni a ba ye Misira. ¹⁵ U tora yen fo ka taa Herode sa. O kow kera walisa min fɔra Matigi fɛ a ka kira dɔ da la, o ka dafa, ko: «Ne ye ne denke wele ka bɔ Misira.» ¹⁶ Herode y'a ye ko dɔnbaaw y'a janfa minke, a diminna kosebɛ. A ye mɔgɔw ci ka taa Betilehem ni a dafɛ duguw denmisen cɛmanw bɛɛ faga, minnu si ma tɛmɛn san fila kan, ka kɛɛ ni dɔnbaaw ka waati fɔlen ye. ¹⁷ Kira Jeremi ye min fɔ, o dafara ten. A tun ko: ¹⁸ «Mɔgɔw ye kasikan mɛn ka bɔ Rama, kulo ni kasikan-

ba. Rasel be a ka denmisenw su kasi. A te son a dusu ka saalo, k'a sara u sara ka ban.»¹⁹ Herode salen ko, Matigi ka meleke do yi jira Yusufu la sugo la k'a to Misira.²⁰ O meleke ko: «Wuli ka kosegin ni den ni a ba ye Israel jamana la, sabu minnu tun b'a fe ka den faga, olu sara.»²¹ Yusufu wulila ka kosegin ni den ni a ba ye Israel jamana la.²² A y'a men minke ko Arkelaus sigira a fa Herode no ka ke Jude jamana masake ye, Yusufu siranna, a ma son ka taa yen. A lasominen Ala fe sugo la, a taara Galile jamana la.²³ A sigira dugu do la yen min tugo ko Nazareti, walisa kiraw tun ye min fo ko Yesu na wele Nazaretika, o ka dafa.

3 O donw na, Yuhana Batiselikela nana Jude kungokolon kono ka waajuli damine.² A tun be welewele da ko: «A' ye nimisa aw ka jurumuw la, katuguni sankolo masaya surunyara.»³ Kira Esayi tun kumana moko min ko la, Yuhana don. Esayi ko: «Perenkan be ko kungokolon kono ko: 'A' ye Matigi ka sira laben, ka a ka sira misenw latilen.' »⁴ Yuhana ka fini tun dilara ni naame si ye, a ka cesirilan tun ye wolo ye. A ka dumuni tun ye ntan ni wo kono di ye.⁵ Moko tun be taa Yuhana segere ka ko Jerusalem ni Jurden ba da la ani Jude jamana be la.⁶ U tun be u jo u ka jurumuw la. Yuhana tun be u batise Jurden baji la.⁷ Yuhana y'a ye tuma min na ko Farisien caman ni Saduseen caman nana a fe ka batise, a y'a fo u ye ko: «Fonfonnin-denw, joni ye aw lasomi ko aw ka boli Ala ka diminya nata ne?»⁸ Kewale minnu b'a jira ko aw nimisara aw ka jurumuw la, a' ye olu ke.⁹ Aw kana a fo aw yerew kono ko Ibrahimia ye aw fa ye. Tife la ne b'a fo aw ye ko Ala be se ka nin kabakurunw yelema ka u ke Ibrahimia bontonw ye.¹⁰ Hali sisan, jele talen be jiriw dili tigeli kama ka ban. Jiri o jiri te den numan ke o be tige ka fili tasuma la.¹¹ Ne kono be aw batise ji la k'a jira ko aw nimisara aw ka jurumuw la, nka do be na ne ko, o fanga ka bon ni ne ta ye, hali ne man kan ni a ka sabara boli yere ye a sen na, o na aw batise Ni Senu ni tasuma la.¹² A ka jofye minen be a bolo. A na a ka ko gosilen fye ka ko naga la. A na a ka kokise ke jigine kono ka a epe jeni tasuma sabali la.»¹³ O tuma la Yesu bora Galile jamana la ka taa Yuhana segere Jurden ba da la ko Yuhana ka a batise.¹⁴ Ale tun b'a fe ka ban, a y'a fo Yesu ye ko: «Ne ka kan ka batise e fe, i be na ne ma wa?»¹⁵ Yesu y'a jaabi ko: «A to a ka ke sisan. A ka pi an ka Ala sago dafa ten.» Ayiwa Yuhana sonna.¹⁶ Yesu batiselen ko, a bora ji la. O yononin kelen, sankolo dayelela. A ye Ala Ni jiginto ye i ko jenentuban, ka na sigi a kan.¹⁷ Kumakan do bora sankolo la ko: «Nin ye ne Denke kanulen ye, a ko ka di ne ye haali.»

4 O ko, Ni Senu ye Yesu nemine ka taa kungokolon kono walisa Sitane k'a kono.² Yesu ye tile binaani ni su binaani ke sun na, a ma dumuni ke, o ko, kongo y'a mine.³ Konoalikela gerela a la k'a fo a ye ko: «Ni i ye Ala Denke ye, a fo ko nin kabakurunw ka yelema ka ke

nbuurukunw ye.»⁴ Yesu y'a jaabi ko: «A sebennen be ko: 'Dumunifen dama te moko balo, nka kuma minnu be be ko Ala da la, a be balo olu de la.' »⁵ O ko, Sitane taara ni Yesu ye dugu senuma kono k'a bila Alabatosoba kuncema,⁶ k'a fo a ye ko: «Ni i ye Ala Denke ye, i cun duguma, katuguni a sebennen be ko: 'Ala na i ko fo a ka melekw ye, u na i mine u bolow la, walisa i sen kana na gosi kabakurun si la.' »⁷ Yesu y'a fo a ye ko: «A sebennen be fana ko: 'I kana i Matigi Ala kono.' »⁸ Sitane taara ni Yesu ye ko kura ka taa kulu jamanjan kan ka dife masayaw ni u bonya be jira a la,⁹ k'a fo a ye ko: «Ni i b'i kongiri ne kono ka ne bato, ne na ninu be di i ma.»¹⁰ Nka Yesu ko: «Taa ka ko yan, Sitane, katuguni a sebennen be ko: 'I ka i Matigi Ala bato ka baara ke o kelenpe ye.' »¹¹ O ko, Sitane taara. Meleke do nana Yesu mago ne.¹² Yesu y'a men tuma min na ko Yuhana bilara kaso la, a bora yen ka taa Galile jamana la.¹³ A bora Nazareti dugu la, a taara i sigi Kapernaum, o tun ye Galile ba da la dugu do ye, Zabolon ni Nefitali jamana la.¹⁴ O kera walisa kira Esayi ye min fo, o ka dafa, a ko: ¹⁵ «Zabolon jamana ni Nefitali jamana, baji da la, Jurden ba kofe, siya werew ka Galile.¹⁶ Minnu sigilen tun be dibi la, olu ye keneyeelenba ye. Minnu sigilen tun be dibi la saya kono la, keneyeelen bora olu ye.»

¹⁷ Kabini o tuma la Yesu ye waajuli damine. A tun b'a fo ko: «A' ye nimisa aw ka jurumuw la katuguni sankolo masaya surunyara.»¹⁸ Yesu taamato Galile ba kere fe, a ye balimake fila ye minnu tun ye monnikelaw ye, Siman min be wele Piere ani a balimake Andre. U tun be jo fili la baji la.¹⁹ Yesu y'a fo u ye ko: «A' ye tugu ne la, ne na aw ke moko nininaw ye.»²⁰ U sinna ka u ka jow to yen ka tugu Yesu la.²¹ A taara jefo tun ka balimake fila wera ye. Olu tun ye Zebede denkw Yakuba ni Yuhana ye. U ni u fa Zebede tun be kurun kono ka u ka jow kala. Yesu ye u wele.²² U sinna ka kurun ni u fa to yen ka tugu Yesu la.²³ Yesu tun be yaala Galile jamana kono be la ka moko kalan u ka Alabatosow kono. A tun be sankolo masaya Kibaru Duman fo. A tun be bana sifa be keneya ani moko ka barikantanya be.²⁴ Yesu tugo tun be fo Siri jamana kono be la, o de la, moko nana Yesu segere ni u ka banabaatow ye. Moko minnu tontola bana sifa caman ni dimin caman fe, jinetow, kirikirimashyentow ani moko fan fila salenw, u nana ni olu be ye. Yesu ye u be keneya.²⁵ Jamaba tugura a kofe ka ko Galile jamana ni Dekapole ni Jerusalem ni Jude jamana ani Jurden ba kofe.

5 Yesu ye jama ye tuma min na, a yelenna kulu kan k'i sigi. A ka kalandenw gerela a la,² a y'a damine ka u kalan ko: ³ «Minnu y'a don ko u ye faantanw ye Ala ta fan fe, olu ye dubadenw ye, katuguni sankolo masaya ye u ta ye.⁴ «Minnu dusu kasilen don, olu ye dubadenw ye, katuguni u dusuw na saalo.⁵ «Minnu sabalilen don, olu ye dubadenw ye, katuguni u na dugukolo sara ciyen ye.⁶ «Tilennenya nege be minnu

na i n'a fɔ kɔŋkɔ ni minnɔkɔ, olu ye dubadenw ye, katuguni u na wasa. ⁷ «Makarikelaw ye dubadenw ye, katuguni makari na ke u la. ⁸ «Minnu dusukunw jelen don, olu ye dubadenw ye, katuguni u na Ala ye. ⁹ «Minnu b'a pini here ka to mɔkɔ ni mɔkɔn ce, olu ye dubadenw ye, katuguni u na wele Ala denw. ¹⁰ «Minnu tɔkɔla tilennenyɔ kosɔn, olu ye dubadenw ye, katuguni sankolo masaya ye u ta ye. ¹¹ «Ni mɔkɔn be aw neni, ka tugu aw nɔfe ka aw kɔkɔ, ka ko jugu caman nkalon da aw la ne kosɔn, o tuma la aw ye dubadenw ye. ¹² Aw ka pagali ka nisɔndiya kosebe haali, katuguni aw ka baraji ka bon sankolo la. Kira minnu tun be aw ne, mɔkɔn ye olu fana kɔkɔ ten. ¹³ «Aw ye kɔkɔ ye diɲe la, nka ni kɔkɔ timiya bɔka a la, mun na a timiya tun? A te foyi ne tun fɔ ka fili kenema, mɔkɔn be taama a kan. ¹⁴ «Aw ye keneyeelen ye diɲe la. Dugu min sigilen be kulu kan, o te se ka dogo. ¹⁵ Mɔkɔn te lanpa mana ka minen dɔ biri a da la, nka a b'a sigi fen dɔ kan, walisa a ka yeelen kɔ so kɔkɔ mɔkɔn be ye. ¹⁶ Aw ka yeelen ka kɔ mɔkɔn ne na o cogo la, walisa u ka aw ka kewale numanw ye ka aw sankolola Fa bonya. ¹⁷ «Aw kana mi-iri ko ne nana sariya ni kiraw ka kalan ban. Ne ma na u ban, ne nana olu de dafa. ¹⁸ Tiɲe la ne b'a fɔ aw ye ko, ka sankolo ni dugukolo to yen, hali sariya sebanden ncinin wala a ko misenmannin, o si tena ban, fo ka se fen be laban tuma ma. ¹⁹ O de kosɔn, mɔkɔn o mɔkɔn be nin sariyaw be la dɔgɔmannin kelen tiɲe ka mɔkɔn kalan ten, o na ke sankolo masaya la mɔkɔn be la dɔgɔmannin ye. Nka min be nin sariyaw mara ka mɔkɔn kalan ten, o na ke sankolo masaya la mɔkɔn ba ye. ²⁰ Ne b'a fɔ aw ye ko ni aw ka tilennenyɔ ma temen sariya karamɔkɔn ni Farisienw ta kan, aw te se ka don sankolo masaya la fewu. ²¹ «Aw y'a men ko a fɔra aw benbaw ye ko: 'I kana mɔkɔn faga. Ko mɔkɔn o mɔkɔn be a mɔkɔn kɔkɔn faga, o ka kan ni kiri ye.' ²² Nka ne kɔni b'a fɔ aw ye ko mɔkɔn o mɔkɔn diminna a balima kɔkɔ, o ka kan ni kiri ye. Min be a balima wele nalonma, kiritige jamakulu ka kan ka kiri tige o kan. Min b'a wele fatɔ, o ka kan ni jahanama tasuma ye. ²³ I nalen saraka kɔ kɔkɔ la ka i ka saraka kɔ Ala ye, ni i hakili jiginna a la yen ko i ye i balima hake ta, ²⁴ ayiwa, i ka i ka saraka fen to saraka kɔ kɔkɔ la ka taa i ni i balima ce ben fɔlɔ. O kɔ, i ka kɔsegin ka i ka saraka kɔ Ala ye. ²⁵ «Ni mɔkɔn dɔ be taa ni i ye kiri la, i k'i teliya ka i ni ale ce ben k'aw to sira kan, walisa i kiripɔkɔn kana na i don kiritigela bolo, o kana na i don garadike bolo ka i bila kaso la. ²⁶ Tiɲe la ne b'a fɔ i ye ko i tena kɔ yen sani i ka o juru be sara, hali wari misen kelen tena to. ²⁷ «Aw y'a men ko a fɔra ko: 'I kana jatɔya ke.' ²⁸ Nka ne kɔni b'a fɔ aw ye ko mɔkɔn o mɔkɔn be muso file ka neba a fe, o tigi ye jatɔya ke a fe a dusukun na ka ban. ²⁹ Ayiwa ni i kinin fe ne be ke sababu ye ka jurumu lase i ma, a tige k'a fili. Ka kɔne i farikolo kɔkɔ kelen na, o ka fisa i ma ni a be fililen ye jahanama kɔkɔ. ³⁰ Ni i kininbolo be ke sababu ye

ka jurumu lase i ma, a tige k'a fili. Ka kɔne i farikolo kɔkɔ kelen na, o ka fisa i ma ni a be fililen ye jahanama kɔkɔ. ³¹ «A fɔra fana ko: 'Min be a muso furu sa, o ka furu sa seben di a ma.' ³² Nka ne kɔni b'a fɔ aw ye ko mɔkɔn o mɔkɔn be a muso furu sa ni jatɔya sababu te, o be a muso bila jatɔya la. Ce min be muso furu salen furu, o fana be jatɔya ke. ³³ «Aw y'a men fana ko a fɔra aw benbaw ye ko: 'I kana i kalikan tiɲe, nka i ye kalili fen o fen ke Matigi ne kɔkɔ, i ka o be dafa.' ³⁴ Nka ne kɔni b'a fɔ aw ye ko aw kana kalili ke fewu. Aw kana aw kali sankolo la, k'a masɔkɔn o ye Ala ka masasigilan ye. ³⁵ Aw kana aw kali dugukolo la, k'a masɔkɔn o ye Ala senkɔkɔn dalan de ye. Aw kana aw kali Jerusalem la, k'a masɔkɔn masaba ka dugu don. ³⁶ I kana i kali i yere kunkolo fana la, k'a masɔkɔn i te se ka i kunsigi kelen jeya wala k'a fin. ³⁷ Aw ka kuma ka ke kɔkɔ, kɔkɔ, wala ayi, ayi. Ni dɔ farala o kan, o be kɔ Sitane de la. ³⁸ «Aw y'a men ko a fɔra ko: 'Ne ye ne sara ye, nin ye nin sara ye.' ³⁹ Ne kɔni b'a fɔ aw ye ko aw kana aw yere bila mɔkɔn jugu fe. Ni mɔkɔn dɔ ye tege ci i kinin fe taman na, i ka fan dɔ jɔ a ye. ⁴⁰ Ni mɔkɔn dɔ b'a fe ka i wele fanga la ka i ka dulɔki ta, i ka i ka dulɔkiba fana di a ma. ⁴¹ Ni fangatigi dɔ ye i karaba ka a ka doni ta ka kilometere kelen kɔkɔn ke, i ka a ta ka kilometere fila ke. ⁴² Min ye fen dɔ deli i fe, i ka o kɔn. Min be juru pini i fe, i kana ban o ma. ⁴³ «Aw y'a men ko a fɔra ko: 'I ka i ninw kanu ka i juguw koniya.' ⁴⁴ Ne kɔni b'a fɔ aw ye ko aw ka aw juguw kanu. Minnu be tugu aw nɔfe ka aw kɔkɔ, aw ka Ala deli olu ye. ⁴⁵ Aw ka o ke walisa aw ka ke aw sankolola Fa denw ye. Ale be a ka tile kɔ mɔkɔn juguw ni mɔkɔn numanw be ye. A be sanji di mɔkɔn tilennenyɔ ni mɔkɔn tilenbaliw be ma. ⁴⁶ Ni aw be aw kanubaaw kɔkɔn kanu, aw ka kan ni mun baraji ye? Hali faama wari minebaaw te o ke wa? ⁴⁷ Ni aw be aw balimaw kɔkɔn fo, o ye koba ye wa? Ala dɔnbaliw fana te o ke wa? ⁴⁸ Aw kɔni ka ke mɔkɔn dafalenw ye i ko aw sankolola Fa dafalen be cogo min na.

6 «A' ye aw yere kɔkɔsi. Aw kana aw ka Ala sira taa-ma kow ke ka aw yere jira mɔkɔn la. Ni aw y'o ke, aw tena baraji kɔkɔn aw sankolola Fa fe. ² «N'i be fen dɔ di faantanw ma, i kana buru fye i ne walisa mɔkɔn k'i ye ka lasaa. Filankafow b'a ke ten Alabatosow kɔkɔn ani nbedaw la. U be o ke walisa u ka tanuli kɔkɔn mɔkɔn fe. Tiɲe la ne b'a fɔ aw ye ko u ye u ka bonya kɔkɔn ka ban. ³ Nka ni e be fen dɔ di faantanw ma, i numanbolo kana i kininbolo ka keta dɔn, ⁴ walisa o ka ke nili dogolen ye. N'i y'a ke ten, i Fa min be ko dogolenw ye, o de na i baraji. ⁵ «Ni aw be Ala deli, aw kana ke filankafow kɔkɔnko ye. A ka di olu ye ka jɔ ka Ala deli Alabatosow kɔkɔn ani nbedaw la, walisa mɔkɔn be ka u ye. Tiɲe la ne b'a fɔ aw ye ko u ye u ka bonya kɔkɔn ka ban. ⁶ Nka ni i be delili ke, don i ka bon kɔkɔn ka da tugu i da la. I Fa min be kɔkɔn dogolen na, o deli yen. I Fa min be ko dogolenw ye, o na i baraji. ⁷ «Ni aw be Ala deli tuma min na, aw kana segin kumaw kan ko caman fu, i

ko Ala dɔnbaliw b'a kecogo min na. Olu b'a bisigi ko u ka kuma caman b'a to Ala ka u lamɛn. ⁸Aw kana ke olu bɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ye, katuguni aw Fa be aw mago fenw beɛ dɔn sani aw ka u deli a fe. ⁹Aw ka kan ka Ala deli tan ko: `An Fa min be sankolo la, i tɔɔɔ ka saniya. ¹⁰I ka masaya ka na. I sago ka ke dugukolo kan i ko a be ke sankolo la cogo min na. ¹¹An ka bi dumuni di an ma. ¹²An ka hakew yafa an ma, i ko an fana be yafa an hake tabaaw ma cogo min na. ¹³I kana an don kɔɔɔɔɔɔɔ la, nka an kisi Sitane ma. [Katuguni masaya ni sebaaya ni nɔɔɔ ye e de ta ye badaa-badaa. Amiina.] ¹⁴«Ni aw be mɔɔɔ tɔɔ ka hakew yafa u ma, aw sankolola Fa na yafa aw ma fana. ¹⁵Nka ni aw te mɔɔ tɔɔ ka hakew yafa u ma, aw sankolola Fa tena aw ka hakew yafa aw ma fana. ¹⁶«Ni aw be sun tuma min na, aw kana aw ne kumu i ko filankafo w b'a kecogo min na. Olu be u neda cogo yeɛma, walisa mɔɔɔ k'a dɔn ko u sunnen don. Tije la ne b'a fɔ aw ye ko u ye u ka bonya sɔɔ ka ban. ¹⁷E kɔni, n'i be sun tuma min na, i ne ko ka tulu suma duman ke i kun na ka a saalo, ¹⁸walisa mɔɔɔ kana a dɔn ko i sunnen don, fɔ i Fa min be kɔɔ dogolen na. I Fa min be ko dogolenw ye, o na i baraji. ¹⁹«Aw kana nafolo laje k'a mara aw yerew ye nin dije la yan, ntu-muw ni nson be tijeni ke, sonyalikelaw fana be daw kari ka tali ke. ²⁰Nka a' ye nafolo laje aw yerew ye sankolo la. Ntu-muw ni nson te se ka tijeni ke yen, sonyalikelaw te se ka daw kari ka tali ke yen fana. ²¹K'a masɔɔ i ka nafolo be kɔɔ min na, i dusukun miirili fana be yen. ²²«Mɔɔ ne ye a farikolo lanpa ye. Ni i nekisew ka keɛ, i farikolo beɛ be yeelen na. ²³Nka ni i ne man ni, i farikolo beɛ be dibi la. Ayiwa ni i kɔɔna yeelen kera dibi ye, o dibi ka bon de. ²⁴«Mɔɔ si te se ka baara ke kuntigi fila ye, katuguni a na dɔ koniya k'a tɔ kelen kanu, wala a na i kɔɔ kelen na k'i mago bɔ dɔ la. Aw te se ka baara ke Ala ye k'a ke nafolo fana ye. ²⁵«O de kɔɔ ne b'a fɔ aw ye ko: Aw kana hami aw balo ko la, ko aw na mun dun ka mun min? Aw kana hami aw feereɔ ko la, ko aw na mun fini don? Ni man girin dumuni ma wa? Farikolo man girin fini ma wa? ²⁶A' ye sanfe kɔɔ file, olu te danni ke, u te suman tige, u te suman laje jigine kɔɔ, o beɛ n'a ta aw sankolola Fa be u balo. Aw man fisa ni kɔɔ ye kosebe wa? ²⁷Aw la mɔɔ jumɛn be se ka hali dɔɔnin fara a yerɛ si dama kan ni hami ye? ²⁸«Sababu jumɛn b'a to aw be hami aw feereɔ ko la? A' ye miiri kungo kɔɔ bagaw feereɔ cogo la. U te baara ke, u te paratali ke. ²⁹O beɛ n'a ta, ne b'a fɔ aw ye ko masa Solomani ni a ka faamaya beɛ, a ka fini w ma o бага feerew la kelen bɔ ceɛ la. ³⁰Bin min be kungo kɔɔ bi, k'a sɔɔ tasuma na a jeni sini, ni Ala be o feere bɔ ten, a tena aw feere bɔ ka temɛn o kan kosebe wa? Aw ka dannaya ka dɔɔ. ³¹O de kɔɔ aw kana hami ko aw na mun dun ka mun min? Ko aw ka feereɔ ko na ke di? ³²Ala dɔnbaliw be o fenw beɛ jini. Aw sankolola Fa kɔni b'a dɔn ko aw ma-

go be u beɛ la. ³³A' ye Ala ka masaya ni a ka tilennenya jini fɔɔ. O mana ke, Ala na o fenw beɛ di aw ma ka fara olu kan. ³⁴Aw kana hami sini kow la, sini ni a ka haminaw don. Degun min be don kelen kɔɔ, o be labɔli ke o don na.

7 «Aw kana mɔɔ tɔɔ jalaki, walisa aw kana jalaki. ²K'a masɔɔ aw be tɔɔ jalaki cogo min na, aw na jalaki o cogo yerɛ de la. Aw be tɔɔ ta suma ni minɛn min ye, aw ta na suma ni o minɛn yerɛ de ye. ³Kalanin min be i balima ne kan, mun na i be o file? K'a sɔɔ so cetige jiri be i yerɛ ne kan, i ma o ye. ⁴So cetige jiri be e min ne kan, i be se k'a fɔ i balima ye cogo di ko: `Kalanin min be i ne kan, a to ne ka o bɔ? ⁵Filankafo, so cetige jiri bɔ i yerɛ ne kan fɔɔ. Ni o kera, i na se ka yeli ke kopuman ka kalanin bɔ i balima ne kan. ⁶«Aw kana fen senumaw fili wuluw kɔɔ, u kana na yeɛma aw kama ka aw farafara. Aw kana aw ka kɔɔkise sɔɔɔ gɛɛnɛn fili lɛw kɔɔ, u kana na u kɔɔɔ u senw kɔɔ. ⁷«A' ye delili ke, aw na sɔɔli ke. A' ye jinili ke, aw na yeli ke. A' ye da kɔɔ, da na yeɛ aw ye. ⁸Mɔɔ o mɔɔ be delili ke, o be sɔɔli ke. Min be jinili ke, o be yeli ke. Min be da kɔɔ, da na yeɛ o ye. ⁹Ni aw fen o fen denke be nbuuru deli a fe, mɔɔ be aw la min be sɔɔ ka kabakurun di a den ma nbuuru kɔ na wa? ¹⁰Walima ni aw dɔ den ye jɛge deli, o be sɔɔ ka sa di a den ma jɛge kɔ na wa? ¹¹Aw minnu ka jugu, ni aw be fen numanw di cogo dɔn aw denw ma, aw sankolola Fa tena fen numanw di a delibaaw ma ka temɛn aw ta di cogo kan kosebe wa? ¹²«Aw b'a fe mɔɔ ka fen o fen ke aw ye, aw ka o kɔɔ ke u ye, sabu o ye sariya ni kiraw ka kalan de ye. ¹³«A' ye don da dɔɔmannin fe, katuguni sira min be taa halaki kɔɔ la, o donda ni a kɔɔ beɛ ka bon, a taabaaw ka ca. ¹⁴Nka sira min be taa nenamaya la, o donda ni a kɔɔ beɛ ka dɔɔ, a sɔɔbaaw man ca. ¹⁵«A' ye aw yerew kɔɔ kira nkalontigelaw la. U be na aw ma i n'a fɔ sagaw, nka u kɔɔna la u ye wara juguw de ye. ¹⁶Aw na u dɔn u ka keɛwalew de fe. Rezen mɔ be kari eɔni sunw la wa? Toro mɔ fana be kari naame eɔni sunw la wa? ¹⁷Jiri numan be den numanw ke, nka jiri jugu be den juguw de ke. ¹⁸Jiri numan te se ka den juguw ke, jiri jugu te se ka den numanw ke. ¹⁹Jiri o jiri te den numanw ke, o be tige ka fili tasuma la. ²⁰O cogo de la, aw na o kira nkalontigelaw dɔn u ka keɛwalew fe. ²¹«Mɔɔ minnu b'a fɔ ne ma, `Matigi, Matigi,' olu beɛ tena don sankolo masaya la, fɔ ne sankolola Fa sago kebaaw. <sup>22</sup>O don mana se, mɔɔ caman n'a fɔ ne ye ko: `Matigi, Matigi, a fɔ, anw ma kiraya ke i tɔɔ la, ka jinew gen ka bɔ mɔɔ la, ka kabako caman ke i tɔɔ la wa? ²³O la, ne n'a fɔ u ye ko: Ne ma aw dɔn fewu. A' ye bɔ ne kɔɔ, aw kojugukelaw. ²⁴«O cogo la, mɔɔ o mɔɔ be ne ka kuma ninnu lamɛn ka u ke, o tigi be se ka keɛ ni mɔɔ hakilitigi dɔ ye, min ye a ka so jɔ farakolo kan. ²⁵Sanjiba nana, baw karila, fiɛba cira, olu beɛ ye o so gosi, nka a ma bin,

katuguni a ju sigira farakolo kan. ²⁶ Nka ni mɔɔɔ o mɔɔɔ bɛ ne ka kuma ninnu lamɛn, ni a ma u kɛ, o bɛ se ka kɛɛ ni hakilintan dɔ ye min ye a ka so jɔ cɛncɛn kan. ²⁷ Sanjiba nana, baw karila, fiɛɛba cira, olu bɛɛ ye o so gosi. A binna, a tiɛ ko juguyara.» ²⁸ Yesu tilara nin mɔɔɔ kalanni la tuma min na, jama kabakoyara a ka mɔɔɔ kalan cogo la, ²⁹ k'a masɔɔ ale tun tɛ u kalan i ko u ka sariya karamɔɔɔ, nka a tun bɛ u kalan ni fanga ye.

8 Yesu jiginnen ka bɔ kulu kan, jamaba tugura a nɔfɛ. ² Kunatɔ dɔ gerela k'i jɔɔgiri Yesu jɛ kɔɔ k'a fɔ ko: «Matigi, ni i bɛ sɔn, i bɛ se ka ne saniya.» ³ Yesu y'a bolo mɔɔɔɔ ka maga o la k'a fɔ ko: «Ne sɔnna, i ka saniya.» O cɛ saniyara o jɔɔɔnin kelen na, kuna banna. ⁴ O kɔ, Yesu y'a fɔ a ye ko: «A file, i kana o ko fɔ mɔɔɔ si ye, nka taa i yɛɛ jira sarakalasebaa la. Musa ye saraka ko min fɔ, i ka o bɔ, o na kɛ seereya ye i kɛɛyali ko la.» ⁵ Yesu donna Kapernaum minke, jalasabatigi dɔ gerela a la k'a deli, ⁶ ko: «Matigi, ne ka baarden dalen bɛ so kɔɔ, a fanfilasalen don, a tɔɔɔɔ bɛ kosebɛ.» ⁷ Yesu ko: «Ne bɛ taa a kɛɛya.» ⁸ Nka o jalasabatigi ko: «Matigi, e ka don ne ka so, ne man kan n'o ye. Nka kuma kelen fɔ dɔɔ, o na ne ka baarden kɛɛya. ⁹ Kuntigi dɔw bɛ ne kun na, sɔɔɔdasi dɔw fana bɛ ne bolo. Ne b'a fɔ u dɔ ye ko 'Taa', o bɛ taa. Ne b'a fɔ dɔ wɛɛ ye ko 'Na', o bɛ na, k'a fɔ ne ka baarden ye ko 'Nin kɛ', a bɛ o kɛ.» ¹⁰ O kuma mennen Yesu fɛ, a kabakoyara. A y'a fɔ a nɔfɛ mɔɔɔ ye ko: «Tiɛ la ne b'a fɔ aw ye ko ne ma nin bɔɔɔɔɔɔɔ dannaya ye mɔɔɔ si fɛ, hali Israel cɛma. ¹¹ Ne b'a fɔ aw ye ko mɔɔɔ caman bɛ na ka bɔ kɔɔɔ ni tilebin fɛ, olu ni Ibrahim ni Isaka ani Yakuba na u sigi dumuni la sankolo masaya kɔɔ. ¹² Nka sankolo masaya denw na fili kɛɛma dibi la. Kasi ni nin nimi na kɛ yen.» ¹³ O kɔ, Yesu y'a fɔ jalasabatigi ye ko: «Taa i ka so, a ka kɛ i ye ka kɛɛ ni i ka dannaya ye.» Jalasabatigi ka baarden kɛɛyara o waati yɛɛ la. ¹⁴ Yesu taara Piɛɛ ka so. A ye Piɛɛ muso bange ba dalen sɔɔ farigan bolo. ¹⁵ Yesu magara o bolo la, farigan y'a bila, a wulila ka baara damine ka Yesu mago jɛ. ¹⁶ Wula da selen, mɔɔɔ nana Yesu segere ni jinɛɔ caman ye. Yesu ye o jinɛw gen ka bɔ u la a ka kuma fɛ, ka banabaatɔw bɛɛ kɛɛya. ¹⁷ A ye o kɛ walisa kira Esayi tun ye min fɔ, o ka dafa, ko: «A ye a kun don an ka barikantanyaw kɔɔ, ka an ka banaw ta.» ¹⁸ Yesu y'a lamininen ye jama fɛ minke, a y'a fɔ ko: «An ka taa ba kɔ.» ¹⁹ Sariya karamɔɔɔ dɔ y'i madon Yesu la k'a fɔ ko: «Karamɔɔɔ, i taara kɔɔ o kɔɔ, ne na tugu i la.» ²⁰ Yesu y'o jaabi ko: «Wow bɛ kungo wuluw fɛ, jɔaw bɛ sanfɛ kɔɔɔ fɛ, nka da kɔɔ tɛ Mɔɔɔ Denke fɛ min ye a yɛɛ ta ye.» ²¹ A ka kalanden dɔ fana y'a fɔ a ye ko: «Matigi, a to ne ka taa ne fa su don fɔɔ.» ²² Yesu y'o jaabi ko: «A to mɔɔɔ salenw ka u ka mɔɔɔ su don, e kɔni ka tugu ne la.» ²³ Yesu ni a ka kalandenw donna kurun dɔ kɔɔ. ²⁴ Fiɛɛba sinna ka wuli bajɔ kan, fo jikuruw tun bɛ pini

ka kurun datugu. Yesu tun bɛ sunɔɔ. ²⁵ A ka kalandenw gerela a la ka a lakunun ko: «Matigi, anw tɔ to file ji la, an kisi!» ²⁶ Yesu y'u jaabi ko: «Mun na aw siranna? Aw ka dannaya ka dɔɔ.» O kɔ, a wulila ka fiɛɛ ni ji kɔɔɔ, u madara. ²⁷ O mɔɔɔ kabakoyara k'a fɔ ko: «Mɔɔɔ sifa jumen ye nin ye, fo fiɛɛ ni ji b'a kan mine?» ²⁸ Yesu selen ba kɔ Gadarakaw ka jamana la, cɛ jinɛɔ fila bɔɔ kaburudo dɔ la ka na a kunben. U tun ka farin kosebɛ, fo mɔɔɔ si tun tɛ sɔn ka temen o sira fɛ tun. ²⁹ O jinɛɔw y'a damine ka pɛren ko: «Ala Denke, i bɛ mun pini anw fɛ? I nana ka an tɔɔɔ sani a tuma latigelen ka se wa?» ³⁰ Lekuluba dɔ tun bɛ dumuni pinili la fanan fɛ yen. ³¹ Jinɛw ye Yesu deli ko: «Ni i bɛ an gen ka bɔ nin cɛw la, an bila ka taa don nin lekulu la.» ³² Yesu ko: «A' ye taa.» U bɔɔ o cɛw la ka taa don law la. A file, o lekulu bɛ girinna ka jigɔn kulu jigɔn jigɔn jugu fɛ ka don bajɔ la ka sa yen. ³³ O legennaw bolila ka taa don dugu kɔɔ ka o ko kelenw bɛɛ lakali, ani min kera jinɛɔw la. ³⁴ O kelen, dugu mɔɔɔ bɛɛ bɔɔ ka taa Yesu kunben. U y'a ye minke, u y'a deli ko a ka taa ka bɔ u ka jamana la.

9 Yesu donna kurun dɔ kɔɔ ka ba tige ka segin a yɛɛ ka dugu la. ² Mɔɔɔ nana a segere ni cɛ fanfilasalen dɔ ye dalan kan. Yesu ye o mɔɔɔ ka dannaya ye minke, a y'a fɔ o cɛ fanfilasalen ye ko: «Ne denke, i ja geɛya, i ka jurumuw yafara i ma.» ³ O de la, sariya karamɔɔɔ dɔw y'a fɔ u yɛɛw kɔɔ ko: «Nin cɛ bɛ Ala tɔɔ tiɛ dɛ.» ⁴ U tun bɛ miiri min na, Yesu ye o dɔn, a ko: «Mun y'a to miirili juguw bɛ aw kɔɔ?» ⁵ Nin kuma fila la, jumen fɔli ka kɔɔ? K'a fɔ ko: 'I ka jurumuw yafara i ma, wala k'a fɔ ko: 'Wuli ka taama?' ⁶ Nka walisa aw k'a dɔn ko fanga bɛ Mɔɔɔ Denke fɛ k'a to dugukolo kan ka jurumuw yafa,» a y'a fɔ o cɛ fanfilasalen ye ko: «Wuli ka i ka dalan ta ka taa so.» ⁷ O cɛ wulila ka a ka dalan ta ka taa so. ⁸ Jama y'o ye minke, u siranna kosebɛ. U ye Ala bonya ko a ye o kɔɔ fanga di mɔɔɔ ma. ⁹ Yesu taara ka bɔ yen, a tɛɛɛɛ ye cɛ dɔ sigilen ye faama wari mine kɔɔ la, o tɔɔ ko Matiyu. A y'a fɔ o ye ko: «Tugu ne la.» Matiyu wulila ka tugu a nɔfɛ. ¹⁰ Yesu taara i sigi dumuni la so kɔɔ minke, faama wari minebaaw ni jurumutɔ caman donna ka u sigi a ni a ka kalandenw fɛ dumuni la. ¹¹ Farisienw y'o ye minke, u y'a fɔ Yesu ka kalandenw ye ko: «Mun y'a to aw karamɔɔɔ ni faama wari minebaaw ni jurumutɔw bɛ dumuni kɛ jɔɔɔ fɛ?» ¹² Yesu ye o kuma men minke, a ko: «Mɔɔɔ minnu ka kɛɛ, olu mago tɛ furakela la, banabaatɔw de mago b'a la. ¹³ A' ye taa aw miiri nin kuma kɔɔ la ko: 'Ne bɛ min fɛ, makari don, saraka tɛ.' Katuguni ne ma na mɔɔɔ tilennenw wele, fɔ jurumukelaw.» ¹⁴ O la, Yuhana Batiselikela ka kalandenw y'u madon Yesu la k'a pininka ko: «Mun na anw ni Farisienw bɛ sun ko caman, k'a sɔɔ i ka kalandenw tɛ sun?» ¹⁵ Yesu y'u jaabi ko: «Kɔɔɔ tɔɔɔ bɛ se ka jenasisi ka u ni kɔɔ to kɔɔ fɛ wa? Nka waati bɛ

do fe, ni o saga binna dingɛ kɔkɔ lafiɛ don na, o tigi tena taa ka o labɔ wa? ¹² Mɔɔɔ dun ka fisa saga ye kosebe. Ayiwa a dagalen be ka ko numan ke lafiɛ don na.» ¹³ O la, Yesu y'a fo o ce ye ko: «I bolo mɔkɔkɔ.» Ce y'a mɔkɔkɔ, a keneyara i ko do. ¹⁴ Farisienw bɔra ka taa jɔkɔ ye ka cogo jini Yesu fagali ko la. ¹⁵ Yesu y'o men minke, a bɔra o kɔkɔ la. Mɔɔɔ caman tugura a kɔfe. Yesu ye u be keneyara, ¹⁶ nka ale yere ye min ye, a y'a geleya u ma ko u kana o fo mɔkɔ si ye. ¹⁷ A kera ten, walisa Ala ye min fo kira Esayi da la, o ka dafa ko: ¹⁸ «Ne ye ne ka baarden min jɛnatɔmɔ, o file. Ne b'a kanu, a ko ka di ne ye haali. Ne na ne Ni da a kan. A na kiri kow fo siyaw ye. ¹⁹ A tena sɔsɔli ke, a tena peren. Mɔɔɔ si tena a kan men nbedaw la. ²⁰ A tena kala kuralen kari. A tena fitine mana satɔ dufa. A n'a ke ten fo tilennenya ka se sɔkɔ. ²¹ Siyaw na u jigi da a kan.» ²² O la, mɔkɔkɔ taara Yesu segere ni ce jineto fiyennen do ye. Bobo tun don fana. Yesu y'o keneyara, a sera ka kuma ka yeli ke. ²³ Jama be kabakoyara k'a fo ko: «Nin te Dawuda Bɔnɔn ye wa?» ²⁴ Farisienw ye o kuma men tuma min na, u ko: «Nin ce be jinew gen ka bɔ mɔkɔkɔ la jinew kuntigi Belzebul de barika la.» ²⁵ Yesu tun be u ka miirili don, a y'a fo u ye ko: «Masaya o masaya, ni a fan kelen wulila a fan do kama, o masaya be tije. Dugu o dugu, wala du o du, ni a ka mɔkɔkɔ wulila jɔkɔ kama, o be tije. ²⁶ Ni Sitane be a yere taw gen, a be a yere kele, a ka masaya na sigi cogo di? ²⁷ Ni ne be jinew gen ka bɔ mɔkɔkɔ la Belzebul barika la, aw ka mɔkɔkɔ dun be u gen jɔni barika la? Olu yere na kiri tige aw kan. ²⁸ Ni ne be jinew gen Ala Ni barika la, o b'a jira ko Ala ka masaya sera aw ma! ²⁹ «Mɔkɔkɔ be se ka don ce barikama ka so kɔkɔ ka a bolo fenw ce cogo di, ni a ma o ce barikama siri fo? O sirilen ko, a be se ka o ce ka so kɔkɔ fenw ce. ³⁰ «Min te ne nin ye, o ye ne jugu de ye. Min te ne deme ka jeni ke, o be tije de ke. ³¹ O de y'a to ne b'a fo aw ye ko jurumuw be ani Ala tɔkɔ tije kow be na yafa mɔkɔkɔ ma, nka Ni Senu tɔkɔ tije tena yafa abada. ³² Min be kuma jugu fo Mɔkɔ Denke ma, o na yafali sɔkɔ, nka min be kuma jugu fo Ni Senu ma, o tena yafali sɔkɔ nin dije la, a tena a sɔkɔ lahara fana. ³³ «A' y'a fo jiri ka ni, a den fana ka ni, walima a' y'a fo jiri man ni, a den fana man ni, k'a masɔkɔ jiri be don a den de fe. ³⁴ Fɔnfɔnnindenw, aw minnu ka jugu, aw be se ka ko numan fo cogo di? Mɔkɔkɔ dusukun falen be min na, a da be o de fo. ³⁵ Mɔkɔkɔ numan be fen numanw ko a ka nafolo numan na. Nka mɔkɔkɔ jugu be fen juguw ko a ka nafolo jugu la. ³⁶ Ne b'a fo aw ye ko mɔkɔkɔ ye kuma lankolon fen o fen fo, u na jininka olu la kiritige don na. ³⁷ I na jo sɔkɔ wala i na jalaki ka kere ni i ka kumaw ye.» ³⁸ Ayiwa, sariya karamɔkɔkɔ do ni Farisien do y'a fo Yesu ye ko: «Karamɔkɔkɔ, an b'a fe i ka taamashyen kabakoma do ke an je na.» ³⁹ Yesu y'u jaabi tan ko: «Bi mɔkɔkɔ juguw jatɔ be taamashyen jini, nka taamashyen si tena jira u la ni kira Jonasi ta te. ⁴⁰ Jonasi ye

tile saba ni su saba ke jegerba kɔkɔ cogo min na, o cogo la Mɔkɔ Denke na tile saba ni su saba ke dugukolo kɔkɔ. ⁴¹ Kiritige don na Ninivekaw na wuli ka bi mɔkɔkɔ jalaki, k'a masɔkɔ Ninivekaw nimisara u ka jurumuw la Jonasi ka waajuli kosɔn. Do be yan min ka bon ni Jonasi ye. ⁴² Kiritige don na, worodugu yanfan masa musoman na wuli ka bi mɔkɔkɔ jalaki, katuguni ale nana ka ko dugukolo dan na walisa ka Solomani ka hakilitigiya kumaw lamɛn. Do be yan min ka bon ni Solomani ye. ⁴³ «Ni jine bɔra mɔkɔkɔ la tuma min na, a be yaala kɔkɔ jintanw la ka lafiya kɔkɔ jini, a t'a sɔkɔ. ⁴⁴ O tuma la a b'a fo ko: 'Ne bɔra ne ka so min kɔkɔ, ne na kɔsegin ka taa yen.' A be kɔsegin ka o so lankolon furalen labennen sɔkɔ. ⁴⁵ O tuma la a be taa ka na ni jine woloela werew ye minnu ka jugu ni a yere ye, a ni olu be don o so kɔkɔ k'u sigi yen. O cogo la o mɔkɔkɔ laban ko na juguya ka temen fo ta kan. A na ke ten fana bi mɔkɔkɔ juguw ta fan fe.» ⁴⁶ Ka Yesu to kuma la jama fe, a ba ni a balimakew jɔlen tun be kenema, u tun b'a fe ka kuma a fe. ⁴⁷ Mɔkɔkɔ do y'a fo Yesu ye ko: «I ba ni i balimakew jɔlen file kenema, u b'a fe ka kuma i fe.» ⁴⁸ Yesu y'o jaabi ko: «Jɔni ni jɔni ye ne ba ni ne balimakew ye?» ⁴⁹ A ye a bolo sin a ka kalandenw na ko: «Ne ba ni ne balimakew file yan. ⁵⁰ Mɔkɔkɔ o mɔkɔkɔ be ne sankolola Fa sago ke, o de ye ne balimake ni ne balimamusu ani ne ba ye.»

13 O don yere la Yesu bɔra so kɔkɔ ka taa i sigi ba da la. ² Jamaba y'a lamini fo k'a degun, a donna kurun do kɔkɔ k'i sigi. Jama be jɔlen tora ba da la. ³ A tun be fen caman fo u ye ntalenw la, a ko: «Ce do bɔra ka taa serili ke. ⁴ K'a to serili la, a ka kise do binna sira da la, kɔkɔ nana olu sogin. ⁵ Kise do binna farama kɔkɔ la, kɔkɔ mugu bere tun te yen. Olu falenna joona, katuguni kɔkɔ tun man ca yen. ⁶ Tile gannen, u fɔkɔfɔkɔnna ka ja, k'a masɔkɔ dili bere tun te u la. ⁷ Kise do binna kɔkɔ cema. Íkɔkɔ wulila ka u degun, u ma den. ⁸ Kise do binna dugukolo numan na, u denna. Do ye kise keme ke, do biwɔkɔ, do bisaba. ⁹ Tulo be min fe ka lamenni ke, o ka lamenni ke de.» ¹⁰ Yesu ka kalandenw gerela a la k'a jininka ko: «Mun y'a to i be ntalenw da u ye?» ¹¹ Yesu ye u jaabi ko: «Sankolo masaya gundow donniya dira aw de ma, a ma di olu ma. ¹² Fen be min bolo, do na di o ma ka fara a ta kan, nka fen te min bolo, hali o donnin min b'a bolo, o na bɔsi a la. ¹³ O de y'a to ne be ntalenw da u ye, sabu u be fileli ke, u te foyi ye. U be u tulow majɔ ka menni ke, nka u te foyi faamu. ¹⁴ Esayi ye kiraya kuma min fo, o dafara minnu ta fan fe, ko: 'Aw tulow majɔlen na menni ke, nka aw tena faamuli ke. Aw jɔlen na fileli ke, nka aw tena yeli ke. ¹⁵ K'a masɔkɔkɔ nin mɔkɔkɔ hakili goyara. U ye u tulow tugu, u ye u jɔw tugu, walisa u jɔw kana na yeli ke, u tulow kana na menni ke, u hakili kana na faamuli ke, u kana na u yelema ne fan fe, walisa ne ka u keneyara.' ¹⁶ Aw kɔni, aw ye dubadenw ye, k'a masɔkɔ aw jɔw be

yeli ke, aw tulow be menni ke. ¹⁷ Tije la ne b'a fo aw ye ko kira caman ni mawg tilennen caman tun b'a fe ka aw ka yetaw ye, nka u ma u ye, ka aw ka mentaw men, nka u ma u men. ¹⁸ «A' ye aw tulo majo serilikela ko ntalen kow la. ¹⁹ Ni mawg do be Ala ka masaya kuma men, nka a t'a faamu, Sitane be na ka o kuma mennen bo a kow. O tigi ta ye serilifen bilen ye sira da la. ²⁰ Farama kow ta ye min ye, o tigi be o kuma men k'a mine joona ni nagali ye. ²¹ Nka dili te a la, a te men o la. Ni a degunna wala ni mawg be tugu a nke k'a kow o kuma kosow, a be sin ka kunnatije. ²² Inni cema ta ye min ye, o tigi be o kuma men, nka nin dije hami kow ni nafolo lafiliban-ciya be o kuma degun, fo a te den. ²³ Dugukolo numan ta ye min ye, o tigi be o kuma men k'a faamu, a be den caman ke. Kise do be a mawg keme ke, do biwaw, do bisaba.» ²⁴ Yesu ye ntalen were da u ye ko: «Sankolo masaya bolen be min fe, o file. Ce do ye kise numan seri a ka foro la. ²⁵ Su fe, ka mawg to sunawg la, bin min bolen be alikama fe, o ce jugu do nana ka o bin jugu kise seri alikama cema ka taa. ²⁶ Alikama falenna ka tinsan bo, o bin jugu fana donna. ²⁷ Forotigi ka baaradenw nana k'a fo a ye ko: 'Kuntigi, i ma kise numan seri i ka foro la wa? Nin bin jugu dun bowa min?' ²⁸ A y'a jaabi ko: 'Ne jugu do y'a ke.' Baaradenw y'a nininka ko: 'I b'a fe an ka taa o bin jugu bowa wa?' ²⁹ A ko: 'Ayi, ne be siran ko bin bowa, aw na alikama fana bo. ³⁰ A' y'a to yen, u ka mawg mawg fe fo suman tige tuma ka se. O tuma la, ne n'a fo sumantigelaw ye ko u ka bin bo bo k'a siri, a ka jeni, o ko, ka alikama laje ne ka jigine kow.' » ³¹ Yesu ye ntalen were da u ye ko: «Sankolo masaya bolen be mutarde kise fe. Ce do ye o seri a ka foro la. ³² Kise seritaw be la dawgmannin don, nka ni a falenna tuma min na, a be bonya ka temen nakow nugu tow be kan. A be ke jiri ye, fo mawg be u ka naaw da a bolow la.» ³³ Yesu ye ntalen were da u ye tun ko: «Sankolo masaya bolen be buurufunun fen do fe. Muso do ye o ke farinimugu kilo mugan ni duuru la ka u kow fo a be fununna.» ³⁴ Yesu ye o kow be fo jama ye ntalenw de la. A ma kuma u fe ni ntalenw te. ³⁵ A ye o ke walisa kira ye min fo, o ka dafa, ko: «Ne na kuma u fe ntalenw la. Ko minnu dogolen tun be kabini dije da tuma, ne na olu fo u ye.» ³⁶ Ayiwa Yesu ye jama to yen ka taa so kow. A ka kalandenw nana a segere k'a fo a ye ko: «Ntalen min dara foro la bin jugu ko la, o kow fo an ye.» ³⁷ Yesu ko: «Min ye kise numan seri, o ye Mawg Denke ye. ³⁸ Foro, o ye dije ye. Kise numan, o ye sankolo masaya denw ye. Bin jugu, o ye Sitane denw ye. ³⁹ O jugu min ye bin jugu kise seri, o ye Sitane yere ye. Suman tige tuma, o ye dije laban ye. Sumantigelaw, olu ye melekw de ye. ⁴⁰ Mawg be bin jugu bo k'a fili tasuma la cogo min na, a na ke ten dije laban tuma la. ⁴¹ Mawg Denke na a ka melekw ci. Fen o fen be mawg kunnatije ani minnu be ko juguw ke, melekw na olu labo a ka masaya la. ⁴² U na olu fili gan-

tugu tasuma la, u na kasi k'u ninw nini ye. ⁴³ Nka mawg tilennenw na manamana u Fa ka masaya la i n'a fo tile. Tulo be min fe ka lamenni ke, o ka lamenni ke de. ⁴⁴ «Sankolo masaya bolen be nafoloba dogolen fe foro la. Ce do y'a ye, a y'a dogo tun, a nagalilen taara a bolofenw be feere ka na o foro san. ⁴⁵ «Sankolo masaya bolen be kowkise jagokela do fana fe min be kowkise numanw nini. ⁴⁶ A ye kowkise mawg gelen do ye minke, a ye a bolofenw be feere ka o kowkise san. ⁴⁷ «Sankolo masaya bolen be jegerine jo fe fana, mawg be a fili baji la ka jere sifa be mine. ⁴⁸ Jo mana fa, mawkelaw b'a sama k'a da ba da la k'u sigi ka jere kow. U be jere numanw ke u ka minenw kow ka jugumanw fili. ⁴⁹ A na ke ten dije laban tuma la. Melekw be na mawg juguw fara ka bo mawg tilennenw la, ⁵⁰ ka mawg juguw fili gantugu tasuma la. U na kasi ka u ninw nini ye.» ⁵¹ Yesu ye u nininka ko: «Aw ye o kow be faamu wa?» U ko: «Kow.» ⁵² A y'a fo u ye tun ko: «O cogo la sariya karamawg fen o fen kalannen be sankolo masaya ko la, o bolen be sotigi do fe min be fen kuraw ni fen kow kow ka bo a ka nafolo mara kow la.» ⁵³ Yesu tilalen ko a ka ntalen dali la, a bowa o kow la. ⁵⁴ A mawg dugu min na, a taara yen ka mawg kalanni damine u ka Alabatoso kow. O mawg kabakoyara. U ko: «A ye nin hakilitigiya kow min? A be se ka nin kabakow kow di? ⁵⁵ Jiridesela denke te wa? Mariyama te a ba ye wa? A balimakew te Yakuba ni Yusufu ni Simon ani Juda ye wa? ⁵⁶ A balimamusow be te sigi an cema yan wa? A dun ye nin fanga be kow min?» ⁵⁷ O miirili de y'a to u ma da a la. Ayiwa Yesu y'a fo u ye ko: «Kira be bonya kow be, fo a yere ka dugu kow ani a yere ka so.» ⁵⁸ Yesu ma kabako caman ke yen u ka dannabaliya kow.

14 O tuma la gferene Herode ye Yesu kibarumen. ² Herode y'a fo a ka baaradenw ye ko: «Yuhana Batiselikela don, a kununna ka bo suw cema. O de y'a to a be se ka o kabakow ke.» ³ Ayiwa, Herode tun ye Yuhana mine k'a siri k'a bila kaso la. A ye o ke a balimake Filipe muso Herodiyas kow. ⁴ Katuguni Yuhana tun y'a fo Herode ye ko: «A dagalen te i ye ka o muso furu.» ⁵ Herode tun b'a fe ka Yuhana faga, nka a siranna jama ne, k'a mawg olu tun be Yuhana jate kira ye. ⁶ Herode bandedon kunben na, Herodiyas denmuso ye don ke mawg welelenw ne kow. O diyara Herode ye, ⁷ fo a y'i kali o denmuso ye ko a mana fen o fen deli a fe, a na o di a ma. ⁸ O denmuso ba ka kow nasuli kow, a y'a fo Herode ye ko: «I ka Yuhana Batiselikela kunkolo di ne ma minen do kow yan.» ⁹ Masake jenasisira, nka a ka kalili kow a ka mawg welelenw ne na, a ko Yuhana kunkolo ka di a ma. ¹⁰ A ye mawg ci ka taa ka Yuhana kunkolo tige kasobon kow. ¹¹ U nana n'o ye minen do kow k'a di denmuso ma, ale taara o di a ba ma. ¹² Yuhana ka kalandenw nana a su don. O ko, u taara o kibarum fo Yesu ye. ¹³ Yesu ye o men tuma min

na, a donna kurun dɔ kɔkɔ ka bɔ yen ka taa kungokolon yɔkɔ dɔ la a dan na, nka jama y'o dɔn. U bɔra dugu kɔkɔ ka taa Yesu nɔfɛ u sen na. ¹⁴ Yesu bɔkɔ kurun kɔkɔ, a ye o jamaba ye. U hine donna a la, a ye u ka banabaatɔw kenɛya. ¹⁵ Wula selen, Yesu ka kalandenw gerela a la k'a fɔ a ye ko: «Su bɛ jini ka ko, an bɛ kungokolon la yan. Jama labila walisa u ka taa an dafɛ duguw la ka dumuni san.» ¹⁶ Yesu y'u jaabi ko: «U man kan ka taa, aw yerɛw ka dumuni di u ma.» ¹⁷ Nka u y'a fɔ a ye ko: «Nbuurukun duuru ni jɛgɛ fila dɔkɔn de bɛ an bolo.» ¹⁸ Yesu ko: «A' ye na ni olu ye yan.» ¹⁹ O kɔ Yesu y'a fɔ ko mɔkwɔw k'u sigi bin kan. A ye o nbuurukun duuru ni jɛgɛ fila ta, k'a jɛ kɔkɔta san fɛ ka bari-ka da Ala ye. O kelen, a ye o nbuurukunw karikari k'u di a ka kalandenw ma, olu y'u di jama ma. ²⁰ U bɛɛ ye dumuni kɛ k'u fa. Dumuni kunkurun minnu tora, kalandenw ye olu cɛ ka segi tan ni fila fa. ²¹ O dumunikelaw tun ye cɛ waa duuru kɔkɔn ye, musow ni denmisenw sen t'o la. ²² O yɔkɔnin bɛɛ, Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye k'a geleya ko u ka don kurun kɔkɔ ka ba tige a jɛ, sani a ka jama labila. ²³ U labilalen kɔ, Yesu yelenna kulu kan a kelen na ka Ala deli. Su kora k'a kelen to yen. ²⁴ Kurun yɔkɔ janyara dankan na, jikuruw y'a gosi, katuguni fiɛɛ tun bɛ u kunben. ²⁵ Dononkasi tuma la Yesu taamana ji kan ka taa a ka kalandenw yɔkɔ. ²⁶ U ye Yesu taamatɔ ye ji kan minke, u ja wulila kosebɛ, u ko: «Mɔkwɔ ja don!» U siranna fo u bɛ kulo. ²⁷ O yɔkɔnin kelen, Yesu kumana u fɛ ko: «A' ye aw ja geleya, ne don, aw kana siran.» ²⁸ Piɛɛ ko: «Matigi, ni e don, a fɔ ko ne ka taa i fɛ ji kan.» ²⁹ Yesu y'a jaabi ko: «Na.» Piɛɛ bɔra kurun kɔkɔ ka taama ji kan ko a bɛ taa Yesu yɔkɔ. ³⁰ Nka a y'a ye tuma min na ko fiɛɛ ka bon, a siranna. A daminɛna ka jigin ji la, a pɛrɛna ko: «Matigi, ne kisi!» ³¹ O yɔkɔnin bɛɛ, Yesu y'a bolo kɔkɔkɔ k'a mine k'a fɔ a ye ko: «I ka dannaya ka dɔkɔ dɛ. Mun na i sigara?» ³² U yelenna kurun kɔkɔ, fiɛɛ jɔkɔ. ³³ Ayiwa minnu tun bɛ kurun kɔkɔ, olu y'u kɔngiri Yesu kɔkɔ k'a fɔ a ye ko: «Tiɛɛ la, i ye Ala Denke ye!» ³⁴ Yesu ni a ka kalandenw ye ba tige ka se gele ma Jɛnɛsareti jamana la. ³⁵ O yɔkɔ la mɔkwɔw ye Yesu dɔn. U y'a kibaru jɛnsen o yɔkɔw bɛɛ la, fo mɔkwɔw nana ni u ka banabaatɔw ye. ³⁶ U ye Yesu deli ko a k'a to u ka maga a ka fini dawolo la dɔkɔn. Mɔkwɔw minnu magara a la, olu bɛɛ kenɛyara.

15 Farisien dɔw ni sariya karamɔkwɔw dɔw bɔra Jerusalem ka taa Yesu segere. U y'a nininka ko: ² «Mun y'a to i ka kalandenw bɛ an benbaw ka laadaw tiɛɛ? U tɛ u tɛgɛw ko sani u ka dumuni kɛ.» ³ Yesu y'u jaabi ko: «Aw dun? Mun y'a to aw bɛ Ala ka ci fɔlen tiɛɛ aw ka laadaw kɔkɔn?» ⁴ Ala ko i ka i fa ni i ba bonya. A ko fana ko min bɛ kuma jugu fɔ a fa wala a ba ma, o tigi ka kan ka faga. ⁵ Nka aw kɔni, aw ko ni mɔkwɔw dɔ y'a fɔ a fa wala a ba ye ko a tun bɛ se ka u demɛ ni a ka nafolo min ye, ko o dira Ala ma, ⁶ o tuma la wajibi tɛ ko a ka a fa demɛ tun. O cogo la aw bɛ Ala ka kuma kɛ fu

ye ka tugu aw yerɛw ka laadaw la. ⁷ Filankafow. Esayi ye kiraya min kɛ aw ko la, o benna kosebɛ, ko: ⁸ `Nin mɔkwɔw bɛ ne bonya u da la dɔkɔn, k'a kɔkɔ u dusukunw ka jan ne la haali. ⁹ U bɛ ne bato fu. U ka kalan ye mɔkwɔw ka ci fɔlenw dama ye.' ¹⁰ Yesu ye jama wele k'a fɔ u ye ko: «A' ye aw tulow majɔ ka nin faamu. ¹¹ Fɛn min bɛ don mɔkwɔw da la ka taa a kɔkɔ, o tɛ a kɔkɔ. Nka min bɛ bɔ mɔkwɔw da la, o de b'a kɔkɔ.» ¹² Yesu ka kalandenw gerela a la k'a fɔ ko: «I y'a dɔn ko i ka kuma digira Farisienw la wa?» ¹³ A y'u jaabi ko: «Sun o sun ma turu ne sankolola Fa fɛ, o bɛɛ na bɔ ka bɔ yen. ¹⁴ A' ye u to yen. Bereminebaa fiyennenw don. Ni fiyentɔ bɛ fiyentɔ ka bere mine, u fila bɛɛ na bin dingɛ kɔkɔ.» ¹⁵ Piɛɛ ko: «I ka o ntalen kɔkɔ fɔ an ye.» ¹⁶ Yesu ko: «Aw fana, halisa aw ma hakili kɔkɔ wa? ¹⁷ Aw m'a faamu ko fɛn o fɛn bɛ don mɔkwɔw da la, o bɛ taa a kɔkɔbara la, o kɔ, a bɛ taa banakɔ. ¹⁸ Nka min bɛ bɔ mɔkwɔw da la, o bɛ bɔ a dusukun de la, o de bɛ mɔkwɔw kɔkɔ. ¹⁹ Min bɛ bɔ mɔkwɔw dusukun na, o ye miirili juguw ye, ani mɔkwɔw faga ni jatɔya ni kakalaya ni sonyali ni nkalon ani kɔkɔ tiɛɛni. ²⁰ O kow de bɛ mɔkwɔw kɔkɔ, nka ka dumuni kɛ ni tɛgɛ kobali ye, o tɛ mɔkwɔw kɔkɔ.» ²¹ Yesu bɔra yen ka taa Tir ni Sidɔn jamana la. ²² Kananka muso dɔ sigilen tun bɛ o yɔkɔ la, o nana Yesu segere ka pɛrɛn ni kanba ye ko: «Matigi, Dawuda Bɔnɔn, makari ne la. Jine bɛ ne denmuso la, a b'a kɔkɔ kosebɛ.» ²³ Nka Yesu ma a jaabi hali kuma kelen na. A ka kalandenw gerela a la k'a deli ko a ka o muso labila, a kana to ka pɛrɛn u nɔfɛ. ²⁴ Yesu y'u jaabi ko: «Ne ma ci mɔkwɔw si ma, fɔ Israel mɔkwɔw, olu minnu tununna i ko sagaw.» ²⁵ O muso nana i kɔngiri Yesu kɔkɔ k'a deli ko: «Matigi, ne demɛ.» ²⁶ Yesu y'a jaabi ko: «Ka denw ka dumuni fili wuludenw kɔkɔ, o tɛ ben.» ²⁷ Muso ko: «Tiɛɛ don, Matigi, o bɛɛ n'a ta, dumuni murumuru minnu bɛ bin ka bɔ u tigiw ka tabali kan, wuludenw bɛ olu dun.» ²⁸ Ayiwa Yesu y'a jaabi ko: «Muso, i ka dannaya ka bon dɛ. A ka kɛ i ye ka keɛɛ ni i sago ye.» A denmuso kenɛyara o yɔkɔnin kelen. ²⁹ Yesu bɔra yen ka taa Galile ba da la. A yelenna kulu dɔ kan k'i sigi yen. ³⁰ Jama kulubaw tun bɛ na ni u ka banabaatɔw sifa bɛɛ ye, mɔkwɔw senkelenw, fiyentɔw, mɔkwɔw fiɛɛmaw, bobow, ani banabaatɔw caman werɛw. U ye o banabaatɔw bila Yesu sen kɔkɔ, a ye u kenɛya. ³¹ Jama y'a ye tuma min na ko bobow bɛ kuma, mɔkwɔw fiɛɛmaw bɛ kenɛya, senkelenw bɛ taama, fiyentɔw bɛ yeli kɛ, u kabakoyara ka Israel ka Ala tanu. ³² Yesu ye a ka kalandenw wele k'a fɔ u ye ko: «Nin mɔkwɔw hine bɛ ne la, k'a masɔkɔ bi ye u tile saba ye ne fɛ yan, dumunifɛn si tɛ u fɛ tun. Ne t'a fɛ ka u kɔkɔkɔ labila ka taa, u barika kana na dɛsɛ sira la.» ³³ A ka kalandenw y'a nininka ko: «An bɛ se ka dumuni kɔkɔ kɔkɔ jumen kungokolon kɔkɔ yan ka nin jamaba fa?» ³⁴ Yesu ko: «Nbuurukun joli bɛ aw fɛ?» U y'a jaabi ko: «Woloɛula ani jɛgɛ misɛn dɔw.» ³⁵ Ayiwa a ko jama k'u sigi duguma. ³⁶ O kɔ, a ye o nbuurukun woloɛula ni jɛgɛ misɛn ta, a ye barika da Ala

ye ka u karikari ka u di a ka kalandenw ma. Olu y'u di jama ma. ³⁷ Mɔɔwɔ bɛɛ ye dumuni kɛ k'u fa. Kalandenw ye segi woloɔula fa dumuni kunkurun tɔ tolenw la.

³⁸ Minnu ye dumuni kɛ, olu tun ye cɛ waa naani ye, musow ni denmisɛnw sen t'o la. ³⁹ Yesu ye jama labila, o kɔ, a donna kurun kɔkɔ ka taa Magadan jamana la.

16 Farisien dɔw ni Saduseen dɔw gerela Yesu la. U tun b'a fɛ ka a kɔkɔ. U y'a fɛ a ye ko a ka taamashyɛn kabakoma dɔ kɛ u jɛ na ka bɔ sankolo la.

² Yesu y'u jaabi ko: «Tilebin tuma, aw b'a fɛ ko sanji tɛna na, k'a masɔkɔ sankolo bilenyalen don. ³ Duguje da fɛ, aw b'a fɛ ko san fiɛba bɛ wuli bi, k'a masɔkɔ sankolo bilenna fo ka fin. Aw bɛ sankolo jɛ faranfasi dɔn, nka aw tɛ se ka nin waati taamashyɛnw kɔkɔ dɔn! ⁴ Bi mɔɔɔ jugu jatɔw bɛ taamashyɛn nini, nka taamashyɛn si tɛna jira u la ni kira Jonasi ta tɛ.» O la, a ye u to yen ka taa. ⁵ Yesu ka kalandenw taara ba kɔ tuma min na, u tun jinɛna, u ma nbuuru ta. ⁶ Yesu y'a fɛ u ye ko: «A' ye hakili kɔkɔ ka aw yɛrɛw kɔkɔsi Farisienw ni Saduseenw ka buurufunun fɛn na.» ⁷ A ka kalandenw y'a fɛ kɔkɔ ye ko: «A bɛ o fɛ k'a masɔkɔ an ma nbuuru ta an bolo.»

⁸ U tun bɛ min fɛ, Yesu ye o dɔn, a ko: «Mun na aw bɛ kuma kɔkɔ fɛ ko aw ma nbuuru ta? Aw ka dannaya ka dɔɔɔ dɛ. ⁹ Hakili tɛ aw fɛ fɔkɔ wa? Ne ye nbuurukun duuru karikari mɔɔɔ waa duuru cɛ, aw ye segi dama min fa ni o kunkurun tɔ tolenw ye, o bɔra aw kɔkɔ wa? ¹⁰ Ne ye nbuurukun woloɔula karikari mɔɔɔ waa naani cɛ, aw ye segi dama min fa, aw jinɛna o kɔ wa? ¹¹ Mun na aw m'a faamu ko ne ma kuma nbuuru ko la? A' ye aw yɛrɛw kɔkɔsi Farisienw ni Saduseenw ka buurufunun fɛn na.» ¹² O la, a ka kalandenw y'a faamu ko a tun m'a fɛ ko u ka u yɛrɛw kɔkɔsi buurufunun fɛn na, nka u ka u yɛrɛw kɔkɔsi Farisienw ni Saduseenw ka kalan na.

¹³ Yesu selen Sesare Filipe jamana la, a ye a ka kalandenw jininka ko: «Mɔɔɔwɔ b'a fɛ ko mɔɔɔ Denke ye jɔn ye?» ¹⁴ U y'a jaabi ko: «Dɔw b'a fɛ ko i ye Yuhana Batiselikela ye, dɔw ko Eli, dɔ wɛrɛw ko Jeremi wala kira dɔ wɛrɛ.» ¹⁵ Yesu y'u jininka tun ko: «Nka aw dun, aw yɛrɛw jɛ na ne ye jɔni yɛ?» ¹⁶ Simɔn Piɛrɛ y'a jaabi ko: «I ye Krisita, Ala jɛnama Denke de ye.» ¹⁷ O de la Yesu y'a fɛ a ye ko: «Jonasi denke Simɔn, i ye dubaden ye, k'a masɔkɔ min ye o tiɛ jira i la, o tɛ Hadamaden ye, fɛ ne Fa min bɛ sankolo la. ¹⁸ Ne b'a fɛ i ye ko i ye Piɛrɛ ye, o kɔkɔ, farakurun. Ne na ne ka egilisi jɔ nin fara kan.

Hadɛsi dondaw tɛna se kɔkɔ a kan fewu. ¹⁹ Ne na sankolo masaya konnɛgɛw di i ma. Ni i ma jɛn ni fɛn o fɛn ye dugukolo kan, jɛn tɛna kɛ ni o ye sankolo la. I mana jɛn ni fɛn o fɛn ye dugukolo kan, jɛn na kɛ ni o ye sankolo la.» ²⁰ O kɔ, Yesu y'a geleya a ka kalandenw ma ko u kana fɛ mɔɔɔ si ye ko ale ye Krisita ye. ²¹ Kabini o tuma la, Yesu y'a daminɛ ka kuma a ka kalandenw fɛ k'a jɛya ko wajibi don a ka taa Jerusalem ka kɔkɔ kɔsɛbɛ cɛkɔkɔbaw ni sarakalasebaaw kuntigiw ani sariya karamɔɔɔw fɛ yen, ko a na faga, nka o tile sa-

banan don a na kunun tun. ²² Piɛrɛ taara n'a ye kɛrɛ fɛ ka daminɛ k'a kɔkɔ ko: «Ayi, Matigi, o tɛna kɛ i la dɛ! Ala ma i kisira o ma.» ²³ Nka Yesu y'i yelemɛ k'a fɛ Piɛrɛ ye ko: «Taa ka bɔ ne kɔkɔ, Sitane. I ye ne kunnatijɛni fɛn ye, katuguni i ka miiriliw tɛ Ala ka kow la, fɛ mɔɔɔwɔ ka kow.» ²⁴ O kɔ, Yesu y'a fɛ a ka kalandenw ye ko: «Ni mɔɔɔ dɔ b'a fɛ ka ne kɔ minɛ, o ka ban a yɛrɛ la ka a gengenjiri ta ka tugu ne la. ²⁵ Mɔɔɔ min b'a fɛ k'a yɛrɛ ni kisi, o na bɔnɛ a la, nka min bɛ bɔnɛ a ni la ne kosɔn, o de na a ni kɔkɔ. ²⁶ A bɛ mun jɛ mɔɔɔ ye ka dijɛ bɛ kɔkɔ, ni a bɛ bɔnɛ a yɛrɛ ni la? Mɔɔɔ bɛ se k'a yɛrɛ ni kunmabɔ ni mun ye? ²⁷ Mɔɔɔ Denke kɔni bɛna na a Fa kɔkɔ la, a ni a ka mɛlɛkɛw. O mana kɛ, a na mɔɔɔwɔ bɛ kelen-kelen sara ka kɛrɛ ni u ka kɛwalew ye. ²⁸ Tiɛ la ne b'a fɛ aw ye ko mɔɔɔ minnu bɛ yan, olu dɔw tɛna sa sani u ka mɔɔɔ Denke ni a ka masaya natɔ ye.»

17 O kɔ tile wɔkɔ, Yesu taara ni Piɛrɛ ni Yakuba ni Yakuba balimake Yuhana ye kulu jan dɔ kan u dan na. ² A cogo yelemɛna u jɛ na, a jɛda mana-manana i ko tile. A ka finiɛw fana jɛyara i ko kɛnɛyeelen. ³ A filiɛ, u ye Musa ni Eli ye, olu tun bɛ kuma Yesu fɛ. ⁴ O la, Piɛrɛ y'a fɛ Yesu ye ko: «Matigi, an bɛ yan, o ka ni. Ni i b'a fɛ, ne na bugu saba jɔ, e ta kelen, Musa ta kelen, Eli ta kelen.» ⁵ Ka a to o kuma la, sankaba manamanatɔ dɔ nana u datugu. Kumakan dɔ bɔra o sankaba la ko: «Nin ye ne Denke kanulen ye, a ko ka di ne ye haali. A' ye a lamɛn.» ⁶ Kalandenw y'o kuma mɛn minke, u siranna fo ka bin duguma u jɛdaw kan. ⁷ Yesu gerela ka maga u la k'a fɛ ko: «Aw kana siran, a' ye wuli.» ⁸ U ye u jɛw kɔkɔta, nka u ma mɔɔɔ si ye Yesu kelen kɔ. ⁹ U jigintɔ ka bɔ kulu kan, Yesu y'a geleya u ma ko: «Aw kana nin jiralifɛn jɛfɔ mɔɔɔ si ye sani mɔɔɔ Denke ka kunun ka bɔ suw cɛma.» ¹⁰ O kɔ, kalandenw ye Yesu jininka ko: «Mun na sariya karamɔɔɔwɔ b'a fɛ ko Eli ka kan ka na fɔkɔ?» ¹¹ A y'u jaabi ko: «Kɔw, Eli ka kan ka na fɔkɔ ka fɛn bɛɛ labɛn ko kura. ¹² Nka ne b'a fɛ aw ye ko Eli nana ka ban, mɔɔɔwɔ de m'a dɔn. U y'a kɛ u yɛrɛw sago ye. U na mɔɔɔ Denke fana kɔkɔ o cogo la.» ¹³ O kɔ, kalandenw y'a faamu ko a tun bɛ kuma Yuhana Batiselikela ko la. ¹⁴ U nalen jama la, cɛ dɔ gerela Yesu la k'i kɔngiri a kɔkɔ ¹⁵ k'a fɛ ko: «Matigi, makari ne denke la, katuguni kirikirimashyɛn b'a la, a ta kɔkɔlɛn bɛ kɔsɛbɛ. O bɛ to ka wuli a fɛ k'a bin tasuma la wala ji la. ¹⁶ Ne nana n'a ye i ka kalandenw sɛgɛrɛ, nka olu ma se ka a kɛnɛya.» ¹⁷ Yesu ye jaabili kɛ ko: «E, aw kɔni, siya dannabali, mɔɔɔ dulɛnw, ne na to aw fɛ yan fo tuma jumen? Ne na aw ka ko muɔu fo tuma jumen? Na ni i den ye yan.» ¹⁸ Yesu ye jine kɔkɔfɛ, o bɔra cɛnin na, den kɛnɛyara o yɔkɔnin kelen na. ¹⁹ Kalandenw gerela Yesu la u dan na k'a fɛ ko: «Mun na anw ma se ka o jine gen ka bɔ den na?» ²⁰ Yesu y'u jaabi ko: «Katuguni aw ka dannaya ka dɔɔɔ kojugu. Tiɛ la ne b'a fɛ aw ye ko ni aw ka dannaya bɛ hali mutarde kise bɔ bonya la, aw n'a fɛ nin kulu ye ko a ka bɔ yan ka taa yen fɛ, a na taa. Aw tɛna

keɛɛ foyi la. [²¹ Nka nin jine sifa te bo ni sun ni Ala delili te.]» ²² Don do la, ka kalandenw lajelen to mɔɔɔɔ fe Galile, Yesu y'a fo u ye ko: «Mɔɔɔɔ Denke bena don mɔɔɔɔw bolo. ²³ U na a faga, nka a fagali tile sabanan don, a na kunun tun.» Kalandenw penasisira kosebe haali. ²⁴ Yesu ni a ka kalandenw sera Kapernaum tuma min na, Alabatosoba la wari minelaw gerela Piere la ka o pininka ko: «Aw karamɔɔɔɔ te Alabatosoba wari sikle tila sara wa?» ²⁵ Piere y'a jaabi ko: «Ɔwɔ, a b'a sara.» Piere donna so kɔɔɔɔ tuma min na, Yesu foɔɔ ye kuma ta ko: «Simɔɔɔɔ, e be miiri cogo di? Jɔɔɔɔ de ka kan ka nisɔɔɔɔɔɔ ni faama wari sara nin diɛe masakew ye? Jamanadenw wa, wala dunanw?» ²⁶ Piere y'a jaabi ko: «Dunanw.» Yesu y'a fo ko: «O nasira la, jamanadenw sen t'a la de. ²⁷ O bee n'a ta, walisa an kana nin mɔɔɔɔ ninnu dusu kasi, taa dolen fili baji la. Jeeɛ foɔɔ min mana i ka dolen ta, o sama ka bo ka o da yeɛ. I na wari sikle kelen sɔɔɔɔ a da la. O wari ta, ka i ta ni ne ta sara.»

18 Kalandenw gerela Yesu la o tuma la ka a pininka ko: «Jɔɔɔɔ de ka bon bee ye sankolo masaya la?» ² Yesu ye denmisen do wele k'a jo u cema, ³ k'a fo ko: «Tijee la ne b'a fo aw ye, ni aw ma yeɛema ka ke i ko denmisenw, aw tena don sankolo masaya la fewu. ⁴ Min b'a yere majigin ka ke i ko nin denmisen, o de ka bon bee ye sankolo masaya la. ⁵ Mɔɔɔɔ o mɔɔɔɔ be nin jɔɔɔɔɔɔ denmisen mine kopuman ne kosɔɔɔɔ, o be ne mine kopuman. ⁶ «Nin denmisen minnu be da ne la, mɔɔɔɔ o mɔɔɔɔ be olu do kunnatijee, a tun ka fisa o tigi ma kabakurun belebele ka siri a kan na ka a fili kɔɔɔɔɔɔɔɔ dun na. ⁷ Bɔɔɔɔ be diɛe ye mɔɔɔɔw kunnatijeni kosɔɔɔɔ. Kunnatijeni kɔɔɔɔ te to kebali ye, nka bɔɔɔɔ be u kebaaw ye. ⁸ «Ni i bolo wala i sen be ke sababu ye ka jurumu lase i ma, a tige ka a fili. I senkelen tigi wala i bolo kelen tigi ka don penamaya la, o ka fisa i ma i sen fila tigi ni i bolo fila tigi fililen ye tasuma banbali la. ⁹ Ni i jee fana be ke sababu ye ka jurumu lase i ma, a wɔɔɔɔ be ka a fili. I jee kelen tigi ka don penamaya la, o ka fisa i ma i jee fila tigi fililen ye jahanama tasuma la. ¹⁰ «A' ye aw yere w kɔɔɔɔ, aw kana nin denmisenw si mangoya. Ne b'a fo aw ye ko u ka meɛekew jɔɔɔɔ be ne Fa jee kɔɔɔɔ sankolo la tuma bee. [¹¹ Min tununna, Mɔɔɔɔ Denke nana ka o kisi.] ¹² «Aw b'a miiri cogo di? Ni saga keme be mɔɔɔɔ do fe, ni olu la kelen tununna, a fo, a tena a to bikɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ni kɔɔɔɔɔɔɔɔ to kulu kan ka taa o tununnen pini wa? ¹³ Ni a y'a ye, ne b'a fo aw ye k'a jeya ko a na pagali o saga yelen ko la ka temen o bikɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ni kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ kan, olu minnu ma tunun. ¹⁴ O cogo la aw sankolola Fa sago te nin denmisenw si ka tunun. ¹⁵ «Ni i balima ye i hake ta, taa a fo a ye i kelen ni a kelen. Ni a ye i lamen, aw na ke jɔɔɔɔɔɔ ka mɔɔɔɔ ye tun. ¹⁶ Nka ni a banna ka i lamen, mɔɔɔɔ kelen wala fila were wele ka fara i kan, walisa kuma bee ka ke seere fila wala seere saba jee na. ¹⁷ Nka ni a banna ka olu lamem tun, a fo egilisi ye. Ni a banna ka egilisi lamem, a jate i ko jurumuto wala faama

wari minebaa do. ¹⁸ «Tijee la ne b'a fo aw ye ko ni aw ma jen ni fen o fen ye dugukolo kan, jen tena ke ni o ye sankolo la. Aw mana jen ni fen o fen ye dugukolo kan, jen na ke ni o ye sankolo la. ¹⁹ «Ne b'a fo aw ye fana ko ni aw la fila benna fen o fen na dugukolo kan yan, ka o deli ne sankolola Fa fe, a na o di aw ma, ²⁰ k'a masɔɔɔɔ mɔɔɔɔ fila wala saba mana u laje ne mɔɔɔɔ la yɔɔɔɔ min na, ne be u cema yen.» ²¹ O la, Piere gerela Yesu la ka a pininka ko: «Matigi, ni ne balimake te ne hake tali dabila, ne ka kan ka yafa a ma ka se sijee joli ma? Fo sijee woloɛula wa?» ²² Yesu y'a jaabi ko: «Ne t'a fo i ye fo sijee woloɛula, nka fo sijee woloɛula sigiyɔɔɔɔma biwoloɛula. ²³ O de la, sankolo masaya bolen be min fe, o file: Masake do y'a latige ka a ka wari ko jate penabo a ka jɔɔɔɔ fe. ²⁴ A ye jate damine. U nana ni do ye, masake ka wari talan waa tan juru tun be o la. ²⁵ O juru sara fen tun te o ce fe. Masake ko a ni a muso ni a denw ni a bolofenw bee ka feere ka ke ka o wari sara. ²⁶ O jɔɔɔɔ y'i jɔɔɔɔɔɔ a kuntigi kɔɔɔɔ k'a deli ko: 'I muɔu ne ye, ne be na a bee sara.' ²⁷ O jɔɔɔɔ makari ye kuntigi mine, a ye a bila ka o juru bee yafa a ma. ²⁸ «O jɔɔɔɔ bolen yen, a ni a jɔɔɔɔɔɔɔɔɔ do kunnenna, a ka wari deɛe keme juru tun be o la. A ye o mine ka a kan kɔɔɔɔɔɔ, a ko: 'Ne ka juru sara.' ²⁹ A jɔɔɔɔɔɔɔ y'i bin a sen kɔɔɔɔ ka a deli ko: 'I muɔu ne ye, ne bena a bee sara.' ³⁰ Nka a ma sɔɔɔɔ. A ye a bila kaso la fo a ka o wari sara tuma min na. ³¹ Jɔɔɔɔ tɔɔɔ y'o ye minke, o ye u penasisi kosebe haali. U taara ka o jeeɛ u kuntigi ye. ³² O la, kuntigi ye o ce wele k'a fo a ye ko: 'Jɔɔɔɔ jugu, ne ye i ka juru bee bila i ye, katuguni i ye ne deli kosebe. ³³ E fana tun man kan ka makari i jɔɔɔɔɔɔɔɔ na i ko ne makarila i la cogo min na wa? ³⁴ Kuntigi tun diminna kosebe, a ye o jɔɔɔɔ ci k'a bila kaso la, a ka kɔɔɔɔ kosebe yen fo a ka kuntigi ka juru bee sara. ³⁵ O cogo la, ni aw bee kelen-kelen ma yafa aw balima ma ni aw dusukun bee ye, ne sankolola Fa na aw ke ten.»

19 Yesu tilalen ko o mɔɔɔɔ kalanni la, a bɔɔɔɔ Galile ka taa Jude jamana yɔɔɔɔ do la min be Jurden ba kɔɔɔɔ. ² Jamaba tugura a kɔɔɔɔ yen, a ye u ka banabaatɔɔɔ keneya. ³ Farisien dɔɔɔ gerela a la k'a pininka walisa k'a dakɔɔɔɔ. U ko: «A dagalen be ce ka a muso furu sa sababu bee la wa?» ⁴ Yesu ye u jaabi ko: «Aw ma a kalan wa ko: 'Min ye u da, o ye u ke ce ni muso ye kabi ni kɔɔɔɔɔɔ?' ⁵ Ko: 'O de kosɔɔɔ, ce na a fa ni a ba bila ka kɔɔɔɔ a muso la, u fila na ke farisogo kelen ye.' ⁶ O cogo la u te fila ye tun, fo kelen. Ala ye min ke kelen ye, mɔɔɔɔ kana o fara.» ⁷ Farisienw y'a pininka ko: «Mun na Musa ye ci fo ko ce ka furu sa seben di a muso ma ka a bila?» ⁸ Yesu ko: «Musa ye o ci fo aw ka dusukun geɛeya kosɔɔɔ, nka a tun te ke ten a damine tuma la. ⁹ Ne kɔɔɔɔ b'a fo aw ye ko mɔɔɔɔ o mɔɔɔɔ be a muso furu sa, ni jatɔɔya sababu te, ka muso were furu, o ce be jatɔɔya ke.» ¹⁰ A ka kalandenw y'a fo a ye ko: «Ni ce ka keta ye nin ye muso ta fan fe, o tuma la furu kebaliya de ka fisa.»

¹¹ Yesu y'u jaabi ko: «Se te mɔɔgɔ bɛɛ ye ka nin kalan minɛ, fɔ Ala y'o se di minnu ma. ¹² Nasira caman bɛ yen minnu bɛ cɛ bali ka furu kɛ. Dɔw ta, kabini u bange tuma u te cɛya la. Dɔw kɔɔɔɔɔɔ bɛ mɔɔgɔw fɛ. Dɔw y'a nini u ka kɛ ten sankolo masaya kosɔn. Nin kalan minɛli se bɛ mɔɔgɔ min ye, o k'a minɛ.» ¹³ Mɔɔgɔw nana Yesu y'ɔɔɔɔɔɔ ni denmisen dɔw ye walisa a ka a bolo da u kan ka Ala deli u ye, nka kalandenw ye u kɔɔɔɔɔɔ. ¹⁴ Nka Yesu ko: «A' y'a to denmisenw ka na ne ma, aw kana u bali, katuguni sankolo masaya ye olu kɔɔɔɔɔɔnkow de ta ye.» ¹⁵ A y'a bolow da o denmisenw kan, o kɔ, a taara ka bɔ yen. ¹⁶ Cɛ dɔ gerɛla ka Yesu pininka ko: «Karamɔɔgɔ, ne ka kan ka ko numan jumɛn kɛ walisa ne ka jɛnamaya banbali kɔɔɔɔ?» ¹⁷ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Mun na i bɛ ne pininka numan ko la? Kelen dɔɔɔɔ de ka ni. Ni i b'a fɛ ka jɛnamaya kɔɔɔ, i ka ci fɔɔɔɔw mara.» ¹⁸ O cɛ ye pininkali kɛ ko: «Ci fɔɔɔɔ jumɛnw de?» Yesu y'a jaabi ko: «I kana mɔɔgɔ faga, i kana jatɔya kɛ, i kana sonyali kɛ, i kana nkalon da i mɔɔgɔ kɔɔɔɔ na. ¹⁹ I ka i fa ni i ba bonya, ka i mɔɔgɔ kɔɔɔɔ kanu i ko i yɛɛ.» ²⁰ O kamalen ko: «Ne ye o ci fɔɔɔɔw bɛɛ mara. Mun bɛ ne jɛ tun?» ²¹ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Ni i b'a fɛ ka dafa, taa i bolo fɛn bɛɛ feere ka o wari di faantanw ma. O tuma la, i na nafoloba kɔɔɔ sankolo la. O kɔ, na tugu ne la.» ²² O kamalen ye nin kumaw mɛn tuma min na, a jɛnasisilen taara, k'a masɔɔɔ nafoloba tun b'a fɛ. ²³ O la, Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «Tijɛ la ne b'a fɔ aw ye ko nafolobatigi donni ka gɛɔɔɔ sankolo masaya la. ²⁴ Ne bɛ nin fɔ aw ye fana, ko jɛame donni ka mɔɔgɔ miseli wo fɛ ka tɛmɛn nafolobatigi donni kan Ala ka masaya la.» ²⁵ Kalandenw ye o kuma mɛn minke, u kabakoyara kosebɛ fo u y'a fɔ ko: «A. O tuma la jɔni dun bɛ se ka kisi?» ²⁶ Yesu ye u mafilɛ k'a fɔ u ye ko: «O tɛ se ka kɛ mɔɔgɔw fɛ, nka Ala bɛ se ka fɛn bɛɛ kɛ.» ²⁷ O tuma la Piɛɛ ye kuma ta, a ko: «A filɛ, an jenna fɛn bɛɛ kɔ ka tugu i la. Mun de bɛna kɛ anw ye?» ²⁸ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Tijɛ la ne b'a fɔ aw ye ko, ni Mɔɔgɔ Denke sigira a ka masasigilan nɔɔɔɔma kan dijɛ kura la tuma min na, aw mɔɔgɔ tan ni fila minnu tugura ne nɔɔɔ, aw fana na sigi masasigilan tan ni fila kan ka kiri tige Israel siya tan ni fila kan. ²⁹ Mɔɔgɔ minnu bɛɛ jenna u ka sow kɔ, wala u balimakɛw, wala u balimamusow, wala u fa, wala u ba, wala u denw, wala u ka forow, ne kosɔn, olu na o fɛnw kɔɔɔɔ kɛmɛ kɔɔɔ, ka u niyɔɔɔ fana kɔɔɔ jɛnamaya banbali la. ³⁰ Nka jɛ mɔɔgɔ caman na kɛ kɔmɔɔgɔw ye, kɔmɔɔgɔ caman na kɛ jɛ mɔɔgɔw ye.

20 «A filɛ, sankolo masaya bɔɔɔɔ bɛ fɛntigi dɔ fɛ. O bɔɔɔ kɔɔɔma da joona fɛ ka baaraden dɔw ta ka bila a ka rezen nakɔ la. ² A ni u benna a la ko tile kelen sara na kɛ wari dɛjɛ kelen ye don o don. A ye u ci ka taa baara kɛ a ka nakɔ la. ³ A bɔɔɔ ko kura tile yɛɔɔɔɔɔɔ dɔɔɔɔɔɔ, ka mɔɔgɔ dɔw jɔɔɔɔ kɔɔɔ fɛɛkɛɛ la, olu tun tɛ foyi la. ⁴ A y'a fɔ olu ye ko: 'Aw fana ka taa baara kɛ ne ka rezen nakɔ la, ne na sara bɛnɛn di aw ma.' ⁵ Olu

taara a ka nakɔ la. Tile selen kuncɛ, nakɔtigi bɔɔɔ ko kura ka o kɔɔɔ kɛ, ka bɔ wula tile fɛ k'a kɛ ten fana. ⁶ A bɔɔɔ ko kura wula da nin fɛ ka dɔ wɛɛw ye minnu jɔɔɔɔ tun bɛ fɛɛkɛɛ la yen dɔɔɔɔ. A ye olu pininka ko: 'Mun na aw ma baara kɛ, fɔ ka jɔ yan ka tile bɛɛ kɛ ten?' ⁷ Olu y'a jaabi ko: 'Sabu mɔɔgɔ si ma anw ta baara la.' A y'a fɔ olu ye ko: 'Aw fana ka taa baara kɛ ne ka rezen nakɔ la.' ⁸ «Wula fɛ baara jigin selen, nakɔtigi y'a fɔ a ka ko jɛnabɔɔɔ ye ko: 'Baaradenw wele ka u sara k'a damine kosafɛ taw la fo ka se fɔɔɔ taw ma.' ⁹ Minnu ye baara damine wula da nin fɛ, olu fɔɔɔ gerɛla, u bɛɛ ye wari dɛjɛ kelen kɔɔɔ. ¹⁰ Fɔɔɔ taw nalen, a tun bɛ olu kɔɔɔ ko u ta na caya wari dɛjɛ kelen ye, nka wari dɛjɛ kelen-kelen dira olu fana ma. ¹¹ O wari dɛjɛ kelen-kelen dira u ma minke, u ye dajukɔɔ kumaw fɔ nakɔtigi kama. U ko: ¹² 'Ninnu minnu taara kɔɔɔ, olu ma baaraba kɛ fɔ lɛɛ kelen dama, i ye olu sara ni anw ta kɛjɛ, k'a kɔɔɔ anw ye baara kɛ tile bɛɛ la, anw ye sɛgen ni tile muɔɔ.' ¹³ Nka nakɔtigi ye u la kelen jaabi ko: 'Ne teri, ne ma ko benbali si kɛ i la. Yala e ni ne ma bɛn a la ko tile kelen sara na kɛ wari dɛjɛ kelen ye wa? Ko di?' ¹⁴ Ayiwa, i ka sara ta, i ka taa. Nin min tara kɔɔɔ, ni a diyara ne ye ka o sara ni e ta kɛjɛ, ¹⁵ yala jo tɛ ne fɛ ka ne yɛɛ sago kɛ ni ne ka wari ye wa? I bɛ ne filɛ ni jɛ jugu ye ne ka jɛnamaya kosɔn wa?' ¹⁶ O cogo la minnu ye kɔmɔɔgɔw ye, olu na kɛ jɛ mɔɔgɔw ye. Minnu ye jɛ mɔɔgɔw ye, olu na kɛ kɔmɔɔgɔw ye.» ¹⁷ Yesu tun bɛna taa Jerusalem minke, a taara ni a ka kalanden tan ni fila ye u dan na. U taamatɔ, a y'a fɔ u ye ko: ¹⁸ «A filɛ, an bɛ taa Jerusalem. Mɔɔgɔ Denke na don sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔgɔw bolo yen. U n'a jalaki ko a ka kan ni saya ye, ¹⁹ k'a don Ala dɔɔɔɔɔɔɔɔ bolo, olu na yɛɛ bɔ a ma. U na a bugɔ ni gɛjɛ ye ka a gengen jiri kan. Tile saba o kɔ, a na kunun.» ²⁰ O la, Zebede muso gerɛla Yesu la ni a denkew ye. O muso y'i jɔɔɔgiri Yesu kɔɔɔ ka a deli ko o ka jɛ a ma. ²¹ Yesu y'a pininka ko a bɛ mun de fɛ? A y'a fɔ Yesu ye ko: «Ne denke fila minnu filɛ ninnu ye, a latigɛ ko kelen ka sigi i kinin fɛ, ko dɔ ka sigi i numan fɛ i ka masaya nata la.» ²² Yesu y'a jaabi ko: «Aw bɛ fɛn min deli, aw tɛ o dɔɔ. Ne bɛna minni kɛ kɔɔɔ jifilen min na, aw na se ka minni kɛ o la wa?» U y'a jaabi ko: «An bɛ se.» ²³ Yesu ko: «Dɔw, aw na minni kɛ ne ka jifilen na. Nka ka sigi ne kinin ni ne numan fɛ, ne tɛ o latigɛbaa ye. Ne Fa ye o yɔɔɔ labɛn minnu ye, u na di olu de ma.» ²⁴ Kalanden tɔ tan y'o mɛn minke, olu diminna o balimakɛ fila kɔɔɔ. ²⁵ O la, Yesu ye u bɛɛ wele k'a fɔ u ye ko: «Aw y'a dɔɔ ko siyaw kuntigiw bɛ u mara ni kuntigiya ye. Mɔɔgɔbaw bɛ u fanga jira u la. ²⁶ Nka a tɛna kɛ ten aw cɛma. Ni aw dɔ b'a fɛ ka kɛ mɔɔgɔba ye aw cɛma, o ka kɛ tɔw ka baaraden ye. ²⁷ Ni dɔ b'a fɛ ka kɛ aw cɛma jɛ mɔɔgɔ ye, o ka kɛ tɔw ka jɔɔ ye. ²⁸ O cogo de la, Mɔɔgɔ Denke ma na mɔɔgɔw ka baara kɛ a ye, nka a nana baara kɛ mɔɔgɔw ye, ka a yɛɛ ni di ka kɛ mɔɔgɔ caman kunmabɔ sara ye.» ²⁹ U bɔɔɔ Jeriko, jamaba

tugura Yesu nɔfe. ³⁰ Fiyentɔ fila sigilen tun be sira da la. U y'a men ko Yesu be temen, u perenna ko: «Matigi, Dawuda Bɔnsɔn, makari an na!» ³¹ Jama tun be u kɔɔɔ k'a fɔ ko u ka u makun, nka u perenna ka temen fɔɔ kan ko: «Matigi, Dawuda Bɔnsɔn, makari an na!» ³² Yesu y'i jɔ ka u wele ka u pininka ko: «Aw b'a fe ne ka mun de ke aw ye?» ³³ U ko: «Matigi, an new ka yeli ke.» ³⁴ U hine donna Yesu la, a magara u new la, o yɔɔɔn be u ye yeli ke. U tugura Yesu nɔfe.

21 U surunyalen Jerusalem la ka se Betefaje, Oliviye kulu kere fe, Yesu ye a ka kalandenw la fila ci ka taa u je, ² a ko: «A' ye taa aw jefefe dugu la. Ni aw sera dɔɔn, aw na falimuso dɔ sirilen sɔɔn yen, den b'a fe. A'ye o foni ka na n'u ye ne fe yan. ³ Ni mɔɔɔ dɔ ye fen fɔ aw ye, aw k'a fɔ o ye ko Matigi mago be u la. O mana ke, u na a to aw ka na n'u ye.» ⁴ O kera walisa kira ka nin kumaw ka dafa ko: ⁵ «A' y'a fɔ Sion denmuso ye ko: A file, i ka masake be na i segere. A sabalilen be haali, a sigilen be fali kan, faliden kan, falimusoden kɔni.» ⁶ Kalandenw taara k'a ke i ko Yesu y'a fɔ u ye cogo min na. ⁷ U nana ni falimuso ni a den ye. U ye u ka finiw da olu kan, Yesu yelenna. ⁸ Jamaba la mɔɔɔ caman ye u ka finiw fense sira kan. Dɔw fana ye fura kenew tige ka olu fense sira kan. ⁹ U taatɔ, Yesu jefefe mɔɔɔw ani a kɔfe mɔɔɔw tun be peren ko: «Tanuli ka ke Dawuda Bɔnsɔn ye. Min natɔ file Matigi tɔɔɔ la, o ye dubaden ye. Tanuli ka ke Ala ye sanfe yɔɔɔ kɔɔɔtalenbaw la.» ¹⁰ Yesu donna Jerusalem minke, dugu be lamagara. U tun be pininkali ke ko: «Nin ce in ye jɔni ye?» ¹¹ Jama ko: «Kira Yesu, Galile Nazaretika don.» ¹² Yesu donna Alabatosoba kɔɔɔ. Mɔɔɔ minnu tun be sannifeere ke yen, a ye olu be gen ka bɔ yen. A ye wari falennaw ka tabaliw ni ntubanni feerelaw ka sigilanw dabiri, ¹³ k'a fɔ u ye ko: «A sebennen be ko: 'Ne ka so na wele Aladeliso,' nka aw kɔni y'a ke binkannikelaw dogo yɔɔɔ ye.» ¹⁴ Fiyentɔ dɔw ni sensalen dɔw gerela Yesu la Alabatosoba kɔɔɔ, a ye u keneya. ¹⁵ Yesu ye kabako minnu ke, sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔɔw ye olu ye minke, ka denmisenw perenkan men Alabatosoba kɔɔɔ ko: «Tanuli ka ke Dawuda Bɔnsɔn ye,» u diminna. ¹⁶ O la, u y'a fɔ Yesu ye ko: «Ninnu be min fɔ, i tulo te o la wa?» Yesu y'u jaabi ko: «Dɔw. Aw ma nin kumaw kalan wa ko: 'I ye tanuli labennen bɔ denmisenw ni sinminnaw da la?」 ¹⁷ O flen kɔ, a bɔra dugu kɔɔɔ ka u to yen ka taa Betani ka si yen. ¹⁸ O dugusaje sɔɔɔma fe, Yesu kɔsegintɔ ka na dugu kɔɔɔ, kɔngɔ y'a mine. ¹⁹ A ye torosun dɔ ye sira kere fe, a gerela o la, nka a ma foyi ye o la fura kɔ. O la, a y'a fɔ o torosun ma ko: «I tena den tun abada.» O torosun sinna ka ja. ²⁰ Kalandenw y'o ye minke, u kabakoyara kosebe. U ye Yesu pininka ko: «Nin torosun sinna ka ja ten cogo di?» ²¹ Yesu y'u jaabi ko: «Tijne la ne b'a fɔ aw ye, ni dannaya be aw fe, ni aw te sigasiga fewu, ne ye min ke nin torosun na, aw tena dan o ma, nka aw na se k'a fɔ nin kulu ye ko: 'Bɔ yan ka

taa i fili kɔɔɔji la,' o na ke. ²² Aw mana fen o fen jini Ala delili la ni dannaya ye, aw na o sɔɔɔ.» ²³ Yesu donna Alabatosoba kɔɔɔ ka mɔɔɔ kalanni damine. K'a to o kalanni la, sarakalasebaaw kuntigiw ni Yahutu cekɔɔɔbaw gerela a la k'a pininka ko: «Sebaaya jumen b'a to i be nin kow ke? Jɔni ye o fanga di i ma?» ²⁴ Yesu ye u jaabi ko: «Ne fana be aw pininka ko kelen na. Ni aw ye ne jaabi, o tuma la sebaaya min b'a to ne be nin kow ke, ne fana na o fɔ aw ye. ²⁵ Jɔni de ye Yuhana ci ko a ka batiseli ke, Ala wa, wala mɔɔɔw?» O tuma la, u kumana jɔɔɔn fe ko: «Ni an ko Ala y'a ci, a n'a fɔ ko mun y'a to an ma da a la? ²⁶ Nka ni an ko mɔɔɔw y'a ci, an be siran jama je, katuguni mɔɔɔw be be Yuhana jate kira ye.» ²⁷ O de kosɔn u ye Yesu jaabi ko: «Anw ma o dɔn.» Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ayiwa, sebaaya min b'a to ne be nin kow ke, ne fana tena o fɔ aw ye.» ²⁸ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Mun be aw kɔɔɔ nin ko la? Denke fila tun be ce dɔ fe. A y'a fɔ fɔɔ ye ko: 'Ne denke, taa baara ke ne ka rezen nakɔ la bi.' ²⁹ O y'a jaabi ko: 'Ne tena taa.' Nka a y'i miiri minke, a taara. ³⁰ Fa ye o ci kelen fɔ denke filanan ye. O y'a jaabi ko: 'Ne be taa, baba.' Nka a ma taa. ³¹ Olu fila la jumen de ye u fa sago ke?» U ko: «Fɔɔ.» O la, Yesu y'a fɔ u ye ko: «Tijne la ne b'a fɔ aw ye ko faama wari minebaaw ni jatɔmusow be don Ala ka masaya la aw je. ³² Sabu Yuhana nana aw fe ka sira tilennen jira aw la, aw ma da ale la, nka faama wari minebaaw ni jatɔmusow dara a la. Aw y'o ye, hali o, aw ma sɔn ka nimisa ka da a la. ³³ «A' ye ntalen were lamɔn: Dutigi dɔ ye rezen nakɔ bi ka sinsan ke ka o lamini. A ye dingɔ sen ka rezen ji bɔ yɔɔɔ dila a kɔɔɔ yen, ka sankanso jɔ kɔɔɔsili kama. O kɔ, a ye o nakɔ kalifa rezen senekela dɔw ma ka taa jamana were la. ³⁴ Rezen mɔ tuma surunyalen, a y'a ka baaraden dɔw ci o rezen senekelaw ma ko olu ka rezen mɔ mine u fe. ³⁵ Nka rezen senekelaw ye a ka baaradenw mine ka dɔ bugɔ ka dɔ faga, ka a sabanan bon ni kabakurunw ye. ³⁶ Nakɔtigi ye baaraden dɔ werew ci minnu ka ca ni fɔɔ taw ye. U ye olu mine i ko fɔɔ taw. ³⁷ O be kelen kɔ, nakɔtigi ye a yere denke ci, a ko: 'U na ne denke kɔni bonya.' ³⁸ Nka kabini rezen senekelaw je dara nakɔtigi denke kan, u y'a fɔ kɔɔɔ ye ko: 'A ciyentalala file. A' ye na, an ka o faga. O mana ke, a ciyen na ke an ta ye.' ³⁹ U ye a denke mine ka o fili nakɔ kɔfe k'a faga. ⁴⁰ «Ni rezen nakɔtigi nana, a na mun de ke nin rezen senekelaw la sa?» ⁴¹ U y'a jaabi ko: «A na o mɔɔɔ juguw faga cogo juguya kosebe, ka rezen nakɔ kalifa mɔɔɔ werew ma, minnu na a ka rezen mɔ di a ma a waati la.» ⁴² O kɔ, Yesu y'a fɔ u ye ko: «Aw ma nin kalan Kitabu la wa, ko: 'Sojplaw banna kabakurun min na, o kera so selekela kabakurun lakika ye. A file, Matigi de ye o ke. Kabako don an je na.' » ⁴³ Yesu ko: «O de y'a to ne b'a fɔ aw ye ko Ala ka masaya na bɔsi aw la ka di siya were ma min na den bennen ke o masaya ye. [⁴⁴ Mɔɔɔ min mana bin o kabakurun kan, o tigi na karikari. O

kabakurun mana bin min kan, a na o tigi כְּתִיבָהּ.]»

⁴⁵ Sarakalasebaaw kuntigiw ni Farisienw ye Yesu ka ntalen men minke, olu y'a faamu ko a kan be u ma. ⁴⁶ O la, u tun be a mine cogo jini, nka u siranna jama ne, katuguni olu tun be Yesu jate kira ye.

22 Yesu ye ntalen dɔw da a lamɛnbaaw ye ko kura ko: ² «Sankolo masaya bɔlen be min fe, o file. Masake dɔ ye kɔkɔ dumuni laben a denke ye. ³ A ye a ka jɔnw ci k'a fɔ mɔkɔ welelenw ye ko u ka na kɔkɔ dumuni la, olu ma sɔn ka na. ⁴ A ye jɔn wɛrɛw ci k'a fɔ olu ye ko: 'A' y'a fɔ mɔkɔ welelenw ye ko ne ka dumuni labenna sisan ka ban. Ne ka nturaw ni ne ka bagan tɔkɔlenw fagara. Fen beɛ labenna. A' ye na kɔkɔ dumuni la.' ⁵ Nka mɔkɔ welelenw ma o si jate, u taara u magow la. Dɔ taara a ka foro la, dɔ taara a ka jago la. ⁶ U tɔw ye masake ka jɔnw mine ka u kɔkɔ fo ka u faga. ⁷ O kelen, masake diminna, a ye a ka sɔkɔdasiw ci ka taa o mɔkɔfagalaw faga ka u ka dugu jeni. ⁸ O kɔ, a y'a fɔ a ka jɔnw ye ko: 'Kɔkɔ dumuni labenna, nka welelenw man kan n'a ye. ⁹ A' ye taa kɔkɔ kunben yɔkɔw la. Aw mana mɔkɔ o mɔkɔ kɔkɔ, a' ye na ni olu beɛ ye dumuni la.' ¹⁰ Jɔnw taara kɔkɔ kunben yɔkɔw la. U ye mɔkɔ minnu kɔkɔ, numan fara juguman kan, u ye olu beɛ laje fo kɔkɔ so fara dumikelaw la. ¹¹ «O kelen, masake donna ka o mɔkɔw file, a ye ce dɔ kɔkɔ yen min ma kɔkɔ fini don. ¹² A ko: 'Ne teri, i donna yan cogo di k'a kɔkɔ kɔkɔ fini te i kan na?' O ce ma jaabili si ke. ¹³ O la, masake y'a fɔ a ka baaradenw ye ko: 'A' ye a senw ni a bolow siri ka a fili kenema dibi la. Kasi ni jɔn jimi na ke yen.'

¹⁴ Caman welelen be, nka jɛnatɔmɔlenw man ca.» ¹⁵ O la, Farisienw taara jɔkɔkɔ ye ka cogo jini ko u be Yesu mine a yere da la kuma fe. ¹⁶ U ye u ka kalanden dɔw ni Herode ka mɔkɔ dɔw ci k'a fɔ Yesu ye ko: «Karamɔkɔ, an y'a dɔn ko i ye tijetigi ye. I be mɔkɔw kalan Ala sira la k'a jeya. I te sira mɔkɔw si ne, katuguni mɔkɔw beɛ ka kan i ne na. ¹⁷ I be mun miiri nin ko la? A dagalen be an ka nisɔngɔw sara Rome masake ye wa, wala o dagalen te?» ¹⁸ Yesu tun be u ka juguya dɔn, a y'a fɔ u ye ko: «Filankafow, mun y'a to aw be ne dakɔkɔw? ¹⁹ Aw be wari min ke ka nisɔngɔw sara, a' ye o dɔ jira ne la.» U ye wari dɛrɛ kelen jira a la. ²⁰ Yesu ye u jɔninka ko: «Jɔn ja ni a ka sebenni be nin kan?» ²¹ U y'a jaabi ko: «Rome masake.» O tuma la, Yesu y'a fɔ u ye ko: «A' ye masake ta sara masake ye, ka Ala ta di Ala ma.» ²² U ye o jaabili men minke, u kabakoyara kosebe. U y'a to yen ka taa. ²³ Saduseenw tun b'a fɔ ko su kununli tena ke. O don yere, u dɔw taara Yesu segere k'a jɔninka ²⁴ ko: «Karamɔkɔ, Musa ko ni ce dɔ sara k'a kɔkɔ a ma den kɔkɔ, a balimake ka o muso furu ka bɔkɔnɔ kɔkɔ o ce salen ye. ²⁵ Ayiwa, balimake woloɛula tun be an fe yan. Fɔkɔ muso furu, o denntan sara ka o muso to a dɔkɔke ye. ²⁶ Balimake filanan ni a sabanan ta kera ten, fo ka taa se u woloɛulanan ma. ²⁷ U beɛ salen kɔ, o muso fana sara. ²⁸ Su kununli don na, o muso na ke u

woloɛula la jumen ta ye, k'a kɔkɔ u beɛ y'a furu?» ²⁹ Yesu y'u jaabi ko: «Aw filila, k'a masɔkɔw aw ma Kitabu kuma faamu, aw ma Ala ka sebaaya fana dɔn. ³⁰ Suw mana kunun, cɛw tena musow furu, musow tena di cɛw ma, nka u na ke i ko sankolola melekew. ³¹ Su kununli ko ta fan fe, Ala ye min fɔ, aw ma o kalan wa? A ko: ³² 'Ne ye Ibrahim ka Ala ye, ani Isaka ka Ala ani Yakuba ka Ala.' Ala te suw ka Ala ye, jɛnamaw ta don.» ³³ Jama ye o kuma men minke, u kabakoyara a ka kalan na. ³⁴ Farisienw y'a men tuma min na ko Yesu ye kuma ban Saduseenw da la, u ye jɔkɔkɔ laje tun. ³⁵ U la kelen, sariya karamɔkɔw don, o tun b'a fe ka Yesu dakɔkɔw, a y'a jɔninka ko: ³⁶ «Karamɔkɔw, sariya la ci fɔlenw jumen ka bon tɔw ye?» ³⁷ Yesu y'a jaabi ko: «I ka i Matigi Ala kanu ni i dusukun beɛ ye, ani i ni beɛ ni i hakili beɛ. ³⁸ O ye ci fɔlen fɔkɔfɔkɔ ni ciw beɛ la belebele de ye. ³⁹ A filanan bɔlen be o fe ko, i ka i mɔkɔw jɔkɔkɔ kanu i ko i yere. ⁴⁰ Sariya beɛ ni kiraw ka kalan beɛ dulonnen be o ci fɔlen fila de la.» ⁴¹ Ka Farisienw lajelen to jɔkɔkɔ fe, Yesu ye u jɔninka ko: ⁴² «Aw be mun miiri Krisita ko la? Jɔn jɔkɔkɔ don?» U y'a jaabi ko: «Dawuda Bɔkɔnɔ don.» ⁴³ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ayiwa, mun na Dawuda y'a wele Ni Senu barika la ko Matigi? K'a masɔkɔw Dawuda ko: ⁴⁴ 'Matigi y'a fɔ ne Matigi ye ko: I sigi ne kinin fe fo ne ka i juguw ke i senkɔkɔw dalan ye.' ⁴⁵ Ni Dawuda be Krisita wele Matigi, ale dun ye Dawuda Bɔkɔnɔ ye cogo di?» ⁴⁶ U si ma se ka Yesu jaabi hali ni kuma kelen ye. Ka bɔ o don na, mɔkɔw si m'a ja geleya ka Yesu jɔninka foyi la tun.

23 Ayiwa, Yesu kumana a ka kalandenw ni jama fe. ² A ko: «Ka mɔkɔw kalan Musa ka sariya la, o ye sariya karamɔkɔw ni Farisienw ka baara de ye. ³ O de kosɔn, u be fen o fen fɔ aw ye, aw ka u kan mine o la ka o ke. Nka aw kana u ka ketaw ladege, katuguni u be mɔkɔw kalan cogo min na, u yere te o ke. ⁴ U be donibaw siri ka da mɔkɔw kun, nka u te sɔn ka u bolonkɔni kelen ke ka olu demɛ o doniw tali la. ⁵ U ka ketaw beɛ be ke walisa mɔkɔw ka u ye ka lasaa. O de y'a to u be u tenna sebenw ni u bolola sebenw bonya ka u ka finiw bunsanw janya. ⁶ Dumunibaw la sigi yɔkɔw numanw ani Alabatosow kɔkɔ jɛfɛ sigiyɔkɔw de ka di u ye. ⁷ Mɔkɔw ka u fo ferekenew la ka u wele karamɔkɔw, o fana ka di u ye kosebe. ⁸ Aw kɔni, aw kana wele karamɔkɔw, k'a masɔkɔw Karamɔkɔw kelenpe be aw kun na, aw beɛ ye balimaw ye. ⁹ Aw kana dugukolo kan mɔkɔw si wele aw fa, k'a masɔkɔw Fa kelenpe be aw fe, o min be sankolo la. ¹⁰ Aw kana wele kuntigi, k'a masɔkɔw Kuntigi kelenpe be aw fe, o ye Krisita de ye. ¹¹ Aw la mɔkɔw ka ke tɔw ka baaraden ye. ¹² Min be a yere kɔkɔw, o na majigin. Min be a yere majigin, o na kɔkɔw. ¹³ «Bɔkɔnɔ be aw sariya karamɔkɔw ni Farisienw ye, filankafow, k'a masɔkɔw aw be sankolo masaya datugu mɔkɔw ne. Aw yere te don, minnu b'a fe ka don, aw be olu bali. [¹⁴ «Bɔkɔnɔ be aw sariya karamɔkɔw ni Farisienw ye, fi-

mɔɔɔɔ dɔ b'a fɔ aw ye ko: `A file, a be kungo kɔɔɔ,` aw kana taa. Wala ni dɔ b'a fɔ aw ye ko: `A file, a be soɔɔɔɔ la yan,` aw kana da o la. ²⁷ San yeɔɔɔɔɔɔ be ye ka bɔ kɔɔɔɔ fɛ fo tilebin fɛ cogo min na, Mɔɔɔɔ Denke nali fana na ke ten. ²⁸ Fɛn su mana ke kɔɔɔ min na, dugaw na u laje yen. ²⁹ «O donw kɔɔɔ tɛmennen kɔ, o yɔɔɔɔn bɛɛ tile na dibi, kalo tɛna yeelen bɔ, dolow na bin ka bɔ sankolo la, sankolo sebaayaw na yeɔɔɔɔɔɔ. ³⁰ O tuma la Mɔɔɔɔ Denke ka taamashyɛn na ye sankolo la. Dugukolo kan siyaw bɛɛ na kasi. U na Mɔɔɔɔ Denke natɔ ye sankabaw kan ni fanga ni nɔɔɔɔɔba ye. ³¹ Mɔɔɔɔ Denke na a ka mɛlɛkɛw ci ni burukanba ye, olu na a ka ɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ laje yɔɔɔ kelen na ka bɔ dɔɔɔ fan naani la k'a damine dɔɔɔ fan kelen na ka taa bila dɔɔɔ fan dɔ la. ³² « Nɛjiralɔ dɔ file nin ye torosun ko la. Ni a bolow be damine ka nugu, aw b'a dɔn ko samiye surunyara. ³³ O cogo la, aw mana o kow bɛɛ ye tuma min na, aw k'a dɔn ko a surunyara, a sera da la yeɔɔ. ³⁴ Tɔɔɔ la ne b'a fɔ aw ye ko mɔɔɔ minnu ɔɔɔɔɔɔ don sisan, olu bɛɛ tɛna sa sani o kow bɛɛ ka dafa. ³⁵ Sankolo ni dugukolo na tɛmɛn, nka ne ka kumaw tɛna tɛmɛn abada. ³⁶ «Nka mɔɔɔ si tɛ o don ni o waati dɔn, hali sankolola mɛlɛkɛw t'a dɔn, Ala Denke fana t'a dɔn, Fa Ala kelenpe de b'a dɔn. ³⁷ Ko minnu tun be ke Nuhun tile la, olu na ke Mɔɔɔɔ Denke na donw fana la. ³⁸ Sani sanjiba ka na, mɔɔɔɔɔ tun be dumuni ke, ka minni ke, ka musow furu, ka u denw di furu la, fo Nuhun donna kurun kɔɔɔ don min na. ³⁹ U tun tɛ miiri foyi la fo sanjiba nana don min na ka taa n'u bɛɛ ye. Mɔɔɔɔ Denke be na don min na, a na ke o cogo la. ⁴⁰ O tuma la, cɛ fila na ke foro la, kelen na mine ka kelen to. ⁴¹ Muso fila na ke sili la kɔɔɔɔ fɛ, kelen na mine ka kelen to. ⁴² O de la, a' ye to aw ɔɔɔ na, k'a masɔɔɔ Matigi be na don min na, aw t'o dɔn. ⁴³ Aw k'a dɔn ko ni sotigi tun ye sonyalikɛla na tuma dɔn su fɛ, a tun na to a ɔɔɔ na, walisa a ka so da kana kari. ⁴⁴ O de kɔɔɔ aw fana labennen ka to, k'a masɔɔɔ aw tɛ miiri ko Mɔɔɔɔ Denke be na waati min na, a be na o waati yeɔɔ de la. ⁴⁵ «ɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ hakiliman min make be a bila ɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ na ka u ka dumuni ko ɔɔɔɔɔɔɔ a waati latigelen na, o ye ɔɔɔɔ ye? ⁴⁶ O ɔɔɔɔ min make nalen y'a sɔɔɔ a b'a ke a cogo la, o ye dubaden ye. ⁴⁷ Tɔɔɔ la ne b'a fɔ aw ye ko o make na o ɔɔɔɔɔ sigi a bolo fɛn bɛɛ kun na. ⁴⁸ Nka ni o ɔɔɔɔ ka jugu, a na miiri a yeɔɔ kɔɔɔ ko a make na mɛn yen. ⁴⁹ A n'a damine ka a ɔɔɔɔɔɔɔɔɔ gosi, ka dumuni ke ka minni ke dɔɔɔɔɔɔ fɛ. ⁵⁰ Ayiwa, o ɔɔɔɔ tɛ a ɔɔɔɔɔɔɔ don min na, a tɛ waati min dɔn, a make be na o waati la. ⁵¹ A na o ɔɔɔɔɔ halaki ka a niyɔɔɔ di a ma filankafow fɛ. Kasi ni ɔɔɔ ɔɔɔɔ na ke yen.

25 «Sankolo masaya na bɔ npogotigi tan fɛ. U ye u ka fitinew ta ka taa kɔɔɔɔɔɔɔ kunben. ² U la duuru tun ye hakilintanw ye, duuru tun ye hakilimanw ye. ³ Hakilintanw ye u ka fitinew ta, nka u ma tulu ta u fɛ minɛnw kɔɔɔ. ⁴ Hakilimanw ye fitinew ta ka tulu fana ta tulu minɛnw kɔɔɔ. ⁵ Kɔɔɔɔɔ menna, a ma na, u bɛɛ

jingɔɔɔna ka sunɔɔɔɔ. ⁶ «Dugutila fɛ, pɛrɛnkanba bɔɔɔ ko: `Kɔɔɔɔɔɔ nalen file, a' ye taa a kunben.' <sup>7</sup> O la, npogotigi tan wulila ka u ka fitinew dabo. <sup>8</sup> Hakilintanw y'a fɔ hakilimanw ye ko: `A' ye tulu dɔɔɔɔɔɔ di an ma, an ka fitinew be ɔɔɔ ni ka sa.' ⁹ Hakilimanw y'u jaabi ko: `Ayi. Min be an bolo, o tɛ anw ni aw bɔ. A' ye taa tulu feerebaaw kɔɔɔ ka dɔ san aw yeɔɔ ye.' <sup>10</sup> Hakilintanw taalen kɔ tulu san kɔɔɔ la, kɔɔɔɔɔ nana. Npogotigi duuru minnu labennen tun be, olu donna kɔɔɔɔɔ kɔɔɔ a fɛ, da sɔɔɔɔɔ. <sup>11</sup> O kɔ, npogotigi tɔw nana ka pɛrɛn ko: `Matigi, matigi, da yeɔɔ an ye!' ¹² Nka kɔɔɔɔɔ y'u jaabi ko: `Tɔɔɔ la ne b'a fɔ aw ye ko ne tɛ aw dɔn.' ¹³ «O de la, a' ye to aw ɔɔɔ na, k'a masɔɔɔ aw tɛ o don ni o waati dɔn. ¹⁴ «A na ke i ko cɛ dɔ taatɔɔ dugu la min ye a ka ɔɔɔɔɔ wele ka a bolofɛnw kalifa u ma. ¹⁵ A ye wari talan duuru di dɔ ma, ka talan fila di dɔ ma, ka talan kelen di a sabanan ma. U bɛɛ ta dira ka kɛɔɔ ni u se ko ye. O kɔ, a taara. ¹⁶ O yɔɔɔɔɔn bɛɛ talan duuru tigi taara jago ke ni a ka wari ye ka talan duuru wɛɛ sɔɔɔ a la. ¹⁷ O cogo la talan fila tigi fana ye jago ke ka talan fila wɛɛ sɔɔɔ. ¹⁸ Talan kelen tigi taara dɔɔɔɔ sen duguma ka a make ka wari dogo yen. ¹⁹ «O tuma mennen kɔ, u make nana. A ni a ka ɔɔɔɔ ye jate ke. ²⁰ Talan duuru tigi gerɛla a la ni a ka talanw ye, a ko: `Ne make, i ye talan duuru kalifa ne ma, ne ye talan duuru wɛɛ sɔɔɔ kɔɔɔ ye, u file.' <sup>21</sup> A make y'a fɔ a ye ko: `A ɔɔɔ na, ɔɔɔ ɔɔɔɔ, dan-namɔɔɔ. I kɛra dannamɔɔɔ ye ko fitinin na, ne na kobaw kalifa i ma. Na, an ka ɔɔɔɔɔ kɔɔɔ fɛ.' ²² Talan fila tigi fana gerɛla a la k'a fɔ a ye ko: `Ne make, i ye talan fila kalifa ne ma. Ne ye talan fila wɛɛ sɔɔɔ kɔɔɔ ye, u file.' <sup>23</sup> A make ko: `A ɔɔɔ na, ɔɔɔ ɔɔɔɔ, dannamɔɔɔ. I kɛra dannamɔɔɔ ye ko fitinin na, ne na kobaw kalifa i ma. Na, an ka ɔɔɔɔɔ kɔɔɔ fɛ.' ²⁴ Ayiwa, o bɛɛ kɔ, talan kelen tigi gerɛla a la k'a fɔ a ye ko: `Ne make, ne tun y'a dɔn ko i ye mɔɔɔ gɛlen ye. I ma dannɔ ke kɔɔɔ min na, i be suman tige yen. I ma serili ke kɔɔɔ min na, i be suman kan yen. <sup>25</sup> Ne sirannen taara i ka wari dogo dugukolo la. I ka wari file.' <sup>26</sup> A make y'a jaabi ko: `ɔɔɔ jugu, salabaatɔ. I tun y'a dɔn ko ne ma dannɔ ke kɔɔɔ min na, ne be suman tige yen. Ko ne ma serili ke kɔɔɔ min na, ne be suman kan yen. ²⁷ Ayiwa, i tun ka kan ka ne ka wari bila banki la. Ne kɔɔɔɔɔɔɔn tun na a ni a kɔɔɔ kɔɔɔ. ²⁸ A' ye o talan kelen bɔɔɔ a la k'a di talan tan tigi ma. ²⁹ Fɛn be min bolo, dɔ na di o ma ka fara a ta kan, a na jiidi. Nka fɛn tɛ min bolo, hali fɛn fitinin min b'a bolo, o na bɔɔɔ a la. ³⁰ Nin ɔɔɔ jugu kɔɔɔ, a' ye o fili kenema dibi la. Kasi ni ɔɔɔ ɔɔɔɔ na ke yen.' ³¹ «Mɔɔɔɔ Denke mana na ni a kɔɔɔ ni a ka mɛlɛkɛw bɛɛ ye, a na sigi a ka masasigilan kɔɔɔɔɔ kan. ³² Siyaw bɛɛ na laje a ɔɔɔ kɔɔɔ. A na u fara ka bɔ kɔɔɔ na, i ko bagangenna be a ka sagaw ni a ka baw fara ka u bɔ kɔɔɔ na cogo min na. ³³ A na sagaw bila a kinin fɛ ka baw bila a numan fɛ. ³⁴ O la, masake n'a fɔ a kinin fɛ mɔɔɔɔ ye ko: `A' ye na, ne Fa ka dubadenw. Masaya min labennen be

aw ye kabini dijɛ da tuma, a' ye don o la k'a ke aw ta ye. ³⁵ K'a masɔɔ kɔngɔ tun be ne la tuma min na, aw ye dumuni di ne ma. Minnɔɔgɔ tun be ne la, aw ye ji di ne ma. Ne tun ye dunan ye, aw ye ne ladon. ³⁶ Ne fɛeretɔ tun don, aw ye ne fɛere bɔ. Ne banabaatɔ tun don, aw ye ne mago jɛ. Ne tun be kaso la, aw nana bɔ ne ye.' ³⁷ O mɔɔgɔ tilennenw na a jaabi ko: 'Matigi, an ye i kɔngɔɔ ye tuma jumen, ka dumuni di i ma, walima i minnɔɔgɔɔ, ni an ye ji di i ma?' ³⁸ An ye i dunanman ye tuma jumen, ka i ladon? Walima ka i fɛeretɔ ye, ka i fɛere bɔ? ³⁹ An ye i banabaatɔ wala kasolama ye tuma jumen, ni an taara bɔ i ye?' ⁴⁰ Masake na u jaabi ko: 'Tijɛ la ne b'a fɔ aw ye ko ni aw ye o ke hali ne balima ninnu la dɔɔgɔmannin kelen ye, aw ye o ke ne yere de ye.' ⁴¹ «O kelen kɔ, masake n'a fɔ a numan fe mɔɔgɔ ye ko: 'A' ye aw mabɔ ne la, dangalenw. A' ye taa tasma banbali la, o min labennen be Sitane ni a ka melekew kama. ⁴² Sabu kɔngɔ tun be ne la, aw ma dumuni di ne ma. Minnɔɔgɔ tun be ne la, aw ma ji di ne ma. ⁴³ Ne dunanman tun don, aw ma ne ladon. Ne fɛeretɔ tun don, aw ma ne fɛere bɔ. Ne banabaatɔ tun don, ne tun be kaso la, aw ma ne mago jɛ.' ⁴⁴ U n'a jaabi ko: 'Matigi, an ye i kɔngɔɔ ye tuma jumen, wala i minnɔɔgɔɔ, wala i dunanman, wala i fɛeretɔ, wala i banabaatɔ, wala i kasolama, ni an ma i demɛ?' ⁴⁵ Masake na u jaabi ko: 'Tijɛ la ne b'a fɔ aw ye ko ni aw ma o ke hali ne balima ninnu la dɔɔgɔmannin kelen ye, aw ma o ke ne ye.' ⁴⁶ Olu na taa kɔɔɔ banbali la, mɔɔgɔ tilennenw na taa jɛnamaya banbali la.»

26 Yesu tilalen kɔ o kuma beɛ la, a y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: ² «Aw y'a dɔn ko tile fila be an ni Temenkan seli ce, ko Mɔɔgɔ Denke na don bolo la ka gengen jiri la.» ³ O tuma la sarakalasebaaw kuntigiw ni Yahutuɔw cekɔɔɔbaw ye kɔkɔ laje sarakalasebaaw kuntigiba Kayife ka du kɔkɔ. ⁴ U y'a latige ko u na Yesu mine keguya la ka a faga. ⁵ Nka u ko: «An kana a mine seli la, walisa balawu kana wuli mɔɔgɔw ceɔa.» ⁶ Ka Yesu to Simɔn kunatɔ ka so kɔkɔ Betani, ⁷ muso dɔ gerela a la ni daganin dɔ ye, o tun dilara ni kabakurun sɔngɔ gelen ye. O falen tun be tulu suma duman sɔngɔ gelen na. O muso ye o tulu ke Yesu kun na ka a to dumuni la. ⁸ Yesu ka kalandenw y'o ye minke, u diminna. U y'a fɔ ko: «O tijɛni be mun jɛ?» ⁹ O tulu sɔngɔ gelen tun be se ka feere wari caman na ka o di faantanw ma.» ¹⁰ Yesu ye o dɔn minke, a ko: «Mun na aw be nin muso dusu kasi? A ye min ke, o ka ji de. ¹¹ Faantanw be aw ceɔa tuma beɛ, nka ne kɔni tena ke aw ceɔa tuma beɛ. ¹² Muso ye nin tulu suma duman ke ne kun na ne kasankeli kama. ¹³ Tijɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Kibaru Duman mana fɔ dijɛ kɔkɔ o kɔkɔ la, nin muso ye min ke, o fana na lakali yen ka mɔɔgɔw hakili jigina ko la.» ¹⁴ Yesu ka kalanden tan ni fila la kelen min be wele Juda Isikariɔti, o taara sarakalasebaaw kuntigiw segere ¹⁵ k'a fɔ u ye ko: «Aw be sɔn ka mun di ne ma, ne ka

Yesu don aw bolo?» U ye warije bisaba jate ka o di a ma. ¹⁶ Kabini o tuma, Juda ye cogo bennen jini ka Yesu don u bolo. ¹⁷ Nbuuru fununbali seli don fɔɔ, Yesu ka kalandenw gerela a la k'a pininka ko: «I b'a fe an ka Temenkan seli dumuni laben i ye kɔkɔ jumen?» ¹⁸ Yesu y'u jaabi ko: «A' ye taa ce dɔ fe dugu kɔkɔ k'a fɔ a ye ko: 'Karisa, Karamɔɔgɔ ko ale ka waati sera, a ni a ka kalandenw na Temenkan seli ke i ka so.' » ¹⁹ Kalandenw ye Yesu ka ko falen ke ka Temenkan seli dumuni laben. ²⁰ Su kolen, Yesu ni a ka kalanden tan ni fila y'u sigi tabali la. ²¹ K'u to dumuni la, Yesu y'a fɔ u ye ko: «Tijɛ la ne b'a fɔ aw ye ko aw la kelen na ne don bolo la.» ²² Kalandenw jɛnasisira kosebe, u beɛ kelen-kelen y'a damine ka Yesu pininka ko: «Matigi, ne don wa?» ²³ Yesu y'u jaabi ko: «Min ye a bolo don minen kɔkɔ ne fe, o de na ne don bolo la. ²⁴ Mɔɔgɔ Denke na sa i ko a sebennen be a ko la cogo min na, nka min be Mɔɔgɔ Denke don bolo la, bɔne be o tigi ye. Ni o ce tun ma bange yere, o tun ka fisa a ma.» ²⁵ Juda, ale min tun be na a don bolo la, o y'i kan to ko: «Karamɔɔgɔ, ne don wa?» Yesu y'a jaabi ko: «E yere de y'a fɔ.» ²⁶ Ka u to dumuni la, Yesu ye nbuuru ta ka barika da Ala ye, ka o karikari k'a di a ka kalandenw ma. A y'a fɔ u ye ko: «A' ye dɔ ta ka a dun, nin ye ne farikolo ye.» ²⁷ O kɔ, a ye jifilen ta ka barika da Ala ye k'a di u ma, a ko: «Aw beɛ ka dɔ min nin na, ²⁸ sabu nin ye ne joli ye, Ala ka layidu sigili joli. A bɔnna mɔɔgɔ caman ka jurumuw yafa kama. ²⁹ Ne b'a fɔ aw ye ko kabini sisan, ne tena nin rezen ji min tun, fo ne ka a kene min aw fe ne Fa ka masaya la don min na.» ³⁰ Ala tanuli dɔnkili dalen kɔ, u bɔra yen ka taa Oliviye kulu la. ³¹ O la, Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «Bi su in na yere, aw beɛ na boli ka ne kelen to, katuguni a sebennen be ko: 'Ne na sagagenna faga, sagaw beɛ na jensen.' ³² Nka ne mana kunun ka bɔ suw ceɔa, ne na taa aw jɛ Galile jamana la.» ³³ Piere ye kuma ta ko: «Hali ni tɔw beɛ bolila k'i to, ne tena i bila abada.» ³⁴ Yesu y'a jaabi ko: «Tijɛ la ne b'a fɔ i ye ko bi su in na yere, sani donon ka kasi, i na i dalace ne la sijɛ saba ko i te ne dɔn.» ³⁵ Piere y'a fɔ a ye ko: «Hali ni ne be sa i fe, ne tena ne dalace i la fewu!» Kalanden tɔw beɛ fana ye o kuma kelen fɔ. ³⁶ O kɔ, Yesu ni a ka kalandenw taara kɔkɔ dɔ la min tɔgɔ ko Jetise-manɛ. A y'a fɔ u ye ko: «A' ye aw sigi yan, sani ne ka taa yen fe ka Ala deli.» ³⁷ A taara jɛ ni Piere ni Zebede denke fila ye. Jɛnasisi y'a kɔkɔ, a dusu kasilen tun don kosebe. ³⁸ A y'a fɔ u ye ko: «Ne dusu kɔkɔlen be, fo ne be jini ka sa. A' ye to yan ka to aw jɛ na nefɛ.» ³⁹ A taara jɛfe dɔkɔnin ka i bin duguma ka Ala deli ko: «Ne Fa, ni a be se ka ke, nin kɔkɔ jifilen ka mabɔ ne la. O beɛ n'a ta, ne sago kana ke, fɔ e sago.» ⁴⁰ Yesu kɔseginna a ka kalanden saba kɔkɔ ka u sunkɔkɔlen kɔkɔ. A y'a fɔ Piere ye ko: «Aw ma se ka to aw jɛ na ne fe hali ka lere kelen ke wa? ⁴¹ A' ye to aw jɛ na ka Ala deli walisa aw ka tanga kɔkɔɔ ma. Mɔɔgɔ ni sɔnnen be, nka a fariso-

go barika ka dɔɔɔ.»⁴² Yesu bɔra u kɔɔ a siɲe filanan ka taa Ala deli tun ko: «Ne Fa, ni nin jifilen tɛ se ka mabo ne la fɔ ne ka minni kɛ a la, e sago de ka kɛ.»⁴³ O kɔ, a kɔseginna a ka kalandenw yɔɔ ka u sunɔɔɔɔɔɔɔ kɔ kura, sabu sunɔɔɔɔɔɔɔ tun bɛ u la.⁴⁴ Yesu ye u to yen ka taa k'i mabo u la a siɲe sabanan na ka Ala deli ka segin o kuma kelen kan.⁴⁵ O kɔ, a kɔseginna a ka kalandenw yɔɔ k'a fɔ u ye ko: «Aw bɛ sunɔɔɔɔɔ halisa ka aw lafiya wa? A file, waati sera. Mɔɔɔ Denke bɛna don juru-mukelaw bolo.⁴⁶ A' ye wuli, an ka taa. Min bɛ ne don bolo la, o selen file.»⁴⁷ Ka Yesu to o kuma la, Juda sera. Kalanden tan ni fila la kelen don. A nana ni jamaba ye, npanw ni berew tun bɛ olu bolo. U cilen tun bɛ sarakalasebaaw kuntigiw ni Yahutuw cɛkɔɔɔɔɔɔɔ fɛ.⁴⁸ Juda min tun bɛna Yesu don bolo la, o tun ye taa-mashyen jira jama la, ko: «Ne mana cɛ min da susu, o don. A' ye o mine.»⁴⁹ Juda sinna Yesu la, k'a fɔ a ye ko: «Karamɔɔɔ, i ni se.» O kɔ, a ye Yesu da susu.⁵⁰ Yesu y'a jaabi ko: «Ne teri, i nana min kama, o kɛ.» O la, u tɔw gerɛla Yesu la ka a mine.⁵¹ Yesu nɔfɛ mɔɔɔ dɔ ye a ka npan foosi ka sarakalasebaaw kuntigi ka jɔnke tulo caron.⁵² Yesu y'a fɔ o kalanden ye ko: «I ka npan don a tan na, k'a masɔɔ minnu bɛ npan ta, olu na halaki npan fɛ.⁵³ I m'a dɔn wa ko ne tun bɛ se ka ne Fa deli, a tun na mɛlɛkɛ waa tan sigiyɔɔɔɔɔ tan ni fila ci ne ma sisan, ka dɔ fara olu kan yɛrɛ?»⁵⁴ Nka ni o kɛra, Kitabu kumaw tun na dafa cogo di, olu minnu y'a jira ko wajibi don nin kow ka kɛ?»⁵⁵ O kɔ, Yesu y'a fɔ jama ye ko: «Aw nana ni npanw ni berew ye ne mineli kama, i n'a fɔ ne ye binkannikɛla ye wa? Ne tun bɛ sigi Alabatosoba kɔɔ don o don ka mɔɔɔɔɔɔɔ kalan yen, aw dun ma ne mine.⁵⁶ Nka nin kow bɛɛ kɛra walisa kiraw ye min seben Kitabu la, o bɛɛ ka dafa.» O la, Yesu ka kalandenw bɛɛ bolila k'a to yen.⁵⁷ Minnu ye Yesu mine, olu taara n'a ye sarakalasebaaw kuntigi Kayifɛ ka so. Sariya karamɔɔɔɔɔ ni cɛkɔɔɔɔɔɔɔ lajelen tun bɛ yen.⁵⁸ Piɛrɛ y'i to yɔɔɔ jan ka tugu Yesu nɔfɛ fɔ ka se sarakalasebaaw kuntigi ka so. A donna du kɔɔ k'i sigi garadiw fɛ walisa a ka o ko laban ye.⁵⁹ Sarakalasebaaw kuntigiw ni kiritige jamakulu tun bɛ nkalon seereya jini Yesu kama, walisa u ka a faga.⁶⁰ Nka u ma a sɔɔɔ, hali k'a sɔɔ seere nkalontigɛla caman nana ka u ta fɔ. A laban, seere nkalontigɛla fila wɛrɛ gerɛla,⁶¹ olu ko: «Nin cɛ y'a fɔ ko a bɛ se ka Alabatosoba ci k'a jɔ ko kura tile saba kɔɔ.»⁶² Sarakalasebaaw kuntigi wulila k'i jɔ k'a fɔ Yesu ye ko: «Nin mɔɔɔɔɔ bɛ seereya min kɛ i kama, o bɛ di? I tɛ o si jaabi wa?»⁶³ Yesu ma kuma. Sarakalasebaaw kuntigi ko: «Ne b'i nininka Ala jɛnama tɔɔɔ kosɔɔ, ni i ye Krisita, Ala Denke ye, o fɔ an ye.»⁶⁴ Yesu y'a jaabi ko: «I ye min fɔ, o don, nka ne b'a fɔ aw ye ko nin kɔ, aw na Mɔɔɔ Denke sigilen ye Ala Sebaayabɛtigi kinin fɛ. Aw na a natɔ ye fana sankabaw kan.»⁶⁵ O la, sarakalasebaaw kuntigi ye a yɛrɛ ka finiwa fara k'a fɔ ko: «A ye Ala tɔɔɔ tijɛ dɛ. An mago bɛ mun

na seerew fɛ tun? Aw tulo bɛ a ka Ala tɔɔɔ tijɛni kuma la.⁶⁶ Aw bɛ mun miiri?» U y'a jaabi ko: «A ka kan ni saya ye.»⁶⁷ O kɔ, u ye daji tu Yesu jɛda la k'a bugɔ ni u bolokurunw ye. Dɔɔ ye tɛgɛ ci a jɛ kan,⁶⁸ u ko: «Krisita, kiraya kɛ. I bugɔbaa tɔɔɔ fɔ an ye!»⁶⁹ Piɛrɛ sigilen tun bɛ kɛnɛma du kɔɔ. Baarake muso dɔ gerɛla a la k'a fɔ a ye ko: «E fana tun bɛ Yesu Galileka fɛ.»⁷⁰ Nka Piɛrɛ y'i dalacɛ a la mɔɔɔɔɔ bɛɛ jɛ na, a ko: «I bɛ min fɔ, ne ma o dɔn.»⁷¹ O kɔ, Piɛrɛ taara du donda la. Baarake muso dɔ wɛrɛ y'a ye k'a fɔ o yɔɔ mɔɔɔɔɔ ye ko: «Nin cɛ tun bɛ Yesu Nazaretika fɛ.»⁷² Piɛrɛ y'i dalacɛ a la ko kura k'i kali, a ko: «Ne tɛ o cɛ dɔn.»⁷³ O kɔ kɔɔɔɔɔ, mɔɔɔ minnu tun bɛ yen, olu gerɛla Piɛrɛ la k'a fɔ a ye ko: «Siga t'a la, i ye u dɔ ye, i kuma cogo bɛ i kɔ yɔɔ jira.»⁷⁴ Nka Piɛrɛ y'i kali k'a yɛrɛ danga ko: «Ne tɛ o cɛ dɔn.» O yɔɔɔɔɔ kelen, donon kasira.⁷⁵ O tuma la Yesu tun ye min fɔ a ye, a hakili jiginna o la. Yesu tun ko: «Sani donon ka kasi, i na i dalacɛ ne la siɲɛ saba ko i tɛ ne dɔn.» Piɛrɛ bɔra ka taa kɛnɛma ka kasi kɔseɛ.

27 Sɔɔɔɔɔ da joona fɛ, sarakalasebaaw kuntigiw ni Yahutuw cɛkɔɔɔɔɔɔɔ bɛɛ benna a la ko Yesu ka faga.² U y'a siri ka taa n'a ye ka a don gɔfɛrɛnɛrɛ Pilate bolo.³ Juda min ye Yesu don bolo la, o y'a ye tuma min na ko Yesu fagali ko latigera, a nimisara ka o warije bisaba ta, ko a b'a kɔsegin sarakalasebaaw kuntigiw ni cɛkɔɔɔɔɔɔɔ ma.⁴ A y'a fɔ u ye ko: «Ne ye jurumu kɛ ka mɔɔɔ jalakibali lase fagali ma.» Nka olu y'a jaabi ko: «An ka mun bɛ o la? O ye e de kun ko ye.»⁵ Juda ye o wari fili duguma Alabatosoba kɔɔ ka bɔ yen ka taa a yɛrɛ dulon.⁶ Sarakalasebaaw kuntigiw ye o wari cɛ, u ko: «A dagalen tɛ ka nin wari don Alabatosoba kesu kɔɔ, sabu joli sɔɔɔ don.»⁷ U benna a la ko u ka o wari kɛ ka daga dilala ka foro san k'a kɛ dunanw sudon yɔɔ ye.⁸ O de y'a to o foro bɛ wele joli foro fo bi.⁹ Kira Jeremi tun ye kuma min fɔ, o dafara ten, ko: «U ye o warije bisaba mine, Israel kɔɔɔɔɔ tun benna ale sɔɔɔ min na kɔni.¹⁰ U ye o wari kɛ ka daga dilala ka foro san i ko Matigi y'a fɔ ne ye cogo min na.»¹¹ Ayiwa, u ye Yesu lajɔ gɔfɛrɛnɛrɛ Pilate jɛ kɔɔ, o y'a nininka ko: «I ye Yahutuw ka masake ye wa?» Yesu y'a jaabi ko: «ɔɔɔ, ne ye o ye.»¹² Sarakalasebaaw kuntigiw ni cɛkɔɔɔɔɔɔɔ y'a sendon tuma min na, Yesu ma jaabili si kɛ.¹³ Ayiwa Pilate y'a fɔ a ye ko: «U bɛ i sendon ko minnu la, i tulo tɛ olu la wa?»¹⁴ Nka Yesu ma a jaabi o si la, fo gɔfɛrɛnɛrɛ kabakoyara kɔseɛ.¹⁵ Laada tun bɛ gɔfɛrɛnɛrɛ fɛ ka kasolamɔɔɔ kelen bila Temɛnkan seli tuma la san o san, ka kɛɛ ni jama ka jɛnatɔɔɔɔɔ ye.¹⁶ Ayiwa o waati la, kasolamɔɔɔ tɔɔɔ bɔɔɔ dɔ tun bɛ yen min tɔɔɔ ko Barabasi.¹⁷ Pilate ye jama nininka ko: «Aw b'a fɛ ne ka jumen bila? Barabasi, walima Yesu min bɛ wele Krisita?»¹⁸ Pilate tun y'a dɔn ko Yesu keleya de y'a to u y'a don bolo la.¹⁹ Ka Pilate sigilen to kiritige yɔɔɔ la, a muso ye ci bila a ma ko: «I kana i sen don o cɛ jalakibali ko la, sabu surɔ ne kɔɔɔɔ kɔseɛ sugo la a

ko la.» ²⁰ O bæ n'a ta sarakalasebaaw kuntigiw ni cekɔɔɔbaw ye jama lasu ko u ka Pilate deli a ka Barabasi bila ka Yesu faga. ²¹ Gɔferenere ye u pininka ko kura ko: «Aw b'a fe ne ka jumen bila?» U y'a jaabi ko: «Barabasi.» ²² Pilate ye u pininka ko: «Yesu min be wele Krisita, ne ka mun ke o la?» U bæ y'a jaabi ko: «A gengen jiri la!» ²³ Pilate ko: «A ye mun ko jugu ke?» Nka u perenna kosebe ka temen fɔɔ ta kan ko: «A gengen jiri la!» ²⁴ Pilate y'a ye tuma min na ko a te se ka foyi ne, ko murutili be juguya, a ye ji ta ka a tege ko jama ne na, a ko: «Ne sen te nin mɔɔ tilennen joli bɔnni la, o be aw yerew ma.» ²⁵ Mɔɔw bæ y'a jaabi ko: «A joli hake ka bin an ni an denw kan.» ²⁶ O la, Pilate ye Barabasi bila, a y'a to Yesu ka bugu ni gɔne ye ka a don u bolo, a ka gengen jiri la. ²⁷ Gɔferenere ka sɔɔdasiw taara ni Yesu ye a ka du kɔɔ, ka u ka kulu mɔɔw bæ laje ka a lamini. ²⁸ U ye Yesu ka finiwi bɔ a la ka dulki jan bilenman don a kan na. ²⁹ U ye ɛni defe k'o ke jalamugu ye ka a don Yesu kun na. U ye kala don a kininbolo la. O kɔ, u y'u jɔngiri a kɔɔ ka yeɛ bɔ a ma, u ko: «I ni se, Yahutuwa ka masake!» ³⁰ U ye daji tu Yesu kan ka kala ta ka a gosi a kunkolo la. ³¹ U tilalen yeɛ bolli la a ma, u ye o dulki jan bilenman bɔ a kan na ka a yeɛ ka finiwi don a la ka taa n'a ye, ka a gengen jiri la. ³² U bɔɔ, u ni Sireneka dɔ kunbenna, o tɔɔ ko Simɔn. U y'o karaba ka Yesu gengenjiri ta. ³³ U sera yɔɔ dɔ la min tɔɔ ko Gologota, o kɔɔ, kunkolo yɔɔ. ³⁴ U ye diwen ni fyɛ naaminen di a ma ko a ka o min. A y'o nene minke, a ma sɔɔn ka o min. ³⁵ U ye Yesu gengen jiri la. O kɔ, u ye kala da ka a ka finiwi tilatila u ce ka keɔe n'o ye. ³⁶ O kɔ, u y'u sigi ka a kɔɔsi. ³⁷ Yesu jalaki kun sebenna ka dulon a kun na ko: «Nin ye Yesu ye, Yahutuwa ka masake.» ³⁸ Binkanikela fila gengenna jiri la Yesu kere fe, kelen tun be a kinin fe, a dɔ tun be a numan fe. ³⁹ Temenbaaw tun be u kun kɔmi ka Yesu neni, ⁴⁰ k'a fɔ ko: «E min ko i be Alabatosoba ci ka a jɔ ko kura tile saba kɔɔ, i yeɛ kisi sa. Ni i ye Ala Denke ye, jigini ka bɔ jiri la.» ⁴¹ O cogo la sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔw ni cekɔɔbaw tun be yeɛ bɔ Yesu ma k'a fɔ ko: ⁴² «A ye mɔɔw werew kisi, nka a te se ka a yeɛ kisi. A ye Israel ka masake ye wa? A ka jigini ka bɔ jiri la, an na da a la. ⁴³ A ye a jigi da Ala kan. Ni a ko ka di Ala ye, Ala ka a tila sa, k'a masɔɔ a ko a ye Ala Denke ye.» ⁴⁴ Binkanikela minnu gengenna jiri la a kere fe, olu fana tun b'a neni o cogo yeɛ la. ⁴⁵ Kabini tile be kuncɛ, dibi donna jamana yɔɔ bæ la fo ka lere saba ke. ⁴⁶ Lere sabanan surunyalen, Yesu perenna ni kanba ye ko: «Eli, Eli, lama sabakatani?» O kɔɔ ko: «Ne ka Ala, ne ka Ala, mun na i ye ne bila?» ⁴⁷ Minnu jɔlen tun be yen, olu dɔw ye o perenkan men minke, u ko: «A be Eli wele.» ⁴⁸ O yɔɔnin kelen, u la kelen bolila ka fukuru ta ka o su diwen kumu la k'a ke bere jan dɔ kun na ka o di Yesu ma, a ka a susu. ⁴⁹ Nka u tɔw ko: «I jɔ, an k'a file yala ni Eli be na ka a kisi.» ⁵⁰ Yesu perenna ko kura ka kulokanba ci ka a

yeɛ ni bɔ. ⁵¹ O waati yeɛ la, Alabatosoba kɔɔ cɛtigefini farala fila ye k'a damine san fe fo duguma. Dugukolo yereyerela, faraw cira. ⁵² Kaburuw dayelela, Ala ka mɔɔw salen caman kununna. ⁵³ U bɔɔ kaburuw la. Yesu kununlen kɔ, u donna dugu senuma kɔɔ ka u jira mɔɔw caman na. ⁵⁴ Jalsabatigi ani sɔɔdasi minnu tun be Yesu kɔɔsi, olu ye dugukolo yereyerɛ ni o ko kelenw bæ ye minke, u ja tigera kosebe, u ko: «Tine la, nin tun ye Ala Denke yeɛ de ye.» ⁵⁵ Muso caman jɔlen tun be yɔɔ jan ka o kow file. U tun tugura Yesu nɔfe ka bɔ Galile ka a mago ne. ⁵⁶ U dɔw tun ye ninnu ye: Magadala Mariyama, Yakuba ni Yusufu ba Mariyama, ani Zebede denkew ba. ⁵⁷ Wula da selen, Arimateka nafolotigi dɔ nana, o tɔɔ ko Yusufu, a fana tun ye Yesu ka kalandenw dɔ ye. ⁵⁸ Ale taara Pilate segeɛ ka Yesu su deli a fe. Pilate ko u ka a di. ⁵⁹ Yusufu ye Yesu su ta ka lenfu fini kura meleke a la, ⁶⁰ ka taa a don a yeɛ ka kaburu kura kɔɔ, o sennen tun be fara la. O kɔ, a ye kabakurun belebeba dɔ kolonkolon ka kaburu datugu n'o ye ka taa. ⁶¹ Magadala Mariyama ni Mariyama dɔ sigilen tun be yen kaburu kuntilenna la. ⁶² O dugusaje, lafine don nesigi don dugusaje kɔni, sarakalasebaaw kuntigi ni Farisien dɔw taara jɔɔɔ fe Pilate yɔɔ ⁶³ k'a fɔ a ye ko: «Kuntigi, an hakili tora a la ko ka o mɔɔw lafilibaa nenama to, a y'a fɔ ko a salen ko tile saba, a na kunun. ⁶⁴ O de kɔɔn, an b'a fe i ka ci fɔ ko garadiw ka bila kaburu da la fo ka o tile saba dafa, walisa a ka kalandenw kana na a su sonya k'a fɔ mɔɔw ye ko a kununna ka bɔ suw ceɛma. O mɔɔw lafilili ko laban na juguya ka temen fɔɔ ta kan.» ⁶⁵ Pilate y'a fɔ u ye ko: «Sɔɔdasiw file aw kɔɔ ka ke kɔɔsibaaw ye. A' ye taa ka aw se ko ke ka kaburu kɔɔsi.» ⁶⁶ O la, u taara. U ye kaburu datugulan laben ka taamashyen da o kan, ka sɔɔdasiw bila yen ka a kɔɔsi.

28 Lafine don temennen kɔ, dɔɔkun don fɔɔ kene tigelen, Magadala Mariyama ni Mariyama dɔ taara ka kaburu file. ² O yɔɔnin kelen, dugukolo yereyerɛba kera. Matigi ka meleke dɔ jigini ka bɔ sankolo la ka kabakurun kolonkolon ka bɔ kaburu da la k'i sigi a kan. ³ Meleke jɛda manamanana i n'a fɔ san yegeyege, a ka finiwi jɛlen tun be i n'a fɔ kɔɔrimugu. ⁴ Kɔɔsibaaw ja tigera, u yereyerɛla ka kirin ka ke i n'a fɔ suw. ⁵ Meleke y'a fɔ musow ye ko: «Aw kɔni, aw kana siran. Ne y'a dɔn ko Yesu min gengenna jiri la, aw be o de nini. ⁶ A te yan, a kununna, i ko a y'a fɔ aw ye cogo min na. A' ye na Matigi da yɔɔ file. ⁷ O kɔ, aw ka teliya ka taa a fɔ a ka kalandenw ye ko Yesu kununna ka bɔ suw ceɛma, ko a be taa aw ne Galile, aw na a ye yen. Min tun be ne fe k'a fɔ aw ye, o don.» ⁸ Musow teliyara ka bɔ kaburu yɔɔ la, u dusu falen tun be siran ni pagali fila bæ la. U bolila ka taa o kibarɔ fɔ kalandenw ye. ⁹ A file, Yesu y'u kunben ka foli di u ma, a ko: «Aw ni se.» Musow gerela Yesu la ka a senw mine k'a bato. ¹⁰ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Aw kana siran. A' ye taa a fɔ ne balimaw

ye ko u ka taa Galile, u na ne ye yen.»¹¹ Ka musow to sira la, sarɔɔdasi minnu tun be kaburu kɔɔsi, olu dɔw taara dugu kɔɔka o ko kelen beɛ lakali sarakalasebaaw kuntigiw ye.¹² O sarakalasebaaw kuntigiw ni cɛkɔɔbaw ye jɔɔɔɔ laje, u bennen a la, u ye wariba di sarɔɔdasiw ma.¹³ U ko: «Aw k'a fɔ ko Yesu ka kalandenw nana su fe k'aw to sunɔɔɔ la ka a su sonya.¹⁴ Ni gɔferenere ye o ko men, anw na o ko jɛnabɔ ale fe k'a neɛgen walisa foyi kana ke aw la.»¹⁵ Kɔɔsibaaw ye o wari ta ka taa k'a ke ka keɛɛ ni o kuma ye. O kuma jɛn-

senna Yahutuw cɛma fo ka na se bi ma.¹⁶ Kalanden tan ni kelen taara Galile, Yesu tun ye kulu min ko fɔ u ye, u sera yen.¹⁷ U ye Yesu ye tuma min na, u y'a bato, nka u dɔw sigasigara.¹⁸ Yesu gerɛla u la k'a fɔ u ye ko: «Fanga beɛ dira ne ma sankolo la ani dugukolo kan.¹⁹ O de kosɔn a' ye taa siyaw beɛ la ka u ke ne ka kalandenw ye, ka u batise Fa ni Denke ani Ni Senu tɔɔɔ la.²⁰ Ne ye ci minnu fɔ aw ye, aw ka u kalan ko u ka tugu o kow beɛ la. A file, ne be to aw fe don o don fo nin dije ka ban.»

MARKA

1 Kibaru Duman min be Ala Denke Yesu Krisita ko fɔ, o damine file nin ye. 2 A sebennen be kira Esayi ka kitabu la ko: «A file, ne be ne ka ciden ci i ne, ka i ka sira laben. 3 Perenkan be bo kungokolon kɔkɔ ko: 'A' ye Matigi ka sira laben, ka a ka sira misenw latilen.' » 4 O cogo la Yuhana y'i jira kungokolon kɔkɔ. A tun be batiseli ke ka mɔkwɔ waaju ko u ka nimisa u ka jurumu la ka batisa, walisa u ka jurumu w yafa sɔkɔ, 5 Jerusalemkaw ani Jude jamana mɔkwɔ be tun be taa a segere. U tun be u jɔ u ka jurumu la. Yuhana tun be u batisa Jurden baji la. 6 Yuhana ka fini tun dilara ni naame si ye, a cesirilan tun ye wolo ye. A ka dumuni tun ye ntɔn ni wo kɔkɔ di ye. 7 A tun be waajuli ke ko: «Min be na ne kɔ, o fanga ka bon ni ne ta ye. Hali ka ne majigin ka a ka sabara juruw foni, ne man kan ni o ye. 8 Ne ye aw batisa ji la, nka ale kɔni na aw batisa Ni Senu de la.» 9 O tuma la Yesu nana ka bo Galile Nazareti, Yuhana y'a batisa Jurden baji la. 10 Yesu boɔ ji la, o kɔkɔnin kelen a ye sankolo dayelelen ye ka Ni Senu jigintɔ ye a kan i ko jenentuban. 11 Kumakan do boɔ sankolo la ko: «I ye ne Denke kanulen ye, i ko ka di ne ye haali.» 12 O kɔkɔnin be Ni Senu ye Yesu kɔkɔni ka taa kungokolon kɔkɔ. 13 A ye tile binaani ke kungokolon kɔkɔ. A tun be kɔkɔ Sitane fe yen. A tun be waraw ce-ma, melekw tun be a mago ne. 14 Yuhana bilalen ko kaso la, Yesu taara Galile jamana la. A tun be Ala ka Kibaru Duman waajuli ke. 15 A tun b'a fɔ ko: «Waati da-fara sa, Ala ka masaya surunyara. A' ye nimisa aw ka jurumu la ka da Kibaru Duman la.» 16 Yesu taamato Galile ba kere fe, a ye mɔnnikela fila ye, olu tun ye Simɔn ni a balimake Andre ye, u tun be jɔ filifili la baji la. 17 Yesu y'a fɔ u ye ko: «A' ye tugu ne la, ne na aw ke mɔkwɔ nininaw ye.» 18 U sinna ka u ka jɔw to yen ka tugu Yesu kɔfe. 19 A taara nefɛ kɔkɔnin, a ye Zebede denke fila Yakuba ni Yuhana ye. U tun be kurun kɔkɔ ka u ka jɔw kala. 20 O kɔkɔnin be Yesu ye u wele. U ye u fa Zebede ni baarakelaw to kurun kɔkɔ yen ka tugu a la. 21 Yesu ni a ka kalandenw taara Kapernaum. Yesu donna Alabatoso kɔkɔ lafiye don na ka mɔkwɔ kalan. 22 U kabakoyara a ka mɔkwɔ kalan cogo la, k'a masɔkɔ a tun te u kalan i ko sariya karamɔkwɔ, nka a tun be u kalan ni fanga ye. 23 O waati yere la ce jineto do tun be Alabatoso kɔkɔ. O perenna ko: 24 «I be mun pini an fe, Yesu Nazaretika? I nana an halaki wa? I ye min ye, ne be o do, Ala ka senuma!» 25 Yesu ye jine kɔkɔ ko: «I

makun ka bo nin ce la.» 26 Jine ye ce yigiyigi kosebe, ka kulokanba ci ka bo a la. 27 Mɔkwɔ be kabakoyara fo u ye kɔkɔnin nininka ko: «Nin ye mun ye? Nin ye kalan kura ye de! A be kuma jine w fe ni fanga ye, olu b'a kan mine.» 28 O kɔkɔnin be Yesu kɔkɔ bo Galile jamana kɔkɔ be la. 29 Yesu boɔn ko Alabatoso kɔkɔ, a ni Yakuba ni Yuhana taara Simɔn ni Andre ka so. 30 Simɔn muso bange ba dalen tun be farigan bolo. Yesu selen, u ye o ko fɔ a ye. 31 A y'i madon o la ka a bolo mine k'a lawuli. Farigan y'a bila. A wulila ka u mago ne. 32 Wula fe, tile bilen ko, mɔkwɔ taara Yesu segere ni babaatɔw be ye ani jineto. 33 Dugu kɔkɔ mɔkwɔ be la-jelen tun be so da la. 34 Minnu kɔkɔlen tun don bana sifa caman fe, Yesu ye olu keneya, ka jine w gen ka bo mɔkwɔ caman na. A ma kɔkɔ jine w ka kuma, katuguni u y'a kɔkɔ. 35 Sɔkɔma da joona fe sani kene ka tige, Yesu wulila. A boɔ ka taa kungo kɔkɔ kɔkɔ do la ka Ala deli. 36 Simɔn ni a kɔkɔnin taara a pini. 37 U y'a ye tuma min na, u y'a fɔ a ye ko: «Mɔkwɔ be b'i pini.» 38 Yesu y'a fɔ u ye ko: «An ka taa yan dafɛ duguw la, walisa ne ka waajuli ke o kɔkɔ la fana, k'a masɔkɔ o de ye ne nakun ye.» 39 A tun be waajuli ke u ka Alabatosow kɔkɔ Galile jamana kɔkɔ be, ka jine w gen ka bo mɔkwɔ la. 40 Kunato do taara Yesu segere k'i kɔkɔ a k'a deli ko: «Ni i be kɔkɔ, i be se ka ne saniya.» 41 A hine donna Yesu la, a y'a bolo kɔkɔ kɔkɔ ka maga o ce la k'a fɔ a ye ko: «Ne kɔkɔna. I ka saniya.» 42 O kɔkɔnin be kuna ye o ce bila, a saniyara. 43 O ko, Yesu y'a bila ka taa, k'a geleya a ma kosebe ko: 44 «A file, i kana o ko fɔ mɔkwɔ si ye, nka taa i yere jira sarakalasebaa la. Musa ye saraka min ko fɔ, i ka o bo i saniyali kɔkɔ. O na ke seereya ye i keneyali ko la.» 45 Nka o ce taara ka bin o welewele dali la, fo Yesu tun te se k'a yere jira mɔkwɔ la dugu si kɔkɔ tun, nka a tora kenema kungo kɔkɔ. Mɔkwɔ boɔ kɔkɔ be la ka taa a segere yen.

2 Tile dama temennen ko, Yesu taara Kapernaum ko kura. Mɔkwɔ y'a men ko a be so kɔkɔ. 2 Mɔkwɔ caman y'u laje fo u ma jɔ kɔkɔ kɔkɔ, hali so da la. Yesu ye Ala ka kuma fɔ u ye. 3 O tuma la mɔkwɔ do nana ni ce fanfilasalen do ye, o tun be ce naani bolo. 4 U ma se ka gere Yesu la jama kɔkɔ minke, Yesu tun be bon min kɔkɔ, u ye o so sanfela kɔkɔ ka ce fanfilasalen ni a ka dalan lajigin o wo fe. 5 Yesu ye o mɔkwɔ ka dannaya ye minke, a y'a fɔ ce fanfilasalen ye ko: «Ne denke, i ka jurumu w yafara i ma.» 6 Sariya karamɔkwɔ minnu sigilen

tun be yen, olu tun be miiri u yerew kɔkɔ ko: ⁷ «Mun na nin ce be kuma ten? A be Ala tɔɔɔ tijɛ. Ɔn be se ka jurumuɔ yafa Ala kelen kɔ?» ⁸ O yɔɔɔnin beɛ Yesu ye u ka miirili dɔn, a ko: «Mun y'a to aw be o kow miiri aw kɔkɔ?» ⁹ Nin kuma fila la, jumen fɔli ka kɔkɔ? K'a fɔ ce fanfilasalen ye ko: 'I ka jurumuɔ yafara i ma,' wala k'a fɔ ko: 'Wuli ka i ka dalan ta ka taama?' ¹⁰ Nka walisa aw k'a dɔn ko fanga be Mɔɔɔ Denke fe k'a to dugukolo kan ka jurumuɔ yafa,» a y'a fɔ o ce fanfilasalen ye ko: ¹¹ «Ne b'a fɔ i ye, wuli ka i ka dalan ta ka taa so.» ¹² O ce wulila ka a ka dalan ta ka bɔ yen ka taa u beɛ jɛ na. U beɛ kabakoyara kosebe ka Ala bonya k'a fɔ ko: «An ma nin kɔkɔkɔko ye abada.» ¹³ Yesu bɔra yen ka taa Galile ba da la ko kura. Jamaba taara a segeɛ, a ye u kalan. ¹⁴ A tementɔ, a ye Alife denke Levi sigilen ye faama wari mine yɔɔɔ la. Yesu y'a fɔ a ye ko: «Tugu ne la.» Levi wulila ka tugu a nɔfe. ¹⁵ Ka Yesu to dumuni la Levi ka so, faama wari minebaa caman ni jurumutɔ caman fana ye u sigi dumuni la Yesu ni a ka kalandenw fe, sabu u tun ka ca, u tugulen tun be Yesu nɔfe. ¹⁶ Farisienw ka sariya karamɔɔɔ dɔw y'a ye ko Yesu ni faama wari minebaaw ni jurumutɔw be dumuni ke kɔkɔ fe minke, u y'a fɔ Yesu ka kalandenw ye ko: «Mun y'a to a ni faama wari minebaaw ni jurumutɔw be dumuni ke kɔkɔ fe?» ¹⁷ Yesu ye o kuma men minke, a ko: «Mɔɔɔ minnu ka kene, olu mago te furakela la, banabaatɔw de mago b'a la. Ne ma na mɔɔɔ tilennew wele, fɔ jurumukelaw.» ¹⁸ Yuhana Batiselikela ka kalandenw ni Farisienw tun be sun. Mɔɔɔ dɔw nana ka Yesu jininka ko: «Mun na Yuhana ka kalandenw ni Farisienw ka kalandenw be sun, k'a kɔɔ e ka kalandenw te sun?» ¹⁹ Yesu ye u jaabi ko: «Kɔkɔɔ kɔkɔkɔw be se ka sun ka u ni kɔkɔɔ to kɔkɔ fe wa? Ka u ni kɔkɔɔ to kɔkɔ fe, u te se ka sun. ²⁰ Nka donw be na, kɔkɔɔ na bɔsi u la. Ni o donw sera, u na sun. ²¹ «Mɔɔɔ si te fini kunkurun kura bari fini kɔkɔɔ na. Ni o kera, kunkurun kura be fini kɔkɔ sama k'a fara. A fara da be bonya kosebe. ²² Mɔɔɔ si te diwen kene ke foroko kɔkɔ kɔkɔ. Ni o kera, diwen na forokow fara. Diwen ni forokow fila beɛ na tijɛ. Nka diwen kene be ke foroko kuraw de kɔkɔ.» ²³ Lafijɛ don dɔ la Yesu temenna kɔforo dɔw fe. A ka kalandenw taamatɔ ye sira da la jɔtinsan dɔw tige. ²⁴ Farisienw y'a fɔ Yesu ye ko: «A file, ko min dagalen te lafijɛ don na, mun na i ka kalandenw be o ke?» ²⁵ Yesu ye u jaabi ko: «Kɔngɔ ye Dawuda ni a nɔfe mɔɔɔw mine tuma min na, k'a kɔɔ dumunifen tun te u fe, a ye min ke, aw ma o kalan wa? ²⁶ A donna Ala ka so kɔkɔ sarakalasebaaw kuntigi Abiyatar tile la ka jirali nbuurukun dɔw dun, ka dɔ di a nɔfe mɔɔɔw fana ma. O dumuni dagalen tun te mɔɔɔ si ye, fɔ sarakalasebaaw dama.» ²⁷ O kɔ, Yesu y'a fɔ u ye ko: «Lafijɛ don kera mɔɔɔ de kɔkɔ, mɔɔɔ ma ke lafijɛ don kɔkɔ. ²⁸ O de kɔkɔ, Mɔɔɔ Denke ye lafijɛ don fana Matigi ye.»

3 Yesu donna Alabatoso kɔkɔ ko kura. Ce bolojalen dɔ tun be yen. ² Minnu tun be yen, u tun be Yesu kɔkɔsi k'a file ni a na o ce keneya lafijɛ don na, walisa u k'a sendon sababu kɔkɔ. ³ Yesu y'a fɔ o ce bolojalen ye ko: «Wuli k'i jɔ mɔɔɔw cema.» ⁴ O kɔ, a y'a fɔ u ye ko: «A dagalen be ka ko numan ke lafijɛ don na wa, wala ka ko jugu ke? Ka mɔɔɔ kisi wa, wala ka mɔɔɔ faga?» U ye u makun. ⁵ Yesu diminnen ye a jɛ yaala ka u file, a jɛnasisilen tun don u ka dusukun geleya kɔkɔ. A y'a fɔ o ce ye ko: «I bolo kɔkɔkɔ.» A y'a kɔkɔkɔ, a bolo keneyara. ⁶ O yɔɔɔnin beɛ Farisienw bɔra ka taa, u ni Herɔde ka mɔɔɔw ye kɔkɔ ye ka cogo jini Yesu fagali ko la. ⁷ Yesu ni a ka kalandenw bɔra yen ka taa Galile ba da la. Jamaba tugura a nɔfe. Dɔw bɔra Galile jamana ni Jude jamana la, ⁸ ani Jerusalem ni Idume jamana ni Jurden ba kɔfe jamanaw ani Tir ni Sidɔn kerefe duguw. O jamaba taara Yesu segeɛ, katuguni u tun ye a ka ko kelenw kibarun men. ⁹ Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko u ka kurun misen bila a ye walisa jama kana a jɔni k'a degun. ¹⁰ A ye mɔɔɔ caman keneya. O de kɔkɔ banabaatɔw beɛ tun be girin a nɔfe walisa u ka maga a la. ¹¹ Jinew y'a ye tuma min na, u tun be bin a sen kɔkɔ ka peren ko: «I ye Ala Denke ye!» ¹² Nka ale yere ye min ye, a y'a geleya u ma ko u kana o fɔ mɔɔɔ si ye. ¹³ O kɔ, Yesu yelenna kulu kan ka a sagola mɔɔɔw wele. U taara a fe. ¹⁴ A ye tan ni fila jɛnatɔw ka to a fe ani ka u ci ka taa waajuli ke. ¹⁵ A ye fanga di u ma ka jinew gen ka bɔ mɔɔɔw la. ¹⁶ A ye tan ni fila minnu jɛnatɔw, olu file ninnu ye: ¹⁷ Simɔn (Yesu ye o wele Piere), ani Zebede denke fila Yakuba ni Yuhana (Yesu ye olu wele Boanerges, o kɔkɔ, u ka fari i ko sanperen), ¹⁸ ani Andre, ni Filipe ani Bartelemi ni Matiyu ani Tɔma ni Alife denke Yakuba, ani Tade ni Simɔn Zelote ¹⁹ ani Juda Isikarioti, o de ye Yesu don bolo la. ²⁰ O kelen kɔ, Yesu jiginna so dɔ kɔkɔ. Jamaba y'u laje ko kura fo a ni a ka kalandenw ma se ka dumuni ke yere. ²¹ A so mɔɔɔw ye o kibarun men minke, u ye sira mine ko u be taa a mine. U ko: «A hakili wulila.» ²² Sariya karamɔɔɔ minnu nana ka bɔ Jerusalem, olu ko: «Belzebul b'a la, a be jinew gen ka bɔ mɔɔɔw la jinew kuntigi de barika la.» ²³ O fɔlen, Yesu ye u wele ka ntalen da u ye ko: «Sitane be se ka Sitane gen cogo di? ²⁴ Masaya o masaya, ni a fan kelen wulila a fan dɔ kama, o masaya be tijɛ. ²⁵ So o so, ni a ka mɔɔɔw wulila jɔkɔn kama, o so tena se ka sigi. ²⁶ Ayiwa, ni Sitane wulila a yere kama, a ka masaya tilalen don, a te se ka sigi, nka o masaya na ban. ²⁷ «Mɔɔɔ si te se ka don ce barikama ka so kɔkɔ ka a bolofenw ce, ni a ma o ce barikama siri fɔlɔ. Nka n'a y'a siri tuma min na, a be se ka so kɔkɔ fenw beɛ ce. ²⁸ «Tijɛ la ne b'a fɔ aw ye, mɔɔɔw ka jurumuɔw ani u ka Ala tɔɔɔ tijɛni kow beɛ be se ka yafa u ma. ²⁹ Nka mɔɔɔ min mana Ni Senu tɔɔɔ tijɛ, o tena yafa a ma, a ka jurumu be to a kun badaa-badaa.» ³⁰ Yesu y'o fɔ katuguni u ko: «Jine b'a la.» ³¹ Yesu ba ni a balimakew nana ka u jɔ kenema, ka

marka bila ka Yesu wele. ³² Marka caman sigilen tun be Yesu kark ka a lamini. Daw y'a fa a ye ko: «I ba ni i balimakew file kenema. U b'i nini.» ³³ Yesu y'u jaabi ko: «Jn ni jn ye ne ba ni ne balimakew ye?» ³⁴ O k, a ye a lamini marka sigilenw file, a ko: «Ne ba ni ne balimakew file yan. ³⁵ Marka o marka be Ala sago ke, o de ye ne balimake ni ne balimamusu ani ne ba ye.»

4 Yesu ye marka kalan damine ko kura Galile ba da la. Jamaba y'u laje a fe, fo a donna kurun do kark k'i sigi. Kurun tun be ji kan, jama bee tun be gele kan ba da la. ² A tun be u kalan fen caman na ni ntalenw ye. A y'a fa u ye a ka kalan na ko: ³ «A' ye lamenni ke. Ce do bora ka taa serili ke. ⁴ Ka a to serili la, a ka kise daw binna sira da la, kark nana olu sogin. ⁵ Kise daw binna farama yark la, kark mugu bere tun te yen. Olu falenna jooona, katuguni kark tun man ca yen. ⁶ Tile gannen, u fankanfankanna ka ja, k'a masark dili bere tun te u la. ⁷ Kise daw binna eniw cema. Iniw wulila ka u degun, u ma den. ⁸ Kise daw binna dugukolo numan la, olu falenna ka bonya ka kise caman ke. Do ye a kark bisaba ke, do biwark, do kem.» ⁹ Yesu y'a fa u ye ko: «Tulo be min fe ka lamenni ke, o ka lamenni ke de.» ¹⁰ Yesu mablen jama la, a kerefe mark ni kalanden tan ni fila y'a nininka o ntalen kark la. ¹¹ A y'u jaabi ko: «Ala ka masaya gundow donniya dira aw de ma, nka minnu be kema, fen bee be fa olu ye ntalenw de la, ¹² walisa `U fileli ketso k'a file, nka u kana a ye. U menni ketso k'a men, nka u kana a faamu. No te, u na u cogo yelem ka u ne sin Ala ma, Ala na yafa u ma.' ¹³ O k, Yesu ye u nininka ko: «Aw ma nin ntalen faamu wa? Aw dun na ntalen taw bee faamu cogo di? ¹⁴ Serilikela be Ala ka kuma de seri. ¹⁵ Daw ye sira da yark ye, kuma serila yark min na. O mark ye o kuma men minke, o yarkin bee, Sitane be na ka o kuma serilen do u kark. ¹⁶ O cogo la farama yark taw ye minnu ye, olu be o kuma men k'a mine jooona ni pagali ye. ¹⁷ Nka dili te u la, u te men a la. Ni u degunna, wala ni mark be tugu u kafe ka u kark o kuma kosok, u be sin ka kunnatije. ¹⁸ Iniw cema taw ye minnu ye, olu be o kuma men, ¹⁹ nka nin dije hami kow ni nafolo lafilibanciya ani fen werew nege be o kuma degun, fo a te den. ²⁰ Dugukolo numan taw ye minnu ye, olu be o kuma men k'a mine ka den. Do be a kark bisaba ke, do biwark, do kem.» ²¹ O k, Yesu y'a fa u ye ko: «Mark be lanpa mana ka minen do biri a da la wala k'a bila dalan do jukark wa? A ta sigi fen do kan wa? ²² Foyi dogolen te min tena do kene kan. Gundo si te ni a tena don. ²³ Tulo be min fe ka lamenni ke, o ka lamenni ke de.» ²⁴ Yesu y'a fa u ye ko kura ko: «Aw be ko min men, a' ye aw cogo don o la. Aw be taw ta suma ni minen min ye, aw ta na suma ni o minen yere de ye, do na fara aw ta kan. ²⁵ Fen be min bolo, do na di o ma ka fara a ta kan, nka fen te min bolo, hali o karkin min ba bolo, o na bosa a la.» ²⁶ Yesu y'a fa tun ko: «Ala ka masaya bolen be ko min fe, o file. Ce do be serili ke a ka

foro la. ²⁷ Ka a to sunark la su fe ka wuli tile fe don o don, kisew be falen ka bonya k'a kark a ma a cogo don. ²⁸ Kise be falen ka do duguma ka sun kark, tinsan be do sun na ka kise kosebe. ²⁹ A mana mark, ce be a kan ni a ka wark ye, k'a masark suman tige tuma sera.» ³⁰ Yesu y'a fa tun ko: «An be se ka Ala ka masaya kene ni mun ye? An na ntalen jumen da ka a ko jira? ³¹ A bolen be mutarde kise fe. Ni i be a seri duguma, a ka mark ni dugukolo kan kise serita taw bee ye. ³² Nka a serilen k, a be falen ka bonya ka temen nakark yugu taw bee kan. A bolow be bonya fo kark be se ka u ka naaw da a suma la.» ³³ Yesu ye mark kalan ni o karkntarkntarko ntalen caman ye. A lamenaaw tun be se ka min faamu, a tun be u kalan ka kene ni o ye. ³⁴ A tun te kuma u fe ni ntalenw te. Ni a ni a ka kalandenw tun be u dan na, a tun be o ntalenw bee kark fa olu ye. ³⁵ O don yere wula da fe, Yesu y'a fa a ka kalandenw ye ko: «An ka taa ba k.» ³⁶ U ye jama labila. Yesu tun be kurun min kark, a ka kalandenw taara na ye o kark. Kurun daw fana taara a fe. ³⁷ Fijeba wulila, jikuruw tun be bin kurun kark fo kurun tun be nini ka fa ji la. ³⁸ Yesu tun be sunark kurun kofela la, a kun dalen tun be kunkark dalan kan. A ka kalandenw y'a kunun k'a fa a ye ko: «Karamark, an to to file ji la, i te o jate fen ye wa?» ³⁹ Yesu kununna ka fije kark k'a fa baji ye ko: «I mada ka sumaya.» O bolen, fije jara, ji madara. ⁴⁰ O k, Yesu y'a fa a ka kalandenw ye ko: «Mun na aw siranna? Mun y'a to dannaya te aw fe?» ⁴¹ Nka u siranna kosebe k'a fa kark ye ko: «Nin ce ye jn ye, fo fije ni ji ba kan mine?»

5 O k, Yesu ni a ka kalandenw sera Galile ba k, Gadarakaw ka jamana la. ² Yesu bolen k kurun kark, o yarkin bee, ce jineto do bora kaburudo do la ka na a kunben. ³ O ce sigi yark tun ye kaburudo de ye. Mark si tun te se ka a siri, hali ni negejark ye. ⁴ A tun be don nege la sije caman ka siri ni negejark ye, nka a tun be o kark tige ka a sennanegew kari. Mark si tun ma se k'a kolo. ⁵ A tun be yaalayaala kaburudo la ani kuluw kan su fara tile kan. A tun be peren ka a yere jogin ni kabakurunw ye. ⁶ A ye Yesu ye k'a to yark jan minke, a bolila ka taa i karkiri a kark, ⁷ ka peren kosebe ko: «I be mun nini ne fe, Yesu, Ala karkntalenba Denke? Ne b'i deli Ala kosok, i kana ne kark.» ⁸ A ye o kuma fa katuguni Yesu tun y'a fa ko jine ka do o ce la. ⁹ O tuma la Yesu y'a nininka ko: «I kark be di?» A y'a jaabi ko: «Ne kark ko jamaba, sabu an ka ca.» ¹⁰ A y'a deli kosebe ko a kana u gen ka do o jamana la. ¹¹ Ayiwa, lekuluba tun be dumuni la kulu kere la. ¹² O tuma la jinew ye Yesu deli ko: «An bila ka taa don nin lew la.» ¹³ Yesu kanna. O yarkin bee, jinew bora o ce la ka taa don lew la. Lekulu bee girinna ka jigin kulu jiginjigin jugu fe ka don baji la, u sara. O lew tun be waa fila kark do. ¹⁴ O legennaw bolila ka taa o kibarun fa dugu kark ani a dafu bugufyew la. Mark bora ka taa o ko kelenw file. ¹⁵ U selen Yesu

u ye o jineto sigilen ye, finiw tun b'a kan na, a hakili sigilen tun don. Jine caman tun be ce min na, o yere tun don. U siranna. ¹⁶ Ko min kera jineto ni o lew ko la, o yebaaw ye o lakali o maw ye. ¹⁷ O tuma la u binna Yesu delili la ko a ka taa ka bo u ka jamana la. ¹⁸ Yesu donto kurun koto, o jineto koto y'a deli ko a b'a fe ka to a fe. ¹⁹ Yesu ma soto, nka a y'a fo a ye ko: «I ka taa so. Matigi makarila i la ka koba minnu ke i ye, i ka olu bee lakali i so maw ye.» ²⁰ Yesu ye koba minnu ke o ce ye, a taara ka o kow lakali Dekapole koto. O ko menbaaw bee kabakoyara. ²¹ Yesu koseginna kurun koto. K'a to ba da la, jamaba y'u laje k'a lamini. ²² Alabatoso kuntigi do nana, o taw ko Jayirus. A ye Yesu ye tuma min na, a y'i bin a sen koto ²³ k'a deli kosebe ko: «Ne denmuso be jini ka sa. Ne b'i deli, i ka na ka i bolo da a kan walisa a ka keneya ka jenamaya.» ²⁴ Yesu taara a fe. Jamaba tugura Yesu nefe k'a degun. ²⁵ Muso do tun be yen, jolibobana tun b'a la kabini san tan ni fila. ²⁶ A koto kosebe furakela caman fe. A bolofenw bee banna. A ka bana ma koto, nka a tun be juguya ka ta'a fe. ²⁷ A ye Yesu kibaruru men. A nana jama cema Yesu kofe ka maga a ka finiw la. ²⁸ A tun be miiri ko: «Ni ne be se ka maga a ka fini la doto, ne na keneya.» ²⁹ O kotonin bee a ka jolibobana. A y'a don a fari la ko a keneyara. ³⁰ O kotonin bee Yesu y'a don a yere ma ko sebaaya do bora a la. A y'i yelemma jama cema k'a fo ko: «Jin magara ne ka finiw la?» ³¹ A ka kalandenw y'a jaabi ko: «I ne b'a la ko jama b'i degun, e dun b'a fo cogo di ko joni magara i la?» ³² Nka Yesu tun be a lamini maw file, walisa a ka o kebaa ye. ³³ Ko min kera o muso la, a yere ye o don. A sirannen yereyere to nana i bin Yesu sen koto ka o ko bee fo a ye k'a jeya. ³⁴ Yesu y'a fo a ye ko: «Ne denmuso, i ka dannaya ye i keneya. I ka taa here la, i kenyalen ka to.» ³⁵ Ka Yesu to o kuma la, maw do nana ka bo Alabatoso kuntigi ka so, u ko: «I denmuso sara. Mun na i be karamaw segen tun?» ³⁶ Nka Yesu ma a tulo maju u ka kumaw la. A y'a fo Jayirus ye ko: «I kana siran, dannaya ke doto.» ³⁷ A ma soto maw si ka taa a fe fo Piere ani Yakuba ni Yakuba balimake Yuhana. ³⁸ U selen Alabatoso kuntigi ka so, Yesu ye jamaba ye yen, u tun be mankan ci ka kasi ka kulo. ³⁹ A donna so koto k'a fo u ye ko: «Mun na aw be kasi ten ka mankanba ci? Den ma sa, a be sunaw.» ⁴⁰ U ye yele bo a ma. O tuma la a ye u bee labo kenema. Denmuso tun be bon min koto, a donna yen ni den fa ni a ba ani a ka kalanden saba ye. ⁴¹ A ye dennin ta a bolo ma k'a fo a ye ko: «Talita, kumi,» o koto, «Dennin, ne b'a fo i ye, wuli.» ⁴² O kotonin bee, dennin wulila ka taama. A si tun ye san tan ni fila de ye. U kabakoyara kosebe haali. ⁴³ Nka Yesu y'a fo u ye k'a geleya u ma ko maw si kana o don. O ko, a y'a fo u ye ko u ka dumuni di a ma.

6 Yesu bora o koto la, a mawa dugu min na, a taara yen. A ka kalandenw taara a fe. ² A donna Alabatoso koto lafiye don na k'a damine ka maw kalan.

Maw caman y'a lamenu, u kabakoyara. U tun b'a fo ko: «A ye nin kow koto min? Nin hakilitigiya min dira a ma, o ye mun ye? Nin kabakow be ke a fe cogo di?» ³ Mariyama denke jiridesela te nin ye wa? A balimakew te Yakuba ni Jose ni Jude ani Simoni ye wa? A balimamusow te an fe yan wa?» O miirili de y'a to u ma da a la. ⁴ Nka Yesu y'a fo u ye ko: «Kira be bonya koto bee, fo a yere ka dugu koto ani a balimaw cema ani a yere ka so.» ⁵ Yesu ma se ka kabako si ke yen nin ko, a y'a bolow da banabaato do kan ka u keneya. ⁶ U ka dannabaliya ye Yesu kabakoya. O ko, Yesu taara maw kalan dafe duguw la. ⁷ A ye a ka kalanden tan ni fila wele ka u ci fila-fila. A ye fanga di u ma jine kan. ⁸ A ye nin ci fo u ye ko: «Aw kana foyi ta fo bere dama. Aw kana sirafana ta, wala dugutaa minen. Aw kana wari bila aw kun.» ⁹ Aw ka sabara don aw senw na, nka aw kana duloko fila don.» ¹⁰ A y'a fo u ye ko: «Ni aw ye jatigila koto koto o koto, a' ye to yen fo aw taa tuma ka se. ¹¹ Ni koto do maw ma soto ka aw ladon, wala ka aw lamenu, aw boto ka aw senna buguri yuguyugu yen. O na ke seereya ye ka u lasomi.» ¹² Kalandenw taara ka waajuli ke ko maw ka nimisa u ka jurumuw la. ¹³ U ye jine caman gen ka bo maw la, ka tulu mun banabaato caman la ka u keneya. ¹⁴ Masake Herode ye Yesu ko men, katuguni Yesu taw tun bora koto bee la. Maw do tun b'a fo ko: «Yuhana Batiselikela kununna ka bo suw cema. O de y'a to a be se ka o kabakow ke.» ¹⁵ Do tun b'a fo ko Eli don. Do fana ko kira do don, i ko koto kiraw la kelen. ¹⁶ Herode ye o men tuma min na, a ko: «Ne ye Yuhana min kunkolo tige, o don. A kununna ka bo suw cema.» ¹⁷ Herode yere tun ye ci bila ka Yuhana mine k'a siri k'a bila kaso la, katuguni Yuhana tun ye a koto ko: «A dagalen te i ye ka i balimake muso furu.» ¹⁸ Yuhana tun y'o fo, katuguni Herode ye a yere balimake Filipe muso Herodiyas furu. ¹⁹ Herodiyas diminna Yuhana koto kosebe, a tun b'a fe k'a faga, nka a tun te se Herode kosoto. ²⁰ Herode tun be siran Yuhana ne, k'a masoto a y'a don ko maw puman senuma don. A y'a mara kopuman. Ka Yuhana to kuma la, Herode hakili tun be paami, nka a tun ka di a ye ka Yuhana lamenu. ²¹ Nka Herodiyas ye don bennen koto. Herode bandedon kuben na, Herode ye dumuniba dila a ka gferenaman maw ye, ani a ka kotodasi kuntigiw ani Galile maw baw ye. ²² Herodiyas denmuso donna u koto ka do ke. O diyara Herode ni a ka maw welelenw ye. O kelen, masake y'a fo o denmuso ye ko: «I be fen o fen fe, o fo ne ye, ne na o di i ma.» ²³ A y'i kali ko: «Ni i ye fen o fen jini ne fe, ne na o di i ma, hali ne ka masaya tilance.» ²⁴ Denmuso bora ka taa a ba jinka ko: «Ne ka mun deli?» A y'a jaabi ko: «Yuhana Batiselikela kunkolo.» ²⁵ O kotonin bee denmuso y'i teliya ka kosegin masake koto k'a fo a ye ko: «Ne b'a fe i ka Yuhana Batiselikela kunkolo di ne ma minen do koto sisan.» ²⁶ Masake jenasira kosebe, nka a ma soto k'i ban a ma

a ka kalilikan koson a ka mawng welelenw ne na. ²⁷ O yoroknin bee a ye sarakasi kelen ci ko a ka na ni Yuhana kunkolo ye. Sarakasi bora ka taa kaso la ka Yuhana kunkolo tige. ²⁸ A nana n'oo ye minen do kono k'a di denmuso ma. O taara a di a ba ma. ²⁹ Yuhana ka kalandenw ye o ko men minke, u taara ka a su ta k'a don kaburu kono. ³⁰ Cidenw ye mawng kalan ka ko minnu ke, u koseginna ka o kow bee lakali Yesu ye. ³¹ Nabaaw ni taabaaw tun ka ca, fo Yesu ni a ka kalandenw ma waati soko ka dumuni ke. O de koson a y'a fo u ye ko: «A' ye na an ka taa kungo kono soko do la an dan na walisa aw ka lafiya donnin.» ³² U donna kurun do kono ka taa kungokolon soko do la u dan na. ³³ Nka mawng caman ye u taato ye ka u don. Olu bolila ka taa yen u sen na ka do duguw bee la, ka kon Yesu ni a ka kalandenw ne yen. ³⁴ Yesu bora kurun kono tuma min na, a ye o jamaba ye. U hine donna a la, k'a masoko o mawng tun be i ko genbaa te saga minnu la. A y'a damine ka u kalan fen caman na. ³⁵ Tile jiginnen ko, Yesu ka kalandenw gerela a la k'a fo a ye ko: «Tile be jini ka ban. An be kungokolon la yan. ³⁶ Mawng labila walisa u ka taa an dafé bugufyew la ani duguw kono ka dumunifen san.» ³⁷ Yesu ye u jaabi ko: «Aw yerew ka dumuni di u ma.» U y'a fo a ye ko: «An ka taa nbuuru san ni wari dere keme fila ye k'a di u ma wa?» ³⁸ Yesu y'a fo u ye ko: «Nbuurukun joli be aw fe? A' ye taa a laje.» U taara a file minke, u y'a fo a ye ko: «Nbuurukun duuru ani jeye fila.» ³⁹ O ko, Yesu y'a fo u ye ko u ka jama lasigi kulu-kulu bin kene kan. ⁴⁰ U ye u sigi keme-keme ni biduuru-duuru. ⁴¹ O ko, Yesu ye o nbuurukun duuru ni jeye fila ta ka a ne korota san fe ka barika da Ala ye. O kelen, a ye o nbuurukunw karikari ka u di a ka kalandenw ma ko u ka u sigi mawng soko. A ye jeye fila fana tila u bee ce. ⁴² U bee ye dumuni ke k'u fa. ⁴³ Nbuuru kunkurunw ni jeye minnu tora, kalandenw ye o ce ka segi tan ni fila fa. ⁴⁴ O nbuuru dunbaaw tun ye ce waa duuru de ye. ⁴⁵ O yoroknin bee, Yesu y'a fo a ka kalandenw ye k'a geleya ko u ka don kurun kono ka ba tige a ne ka taa Betsayida, sani a yere ka jama labila. ⁴⁶ A ye u labila minke, a taara ka Ala deli kulu do kan. ⁴⁷ Su kolen, kurun tun sera ba cemanee la, Yesu kelen tun be gele kan. ⁴⁸ A y'a ye ko a ka kalandenw tokolen tun be jufa bere fe, katuguni fiye tun be u kunben. Donon kasi tuma la, Yesu taamana ji kan ka taa a ka kalandenw soko. A tun bena temen u kan. ⁴⁹ U y'a taamato ye ji kan minke, a tun be u kono ko mawng ja do don. U kulola, ⁵⁰ k'a masoko u bee ne tun b'a la, u ja tigera. O yoroknin kelen Yesu kumana u fe ko: «A' ye aw ja geleya, ne don. Aw kana siran.» ⁵¹ O ko, a donna kurun kono u fe, fiye jira. A ka kalandenw kabakoyara kosebe haali, ⁵² katuguni kabako min kera nbuurukunw ko la, u ma o faamu. U hakili gerennen tun don. ⁵³ Yesu ni a ka kalandenw ye ba tige ka se gele ma Jenesareti jamana la ka u ka kurun belen yen. ⁵⁴ U bolen kurun kono, o yoroknin

bee mawng ye Yesu don. ⁵⁵ U ye o jamana bee boliboli. Ni u y'a men ko a be soko o soko, u ye banabaatow ni u ka dalanw ta ka taa a segere yen. ⁵⁶ Yesu taara soko o soko, dugubaw wo, dugu misenw wo, bugufyew wo, mawng tun be na ni banabaatow ye sugufyew la, k'a deli ko a k'a to u ka maga a ka fini dawolo dama la. Mawng minnu magara a la, olu bee keneyara.

7 Farisienw ni sariya karamawng do nana ka bo Jerusalem k'u laje Yesu soko. ² U y'a kolosi ko a ka kalanden do tun be dumuni ke ni u tege tokolen ye, o soko, u ma u tege ko. ³ Farisienw ni Yahutu tokoni tun te dumuni ke ni u ma u tege ko kosebe ka kepe ni u benbaw ka laadaw ye. ⁴ Ni u koseginna ka bo sugu la, u tun te dumuni ke ni u ma ko kol. U tun be laada ko caman werew ke, i n'a fo jifilen koli ni daga ni nsiraneye minenw ani kalaka koli. ⁵ Farisienw ni sariya karamawng ye Yesu nininka ko: «Mun na i ka kalandenw te kon an benbaw ka laadaw ma, nka u be dumuni ke ni u bolo tokolen ye?» ⁶ Yesu y'a fo u ye ko: «Esayi ye kiraya min ke aw filankafow ko la, o benna kosebe. A y'a seben ko: 'Nin mawng be ne bonya u da la soko, nka u dusukun ka jan ne la haali. ⁷ U be ne bato fu. U ka kalan ye mawng ka ci folenw dama ye.' ⁸ Aw be Ala ka ci folenw bila ka mawng ka laadaw ke.» ⁹ O ko, Yesu y'a fo ko: «Cogo koni be aw bolo ka ban Ala ka ci folenw ma walisa ka aw faw ka laada kow ke! ¹⁰ Musa ko: 'I ka i fa ni i ba bonya.' A ko fana: 'Min ye kuma jugu fo a fa wala a ba ma, o tigi ka kan ka faga.' ¹¹ Nka aw koni b'a fo ko ni mawng do b'a fo a fa wala a ba ye ko a tun be se ka u deme ni a ka nafolo min ye, o ye korban ye, (o soko, a dira Ala ma), ¹² aw t'a to a ka a fa ni a ba deme tun. ¹³ O cogo la aw be Ala ka kuma ke fu ye ni aw ka laadaw ye. Aw be o tokonoko caman ke.» ¹⁴ Yesu ye jama wele ko kura k'a fo u ye ko: «Aw bee ka ne lamen ka faamuli ke. ¹⁵ Fen o fen be don mawng kono, o si te se k'a soko. Nka min be bo a dusu la, o de b'a soko. [¹⁶ Tu-lo be min fe ka lamenni ke, o ka lamenni ke de.]» ¹⁷ Yesu bora jama soko ka don so kono. A ka kalandenw y'a nininka o ntalen soko la. ¹⁸ A y'a fo u ye ko: «Aw fana, aw ma hakili soko wa? Aw m'a faamu ko min be don mawng kono, o te se k'a soko, ¹⁹ k'a masoko o te don a dusu la, nka a be don a konbara la, o ko, a be taa banako?» O kuma de fe Yesu y'a jira ko dumunifen bee jelen don. ²⁰ A y'a fo fana ko: «Min be bo mawng kono, o de b'a soko. ²¹ Mawng kono, o soko, a dusukun, miirili juguw bee be bo yen, ani kakalaya ni sonyali ni mawngfaga ²² ni jatoya ni wasabaliya ni juguya ni mawng lafilili ni janburuya ni keleya ni tokon tijiye ni yerejiranciya ani hakilintanya. ²³ O fen juguw bee be bo mawng kono, olu de b'a soko.» ²⁴ O ko, Yesu wulila ka bo o soko la ka taa Tir dugu da fe. A donna so do kono. A tun t'a fe mawng si k'a don ko a be yen, nka a ma se ka dogo. ²⁵ Muso do y'a kibarun men, jine tun be o denmuso la. O muso nana ka i bin Yesu sen soko. ²⁶ O muso tun ye dunan ye, a

bangera Sirɔ-Fenisi jamana la. A ye Yesu deli ko a ka jine gen ka bɔ a denmuso la. ²⁷ Nka Yesu y'a fɔ a ye ko: «A to denw ka dumuni ke k'u fa fɔɔ, katuguni a te ben ka denw ka dumuni fili wuludenw kɔɔ.» ²⁸ Muso y'a jaabi ko: «Tɔne don, Matigi, nka wuluden minnu be tabali kɔɔ, olu be denw ka dumuni murumuru dɔw dun.» ²⁹ O la Yesu y'a fɔ a ye ko: «O kuma kosɔn i ka kɔsegin so, jine bɔra i denmuso la.» ³⁰ A kɔseginna so ka a den dalen ye kalaka kan, jine tun bɔra a la. ³¹ Yesu bɔra Tir da fe ka temen Sidɔn fe ka Dekapole jamana cetige ka se Galile ba da la. ³² Mɔɔgɔ dɔw taara Yesu segere ni ce sigisigitɔ tulogeren dɔ ye ka a deli ko a ka a bolo da o kan. ³³ O tuma la Yesu taara ni o ce ye a dan na ka i mabɔ jama la. A ye a bolonkɔniw don o ce tulow ɔ ka daji tu ka maga a nenkun na. ³⁴ O kɔ, Yesu ye a ne kɔɔta san fe ka a ninakili sama k'a fɔ o ce ye ko: «Efata,» o kɔɔ ko, «Da yeɛ.» ³⁵ O yɔɔɔnin beɛ, ce tulow da yeɛla, a nenjuru fonina, a kumana k'a jeya. ³⁶ Yesu y'a fɔ u beɛ ye k'a geleya ko u kana o ko fɔ mɔɔgɔ si ye, nka a y'a geleya u ma cogo o cogo, u ye dɔ fara u ka welewele dali kan. ³⁷ Mɔɔgɔ kabakoyara kosebe, u tun b'a fɔ ko: «A ka ko kelenw beɛ ka ni haali. A b'a to tulogerenw be menni ke, bobow be kuma.»

8 O donw la, jamaba y'u laje ko kura. Dumunifen tun te u fe. Yesu ye a ka kalandenw wele k'a fɔ u ye ko: ² «Nin mɔɔgɔ hine be ne la, k'a masɔɔ bi ye u tile saba ye ne fe yan, dumunifen si te u fe tun. ³ Ni ne be u dumunikebali labila ka taa, u barika na dese sira la, k'a masɔɔ u dɔw bɔ kɔɔ ka jan.» ⁴ A ka kalandenw y'a jaabi ko: «An be se ka dumuni ɔɔɔ jumen ka ninnu beɛ fa kungokolon kɔɔ yan?» ⁵ Yesu ye u nininka ko: «Nbuurukun joli be aw fe?» U y'a jaabi ko: «Woloɛula.» ⁶ Ayiwa, a ko jama k'i sigi duguma. A ye o nbuurukun woloɛula ta ka barika da Ala ye k'u karikari k'u di a ka kalandenw ma, olu k'u tila jama ce. Kalandenw y'u tila jama ce. ⁷ Jɛge misen dɔw tun be u fe fana. Yesu ye barika da Ala ye olu kosɔn k'a fɔ a ka kalandenw ye ko u ka olu fana tila u ce. ⁸ Beɛ ye dumuni ke k'u fa. Kalandenw ye segi woloɛula fa dumuni kunkurun tɔ tolenw la. ⁹ O dumunikelaw tun ye mɔɔgɔ waa naani mɔɔgɔ ye. O kɔ, Yesu ye u labila. ¹⁰ O yɔɔɔnin beɛ, a ni a ka kalandenw donna kurun dɔ kɔɔ ka taa Dalmanuta jamana la. ¹¹ Farisienw taara ka ɔɔɔli damine Yesu fe. U ko Yesu ka taamashyen kabakoma dɔ jira ka bɔ sankolo la. U ye o fɔ walisa u ka a kɔɔ. ¹² Yesu ye a ninakili sama kosebe k'a fɔ ko: «Mun na bi mɔɔgɔ be kabako jini? Tɔne la ne b'a fɔ aw ye, kabako si tena jira u la.» ¹³ O kɔ, a bɔra u kɔɔ ka don kurun kɔɔ ko kura ka taa ba kɔ. ¹⁴ Kalandenw tun pinena, u ma dumunifen ta. Foyi tun te u fe kurun kɔɔ fɔ nbuurukun kelenpe. ¹⁵ Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye k'a geleya ko: «A' ye hakili kɔɔ ka aw yerew kɔɔsi Farisienw ka buurufunun fen ni Herode ka buurufunun fen na.» ¹⁶ U y'a fɔ mɔɔgɔ ye ko: «A y'o fɔ k'a masɔɔ nbuuru te an fe.» ¹⁷ U tun be min fɔ, Yesu ye

o dɔn. A ye u nininka ko: «Mun y'a to aw be kuma mɔɔgɔ fe ko nbuuru te aw fe? Hakili te aw fe ka faamuli ke fɔɔ wa? Aw hakili gerennen don wa? ¹⁸ Ne be aw fe, aw te yeli ke wa? Tulo be aw fe, aw te menni ke wa? Aw hakili te to fen na wa? ¹⁹ Ne ye nbuurukun duuru karikari k'u di mɔɔgɔ waa duuru ma tuma min na, aw ye segi joli fa ni o nbuuru kunkurun tɔ tolenw ye?» U y'a jaabi ko: «Tan ni fila.» ²⁰ «Ne ye nbuurukun woloɛula karikari k'u di mɔɔgɔ waa naani ma tuma min na, aw ye segi joli fa ni o nbuuru kunkurun tɔ tolenw ye?» U y'a jaabi ko: «Woloɛula.» ²¹ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Aw dun te faamuli ke halibi wa?» ²² U selen Betisayida, o yɔɔɔ la mɔɔgɔ dɔw taara Yesu segere ni fiyentɔ dɔ ye k'a deli ko a ka maga o la. ²³ Yesu ye fiyentɔ mine a bolo ma, ka taa n'a ye dugu kɔfe. A ye daji ke o ce ne la k'a bolo da a kan k'a nininka ko: «I be fen ye wa?» ²⁴ Fiyentɔ ye a ne kɔɔta k'a fɔ ko: «Ne be mɔɔgɔ ye i n'a fɔ jirisunw taamatɔ.» ²⁵ Yesu ye a bolow da o ce ne kan ko kura, a ye fileli ke kosebe. A keneyara, a ye fen beɛ ye ka lasaa. ²⁶ Yesu y'a bila ka taa so k'a fɔ a ye ko: «I kana don dugu kɔɔ.» ²⁷ Yesu ni a ka kalandenw taara Sesare Filipe dafɛ dugu la. Ka u to sira kan, Yesu ye a ka kalandenw nininka ko: «Mɔɔgɔ b'a fɔ ko ne ye jɔn ye?» ²⁸ U y'a jaabi ko: «Dɔw ko Yuhana Batiselikela. Dɔ werew ko Eli. Dɔ werew fana ko kiraw la kelen.» ²⁹ Yesu ye u nininka ko: «Nka aw dun, aw yerew ne na ne ye jɔni ye?» Piere y'a jaabi ko: «I ye Krisita de ye.» ³⁰ Yesu y'a geleya u ma ko u kana o ko fɔ mɔɔgɔ si ye. ³¹ O kɔ, Yesu y'a damine ka a ka kalandenw kalan k'a fɔ u ye ko: «Wajibi don mɔɔgɔ Denke ka kɔɔ kosebe. Cekɔɔbaw ni sarakalasebaaw kuntigiw ani sariya karamɔɔgɔ ka ban a la. A na faga, tile saba temennen kɔ, a na kunun.» ³² A ye o fɔ u ye k'a jeya. Piere taara n'a ye kere fe k'a damine k'a kɔɔ. ³³ Nka Yesu y'i yeɛma ka a ka kalandenw file ka Piere kɔɔ ko: «Taa ka bɔ ne kɔɔ, Sitane, katuguni i ka miiriliw te Ala ka kow la, fɔ mɔɔgɔ ka kow.» ³⁴ O kɔ, Yesu ye jama ni a ka kalandenw wele k'a fɔ u ye ko: «Ni mɔɔgɔ dɔ b'a fe ka ne kɔ mine, o ka ban a yere la ka a gengenjiri ta ka tugu ne la. ³⁵ Mɔɔgɔ min b'a fe ka a yere ni kisi, o na bɔne a la, nka min be bɔne a ni la ne kosɔn ani Kibaru Duman kosɔn, o de na a ni kisi. ³⁶ A be mun ne mɔɔgɔ ye ka diɔne beɛ kɔɔ, ni a be bɔne a yere ni la? ³⁷ Mɔɔgɔ be se ka a yere ni kunmabɔ ni mun ye? ³⁸ Ni mɔɔgɔ min ye ne ni ne ka kuma maloya ke a la bi mɔɔgɔ jatɔw jurumutɔw cema, mɔɔgɔ Denke fana na o tigi maloya ke a la ni a nana a Fa kɔɔ la ni a ka meleke senu-maw ye.»

9 Yesu y'a fɔ u ye tun ko: «Tɔne la ne b'a fɔ aw ye ko mɔɔgɔ minnu be yan, u dɔw tena sa sani u ka Ala ka masaya natɔ ye ni sebaaya ye.» ² O kɔ tile kɔɔ, Yesu taara ni Piere ni Yakuba ani Yuhana ye kulu jan dɔ kan u dan na. A cogo yeɛmana u ne na. ³ A ka finiw manamanana ka jeya cogo min na, mɔɔgɔ si te dugukolo kan min be se ka fen jeya ka o bɔ. ⁴ Kalandenw ye Eli ni

Musa ye, olu tun be kuma Yesu fe. ⁵ O la, Piere kumana k'a fo Yesu ye ko: «Karamogɔ, an be yan, o ka ni. An ka bugu saba jɔ, e ta kelen, Musa ta kelen, Eli ta kelen.» ⁶ A tun ka kan ka min fo, a ma o don, katuguni u tun siranna kosebe. ⁷ Sankaba do nana u datugu. Kumakan do bora o sankaba la ko: «Nin ye ne Denke kanulen ye, a' ye a lamɛn.» ⁸ O yɔɔɔnin beɛ, kalandenw ye u kerɛfelaw file, nka u ma mogɔ si ye tun Yesu kelen ko. ⁹ U jiginto ka bo kulu kan, Yesu y'a fo u ye k'a geleya ko: «Aw ye ko min ye, aw kana o fo mogɔ si ye sani Mogɔ Denke ka kunun ka bo suw cɛma tuma min na.» ¹⁰ O kuma tora u kɔɔ, u ye tɔɔɔnin pininka ko: «Ka kunun ka bo suw cɛma, o kɔɔ ye mun ye?» ¹¹ Kalandenw ye Yesu pininka ko: «Mun y'a to sariya karamogɔw b'a fo ko Eli ka kan ka na fɔlɔ?» ¹² A ye u jaabi ko: «Tɔɔɔ don, Eli ka kan ka na fɔlɔ ka fen beɛ labɛn ko kura. Nka mun na a sebennen be ko Mogɔ Denke na kɔɔ kosebe, ko u na ban a la?» ¹³ O beɛ n'a ta ne b'a fo aw ye ko Eli nana ka ban, mogɔw y'a ke u yerew sago ye, i ko a sebennen be a ko la cogo min na.» ¹⁴ U nalen ko kalanden tɔw kɔɔ, u ye u lamininen ye jamaba fe. Sariya karamogɔw tun b'a la ka sɔɔɔɔ ke kalandenw fe. ¹⁵ Mogɔw ye Yesu ye minke, u kabakoyara, u bolila ka taa a fo. ¹⁶ Yesu ye a ka kalandenw pininka ko: «Aw ni u be sɔɔɔɔ ke mun ko la?» ¹⁷ Jama la ce kelen y'a jaabi ko: «Karamogɔ, ne nana i segere ni ne denke ye, katuguni jine bobo b'a la. ¹⁸ Jine mana a mine kɔɔ o kɔɔ, a b'a fili duguma, kanga be bo den da la. A b'a ninw nimi, a fari be ja. Ne y'a fo i ka kalandenw ye ko u ka jine gen ka bo a la, nka u ma se.» ¹⁹ Yesu y'a fo u ye ko: «Aw kɔni, siya dannabali, ne na to aw fe yan fo tuma jumen? Ne na aw ka ko muɔu fo tuma jumen? Na ni i den ye yan.» ²⁰ U taara n'a ye a kɔɔ. Jine ye Yesu ye minke, a ye den yigiyigi kosebe. A binna duguma ka kolonkolon, kanga bora a da la. ²¹ Yesu ye den fa pininka ko: «Nin y'a kɔɔ kabini tuma jumen?» Den fa y'a jaabi ko: «Kabini a denmisenma. ²² Ko caman jine y'a bin tasuma la ani ji la walisa a ka a faga. Ni i be se fen na, hine an na ka an demɛ.» ²³ Yesu y'a fo a ye ko: «Ni i be se. Fen beɛ be se ka ke dannabaa ye.» ²⁴ O yɔɔɔnin beɛ, cenin fa perenna ko: «Ne be dannaya ke. Na ne demɛ, ka dannabaliya bo ne kɔɔ.» ²⁵ Yesu y'a ye ko jama girinna ka na u kɔɔ minke, a ye jine kɔɔfo ko: «Jine bobo tulogeren, ne b'a fo i ye, bo a la. I kana don a la tun abada.» ²⁶ Jine ye mankan ci ka cenin yigiyigi kosebe ka bo a la. Cenin tun be i n'a fo a salen don, fo mogɔ caman tun ko: «A sara.» ²⁷ Nka Yesu ye cenin bolo mine k'a lawuli. A wulila ka i jɔ. ²⁸ Yesu donnen so kɔɔ, ka a ni a ka kalandenw to u dan na, u y'a pininka ko: «Mun na anw ma se ka o jine gen ka bo den na?» ²⁹ Yesu ye u jaabi ko: «Nin jine sifa te se ka bo cogo si ni Ala delili te.» ³⁰ U wulila ka bo yen ka Galile jamana cetige. Yesu tun t'a fe a kɔɔ ka don, ³¹ katuguni a tun be a ka kalandenw kalan k'a fo u ye ko: «Mogɔ Denke na don mogɔw bolo, u n'a faga. A fa-

gali tile sabanan don, a na kunun.» ³² Nka kalandenw ma o kuma kɔɔ don, u sirannen ma se k'a pininka o ko la. ³³ U sera Kapernaum. Yesu donnen ko so kɔɔ, a ye a ka kalandenw pininka ko: «Aw tun be mun kuma la sira kan?» ³⁴ Nka u ye u makun, sabu u tun be tɔɔɔnin pininka sira kan ko u la jumen ka bon tɔw beɛ ye. ³⁵ O tuma la Yesu y'i sigi ka a ka kalanden tan ni fila wele k'a fo u ye ko: «Ni do b'a fe ka ke ne mogɔ ye, o ka kan ka ke beɛ kɔɔ ani beɛ ka baaraden ye.» ³⁶ A ye denmisen do ta k'a jɔ u cɛma, k'a ta a kɔɔ na, k'a fo u ye ko: ³⁷ «Mogɔ o mogɔ mana nin tɔɔɔnin denmisen mine kopuman ne kɔɔ, o be ne mine kopuman. Min be ne mine kopuman, o te ne mine kopuman, nka a be ne cibaa de mine kopuman.» ³⁸ Yuhana y'a fo Yesu ye ko: «Karamogɔ, an ye ce do ye, a be jine gen ka bo mogɔw la i tɔɔ la. An y'a fo a ye ko a kana o ke, katuguni a ma ke an do ye.» ³⁹ Yesu y'a jaabi ko: «Aw kana a bali, katuguni mogɔ si te se ka kabako ke ne tɔɔ la, o ko, ka taa kuma jugu fo ne ma joona. ⁴⁰ Min te an jugu ye, o ye an nin ye. ⁴¹ Tɔɔɔ la ne b'a fo aw ye ko mogɔ o mogɔ mana jifilen ne kelen ji di aw ma k'a min, katuguni aw ye Krisita ta ye, o tigi tena dese o baraji la. ⁴² «Nin denmisen minnu be da ne la, mogɔ o mogɔ be olu do kunatɔɔ, a tun ka fisa o ma ni kabakurun belebebeba siri-la a kan na, k'a fili kɔɔji la. ⁴³ Ni i bolo be ke sababu ye ka jurumu lase i ma, a tige. I bolo kelen tigi ka don penamaya la, o ka fisa i ma i bolo fila tigi ka taa bila jahanama kɔɔ tasuma dufabali la. [⁴⁴ O kɔɔ la, `u ntu-mu te sa, o tasuma te dufa. ] <sup>45</sup> Ni i sen be ke sababu ye ka jurumu lase i ma, a tige. I senkelen tigi ka don penamaya la, o ka fisa i ma i sen fila tigi fililen ye jahanama kɔɔ. [ <sup>46</sup> O kɔɔ la, `u ntu-mu te sa, o tasuma te dufa.] ⁴⁷ Ni i ne be ke sababu ye ka jurumu lase i ma, a wogɔbe. I ne kelen tigi ka don Ala ka masaya la, o ka fisa i ma i ne fila tigi fililen ye jahanama kɔɔ. ⁴⁸ O kɔɔ la, `u ntu-mu te sa, o tasuma te dufa. ' ⁴⁹ Mogɔw beɛ na kɔɔ tasuma fe, i ko kɔɔ be ke sarakaw beɛ la cogo min na. ⁵⁰ «Kɔɔ ka ni, nka ni a timiya bora a la, i na mun ke ka a timiya tun? Kɔɔ ka ke aw yerew la, here ka ke aw ni tɔɔ ce.»

10 Yesu wulila ka bo yen ka taa Jude jamana la ani Jurden ba kɔfe. Jama nana u laje a kɔɔ tun. A ye u kalan i ko a delila ka a kecogo min na. ² Farisien dow gerela a la k'a pininka walisa u ka a dakɔɔ, u ko: «A dagalen be ce ka a muso furu sa wa?» ³ Yesu ye u jaabi ko: «Musa ye mun ci fo aw ye?» ⁴ U ko: «Musa sɔɔna an ka furu sa seben ke, o ko ka muso bila.» ⁵ Yesu y'a fo u ye ko: «Musa ye o ci seben aw ye aw ka dusukun geleya de kɔɔ. ⁶ Nka kabini dije damine, Ala ye u ke ce ni muso ye, ⁷ o de kɔɔ ce na a fa ni a ba bila ka kɔɔ a muso la. ⁸ U fila na ke farisogo kelen ye. O cogo la u te fila ye tun, fo kelen. ⁹ Ala ye min ke kelen ye, mogɔ si kana o fara.» ¹⁰ U donnen so kɔɔ, kalandenw ye Yesu pininka furu sa ko la tun. ¹¹ A y'a fo u ye ko: «Mogɔ o

marka be a muso furu sa ka do were furu, o be jatoya ke. ¹² O cogo la ni muso be a ce bila ka furu ce were ma, o be jatoya ke.» ¹³ Marka nana Yesu yoko ni denmisen do w ye walisa a ka maga u la, nka kalandenw ye u kow. ¹⁴ Yesu ye o ye minke, a diminna. A y'a fo a ka kalandenw ye ko: «A' y'a to denmisenw ka na ne ma, aw kana u bali, katuguni Ala ka masaya ye olu kankankow de ta ye. ¹⁵ Tije la ne b'a fo aw ye, marka min te Ala ka masaya mine i ko denmisen, o tena don a la fewu.» ¹⁶ O ko, a ye denmisenw ta a kankon na, ka a bolow da u kan ka dubaw ke u ye. ¹⁷ Yesu taato sira fe, ce do bolila ka i kankon a kow, k'a nininka ko: «Karama numan, ne ka kan ka mun ke walisa ne ka jenamaya banbali kow?» ¹⁸ Yesu y'a fo a ye ko: «Mun na i be ne wele numan? Numan si te, Ala kelen ko. ¹⁹ I be ci folenw don ko: 'I kana marka faga. I kana jatoya ke. I kana sonyali ke. I kana nkalon da i marka kankon na. I kana marka si kow. I ka i fa ni i ba bonya.' » ²⁰ O ce ko: «Karama, ne ye o ci folenw be mara kabini ne denmisenma.» ²¹ Yesu y'a mafile ni kanuya ye k'a fo a ye ko: «Fen kelen b'i je. Taa i bolofenw be feere ka o wari di faantanw ma. O tuma la, i na nafoloba kow sankolo la. O ko, na tugu ne la.» ²² O ce ne kumuna o kuma koson. A jenasilen taara, k'a masow nafoloba tun b'a fe. ²³ Yesu ye a kerew file, k'a fo a ka kalandenw ye ko: «Nafolobatigi donni ka gelen Ala ka masaya la kosebe.» ²⁴ Kalandenw kabakoyara o kuma koson, nka Yesu y'a fo u ye tun ko: «Ne denw, a ka gelen kosebe ka don Ala ka masaya la. ²⁵ Naame donni ka kankon miseli wo fe ka temen nafolobatigi donni kan Ala ka masaya la.» ²⁶ Kalandenw kabakoyara fo ka dama temen. U tun b'a fo kankon ye ko: «A. O tuma la koni dun be se ka kisi?» ²⁷ Yesu ye u file k'a fo u ye ko: «O te se ka ke marka fe, nka o be se ka ke Ala fe, katuguni Ala te kere foyi la.» ²⁸ Piere y'a fo a ye ko: «A file, an jena fen be ko ka tugu i la.» ²⁹ Yesu y'a jaabi ko: «Tije la ne b'a fo aw ye ko marka o marka jena a ka so ko, wala a balimakew, wala a balimamusow, wala a ba, wala a fa, wala a denw, wala a ka forow ko, ne ni Kibaru Duman koson, ³⁰ o tigi na olu be kankon keme-keme kow nin dije la, sow ni balimakew ni balimamusow ni baw ni denw ani forow, ka kow fana kow. A na jenamaya banbali kow sini. ³¹ Nka ne marka caman na ke kow ye, kow caman na ke ne marka ye.» ³² U tun be sira kan ka taa Jerusalem. Yesu tun be a ka kalandenw jefa, kalandenw hakili naaminen tun don. U kofe marka sirannen tun don. Yesu taara ni a ka tan ni fila ye u dan na ko kura. Ko min bena ke a la, a y'a damine ka o fo u ye. ³³ A y'a fo u ye ko: «An taato file Jerusalem, Marka Denke na don sarakalasebaaw kuntigiw ani sariya karama bolo yen. U na a jalaki ko a ka kan ni saya ye k'a don Ala donbaliw bolo. ³⁴ Olu na yele bo a ma ka daji tu a kan k'a bugu ni geye ye k'a faga. A tile sabanan don, a na kunun.» ³⁵ Zebede denke Yakuba ni Yuhana gerela

Yesu la k'a fo a ye ko: «Karama, an bena fen min deli i fe, an b'a fe i ka o ke an ye.» ³⁶ Yesu ye u nininka ko: «Aw b'a fe ne ka mun ke aw ye?» ³⁷ U y'a jaabi ko: «I ka kon an kelen ka sigi i kinin fe, kelen ka sigi i numan fe i ka masaya kow ma la.» ³⁸ Nka Yesu y'a fo u ye ko: «Aw be fen min deli, aw te o don. Ne bena minni ke kow jifilen min na, aw be se ka minni ke o la wa? Ne bena bapise cogo min na, aw be se ka bapise ten wa?» ³⁹ U y'a jaabi ko: «An be se.» Yesu y'a fo u ye ko: «Ne na minni ke jifilen min na, tije don, aw na minni ke o la. Ne na bapise cogo min na, aw fana na bapise ten, ⁴⁰ nka ka sigi ne kinin ni ne numan fe, ne te o dibaa ye. Ala ye o yoko laben minnu ye, u na di olu de ma.» ⁴¹ Kalanden to tan y'o men minke, olu diminna Yakuba ni Yuhana kow. ⁴² O la, Yesu ye u be wele k'a fo u ye ko: «Aw y'a don ko minnu be jate kuntigiw ye siyaw kun na, olu be u mara ni kuntigiya ye. Marka baw be u fanga jira u la. ⁴³ Nka a tena ke ten aw cema. Ni do b'a fe ka ke marka ba ye aw cema, o ka ke to ka baarden ye. ⁴⁴ Ni do b'a fe ka ke aw cema ne marka ye, o ka ke to ka kon ye. ⁴⁵ Katuguni Marka Denke ma na marka ka baara ke a ye, nka a nana ka baara ke marka ye, ka a yere ni di ka ke marka caman kunmab sara ye.» ⁴⁶ U sera Jeriko. Yesu ni a ka kalandenw ani jamaba kow Jeriko, fiyento do sigilen tun be sira da la ka saraka deli. O tun ye Time denke Bartime ye. ⁴⁷ A y'a men ko Yesu Nazaretika don minke, a perenna k'a fo ko: «Dawuda Bokon Yesu, makari ne la.» ⁴⁸ Marka caman y'a kow ko a ka i makun, nka a tun be do fara a ka perenni kan ko: «Dawuda Bokon, makari ne la.» ⁴⁹ Yesu y'i jo ko u ka a wele. U ye fiyento wele k'a fo a ye ko: «I hakili sigi. Wuli, a b'i wele.» ⁵⁰ A y'a ka duki fili k'i pan ka gere Yesu la. ⁵¹ Yesu y'a nininka ko: «I b'a fe ne ka mun ke i ye?» Fiyento y'a jaabi ko: «Karama, ne ka yeli ke.» ⁵² Yesu y'a fo a ye ko: «Taa, i ka dannaya ye i kenya.» O yoko nin be a ye yeli ke, a tugura Yesu kofe sira la.

11 U surunyalen Jerusalem ka se Betefaje ni Betani, Oliviye kulu kere fe, Yesu ye a ka kalandenw la fila ci ka taa u ne, ² k'a fo olu ye ko: «A' ye taa aw jefa dugu la. Aw donto dugu kow, aw na faliden do sirilen kow yen, marka si ma yelen min kan kow. A' ye o foni ka na n'a ye yan. ³ Ni marka do ye aw nininka ko mun na aw b'a foni, aw k'a fo o ye ko, 'Matigi mago b'a la, ko a n'a kowegin i ma sisan.' » ⁴ U taara ka faliden sirilen ye kow da la, u y'a foni. ⁵ Marka minnu tun be yen, olu do w ye u nininka ko: «Mun y'a to aw be nin faliden foni?» ⁶ Yesu tun ye min fo u ye, u ye olu jaabi ni o ye. O marka kow u ka taa n'a ye. ⁷ U taara ni faliden ye Yesu kow. U ye u ka finiw da a kan, Yesu yelenna a kan. ⁸ Marka caman ye u ka finiw fense sira kan. Do w fana ye fura kenew tige ka olu fense sira kan. ⁹ U taato, Yesu jefa marka ani a kofe marka tun be peren ko: «Ala tanu! Min nato file Matigi to la, o ye dubaden ye! ¹⁰ An fa Dawuda ka masaya min nato don, Ala ka duba

o ye. Tanuli ka ke Ala ye sanfe yɔɔ kɔɔɔtalenbaw la.»
 11 Yesu donna Jerusalem ka taa Alabatosoba kɔɔ k'a fan bee file. O kɔ, a ni a ka kalandenw bɔra ka taa Betani, katuguni fitiri donda tun sera ka ban. 12 O dugusaje, u bɔɔ Betani, kɔɔɔ ye Yesu mine. 13 K'a to yɔɔ jan, a ye torosun dɔ ye, fura tun b'a la. A taara a file yala ni a be den sɔɔ o la, nka a selen jirisun kɔɔ, a ma foyi ye o la fura kɔ, k'a masɔɔ toro den tuma tun ma se fɔɔ. 14 O la, Yesu y'a fɔ torosun ye ko: «Mɔɔ si tɛna i den dun tun abada.» A ka kalandenw y'o men. 15 U sera Jerusalem tuma min na, Yesu donna Alabatosoba kɔɔ. Minnu tun be sannifeere ke yen, a y'a damine ka olu gen ka bɔ yen. A ye wari falennaw ka tabaliw ni ntubanni feerelaw ka sigilanw dabiri. 16 A ma sɔɔ minentigi si ka temen Alabatosoba kɔɔ. 17 A ye mɔɔɔɔ kalan ko: «A sebennen te wa ko: `Ne ka so na wele siyaw ka Aladeliso? Nka aw kɔni y'a ke binkanikelaw dogo yɔɔ ye.» 18 Sarakalasebaaw kuntigiw ani sariya karamɔɔɔ ye o men, o de kosɔɔ u ye cogo pini ka Yesu faga. U siranna a ne k'a masɔɔ a ka kalan tun ye mɔɔɔɔ kun mine kosebe. 19 Wula selen, Yesu ni a ka kalandenw bɔra dugu kɔɔ. 20 O dugusaje sɔɔɔma da jona fe, u temen sira kan, u ye o torosun jalen ye fo ka se a dili ma. 21 Ko min tun kera, Piere hakili jiginna o la, a y'a fɔ Yesu ye ko: «Karamɔɔɔ, i ye torosun min danga, o jalen file.» 22 Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «A' ye da Ala la. 23 Tine la, ne b'a fɔ aw ye ko mɔɔɔ o mɔɔɔ mana a fɔ nin kulu ye ko: `Bɔ yan ka taa i fili kɔɔɔji la', ni a ma sigasiga a dusukun na, ni a dara a la ko a be min fɔ, o na ke, o na ke a ye. 24 O de kosɔɔ ne b'a fɔ aw ye ko aw mana Ala deli fen o fen na, a' ye da a la ko aw ye o sɔɔ, o na ke. 25 Aw mana jɔ ka Ala deli, k'a sɔɔ dɔ ye aw hake ta, a' ye yafa o ma, walisa aw sankolola Fa ka aw ka hakew yafa aw ma fana. [26 Ni aw ma yafa tɔw ma, aw sankolola Fa tena aw ka hakew yafa aw ma fana.]» 27 U taara Jerusalem ko kura. Ka Yesu to yaalayaala la Alabatosoba kɔɔ, sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔɔ ani cekɔɔɔbaw taara Yesu segere. 28 U y'a pininka ko: «Sebaaya jumen b'a to i be nin kow ke? Jɔni ye o fanga di i ma?» 29 Yesu ye u jaabi ko: «Ne be aw pininka ko kelen na. Ni aw ye ne jaabi, o tuma la sebaaya min b'a to ne be nin kow ke, ne na o fɔ aw ye. 30 Jɔni de ye Yuhana ci ko a ka batiseli ke, Ala wa, wala mɔɔɔɔ? A' ye ne jaabi.» 31 O tuma la, u kumana jɔɔɔɔ fe ko: «Ni an ko Ala y'a ci, a n'a fɔ ko mun y'a to an ma da a la?» 32 Nka ni an ko mɔɔɔɔ y'a ci» U tun be siran jama ne, katuguni mɔɔɔɔ bee tun be Yuhana jate kira yere de ye. 33 O de kosɔɔ u ye Yesu jaabi ko: «Anw ma o dɔɔ.» Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ayiwa, sebaaya min b'a to ne be nin kow ke, ne fana tena o fɔ aw ye.»

12 O kɔ, Yesu y'a damine ka ntalen da u ye ko: «Ce dɔ ye rezen nakɔ bin ka sinsan ke ka o lamini. A ye dinge sen ka rezen ji bɔ yɔɔ dila, ka sankanso jan jɔ

kɔɔsili kama. O kɔ, a ye o nakɔ kalifa rezen senekela dɔw ma ka taa jamana were la. 2 Rezen mɔ tuma selen, a ye baaraden dɔ ci o rezen senekelaw ma, ko o ka rezen mɔ mine u fe. 3 U ye baaraden mine k'a bugɔ k'a bolo lankolon bila ka taa. 4 Nakɔtigi ye baaraden were ci ka taa. U ye o kunkolo jogin k'a mine ko juguya. 5 Nakɔtigi ye dɔ were ci, u y'o faga. O kɔ, a ye baaraden caman werew ci. U ye dɔw bugɔ ka dɔw faga. 6 Denke kelenpe tun be nakɔtigi fe, a tun be o kanu kosebe. A ye o ci u ma olu bee kɔ, a ko: `U na ne denke kɔni bonya.' 7 Nka rezen senekelaw y'a fɔ jɔɔɔɔ ye ko: `A ciyentala file nin ye. A' ye na an ka a faga, a ciyen na ke an ta ye.' 8 U ye a denke mine k'a faga k'a fili nakɔ kɔfe. 9 «Ayiwa, rezen nakɔtigi na mun de ke sa? A na na ka o rezen senekelaw bee faga, ka rezen nakɔ kalifa mɔɔɔ werew ma. 10 Aw ma nin kalan Kitabu la wa, ko: `Sojɔlaw banna kabakurun min na, o kera so selekela kabakurun lakika ye. 11 A file, Matigi de ye o ke, kabako don an ne na.' » 12 Yahutuw kuntigiw ye Yesu mine cogo pini, k'a masɔɔ u y'a dɔn ko Yesu ye o ntalen da u yere de kama, nka u siranna jama ne. O tuma la u y'a to yen ka taa. 13 U ye Farisien dɔw ni Herode ka mɔɔɔ dɔw ci Yesu ma, walisa ka a mine a yere da la kuma fe. 14 U nana k'a fɔ a ye ko: «Karamɔɔɔ, an y'a dɔn ko i ye tijetigi ye, ko i te siran mɔɔɔ si ne, katuguni mɔɔɔɔ bee ka kan i ne na, ko i be mɔɔɔɔ kalan Ala sira la k'a jeya. A dagalen be an ka nisɔɔɔ sara Rome masake ye wa, wala o dagalen te? An ka kan k'a sara wa, wala an man kan k'a sara?» 15 Nka Yesu ye u ka filankafoya dɔn, a y'a fɔ u ye ko: «Mun y'a to aw be ne dakɔɔɔ? A' ye na ni wari depe kelen ye, ne k'a file.» 16 U ye kelen jira a la. Yesu ye u pininka ko: «Jɔni ja ni a ka sebenni be nin kan?» U y'a jaabi ko: «Rome masake.» 17 O tuma la Yesu y'a fɔ u ye ko: «A' ye masake ta sara masake ye, ka Ala ta di Ala ma.» U kabakoyara o la kosebe. 18 Saduseenw tun b'a fɔ ko su kununli tena ke. U dɔw taara Yesu segere k'a pininka ko: 19 «Karamɔɔɔ, Musa ye nin ci seben k'a di an ma ko: `Ni ce dɔ sara k'a sɔɔ a muso ma den sɔɔ, a balimake ka o muso furu ka bɔnsɔɔ sɔɔ o ce salen ye.' 20 Ayiwa, balimake woloela tun be yen. Fɔɔ ye muso furu, o sara k'a sɔɔ a ma den sɔɔ. 21 A filanan ye o muso kelen furu, a sara, a ma den to. A sabanan fana kera ten. 22 U woloela bee ye o muso furu, u bee denntan sara. O kɔ, o muso fana sara. 23 Ayiwa su kununli don na, o muso na ke u la jumen kelen ta ye? K'a sɔɔ u woloela bee y'a furu.» 24 Yesu ye u jaabi ko: «Aw ka filili sababu te nin ye wa, ko aw ma Kitabu kuma faamu, aw ma Ala ka sebaaya fana dɔn. 25 Suw mana kunun, ce w tena musow furu, musow tena di ce w ma, nka u na ke i ko sankolola melekew. 26 Su kununli ko ta fan fe, aw ma a kalan Musa ka Kitabu la jirinin ko la wa, ko Ala y'a fɔ Musa ye ko: `Ne ye Ibrahim ka Ala ye, ani Isaka ka Ala ani Yakuba ka Ala.' 27 Ala te suw ka Ala ye, jɛnamaw ta don. Aw fililen be kosebe.» 28 Sariya karamɔɔɔ

ɗɔ ye o ɗɗɗɗɗɗ kuma mɛn. A y'a ye ko Yesu ye Saduseenw jaabi kɔɗuman. A gɛrɛla a la k'a nininka ko: «Ci ɗɗɗɗɗɗ bɛɛ la ɗɗɗɗɗɗɗ ye jumen ye?»²⁹ Yesu y'a jaabi ko: «Ci ɗɗɗɗɗɗ ɗɗɗɗɗɗ file nin ye ko: `Israel, lamenni kɛ. Matigi an ka Ala ye Matigi kelenpe de ye.<sup>30</sup> I ka i Matigi Ala kanu ni i dusukun bɛɛ ye, ani i ni bɛɛ, ni i hakili bɛɛ ni i barika bɛɛ.»<sup>31</sup> A filanan file nin ye: `I ka i mɗɗɗɗɗɗ ɗɗɗɗɗɗ kanu i ko i yɛrɛ.' Ci ɗɗɗɗɗɗ si man bon ni olu ye.»³² O sariya karamɗɗɗɗ y'a ɗɗɗɗɗɗ Yesu ye ko: «Tijɛ don, karamɗɗɗɗ. I ye min ɗɗ, o ye tijɛ ye, katuguni Ala kelenpe bɛ yen, ɗɗ wɛrɛ si tɛ ale kɔ.³³ Ka Ala kanu ni i dusukun bɛɛ ye, ni i hakili bɛɛ, ani i barika bɛɛ, ka i mɗɗɗɗɗɗ ɗɗɗɗɗɗ kanu i ko i yɛrɛ, o ka bon ni saraka jenitaw ani saraka sifa bɛɛ ye.»³⁴ Yesu y'a ye ko a ye jaabili kɛ ni hakilitigiya ye. A y'a ɗɗ a ye ko: «I ni Ala ka masaya cɛ man jan.» O kɔ, mɗɗɗɗɗɗ si ma a ja gɛleya k'a nininka foyi la tun.³⁵ Ka Yesu to mɗɗɗɗɗɗ kalan na Alabatosoba kɔkɔ, a ye u nininka ko: «Sariya karamɗɗɗɗ b'a ɗɗ cogo di ko Krisita ye Dawuda Bɔnɗɗɗɗ ye?³⁶ Dawuda yɛrɛ y'a ɗɗ Ni Senu barika la ko: `Matigi y'a ɗɗ ne Matigi ye: I sigi ne kinin fɛ, fo ne ka i juguw kɛ i senkɔkɔ dalan ye.»³⁷ Dawuda yɛrɛ bɛ Krisita wele Matigi. Ale dun ye Dawuda Bɔnɗɗɗɗ ye cogo di?» Yesu ka kuma lamenni diyara jama bɛɛ ye kosebɛ.³⁸ A y'a ɗɗ u ye a ka kalan na ko: «A' ye aw yɛrɛw kɔkɔsi sariya karamɗɗɗɗ la. Ka dulɔki janw don ka yaala ani mɗɗɗɗɗɗ ka u mɗɗɗɗɗɗ fo fɛrɛkɛnɛw la, o de ka di u ye.³⁹ Alabatoso kɔkɔ nɛfɛ sigiyɔkɔw ani dumunibaw la sigi kɔkɔ ɗumanw fana ka di u ye.⁴⁰ U bɛ muso cɛ salenw bolofenw bɛɛ minɛ u la, o kɔ, ka taa mɛn Ala delili la, walisa ka u yɛrɛw mɗɗɗɗɗɗ seɓɛ jira. U jalaki kɔkɔ na juguya.»⁴¹ Yesu y'i sigi Alabatosoba kɔkɔ, nilifenw bila kɛsu kuntilenna la. A tun bɛ mɗɗɗɗɗɗ ka wari bila cogo file. Nafolotigi caman tun bɛ wari caman bila kɛsu kɔkɔ.⁴² Muso faantan cɛ salen ɗɗ nana ka wari misen fila bila kɛsu kɔkɔ. O wari tun tɛ tɛmɛn tama kelen ɗɗɗɗɗɗ kan.⁴³ O tuma la Yesu ye a ka kalandenw wele k'a ɗɗ u ye ko: «Tijɛ la ne b'a ɗɗ aw ye ko nin muso faantan cɛ salen ye min bila kɛsu kɔkɔ, o ka ca u tɔw bɛɛ ta ye,⁴⁴ k'a masɔkɔ olu bɛɛ ye ɗɗ di ka bɔ u ka nafolow la. Ale kɔni ni a ka faantanya, a ye a balo fɛn bɛɛ di. Balo wari si ma to a bolo.»

13 Yesu bɔkɔ Alabatosoba kɔkɔ, a ka kalandenw la kelen y'a ɗɗ a ye ko: «Karamɗɗɗɗ, nin kabakurunbaw ni nin sow jɔ cogo file dɛ!»² Yesu y'a jaabi ko: «I nɛ bɛ nin sobaw la wa? Kabakurun si tɛna to ɗɗɗɗɗɗ kan yan, u bɛɛ na bin.»³ Ka Yesu sigilen to Oliviye kulu kan Alabatosoba kuntilenna la, Pierɛ ni Yakuba ni Yuhana ani Andre nana ka a nininka u dan na.⁴ U ko: «I tɛ o kow kɛ tuma ɗɗ an ye wa? Ni o kow kɛ tuma sera, mun taamashyɛn na kɛ ɗɗɗɗ?»⁵ O tuma la Yesu ye kuma daminɛ k'a ɗɗ u ye ko: «A' ye aw yɛrɛw kɔkɔsi, mɗɗɗɗɗɗ si kana aw lafili.⁶ Mɗɗɗɗɗɗ caman bɛna na ne tɔɔ la k'a ɗɗ ko u yɛrɛw ye Krisita de ye. U na mɗɗɗɗɗɗ caman lafili.⁷ Ni aw ye kɛɛ kow kibaru mɛn, ka kɛɛ kow ɛunɛunukan

mɛn tuma min na, aw hakili kana ɗaami. Wajibi don o kow ka kɛ, nka o tɛ a laban ye ɗɗɗɗ.⁸ Siya ɗɗ na wuli siya ɗɗ wɛrɛ kama. Masaya ɗɗ na wuli masaya ɗɗ wɛrɛ kama. Dugukolo yɛrɛyɛrɛw na kɛ yɔkɔ caman na. Kɔngɔbaw na kɛ. Olu ye tɔkɔ kow daminɛ dama ye.⁹ «Nka a' ye aw yɛrɛw kɔkɔsi, katuguni mɗɗɗɗɗɗ na aw don kiritigɛ jama bolo. U na aw bugɔ Alabatosow kɔkɔ. U na taa ni aw ye gɔfɛrɛnɛrɛw ni masakɛw nɛ kɔkɔ ne tɔkɔ kosɔn. O n'a to aw ka seereya kɛ u nɛ kɔkɔ.¹⁰ Sani o kow ka kɛ, wajibi don Kibaru Duman waajuli ka kɛ siyaw bɛɛ ye.¹¹ Ni u bɛ aw minɛ ka aw don bolo la tuma min na, aw kana kɔkɔgan aw ka fɔta la, nka kuma min mana jigini aw hakili la o waati yɛrɛ la, aw ka o ɗɗ, katuguni aw yɛrɛw tɛna kɛ kumabaaw ye, ɗɗ Ni Senu.¹² Balima na a balima don bolo la walisa a ka faga. Fa na o ɗɗɗɗɗ kɛ a den na. Denw fana na wuli u bangebaaw kama walisa u ka faga.¹³ Mɗɗɗɗɗɗ bɛɛ na aw koniya ne tɔkɔ kosɔn. Nka min bɛ mupuli kɛ fo a laban na, o na kisi.¹⁴ «Fɛn haramulen min bɛ tijɛni kɛ, o man kan ka kɛ yɔkɔ min na, aw na o jɔlen ye yen. (Min bɛ nin kalan, o k'a faamu.) O tuma la, Jude jamana mɗɗɗɗɗɗ ka boli ka taa kuluma yɔkɔkɔ la.¹⁵ Min bɛ a ka so kun na, o kana jigini ka don so kɔkɔ ka fɛn ta.¹⁶ Min bɛ foro la, o kana kɔsegin ka a ka dulɔki ta.¹⁷ Muso kɔkɔmaw ani minnu bɛ sin di den ma, olu na tɔkɔ o donw la kosebɛ!¹⁸ A' ye Ala deli ko o kow kana kɛ fonɛnɛ tuma la,¹⁹ katuguni kɔkɔ kow na bonya o donw la, o ɗɗɗɗɗɗɗɗɗɗ kɔkɔ ma kɛ kabini Ala ye dijɛ da fo ka na se bi ma! O ɗɗɗɗɗɗɗɗɗɗ kɔkɔ tɛna kɛ tun abada.²⁰ Ni Matigi tun ma ɗɗ bɔ o donw dama la, mɗɗɗɗɗɗ si tun tɛna kisi, nka a ye ɗɗ bɔ u la a ka mɗɗɗɗɗɗ nɛnatɔmɗɗɗɗɗɗ kosɔn.²¹ «Ni mɗɗɗɗɗɗ ɗɗ b'a ɗɗ aw ye o tuma la ko: `A file, Krisita bɛ yan,' wala `a bɛ yen,' aw kana da o la.²² Sabu Krisita nkalontigelaw ni kira nkalontigelaw na wuli. U na taa-mashyɛn ni kabakow kɛ walisa ka mɗɗɗɗɗɗ lafili. Ni u tun bɛ se ka Ala ka nɛnatɔmɗɗɗɗɗɗ lafili, u tun na o kɛ.²³ Aw kɔni ka aw yɛrɛw kɔkɔsi dɛ. Ne ye o kow bɛɛ suda aw la.²⁴ «O donw na, o kɔkɔ tɛmɛnnen kɔ, tile na dibi, kalo tɛna yeelen kɔ.²⁵ Dolow na bin ka bɔ sankolo la, sankolola sebaayaw na yɛrɛyɛrɛ.²⁶ O tuma la, u na Mɗɗɗɗɗɗ Denkɛ natɔ ye sankabaw kan ni fangaba ni kɔkɔ ye.²⁷ A na mɛɛkɛw ci ka a ka nɛnatɔmɗɗɗɗɗɗ lajɛ ka bɔ dijɛ fan naani la, k'a daminɛ dugukolo dan na ka taa bila sankolo dan na.²⁸ «Nɛjirali ɗɗ file nin ye torosun ko la: Ni a bolow bɛ daminɛ ka nugu, aw b'a ɗɗn ko samiye surunyara.²⁹ O cogo la, aw mana o kow kɛtɔ ye tuma min na, aw k'a ɗɗn ko a surunyara, a sera da la yɛrɛ.³⁰ Tijɛ la ne b'a ɗɗ aw ye ko mɗɗɗɗɗɗ minnu nɛnama don sisan, olu bɛɛ tɛna sa sani o kow bɛɛ ka dafa.³¹ Sankolo ni dugukolo na tɛmɛn, nka ne ka kumaw tɛna tɛmɛn abada.³² «Nka mɗɗɗɗɗɗ si tɛ o don ni o waati ɗɗn, hali sankolola mɛɛkɛw t'a ɗɗn. Ala Denkɛ fana t'a ɗɗn, Fa Ala kelenpe de b'a ɗɗn.³³ A' ye aw yɛrɛw kɔkɔsi ka to aw nɛ na, k'a masɔkɔ aw tɛ o ko se tuma ɗɗn.³⁴ A

na ke i ko ce dɔ taatɔ dugu la, o bɔtɔ ye a ka fen bee kalifa a ka jɔnw ma. A ye bee kelen-kelen ka baara jira u la k'a fɔ so da kolɔsibaa ye ko a ka to a ne na. ³⁵ O de la a' ye to aw ne na, k'a masɔɔ sotigi be na wula fe wala dugutila fe, wala donon kasi tuma, wala sɔɔɔma fe, aw ma o dɔn. ³⁶ A kana na bala aw la ka aw sunɔɔɔɔɔɔɔɔɔ de. ³⁷ Ne be min fɔ aw ye, ne be o fɔ mɔɔɔɔɔɔɔɔɔ be ye: A' ye to aw ne na.»

14 Tile fila tun be u ni Temenkan ni nbuuru fununbali seli ce. Sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ tun be cogo nini ka Yesu mine keguya la k'a faga. ² U ko: «An kana a mine seli la, walisa balawu kana wuli mɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ cema.» ³ Ka Yesu to dumuni la Simɔn kunatɔ ka so kɔkɔ Betani, muso dɔ nana ni daganin dɔ ye, o tun dilara ni kabakurun sɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ gɛlen ye. O falen tun be tulu suma duman yerewolo dɔ la min tɔɔɔ ko nar, o sɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ tun ka gɛlen kosebe. A ye o daga da walon ka a kɔkɔ tulu ke Yesu kun na. ⁴ Mɔɔɔ minnu tun be yen, olu dɔw diminna k'a fɔ kɔkɔ ye ko: «Nin tulu suma duman tiɔɔe kun ye mun ye? ⁵ O tulu suma duman tun be se ka feere wari deɔɔe kemɛ saba la ka o di faantanw ma.» U ye o muso kɔkɔfɔ kosebe. ⁶ Nka Yesu ko: «A' y'a to yen. Mun y'a to aw b'a dusu kasi? A ye min ke, o ka ni de. ⁷ Faantanw be aw cema tuma bee. Tuma min ka di aw ye, aw be se ka ko puman ke u ye. Nka ne kɔni tena ke aw cema tuma bee. ⁸ A ye a se ko de ke. A ye ne kasanke tulu suma duman ke ne kan sani ne ka sa. ⁹ Tiɔɔe la ne b'a fɔ aw ye ko: Kibaru Duman mana fɔ diɔɔe kɔɔɔ o kɔɔɔ la, nin muso ye min ke, o fana na lakali yen, ka mɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ hakili jigin a ko la.» ¹⁰ Juda Isikarioti min tun ye a ka tan ni fila la kelen ye, o taara sarakalasebaaw kuntigiw seɔɔe, ko a be Yesu don u bolo. ¹¹ U ye a ka kuma men minke, o diyara u ye kosebe. U y'a latige ko u na wari di a ma. Juda tun be cogo bennen nini ka Yesu don u bolo. ¹² Nbuuru fununbali seli don fɔɔ, Temenkan saraka sagaden bena faga don min na, Yesu ka kalandenw y'a pininka ko: «I b'a fe an ka Temenkan seli dumuni laben i ye kɔɔɔ jumɛn?» ¹³ Yesu ye a ka kalandenw la fila ci, k'a fɔ u ye ko: «A' ye taa dugu kɔkɔ. Aw ni ce dɔ na ben, daga jima b'a kun. Aw ka tugu o kɔkɔ. ¹⁴ A mana don kɔɔɔ min na, aw k'a fɔ o sotigi ye ko Karamɔɔɔ ko, a ni a ka kalandenw bena Temenkan seli dumuni ke bon min kɔkɔ, ko o be min? ¹⁵ A na bonba dɔ jira aw la sankanso la, minenw b'a kɔkɔ, a labennen be. Aw ka Temenkan seli dumuni laben an ye yen.» ¹⁶ O kalandenw taara ka don dugu kɔkɔ, u y'a kɔkɔ i ko a tun y'a fɔ u ye cogo min na. U ye Temenkan seli dumuni laben yen. ¹⁷ Su kolen, Yesu ni a ka kalanden tan ni fila nana. ¹⁸ Ka u sigilen to dumuni la, Yesu y'a fɔ ko: «Tiɔɔe la ne b'a fɔ aw ye ko aw la kelen min be dumuni la ne fe, o na ne don bolo la.» ¹⁹ Kalandenw jenasisen, u bee kelen-kelen y'a pininka ko: «Ne don wa?» ²⁰ Yesu ye u jaabi ko: «Aw tan ni fila la kelen don, min be a bolo don ne fe minen kɔkɔ, o don.

²¹ Mɔɔɔ Denke na sa i ko a sebennen be a ko la cogo min na, nka min be Mɔɔɔ Denke don bolo la, kɔkɔ be o tigi ye. Ni o ce tun ma bange yerɛ, o tun ka fisa a ma.»

²² Ka u to dumuni la, Yesu ye nbuuru ta ka barika da Ala ye, ka o karikari k'a di a ka kalandenw ma. A y'a fɔ u ye ko: «A' ye nin dɔ ta. Nin ye ne farikolo ye.» ²³ O kɔ, a ye jifilen ta ka barika da Ala ye k'a di u ma, u bee ye dɔ min. ²⁴ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Nin ye ne joli ye, Ala ka layidu sigili joli. A kɔkɔna mɔɔɔ caman kosɔn. ²⁵ Tiɔɔe la ne b'a fɔ aw ye ko ne tena rezen ji min tun, fo ne ka a kene min Ala ka masaya la don min na.» ²⁶ Ala tanuli dɔnkili dalen kɔ, u bɔra yen ka taa Oliviye kulu la. ²⁷ Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «Aw bee na boli ka ne kelen to, katuguni a sebennen be ko: `Ne na sagagenna faga, sagaw bee na jensen.' ²⁸ Nka ne mana kunun ka kɔ suw cema, ne na taa aw ne Galile jamana la.» ²⁹ Piere y'a fɔ a ye ko: «Hali ni tɔw bee bolila k'i to, ne tena i bila abada.» ³⁰ Yesu y'a jaabi ko: «Tiɔɔe la ne b'a fɔ i ye ko bi su in na, sani donon ka kasi siɔɔe fila, i na i dalace ne la siɔɔe saba ko i te ne dɔn.» ³¹ Nka Piere y'a fɔ a ye tun k'a geleya kosebe ko: «Ne be sa i fe de, ne tena ne dalace i la fewu.» U tɔw bee fana ko ten. ³² O kɔ, u taara kɔkɔ dɔ la min tɔɔɔ ko Jetisemanɛ. Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «A' ye aw sigi yan, sani ne ka taa Ala deli.» ³³ A taara ne ni Piere ni Yakuba ani Yuhana ye. Hakili naami y'a kɔkɔ, a dusu kasilen tun don kosebe. ³⁴ A y'a fɔ u ye ko: «Ne dusu kɔkɔɔɔɔɔ be, fo ne be nini ka sa. A' ye to yan ka to aw ne na.» ³⁵ A taara ne fe dɔkɔnin ka i bin duguma ka Ala deli ko ni a be se ka ke, o waati kɔkɔ ka temen a kan. ³⁶ A y'a fɔ ko: «Ne Fa, i te keɔɔe foyi la. I ka nin kɔkɔɔ jifilen mabɔɔ ne la. O bee n'a ta, ne sago kana ke, fɔ e sago.» ³⁷ A kɔkɔginna ka na kalandenw kɔkɔ ka u sunɔɔɔɔɔɔɔɔɔ kɔkɔ. A y'a fɔ Piere ye ko: «Simɔn, i be sunɔɔɔ wa? I ma se ka to i ne na, hali ka lere kelen ke wa? ³⁸ A' ye to aw ne na ka Ala deli walisa aw ka tanga kɔkɔkɔ ma. Mɔɔɔ ni sɔkɔnen be, nka a farisogo bari-ka ka dɔkɔ.» ³⁹ A bɔra u kɔkɔ tun ka Ala deli ka segin o kuma kelen kan. ⁴⁰ O kɔ, a kɔkɔginna a ka kalandenw kɔkɔ ka u sunɔɔɔɔɔɔɔɔɔ kɔkɔ ko kura, sabu sunɔɔɔ tun be u la kosebe. U ma a jaabi cogo dɔn. ⁴¹ A nana a siɔɔe sabanana la k'a fɔ u ye ko: «Aw be sunɔɔɔ halisa ka aw lafiya wa? O b'a kɔ. Waati sera. A file, Mɔɔɔ Denke bena don jurumukelaw bolo. ⁴² A' ye wuli, an ka taa. Min be ne don bolo la, o selen file.» ⁴³ Ka Yesu to o kuma la, o kɔkɔnin bee Juda sera. Kalanden tan ni fila la kelen don. A nana ni jamaba ye. Npanw ni berew tun be u bolo. Olu cilen tun be sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ani cekɔkɔɔɔɔɔ fe. ⁴⁴ Juda min tun bena Yesu don bolo la, o tun ye taamashyen jira jama la, ko: «Ne mana ce min da susu, o don. A' ye o mine k'a kolɔsi kosebe ka taa n'a ye.» ⁴⁵ Juda selen, a sinna Yesu la k'a fɔ a ye ko: «Karamɔɔɔ.» O kɔ, a ye Yesu da susu. ⁴⁶ O kelen, u ye Yesu mine. ⁴⁷ Yesu fe mɔɔɔ la kelen ye a ka npan foosi ka sarakalasebaaw kuntigi ka jɔkɔe tulo

caron. ⁴⁸ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Aw nana ni npan ni berew ye ne mineli kama, i n'a fɔ ne ye binkannikela ye wa?» ⁴⁹ Ne tun bɛ aw fɛ don o don ka mɔɔɔw kalan Alabatosoba kɔɔɔ. Aw dun ma ne minɛ. Nka o kɛra walisa Kitabuw kuma ka dafa.» ⁵⁰ A ka kalandenw bɛɛ bolila ka a to yen. ⁵¹ Kamalen dɔ tugulen tun bɛ Yesu nɔfɛ, birifini dɔɔɔn melekelen tun b'a la. Jama la mɔɔɔw dɔw y'a minɛ. ⁵² A ye a ka birifini to u bolo, a lankolon bolila ka taa. ⁵³ U taara ni Yesu ye sarakalasebaaw kuntigi ka so. Sarakalasebaaw kuntigiw ni cɛkɔɔɔɔɔw ani sariya karamɔɔɔw bɛɛ ye u lajɛ yen. ⁵⁴ Piɛɛ y'i to yɔɔɔ jan ka tugu Yesu nɔfɛ fo ka don sarakalasebaaw kuntigi ka du kɔɔɔ. A y'i sigi garadiw kɛɛ fɛ ka i laja tasma la. ⁵⁵ Sarakalasebaaw kuntigiw ani kiritige jamakulu tun bɛ seereya jini Yesu kama walisa ka a faga, nka u ma a sɔɔɔ. ⁵⁶ Mɔɔɔw caman ye nkalon seereya kɛ Yesu kama, nka u ka kumaw tun bɛ ɔɔɔɔɔ kɔɔɔ. ⁵⁷ Mɔɔɔw dɔw wulila ka nkalon da Yesu la ko: ⁵⁸ «A y'a fɔ an jɛ na ko: 'Mɔɔɔw ye nin Alabatosoba min jɔ, ne na o ci ka dɔ wɛɛ jɔ tile saba kɔɔɔ, mɔɔɔw bolo ma min jɔ.' » ⁵⁹ O bɛɛ n'a ta u ka seereya kuma ma kɛ kelen ye. ⁶⁰ O tuma la sarakalasebaaw kuntigi wulila k'i jɔ jama cɛma ka Yesu jininka ko: «Nin mɔɔɔw bɛ seereya min kɛ i kama, o bɛ di? I tɛ o si jaabi wa?» ⁶¹ Nka Yesu y'i makun, a ma jaabili si kɛ. Sarakalasebaaw kuntigi y'a jininka ko kura ko: «E de ye Krisita, Dubatigi Ala Denkɛ ye wa?» ⁶² Yesu y'a jaabi ko: «ɔɔɔ, ne ye o ye. Aw na mɔɔɔw Denkɛ sigilen ye Ala Sebaayabɛɛtigi kinin fɛ. Aw na a natɔ ye fana sankabaw kan ka bɔ sankolo la.» ⁶³ O la, sarakalasebaaw kuntigi ye a yɛɛ ka finiw fara k'a fɔ ko: «An mago bɛ mun na seerew fɛ tun? ⁶⁴ Aw tulo bɛ a ka Ala tɔɔɔ tɔɔɔni kuma la. Mun bɛ aw kɔɔɔ?» U bɛɛ y'a jalaki ko a ka kan ni saya ye. ⁶⁵ Dɔw ye daji tu Yesu kan. U ye a jɛ siri k'a bugɔ ni u bolokurunw ye k'a fɔ a ye ko: «I bugɔbaa tɔɔɔ fɔ an ye.» Garadiw fana ye Yesu bugɔ ni u bolow ye. ⁶⁶ Ka Piɛɛ to sarakalasebaaw kuntigi ka dukɛɛ la duguma, sarakalasebaaw kuntigi ka baarake muso dɔ nana. ⁶⁷ A ye Piɛɛ ye, a tun b'i laja tasma la, a y'a mafilɛ kosebɛ k'a fɔ a ye ko: «E fana tun bɛ Yesu Nazaretika fɛ.» ⁶⁸ Nka a y'i dalacɛ a la ko: «I bɛ min fɔ, ne ma o dɔɔ, ne ma a kɔɔ kɔɔ.» O kɔ, a bɔɔ ka taa so da la. Donon kasira. ⁶⁹ Baarake muso y'a ye ko kura k'a fɔ o yɔɔ mɔɔɔw ye ko: «Nin cɛ in ye u dɔ ye.» ⁷⁰ Piɛɛ y'i dalacɛ a la ko kura. Waati dɔɔɔnin tɛmennen kɔ, mɔɔɔw minnu tun bɛ yen, olu y'a fɔ Piɛɛ ye fana ko: «Siga t'a la, i ye u dɔ ye, katuguni e fana ye Galileka ye.» ⁷¹ Nka Piɛɛ y'i kali k'a yɛɛ danga ko: «Aw bɛ kuma cɛ min ko la, ne tɛ o dɔɔ.» ⁷² O yɔɔɔnin kelen donon kasira a siɔɔɔ filanan la. Piɛɛ hakili jiginna Yesu ka kuma fɔlen na ko: «Sani donon ka kasi siɔɔɔ fila, i na i dalacɛ ne la siɔɔɔ saba ko i tɛ ne dɔɔ.» A miirila o la ka kasi.

15 Sɔɔɔɔɔma da jooɔna fɛ, sarakalasebaaw kuntigiw ni cɛkɔɔɔɔɔw ni sariya karamɔɔɔw ani kiritige jamakulu y'u lajɛ ka ɔɔɔɔɔ ye. U ye Yesu siri ka taa n'a ye

k'a don gɔfɛɛɛɛɛɛ Pilate bolo. ² Pilate y'a jininka ko: «I ye Yahutuw ka masakɛ ye wa?» Yesu y'a jaabi ko: «ɔɔɔ, ne ye o ye.» ³ Sarakalasebaaw kuntigiw y'a sendon ni kuma caman ye. ⁴ Pilate y'a jininka ko kura ko: «I tɛ jaabili si kɛ wa? U bɛ i sendon ko minnu na, i tulo tɛ olu la wa?» ⁵ Nka Yesu ma jaabili si kɛ tun, o ye Pilate kabakoya. ⁶ Tɛmɛnkan seli o seli, Yahutuw mana kaso-lamɔɔɔw min jini Pilate fɛ, a tun bɛ o bila. ⁷ Cɛ min tɔɔɔw ko Barabasi, o ni a murutijɔɔɔɔw tun bɛ kaso la o waati la. Olu tun ye mɔɔɔw faga u ka murutili sen fɛ. ⁸ Jama taara Pilate yɔɔɔ k'a deli ko a delila ka ko min kɛ u ye, a ka o kɛ. ⁹ Pilate ye u jaabi ko: «Aw b'a fɛ ne ka Yahutuw ka masakɛ bila wa?» ¹⁰ Pilate tun y'a dɔɔ ko Yesu keleya de y'a to sarakalasebaaw kuntigiw y'a don bolo la. ¹¹ Nka sarakalasebaaw kuntigiw ye jama kɔɔɔ-nasu, ko u ka Pilate deli ko a ka Barabasi bila. ¹² Pilate kumana jama fɛ ko kura k'a fɔ ko: «Aw bɛ min wele Yahutuw ka masakɛ, ne ka mun kɛ o la?» ¹³ U pɛɛɛna ko kura ko: «A gengen jiri la!» ¹⁴ Pilate ye u jininka ko: «A ye mun ko jugu kɛ?» Nka u pɛɛɛna kosebɛ ka tɛmɛn fɔɔ kan ko: «A gengen jiri la!» ¹⁵ Pilate tun b'a fɛ ka jama sago kɛ. O de kɔɔɔ a ye Barabasi bila ka Yesu bugɔ ni gɛɛɛ ye, ka a don sɔɔɔɔɔɔɔw bolo, a ka gengen jiri la. ¹⁶ Sɔɔɔɔɔɔɔw taara ni Yesu ye gɔfɛɛɛɛɛɛ ka du kɔɔɔ ka u ka kulu mɔɔɔw bɛɛ lajɛ yen. ¹⁷ U ye lomaasa fini don Yesu kan na ka ɛɔɔni dɛfɛ k'o kɛ jalamugu ye k'a don Yesu kun na. ¹⁸ U ye foli di a ma ko: «I ni se, Yahutuw ka masakɛ!» ¹⁹ U tun bɛ a bugɔ a kun na ni bere ye, ka daji tu a kan, k'u biri a kɔɔɔ i n'a fɔ u b'a bonyo. ²⁰ Yɛɛ bɔlen kɔ a ma, u ye o lomaasa fini bɔ a kan na, ka a yɛɛ ka finiw don a la. U bɔɔ ka taa n'a ye, a ka gengen jiri la. ²¹ Sireɛka dɔ bɔɔ a ka foro la, sɔɔɔ-dasiw y'o karaba ka Yesu gengenjiri ta. O cɛ tɔɔɔ ko Simɔɔ, Alekissandre ni Rufus fa don. ²² U taara ni Yesu ye yɔɔɔ dɔ la min tɔɔɔw ko Golgota, o kɔɔ, kunkolo yɔɔɔ. ²³ U ye diwen ni mirɛ kolonsolen di a ma ko a k'o min, nka Yesu ma sɔɔ k'a min. ²⁴ O kɔ, u y'a gengen jiri la, ka kala da, ka a ka finiw tilatila u cɛ ka kɛɛɛ n'o ye, walisa u bɛɛ kelen-kelen ka u ka sɔɔɔɔɔ dɔɔ. ²⁵ U y'a gengen jiri la tuma min na, o kɛra sani tile ka gan kosebɛ. ²⁶ U y'a jalaki kun min na, u ye o seben ko: «Yahutuw ka masakɛ.» ²⁷ U ye binkannikela fila gengen jiri la Yesu kɛɛ fɛ. Kelen tun bɛ a kinin fɛ, dɔ tun bɛ a numan fɛ. [²⁸ O cogo la Kitabuw ye min fɔ, ko a jatera kojugukɛlaw dɔ ye, o dafara.] ²⁹ Tɛmɛnbaaw tun bɛ u kun kɔmi ka Yesu neni, k'a fɔ ko: «ɔnhɔɔ, e min ko i bɛ Alabatosoba ci ka a jɔ ko kura tile saba kɔɔɔ, ³⁰ i yɛɛ kisi sa. Jigin ka bɔ jiri la!» ³¹ O cogo la, sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔɔw fana tun bɛ yɛɛ bɔ Yesu ma k'a fɔ ɔɔɔɔɔ ye ko: «A ye mɔɔɔw wɛɛw kisi, nka a tɛ se ka a yɛɛ kisi. ³² Krisita, Israel ka masake ka jigin ka bɔ jiri la, walisa an k'a ye ka da a la.» Cɛ fila minnu gengenna jiri la a kɛɛ fɛ, olu fana tun b'a neni. ³³ Tile selen kuncɛ, dibi donna jamana yɔɔɔ bɛɛ la ka lɛɛ saba kɛ. ³⁴ O lɛɛ

saba dafara tuma min na, Yesu perenna ni kanba ye ko: «Eloi, Eloi, lama sabakatani?» O kɔɔ, «Ne ka Ala, ne ka Ala, mun na i ye ne bila?»³⁵ Minnu jɔlen tun be yen, olu dɔw ye o perenkan men minke, u ko: «A file, a be Eli wele.»³⁶ U la kelen bolila ka fukuru ta ka o su diwen kumu la ka a don bere jan dɔ kun na, ka o di Yesu ma a k'a susu. O ce ko: «A' y'a jɔ, an k'a file yala ni Eli be na a lajigin.»³⁷ Nka Yesu ye kulokanba ci ka sa.³⁸ Alabatosoba cetigefini farala fila ye k'a damine san fe fo duguma.³⁹ Jalasabatigi min jɔlen tun be Yesu kuntilenna la, o y'a ye minke ko a perenna ka sa ten, o ko: «Tijɛ la, nin ce tun ye Ala Denke yere de ye.»⁴⁰ Muso dɔw fana jɔlen tun be kɔɔ jan ka o kow file. U dɔw tun ye ninnu ye: Magadala Mariyama, Yakuba dɔgɔmannin ni Jose ba Mariyama, ani Salome.⁴¹ Ka Yesu to Galile jamaana la, o musow tun tugura a nɔfe ka a demɛ. U ni muso caman werɛw fana tun be yen minnu taara a fe Jerusalem.⁴² Wula da sera. O don tun ye nesigi don ye, o kɔɔ, o dugusaje tun ye lafiɛ don de ye.⁴³ Arimate Yusufu nana, kiritige jamakulu la mɔgɔba dɔ tun don. Ale yere fana tun be Ala ka masaya makɔɔ. A y'i ja geleya ka taa Pilate segere ka Yesu su deli a fe.⁴⁴ Pilate kabakoyara k'a men ko Yesu sara joona ten. A ye jalasabatigi wele k'a nininka yala ni Yesu sa tuma mena.⁴⁵ A ye jaabili kɔɔ ka bɔ jalasabatigi fe minke, a sɔna Yusufu ka Yesu su ta.⁴⁶ Yusufu ye lenfu fini dɔ san, ka Yesu su lajigin ka o fini meleke a la k'a don kaburu dɔ kɔɔ, o sennen tun be fara la. O kɔ, a ye kabakurunba dɔ kolonkolon ka kaburu da tugu n'o ye.⁴⁷ Magadala Mariyama ani Jose ba Mariyama tun be yen ka Yesu su don kɔɔ file.

16 Lafijɛ don temennen, Magadala Mariyama ni Yakuba ba Mariyama ani Salome ye suma diyalanw san ko u be taa Yesu su mun ni olu ye.² U taara kaburu la dɔgɔkun don fɔɔ sɔgɔma da joona fe, tile bɔ tuma la.³ U tun b'a fɔ kɔkɔ ye ko: «Jɔn na kabakurun kolonkolon an ye ka bɔ kaburu da la?»⁴ U

ye u jɛw kɔɔta k'a ye ko o kabakurun belebeleba tun kolonkolonna ka bɔ kaburu da la.⁵ U donna kaburu kɔɔ, u ye kamalen dɔ ye yen, a sigilen tun be kinin yanfan fe, dubki jamanjan jeman tun be a kan na. U sirannen kabakoyara kosebe.⁶ Nka a y'a fɔ u ye ko: «Aw kana siran. Yesu Nazaretika min gengenna jiri la, aw be o de jini. A te yan, a kununna. U y'a da kɔɔ min na, a' ye o file.⁷ Aw ka taa a fɔ a ka kalandenw ye ani Piere fana ko a be taa aw jɛ Galile. Aw na a ye yen i ko a tun y'a fɔ aw ye cogo min na.»⁸ U sirantɔ yereyereɔ bɔra kaburu kɔɔ ka boli. U ma foyi fɔ mɔgɔ si ye, k'a masɔɔ u tun siranna. [⁹ Yesu kununlen kɔ ka bɔ suw cema, dɔgɔkun don fɔɔ sɔgɔma da joona fe, a y'i jira Magadala Mariyama fɔɔ la. A tun ye jine woloɛula gen ka bɔ o de la.¹⁰ Mariyama taara o kibaru fɔ Yesu taamaɔkɔkɔ kɔɔ ye. Olu jɛnasisilen tun be kosebe, u tun be kasi.¹¹ U y'a men minke ko Yesu jɛnama don, ko Mariyama y'a ye, u ma da a la fewu.¹² O kɔ, u la mɔgɔ fila dugu taatɔ, Yesu cogo yelemalen y'i jira u la.¹³ U kɔseginna ka o fɔ kalanden tɔw ye, olu fana ma da a la.¹⁴ O kɔ, Yesu y'i jira a ka kalanden tan ni kelen na, u dumuni ketɔ. A ye u kɔkɔ u ka dannabaliya ni u dusukun geleya kosɔn, k'a masɔɔ minnu y'a ye a kununlen kɔ, u ma da olu la.¹⁵ A y'a fɔ u ye ko: «A' ye taa dijɛ kɔɔ beɛ ka Kibaru Duman waajuli ke mɔgɔw beɛ ye.¹⁶ Ni mɔgɔ min dara a la ka batise, o na kisi, nka ni min ma da a la, o na jalaki.¹⁷ Minnu be dannaya ke, olu na nin taamashyɛnw ke: U na jineɛ gen ka bɔ mɔgɔw la ne tɔgɔ la. U na kan werɛw fɔ.¹⁸ U na saw mine u bolow la. Ni u ye mɔgɔfagafen min, o tɛna foyi ke u la. U na u bolow da banabaatɔw kan, olu na keneya.»¹⁹ Matigi Yesu tilalen kɔ kuma la u fe, a kɔɔtara ka taa sankolo kɔɔ k'i sigi Ala kinin fe.²⁰ Olu kɔni taara ka waajuli ke kɔɔ beɛ. Matigi tun be u fe u ka baara beɛ la ka taamashyɛnw ke minnu y'a jira ko u ka waajuli kumaw ye tijɛ ye.]

LUKA

1 Ko minnu kera an cema, mɔɔɔ caman y'a damine ka olu kibaru seben. 2 O kow kera minnu ne na kabini u damine tuma, nin ci dira u ma ka Ala ka kuma fɔ, olu ye o kow kibaru fɔ an ye. U sebenbaaw ye u seben ka keɓe ni olu ka seereya ye. 3 Ko minnu bee kera kabini u damine tuma, ne fana ye segesegeli ke olu ko la kosebe. O de kosɔn, a jelen don ko ne ka kan ka o kow seben ka u tugutugu ɔɔɔ na e ye, Teofile, 4 walisa i kalanna ko minnu na, i k'a don ko olu ye tiɓe yeɓe de ye. 5 Ka Herode to masaya la Jude kun na, sarakalasebaa dɔ tun be yen, a tɔɔ ko Zakari. Abiya ka jamakulu sarakalasebaa dɔ tun don. A muso tun ye sarakalasebaaw kuntigi Aron bɔnɔn dɔ ye, o tɔɔ ko Elisabeti. 6 U fila bee tilennen tun be Ala ne kɔɔ, u jalakibali tun don Matigi ka sariyaw ni a ka ci fɔlenw bee ta fan fe. 7 Nka den si tun te u fe, k'a masɔɔ Elisabeti tun ye kɔna ye, u fila bee tun kɔɔla. 8 Don dɔ la, ka Zakari to sarakalasebaaya baara la Ala ne kɔɔ a ka jamakulu ka waati la, 9 a ka kala tara, ka keɓe ni sarakalasebaaw ka laada ye, ko a ka don Alabatosoba kɔɔ ka wusulan suma duman wusu. 10 Jama bee tun be Ala delili la kenema wusuli ke tuma la. 11 Matigi ka meleke dɔ y'i jira Zakari la, o meleke jɔlen tun be wusulan suma duman saraka bɔlan kinin yanfan fe. 12 Zakari y'o ye tuma min na, a hakili naamina, a siranna. 13 Nka meleke y'a fɔ a ye ko: «Zakari, i kana siran, katuguni i ka Ala delili minena. I muso Elisabeti na denke bange i ye, i na o tɔɔ da Yuhana. 14 I na pagali ka nisɔndiya, mɔɔɔ caman na pagali a bangeli kosɔn. 15 A na ke mɔɔɔba ye Matigi ne kɔɔ. A tena diwen wala minnifen farinma si min, a na fa Ni Senu la kabini a bange tuma. 16 A na Israel mɔɔɔ caman yeɓema u Matigi Ala fan fe. 17 A na taama Ala ne kɔɔ kira Eli ni la ani a ka sebaaya la, walisa ka faw ni u denw ce laben, ka kan minebaliw yeɓema fo u ka mɔɔɔ tilennenw hakili ɔɔɔ kɔɔ, walisa a ka siya laben k'a bila Matigi ye.» 18 Nka Zakari y'a fɔ meleke ye ko: «Ne na o don k'a jeya cogo di? Katuguni ne kɔɔla, ne muso fana ye si caman kɔɔ.» 19 Meleke y'a jaabi ko: «Ne ye Gabriel ye. Ne be jɔ Ala ne kɔɔ. Ne cira ka na kuma i fe ka nin kibaru duman fɔ i ye. 20 A file, i na ke bobo ye, i tena se ka kuma, fo nin kow ka dafa don min na, katuguni ne ka kuma minnu bena dafa u waati latigelen na, i ma da olu la.» 21 Mɔɔɔ bee tun be Zakari makɔɔ, u kabakoyara ko a menna Alabatosoba kɔɔ. 22 A bɔra tuma min na, a ma se ka kuma u fe. U y'a faa-

mu ko a ye jiralifen dɔ ye k'a to Alabatosoba kɔɔ. A ye taamashyew jira ni a bolow ye, k'a to boboya la. 23 Zakari ka baarake donw dafalen kɔ, a kɔseginna a ka so. 24 O donw temennen kɔ, a muso Elisabeti ye kɔɔ ta, a y'i dogo kalo duuru, a ko: 25 «Matigi y'a ke ne ye ten, ni a y'a ne da ne kan tuma min na ka ne mafineyali ko bɔ ne kun mɔɔɔ cema.» 26 O kalo wɔɔɔnan la, meleke Gabriel cira Ala fe ka taa Galile dugu dɔ la, o tɔɔ ko Nazareti, 27 ka se npogotigi dɔ kɔɔ, o maminelen tun be ce dɔ fe min tɔɔ ko Yusufu, Dawuda bɔnɔn dɔ don. Npogotigi tɔɔ ko Mariyama. 28 Meleke donna a yɔɔ k'a fɔ a ye ko: «I ni here, e min ye neema kɔɔ. Matigi b'i fe.» 29 Mariyama hakili naamina o kuma kosɔn, a tun be miiri ko o foli kɔɔ be se ka ke mun ye? 30 Meleke y'a fɔ a ye ko: «I kana siran, Mariyama, katuguni i ye neema kɔɔ Ala fe. 31 A file, i na kɔɔ ta ka denke bange, i na o tɔɔ da Yesu. 32 A na ke mɔɔɔba ye, a na wele Ala Kɔɔ-talenba Denke. Matigi Ala na a benba Dawuda ka masasigilan di a ma. 33 A na ke masake ye Yakuba bɔnɔn kun na badaa-badaa. A ka masaya tena ban.» 34 Mariyama y'a fɔ meleke ye ko: «O na kecogo di, k'a masɔɔ ne ma ce si don kɔɔ?» 35 Meleke y'a jaabi ko: «Ni Senu be na i kan, Ala Kɔɔ-talenba ka sebaaya na biri i kun na. O de kosɔn i bena den senuma min bange, o na wele Ala Denke. 36 A file, i balimamusu Elisabeti min kɔɔla, o fana ye kɔɔ ta, a na denke bange. Ale min tun be wele kɔna, nin kalo ye a kɔɔ ta kalo wɔɔɔnan de ye. 37 Katuguni foyi te Ala keɓe.» 38 Mariyama ko: «Matigi ka jɔnmuso file ne ye. Ala m'a kera ne ye i ko i y'a fɔ cogo min na.» O kɔ, meleke taara ka bɔ a kɔɔ. 39 O waati la, Mariyama wulila ka teliya ka taa kuluw jamana la ka se Jude dugu dɔ la. 40 A donna Zakari ka so kɔɔ ka Elisabeti fo. 41 Elisabeti ye Mariyama ka folikan men tuma min na, den lamagara a kɔɔ. Elisabeti fara Ni Senu la. 42 A perenna ni kanba ye ko: «I ye dubaden ye ka temen musow bee kan! I bena den min bange, o ye dubaden ye! 43 Ne ye jɔni ye, fo ne Matigi yeɓe ba ka na bɔ ne ye? 44 A file, ne ye i ka folikan men tuma min na, den pagalilen lamagara ne kɔɔ. 45 Muso min dara a la ko min fɔra a ye Matigi fe, ko o na dafa, o ye dubaden ye!» 46 Mariyama ko: «Ne be Matigi bonya ne dusukun na, 47 ne pagalilen don ne Kisibaa Ala la, 48 k'a masɔɔ a ye a ne da a ka jɔnmuso majiginlen kan. A file, kabini sisan, bɔnɔn nataw bee n'a fɔ ko ne ye dubaden ye. 49 Katuguni Sebaayabestigi ye kobaw ke

ne ye, a tɔɔ ka senu. ⁵⁰ A be makari a ɲesiranbaaw la fo ka se u bɔnsɔn nataw beɛ ma. ⁵¹ A ye sebaaya kow ke ni a bolo ye, a ye kuncɛbaya miiriligiw jensen, ⁵² a ye faamaw lajigin ka bɔ u ka masasigilanw kan, ka mɔɔw majiginlenw kɔɔta. ⁵³ A ye kɔngɔɔw fa dumunifen ɲumanw la, a ye fɛntigiw bolo lankolon bila ka taab ⁵⁴ A ye a ka baaraden Israel demɛ, a hakili tora a yerɛ ka makari kow la ⁵⁵ Ibrahimia ni a bɔnsɔnw ta fan fɛ badaa-badaa, i ko a tun y'a fɔ an benbaw ye cogomin na.» ⁵⁶ Mariyama tora Elisabeti fɛ ka kalo saba ɲɔɔɔ ke. O kɔ, a kɔseginna a ka so. ⁵⁷ Elisabeti jigin tuma selen, a ye denke bange. ⁵⁸ A sigiɲɔɔɔw ani a balimaw y'a mɛn ko Matigi ye a ka makari bonya a ta fan fɛ minke, u ɲagalila a fɛ. ⁵⁹ Den bange tile seginnan, u nana a bolokoli la. U tun b'a fɛ k'a tɔɔ da a fa Zakari tɔɔ la, ⁶⁰ nka den ba y'a fɔ ko: «Ayi, a tɔɔ be da Yuhana.» ⁶¹ U y'a fɔ a ye ko: «Nka i ka mɔɔw si tɔɔw tɛ ten.» ⁶² U ye den fa ɲininka ni taamashyɛnw ye ko a b'a fɛ ka tɔɔw jumen da den na. ⁶³ Zakari ye walaha ɲini u fɛ, a y'a seben a kan ko: «A tɔɔw ko Yuhana.» U beɛ kabakoyara. ⁶⁴ O yɔɔɔnin kelen, Zakari da yelela, a nenjuru fonina, a kumana ka Ala tanu. ⁶⁵ U sigiɲɔɔɔw beɛ siranna. Mɔɔw tun be kuma o ko kelenw la Jude kuluw jamana yɔɔw beɛ la. ⁶⁶ U menbaaw beɛ tun be o kow miiri u kɔɔ, u ko: «Nin den na ke mun ye?» Katuguni Matigi ka sebaaya tun b'a kan. ⁶⁷ O tuma la den fa Zakari fara Ni Senu la, a ye kiraya ke ko: ⁶⁸ «Matigi Israel ka Ala ka tanu, k'a masɔɔw a ye a ɲɛ da a ka mɔɔw kan ka u kunmabɔ. A ye Kisibaa barikama lawuli an ye ka bɔ a ka baaraden Dawuda bɔnsɔn na. ⁶⁹ A ye Kisibaa barikama lawuli an ye ka baaraden Dawuda bɔnsɔn ma. ⁷⁰ A tun ye o ko fɔ kabini tuma jan a ka kira senumaw da la, ⁷¹ ko a na an kisi an juguw ma, ka an tila ka bɔ an koniyabaaw beɛ bolo, ⁷² ka a ka makari ko dafa an benbaw ye, k'a hakili to a ka layidu senuma la. ⁷³ A tun y'i kali an benba Ibrahimia ye ⁷⁴ ko a na an tila ka bɔ an juguw bolo, walisa an ja gɛɛyalen ka baara ke ale ye, ⁷⁵ walisa an ka ke senumaw tilennɛnw ye a ɲɛ kɔɔ an si tilew beɛ la. ⁷⁶ E fana, ne den, i na wele Ala kɔɔtalenba ka kira, katuguni i na taama Matigi ɲɛ kɔɔ k'a ka siraw labɛn. ⁷⁷ I na a ka mɔɔw ladɔɔniya ko a na u ka jurumuw yafa ka u kisi, ⁷⁸ an ka Ala ka makari ni a ka ɲumaya barika la. Olu de barika la dugujɛ sera an ma ka bɔ san fɛ. ⁷⁹ Minnu sigilen be dibi la ani saya suma kɔɔ, a ye kenɛ bɔ olu ye, ka an senw bila here sira kan.» ⁸⁰ Ayiwa, o denmisen tun be bonya ka taa ɲɛ hakilitigiya la. A tora kungokolon kɔɔw fo k'a jira tuma se Israel la.

2 O waati la, Rome masake Oguste ye ci fɔ ko a ka mɔɔw beɛ tɔɔw ka seben. ² O sebeni fɔɔ y'a kɔɔ Kirinius tun ye Siri jamana gɔfɛɛɛɛɛ ye. ³ Mɔɔw beɛ taara u yerɛw ka dugu la, walisa u tɔɔw ka seben yen. ⁴ Yusufu fana bɔɔ Galile Nazareti, ka taa Jude dugu dɔ la, o tɔɔw ko Betilehem, masake Dawuda bangeraya yen,

katuguni Dawuda bɔnsɔn dɔ don. ⁵ A taara yen walisa a ni a muso maminelen Mariyama tɔɔw ka seben. Mariyama kɔɔma tun don. ⁶ Ka u to Betilehem, Mariyama jigin tuma sera. ⁷ A ye a denke fɔɔ bange, ka fini meleke a la k'a da so waaro kɔɔw, katuguni u ma yɔɔw kɔɔw dunanjiginso kɔɔw. ⁸ Sagagenna dɔw tun be o jamana la, u tun be si ɲɛ na kungo kɔɔw ka u ka sagaw kɔɔw. ⁹ A file, Matigi ka meleke dɔ y'i jɔ u da fɛ, Matigi kɔɔw manamanana u fan beɛ la, u siranna kosebe. ¹⁰ Meleke y'a fɔ u ye ko: «Aw kana siran, k'a masɔɔw ne be ɲagaliba kibaruduman fɔ aw ye, o na ke mɔɔw beɛ ta ye. ¹¹ A file, Kisibaa bangeraya aw ye bi Dawuda ka dugu la, o ye Matigi ni Krisita ye. ¹² A taamashyɛn file nin ye: Aw na denyɛnin dɔ ye, fini melekelɛn be o la, k'a da so waaro kɔɔw.» ¹³ O yɔɔɔnin kelen, melekekulu caman kɛra o meleke kɛɛ fɛ ka bɔ sankolo la, u tun be Ala tanu, u ko: ¹⁴ «Ala ka tanu sanfɛ yɔɔw kɔɔw talɛnbaw la, here ka ke dugukolo kan a diyajɛ mɔɔw cɛma!» ¹⁵ O melekew fɔɔn kɔ sagagennaw kɔɔw ka taa sankolo kɔɔw, u y'a fɔ ɲɔɔɔw ye ko: «A' ye na, an ka taa Betilehem. Matigi ye nin ko kelen min kibaruduman ye, an ka taa o file.» ¹⁶ U y'u teliya ka taa. U ye Mariyama ni Yusufu yɔɔw yen, ani denyɛnin, o dalɛn tun be so waaro kɔɔw. ¹⁷ U ye denyɛnin ye minke, kuma min fɔɔa u ye o den ta fan fɛ, u y'o lakali. ¹⁸ Sagagennaw ka kuma menbaaw beɛ kabakoyara. ¹⁹ Nka Mariyama ye o kow beɛ to a hakili la ka miiri u la. ²⁰ O kɔ, sagagennaw seginna ka taa u ka yɔɔw la. U tun be Ala bonya k'a tanu u ka ko mennɛnw ni u ka ko yɛɛnw beɛ kɔɔw. O beɛ kɛra ka kɛɛ ni meleke ka kibaruduman ye u ye. ²¹ Denɛni bange tile segin dafalɛn, u y'a boloko k'a tɔɔw da Yesu. O tɔɔw tun dara a la meleke fɛ sani a ba k'a kɔɔw ta. ²² Saniyalidɔnw dafalɛn kɔ, ka kɛɛ ni Musa ka sariya ye, Yusufu ni Mariyama taara ni den ye Jerusalem k'a di Matigi ma, ²³ i ko a sebenɛn be Matigi ka sariya la ko: «Den fɔɔw beɛ ka ke Matigi ta ye.» ²⁴ U ye saraka bɔ fana ka kɛɛ ni Matigi ka sariya ye ko «ntubanni fila wala jɛntubanden fila.» ²⁵ Cɛ dɔ tun be Jerusalem, o tɔɔw ko Simeɔn. Mɔɔw tilennɛn Ala ɲesiranbaa tun don. A tun be Israel ɲesumali makɔɔw, Ni Senu tun b'a kan. ²⁶ Ala tun y'a jira a la Ni Senu fɛ ko a tena sa sani a k'a ɲɛ da Matigi ka Krisita kan. ²⁷ Ni Senu y'a ɲemine ka don Alabatosoba kɔɔw. Yesu bangebaaw donna n'a ye sariya ko dafali kama tuma min na, ²⁸ Simeɔn ye denyɛnin ta a bolo ka Ala tanu k'a fɔ ko: ²⁹ «Matigi, sisan i be se ka i ka jɔɔnke bila ka taa here la ka kɛɛ ni i ka kuma fɔɔn ye, ³⁰ katuguni ne ɲɛ ye i ka kisili ko ye, ³¹ i ye o kisili min labɛn mɔɔw beɛ ye. ³² O na ke kenɛ ye ka kenɛ bɔ siyaw ye, ka kɔɔw da i ka mɔɔw Israel kan.» ³³ Kuma minnu fɔɔa Simeɔn fɛ Yesu ko la, den fa ni a ba kabakoyara olu la. ³⁴ Simeɔn ye dubaw ke u ye k'a fɔ Yesu ba Mariyama ye ko: «A file, nin den nana Israel mɔɔw caman binni ni u lawulili kama. A na ke taamashyɛn ye, sɔɔwli na ke min ko la, ³⁵ walisa mɔɔw ca-

man ka miiriliw ka bɔ kɛnɛ kan. E kɔni, npan dɔ na i dusu jogin.»³⁶ Kira musoman dɔ tun bɛ yen, o tɔɔ ko Anɛ. Fanuɛl denmuso dɔ tun don, a bɔra Asɛr siya la. A tun ye si caman sɔɔ. A npogotigilama furula cɛ ma ka san wolɔɛula kɛ, o kɔ, a cɛ sara.³⁷ A tora ten. A si san bɛɛ lajelen tun bɛ san bisegin ni naani nɔɔn bɔ. A tun tɛ bɔ Alabatosoba kɔɔ, nka a tun bɛ baara kɛ Ala ye ni sun ni delili ye su fara tile kan.³⁸ Ale sera u kɔɔ o waati yɛrɛ la ka barika da Ala ye. A kumana o den ko la kun-mabɔli makɔɔbaaw bɛɛ fɛ Jerusalem.³⁹ Matigi ye sariya minnu fɔ den dili ko la Ala ma, Yesu bangebaaw ye olu bɛɛ dafa tuma min na, u kɔseginna Galile jamana la ka taa u yɛrɛw ka dugu la Nazareti.⁴⁰ Den tun bɛ bonya ka barika sɔɔ. A fara hakilitigiya la, Ala ka nɛema tun b'a kan.⁴¹ Yesu bangebaaw tun bɛ taa Jerusalem Tɛmenkan seli la san o san.⁴² Yesu ye san tan ni fila sɔɔ tuma min na, u taara Jerusalem ka kɛɛ ni seli laada cogo ye.⁴³ Seli donw dafalen kɔ, u ye sira minɛ ka taa so, nka denmisɛn Yesu tora u kɔ Jerusalem, a bangebaaw tun ma o dɔn.⁴⁴ U y'a bisigi ko Yesu tun bɛ sɔɔ u taamaɔɔnɔw fɛ. U ye tile kelen taama kɛ k'a jini u balimaw ni u dɔnbaaw cɛma.⁴⁵ U m'a ye minɛ, u kɔseginna ka taa a jini Jerusalem.⁴⁶ Tile saba tɛmen-nen kɔ, u y'a sɔɔ Alabatosoba kɔɔ, a sigilen tun bɛ karamɔɔw cɛma ka olu lamɛn ani ka u pininka.⁴⁷ Minnu tun b'a lamɛn, olu bɛɛ kabakoyara a ka hakilitigiya ni a ka jaabili cogo la.⁴⁸ A bangebaaw y'a ye tuma min na, u kabakoyara. A ba y'a fɔ a ye ko: «Ne den, mun y'a to i ye nin ko kɛ an na? A file, ne ni i fa hakili naaminen tun b'i jini.»⁴⁹ A y'a fɔ u ye ko: «Mun y'a to aw tun bɛ ne jini? Aw m'a dɔn ko ne ka kan ka sɔɔ ne Fa ka so kɔɔ wa?»⁵⁰ Nka a ye kuma min fɔ u ye, u ma o faamu.⁵¹ Ayiwa Yesu taara u fɛ Nazareti, a kolola u ye. A ba kɔni ye o kow bɛɛ to a hakili la.⁵² Yesu tun bɛ bonya hakili ni farikolo la, a ko diyara Ala ni mɔɔw bɛɛ ye.

3 Romɛ masakɛ Tibɛrɛ ka masaya san tan ni duuran la, o y'a sɔɔ Pɔnse Pilate tun ye gɔfɛrɛnɛrɛ ye Jude kun na, Hɛrɔde tun bɛ Galile jamana kun na. A balimakɛ Filipe tun bɛ Iturɛ ni Trakonite jamanaw kun na. Lisaniyas tun bɛ Abilɛnɛ jamana kun na.² Anɛ ni Kayifɛ tun ye sarakalasebaaw kuntigiw ye. O tuma la Ala ka kuma sera Zakari denɛ Yuhana ma k'a to kungokolon kɔɔ.³ Yuhana taara Jurden ba da la jamanaw bɛɛ la. A tun bɛ mɔɔw waaju ko u ka nimisa u ka jurumu-w la ka batise, walisa u ka jurumu-w yafa sɔɔ,⁴ i ko a sɛbennen bɛ kira Esayi ka kitabu la ko: «Pɛrenkan bɛ bɔ kungokolon kɔɔ ko: A' ye Matigi ka sira labɛn, ka a ka sira misɛnw latilɛn.⁵ Kuluw furancɛw bɛɛ na lafa, kuluw ni tintinw bɛɛ na majigin ka dalakɛɛ. Sira du-lenw na latilɛn, kɔɔ dakeɛɛbaliw na dakeɛɛ.⁶ Hadamɛnw bɛɛ na Ala ka kisili ye.»⁷ Jama minnu tun bɛ na ka batise Yuhana fɛ, a tun b'a fɔ olu ye ko: «Fɔnɔnnindenw, jɔni ye aw lasɔmi ko aw ka boli Ala ka diminya nata jɛ?»⁸ Kɛwale minnu b'a jira ko aw nimis-

ara aw ka jurumu-w la, a' ye olu kɛ. Aw kana fɔ aw yɛrɛw kɔɔ ko Ibrahimaya ye aw fa ye, katuguni ne b'a fɔ aw ye ko, Ala bɛ se ka nin kabakurunw yɛlɛma ka u kɛ Ibrahimaya kɔɔnɔw ye.⁹ Hali sisan, jele tara jiriw dili tigeli kama ka ban. Jiri o jiri tɛ den numan kɛ, o bɛ tige ka fili tasuma la.»¹⁰ Jama tun b'a pininka ko: «O tuma la an ka kan ka mun kɛ?»¹¹ A y'u jaabi ko: «Dulki fila bɛ min fɛ, o ka kelen di fɛrɛtɔ ma. Dumunifɛn bɛ min fɛ, o fana k'a kɛ ten.»¹² Faama wari minebaa dɔw fana nana walisa u ka batise, olu y'a fɔ a ye ko: «Karamɔɔ, an ka kan ka mun kɛ?»¹³ A y'u jaabi ko: «Dama min fɔra aw ye, aw kana fɛn minɛ ka tɛmɛn o kan.»¹⁴ Sɔɔ-dasi dɔw y'a pininka ko: «Anw dun, an ka kan ka mun kɛ?» A y'a fɔ u ye ko: «Aw kana mɔɔw si ka wari minɛ ni diyagoya ye. Aw kana mɔɔw si sendon ni nkalon ye. Aw ka sara ka aw wasa.»¹⁵ Mɔɔw tun bɛ jɛnafileli la, u bɛɛ tun bɛ miirili kɛ Yuhana ta fan fɛ, yala ni ale tɛ Krisita ye.¹⁶ Yuhana ye u bɛɛ jaabi ko: «Ne kɔni bɛ aw batise ji la, nka dɔ bɛ na, o fanga ka bon ni ne ta ye. Ne man kan ni a ka sabara juru fonili ye. Ale de na aw batise Ni Senu ni tasuma la.¹⁷ A ka kɔɔfɛ minɛn b'a bolo ka a ka kɔ gosilɛn fɛ ka bɔ jaga la. A na kɔkise kɛ a ka jigine kɔɔ, nka a na ɛɛɛ jeni tasuma sabali la.»

¹⁸ Yuhana tun bɛ kuma wɛrɛ caman kɛ ka mɔɔw waaju ka Kibaru Duman fɔ u ye.¹⁹ Nka Yuhana ye gɔfɛrɛnɛrɛ Hɛrɔde kɔɔfɔ a balimakɛ muso Hɛrɔdiyas furuli kosɔn, k'a kɔɔfɔ fana a ka ko jugu kelenw bɛɛ kosɔn.²⁰ O tuma la Hɛrɔde ye ko jugu wɛrɛ kɛ tun, a ye Yuhana bila kaso la.²¹ Mɔɔw bɛɛ batisɛlɛn kɔ, Yesu fana batisera. K'a to Ala delili la, sankolo dayɛlɛla,²² Ni Senu farikoloma jiginna a kan i ko jɛnɛntuban. Kumakan dɔ bɔra sankolo la, ko: «I ye ne Denɛ kanulɛn de ye, i ko ka di ne ye haali.»²³ Yesu y'a ka baara damine tuma min na, a si tun bɛ san bisaba kɔɔnɔw. Mɔɔw tun bɛ miiri ko Yusufu den don. Yusufu tun ye Eli denɛ ye.²⁴ Eli bɔra Matat la. Matat bɔra Levi la. Levi bɔra Mɛlki la. Mɛlki bɔra Janayi la. Janayi bɔra Yusufu la.²⁵ Yusufu bɔra Matitiya la. Matitiya bɔra Amɔs la. Amɔs bɔra Nahum la. Nahum bɔra Esili la. Esili bɔra Nagayi la.²⁶ Nagayi bɔra Makati la. Makati bɔra Matitiya la. Matitiya bɔra Simeyi la. Simeyi bɔra Josek la. Josek bɔra Joda la.²⁷ Joda bɔra Jokanan la. Jokanan bɔra Rɛsa la. Rɛsa bɔra Zorobabel la. Zorobabel bɔra Sealtiel la. Sealtiel bɔra Ner la.²⁸ Ner bɔra Mɛlki la. Mɛlki bɔra Adi la. Adi bɔra Kɔsam la. Kɔsam bɔra Elmadam la. Elmadam bɔra Er la.²⁹ Er bɔra Josue la. Josue bɔra Eliezer la. Eliezer bɔra Jorim la. Jorim bɔra Matati la. Matati bɔra Levi la.³⁰ Levi bɔra Simeɔn la. Simeɔn bɔra Juda la. Juda bɔra Yusufu la. Yusufu bɔra Jɔnam la. Jɔnam bɔra Eliyakim la.³¹ Eliyakim bɔra Mɛlɛa la. Mɛlɛa bɔra Mɛna la. Mɛna bɔra Matata la. Matata bɔra Natan la. Natan bɔra Dawuda la.³² Dawuda bɔra Isayi la. Isayi bɔra Obɛd la. Obɛd bɔra Boaz la. Boaz bɔra Salmɔn la. Salmɔn bɔra Nakisɔn la.³³ Nakisɔn bɔra Aminadab la. Aminadab

bɔra Adamin la. Adamin bɔra Ram la. Ram bɔra Hezɔn la. Hezɔn bɔra Perez la. Perez bɔra Juda la. ³⁴ Juda bɔra Yakuba la. Yakuba bɔra Isaka la. Isaka bɔra Ibrahim la. Ibrahim bɔra Terak la. Terak bɔra Nakɔr la. Nakɔr bɔra Serug la. ³⁵ Serug bɔra Rehu la. Rehu bɔra Peleg la. Peleg bɔra Heber la. Heber bɔra Selak la. ³⁶ Selak bɔra Kainam la. Kainam bɔra Arpakisad la. Arpakisad bɔra Sem la. Sem bɔra Nuhun la. Nuhun bɔra Lemek la. ³⁷ Lemek bɔra Metusela la. Metusela bɔra Henɔk la. Henɔk bɔra Jered la. Jered bɔra Mahalaleel la. Mahalaleel bɔra Kenan la. ³⁸ Kenan bɔra Enɔs la. Enɔs bɔra Seti la. Seti bɔra Hadama la. Hadama bɔra Ala la.

4 Yesu falen Ni Senu la, a kɔseginna ka bɔ Jurden ba da la. Ni Senu y'a nɛminɛ ka taa kungokolon kɔnɔ, ² ka tile binaani kɛ. A tun bɛ kɔkɔ Sitane fɛ. A ma dumuni si kɛ o donw la. O donw tɛmennen kɔ, kɔngɔ y'a minɛ. ³ O tuma la Sitane y'a fɔ a ye ko: «Ni i ye Ala Denke ye, a fɔ ko nin kabakurun ka yeɛma ka kɛ nbuuru ye.» ⁴ Yesu y'a jaabi ko: «A sɛbennen bɛ Kitabu la ko: `Dumunifen dama tɛ mɔkɔ balo.` » ⁵ O kɔ, Sitane taara n'a ye san fɛ ka dijɛ masayaw bɛɛ jira a la yɔkɔnɔn kelen na. ⁶ Sitane y'a fɔ a ye ko: «Ne bɛ nin kuntigiya ni a nɔkɔ bɛɛ di i ma, katuguni a donna ne bolo. Ne b'a fɛ k'a di min ma, ne b'a di o ma. ⁷ N'i dun bɛ i biri ne kɔkɔ ka ne bato, o bɛɛ na kɛ i ta ye.» ⁸ Yesu y'a jaabi ko: «A sɛbennen bɛ ko: `I ka i Matigi Ala bato, ka baara kɛ o kelenpe ye.` » ⁹ Sitane y'a nɛminɛ ko kura ka taa Jerusalem, k'a bila Alabatosoba kuncɛ ma, k'a fɔ a ye ko: «Ni i ye Ala Denke ye, i cun duguma, ¹⁰ k'a masɔrɔ a sɛbennen bɛ ko: `Ala n'a fɔ a ka mɛlekɛw ye ko u ka i mara. <sup>11</sup> U na i minɛ u bolow la walisa i sen kana na gosi kabakurun si la.` » ¹² Yesu y'a jaabi ko: «A sɛbennen bɛ ko: `I kana i Matigi Ala kɔkɔ.` » ¹³ Sitane tilalen kɔ o kɔkɔliw bɛɛ la, a taara k'a to yen fɔkɔ. ¹⁴ Yesu kɔseginna ka taa Galile jamana la Ni Senu barika la. A tɔkɔ bɔra jamana kɔkɔ bɛɛ la. ¹⁵ A tun bɛ mɔkɔw kalan u ka Alabatosow kɔkɔ, mɔkɔw bɛɛ tun b'a bonyaya. ¹⁶ Yesu sera Nazareti, a lamɔna kɔkɔ min na. A donna Alabatoso kɔkɔ lafijɛ don na, i ko a tun delila k'a kɛcogo min na. A wulila k'i jɔ walisa ka Kitabu kalan. ¹⁷ Kira Esayi ka Kitabu dira a ma. A ye Kitabu dayɛɛ ka kɔkɔ dɔ kɔkɔ, a sɛbennen bɛ yen ko: ¹⁸ «Matigi Ni bɛ ne kan, katuguni a ye ne mun, walisa ne ka Kibaru Duman fɔ faantanw ye. A ye ne ci ko ne ka jɔnw ni kasolamɔkɔw hɔkɔnyali ani fiyɛntɔw nɛw yeɛli ko welewele da, ka mɔkɔ degunnenw kɔ kɔkɔ la ka u bila hɛɛ sira kan, ¹⁹ ka Matigi ka nɛɛma san ko welewele da.» ²⁰ O kɔ, Yesu ye Kitabu datugu k'a di baaraden ma ka i sigi. Alabatoso kɔkɔ mɔkɔw bɛɛ nɛw jɔlen tora a la. ²¹ O tuma la Yesu ye kuma damine k'a fɔ u ye ko: «Bi kɔni, aw ye nin Kitabu kuma minnu mɛn, olu dafara.» ²² U bɛɛ tun b'a tɔkɔ numan fɔ. Kuma numan minnu fɔra a fɛ, u tun bɛ kabakoya olu la. U tun b'a fɔ ko: «Yusufu denke tɛ nin ye wa?» ²³ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Siga t'a la, aw bena

nin ntalen da ko: `Furakela, i yɛɛ keneya.` Aw n'a fɔ ko: `An y'a mɛn ko i ye ko minnu kɛ Kapernaum, i ka o kɔkɔkɔnkow kɛ i yɛɛ ka dugu la yan fana.` » ²⁴ A ko fana: «Tijɛ la ne b'a fɔ aw ye ko, kira si tɛ minɛ kɔpuman a yɛɛ ka dugu la. ²⁵ Nka ne b'a fɔ aw ye tijɛ la ko muso cɛ salɛn caman tun bɛ Israel jamana la kira Eli tile la, sanji ma na san saba ni kalo kɔkɔ tuma min na. Kɔngɔba tun bɛ o jamana kɔkɔ bɛɛ la. ²⁶ O bɛɛ n'a ta, Eli ma ci ka taa olu si segɛɛ, fɔ muso cɛ salɛn dɔ, o tun bɛ Sidɔn jamana dugu dɔ la, o tɔkɔ ko Sarepita. ²⁷ Kunatɔ caman tun bɛ Israel jamana la kira Elise tile la, o bɛɛ n'a ta u si ma keneya fɔ Siri jamana mɔkɔ dɔ min tɔkɔ ko Naaman.» ²⁸ Alabatoso kɔkɔ mɔkɔw bɛɛ y'o kumaw mɛn minke, u dusu bɔra kosebɛ. ²⁹ U wulila ka Yesu sama ka bɔ dugu kɔkɔ. U ka dugu jɔlen tun bɛ kulu min kan, u taara n'a ye o kun na, ko u b'a jɔnɔ ka bin kulu dingɛ kɔkɔ. ³⁰ Nka ale kɔni tɛmenna u cɛmance la ka taa. ³¹ Yesu taara Galile dugu dɔ la, o tɔkɔ ko Kapernaum. A tun bɛ mɔkɔw kalan lafijɛdonw la yen. ³² Olu kabakoyara a ka mɔkɔw kalan cogo la, k'a masɔrɔ a tun bɛ kuma ni fanga ye. ³³ Cɛ jinɛtɔ dɔ tun bɛ Alabatoso kɔkɔ, o pɛrenna ni kanba ye ko: ³⁴ «E! I bɛ mun jini an fɛ, Yesu Nazaretika? I nana ka an halaki wa? I ye min ye, ne bɛ o dɔn, Ala ka Senuma.» ³⁵ Yesu ye jine kɔkɔfɔ ko: «I makun ka bɔ nin cɛ la.» Jine y'a labin duguma u cɛma ka bɔ a la, a ma foyi kɛ a la. ³⁶ Mɔkɔw bɛɛ kabakoyara, u tun bɛ kuma kɔkɔ fɛ ko: «Nin ye mun kuma ye? A bɛ kuma jinew fɛ ni fanga ni sebaaya ye, u bɛ bɔ kɔkɔw la!» ³⁷ O kɔkɔ, Yesu tɔkɔ bɔra o jamana kɔkɔ bɛɛ la. ³⁸ Yesu bɔlen kɔ Alabatoso kɔkɔ, a taara Simɔn ka so. A y'a kɔkɔ Simɔn muso ba kɔkɔlen tun bɛ farigan bolo. U ye Yesu deli ko a k'a keneya. ³⁹ Yesu taara i biri a kun na ka farigan kɔkɔfɔ. Farigan y'a bila. O kɔkɔnɔn bɛɛ, a wulila ka baara damine k'u mago nɛ. ⁴⁰ Tilebin tuma la, mɔkɔw taara a segɛɛ ni u ka banabaatɔw bɛɛ ye. A y'a bolow da u bɛɛ kelen-kelen kan ka u keneya. ⁴¹ Jinew fana bɔra mɔkɔw caman na, u tun bɛ pɛren ko: «I ye Ala Denke ye!» Nka Yesu ye u kɔkɔfɔ, a ma sɔn u ka kuma, katuguni u y'a dɔn ko ale ye Krisita ye. ⁴² Dugu jɛlen, Yesu bɔra ka taa kungo kɔkɔ kɔkɔ dɔ la. Jama tun b'a jini. U sera a kɔkɔ ka a koori walisa a kana taa ka u to yen. ⁴³ Nka a y'a fɔ u ye ko: «Wajibi don ne ka Ala ka masaya Kibaru Duman fɔ dugu tɔw fana la, k'a masɔrɔ ne cira o de kɔkɔ.» ⁴⁴ A tun bɛ waa-juli kɛ Alabatosow kɔkɔ Jude jamana la.

5 Don dɔ, ka Yesu to Jenɛsareti ba da la, jama tun y'a degun walisa u ka Ala ka kuma lamɛn. ² A ye kurun fila ye ba da la, mɔnnikɛlaw tun bɔra u kɔkɔ, u tun bɛ u ka jɔw ko. ³ A donna o kurunw la kelen kɔkɔ, o tun ye Simɔn ta ye, k'a jini Simɔn fɛ ko o ka kurun terun ka mabɔ dankan na dɔkɔnɔn. O kelen, a y'i sigi kurun kɔkɔ ka jama kalan. ⁴ Yesu tilalen kɔ kuma la, a y'a fɔ Simɔn ye ko: «I ka kurun madon dun na, ka aw ka jɔw fili ji la ka mɔnni kɛ.» ⁵ Simɔn y'a jaabi ko:

«Karamɔɔ, an sira baara la, an ma foyi minɛ, nka i ka kuma kosɔn, ne na jɔw fili ji la.»⁶ O kelen kɔ u fɛ, u ye jɛɛ caman minɛ, fo u ka jɔw binna tigeli la.⁷ U ye u bolow fili u tɔɔɔɔɔw ma kurun wɛɛ kɔn, ko olu ka na u demɛ. Olu nana, u ye kurun fila bɛɛ fa, fo kurunw tun bɛ jini ka tunun ji la.⁸ Simɔn Piɛɛ y'o ye minke, a y'i bin Yesu sen kɔn k'a fɔ ko: «Matigi, i mabɔn ne la, katu-guni ne ye jurumutɔ de ye.»⁹ Ale ni a tɔɔɔɔɔw bɛɛ kabakoyara u ka jɛɛ caman minɛlenw la.¹⁰ Zebede denkew Yakuba ni Yuhana minnu tun ye Simɔn jɛɛɔɔɔw ye, olu fana kabakoyalɛn tun don. Yesu y'a fɔ Simɔn ye ko: «I kana siran. Kabini sisan, i na kɛ mɔɔɔw jinina ye.»¹¹ O tuma la u nana u ka kurunw jɔ dankan na, ka fɛn bɛɛ to yen ka tugu Yesu nɔfɛ.¹² Ka Yesu to dugu dɔ la, cɛ dɔ tun bɛ yen, kuna tun b'a fari kɔn bɛɛ la. O ye Yesu ye tuma min na, a y'i bin k'a jɛ biri duguma, k'a deli ko: «Matigi, ni i bɛ sɔn, i bɛ se ka ne saniya.»¹³ Yesu y'a bolo mɔɔɔɔɔw ka maga a la, a ko: «Ne sɔnna, i ka saniya.» O yɔɔɔɔɔn bɛɛ a ka kuna kenɛyara.¹⁴ Yesu y'a gɛɛɛɛɛ a ma ko: «I kana o ko fɔ mɔɔɔ si ye, nka taa i yɛɛ jira sarakalasebaa la ka saraka bɔ i saniyali kosɔn i ko Musa y'a fɔ cogo min na, o na kɛ seereya ye i kenɛyali ko la.»¹⁵ O bɛɛ n'a ta, Yesu tɔɔɔ bɔra ka ta'a fɛ, fo jamaba tun bɛ u lajɛ a fɛ walisa k'a lamɛn ani u ka banaw ka kenɛya.¹⁶ Nka Yesu tun bɛ to ka taa kungo kɔn a kelen na ka Ala deli.¹⁷ Don dɔ la ka Yesu to mɔɔɔw kalan na, Farisienw ni sariya karamɔɔ dɔw sigilɛn tun bɛ yen. U tun nana ka bɔ Galile ani Jude duguw bɛɛ la, ani Jerusalem. Matigi ka sebaaya tun bɛ Yesu la ka banabaatɔw kenɛya.¹⁸ Mɔɔ dɔw nana ni cɛ fanfilasalen dɔ ye dalan kan. U ye cogo jini k'a ladon so kɔn k'a da Yesu sen kɔn.¹⁹ U ma cogo sɔn k'a ladon jama kosɔn minke, u yɛɛɛɛɛ so san fɛ k'a sanfela dɔ kɔn ka o cɛ ni a ka dalan lajigin o wo fɛ Yesu jɛ kɔn jama cɛma.²⁰ Yesu ye o mɔɔw ka danaya ye minke, a ko: «Cɛ, i ka jurumuw yafara i ma.»²¹ Sariya karamɔɔw ni Farisienw y'u miiri ko: «Nin cɛ ye jɔn ye, fo a bɛ Ala tɔɔɔ tɛɛ? Jɔn bɛ se ka jurumuw yafa, Ala kelen kɔ?»²² Yesu ye u ka miiriliw dɔn, a y'a fɔ u ye ko: «Mun y'a to aw bɛ o kow miiri aw kɔn?»²³ Nin kuma fila la jumen fɔli ka kɔn? K'a fɔ ko: I ka jurumuw yafara i ma, wala k'a fɔ ko: Wuli ka taama?²⁴ Nka walisa aw k'a dɔn ko fanga bɛ Mɔɔ Denke fɛ k'a to dugukolo kan ka jurumuw yafa,» a y'a fɔ o cɛ fanfilasalen ye ko: «Ne b'a fɔ i ye, wuli ka i ka dalan ta ka taa so.»²⁵ O yɔɔɔɔɔn bɛɛ, a wulila u bɛɛ jɛ na k'a ka dalan ta ka taa so, a tun bɛ Ala bonya.²⁶ U bɛɛ kabakoyara ka Ala bonya. U siranna kosebɛ k'a fɔ ko: «An ye kabakow ye bi.»²⁷ O kow kɔ, Yesu bɔra yen, a ye faama wari minebaa dɔ ye, o tɔɔ ko Levi. O sigilɛn tun bɛ faama wari minebaa dɔ ye. Yesu y'a fɔ a ye ko: «Tugu ne la.»²⁸ Levi ye fɛn bɛɛ to yen ka wuli ka tugu a nɔfɛ.²⁹ Levi ye dumuniba labɛn Yesu ye a ka so. Faama wari minebaa caman ni mɔɔw caman wɛɛw sigilɛn tun bɛ

dumuni la.³⁰ Farisienw ni sariya karamɔɔw tun bɛ dajukɔw kuma la, u y'a fɔ Yesu ka kalandenw ye ko: «Mun y'a to aw bɛ dumuni kɛ ka minni kɛ faama wari minebaaw ani jurumutɔw fɛ?»³¹ Yesu ye u jaabi ko: «Mɔɔw minnu ka kenɛ, olu mago tɛ furakela la, banabaatɔw de mago b'a la.»³² Ne ma na mɔɔw tilennenw wele ko u ka nimisa u ka jurumuw la, fɔ jurumukɛlaw.»³³ Mɔɔw dɔw kumana Yesu fɛ, ko: «Yuhana ka kalandenw ni Farisienw ka kalandenw bɛ sun ko caman ka Ala deli, k'a sɔn e ka kalandenw bɛ dumuni kɛ ka minni kɛ.»³⁴ Yesu ye u jaabi ko: «Aw bɛ se ka kɔn cɛ tɔɔɔɔɔw wajibiya ka sun, ka u ni kɔn cɛ to tɔɔɔ fɛ wa?»³⁵ Nka waati bɛ na, kɔn cɛ na bɔsi u la, u na sun o donw la.»³⁶ Yesu ye nin ntalen fana da u ye ko: «Mɔɔw si tɛ fini kunkurun fara ka bɔ fini kura la ka fini kɔn bari. Ni o kɛra, fini kura faralen na to, fini kunkurun fana tɛna ben fini kɔn ma.»³⁷ Mɔɔw si tɛ diwen kenɛ kɛ foroko kɔn kɔn. Ni o kɛra, diwen kenɛ na forokow fara ka bɔn, forokow na tɛɛ.³⁸ Nka diwen kenɛ ka kan ka kɛ foroko kuraw de kɔn.³⁹ Ayiwa, mɔɔw min ye diwen kɔn min, o tɛna sɔn diwen kura ma, katuguni a b'a fɔ ko: 'Kɔn de ka ni.' »

6 Lafinɛ don dɔ la, Yesu tun bɛ tɛmɛn kɔforo dɔw fɛ. A ka kalandenw ye jɔninsan dɔw tige ka u cɔngɔ u tɛgɛw kɔn ka olu kise jini.² Farisien dɔw y'a fɔ u ye ko: «Ko min dagalen tɛ lafinɛ don na, mun na aw bɛ o kɛ?»³ Yesu y'u jaabi ko: «Kɔngɔ ye Dawuda ni a nɔfɛ mɔɔw minɛ tuma min na, a ye min kɛ, aw ma o kalan wa?»⁴ A donna Ala ka so kɔn ka jirali nbuurukun dɔw ta ka u dun, ka dɔ di a nɔfɛ mɔɔw fana ma. O dumuni dagalen tun tɛ mɔɔw si ye fɔ sarakalasebaaw dama.»⁵ Yesu y'a fɔ u ye fana ko: «Mɔɔw Denke ye lafinɛ don Matigi de ye.»⁶ Yesu donna Alabatoso dɔ kɔn lafinɛ don dɔ wɛɛ la, ka mɔɔw kalan. Cɛ dɔ tun bɛ yen, a kininbolo jalen tun don.⁷ Sariya karamɔɔw ni Farisienw tun bɛ Yesu kɔn k'a file yala ni a na mɔɔw dɔ kenɛya lafinɛ don na, walisa u k'a sendon sababu kɔn.⁸ Nka Yesu tun bɛ u ka miiriliw dɔn. O tuma la a y'a fɔ cɛ bolojalen ye ko: «Wuli k'i jɔ mɔɔw cɛma.» A wulila k'i jɔ.⁹ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ne bɛ aw jininka yala a dagalen bɛ lafinɛ don na ka ko juman kɛ wa, wala ka ko jugu kɛ? Ka mɔɔw kisi wa, wala ka mɔɔw faga?»¹⁰ A y'a jɛ yaala ka mɔɔw bɛɛ file, o kɔ, a y'a fɔ o cɛ ye ko: «I bolo mɔɔɔɔɔw.» A y'a bolo mɔɔɔɔɔw, a kenɛyara.¹¹ U dusu bɔra kosebɛ. U tun bɛ kuma kɔn fɛ ko u bɛ se ka mun kɛ Yesu la.¹² O kɔ, Yesu taara kulu kan don dɔ la ka Ala deli, a sira Ala delili la.¹³ Dugu jɛɛɛ, a ye a ka kalandenw wele, ka tan ni fila jɛnɔtɔw u la, ka olu wele cidɛnɔw.¹⁴ Olu file ninnu ye: Simɔn, (a ye o tɔɔ da Piɛɛ), ani a balimake Andre, Yakuba ni Yuhana, Filipe ni Bartɛlemi,¹⁵ Matiyu ni Tɔma, Alifɛ denke Yakuba ni Simɔn Zelote,¹⁶ Yakuba denke Jude ni Juda Isikariɔti, o de ye Yesu don bolo la.¹⁷ Yesu ni a ka kalandenw jigin na ka bɔ kulu kan ka se kenɛba dɔ ma, a ka kalandenw

caman tun be yen ani jamaba. Olu tun nana ka bo Jude jamana bee la ani Jerusalem ni kochji da la jamana dugubaw Tir ni Sidon. ¹⁸ U tun nana walisa k'a ka kuma lamən ani a ka u keneya. Minnu tawalen tun be jinew fe, olu fana keneyara. ¹⁹ Jama bee tun be u jija ka maga a la, katuguni sebaaya tun be bo a la ka u bee keneya. ²⁰ O tuma la Yesu y'a ne kochta ka a ka kalandenw file, a ko: «Aw minnu ye faantanw ye, aw ye dubadenw ye, katuguni Ala ka masaya ye aw ta ye. ²¹ «Kochg be aw minnu na sisan, aw ye dubadenw ye, katuguni aw na fa! «Aw minnu be kasi sisan, aw ye dubadenw ye, katuguni aw na yeƙe pagali fe! ²² «Ni kochg be aw koniya ka u mago bo aw la, ka aw neni, ka aw taw jugu fo Kochg Denke koson, o tuma la aw ye dubadenw ye. ²³ O don na, aw na nisochiya ka pagali kosebe, katuguni aw ka baraji ka bon sankolo la. U benbaw fana ye kiraw taw ten. ²⁴ «Nka aw nafolobatigiw, bone be aw ye, katuguni aw ye aw ka nesuma koch ka ban! ²⁵ «Aw minnu falen be dumuni numanw la sisan, bone be aw ye, katuguni kochg na aw mine! «Aw minnu be yeƙe sisan, bone be aw ye, katuguni aw na penasisi ka kasi! ²⁶ «Ni kochg bee be aw tawg numan fo tuma min na, bone be aw ye, katuguni u benbaw ye kira nkalontigelaw bonya o cogo la! ²⁷ «Nka aw minnu be ne lamən, ne b'a fo aw ye ko: A' ye aw juguw kanu, ka ko numan ke aw koniyabaaw ye. ²⁸ A' ye dubaw ke aw dangabaaw ye. Minnu be aw taw, a' ye Ala deli olu ye. ²⁹ Ni kochg do y'a tawge ci i taman kelen na, i ka fan do jo a ye. Ni do ye i ka dulokiba ta, i kana a bali ka i ka duloki misen fana ta. ³⁰ Kochg o kochg ye fen do deli i fe, i ka o son. Ni do ye i ka fen do ta, i kana a fo ko o tigi ka o kosegin. ³¹ Aw b'a fe kochg ka ko min ke aw ye, aw ka o kochg ke u ye. ³² «Ni aw be aw kanubaaw kanu, aw na mun tanuli koch o la? Hali jurumutaw fana be u kanubaaw kanu. ³³ Minnu be ko numan ke aw ye, ni aw be ko numan ke olu dama ye, aw na mun tanuli koch o la? Hali jurumutaw fana be o de ke. ³⁴ Aw jigi b'a la ko aw nafen do koch minnu fe, ni aw be juru don olu dama la, aw na mun tanuli koch o la? Jurumutaw fana be juru don u taw taw taw la walisa u ka u ta taw taw koch ko kura. ³⁵ Nka a' ye aw juguw kanu ka ko numan ke u ye ka juru don u la, aw kana aw jigi da fen koch kan. Aw na barajiba koch, aw na ke Ala Kochtalenba denw ye, katuguni ale ka ni fitiriwalew ni kochg juguw ma. ³⁶ Aw ka ke makarikelaw ye i ko aw Fa ye makarikela ye cogo min na. ³⁷ «Aw kana kiri tige taw kan, kiri tena tige aw kan. Aw kana taw jalaki, aw tena jalaki. Aw ka yafali ke, yafa na ke aw ma. ³⁸ A' ye kochg son, kochg na aw son. U na mure ta ka aw ta suma k'a digidigi k'a yigiyigi ka do fara a kan fo a be son, ka o yeƙema aw ka dulki jufabaw koch, k'a masoch aw be taw ta suma ni minen min ye, aw ta na suma ni o minen yeƙe de ye.» ³⁹ Yesu ye ntalen da u ye fana, a ko: «Fiyent be se ka fiyent ka bere mine wa? N'o kera, u fila bee tena bin dinge

koch wa? ⁴⁰ Kalanden man bon ni a karamochg ye, nka kalanden o kalanden kalanna ka se, o na ke i ko a karamochg. ⁴¹ «Kalanin min be i balima ne kan, mun na i be o file? k'a koch so cetige jiri be i yeƙe ne kan, i ma o ye. ⁴² E min te so cetige jiri ye i yeƙe ne kan, i be se k'a fo i balima ye cogo di ko: `Ne balima, kalanin min be i ne kan, a to ne ka o koch?` Filankafo, so cetige jiri bo i yeƙe ne kan koch. Ni o kera, i na se ka yeli ke kopuman ka kalanin bo i balima ne kan. ⁴³ «Jiri numan te den jugu ke, jiri jugu te den numan ke. ⁴⁴ Jiriw bee be don u den de fe, o koch: Kochg te toroden kari echisun na, kochg te rezen ko kari paamechoni na. ⁴⁵ Kochg numan be fen numanw bo a ka fen numan mara koch la, o min ye a dusukun ye. Kochg jugu be fen juguw bo a ka fen jugu mara koch la. Kochg dusukun falen be min na, a da be o de fo. ⁴⁶ «Mun y'a to aw be ne wele `Matigi, Matigi,` k'a koch ne be min fo aw te o ke? ⁴⁷ Kochg o kochg be na ne ma, ka ne ka kumaw lamən ka u ke, o bolen be min fe, ne be o jira aw la. ⁴⁸ O bolen be sojola do fe min ye dugukolo sen k'a dunya, ka so ju sigi farakolo kan, ka so jo o kan. Ji cayara tuma min na, ba karila, a woyo ye o so gosi, nka a ma se k'a lamaga, katuguni a jolen tun be kopuman. ⁴⁹ Nka min be ne ka kumaw men, ni a ma u ke, o bolen be ce do fe min y'a ka so jo duguma, ni a ma jusigilan ke a koch. Baji sera o so ma tuma min na, a binna o koch nin kelen, o so tije ko juguyara.»

7 Yesu tilalen ko o kumaw bee la kochg fe, a donna Kapernaum. ² Jalasabatigi do tun be yen, o ka baaraden min ko tun ka di a ye kosebe, o tun man kenē, a tun be nini ka sa. ³ O kuntigi ye Yesu kibarū men minke, a ye Yahutu cekochba do ci ka taa Yesu deli ko a ka na a ka baaraden keneya. ⁴ Olu sera Yesu koch k'a deli kosebe, u ko: «N'i be o ke jalasabatigi ye, a ka kan n'a ye, ⁵ katuguni an siya ko ka di a ye, ale de ye an ka Alabatoso jo.» ⁶ Ayiwa Yesu taara u fe. A surunyalen jalasabatigi ka so la, o ye a teri do ci ka taa a fo a ye ko: «Matigi, i kana i yeƙe segen, k'a masoch e ka don ne ka so koch, ne man kan n'o ye. ⁷ O de koson, ne ka taa i segere, ne y'a jate fana ko ne ka do ko ma. Nka i ka kuma kelen fo, o na ne ka baaraden keneya. ⁸ Kuntigi do be ne kun na, kochdasi do fana be ne bolo. Ne b'a fo u do ye ko `Taa', o be taa. Ne b'a fo do weƙe ye ko `Na', o be na, k'a fo ne ka baaraden ye ko `Nin ke', a b'a ke.» ⁹ Yesu ye o kuma men tuma min na, a kabakoyara o ce ko la. A y'i yeƙema a nefe jama fan fe k'a fo olu ye ko: «Ne b'a fo aw ye ko ne ma nin kochkochko dannaya ye koch si fe, hali Israel cema.» ¹⁰ Cidenw koseginen o kuntigi ka so, u ye o baaraden keneyalen koch yen. ¹¹ O kelen ko, Yesu taara dugu do la, o koch ko Nayin. A ka kalandenw ni jamaba taara a fe. ¹² U surunyalen dugu donda la, u ni kochg do benna, olu tun be taa ni ce do su ye. O kelenpe tun be a ba fe. A ba fana tun ye muso ce salen ye. Dugu koch koch caman taat tun don o muso fe. ¹³ Matigi ye o muso ye tuma min na, a hine

donna a la. A y'a fɔ a ye ko: «I kana kasi!» ¹⁴ A gerela u la k'a bolo da su talan kan, su tabaaw y'u jɔ. Yesu ko: «Kamalen, ne b'a fɔ i ye, wuli!» ¹⁵ A wulila k'i sigi ka kuma damine. Yesu y'a di a ba ma. ¹⁶ Mɔɔɔw bɛɛ siranna ka kabakoya, u ye Ala tanu k'a fɔ ko: «Kiraba y'i jira an cɛma. Ala nana a ka mɔɔɔw demɛ.» ¹⁷ Yesu ye min kɛ, o kibaru jensenna Jude jamana ni a dafɛ duguw bɛɛ la. ¹⁸ Yuhana ka kalandenw ye o kow bɛɛ lakali a ye. Yuhana ye a ka kalandenw la fila wele ¹⁹ ka u ci ka taa Matigi sɛgerɛ k'a nininka ko: «A fɔra ko min bɛ na, e don wa, wala an ka dɔ wɛrɛ jɛnafilɛ?» ²⁰ O cɛw sera Yesu yɔɔɔ tuma min na, u y'a fɔ a ye ko: «Yuhana Batiselikela ye an ci ka na i nininka ko: `A fɔra ko min bɛ na, e don wa wala an ka dɔ wɛrɛ jɛnafilɛ?» ²¹ O waati yɛrɛ la, Yesu ye mɔɔɔ caman ka banaw ni u ka tɔɔɔ kow kɛnɛya, ka jinɛw gen ka bɔ u la, ka fiyɛntɔ caman jɛw yɛɛ. ²² O kɔ, a ye Yuhana ka cidenw jaabi ko: «Aw ye min ye ka min mɛn, a' ye taa o lakali Yuhana ye ko: Fiyɛntɔw bɛ yeli kɛ, nabaraw bɛ taama, kunatɔw bɛ saniya, tulogerenw bɛ mɛnni kɛ, suw bɛ kunun, Kibaru Duman bɛ fɔ faantanw ye. ²³ Mɔɔɔ min kunna ma tijɛ ne kosɔɔ, o tigi ye dubaden ye!» ²⁴ Yuhana ka cidenw taalen kɔ, Yesu y'a damine ka kuma jama fɛ Yuhana ko la ko: «Aw taara mun de file kungokolon kɔɔɔ? Fijɛ bɛ kala min lamaga wa? ²⁵ Ayiwa aw dun taara mun file? Finisaramatigi don wa? Nka minnu bɛ fini saramaw don ka faama dumuni kɛ, olu bɛ sɔɔɔ masakew ka sow kɔɔɔ. ²⁶ Aw dun taara mun file? Kira don wa? ɔwɔ, ne b'a fɔ aw ye ko a ka bon ni kira ye. ²⁷ A sɛbennen bɛ Kitabu la min ko la ko: `A file, ne bɛ ne ka ciden ci i jɛ ka i ka sira labɛn i jɛ,` o ye Yuhana de ye. ²⁸ Ne b'a fɔ aw ye ko: Mɔɔɔ si ma bange Hadamadɛnw cɛma min ka bon ni Yuhana ye. O bɛɛ n'a ta, Ala ka masaya la mɔɔɔw bɛɛ la dɔɔɔmannin ka bon ni Yuhana ye.» ²⁹ Mɔɔɔ minnu bɛɛ y'a lamɛn ani faama wari minebaaw, olu y'a jira k'a jɛya ko Ala tilɛnnɛn don, u tun batisera Yuhana fɛ. ³⁰ Nka Farisiɛnw ni sariya karamɔɔɔw banna Ala ka ko latigɛlɛnw ma u yɛrɛw ta fan fɛ, u tun ma sɔɔɔ ka batisɛ Yuhana fɛ. ³¹ Yesu ko fana: «Ne bɛ se ka bi mɔɔɔw ni jɔɔɔw kɛɛ? U bɔlɛn bɛ jɔɔɔw fɛ? ³² U bɔlɛn bɛ denmisɛnw sigilɛn fɛ fɛrɛkɛnɛ la ka u kan lasɛ jɔɔɔɔ ma ko: `Anw ye dunun fɔ aw kun, aw ma dɔɔn kɛ. Anw ye sangabon da la dɔɔnkili da aw ye, aw ma kasi.` ³³ Katuguni Yuhana Batiselikela nana, a tɛ dumuni kɛ, a tɛ diwen min, aw ko jinɛ b'a la. ³⁴ Mɔɔɔ Denkɛ nalen, a bɛ dumuni kɛ ka minni kɛ, aw ko: `Nin cɛ ye nuguma ni minnikɛla ye, faama wari minebaaw ni jurumutɔw teri don.` ³⁵ Nka jo bɛ di Ala ka hakilitigiya ma a sira taambaaw bɛɛ fɛ.» ³⁶ Farisiɛn dɔ ye Yesu deli ko a ka taa dumuni kɛ a fɛ. Yesu taara o ka so k'i sigi dumuni la. ³⁷ Jatɔmuso dɔ tun bɛ o dugu kɔɔɔ. A y'a mɛn tuma min na ko Yesu tun bɛ dumuni la o Farisiɛn ka so, a nana ni daganin dɔ ye, o tun dilara ni kabakurun sɔɔɔɔ gɛlɛn ye, o falɛn tun bɛ tulu suma duman la. ³⁸ A kasitɔ y'i jɔ

Yesu kɔfɛ a sen yanfan fɛ. A ye Yesu senw jigin ni a jɛji ye, ka u jɔsi ni a kunsigi ye, ka a senw susu, ka tulu suma duman yɛlɛma u kan. ³⁹ Farisiɛn min ye Yesu wele dumuni la, o y'o ye minke, o y'a fɔ a yɛrɛ kɔɔɔ ko: «Ni nin cɛ tun ye kira ye, nin muso min magara a la, a tun n'a dɔɔn ko o ye jatɔmuso ye.» ⁴⁰ O tuma la, Yesu ye kuma ta k'a fɔ a ye ko: «Simɔɔn, fɛn dɔ bɛ ne fɛ k'a fɔ i ye.» Simɔɔn y'a jaabi ko: «Karamɔɔɔ, a fɔ.» ⁴¹ Yesu ko: «Juru donna dɔ ka juru tun bɛ mɔɔɔɔ fila la. A ka wari dɛɛɛ kɛmɛ duuru tun bɛ dɔ la, dɛɛɛ biduuru tun bɛ tɔ kɛlɛn na. ⁴² Cogo tun tɛ u si fɛ ka o sara, o tuma la a ye u fila bɛɛ ka juruw yafa u ma. A fɔ, o cɛ ko na diya jumen ye ka tɛmɛn jumen kan?» ⁴³ Simɔɔn y'a jaabi ko: «Ne bɛ miiri ko a ye caman yafa min ma.» Yesu y'a fɔ a ye ko: «I ye tijɛ fɔ.» ⁴⁴ O kɔ, Yesu y'i yɛlɛma muso fan fɛ k'a fɔ Simɔɔn ye ko: «I jɛ bɛ nin muso la wa? Ne donna i ka so kɔɔɔ, i ma senko ji di ne ma, nka ale kɔni ye ne senw jigin ni a jɛji ye ka u jɔsi ni a kunsigi ye. ⁴⁵ I ma ne ladon ni da susuli ye, nka kabini ne donna so kɔɔɔ, ale ma ne senw susuli dabila. ⁴⁶ I ma tulu yɛlɛma ne kun na, nka ale ye tulu suma duman yɛlɛma ne senw kan. ⁴⁷ O de y'a to ne b'a fɔ i ye ko: Nin muso ka kanuyaba b'a jira ko a ka jurumuɔw ni u caya bɛɛ yafara a ma. Nka dɔɔɔnin yafara min ma, o ka kanuya ka dɔɔɔɔ.» ⁴⁸ O tuma la Yesu y'a fɔ o muso ye ko: «I ka jurumuɔw yafara i ma.» ⁴⁹ A dumunikejɔɔɔɔw y'a damine k'a fɔ u yɛrɛw kɔɔɔ ko: «Nin ye jɔni ye, ni a bɛ jurumuɔw yafa fana?» ⁵⁰ Yesu y'a fɔ o muso ye ko: «I ka dannaya ye i kisi. I ka taa hɛrɛ la.»

8 O kow kɔ, Yesu tun bɛ dugubaw ni dugu misɛnw yaala, a tun bɛ waajuli kɛ ka Ala ka masaya Kibaru Duman fɔ. A ka kalanden tan ni fila taara a fɛ, ² ani muso dɔw fana. A tun ye o musow ka banaw kɛnɛya ka jinɛw gen ka bɔ u la. Muso kɛlɛn tɔɔɔ ko Mariyama, o tun bɛ wele Magadala Mariyama. Jine woloɛula tun bɔra o la. ³ Dɔ tɔɔɔ ko Jane, o tun ye Herɔde ka sokunasigibaa Kuza muso ye. Susane ni muso caman wɛrɛw tun bɛ yen. Olu bɛɛ tun bɛ Yesu ni a ka kalandɛnw demɛ ni u bolofɛnw ye. ⁴ Mɔɔɔw tun bɛ bɔ duguw bɛɛ la ka taa Yesu sɛgerɛ. Jamaba y'u lajɛ a fɛ yen tuma min na, Yesu ye nin ntalen da u ye ko: ⁵ «Cɛ dɔ bɔra ka taa a ka serilifɛnw seri. K'a to serili la, a ka kise dɔw binna sira da la. Mɔɔɔw taamana u kan, kɔɔɔw ye olu sogin. ⁶ Kise dɔw binna farakolo kan. U falɛnnɛn kɔ, u jara, katuguni sumaya tun tɛ yen. ⁷ Kise dɔw binna ɛɔniw cɛma. U ni ɛɔniw wulila jɔɔɔɔ fɛ, ɛɔniw y'u degun. ⁸ Kise dɔw binna dugukolo juman na. U falɛnna ka bonya ka kise, ka u jɔɔɔɔ kɛmɛ kɛ.» O kumaw fɔlɛn kɔ, Yesu pɛrɛnna ko: «Tulo bɛ min fɛ ka lamɛnni kɛ, o ka lamɛnni kɛ dɛ!» ⁹ Yesu ka kalandɛnw y'a nininka ko: «O ntalen kɔɔɔ ye mun ye?» ¹⁰ A y'u jaabi ko: «Ala ka masaya gundow dɔnniya dira aw de ma, nka a ko bɛ fɔ mɔɔɔw wɛrɛw ye ntalɛnw de la, walisa `u fileli ketɔ kana a ye, u mɛnni ketɔ kana a faamu.` ¹¹ «O

ntalen kɔɔ file nin ye: Kise minnu serila, olu ye Ala ka kuma de ye. ¹² Dɔw ye sira da la taw ye. O mɔɔw ye o kuma men minke, Sitane be na o kuma bɔ u kɔɔ, walisa u kana na dannaya ke ka kisi. ¹³ Farakolo kan taw ye minnu ye, olu be o kuma men k'a mine ni pagali ye. Nka dili te u la, u be dannaya ke ka waati dɔɔnin dɔɔn ke. Kɔɔkɔli mana u kɔɔ, u be dannaya bila. ¹⁴ Iniw ce ma taw ye minnu ye, olu be o kuma men, nka u taatɔ, nin diɔe hami kow ni nafolo kow ni ɔenaje kow be u degun, fo u den te kɔɔ. ¹⁵ Dugukolo puman taw ye minnu ye, olu be o kuma men k'a mine sebe la ni dusu puman ye, ka to o kuma kan fo u be den. ¹⁶ «Mɔɔ si te lanpa mana ka minen dɔ ke k'a datugu wala k'a bila dalan dɔ jukɔɔ, nka a b'a sigi fen dɔ kan, walisa a ka yeelen bɔ so kɔɔ donbaaw ye. ¹⁷ Fen si dogolen te min tena bɔ kene kan. Gundo si te ni a tena dɔn. ¹⁸ «A' ye aw ka lamenni cogo dɔn k'a masɔɔ fen be min bolo, dɔ na di o ma ka fara a ta kan, nka fen te min bolo, a miirili be a bolo ta min na, o na bɔsi a la.» ¹⁹ Yesu ba ni a balimakew taara a kɔɔ, nka u ma se ka gere a la jama kosɔɔ. ²⁰ Mɔɔ dɔ y'a fɔ Yesu ye ko: «I ba ni i balimakew jɔlen file kenema, u b'a fe ka i ye.» ²¹ Nka Yesu ko: «Minnu be Ala ka kuma lamɔn k'a ke, olu de ye ne ba ni ne balimakew ye.» ²² Don dɔ la, Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «An ka taa ba kɔ.» U donna kurun dɔ kɔɔ ka ba tige damine. ²³ Ka u to ji kan, Yesu sunɔɔɔra. Fiɔeba wulila bajɔ kan, kurun tun be jini ka fa ji la, fo u tun be jini ka tunun. ²⁴ O tuma la kalandenw gere la Yesu la, k'a lakunun k'a fɔ a ye ko: «Karamɔɔ, Karamɔɔ, an tɔ to file ji la!» Yesu wulila ka fiɔe ni jikuruw kɔɔɔ, fiɔe jɔra, ji madara. ²⁵ Yesu y'a fɔ kalandenw ye ko: «Aw ka dannaya be min?» U sirannen kabakoyalɔn tun b'a fɔ kɔɔ ye ko: «Nin ce ye jɔn ye? fo a be kuma fɔ fiɔe ni ji ye, u b'a kan mine!» ²⁶ U sera Gadarakaw ka jamana la, o be ba kɔ, Galile kuntilenna la. ²⁷ Yesu bɔlen kurun kɔɔ, dugu kɔɔ ce dɔ nana a kunben, jinew tun b'a la. Kabini tuma jan, a tun te sɔn ka fini don, a tun te sɔn ka to so kɔɔ. A sigi kɔɔ tun ye kaburudo de ye. ²⁸ A ye Yesu ye minke, a ye kulokanba ci ka i bin Yesu sen kɔɔ k'a fɔ ni kanba ye ko: «I be mun jini ne fe, Yesu, Ala Kɔɔtalenba Denke? Ne b'i deli, i kana ne kɔɔ!» ²⁹ A ye o fɔ katuguni Yesu tun y'a fɔ jine ye ko a ka bɔ o ce la. O jine tun b'a bin ko caman na. Mɔɔw tun b'a siri ni negejɔkɔw ye, k'a senw don nege la walisa k'a kɔɔsi, nka a tun be o sirilanw tige. Jine tun b'a gen ka taa n'a ye kungokolon kɔɔ. ³⁰ Yesu y'a jininka ko: «I tɔɔ be di?» A ko: «Jamaba.» A y'o fɔ katuguni jine caman tun donna a la. ³¹ O jinew ye Yesu deli ko a kana u ci ka taa halaki dingɔ kɔɔ. ³² Lekuluba tun be dumuni la kulu kere la. O jinew ye Yesu deli ko a ka sɔn u ka taa don o lew la. A sɔnna. ³³ O tuma la jinew bɔra ce la ka taa don o lew la. Lekulu be girinna ka jigin kulu jiginjigin jugu fe ka don bajɔ la, u sara yen. ³⁴ O legennaw ye o ko kelen ye minke, u bolila ka taa o kibarɔ fɔ dugu kɔɔ

ani a dafɔ bugufyew la. ³⁵ Mɔɔw bɔra ka taa o ko kelen file. U selen Yesu kɔɔ, u ye o ce ye, jinew tun bɔra a la, a sigilen tun be Yesu sen kɔɔ, fini w tun b'a kan na, a hakili sigilen tun don. U siranna. ³⁶ Ce jinɔɔ keneyara minnu ɔe na, olu ye o kow be lakali u ye. ³⁷ O tuma la, Gadarakaw ka jamana mɔɔw be ye Yesu deli ko a ka taa ka bɔ u ka jamana la, katuguni u sirannenba tun don. Yesu donna kurun kɔɔ, ko a be taa. ³⁸ O jinɔɔ kɔɔ ye Yesu deli ko a b'a fe ka to a fe. Nka Yesu y'a lasegin, a ko: ³⁹ «Segin ka taa so. Ala ye koba minnu ke i ye, i ka olu be lakali.» Yesu ye koba minnu ke o ce ye, a taara ka o kow be lakali dugu kɔɔ kɔɔ be. ⁴⁰ Yesu kɔseginna ka bɔ ba kɔ tuma min na, a na ko diyara mɔɔw be ye, katuguni u be tun b'a makɔɔ. ⁴¹ O tuma la ce dɔ nana, o tɔɔ ko Jayirus, Alabatoso kuntigi tun don. O y'i bin Yesu sen kɔɔ k'a deli ko a ka taa a ka so, ⁴² katuguni denmuso kelenpe tun b'a bolo, o si tun be san tan ni fila la, o tun be jini ka sa. Yesu taatɔ yen, jama y'a lamini k'a degun. ⁴³ Muso dɔ tun be yen, jolibɔbana b'a la kabini san tan ni fila. A tun ye a bolofenw be di furakelaw ma, nka u si ma se k'a keneya. ⁴⁴ O muso gere la Yesu la a kofɔ ka maga a ka fini dawolo la. O kɔɔnin be, a ka jolibɔ jɔra. ⁴⁵ Yesu ko: «Jɔn magara ne la?» U be y'u dalace a la tuma min na, Piere ko: «Karamɔɔ, jama b'i lamini k'i degun de!» ⁴⁶ Nka Yesu ko: «Mɔɔ dɔ magara ne la, katuguni ne bɔra a seere ma ko sebaaya dɔ bɔra ne la.» ⁴⁷ O muso y'a ye ko a te se ka dogo minke, a yereyereɔ nana i bin Yesu sen kɔɔ. Sababu min y'a to a magara Yesu la, ani a keneyara o kɔɔnin kelen cogo min na, a y'o lakali a ye mɔɔw be ɔe na. ⁴⁸ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Ne denmuso, i ka dannaya ye i keneya. I ka taa here la.» ⁴⁹ Ka Yesu to o kuma la, ciden dɔ nana ka bɔ Alabatoso kuntigi Jayirus ka so, k'a fɔ a ye ko: «I denmuso sara. I kana karamɔɔ segen tun.» ⁵⁰ Nka Yesu y'o men minke, a y'a fɔ Jayirus ye ko: «I kana siran. Dannaya ke dɔɔn, i denmuso na keneya.» ⁵¹ Yesu sera a ka so tuma min na, a ma sɔn mɔɔ si ka don a fe yen, fɔ Piere ni Yuhana ni Yakuba ani den fa ni a ba. ⁵² Mɔɔw be tun be denmuso su kasi ka kulo. Yesu ko: «Aw kana kasi, k'a masɔɔ den ma sa, a be sunɔɔ.» ⁵³ U ye ye bɔ a ma, katuguni u y'a dɔn ko a sara ka ban. ⁵⁴ Nka Yesu y'a ta a bolo ma k'a fɔ ni kanba ye ko: «Dennin, wuli!» ⁵⁵ A ni seginna a ma, o kɔɔnin be, a wulila. Yesu ko u ka dumuni di a ma. ⁵⁶ Den bangebaaw kabakoyara haali. Yesu y'a fɔ u ye k'a geleya ko u kana o ko kelen fɔ mɔɔ si ye.

9 Yesu ye a ka kalanden tan ni fila wele ka sebaaya ni fanga di u ma jinew be kan, ani ka banaw keneya. ² O kɔ, a ye u ci ka taa Ala ka masaya waajuli ke ani ka banabaatɔw keneya. ³ A y'a fɔ u ye ko: «Aw taatɔ kana foyi ta aw bolo, bere wo, dugutaa minen wo, dumunifen wo, wari wo. Aw si kana dulɔki fila ta. ⁴ Ni aw ye jatigila kɔɔ kɔɔ o kɔɔ, a' ye to yen fo aw taa tuma

ka se. ⁵ Ni mawka ma sɔn ka aw ladon yɔɔ min na, aw bɔɔ o dugu kɔɔ, aw ka aw senna buguri yuguyugu yen, o na ke u seere ye ka u lasɔmi.» ⁶ Kalandenw taara. U temenna duguw be la ka Kibaru Duman fɔ ka banabaatɔw keneya yɔɔw be la. ⁷ Gɔferenerɛ Herɔde ye o ko kelenw be kibaru men tuma min na, a hakili naamina, katuguni mawka dɔw y'a fɔ ko: «Yuhana Batiselikela kununna ka bɔ suw cɛma.» ⁸ Dɔ werɛw ko: «Eli nana.» Dɔ werɛw fana ko: «Fɔɔ kiraw la kelen kununna ka bɔ suw cɛma.» ⁹ Nka Herɔde ko: «Ne ye Yuhana kunkolo tige. Ayiwa ne be nin kow men min ta fan fe, o ye jɔn ye?» A tun be cogo jini ka Yesu ye. ¹⁰ Cidenw kɔseginna Yesu yɔɔ ka u ka ko kelenw be lakali a ye. Yesu taara n'u ye u dan na ka se dugu dɔ da fe, o tɔɔ ko Betisayida. ¹¹ Jama y'o dɔn tuma min na, u tugura a nɔfe. Yesu y'u mine kopuman ka kuma u fe Ala ka masaya ko la. Minnu mago tun be keneyali la, a ye olu keneya. ¹² Tile tun be jini ka jigin tuma min na, kalanden tan ni fila gerela Yesu la k'a fɔ a ye ko: «Jama labila, walisa u ka taa an dafɛ duguw ni bugufyew la ka dumuni ni siyɔɔ jini, katuguni an be kungokolon la yan.» ¹³ Nka Yesu y'a fɔ u ye ko: «Aw yerɛw ka dumuni di u ma.» U y'a jaabi ko: «Foyi te an bolo nbuurukun duuru ni jɛge fila kɔ, fo n'i b'a fe an ka taa dumuni san nin mawka be ye.» ¹⁴ U tun be ce waa duuru mawka bɔ. Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «A' ye nin mawka lasigi biduuru-duuru mawka.» ¹⁵ Kalandenw ye jama be lasigi o cogo la. ¹⁶ Yesu ye o nbuurukun duuru ni jɛge fila ta k'a jɛ kɔɔta san fe ka barika da Ala ye u kɔɔn. O kɔ, a y'u karikari ka u di kalandenw ma, ko kalandenw k'u sigi jama kɔɔ. ¹⁷ U be ye dumuni ke k'u fa. U ye segi tan ni fila fa dumuni kunkurunw tɔ tolenw la. ¹⁸ Don dɔ la, ka Yesu to Ala delili la a dan na, a ka kalandenw tun be a kere fe. Yesu ye u jininka ko: «Mawka b'a fɔ ko ne ye jɔn ye?» ¹⁹ U y'a jaabi ko: «Dɔw ko Yuhana Batiselikela, dɔ werɛw ko Eli, dɔ werɛw fana ko fɔɔ kiraw la kelen kununna ka bɔ suw cɛma.» ²⁰ Yesu ye u jininka ko: «Nka aw dun, aw yerɛw jɛ na, ne ye jɔni ye?» Pierɛ y'a jaabi ko: «Ala ka Krisita.» ²¹ Yesu y'a geleya u ma ko u kana o fɔ mawka si ye. ²² Yesu y'a fɔ fana ko: «Wajibi don mawka Denke ka kɔɔ kosebe, cekɔɔbaw ni sarakalasebaaw kuntigiw ani sariya karamawka ka ban a la. A na faga, a saya tile sabanan don, a na kunun.» ²³ O kɔ, a y'a fɔ u be ye ko: «Ni mawka dɔ b'a fe ka ne nɔ mine, o ka ban a yerɛ la, ka a gengen-jiri ta don o don, ka tugu ne la. ²⁴ Mawka min b'a fe ka a yerɛ ni kisi, o na bɔne a la, nka min be bɔne a ni la ne kɔɔn, o de na a ni kisi. ²⁵ A be mun jɛ mawka ye ka dijɛ be kɔɔ, ni a be bɔne a yerɛ ni la ka halaki? ²⁶ Ni mawka min maloyara ne ni ne ka kumaw ma, mawka Denke na maloya o tigi ma, ni a nana ni a yerɛ kɔɔ ye tuma min na, ani a Fa kɔɔ, ani meleke senumaw kɔɔ. ²⁷ Tijɛ la ne b'a fɔ aw ye ko, minnu be yan, olu dɔw tena sa fewu, sani u ka Ala ka masaya ye.» ²⁸ O kumaw fɔ tile segin

mawka, Yesu taara ni Pierɛ ni Yuhana ni Yakuba ye kulu kan walisa ka Ala deli. ²⁹ K'a to delili la, a jɛda cogo yelemena, a ka finiw jeyara ka manamana. ³⁰ O yɔɔnin be, ce fila kera yen ka kuma Yesu fe, olu tun ye Musa ni Eli ye. ³¹ U y'u jira ni kɔɔba ye. Yesu bena a ka baara dafa sɔɔni ka sa cogo min na Jerusalem, u tun be kuma a fe o kow la. ³² Sunmawka tun be Pierɛ ni a fe mawka jɛ la, nka u kununlen ye Yesu kɔɔma ye, ka o ce fila jɔn ye a kere fe. ³³ O cew taatɔ ka bɔ Yesu kɔɔ, Pierɛ y'a fɔ a ye ko: «Karamawka, an be yan, o ka jini. An ka bugu saba jɔ, e ta kelen, Musa ta kelen, Eli ta kelen.» A tun ka kan ka min fɔ, a ma o dɔn. ³⁴ K'a to o kuma la, sankaba nana ka u datugu. Kalandenw dontɔ sankaba kɔɔ, u siranna. ³⁵ Kumakan dɔ bɔka o sankaba la ko: «Nin ye ne Denke jɛnatɔmɔlen de ye. A' ye a lamɛn.» ³⁶ O kumakan bɔlen kɔ, u ma mawka si ye Yesu kelen kɔ. Kalandenw ye u makun, u ma u ka ko yelenw lakali mawka si ye o waati la. ³⁷ O dugusaje, u jiginnen ka bɔ kulu kan, jamaba taara Yesu kunben. ³⁸ Ce dɔ tun be jama la, o perenna ko: «Karamawka, ne b'i deli, i ka ne denke file, ne denke kelenpe don. ³⁹ Jine dɔ b'a mine, o yɔɔnin be a be kulo, jine b'a yigiyigi, fo kanga be bɔ a da la. O jine bɔ ko ka gelen a la, a bɔ b'a fari birindi kosebe. ⁴⁰ Ne ye i ka kalandenw deli ko u k'a gen, nka u ma se.» ⁴¹ Yesu y'a jaabi ko: «Aw kɔni, siya dannabali, mawka dulenw, ne na to aw fe yan ka aw ko munu fo tuma jumen? Na ni i denke ye yan.» ⁴² Den gerela a la tuma min na, jine y'a bin duguma k'a yigiyigi kosebe. Nka Yesu ye jine kɔɔka ka cɛnin keneya k'a segin a fa ma. ⁴³ Ala ka sebaayaba ye mawka be kabokoya. Ka u be kabakoyalɛn to Yesu ka ko kelenw be la, a y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: ⁴⁴ «A' ye aw tulo majɔ ka nin kuma lamɛn: mawka Denke bena don mawka bolo.» ⁴⁵ Nka u ma o kuma kɔɔ dɔn. O dogolen tun be u la walisa u kana o kɔɔ faamu. U sirannen ma se k'a jininka o ko la. ⁴⁶ Kalandenw tun be mawka jininka ko u la jumen ka bon tɔw be ye. ⁴⁷ Yesu ye u ka miirili dɔn. A ye denmisen dɔ ta k'a jɔ a kere fe, ⁴⁸ k'a fɔ u ye ko: «Min be nin denmisen mine kopuman ne kɔɔn, o be ne mine kopuman. Min be ne mine kopuman, o be ne cibaa de mine kopuman. Min ye aw be la dɔmawka ye, o de ye aw la mawka ye.» ⁴⁹ Yuhana ye kuma ta, a ko: «Karamawka, an ye ce dɔ ye, o tun be jinew gen i tɔɔ la, an y'a bali k'a ke, katuguni a te an dɔ ye.» ⁵⁰ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Aw kana a bali, katuguni min te aw jugu ye, o ye aw jin ye.» ⁵¹ Yesu tun ka kan ka bɔ dijɛ la ka taa sankolo la waati min na, o surunyalɛn, a y'i kun da Jerusalem kan. ⁵² A ye cidenw bila ka taa a jɛ. Olu taatɔ, u donna Samari dugu dɔ kɔɔ ko u be jatigila jini a ye. ⁵³ Nka o dugu mawka ma sɔn k'a ladon, k'a masɔɔ a kun dalɛn tun be Jerusalem kan. ⁵⁴ Kalanden Yakuba ni Yuhana y'o ye minke, u ko: «Matigi, i b'a fe an k'a fɔ ko tasuma ka jigin ka bɔ sankolo la ka u halaki wa?» ⁵⁵ Nka Yesu y'i yelemena u fan fe ka u kɔɔ kosebe.

⁵⁶ O kɔ, u taara dugu wɛrɛ la. ⁵⁷ Ka u to sira kan ka taa, cɛ dɔ y'a fɔ Yesu ye ko: «I taara kɔkɔ o kɔkɔ, ne na tugu i la.» ⁵⁸ Yesu y'a jaabi ko: «Wow bɛ kungo wuluw fɛ, naaw bɛ sanfɛ kɔkɔw fɛ, nka kɔkɔ tɛ Mɔkɔ Denkɛ fɛ min ye a yɛrɛ ta ye.» ⁵⁹ A y'a fɔ mɔkɔ wɛrɛ ye ko: «Tugu ne la.» Nka o cɛ ko: «Matigi, a to ne ka taa ne fa su don fɔlɔ.» ⁶⁰ Yesu y'a jaabi ko: «A to mɔkɔ salenw ka u ka mɔkɔw suw don, e kɔni ka taa ka Ala ka masaya kibarufɔ.» ⁶¹ Cɛ dɔ wɛrɛ fana y'a fɔ ko: «Matigi, ne na tugu i la, nka i ka sɔn ne ka taa ne sara ne so mɔkɔw la fɔlɔ.» ⁶² Yesu y'a jaabi ko: «Mɔkɔ o mɔkɔ bɛ misidaba minɛ k'a kɔ filɛ, o man kan ni Ala ka masaya ye.»

10 O kow kɔ, Matigi ye mɔkɔ biwoloɛula ni fila wɛrɛw jɛnatɔmɔ. A yɛrɛ tun bɛna se dugubaw ni yɔkɔ minnu bɛɛ la, a ye u fila-fila ci ka taa a jɛ o yɔkɔw la. ² A y'a fɔ u ye ko: «Suman tigɛta ka ca, nka baarakɛlaw ka dɔkɔ. O de kosɔn aw ka Sumantigi deli ko a ka baarakɛlaw ci ka taa a ka suman tigɛ. ³ A' ye taa! Ne bɛ aw ci ka taa i n'a fɔ sagadenw bɛ taa waraw cɛma. ⁴ Aw kana wari bilalan ta, wala dugutaa minɛn wala sabara. Aw kana jɔ ka mɔkɔ si fo sira la. ⁵ Ni aw donna so min kɔkɔ, aw k'a fɔ fɔlɔ ko: 'Hɛrɛ ka kɛ nin so kɔkɔ.' ⁶ Ni hɛrɛden dɔ kɔkɔlɔ yɛn, aw ka hɛrɛ na to a kan, n'ɔ tɛ, aw ka hɛrɛ na segin aw ma. ⁷ Aw ka to o so kɔkɔ. U mana min di aw ma, a' ye o dun ka o min, katuguni baarakɛla ka kan ni a sara ye. Aw kana yɛlɛma sow ni kɔkɔ cɛ. ⁸ Ni aw donna dugu dɔ kɔkɔ, ni olu ye aw minɛ kɔjuman, u bɛ dumuni minnu sigi aw kɔkɔ, a' ye olu dun. ⁹ A' ye o dugu kɔkɔ banabaatɔw kɛnɛya, k'a fɔ o dugu mɔkɔw ye ko Ala ka masaya surunyalen bɛ u la. ¹⁰ Nka ni aw donna dugu dɔ kɔkɔ, ni olu ma aw minɛ kɔjuman, aw ka taa u ka nɛdɛaw la k'a fɔ ko, ¹¹ hali u ka dugu buguri min kɔkɔlɔ aw senw la, aw bɛ o furafura u kama. O bɛɛ n'a ta, u ka nin dɔn ko Ala ka masaya surunyalen bɛ u la. ¹² Ne b'a fɔ aw ye ko: Sodɔmɛ kɔkɔ ko na mɔkɔya ka tɛmɛn o dugu ta kan kiritigɛ don na. ¹³ «Bɔkɛ bɛ i ye, Kɔrazɛn! Bɔkɛ bɛ i ye, Bɛtisayida! K'a masɔkɔ kabako minnu kɛra aw kɔkɔ, ni olu tun kɛra Tir ni Sidɔn kɔkɔ, sisan tun b'a kɔkɔ olu nimisara u ka jurumuɛw la a mɛnna, ka cafu fini don u la ka bugurijɛ kɛ u kun na. ¹⁴ O de la, Tir ni Sidɔn kɔkɔ ko na mɔkɔya ka tɛmɛn aw ta kan kiritigɛ don na. ¹⁵ E dun, Kapernaum, i bɛ miiri ko i na kɔkɔta fo sankolo la wa? Ayi, i na jigin fo jahanama kɔkɔ.» ¹⁶ A y'a fɔ a ka kalandenw ye fana ko: «Min bɛ aw lamɛn, o bɛ ne lamɛn. Min banna aw la, o banna ne la. Min banna ne la, o banna ne cibaa la.» ¹⁷ O ciden biwoloɛula ni fila jagalilɛn kɔsɛginna, u ko: «Matigi, hali jinɛw bɛ kolo an ye i tɔkɔ barika la!» ¹⁸ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ne ye Sitane bintɔ ye ka bɔ sankolo la, i n'a fɔ san yɛgɛyɛgɛ. ¹⁹ A filɛ, ne ye se di aw ma ka taama saw ni bunteniw kan, ani ka an juguba ka sebaayaw bɛɛ kɔngɔ aw senw kɔkɔ. Foyi tɛna se ka ko jugu kɛ aw la. ²⁰ O bɛɛ n'a ta, aw kana jagalɛ ko jinɛw kolola aw ye, nka a' ye jagalɛ katuguni aw tɔkɔw

sebenɛn bɛ sankolo la.» ²¹ O waati la, Yesu jagalɛla kɔsɛbɛ Ni Senu barika la, a ko: «Ne Fa, sankolo ni dugukolo Matigi, ne bɛ barika da i ye, k'a masɔkɔ i ye nin kow dogo hakilitigiw ni mɔkɔ kalannenbaw la, ka u jira denmisɛnw na. Dɔw, ne Fa, katuguni o de diyara i ye. ²² «Fɛnw bɛɛ donna ne bolo ne Fa fɛ. Ala Denkɛ ye min ye, mɔkɔ si tɛ o dɔn, fɔ ne Fa kelenpe. Ne Fa ye min ye, mɔkɔ si tɛ o dɔn, fɔ a Denkɛ kelenpe, ani a Denkɛ b'a fɛ k'a Fa jira mɔkɔ min na.» ²³ O kɔ, Yesu y'i yɛlɛma a ka kalandenw fan fɛ k'a fɔ olu dama ye ko: «Aw ye dubadenw ye aw ka fɛn yetaw kosɔn. ²⁴ Katuguni ne b'a fɔ aw ye ko, kira caman ni masakɛ caman tun b'a fɛ ka aw ka yetaw ye, nka u ma u ye, ka aw ka mentaw mɛn, nka u ma u mɛn.» ²⁵ O tuma la sariya karamɔkɔ dɔ wulɛla k'i jɔ ka Yesu dakɔkɔ, ko: «Karamɔkɔ, ne ka mun kɛ walisa ne ka jɛnamaya banbali kɔkɔ?» ²⁶ Yesu y'a jaabi ko: «Mun sebenɛn bɛ sariya la? I bɛ mun kalan a la?» ²⁷ O cɛ y'a jaabi ko: «I ka i Matigi Ala kanu ni i dusukun bɛɛ ye, ni i ni bɛɛ, ni i barika bɛɛ, ni i hakili bɛɛ ye, ani: I ka i mɔkɔ kɔkɔ kanu i ko i yɛrɛ.' » ²⁸ Yesu y'a fɔ a ye ko: «I ka jaabili jɛ na. I ka o kɛ, i na jɛnamaya.» ²⁹ Nka o sariya karamɔkɔ tun b'a fɛ ka jo di a yɛrɛ ma. A ye Yesu jɛninka ko: «Jɔn dun ye ne mɔkɔ kɔkɔ ye?» ³⁰ Yesu y'a jaabi ko: «Cɛ dɔ bɔra Jerusalem, ko a bɛ jigin ka taa Jeriko. Binkan-nikelaw binna o kan k'a wɔkɔ k'a jogin haali, k'a kirinɛn to yɛn ka taa. ³¹ O tuma la sarakalasebaa dɔ tɛmɛnna o sira fɛ. A y'o cɛ ye tuma min na, a tɛmɛnna sira fan dɔ fɛ. ³² O cogo la fana, Levite dɔ sera o yɔkɔ la k'a ye, o fana tɛmɛnna sira fan dɔ fɛ. ³³ Nka Samarika dɔ dugu taatɔ sera a ma k'a ye, a hinɛ donna o la. ³⁴ O gerɛla a la ka tulu ni diwɛn kɛ a jogindaw la ka u siri. O kɔ, a y'a layɛlɛn a yɛrɛ ka bagan kan ka taa n'a ye dunanjigin yɔkɔ dɔ la, k'i janto a la. ³⁵ O dugusajɛ, o Samarika ye wari dɛjɛ fila bɔ ka u di jatigikɛ ma k'a fɔ a ye ko: I janto o cɛ la. Ni i ye min kɛ a ye ka tɛmɛn o kan, ne kɔsɛgintɔ na o sara.' ³⁶ E jɛ na, binkannikɛlaw binna cɛ min kan, o cɛ saba la jumen kɛra a mɔkɔ kɔkɔ ye?» ³⁷ Sariya karamɔkɔ y'a jaabi ko: «Min makarila a la.» Yesu y'a fɔ a ye ko: «I yɛrɛ ka taa o kɔkɔ kɛ.» ³⁸ Ka Yesu ni a ka kalandenw to sira kan, a donna dugu dɔ kɔkɔ. Muso dɔ y'a ladon a ka so, o tɔgɔ ko Marte. ³⁹ Balimamusu dɔ tun bɛ Marte fɛ, ko Mariyama. O y'i sigi Matigi sen kɔkɔ k'a ka kumaw lamɛn. ⁴⁰ Marte hakili jaaaminɛn tun don a ka so kɔkɔ baara caman kosɔn. A taara k'a fɔ Yesu ye ko: «Matigi, ne balimamusu ye ne kelenpe to baara la, o tɛ i jɛnafɛn ye wa? A fɔ a ye ko a ka ne dɛmɛ.» ⁴¹ Matigi y'a jaabi ko: «Marte, Marte, i b'i yɛrɛ segɛn k'i kɔkɔgan fɛn caman na. ⁴² Mɔkɔ mago bɛ fɛn kelenpe de la. Mariyama ye niyɔkɔ juman de jɛnatɔmɔ, o tɛna bɔsi a la.»

11 Don dɔ la, Yesu tun bɛ Ala deli kɔkɔ dɔ la. A tilalɛn kɔ, a ka kalandenw dɔ y'a fɔ a ye ko: «Matigi, an dege Ala delili la, i ko Yuhana fana ye a ka kalan-

denw dege cogo min na.»² Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ni aw be Ala deli tuma min na, aw k'a fɔ ko: `An Fa, i tɔgɔ ka saniya, i ka masaya ka na.»³ An ka don o don dumuni di an ma.⁴ An ka jurumu w yafa an ma, katuguni an fana be yafa an hake tabaaw ma. I kana an don kɔɔɔɔɔɔ la.' »⁵ Yesu y'a fɔ u ye fana ko: «Aw la mɔgɔ jumɛn, ni teri dɔ b'a fe, ni a taara o segere dugutila fe k'a fɔ a ye ko: `Ne teri, i ka nbuurukun saba juru don ne la,<sup>6</sup> katuguni ne teri dɔ nana sisan ka bɔ taama la, foyi te ne bolo ka di a ma.'<sup>7</sup> Ni o y'i to so kɔɔɔ k'a jaabi ko: `I kana ne segen. Da sɔgɔra, ne ni ne denw dalen don. Ne te se ka wuli ka nbuuru di i ma.'⁸ Ne b'a fɔ aw ye ko, ni a ma wuli ka u di a ma teriya kosɔn, a na wuli k'a mago nbuuru beɛ di a ma a ka misenya kɔni kosɔn.⁹ Ne kɔni b'a fɔ aw ye ko: A' ye delili ke, aw na sɔɔɔɔ ke. A' ye pinili ke, aw na yeli ke. A' ye da kɔnkɔn, da na yeɛ aw ye.¹⁰ Mɔgɔ o mɔgɔ be delili ke, o be sɔɔɔ ke. Min be pinili ke, o be yeli ke. Min be da kɔnkɔn, da na yeɛ o ye.¹¹ Ni aw fen o fen denke be jɛge deli a fe, mɔgɔ be aw la min be sɔn ka sa di a den ma jɛge nɔ na wa? ¹² Walima ni aw dɔ den ye shɛfan deli, o be sɔn ka bunteni di a den ma shɛfan nɔ na wa? ¹³ Aw minnu ka jugu, ni aw be fen numanw di cogo dɔn aw denw ma, aw sankolola Fa tɛna Ni Senu di a delibaaw ma ka tɛmɛn aw ta di cogo kan kosebe wa?»¹⁴ Yesu tun be jine bobo gen ka bɔ ce dɔ la. Jine bɔlen kɔ, o ce sera ka kuma. Jama beɛ kabakoyara.¹⁵ Nka u dɔw ko: «A be jinɛw gen ka bɔ mɔgɔw la jinɛw kuntigi Belzebul de barika la.»¹⁶ Dɔ wɛrɛw tun b'a fe k'a kɔɔɔ, olu ye taamashyɛn kabakoma dɔ deli a fe ka bɔ sankolo la.¹⁷ Nka Yesu ye u ka miirilw dɔn, a y'a fɔ u ye ko: «Masaya o masaya, ni a fan kelen wulila a fan dɔ kama, o be tijɛ. So o so, ni a ka mɔgɔw wulila kɔnkɔn kama, o be tijɛ.¹⁸ Sitane fana, ni a wulila a yɛrɛ kama, a ka masaya na sigi cogo di? K'a masɔɔ aw ko ne be jinɛw gen Belzebul barika la.¹⁹ Ni ne be jinɛw gen ka bɔ mɔgɔw la Belzebul barika la, aw ka mɔgɔw dun be u gen jɔn barika la? Olu yɛrɛw na kiri tige aw kan.²⁰ Nka ni ne be jinɛw gen ni Ala bolo ye, o b'a jira ko Ala ka masaya sera aw ma.²¹ «Ni ce barikama dɔ be a ka so kɔɔsi, keɛke minɛnw b'a bolo, a ka fenw beɛ maralen be koɔnuman.²² Nka ce min barika ka bon ni a ta ye, ni o nana ka se sɔɔ a kan, a jigi tun be a ka minɛn minnu kan, a na olu bɔsi a la ka a bolofɛnw beɛ ce.²³ «Min te ne pin ye, o ye ne jugu de ye. Min te ne demɛ ka peni ke, o be tijɛni de ke.²⁴ «Ni jine bɔra mɔgɔw la tuma min na, a be yaala kɔɔ jintanw la ka lafiya kɔɔ pini. Ni a m'a kɔɔ, a b'a fɔ a yɛrɛ ye ko: `Ne bɔra ne ka so min kɔɔ, ne na kɔsegin ka taa yen.'²⁵ A kɔseginɛn b'a kɔɔ o so furalɛn labɛnɛn don.²⁶ O tuma la a be taa ka na ni jine woloɛula wɛrɛw ye minnu ka jugu ni a yɛrɛ ye, a ni olu be don o so kɔɔ k'u sigi yen. O cogo la o mɔgɔw laban ko na juguya ka tɛmɛn a fɔɔ ta kan.»²⁷ Ka Yesu to o kuma la, muso dɔ y'i to jama cɛma ka pɛrɛn ko: «Muso min ye i kɔɔ ta ka sin di i ma, o ye dubaden

ye!»²⁸ Yesu ko: «Ɔwɔ, nka minnu be Ala ka kuma lamɛn k'a ke, olu ye dubadenw de ye!»²⁹ Ka Yesu laminɛn to jama fe fo k'a degun, a ye kuma damine, a ko: «Bi mɔgɔw ka jugu. U be taamashyɛn kabakoma dɔ pini, nka taamashyɛn si tɛna jira u la ni kira Jonasi ta tɛ.³⁰ Jonasi kɛra taamashyɛn ye ka jira Ninivɛkaw la cogo min na, o cogo la Mɔgɔ Denke fana na ke taamashyɛn ye ka jira bi mɔgɔw la.³¹ Kiritige don na worodugu yanfan masa musoman na wuli ka bi mɔgɔw jalaki, katuguni ale nana ka bɔ dugukolo dan na walisa ka Solomani ka hakilitigiya kumaw lamɛn. Dɔ be yan min ka bon ni Solomani ye!³² Kiritige don na, Ninivɛkaw na wuli ka bi mɔgɔw jalaki, k'a masɔɔ Ninivɛkaw nimisara u ka jurumu w la Jonasi ka waajuli kosɔn. Dɔ be yan min ka bon ni Jonasi ye!³³ «Mɔgɔ si tɛ lanpa mana k'a dogo wala ka minɛn dɔ biri a da la, nka a b'a sigi so kɔɔ, walisa so kɔɔ donbaaw ka a yeelen ye.³⁴ Mɔgɔw nɛw ye a farikolo lanpa ye. Ni i jɛkisew ka kenɛ, i farikolo beɛ be yeelen na, nka n'i nɛw man ni, i farikolo beɛ be dibi la.³⁵ I yɛrɛ kɔɔsi, walisa i kɔɔna yeelen kana ke dibi ye.³⁶ O cogo la, ni i farikolo beɛ be kenɛ la, ni dibi tɛ a yɔɔ si la, a yɔɔw beɛ na kenɛ bɔ, i ko lanpa yeelen be kenɛ bɔ i ye cogo min na.»³⁷ Ka Yesu to o kuma la, Farisiɛn dɔ y'a deli ko a ka na tilɛɔfana dun ale ka so. Yesu donna o ka so kɔɔ k'i sigi dumuni la.³⁸ O Farisiɛn y'a ye ko Yesu ma a tɛge ko sani a ka dumuni ke minke, a kabakoyara.³⁹ Nka Matigi y'a fɔ a ye ko: «Aw Farisiɛnw kɔni be jifilɛnw ni tasaw kɔkanna ko ka u jɛ, k'a kɔɔ aw kɔɔw falɛn be binkanni kow ni juguya sifa beɛ la.⁴⁰ Hakilitanw! Ala min ye fenw kɔkanna dila, o ma u kɔɔ fana dila wa? ⁴¹ Nka aw ka u kɔɔ fenw di faantanw ma, o cogo la fenw beɛ na saniya aw ye.⁴² «Bɔnɛ be aw Farisiɛnw ye, k'a masɔɔ aw be nanaye ni nafɛnw ani nakɔfɛn tɔw beɛ jaka bɔ, nka aw be tilɛnɛnya kow ni Ala kanuya to yen. Aw tun ka kan ka nin belebelebaw ke, ka o fen misɛnw fana fara u kan.⁴³ «Bɔnɛ be aw Farisiɛnw ye, k'a masɔɔ Alabatoso kɔɔ sigi kɔɔ kɔɔw ani mɔgɔw ka aw fo fɛrɛkɛnɛw la, olu de ka di aw ye.⁴⁴ Bɔnɛ be aw ye, k'a masɔɔ aw bɔlen be kaburu dogolenw fe, mɔgɔw be taama u kan k'a sɔɔ u m'a dɔn.»⁴⁵ Sariya karamɔgɔw dɔ y'a fɔ a ye ko: «Karamɔgɔw, o kumaw fɔɔ, i be an fana lagosi.»⁴⁶ Yesu y'a jaabi ko: «Bɔnɛ be aw sariya karamɔgɔw fana ye, k'a masɔɔ doni minnu tali ka gɛlɛn, aw be olu da mɔgɔw kun, aw tɛ sɔn ka aw bolonkɔni kelen ke ka u demɛ.⁴⁷ Bɔnɛ be aw ye, katuguni aw be kiraw ka kaburuw dila koɔnuman, k'a kɔɔ aw benbaw de ye u faga.⁴⁸ O b'a jira ko aw sɔɔna aw benbaw ka kɛwalew ma, katuguni olu de ye kiraw faga, aw kɔni ye u ka kaburuw dila.⁴⁹ O de kosɔn fana Ala ka hakilitigiya ko: `Ne na kiraw ni cidɛnw ci u ma. U na u dɔw faga, ka tugu dɔ wɛrɛw nɔfe ka u kɔɔ.'⁵⁰ O beɛ na ke walisa kira minnu fagara kabini diɛ da tuma, olu joli pininkali ka ke bi mɔgɔw la,⁵¹ k'a damine Abel joli la fo ka taa bila Zakari joli ma,

o min fagara saraka bolan ni Alabatosoba ce. Daw, ne b'a fa aw ye, o joliw bee nininkali na ke bi magw la. ⁵² «Bane be aw sariya karamagw ye, k'a masaw aw ye donniya konnegge ta. Aw yerew ma don. Minnu tun b'a fe ka don, aw ye olu bali.» ⁵³ Yesu bolen ko o yoko la, sariya karamagw ni Farisienw y'a damine ka digi a la k'a dalajini cogo bee la. ⁵⁴ U tun b'a kolosi, walisa u k'a sendon sababu soko ka bo a yere da la kumaw la.

12 O waati la, jamaba y'u laje, u tun be magw waa caman bo, fo u tun be yelen tokon senw kan. Yesu ye kuma damine a ka kalandenw fe folo, a ko: «A' ye aw yerew kolosi Farisienw ka buurufunun fen na, o soko, u ka filankafoya. ² Foyi dogolen te min tena bo kene kan. Gundo si te ni a tena don. ³ O de koson aw ye fen o fen fa su fe dibi la, o na men kene kan tile fe. Ni aw ye fen o fen fa magw tulo soko sonekoko na, o welewele na da sow san fe. ⁴ «Ne teriw, ne b'a fa aw ye ko, minnu be magw farikolo faga ni u te se ka foyi ke o ko, aw kana siran olu je. ⁵ Aw ka kan ka siran min je, ne be o jira aw la. Fanga be Ala min fe ka magw faga, o ko, k'a ni fili jahanama koko, a' ye siran o de je. Daw, ne b'a fa aw ye, a' ye siran o de je. ⁶ «Cokonin duuru te feere wari misen fila la wa? O bee n'a ta, Ala te pine hali u kelen ko. ⁷ Aw koni, hali aw kunsigi bee dama donnen don. Aw kana siran, aw ka fisa cokonin caman ye! ⁸ «Ne b'a fa aw ye ko, magw o magw mana jo a la magw je na ko a ye ne ta ye, magw Denke fana na jo a la Ala ka melekew je soko ko o tigi ye ale ta ye. ⁹ Nka min be i dalace ne la magw je na, magw Denke fana na i dalace o la Ala ka melekew je soko. ¹⁰ «Magw o magw be kuma jugu fa magw Denke ma, o na yafa a ma, nka ni min ye Ni Senu togi tije, yafa tena ke o ma. ¹¹ «Ni magw taara ni aw ye Alabatosow kono ani kiritigelaw ni fangatiwi je soko, aw hakili kana paami aw ka jaabili ni aw ka fota la, ¹² k'a masaw aw ka kan ka kuma minnu fa, Ni Senu na aw kalan olu la o waati yere la.» ¹³ Ce do y'i to jama la k'a fa Yesu ye ko: «Karamagw, a fa ne bali-make ye ko a ka an fa ciyen tila an ce.» ¹⁴ Yesu y'a jaabi ko: «Ne teri, kon ye ne sigi ka ke aw ka kiritigela wala aw ka ciyentilabaa ye?» ¹⁵ A y'a fa u bee ye ko: «A' ye aw janto aw yerew la ka aw yerew kolosi wasabaliya bee ma, katuguni magw ka nafolo caya o caya, a ka penamaya te bo o la de.» ¹⁶ O tuma la a ye nin ntalen da u ye, ko: «Ce nafolotigi do ka sene diyara kosebe. ¹⁷ A y'i miiri ko: `Ne na mun ke sa, katuguni ne ka suman bee lasagon yoko te yen?' <sup>18</sup> A ko: `A file, ne na nin de ke. Ne na ne ka jiginew ci ka do werew jo ka u bonya folo taw ye. Ne na ne ka suman ni ne bolofenw bee laje u kono. ¹⁹ O ko, ne n'a fa ne yere ye ko fen caman maralen be ne ye san caman je. Ne na ne lafiya, ka dumuni ke ka minni ke ka n'penaje.' ²⁰ Nka Ala y'a fa a ye ko: `Nalonma! Bi su fe i ni na mine i la. O tuma la, i ye nin fen minnu laje, olu dun na ke kon ta ye?' ²¹ Ayiwa magw o magw be nafoloba laje a yere diyanekow kama, k'a soko

a te nafolotigi ye Ala ta fan fe, o be ten.» ²² O tuma la Yesu y'a fa a ka kalandenw ye ko: «O de koson ne b'a fa aw ye ko: Aw kana hami aw balo ko la, ko aw na mun dun? Aw kana hami aw feerebo ko la ko aw na mun fini don? ²³ K'a masaw magw ni ka girin dumuni ma, farikolo ka girin fini ma. ²⁴ A' ye miiri nkankan kono ko la. U te danni ke, u te suman tige. Fen mara yoko wala jigine yere te u fe, o bee n'a ta, Ala be u balo. Aw man fisa kono ye kosebe wa? ²⁵ Aw la magw jumen be se ka hali donnin fara a yere si dama kan ni hami ye? ²⁶ O de koson, ni aw te se ka o fen fitinin ke, mun y'a to aw be hami ko to la? ²⁷ A' ye miiri kungo kono bagaw falen cogo la. U te baara ke, u te paratali ke, o bee n'a ta ne b'a fa aw ye ko masa Solomani ni a ka faamaya bee, a ka finiwi si ma o бага feerew la kelen bo ceje la. ²⁸ Bin min be kungo kono bi, k'a soko tasuma na a jeni sini, ni Ala be o feere bo ten, a tena aw feere bo ka temen o kan kosebe wa? Aw ka dannaya ka dogo. ²⁹ Aw na min dun ka min min, aw kana hami olu pinili la, aw kana sigasi-ga u soko la. ³⁰ Siya minnu te Ala don, olu bee be o fenw bee jini, nka aw Fa b'a don ko aw mago be olu la. ³¹ Aw kono ka Ala ka masaya de jini. O ko, Ala na o fenw bee di aw ma ka fara o kan. ³² «Aw kana siran, sagakuluninn, k'a masaw a diyara aw Fa ye ka a ka masaya di aw ma. ³³ A' ye aw bolofenw feere ka o wari di faantanaw ma. A' ye foroko kokobaliw dila aw yerew ye ka nafolo banbali laje sankolo la, nson te se yen, ntumu te se ka a tije. ³⁴ K'a masaw i ka nafolo be yoko min na, i dusukun miirili fana be yen. ³⁵ «Aw cesirilen ni aw ka lanpa manalenw ka to. ³⁶ Aw ka ke i ko baaraden minnu be u kuntigi makono, ni a be na ka bo kono yoko la tuma min na, walisa ni a nana ka da kono, u ka da yele a ye joona. ³⁷ Ni kuntigi nana ka baaraden minnu soko a penafileli la, olu ye dubadenw ye. Ne b'a fa aw ye tije la ko a na a cesiri ka u lasigi dumuni la ka dumuni tilatila u ce. ³⁸ Ni a nana dugutila fe wala duguje da fe ka u soko a penafileli la, olu ye dubadenw ye. ³⁹ Aw k'a don ko ni sotigi tun ye nson na tuma don, a tun na to a je na walisa a ka so daw kana kari. ⁴⁰ Aw fana labennen ka to, k'a masaw aw te miiri ko magw Denke be na waati min na, a be na o waati yere de la.» ⁴¹ Piere y'a fa a ye ko: «Matigi, i be nin ntalen da an dama koson wa, wala magw bee koson?» ⁴² Matigi y'a jaabi ko: «Sokunasigibaa dannamagw hakiliman min kuntigi b'a bila a ka kon to kun na ka u ka dumuni ko penabo a waati latigelen na, o ye joni ye? ⁴³ O jonke min make nalen y'a soko a b'a ke a cogo la, o ye dubaden ye. ⁴⁴ Tije la ne b'a fa aw ye ko o make na o jonke sigi a bolo fen bee kun na. ⁴⁵ Nka ni o jonke y'i miiri a yere kono ko a make na men yen, ni a y'a damine ka a jonkon cemanw ni musomanw gosi, ka dumuni ke ka minni ke k'i fa folo la, ⁴⁶ ayiwa o jonke te a penafile don min na, a te waati min don, a make be na o waati yere de la. A na o jonke halaki ka a niyoko di a ma dannabaliw fe. ⁴⁷ «Jonke min

ye a make sago don, ni a ma labenni ke ka baara ke ka kepe ni o sago ye, o na gosi kosebe. ⁴⁸ Nka jonke min ma a make sago don, ni a ye ko dow ke minnu ka kan ni gosili ye, o na gosi donnin. Fen caman dira min ma, fen caman na jini o fe. Fen caman kalifara min ma, fen caman jininkali na ke o tigi la ka temen o kan. ⁴⁹ «Ne nana tasma kerun dugukolo kan. Ni sisan tun y'a soko a manana ka ban, o tun na diya ne ye. ⁵⁰ Batiseli do be yen, wajibi don ne ka temen o fe. Ne korokolen be kosebe sani o ka ke ka dafa. ⁵¹ Aw be miiri ko ne nana here ke dugukolo kan wa? Ayi dere, ne b'a fo aw ye, fo tilali. ⁵² Kabini sisan, moko duuru na soko so kelen koko, u na tila. Moko saba na ke moko fila kama, moko fila na ke moko saba kama. ⁵³ Fa na ke a denke kama, denke na ke a fa kama. Ba na ke a denmuso kama, denmuso na ke a ba kama. Muso na ke a denke muso kama, furumusos na ke a biranmuso kama.» ⁵⁴ Yesu y'a fo jama ye fana ko: «Ni aw be sankaba wulito ye tilebin yanfan fe tuma min na, aw b'a fo o koroknin bee ko sanji be na, a be ke ten. ⁵⁵ Ni fiye be ci ka bo worodugu yanfan fe, aw b'a fo ko funteni na ke, a be ke ten. ⁵⁶ Filankafow! Aw be dugukolo ni sankolo ne faranfasi don, mun y'a to aw te nin waati kow faranfasi? ⁵⁷ «Mun y'a to aw te sira tilenen faranfasi aw yere ma? ⁵⁸ Ka i ni i kirikokon taato to kiri koro la, i jija i ka tila a la ka aw to sira kan, walisa a kana taa ni i ye kiritigela ne koro, kiritigela kana na i don garadike bolo, garadike kana na i bila kaso la. ⁵⁹ Ne b'a fo i ye ko i tena bo yen fewu sani i ka o juru bee sara, hali korokome kelen tena to.»

13 O waati la, Pilate tun ye Galileka minnu faga ka u to saraka baganw fagali la, ka u joli ni u ka saraka baganw joli naami kokon na, moko dow taara o kow kibarun fo Yesu ye. ² Yesu y'a fo u ye ko: «Aw be miiri ko o Galilekaw tun ye jurumukelaw ye ka temen Galileka to bee kan, ko o de kosoko u korokola ten wa? ³ Ne b'a fo aw ye ko ayi dere, nka ni aw ma nimisa aw ka jurumuw la, aw bee na halaki ten. ⁴ Siloe sankanso jan binna moko tan ni segin minnu kan ka u faga, aw be miiri ko olu tun ye kojugukelaw ye ka temen Jerusalemka to bee kan wa? ⁵ Ne b'a fo aw ye ko ayi dere, nka ni aw ma nimisa aw ka jurumuw la, aw bee na halaki ten.» ⁶ Yesu ye nin ntalen da ko: «Torosun do turulen tun be ce do ka rezen nakola. A taara den jini a la, nka a ma den koro. ⁷ O tuma la a y'a fo a senekela ye ko: 'Ne san saba file nin ye, ne be den jini nin torosun na, ne ma do koro. A tige. Mun y'a to a be dugukolo la ten fu?' ⁸ Nka senekela y'a jaabi ko: 'Ne kuntigi, a to yan ka san kelen ke folo. Ne na dinga sen k'a lamini ka moko don a la. ⁹ Ni a denna, o na ne. N'o te, i n'a tige.' » ¹⁰ Lafije don do la, Yesu tun be moko kalan na Alabatoso do koro. ¹¹ Muso do tun be yen, jinebana tun b'a la kabini san tan ni segin. A kurulen tun be o fe, a tun te se k'i latilen. ¹² Yesu y'a ye minke, a y'a wele k'a fo a ye ko: «Muso, i tilara ka bo i ka bana bolo bi.» ¹³ Yesu

y'a bolow da a kan. O koroknin bee, a latilenna, a ye Ala bonya. ¹⁴ Nka Alabatoso kuntigi diminna katuguni Yesu ye banabaato do keneya lafije don na. A y'a fo jama ye ko: «Baara ka kan ka ke tile koroko de koro. Aw ka na o donw la walisa aw ka keneya. Aw kana na lafije don na.» ¹⁵ Matigi y'a jaabi ko: «Filankafow! Aw bee kelen-kelen te aw ka misi wala aw ka fali foni lafije don na ka taa a lamin wa? ¹⁶ Nin muso min ye Ibrahimabokon do ye, ni a sirilen tun be Sitane fe kabini san tan ni segin, o tun man kan ka koroknya lafije don na wa?» ¹⁷ Yesu y'o fo tuma min na, a juguw bee maloyara, nka jama bee nagalila a ka koba kelenw kosoko. ¹⁸ Yesu y'a fo u ye ko: «Ala ka masaya ni mun kolen be kokon fe? Ne be a ni mun kepe? ¹⁹ A kolen be mutarde kise fe. Moko do y'a ta k'a seri a ka nakola. A bonyara ka ke jirisunba ye. Koroknana ka u ka naaw da a bolow la.» ²⁰ Yesu y'a fo fana ko: «Ne be Ala ka masaya ni mun kepe? ²¹ A kolen be buurufunun fen do fe. Muso do y'o ke farinimugu kilo mugan ni duuru la k'a kokni fo a bee fununna.» ²² Yesu tun be dugubaw ni dugu misenw yaala, a kun dalen tun be Jerusalem kan. A taato tun be moko kalan. ²³ Moko do y'a jininka ko: «Matigi, moko minnu na kisi, olu dama ka moko wa?» Yesu y'a jaabi ko: ²⁴ «A' y'a jija ka don da dokomannin fe, katuguni ne b'a fo aw ye ko moko caman na cogo jini ka don, nka u tena se. ²⁵ «Ni dutigi wulila ka da soko tuma min na, ka aw to kenema, aw n'a damine ka jo da la ka da kokokni k'a fo ko: 'Matigi, da ye an ye.' A na aw jaabi ko a ma aw bo korokni. ²⁶ O tuma la aw n'a damine k'a fo a ye ko: 'An ye dumuni ke ka minni ke i ne na, i ye an kalan an ka duguw kokon la.' ²⁷ Ale na aw jaabi ko a ma aw bo korokni, ko aw ka bo a koro, aw kojugukelaw bee. ²⁸ O korokni la aw na kasi ka aw jinw nimi yen, ni aw ye Ibrahimani Isaka ni Yakuba ani kiraw bee ye Ala ka masaya la tuma min na, k'a koro aw fililen be kenema. ²⁹ Moko do be na ka bo koro ni tilebin ani saheli ni worodugu yanfan fe, ka u sigi dumuni la Ala ka masaya la. ³⁰ O tuma la, korokni do na ke ne moko ye. Nemoko do na ke korokni ye.» ³¹ O tuma la, Farisien do gerela Yesu la k'a fo a ye ko: «Taa ka bo yan, katuguni Herode b'a fe ka i faga.» ³² Yesu ye u jaabi ko: «A' ye taa a fo o waraninkalan ye ko: Bi ani sini, ne be jinew gen ka bo moko la, ka banabaato keneya. A tile sabanan don, ne na tila o la. ³³ O bee n'a ta, wajibi don ne ka to sira kan ka taa, bi ani sini ani sinikene, katuguni a bennen te kira do ka faga korok were ni Jerusalem te. ³⁴ «Jerusalem, Jerusalem, e min be kiraw faga, ka Ala ka cidenw bon ni kabakurunw ye ka u faga, ne tun b'a fe sijne caman ka i ka moko laje ne fe i ko she be a denw laje a kaman koro cogo min na, nka aw ma soko! ³⁵ A file, aw ka so lankolon na to aw ye. Ne b'a fo aw ye ko, aw tena ne ye tun sani aw k'a fo ko: 'Min nato file Matigi toko la, o ye dubaden ye!' »

14 Lafijne don do la, Yesu taara Farisienw la mɔɔɔba do ka so ka dumuni ke yen. Farisien minnu tun be yen, olu tun b'a kolɔsi. ² Ce do tun be yen, farikolo fununbana tun b'a la. ³ Yesu ye kuma ta ka sariya karamɔɔɔw ni Farisienw nininka ko: «Ka keɔne ni sariya ye, a dagalen be ka banabaato keneya lafijne don na wa, wala a dagalen te?» ⁴ Nka u m'a jaabi. O tuma la, Yesu ye o banabaato ta k'a keneya k'a bila ka taa. ⁵ O ko, a y'a fo u ye ko: «Ni aw do denke wala a ka misi binna kolɔn koɔ, a tena teliya ka o labo, hali lafijne don na wa?» ⁶ U ma se k'a jaabi o ko la. ⁷ Mɔɔɔ minnu welela dumuni la, Yesu ye ntalen da olu ye, katuguni a y'a kolɔsi ko u tun be nefɛ sigiyɔɔɔw nenatɔɔɔ. A y'a fo u ye ko: ⁸ «Ni mɔɔɔ do y'i wele koɔɔ dumuni la, i kana taa i sigi nefɛ sigi koɔɔ la. I t'a don yala ni mɔɔɔ min jɔɔɔ ka bon ni i ta ye, ko o fana welelen be. ⁹ Min ye aw fila be wele, ni o nana k'a fo i ye ko i ka sigi koɔɔ di nin ce ma, o tuma la i maloyalen na taa i sigi koɔɔ sigi koɔɔ la. ¹⁰ Nka ni i welela, taa i sigi koɔɔ sigi koɔɔ la, walisa i welebaa mana na, a k'a fo i ye ko: `Ne teri, taa i sigi nefɛ sigi koɔɔ la.' O tuma la i na bonyali koɔɔ i dumunikɔɔɔw ne na. ¹¹ Mɔɔɔ o mɔɔɔ be a yeɔ koɔɔ, o na majigin. Mɔɔɔ o mɔɔɔ be a yeɔ majigin, o na koɔɔta.» ¹² Min ye Yesu wele dumuni la, a y'a fo o fana ye ko: «Ni i be dumuniba laben tile fe wala su fe, i kana i teriw wele, wala i badenw, wala i balimaw, wala i sigijɔɔɔw nafolotigiw. Olu fana be se ka i wele dumuni la ka i ka weleli juru sara. ¹³ Nka n'i be dumuniba laben, i ka faantanw ni mɔɔɔ fijemaw ni nabaraw ani fiyentɔɔ wele. ¹⁴ I na duba koɔɔ, katuguni olu tena se ka i ka weleli juru sara. I na o sara koɔɔ mɔɔɔ tilennenw suw kununli don na.» ¹⁵ O dumunikelaw la kelen ye o kuma men minke, a ko: «Min na dumuni ke Ala ka masaya la, o ye dubaden ye.» ¹⁶ Nka Yesu y'a fo a ye ko: «Ce do ye sula fanaba laben ka mɔɔɔ caman wele. ¹⁷ Dumuni waati selen, a ye a ka baaraden ci ka taa a fo mɔɔɔ welelenw ye ko: `A' ye na, katuguni fen be labenna ka ban.' <sup>18</sup> U be kelen-kelen binna yafa jini na ni dusu kelen ye. Foɔ y'a fo a ye ko: `Ne ye foro do san, ne ka kan ka taa o file. Ne b'i deli, i ka yafa ne ma.' ¹⁹ Do weɔ y'a fo a ye ko: `Ne ye ntura tan san, ne be taa u koɔɔ. Ne b'i deli, i ka yafa ne ma.' <sup>20</sup> Do weɔ fana y'a fo ko: `Ne ye muso furu sisan, o de y'a to ne te se ka taa.' ²¹ Baaraden seginna ka taa o kuntigi fe ka o kow be lakali a ye. Dutigi diminna, a y'a fo a ka baaraden ye ko: `I teliya ka taa dugu ferekenew ni nbedaw la ka faantanw ni mɔɔɔ fijemaw ni fiyentɔɔw ani nabaraw wele ka na n'u ye yan.' <sup>22</sup> O kelen, baaraden y'a fo a ye ko: `Ne kuntigi, i ye min fo, o kera, nka hali o, so ma fa.' ²³ Kuntigi y'a fo baaraden ye ko: `Taa sirabaw ani sinsan kerefelaw la ka mɔɔɔw karaba ka na, walisa ne ka so ka fa. ²⁴ Ne b'a fo aw ye ko, mɔɔɔ minnu tun welela, olu si tena ne ka surɔfana nene!' » ²⁵ Jamaba tugulen tun be Yesu koɔɔ. A y'i yeɔema u fan fe k'a fo u ye ko: ²⁶ «Ni

mɔɔɔ do nana ne koɔɔ, ni o ma a fa koniya, ani a ba, ni a muso ni a denw, ni a balimakew ni a balimamusow, ani a yerekun fana, a te se ka ke ne ka kalanden ye. ²⁷ Min te a gengenjiri ta ka tugu ne la, o te se ka ke ne ka kalanden ye. ²⁸ Aw la jumen, ni a b'a fe ka sankanso jan jo, a tena i sigi foɔ k'a jo songo jate k'a file ni fen b'a bolo k'a laban wa? ²⁹ A be siran ko ni a y'a ju ko, n'a ma se k'a to laban, o yebaaw be n'a damine ka yeɔ ko a ma, ³⁰ k'a fo ko: `Nin ce ye so jpli damine, nka a ma se k'a laban.' ³¹ Wala masake jumen, n'a be taa masake weɔ keɔ, a tena i sigi foɔ k'i miiri ni a ni ce waa tan be se ka masake weɔ ni ce waa mugan kunben wa? ³² Ni a te se, ka masake do to koɔɔ jan, a na cidenw bila ka taa u ce laben cogo jini. ³³ O cogo la, aw la mɔɔɔ o mɔɔɔ te jen a bolofenw be ko, o te se ka ke ne ka kalanden ye. ³⁴ «Kɔɔ ka ni, nka ni a timiya boɔa a la, mun na a timiya tun? ³⁵ A te foyi ne dugukolo la, a te se ka ke koɔɔ ye foro la fana, mɔɔɔ b'a fili kenema. Tulo be min fe ka lamenni ke, o ka lamenni ke del!»

15 Faama wari minebaaw ni jurumutɔw be gerela Yesu la k'a ka kuma lamen. ² Farisienw ni sariya karamɔɔɔw tun be dajukoɔ kuma fo, u ko: «Nin ce be jurumutɔw mine kopuman, a ni u be dumuni ke jɔɔɔ fe.» ³ Yesu ye nin ntalen da u ye ko: ⁴ «Aw la mɔɔɔ jumen, ni saga kemɔ b'a fe, ni olu la kelen tununna, a tena a to bikɔɔɔɔ ni koɔɔɔ to kungokolon koɔɔ, ka taa o tununnen jini, fo ka a ye wa? ⁵ Ni a y'a ye tuma min na, a pagalito b'a da a kamankun kan. ⁶ A selen so, a be a teriw ni a sigijɔɔɔw wele k'a fo u ye ko: `An ka pagali koɔɔ fe, k'a masoɔ ne ye ne ka saga tununnen ye.' ⁷ O cogo la, ne b'a fo aw ye, ni jurumukela kelen nimisara a ka jurumuɔw la, pagali be ke sankolo koɔɔ o tigi koɔɔ ka temen mɔɔɔ tilennen bikɔɔɔɔ ni koɔɔɔ kan, minnu mago te nimisali la. ⁸ «Muso jumen, ni warije tan b'a fe, ni o kelen tununna, a tena lanpa mana ka so furan k'a jini kosebe, fo k'a ye wa? ⁹ Ni a y'a ye tuma min na, a b'a terimusow ni a sigijɔɔɔw musow wele k'a fo u ye ko: `An ka pagali koɔɔ fe, k'a masoɔ ne ye ne ka warije tununnen ye.' ¹⁰ O cogo la ne b'a fo aw ye, ni jurumukela kelen nimisara a ka jurumuɔw la, pagali be ke Ala ka meɔekew cema o tigi koɔɔ.» ¹¹ Yesu y'a fo fana ko: «Denke fila tun be ce do fe. ¹² Denke doɔmannin y'a fo a fa ye ko: `Ne fa, i ka ne niyoɔ di ne ma ka bo i ka nafolo la.' O tuma la fa ye a ka nafolo tila a denke fila ce. ¹³ Tile dama do temennen ko, denke doɔmannin y'a niyoɔ wari be laje ka taa jamana jan do la, k'a be tije yen kakalaya la. ¹⁴ A ka wari be bannen ko, koɔɔɔ donna o jamana la, a ka balo desera. ¹⁵ A taara don baara la o jamana mɔɔɔ do fe, o y'a bila ka taa a ka forow la ka lew koɔɔsi. ¹⁶ Lew tun be jiriden minnu dun, a tun b'a fe ka a yeɔ koɔɔ fa ni olu ye, nka mɔɔɔ si ma foyi di a ma. ¹⁷ A ye hakili koɔɔ minke, a ko: `Baaraden caman be ne fa ka so, u be dumuni ke fo k'a to to, ne koɔɔ be sa koɔɔ bolo

yan. ¹⁸ Ne na wuli ka taa ne fa ka so, k'a fɔ a ye ko: Ne fa, ne ye Ala hake ta, ne ye e fana hake ta. ¹⁹ Ne man kan ka wele i denke tun. I ka ne mine i ko i ka baaraden dɔ. ²⁰ A wulila ka taa a fa ka so. K'a to yɔɔ jan, a fa y'a natɔ ye, a hine donna a la. A bolila ka taa i meleke a denke kan na k'a da susu. ²¹ Denke y'a fɔ a fa ye ko: `Ne fa, ne ye Ala hake ta, ne ye e fana hake ta, ne man kan ka wele i denke tun.' <sup>22</sup> Nka a fa y'a fɔ a ka baaradenw ye ko: `A' y'aw teliya ka na ni dulɔki bee la numan ye, ka o don a kan na, ka bololanegɛ don a bolola, ka sabara don a sen na. ²³ A' ye na ni misiden tɔɔɔɔɔ ye k'a faga. An ka dumuni ke ka nagali, ²⁴ k'a masɔɔɔ ne denke min file nin ye, o salen tun be, a penamayara. A tun tununna, a yera.' U ye penaje damine. ²⁵ «A denke fɔɔ tun be foro la. O surunyalen so la, a ye fɔɔɔɔɔ ni dɔɔɔɔɔ men. ²⁶ A ye baaraden dɔ wele ka o jininka o penajekan sababu la. ²⁷ O y'a jaabi ko: `I dɔɔɔɔɔ nana, i fa ye misiden tɔɔɔɔɔ faga a ye, katuguni a y'a kenema sɔɔɔ.' <sup>28</sup> Denke fɔɔɔɔɔ diminna, a ma sɔɔɔ ka don so kɔɔɔ. A fa bɔra ka taa a deli. <sup>29</sup> Nka a y'a fɔ a fa ye ko: `Ne san caman file nin ye, ne be baara ke i ye. Ne ma i kan bila tuma si. O bee n'a ta, i ma hali baden kelen di ne ma, walisa ne ni ne teriw ka nagali kɔɔɔɔɔ fe. ³⁰ Nka i denke min file nin ye, a ye i ka nafolo bee tije jatɔmusow la. A nalen, i ye misiden tɔɔɔɔɔ faga a ye!' ³¹ A fa y'a jaabi ko: `Ne den, i be ne fe yan tuma bee, ne ka fenw bee ye i ta ye. ³² Nka an ka kan ka nagali ka an penaje, k'a masɔɔɔ i dɔɔɔɔɔ min file nin ye, o salen tun be, a penamayara. A tun tununna, a yera.' »

16 Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye fana ko: «Ce nafolobatigi dɔ tun be yen, kunnasigibaa dɔ tun b'a fe, mɔɔɔɔɔ ye o sendon ko o be a kuntigi ka nafolo tije. ² Kuntigi ye o kunnasigibaa wele k'a fɔ a ye ko: `Ne be min men i ko la, o ye mun ye? An ka jate mine, katuguni i te se ka to ne ka nafolo kun na tun.' <sup>3</sup> O tuma la, kunnasigibaa y'a fɔ a yere kɔɔɔ ko: `Ne na mun ke sa? Ne kuntigi be ne bɔ a ka nafolo kun na. Ne te se ka sene ke. Delili maloya be ne la. ⁴ ɔnhɔn! Ne na min ke, ne be o dɔn, walisa ni ne bɔra nafolo kun na, mɔɔɔɔɔ dɔɔɔ ka ne ladon u ka so.' ⁵ O tuma la minnu ye juru ta a kuntigi fe, a ye u kelen-kelen wele. A y'a fɔ fɔɔ ye ko: `Ne kuntigi ka joli b'i la?' <sup>6</sup> O y'a jaabi ko: `Tulu bidon kemɛ.' A y'a fɔ a ye ko: `I ka seben ta k'i sigi joona ka tulu bidon biduru seben.' <sup>7</sup> O kɔ, a y'a fɔ dɔ weɛ ye ko: `E dun, i ta ye joli ye?' O y'a jaabi ko: `Nɔ bɔre kemɛ.' A y'a fɔ o ye ko: `I ka seben ta ka nɔ bɔre bisegin seben.' ⁸ Kuntigi ye o kunnasigibaa tilenbali tanu a ka keguya kosɔɔ, k'a masɔɔɔ nin dije mɔɔɔɔɔ be kow ke ni keguya ye u ni kɔɔɔɔɔ ce, ka temen keneyeelendenw kan. ⁹ «Ne kɔni b'a fɔ aw ye ko: A' ye teriw sɔɔɔ aw yerew ye ni tilenbaliya nafolo ye, walisa ni o banna, u ka aw ladon sigi yɔɔɔɔɔ banbaliw la. ¹⁰ Min ye dannamɔɔɔ ye ko fitin-inw ko la, o ye dannamɔɔɔ ye kobaw fana ko la. Min ye tilenbali ye ko fitininw ko la, o ye tilenbali ye kobaw

fana ko la. ¹¹ O de kosɔɔ, ni aw te dannamɔɔɔɔɔ ye nin tilenbaliya nafolo kow la, jɔni na nafolo sebe kalifa aw ma? ¹² Ni aw ma ke dannamɔɔɔɔɔ ye mɔɔɔɔ weɛw ka nafolo ko la, jɔni na aw yerew ta di aw ma? ¹³ «Baaraden si te se ka baara ke kuntigi fila ye, katuguni a na dɔ koniya k'a tɔ kelen kanu, wala a na i kɔɔɔ kelen na k'i mago bɔ dɔ la. Aw te se ka baara ke Ala ye k'a ke nafolo fana ye.» ¹⁴ Farisienw fana ye o kumaw bee men minke, u ye yeɛɛ bɔ Yesu ma, k'a masɔɔɔ nafolo ko tun ka di u ye. ¹⁵ A y'a fɔ u ye ko: «Minnu be u yerew jate tilennenw ye mɔɔɔɔɔ ne na, o ye aw de ye, nka Ala be aw dusukunw dɔn, katuguni ko min be bonya Hadamadenw fe, o haramulen be Ala fe. ¹⁶ «Sariya ni kiraw ka kitabuw tun be yen fo ka na se Yuhana Batiselikela ka waati ma. Kabini o tuma la, Ala ka masaya Kibaru Duman be fɔ, mɔɔɔɔɔ bee be u jija ka don a la. ¹⁷ Sankolo ni dugukolo be se ka temen, nka sariya sebeden si tena bɔ a la. ¹⁸ «Mɔɔɔ o mɔɔɔ be a muso furu sa ka dɔ weɛ furu, o be jatɔya ke. Min be muso furu salen furu, o be jatɔya ke. ¹⁹ «Ce nafolobatigi dɔ tun be yen, a tun be lomaasa fini don ka faama dumuni ke k'i penaje don o don. ²⁰ Ce segenbaatɔ dɔ dalen tun be o ka so da la, o tɔɔ ko Lazare. Joliw tun be a fari yɔɔɔ bee la. ²¹ Dumuni murumuru minnu tun be bin ka bɔ nafolobatigi ka tabali la, a tun b'a fe ka olu dun. Wuluw tun be na ka a ka joliw lanɔ. ²² Ayiwa o segenbaatɔ sara, melekwɛ y'a ta k'a bila Ibrahimia kere fe. Nafolobatigi fana sara, a su donna. ²³ «K'a tɔɔɔɔɔɔ to Hadesi kɔɔɔ, a y'a ne kɔɔɔɔɔ ka Ibrahimia ye yɔɔɔ jan, ka Lazare fana ye o kere fe. ²⁴ O tuma la a perenna ko: `Ne fa Ibrahimia, makari ne la! I ka Lazare bila ka taa a bolonkɔni nun su ji la ka na ne nenkun sumaya, katuguni ne tɔɔɔɔɔɔɔ be nin tasuma kɔɔɔ kosebe.' <sup>25</sup> Ibrahimia y'a jaabi ko: `Ne den, i hakili jigina a la ko i ye i ka fen numanw bee sɔɔɔ k'i to dije la, o cogo la Lazare ye ko jugu de sɔɔɔ. Sisan ale be nesuma na, e kɔni be negan na. ²⁶ Ka fara o bee kan, folon dingeba be an ni aw ce, fo minnu b'a fe ka bɔ yan ka taa aw fe yen, olu te se. Minnu b'a fe ka bɔ yen ka na yan, olu fana te se.' ²⁷ O tuma la nafolobatigi ko: `Ne fa, ne b'i deli, i ka Lazare bila ka taa ne fa ka so, <sup>28</sup> katuguni ne balimake duuru be yen. A ka taa u lasɔmi, walisa u fana kana na nin tɔɔɔ kɔɔɔ la.' <sup>29</sup> Ibrahimia y'a jaabi ko: `Musa ni kiraw ka kumaw be u bolo, u ka olu lamen.' ³⁰ Nka a ko: `Ayi, ne fa Ibrahimia, nka ni mɔɔɔ kelen su kununna ka taa u fe yen, u na nimisa u ka jurumu la.' <sup>31</sup> Ibrahimia y'a fɔ a ye ko: `Ni u te Musa ni kiraw ka kumaw lamen, hali ni mɔɔɔ dɔ kununna ka bɔ suw ceɛma, u tena dannaya ke.' »

17 Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «Kunnatijeni kow te se ka to keɔɔɔ ye, nka mɔɔɔ min be olu ke, kɔne be o tigi ye. ² Min be nin denmisenw la kelen kunnatije, ni kabakurunba tun sirila o kan na ka a fili kɔɔɔji la, o tun ka fisa a ma ni o keli ye. ³ A' ye aw yerew kɔɔɔɔi o kow ma. «Ni i balima ye jurumu ke, a kɔɔɔɔ. Ni

a nimisara, yafa a ma. ⁴ Ni a ye i hake ta siɲe woloɛula tile kelen kɔkɔ, ni a seginna i ma siɲe woloɛula k'a fɔ ko i ka hake to, i ka yafa a ma.» ⁵ Cidenw y'a fɔ Matigi ye ko: «Dɔ fara an ka dannaya kan.» ⁶ Matigi y'a fɔ ko: «Ni aw ka dannaya tun be hali mutarde kise bɔ bonya la, aw tun n'a fɔ nin torosun ye ko a ni a diliw beɛ ka bɔ ka taa turu kɔɔɔɔ la, o tun na aw kan mine. ⁷ «Ni baaraden be aw dɔ fe, ni o be sene ke wala ka baganw kɔkɔsi, ni o nana ka bɔ kungo la tuma min na, a n'a fɔ o baaraden ye ko o ka na i sigi dumuni la wa? ⁸ Nka a tena a fɔ o baaraden ye ko a ka dumuni dila ka a cesiri ka ale mago ɲe, fo ni ale tilara dumuni ni minni la tuma min na wa, o kɔ, o na kɔkɔ ka dumuni ke ka minni ke. ⁹ A be barika da o baaraden ye k'a masɔkɔ o ye a ka ko fɔlenw ke wa? ¹⁰ O cogo la aw fana, ci minnu fɔra aw ye, ni aw ye olu beɛ ke ka dafa, aw k'a fɔ ko, aw ye baaraden gansanw ye, ko aw ye aw niyɔkɔ baara dama de ke.»

¹¹ Ka Yesu to sira kan ka taa Jerusalem, a temenna Samari jamana ni Galile jamana ce. ¹² A dontɔ dugu dɔ kɔkɔ, kunatɔ ce tan nana a kunben. U ye u jɔ kɔkɔ jan ¹³ ka peren ko: «Karamɔkɔ Yesu, makari an na!» ¹⁴ A y'u ye minke, a y'a fɔ u ye ko: «A' ye taa aw yerew jira sarakalasebaaw la.» Ka u to sira kan ka taa, u saniyara. ¹⁵ U la kelen y'a ye ko a keneɲara minke, o kɔseginna ka Ala bonya ni kanba ye. ¹⁶ A y'i bin Yesu sen kɔkɔ k'a ɲe biri duguma ka barika da a ye. Samarika tun don. ¹⁷ Yesu ko: «Mɔkɔ tan ma saniya wa? U tɔ kɔkɔntɔn be mini? ¹⁸ U si ma kɔsegin ka Ala bonya, nin dunanke kelen kɔ wa?» ¹⁹ O tuma la Yesu y'a fɔ a ye ko: «Wuli ka taa. I ka dannaya ye i kisi.» ²⁰ Farisienw ye Yesu nininka ko: «Ala ka masaya be na tuma jumen?» A y'u jaabi ko: «Ala ka masaya tena na ka keɲe ni mɔkɔw ka kɔkɔsili ye. ²¹ U tena fɔ fana ko: 'A file yan,' wala 'A file yen fe,' katuguni Ala ka masaya be aw cema.» ²² O kɔ, a y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «Donw be na, a tun na diya aw ye ka Mɔkɔ Denke ka donw la kelen ye, nka aw tena a ye. ²³ Mɔkɔw n'a fɔ aw ye ko: 'A file, a be yan,' wala 'A file, a be yen,' nka aw kana taa yen, aw kana tugu u kɔfe. ²⁴ San yegeyege be kene bɔ sankolo fan kelen na ka se sankolo fan dɔ ma cogo min na, Mɔkɔ Denke fana na ke ten a na don na. ²⁵ Nka sani o don ka se, wajibi don a ka kɔkɔ kosebe, bi mɔkɔw ka ban a la. ²⁶ Ko minnu tun be ke Nuhun tile la, olu na ke Mɔkɔ Denke ka donw fana la. ²⁷ Mɔkɔw tun be dumuni ke ka minni ke, ka musow furu ka u denw di furu la, fo Nuhun donna kurunba kɔkɔ don min na. O tuma la jiba nana ka u beɛ halaki. ²⁸ Lɔti ka waati kera cogo min na, a na ke ten fana. Mɔkɔw tun be dumuni ke ka minni ke, ka sanni ke ka fenw feere, ka sene ke, ka sow jɔ, ²⁹ nka Lɔti bɔra Sodɔme dugu kɔkɔ don min na, o don na, tasuma ni kiribi binna ka bɔ sankolo la i ko sanji, ka u beɛ halaki. ³⁰ Mɔkɔ Denke na i jira don min na, a na ke ten o don na. ³¹ «O don na, min be a ka so kun na, ni a bolofenw be so kɔkɔ, o kana jigin ka olu ta. Min be foro la, o kana

kɔsegin a ka ton bila yɔkɔ la. ³² A' ye aw hakili jigin Lɔti muso ko la! ³³ Ni min b'a fe k'a ni kisi, o na bɔne a la. Min bɔnena a ni la, o na a ni kisi. ³⁴ Ne b'a fɔ aw ye ko, o don su fe, mɔkɔw fila na ke dalan kelen kan, kelen na mine ka kelen to. ³⁵ Muso fila na ke sili la kɔkɔw fe, kelen na mine ka kelen to. [³⁶ Ce fila na ke foro la, kelen na mine ka kelen to.] ³⁷ Kalandenw y'a nininka ko: «Matigi, o na ke yɔkɔ jumen?» A y'u jaabi ko: «Fen su mana ke yɔkɔ min na, dugaw na u laɲe yen.»

18 Yesu ye ntalen dɔ da u ye k'a jira u la ko mɔkɔw ka kan ka Ala deli tuma beɛ la, u kana segen. ² A ko: «Kiritigela dɔ tun be dugu dɔ la, o tun te siran Ala ɲe, a tun te mɔkɔw si jate. ³ Muso ce salen dɔ tun be o dugu la, o tun be to ka taa a fe k'a fɔ a ye ko a ka ale hake bɔ a jugu la. ⁴ A menna, kiritigela tun ma sɔn. O kɔ, a y'a fɔ a yerɛ kɔkɔ ko: 'Hali ni ne te siran Ala ɲe, hali ni ne te mɔkɔw si jate, ⁵ o beɛ n'a ta nin muso ce salen be ne segen, o de kosɔn ne na a hake bɔ a jugu la, walisa a kana to ka na ne kɔkɔ tuma beɛ.' ⁶ Matigi ko: «Kiritigela tilenbali be min fɔ, a' ye o lamɛn. ⁷ Ala ka ɲe-natɔmɔlen minnu be kasi a kɔfe su fara tile kan, a tena u hake bɔ u juguw la, hali k'a kɔkɔ a be muɲuli ke u ta fan fe wa? ⁸ Ne b'a fɔ aw ye ko a na u hake bɔ jooa. Nka ni Mɔkɔ Denke nana tuma min na, a na dannaya sɔkɔ dugukolo kan wa?» ⁹ Mɔkɔw minnu jigi tun be u yerew kan ko u tilennen don, k'a sɔkɔ u tun be tɔw jate ko u te foyi ye, Yesu ye nin ntalen da olu ta fan fe, a ko: ¹⁰ «Ce fila taara Alabatosoba kɔkɔ ka Ala deli. Kelen tun ye Farisien ye, a tɔ kelen tun ye faama wari minebaa ye. ¹¹ Farisien y'i jɔ a dan na ka Ala deli a yerɛ kɔkɔ tan, ko: 'Ala, ne be barika da i ye, k'a masɔkɔw ne ni mɔkɔw tɔw te kelen ye, binkannikɛlaw, kojugukɛlaw, jatɔw. Ne te i ko hali nin faama wari minebaa. ¹² Dɔkɔkun o dɔkɔkun, ne be tile fila sun. Ne be kɔkɔ min sɔkɔ, ne be o beɛ jaka bɔ.' ¹³ Faama wari minebaa kɔni jɔlen tora kɔkɔ jan. A ma sɔn hali k'a ɲe kɔkɔta san fe, nka a ɲenasisilen y'a disi gosigosi k'a fɔ ko: 'Ala, makari ne la, ne ye jurumukɛla ye.' ¹⁴ Ne b'a fɔ aw ye ko: Nin ce jo sɔkɔlen taara so, nka Farisien m'a sɔkɔ, katuguni mɔkɔw o mɔkɔw be a yerɛ kɔkɔta, o na majigin. Mɔkɔw o mɔkɔw be a yerɛ majigin, o na kɔkɔta.» ¹⁵ Mɔkɔw nana Yesu kɔkɔ ni denmisen dɔw ye, walisa a ka maga u la. A ka kalandenw y'o ye minke, u ye u kɔkɔfɔ. ¹⁶ Nka Yesu ye o denmisenw madon a la, a ko: «A' y'a to denmisenw ka na ne ma, aw kana u bali, katuguni Ala ka masaya ye olu kɔkɔkɔnkow de ta ye. ¹⁷ Tiɲe la ne b'a fɔ aw ye ko: Mɔkɔw o mɔkɔw ma Ala ka masaya mine i ko denmisen, o tena don a la fewu.» ¹⁸ Yahutuɲw ka kuntigi dɔ ye Yesu nininka ko: «Karamɔkɔw ɲuman, ne ka kan ka mun ke walisa ne ka ɲenamaya banbali kɔkɔ?» ¹⁹ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Mun na i be ne wele ɲuman? ɲuman si te, Ala kelen kɔ. ²⁰ I be ci fɔlenw dɔn: 'I kana jatɔya ke, i kana mɔkɔw faga, i kana sonyali ke, i kana nkalon da i mɔkɔw kɔkɔn na, i ka i fa ni i ba bonya.' ²¹ O ce ko: «Ne ye o ci

fɔlenw bæ mara kabini ne denmisenma.»²² Yesu y'o men minke, a y'a fɔ a ye ko: «Fen kelen b'i je fɔlɔ. I ka i bolofenw bæ feere ka o wari tilatila faantanw cɛ. O tuma la, i na nafoloba sɔɔ sankolo la. O kɔ, na tugu ne la.»²³ O cɛ y'o men minke, a jɛnasisira kosebɛ, k'a masɔɔ nafoloba tun b'a fɛ.²⁴ Yesu y'a jɛnasisilen ye minke, a ko: «Nafolobatigi donni ka gɛlen Ala ka masaya la kosebɛ.²⁵ Naame donni ka nɔɔn miseli wo fɛ ka tɛmen nafolobatigi donni kan Ala ka masaya la.»²⁶ O kuma lamɛnbaaw ko: «A. O tuma la, jɔni dun bɛ se ka kisi?»²⁷ Yesu y'u jaabi ko: «Min bɛ mɔɔw keɛ, o tɛ Ala keɛ.»²⁸ O tuma la Piɛɛ ko: «A file, an jena fen bæ kɔ ka tugu i la.»²⁹ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Tiɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Mɔɔ o mɔɔ jena a ka so kɔ, wala a muso wala a balimaw, wala a bangebaaw wala a denw, Ala ka masaya kosɔn³⁰ o tigi na o jɔɔn caman sɔɔ k'a to diɛ la, a na jɛnamaya banbali sɔɔ sini.»³¹ Yesu ye a ka ciden tan ni fila wele k'a fɔ u ye ko: «An taatɔ file Jerusalem. Fen minnu sebenna kiraw fɛ Mɔɔ Denke ko la, olu bæ na ke ka dafa.³² A na don Ala dɔnbaliw bolo, u na yɛlɛ bɔ a ma k'a neni, ka daji tu a kan,³³ ka a bugu ni gɛɛ ye, o kɔ, u n'a faga. A fagali tile sabanan don, a na kunun.»³⁴ Nka cidenw ma foyi faamu o kow la. O kuma kɔɔ dogolen tun don u la. Min fɔra u ye, u ma o si kɔɔ dɔn.³⁵ Yesu surunyalen Jeriko la, o y'a sɔɔ fiyɛntɔ dɔ sigilen tun bɛ sira da la ka saraka deli.³⁶ O ye jama tɛmentɔ mankan men minke, a ye nininkali ke ko: «O ye mun ye?»³⁷ U y'a fɔ a ye ko: «Yesu Nazaretika tɛmentɔ don.»³⁸ O tuma la a pɛrɛnna ko: «Dawuda Bɔnsɔn Yesu, makari ne la!»³⁹ Jama jɛfɛ mɔɔw y'a kɔɔfɔ ko a k'i makun, nka a ye dɔ fara pɛrɛnna kan ko: «Dawuda Bɔnsɔn, makari ne la!»⁴⁰ Yesu y'i jɔ k'a fɔ ko u ka na n'a ye. Fiyɛntɔ gerɛla a la minke, Yesu y'a nininka ko: «I b'a fɛ ne ka mun ke i ye?» A y'a jaabi ko: «Matigi, ne ka yeli ke.»⁴² Yesu y'a fɔ a ye ko: «I ka yeli ke. I ka dannaya ye i kenɛya.»⁴³ O jɔɔn bɛ, a ye yeli ke. A tugura Yesu nɔfɛ, a tun bɛ Ala bonya. Mɔɔw bæ y'o ye tuma min na, u ye Ala tanu.

19 Yesu donna Jeriko ka tɛmen dugu kɔɔ. ² Cɛ dɔ tun bɛ yen, o tɔɔ ko Zanke. O tun ye faama wari minebaaw kuntigi nafolobatigi dɔ ye. ³ A tun b'a fɛ ka Yesu ye ka a dɔn, nka a ma se k'a ye jama kosɔn, katuguni a tun ka surun. ⁴ O tuma la a bolila ka taa jɛfɛ ka yɛlen torosun na, walisa a ka Yesu ye, k'a masɔɔ a bɛna tɛmen yen. ⁵ Yesu selen o jɔɔ la, a y'a jɛ kɔɔta ka sanfɛla file ka Zanke ye k'a fɔ a ye ko: «Zanke, i teliya ka jigin. Wajibi don ne ka jigin i ka so kɔɔ bi.» ⁶ Zanke jigina jooa, a pagalilen taara n'a ye a ka so. ⁷ Mɔɔw bæ y'o ye minke, u binna dajukɔɔ kuma la, ko: «Nin cɛ taara jigin jurumutɔ ka so!» ⁸ Nka Zanke wulila k'i jɔ k'a fɔ Matigi ye ko: «Matigi, a file, ne bɛ ne ka nafolo tilancɛ di faantanw ma. Ni ne ye mɔɔw dɔ ka fen dɔ nanbara, ne na o jɔɔn naani segin o tigi ma.» ⁹ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Kisili sera nin so kɔɔ bi, k'a masɔɔ nin

cɛ fana ye Ibrahim bɔnsɔn dɔ ye. ¹⁰ Min tununna, Mɔɔ Denke nana o jini k'a kisi.» ¹¹ Ka mɔɔw to o kumaw lamenni la, Yesu ye nin ntalen da u ye, katuguni a surunyalen Jerusalem la, u tun b'a miiri ko Ala ka masaya na i jira o jɔɔn kelen. ¹² A ko: «Masakɛden dɔ taara jamana jan na, ko a bɛ taa masaya jini a yɛɛ ye ka kɔsegin. ¹³ A taatɔ, a ye a ka jɔn tan wele ka wari manɛ kelen-kelen di u bæ kelen-kelen ma k'a fɔ u ye ko: 'A' ye jago ke ni ninnu ye sani ne ka kɔsegin.' ¹⁴ Nka a ka siya mɔɔw y'a koniya, u ye ci bila a nɔfɛ k'a fɔ ko: 'An t'a fɛ nin cɛ ka sigi an kun na.' ¹⁵ «A ka masaya sɔɔɔn kɔ, a kɔseginna. A tun ye wari di jɔn minnu ma, a ye olu wele walisa u ye tɔɔ min sɔɔ jago la, a ka o dɔn. ¹⁶ Fɔlɔ nana k'a fɔ ko: 'Ne kuntigi, i ka wari manɛ ye a jɔɔn tan tɔɔ kɔɔ.' ¹⁷ Masakɛ y'a fɔ o ye ko: 'A jɛ na, jɔn juman. I kɛra dannamɔɔw ye ko fitinin la, o de kosɔn ne bɛ i sigi dugu tan kun na.' ¹⁸ Jɔnke filanan nana k'a fɔ ko: 'Ne kuntigi, i ka wari manɛ ye a jɔɔn duuru tɔɔ kɔɔ.' ¹⁹ Masakɛ y'a fɔ o fana ye ko: 'Ne bɛ i sigi dugu duuru kun na.' ²⁰ O kɔ, jɔn dɔ wɛɛ nana k'a fɔ ko: 'Ne kuntigi, i ka wari manɛ file nin ye. Ne ye fini meleke a la ka a mara. ²¹ Ne siranna i jɛ, katuguni i ye mɔɔw gɛlen ye. I ma fen min bila, i bɛ o ta. I ma suman min dan, i bɛ o tige.' ²² Masakɛ y'a fɔ a ye ko: 'Jɔn jugu, ne bɛ i ka kiri tige ka keɛ n'i yɛɛ da la kumaw ye. I tun b'a dɔn ko ne ye mɔɔw gɛlen ye, ko ne ma fen min bila, ne bɛ o ta, ko ne ma suman min dan, ne bɛ o tige. ²³ Mun y'a to i ma ne ka wari bila banki la, walisa ne kɔseginna ka o wari ni a tɔɔ kɔɔ?' ²⁴ Minnu jɔn tun bɛ yen, a y'a fɔ olu ye ko: 'A' ye a ka wari bɔsi a la k'a di wari manɛ tan tigi ma.' ²⁵ U y'a fɔ a ye ko: 'An kuntigi, wari tan b'a bolo ka ban!' ²⁶ A y'u jaabi ko: 'Ne b'a fɔ aw ye ko: Fen bɛ min bolo, dɔ na di o ma, nka fen tɛ min bolo, hali fen fitinin min b'a bolo, o na bɔsi a la. ²⁷ Ne juguw kɔni, minnu tun t'a fɛ ne ka sigi u kun na, a' ye na n'u ye yan, ka u faga ne jɛ kɔɔ.' » ²⁸ Yesu tilalen ko o kumaw la, a ye u jɛminɛ ka taa Jerusalem. ²⁹ A surunyara Betɛfaje ni Betani la tuma min na, ka se kulu dɔ kɛɛ fɛ, o tɔɔ ko Oliviye kulu, a ye a ka kalandenw la fila ci ka taa u jɛ, ³⁰ a ko: «A' ye taa aw jɛfɛ dugu la. Ni aw donna dugu kɔɔ tuma min na, aw na faliden dɔ sirilen sɔɔ yen, mɔɔw si ma yɛlen min kan fɔlɔ. A' ye o foni ka na n'a ye yan. ³¹ Ni mɔɔw dɔ ye aw jininika ko: 'Mun na aw b'a foni,' aw k'a fɔ o ye ko: 'Matigi mago b'a la.' » ³² Cidenw taalen, Yesu y'a fɔ u ye cogo min na, u y'a sɔɔ ten. ³³ Ka u to faliden fonili la, falitigiw y'a fɔ u ye ko: «Mun y'a to aw bɛ nin faliden foni?» ³⁴ U ko: «Matigi mago b'a la.» ³⁵ O kɔ, u taara ni faliden ye Yesu jɔɔn. U ye u ka fini da a kan ka Yesu layɛlen a kan. ³⁶ A taatɔ, mɔɔw ye u ka finiw fɛnsɛ sira kan. ³⁷ Yesu surunyalen Jerusalem la, Oliviye kulu jigin sira fɛ, a ka kalandenw jamakulu bæ pagalitɔ binna Ala tanuli la ni kanba ye, u ka kabako yɛlenw bæ kosɔn. ³⁸ U ko: «Masakɛ min natɔ file Matigi tɔɔ la, o ye dubaden ye!

Here ka ke sankolo la, tanuli ka ke Ala ye sanfe yɔɔ kɔɔtalenbaw la!»³⁹ Farisien dɔw tun be jama la, olu y'a fɔ Yesu ye ko: «Karamɔɔɔ, i ka kalandenw kɔɔɔɔ.»⁴⁰ A y'u jaabi ko: «Ne b'a fɔ aw ye ko, ni ninnu ye u makun, hali kabakurunw na pɛrenkan bɔ!»⁴¹ Yesu surunyalen Jerusalem la, a ye dugu file ka kasi a kosɔn.⁴² A ko: «E kɔni, n'i tun ye here sɔɔ sira dɔn bi don na! Nka sisan o dogora i la, i new te se ka o ye!»⁴³ Katuguni donw be na, i juguw na folon dingeba sen k'i lamini, k'i degun i fan bee la.⁴⁴ U na i ci, ka i kɔɔɔ mɔɔɔw bee halaki, u tena kabakurun si to jɔɔɔ kan, katuguni Ala nana i demeni kama tuma min na, i ma o dɔn!»⁴⁵ Yesu donna Alabatosoba kɔɔ ka jagokelaw gen ka bɔ yen.⁴⁶ A y'a fɔ u ye ko: «A seɓennen be ko: `Ne ka so na ke Aladeliso ye, nka aw kɔni y'a ke binkannikelaw dogo yɔɔ ye!»⁴⁷ Yesu tun be mɔɔɔw kalan don o don Alabatosoba kɔɔ. Sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔɔw ani dugu mɔɔɔbaw tun be cogo jini k'a faga,⁴⁸ nka u m'a sɔɔ ka foyi ke a la, katuguni a ka kumaw ye mɔɔɔw bee kun mine.

20 Don dɔ la Yesu tun be mɔɔɔw kalan Alabatosoba kɔɔ, ka Kibaru Duman waajuli ke. O tuma la sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔɔw ani Yahutu cekɔɔɔbaw taara a segere,² k'a nininka ko: «Sebaaya min b'a to i be nin kow ke, i ka o fɔ an ye. Jɔni ye o fanga di i ma?»³ Yesu ye u jaabi ko: «Ne fana be aw nininka ko kelen na.⁴ Jɔni ye Yuhana ci ka batiseli ke, Ala wa, wala mɔɔɔw?»⁵ O tuma la, u kumana jɔɔɔ fe ko: «Ni an ko Ala y'a ci, a n'a fɔ ko mun y'a to an ma da a la?»⁶ Nka ni an ko mɔɔɔw y'a ci, mɔɔɔw bee na an bon ni kabakurunw ye ka an faga, katuguni u dalen b'a la kosebe ko Yuhana tun ye kira ye.»⁷ O de kosɔn u y'a jaabi ko u ma o dɔn.⁸ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ayiwa, sebaaya min b'a to ne be nin kow ke, ne fana tena o fɔ aw ye.»⁹ O tuma la, Yesu ye nin ntalen da mɔɔɔw ye, a ko: «Ce dɔ ye rezen nako bin k'a kalifa rezen senekela dɔw ma, ka taa jamana were la ka men yen.¹⁰ Rezen mɔ tu ma selen, a y'a ka baaraden dɔ ci o rezen senekelaw ma ko olu ka rezen mɔ di a ma. Nka rezen senekelaw ye a ka baaraden bugɔ, k'a bolo lankolon bila ka taa.¹¹ Duti-gi ye baaraden dɔ were ci, nka u ye o fana bugɔ, k'a mine ko juguya kosebe, k'a bolo lankolon bila ka taa.¹² A ye baaraden sabanan ci, u ye o fana jogin k'a gen ka taa.¹³ Rezen nakotigi y'a fɔ ko: `Ne na mun ke? Ne na ne denke kanulen ci. A dɔɔ u na o bonya.'<sup>14</sup> Nka kabini rezen senekelaw ne dara o kan, u y'a fɔ jɔɔɔ ye ko: `A ciyental file nin ye. A' ye na an k'a faga, walisa an k'a ciyen sɔɔɔ.'¹⁵ U ye a denke fili rezen nako kɔfe k'a faga. «Ayiwa, rezen nakotigi na mun de ke u la sa?»¹⁶ A na na ka o rezen senekelaw faga, ka a ka rezen nako kalifa mɔɔɔ werew ma.» Mɔɔɔw ye o kuma men minke, u y'a fɔ ko: «Ala m'an kisira o ma!»¹⁷ Nka Yesu ye u file k'a fɔ ko: «Min seɓennen be ko: `Sojɔlaw banna kabakurun min na, o kera so selekela kabakurun lakika ye, o

kuma kɔɔ ye mun ye?»¹⁸ Ni mɔɔɔ o mɔɔɔ binna o kabakurun kan, o tigi na karikari. O kabakurun mana bin mɔɔɔ min kan, a na o tigi jɔɔɔ.»¹⁹ Sariya karamɔɔɔw ni sarakalasebaaw kuntigiw ye Yesu mine cogo jini o waati yere la, k'a masɔɔ u y'a dɔn ko Yesu ye o ntalen da u yere de kama, nka u siranna jama ne.²⁰ O tuma la u ye Yesu kɔɔsili damine. U ye naafigi dɔw ci ko u ka u yere ke mɔɔɔ tilennenw ye, fo ka Yesu mine a yere da la kuma la, walisa u k'a don fangati-giw ni gɔferenere bolo.²¹ O mɔɔɔw y'a nininka ko: «Karamɔɔɔ, an y'a dɔn ko i be kuma ka mɔɔɔw kalan ko minnu na, olu tilennen don, ko i te mɔɔɔ bɔ mɔɔɔ la, nka i be mɔɔɔw kalan Ala sira la k'a jeya.²² A dagalen be an ka nisɔɔɔ sara Rome masake ye wa, wala o dagalen te?»²³ Nka Yesu ye u ka keguya dɔn, a y'a fɔ u ye ko: ²⁴ «A' ye wari dɛɛ kelen jira ne la. Jɔni ja ni a ka seɓenni be nin kan?» U ko: «Rome masake.»²⁵ O tuma la a y'a fɔ u ye ko: «A' ye masake ta sara masake ye, ka Ala ta di Ala ma.»²⁶ U ma se k'a mine a da la kumaw la mɔɔɔw ne na, nka a ka jaabili ye u kabakoya, u ye u makun.²⁷ Saduseenw tun b'a fɔ ko su kununli tena ke. U dɔw taara Yesu segere k'a nininka ko: ²⁸ «Karamɔɔɔ, Musa ye nin ci seben k'a di an ma ko: `Ni ce dɔ sara k'a sɔɔ a muso ma den sɔɔ, a balimake ka o muso furu ka bɔɔɔ sɔɔ o ce salen ye.'²⁹ Ayiwa, balimake woloɛula tun be yen, fɔɔ ye muso furu, o sara k'a sɔɔ a ma den sɔɔ. ³⁰ Filanan ye o muso furu, ³¹ o kɔ, sabanan y'a furu. O cogo la, o ce woloɛula bee ye o muso furu, u bee denntan sara. ³² O kɔ, o muso fana sara. ³³ Su kununli don na, o muso na ke u la jumen ta ye? K'a sɔɔ u woloɛula bee y'a furu!»³⁴ Yesu ye u jaabi ko: «Nin diɛ la, ceɔw be furu ke, musow be di furu la. ³⁵ Nka ceɔw ni musow minnu ka kan ni o diɛ nata sɔɔɔ ani su kununli ye, o don na, ce tena muso furu, muso tena di ce ma. ³⁶ U tena sa tun, nka u be ke i ko melekeɔ. U ye Ala denw ye, katuguni u ye su kununli denw ye. ³⁷ Musa yere y'a jira ko mɔɔɔw suw na kunun, katuguni jirinin ko be fɔ yɔɔ min na, o yɔɔ la a ye Matigi wele Ibrahim ka Ala ani Isaka ka Ala ani Yakuba ka Ala. ³⁸ Ala te suw ka Ala ye, mɔɔɔ jɛnamaw ta don, k'a masɔɔ Ala fe, bee jɛnama don.»³⁹ Sariya karamɔɔɔw dɔw y'a jaabi ko: «Karamɔɔɔ, i kumana koɔuman.»⁴⁰ O kɔ, u ma u ja geɛya k'a nininka foyi la tun. ⁴¹ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Mun kosɔn mɔɔɔw b'a fɔ ko Krisita ye Dawuda Bɔɔɔ ye?»⁴² K'a masɔɔ Dawuda yere y'a fɔ Zaburuw Kitabu la ko: Matigi y'a fɔ ne Matigi ye ko: `I sigi ne kinin fe, ⁴³ fo ne ka i juguw ke i senkɔɔ dalan ye.'⁴⁴ O tuma la, Dawuda be Krisita wele Matigi, ale dun ye a bɔɔɔ ye cogo di?»⁴⁵ Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye u bee ne na ko: ⁴⁶ «A' ye aw yerew kɔɔsariya karamɔɔɔw la. U be dulki janw don ka yaala. A ka di u ye mɔɔɔw ka u mɔɔɔw fo ferekenew la. Alabatoso kɔɔ jɛfe sigiyɔɔw ni dumuniba la sigi yɔɔ jumanw fana ka di u ye.»⁴⁷ U be muso ce salenw bolofenw bee mine u

la, o kɔ, ka taa men Ala delili la walisa k'u yerew mɔɔ sebe jira. U jalaki tɔɔ na juguya.»

21 Yesu y'a ne kɔɔta ka nafolotigiw ye. Nilifenw tun be bila kesu min kɔɔ Alabatosoba kɔɔ, u tun be u ka nilifenw bila o kɔɔ. ² A ye muso faantan ce salen do ye, o ye wari misen fila bila o kɔɔ. ³ Yesu ko: «Tijne la ne b'a fo aw ye ko: Nin muso faantan ce salen ye wari min bila kesu kɔɔ, o ka ca u tɔw bee ta ye, ⁴ katuguni olu bee ye do di ka bo u ka nafolow la, nka nin muso ni a ka faantanya bee, a ye a balofen bee di.» ⁵ Mɔɔ do w tun be kuma Alabatosoba ko la ko a masirilen be ni kabakurun numanw ye, ani fen sɔngɔ gelen minnu tun dira Ala ma. O tuma la Yesu ko: ⁶ «Aw ne be nin fen minnu na, donw be na, kabakurun si tena to tɔɔ kan yan, u bee na bin.» ⁷ U y'a jininka ko: «Karamɔɔ, o kow na ke tuma jumen? Ni o kow ke tuma sera, mun taamashyen na ke fɔɔ?» ⁸ Yesu ye u jaabi ko: «A' ye aw yerew kɔɔsi, aw kana lafili, katuguni mɔɔ caman bena na ne tɔɔ la k'a fo ko u yerew ye Krisita de ye, ko waati sera. Aw kana tugu u kɔɔ. ⁹ Ni aw ye kelew ni murutiliw kibarun men tuma min na, aw kana siran. Wajibi don o kow ka ke fɔɔ, nka a laban tena se o yɔɔnin kelen.» ¹⁰ O kɔ, a y'a fo u ye ko: «Siya do na wuli siya do were kama. Masaya do na wuli masaya do were kama. ¹¹ Dugukolo yerewerew na ke yɔɔ do la, fiɔɔbanaw ni kɔngɔbaw na ke yɔɔ caman na. Siran kobaw ni taamashyenbaw na ye ka bo sankolo la. ¹² «Nka sani o kow bee ka se, u na aw mine ka aw tɔɔ kosebe. U na aw don Alabatoso kuntigiw bolo ka aw bila kaso la. U na taa ni aw ye masakew ni gɔfererew ne kɔɔ ne tɔɔ kosɔɔ. ¹³ O na cogo di aw ma ka seereya ke. ¹⁴ Aw kɔni ka a latige ko aw tena aw yerew lafasali kuma laben sani o tuma ka se, ¹⁵ katuguni ne na da ni hakilitigiya di aw ma, fo aw juguw si tena se ka aw sɔɔ wala ka aw ka kumaw kɔ kari. ¹⁶ Hali aw bangebaaw ni aw fadenmaw ni aw balimaw ni aw teriw na aw don bolo la, u na aw do waga. ¹⁷ Mɔɔ bee na aw koniya ne tɔɔ kosɔɔ, ¹⁸ nka hali aw kunsigi kelen tena tunun. ¹⁹ Aw ka muɔni de n'a to aw ka aw yerew niw sɔɔ. ²⁰ «Ni aw y'a ye ko kelebolow ye Jerusalem lamini tuma min na, a' y'a do ko a ci tuma sera. ²¹ O tuma la, Jude jamana mɔɔ ka boli ka taa kuluma yɔɔ la. Minnu be Jerusalem dugu kɔɔ, olu ka bo yen. Minnu be kungo la, olu kana don dugu kɔɔ, ²² katuguni o donw na ke hake bo donw ye, walisa kuma sebennenw bee ka dafa. ²³ Muso kɔɔmaw ani minnu be sin di denw ma, olu na tɔɔ o donw la kosebe, katuguni tɔɔba na ke dugukolo kan, Ala ka diminya kow na bin nin siya mɔɔ kan. ²⁴ U na faga ni npan ye, u na mine jɔnya la ka jensen siya werew cema. Siya werew na Jerusalem cɔngɔ u sen kɔɔ, fo o siyaw ka waati ka dafa. ²⁵ «Taamashyenw na ye tile ni kalo ni dolow la. Negan na siyaw kɔɔ dugukolo kan, u na kɔɔnafili kɔɔji ni a jikurubaw mankan kosɔɔ. ²⁶ Mɔɔ na kirin siranba ni

dugukolo kan ko nataw nenafileli kosɔɔ, katuguni sankolo sebaayaw na yerewere. ²⁷ O tuma la u na mɔɔ Denke natɔ ye sankaba kan ni fangaba ni tɔɔba ye. ²⁸ Ni o kow daminena tuma min na, a' ye aw kɔ lawuli ka aw kun kɔɔta, katuguni aw kunmaboli surunyara.» ²⁹ Yesu ye ntalen do da u ye ko: «A' ye torosun ni jiri tɔw bee laje. ³⁰ Ni aw b'a ye ko u daminena ka nugu tuma min na, aw yerew b'a do ko samiye surunyara. ³¹ O cogo la, aw mana o kow ketɔ ye tuma min na, aw k'a do ko Ala ka masaya surunyara. ³² Tijne la ne b'a fo aw ye ko mɔɔ minnu nenama don sisan, olu bee tena sa sani o kow bee ka dafa. ³³ Sankolo ni dugukolo na temen, nka ne ka kumaw tena temen abada. ³⁴ «A' ye aw yerew kɔɔsi, walisa aw dusuw kana degun ni nugumaya ni doɔɔya ani nin diɔe hami kow ye, fo o don bena bala aw la, i n'a fo sogo be mine jan na cogo min na, ³⁵ katuguni o don na dugukolo kan mɔɔ bee sɔɔ. ³⁶ Nka a' ye to aw ne na ka Ala deli tuma bee la, walisa aw ka barika kɔɔ ka kisi o ko nataw bee ma, ani aw ka se ka jɔ mɔɔ Denke ne kɔɔ.» ³⁷ Yesu tun be mɔɔ kalan Alabatosoba kɔɔ don o don tile fe. A tun be taa si Oliwiye kulu kan. ³⁸ Kenɔɔda fe mɔɔ bee tun be taa a segere Alabatosoba kɔɔ k'a lamen.

22 Nbuuru fununbali seli min be wele Temenkan, o surunyalen, ² sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔ tun be cogo jini ka Yesu faga, nka u siran na jama ne. ³ O tuma la Juda min be wele Isikarioti, Sitane donna o kɔɔ, ciden tan ni fila la kelen tun don. ⁴ Juda taara sarakalasebaaw kuntigiw ni garadiw kuntigiw segere. A be se ka Yesu don u bolo cogo min na, a kumana u fe o ko la. ⁵ O diyara u ye kosebe, u benna a la ko u na wari di a ma. ⁶ Juda ye a kan di u ma, o kɔ, a ye cogo bennen jini ka Yesu don u bolo jama kɔ. ⁷ Nbuuru fununbali don sera. Temenkan saraka sagaden ka kan ka faga o don na. ⁸ Yesu ye Piere ni Yuhana ci k'a fo u ye ko: «A' ye taa Temenkan dumuni laben an ye, walisa an ka dumuni ke.» ⁹ U y'a jininka ko: «I b'a fe an ka o laben yɔɔ jumen?» ¹⁰ A y'a fo u ye ko: «A file, aw dontɔ dugu kɔɔ, aw ni ce do na ben, daga jima b'a kun. Aw ka tugu o kɔɔ. Ni a donna du min kɔɔ, aw ka don yen. ¹¹ Aw k'a fo o sotigi ye ko: `Karamɔɔ ko, a ni a ka kalandenw bena Temenkan seli dumuni ke bon min kɔɔ, ko o be min?` ¹² O ce na sankanso bonba do jira aw la, minenw b'a kɔɔ. A' ye labenni ke yen.» ¹³ U taara k'a kɔɔ i ko a y'a fo u ye cogo min na. U ye Temenkan seli dumuni laben yen. ¹⁴ Dumuni waati selen, Yesu n'a ka ciden tan ni fila y'u sigi tabali la. ¹⁵ A y'a fo u ye ko: «Ne b'a fe kosebe ka nin Temenkan seli dumuni ke aw fe sani ne ka tɔɔ, ¹⁶ katuguni ne b'a fo aw ye ko ne tena o dumuni ke tun fo o ko ka dafa Ala ka masaya la.» ¹⁷ O tuma la a ye jifilen ta ka barika da Ala ye k'a fo ko: «A' ye nin mine k'a tila aw ce. ¹⁸ Ne b'a fo aw ye ko ne tena rezen ji min tun, fo Ala ka masaya ka na.» ¹⁹ O kɔ, a ye nbuuru ta ka

barika da Ala ye, ka o karikari k'a di u ma, a ko: «Nin ye ne farikolo ye, [a dira aw kosɔn. A' ye nin ke walisa ka aw hakili to ne la.»²⁰ Dumuni kelen kɔ, a ye jifilen fana ta k'a di u ma k'a fɔ ko: «Nin jifilen ye Ala ka layidu kura ye, o layidu tara ne joli la, o bɔnna aw kosɔn.»²¹ «Nka min bɛna ne don bolo la, o bolo file ne fe minen kɔnɔ dumuni la!»²² Tije don, Mɔɔɔ Denke bɛ taa i ko a latigera cogo min na, nka min b'a don bolo la, bɔne bɛ o tigi ye!»²³ U y'a damine ka ɔɔɔɔ nininka ko u la jumɛn bɛna o ke.²⁴ Sɔsɔli donna u ni ɔɔɔɔ cɛ ko u la jumɛn bɛ jate u bɛe la mɔɔɔba ye.²⁵ Yesu ko: «Siyaw ka masakew bɛ u mara ni kuntigiya ye. U ka kuntigiw b'a to mɔɔɔw ka u wele `Kɔnumankelaw.'²⁶ A kana ke ten aw fe, nka aw la mɔɔɔba ka ke i n'a fɔ bɛe la dɔɔɔman-nin. Min bɛ kuntigiya la, o ka ke i n'a fɔ baaraden.²⁷ Jumɛn ka bon? Min sigilen bɛ dumuni na wa, wala min bɛ baara ke? Min sigilen bɛ dumuni na, o tɛ wa? O bɛe n'a ta, ne bɛ aw cɛma i n'a fɔ baaraden!»²⁸ «Minnu tora ne fe ne ka kɔɔɔɔliw la, o ye aw de ye.²⁹ Ne Fa ye ne sigi masaya kun na cogo min na, ne fana bɛ aw sigi masaya kun na o cogo la,³⁰ walisa aw ka dumuni ke ka minni ke ne ka tabali la ne ka masaya la, ka sigi masasigilanw kan ka kiri tige Israel siya tan ni fila kan.»³¹ Matigi ko: «Simɔn, Simɔn, a file, Sitane y'a jini kosebe ko a bɛ aw tenten i n'a fɔ ɔɔ bɛ tenten cogo min na,³² nka ne ye Ala deli i ye walisa i ka dannaya kana dese. Ni i yelemana tuma min na, i ka i balimaw sabati.»³³ Piere y'a fɔ a ye ko: «Matigi, ne labennen bɛ ka taa kaso ni saya fila bɛe la i fe!»³⁴ Nka Yesu ko: «Piere, ne b'a fɔ i ye ko: Donon tɛna kasi bi, sani i ka i dalace ne la siɔe saba ko i ma ne dɔn.»³⁵ O kɔ, Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ne ye aw ci ka taa k'a sɔɔɔ wari bilalan ni dugutaa minen ni sabara tun tɛ aw bolo tuma min na, fen dɔ desera aw la wa?» U ko: «Foyi ma dese.»³⁶ A y'a fɔ u ye ko: «Nka sisan, wari bilalan bɛ min fe, o ka o ta, ani dugutaa minen fana. Npan tɛ min fe, o ka a ka dulɔki feere ka dɔ san.³⁷ Ne b'a fɔ aw ye ko kuma min sebenen bɛ ko: `A jatera kojugukelaw dɔ ye,' wajibi don o ka dafa ne ko la, k'a masɔɔ ko minnu fɔra ne ko la, olu dafa waati surunyara.»³⁸ Kalandenw ko: «Matigi, npan fila file nin ye.» A y'u jaabi ko: «O b'a bɔ.»³⁹ Yesu bɔra ka taa Oliviye kulu la i ko a tun delila k'a kecogo min na. A ka kalandenw tugura a kɔfe.⁴⁰ A selen o ɔɔɔ la, a y'a fɔ u ye ko: «A' ye Ala deli ko aw kana don kɔɔɔɔli la.»⁴¹ O kɔ, a y'i mabɔ u la ka u furance ke gɔngɔɔ kerun ko kelen janya ye, ka i ɔɔngiri ka Ala deli⁴² k'a fɔ ko: «Ne Fa, ni i bɛ sɔn, i ka nin kɔɔɔ jifilen mabɔ ne la, nka ne sago kana ke, fɔ e sago.» [⁴³ O tuma la sankola meleke dɔ y'i jira a la, ka barika don a la. ⁴⁴ Yesu dusu tɔɔɔɔlenba tun don, a ye dɔ fara Ala delili kan. A wɔsijiw kera i n'a fɔ joli tonitɔ duguma.]⁴⁵ A wulila ka bɔ Ala delili la ka taa kalandenw ɔɔɔ, a ye u sunɔɔɔlen sɔɔ segen kosɔn, ɔenasisi bolo.⁴⁶ A y'a fɔ u ye ko: «Mun y'a to aw bɛ sunɔɔɔ? A' ye wuli ka Ala deli, walisa aw ka

tanga kɔɔɔɔli ma.»⁴⁷ Ka Yesu to o kuma la, jama sera a ɔɔɔ, Juda tun ye u ɔɔminebaa ye, a ka ciden tan ni fila la kelen tun don. O gerela Yesu la ko a b'a da susu.⁴⁸ Nka Yesu y'a fɔ a ye ko: «Juda, i bɛ Mɔɔɔ Denke don bolo la ni da susuli ye wa?»⁴⁹ Ko min bɛna ke, Yesu nɔfe mɔɔɔw y'o ye minke, u ko: «Matigi, an ka npanw ta u kama wa?»⁵⁰ U la kelen ye sarakalasebaaw kuntigi ka ɔɔnke gosi k'a kinin fe tulo caron.⁵¹ Nka Yesu ko: «A' y'a to ten.» A magara o cɛ tulo la k'a keneya.⁵² O kɔ, sarakalasebaaw kuntigiw ni Alabatosoba garadiw kuntigiw ni cɛkɔɔba minnu tun nana a mineli kama, Yesu y'a fɔ olu ye ko: «Aw nana ne nɔfe ni npanw ni berew ye, i n'a fɔ ne ye binkannikela ye wa?»⁵³ Ne tun bɛ aw fe Alabatosoba kɔnɔ don o don, aw dun ma aw bolo da ne kan ko aw bɛ ne mine, nka nin ye aw ka waati ye, ani dibi fanga waati.»⁵⁴ O kɔ, u ye Yesu mine ka taa n'a ye k'a ladon sarakalasebaaw kuntigi ka so kɔnɔ. Piere y'i to ɔɔɔ jan ka tugu a kɔfe.⁵⁵ Mɔɔɔw tun ye tasuma mana du cɛmance la k'u sigi o kɔɔ. Piere y'i sigi u fe.⁵⁶ Baarake muso dɔ y'a sigilen ye tasuma kere fe. A y'a ɔɔ jɔ a la k'a fɔ ko: «Nin cɛ fana tun bɛ a fe.»⁵⁷ Nka Piere y'i dalace a la ko: «Muso, ne tɛ o cɛ dɔn.»⁵⁸ O mennen kɔ dɔnɔn, dɔ were y'a ye k'a fɔ ko: «E fana ye u dɔ ye.» Nka Piere ko: «Cɛ, ne tɛ o ye.»⁵⁹ Lere kelen ɔɔɔɔ tɛmennen kɔ, cɛ dɔ were y'a fɔ k'a geleya ko: «Siga t'a la, nin cɛ fana tun b'a fe, katuguni Galileka don.»⁶⁰ Nka Piere y'a jaabi ko: «Cɛ, i bɛ min fɔ, ne tɛ o dɔn.» K'a to o kuma la, o ɔɔɔnɔn kelen donon kasira.⁶¹ Matigi y'i yelema ka a ɔɔ jɔ Piere la. Piere hakili jigina Matigi ka kuma fɔlen na a ye ko: «Sani donon ka kasi bi su in na, i na i dalace ne la siɔe saba ko i tɛ ne dɔn.»⁶² Piere bɔra kenema ka kasi kosebe.⁶³ Yesu tun bɛ cɛ minnu bolo, olu ye yeɛ bɔ a ma k'a bugɔ.⁶⁴ U ye fini siri a ɔɔ la k'a fɔ ko: «Kiraya ke. I bugɔbaa tɔɔ fɔ an ye.»⁶⁵ U ye kuma jugu caman werew fɔ a ma k'a lakari.⁶⁶ Dugu jelen, cɛkɔɔbaw ni sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔw y'u laje ka taa ni Yesu ye u ka kiritige jamakulu ɔɔ kɔɔ⁶⁷ k'a fɔ a ye ko: «Ni i ye Krisita ye, o fɔ an ye.» A y'u jaabi ko: «Ni ne y'o fɔ aw ye, aw tɛna da a la.»⁶⁸ Ni ne bɛ aw nininka, aw tɛna ne jaabi.⁶⁹ Nka kabini sisan, Mɔɔɔ Denke na sigi Ala Sebaayabɛetigi kinin fe.»⁷⁰ U bɛe ko: «O tuma la i ye Ala Denke ye wa?» A y'u jaabi ko: «Aw ye min fɔ, ne y'o ye.»⁷¹ U ko: «An mago bɛ mun seereya la tun? An yerew y'a men a da la.»

23 Jama bɛe wulila ka taa ni Yesu ye gɔferenere Pilate ɔɔ kɔɔ. ² U binna a sendonni la ko: «An y'a sɔɔɔ nin cɛ bɛ an ka siya lamuruti, ka u bali ko u kana nisɔngɔ sara Rome masake ye, ko ale yere ye Krisita ye, ko masake don.»³ Pilate y'a nininka ko: «I ye Yahutu w ka masake ye wa?» A y'a jaabi ko: «Ne ye o ye.»⁴ Pilate y'a fɔ sarakalasebaaw kuntigiw ni jama ye ko: «Ne ma jalaki ɔɔɔ si ye nin cɛ la.»⁵ Nka u tora a kan k'a fɔ ko: «A bɛ mɔɔɔw kɔnɔnasu n'a ka kalan ye Jude jamana ɔɔɔ bɛe la, k'a damine Galile fo ka na se yan.»⁶ Pilate

ye Galile tɔɔɔ men minke, a ye pininkali ke yala ni a ye Galileka ye. ⁷ A y'a men ko a be Herode ka mara la tuma min na, a ye mɔɔɔw bila ka taa n'a ye Herode yɔɔɔ. O y'a sɔɔɔ Herode fana tun be Jerusalem o donw la. ⁸ Herode ye Yesu ye minke, o diyara a ye kosebe. A tun y'a ko men, a tun b'a fe k'a ye kabini tuma jan, katuguni a jigi tun b'a kan ko a na kabako dɔ ketɔ ye a fe. ⁹ A y'a segesege ni kuma caman ye, nka Yesu m'a jaabi foyi la. ¹⁰ Sarakalasebaaw kuntigiw ni sariya karamɔɔɔw jɔlen tun be yen k'a sendon ni kuma caman ye. ¹¹ Herode ni a ka sɔɔɔdasiw y'a dɔɔɔya ka yeɛe bɔ a ma, ka fini numan don a kan na, k'a kɔsegin ka taa Pilate yɔɔɔ. ¹² O don na, Herode ni Pilate kera teriw ye, katuguni u tun ye jɔɔɔ juguw ye fɔɔ. ¹³ Pilate ye sarakalasebaaw kuntigiw ni fangatigiw ni mɔɔɔw wele ¹⁴ k'a fɔ u ye ko: «Aw nana ni nin ce ye ne yɔɔɔ, ko a be mɔɔɔw lamuruti. O beɛ n'a ta, ne y'a segesege aw ne na. Aw y'a sendon ko jugu minnu na, ne ma o si sɔɔɔ a la. ¹⁵ Herode fana ma fen sɔɔɔ a la, katuguni a y'a kɔsegin an ma. Ko min ka kan ni saya ye, a ma o si ke. ¹⁶ O de kosɔn ne n'a bugɔ k'a bila.» [¹⁷ Pilate tun be kasolamɔɔɔw kelen bila Temenkan seli la san o san.] ¹⁸ Nka u beɛ perenna jɔɔɔ fe ko: «Nin ce faga, ka Barabasi bila.» ¹⁹ Barabasi tun bilara kaso la murutili dɔ kosɔn dugu kɔɔɔ ani mɔɔɔ fagali. ²⁰ Pilate tun b'a fe ka Yesu bila, a kumana jama fe ko kura. ²¹ Nka u perenna ko: «A gengen jiri la! A gengen jiri la!» ²² Pilate kumana u fe a siɛe sabanan la k'a fɔ u ye ko: «A ye mun ko jugu ke? Ne ma fagali sababu si ye a la, o de kosɔn ne n'a bugɔ k'a bila.» ²³ Nka u tora k'a fɔ ni kanba ye ko a ka gengen jiri la. U ka perenkan ye Pilate sago keɛe. ²⁴ O tuma la Pilate y'a latige ko u be min jini, o ka ke. ²⁵ Min tun bilara kaso la murutili ni mɔɔɔw fagali kosɔn, u ye o min jini, a y'o bila, ka Yesu ke u sago ye. ²⁶ U taatɔ ni Yesu ye, Sireneka dɔ tun be bɔ a ka foro la, o tɔɔɔ ko Simɔn. U y'a mine ka Yesu gengenjiri da a kun, ko a ka taa n'a ye Yesu nɔfe. ²⁷ Jamaba tugura a nɔfe, ani muso caman minnu tun be nenasisi ka kasi a kosɔn. ²⁸ Yesu y'i yeɛema u fan fe k'a fɔ u ye ko: «Jerusalem musow, aw kana kasi ne kosɔn. A' ye kasi aw yerew ni aw denw kosɔn, ²⁹ katuguni donw be na, mɔɔɔw n'a fɔ ko: `Musow minnu te se ka bange ke, ani minnu ma denw bange fɔɔɔ ani minnu ma sin di denw ma, olu ye dubadenw ye.` ³⁰ O tuma la mɔɔɔw n'a damine k'a fɔ kuluw ye ko: `A' ye bin an kan! k'a fɔ tintinw ye ko: `A' ye an datugu!` ³¹ Ni u ye nin kow ke jiri keɛe la, mun na ke jiri jalen na?» ³² U taara ni kojugukela ce fila fana ye, olu ni Yesu ka faga jɔɔɔw fe. ³³ U selen yɔɔɔ dɔ la min tɔɔɔ ko Kunkolo Yɔɔɔ, u y'a gengen jiri la yen, ani o kojugukela fila. Kelen tun b'a kinin yanfan fe, dɔ tun b'a numan yanfan fe. ³⁴ O tuma la Yesu ko: «Ne Fa, yafa u ma. U be min ke, u ma o dɔn.» U ye kala da ka a ka finiw tilatila u ce ka keɛe n'o ye. ³⁵ Mɔɔɔw beɛ jɔlen tun be yen ka fileli ke. U ni kuntigiw tun be yeɛe bɔ a ma k'a fɔ ko: «A ye mɔɔɔw dɔw

kisi, a k'a yeɛe kisi, ni a ye Krisita, Ala ka nenatɔɔɔmɔlen ye.» ³⁶ Sɔɔɔdasiw fana ye yeɛe bɔ a ma. U gerela a la ka diwen kumu di a ma ³⁷ k'a fɔ ko: «Ni i ye Yahutuw ka masake ye, i yeɛe kisi!» ³⁸ A seɛbennen tun be a kun na tan ko: «Nin ye Yahutuw ka masake ye.» ³⁹ Kojugukela gengennenw la kelen tun b'a lagosi ko: «I te Krisita ye wa? I yeɛe kisi, ka an fana kisi.» ⁴⁰ Nka kojugukela tɔ kelen y'o kɔɔɔ, ko: «E min be o jɔɔɔw kɔɔɔ la, i te siran Ala ne wa? ⁴¹ An kɔni ka kan ni nin kɔɔɔ ye, katuguni an be an ka ko jugu kelenw tɔɔɔ de la, nka nin ce ma ko jugu si ke.» ⁴² O kɔ, a y'a fɔ Yesu ye ko: «Yesu, i hakili to ne la, ni i nana i ka masaya la tuma min na.» ⁴³ Yesu y'a jaabi ko: «Tije la ne b'a fɔ i ye, bi i na ke ne fe alijene la.» ⁴⁴ Tile selen kuncɛ, dibi donna jamana yɔɔɔ beɛ la ka lere saba jɔɔɔw ke. ⁴⁵ Tile ma keɛe bɔ. Alabatosoba cetigefini farala fila ye a cemance la. ⁴⁶ Yesu perenna ni kanba ye ko: «Ne Fa, ne be ne ni bila i bolo.» O fɔlen kɔ, a sara. ⁴⁷ Jalasabatigi y'o ye minke, a ye Ala bonya, a ko: «Tije la, nin ce tun ye mɔɔɔw tilennen ye.» ⁴⁸ Jama minnu beɛ lajelen tun be ka o file, u ye o ko kelenw ye minke, u kɔseginna, u nenasisilen tun be u disi gosigosi. ⁴⁹ Yesu dɔnbaaw beɛ jɔlen tora yɔɔɔ jan ka o kow file, ani muso minnu tun tugura a nɔfe ka bɔ Galile jamana la. ⁵⁰ Kiritige jamakulu la mɔɔɔw dɔ tun be yen, o tɔɔɔ ko Yusufu. Mɔɔɔw numan tilennen tun don, ⁵¹ a tun ma sɔn mɔɔɔw tɔw ka kuma ni u ka kewalew ma. A bɔra Yahutuw ka dugu dɔ la, o tɔɔɔ ko Arimate. A tun be Ala ka masaya makɔɔɔ. ⁵² O ce taara Pilate segere ka Yesu su deli a fe. ⁵³ O kɔ, a ye a su lajigin ka bɔ gengenjiri la ka lenfu fini meleke a la k'a don kaburu dɔ kɔɔɔ, o sennen tun be fara la. Mɔɔɔw si su tun ma don yen fɔɔ. ⁵⁴ Lafije don nesigi don tun don, lafije don tun be jini ka damine. ⁵⁵ Muso minnu tun tugura Yesu nɔfe ka bɔ Galile jamana la, olu taara Yusufu fe ka kaburu file, ani Yesu su donna cogo min na. ⁵⁶ O kɔ, u kɔseginna u ka so ka suma diyalanw ni tulu suma dumanw laben. U ye u lafiya lafije don na ka keɛe ni Ala ka ci fɔlen ye.

24 Dɔɔɔkɔkun don fɔɔ, sɔɔɔma da joona fe, o musow taara ni u ka suma diyalan labennenw ye kaburu la. ² U y'a sɔɔɔ o kabakurunba tun kolonkolonna ka bɔ kaburu da la. ³ U donna kaburu kɔɔɔ, nka u ma Matigi Yesu su ye. ⁴ Ka u hakili naaminen to o ko la, a file, ce fila fini manamanalen tigiw y'u jɔ u da fe. ⁵ Musow siranna ka u ne biri duguma. Cew y'a fɔ u ye ko: «Mun y'a to aw be mɔɔɔw nenama jini suw cema? ⁶ A te yan, a kununna. A ye min fɔ aw ye k'a to Galile, a' ye aw hakili jiggin o la. ⁷ A ko: `Wajibi don Mɔɔɔw Denke ka don mɔɔɔw juguw bolo, ka gengen jiri la, ka kunun a tile sabanan don.` ⁸ U hakili jigginna a ka kumaw la. ⁹ U kɔseginna ka bɔ kaburu yɔɔɔ la ka o kibaruru beɛ fɔ ciden tan ni kelen ani mɔɔɔw tɔw beɛ ye. ¹⁰ Minnu ye o fɔ cidenw ye, olu tun ye Magadala Mariyama ni Jane ni Yakuba ba Mariyama ye, ani muso tɔw. ¹¹ Nka u ka kumaw kera cidenw ne na i n'a fɔ nsiirnw, olu ma da a la. ¹² Pierɛ

kɔni wulila ka boli ka taa kaburu la. A y'i biri ka lenfu finiwi dɔɔɔ ye. O kɔ, a kɔseginna so, a kabakoyalen tun don o ko kelenw na. ¹³ O don yere, u la mɔɔɔ fila taato tun don dugu dɔ la, o tɔɔ ko Emayus. O dugu ni Jerusalem ce tun ye kilometere tan ni fila mɔɔɔ ye. ¹⁴ U tun be o ko kelenw bee baro la mɔɔɔ fe. ¹⁵ Ka u to kuma la mɔɔɔ fe, Yesu yere gere la u la ka taama u fe, ¹⁶ nka a kera i n'a fɔ fen dɔ tun be u bali ka Yesu dɔn. ¹⁷ A y'u pininka ko: «Aw taamato be mun kuma fɔ mɔɔɔ ye?» U penasisilen ye u jɔ. ¹⁸ U la kelen min tun be wele Klopasi, o y'a jaabi ko: «E ye dunan ye i dan ma Jerusalem, fo ko minnu kera yen nin tile dama mɔɔɔ, i ma olu dɔn wa?» ¹⁹ A y'u pininka ko: «Mun kow?» U y'a jaabi ko: «Yesu Nazaretika kow. O tun ye kira barikama ye kewalew ni kuma la Ala ni mɔɔɔ bee ne mɔɔɔ. ²⁰ Sarakalasebaaw kuntigiw ni an ka fangatigiw y'a don bolo la k'a jalaki ke saya ye, k'a gengen jiri la. ²¹ Nka an jigi dalen tun b'a kan ko ale de na Israel kunmabɔ. Ka fara o kan, nin kow keli tile sabanan ye bi ye. ²² O bee n'a ta, an ka muso dɔw ye an kabakoya, u tun taara kaburu la mɔɔɔma jona fe. ²³ U ma a su mɔɔɔ yen minke, u nana k'a fɔ ko meleke dɔw y'u jira u la k'a fɔ ko a penama don. ²⁴ An dɔw taara kaburu la. U y'a mɔɔɔ i ko musow tun y'a fɔ cogo min na, nka u ma a yere ye.» ²⁵ O tuma la Yesu y'a fɔ u ye ko: «Mɔɔɔ hakilintanw, aw kɔni te da kiraw ka kumaw bee la jona! ²⁶ Wajibi tun te Krisita ka mɔɔɔ o cogo la, ka don a mɔɔɔ la wa?» ²⁷ O kɔ, fen minnu sebennen be a ko la Kitabuw bee la, a ye o mɔɔɔ jira u la, k'a damine Musa ka kitabuw la ka se kiraw bee taw ma. ²⁸ U surunyara u taa mɔɔɔ la minke, Yesu y'a ke i n'a fɔ a be temen ka taa ne. ²⁹ Nka u y'a deli ko: «To an fe, katuguni tile jiginnen don, su be pini ka ko.» A donna so mɔɔɔ ka jigin u fe. ³⁰ A ni u sigira dumuni la tuma min na, a ye nbuuru dɔ ta, ka barika da Ala ye, k'a karikari k'a di u ma. ³¹ O tuma la u new yelela, u y'a dɔn, nka a tununna ka bɔ u ne mɔɔɔ. ³² U y'a

fɔ mɔɔɔ ye ko: «A kumana an fe sira la ka Kitabuw mɔɔɔ jira an na tuma min na, an dusukun nagalilenba tun te wa?» ³³ O yɔɔɔnin kelen, u wulila ka kɔsegin Jerusalem ka ciden tan ni kelen ni u fe mɔɔɔ lajelen mɔɔɔ. ³⁴ Olu ko: «Tine la Matigi kununna! A y'i jira Simɔn na!» ³⁵ Min kera u la sira la, ani u ye Yesu dɔn nbuuru karikarili fe cogo min na, o mɔɔɔ fila ye o lakali u ye. ³⁶ Ka u to o kuma la, Yesu yere y'i jɔ u cema k'a fɔ u ye ko: «Here ka ke aw ye.» ³⁷ Nka u hakili naamina, u sirannen tun be miiri ko u ye ja dɔ ye. ³⁸ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Mun y'a to aw hakili naamina? Mun y'a to filanfilan be aw la?» ³⁹ A' ye ne bolow ni ne senw file k'a dɔn ko ne yere don. A' ye maga ne la k'a file, k'a masɔɔ sogo ni kolow te ja la, i ko aw b'a ye ne la cogo min na.» ⁴⁰ O fɔlen kɔ, a y'a bolow ni a senw jira u la. ⁴¹ Nagali ni kabakoya de y'a to u ma dannaya ke fɔ, o de kosɔn a y'a fɔ u ye ko: «Dumuni dɔ be aw fe yan wa?» ⁴² U ye jerge wusulen kunkurun dɔ di a ma. ⁴³ A y'a ta k'a dun u ne na. ⁴⁴ O kɔ, a y'a fɔ u ye ko: «Ne ye kuma minnu fɔ aw ye ka ne to aw fe, olu file minnu ye ko: Ko minnu sebenna ne ko la Musa ka sariya ni kiraw ka kitabuw ni Zaburuw la, wajibi don olu bee ka dafa.» ⁴⁵ O tuma la a ye u hakili diya walisa u ka Kitabuw kumaw faamu. ⁴⁶ A y'a fɔ u ye ko: «A sebennen be ten ko Krisita na mɔɔɔ ka faga, ka kunun ka bɔ suw cema a saya tile sabanan don, ⁴⁷ ko waajuli na ke a tɔɔ la siyaw bee cema k'a damine Jerusalem, ko mɔɔɔ ka nimisa u ka jurumuw la walisa u ka jurumu yafa mɔɔɔ. ⁴⁸ Aw ye o kow seerew ye. ⁴⁹ A file, ne Fa ye layidu ta min ko la, ne bena o ci ka na aw kan, nka a' ye to nin dugu mɔɔɔ fo aw ka sebaaya mɔɔɔ ka bɔ sankolo la.» ⁵⁰ O kɔ, Yesu taara ni u ye dugu kɔfe fo ka se Betani da fe. A y'a bolow mɔɔɔ ka duba ta u ye. ⁵¹ K'a to duba tali la u ye, a farala u la ka mɔɔɔ ka taa sankolo mɔɔɔ. ⁵² U y'a bato. U nagalilenba kɔseginna Jerusalem. ⁵³ U tun be Alabatosoba mɔɔɔ tuma bee, ka Ala bato.

YUHANA

1 Fɔɔɔɔɔɔ, sani diɔe ka da, min be wele Kuma, o tun be yen. O Kuma tun be Ala da fe, o Kuma tun ye Ala de ye. ² O tun be Ala da fe kabini fɔɔɔɔɔɔ. ³ Fen bee dara ale de fe. Fen o fen dara, o si ma da ni ale no te. ⁴ Nenamaya tun be ale de la, o nenamaya tun ye mɔɔɔɔ ka kene ye. ⁵ O kene be yeelen bo dibi la, nka dibi ma son a ma. ⁶ Ala ye ce do ci, o tɔɔ ko Yuhana. ⁷ O de nana ka ke seere ye ka o kene seereya ke, walisa mɔɔɔɔ bee ka dannaya ke a ka seereya barika la. ⁸ Ale yere tun te o kene ye, nka a nakun tun ye o kene seereya de ye. ⁹ O kene tun ye kene sebe ye, a nana diɔe la, a be yeelen bo mɔɔɔɔ bee ye. ¹⁰ O Kuma tun be diɔe la. Diɔe dara a fe, nka diɔe ma ale don. ¹¹ A nana a yere ka siya ma, nka a yere ka mɔɔɔɔ ma son a ma. ¹² O bee n'a ta, minnu sonna a ma ka da a la, a ye fanga di olu bee ma ka ke Ala denw ye. ¹³ U ma bange mɔɔɔ bange cogo la, wala Hadamaden sago barika la, wala ce sago barika la, Ala de ye u bange. ¹⁴ O Kuma kera mɔɔɔ ye ka sigi an cema. An y'a kɔɔɔ laje, o kɔɔɔ be i ko Denke kelenpe ta min boɔa a Fa Ala la, a falen be neema ni tiɔe la. ¹⁵ Yuhana y'a seereya ke, a perenna ko: «Ne kumana ce min ko la ko min be na ne ko, o kera ne ne, katuguni a tun be yen sani ne ka bange, nin don.» ¹⁶ A falen be min na, an bee ye o do kɔɔ, ani duba faralen duba kan. ¹⁷ Ala ye sariya di an ma Musa barika la, nka neema ni tiɔe nana Yesu Krisita de barika la. ¹⁸ Mɔɔɔ si ma Ala ye abada. Denke kelenpe min be a Fa Ala la, ni Ala yere don, o de y'a cogo jira. ¹⁹ Yuhana ka seereya file nin ye, Jerusalem Yahutuɔe ye sarakalasebaa doɔ ni Levite doɔ ci a ma tuma min na k'a pininka ko: «I ye joni ye?» ²⁰ A ye tiɔe fo, a ma i dalace a la, nka a y'a jira k'a jeya u bee ne na, a ko: «Ne te Krisita ye.» ²¹ U y'a pininka ko: «Ayiwa, a be di? I ye Eli ye wa?» Yuhana ko: «Ayi, ne te o ye.» U ko: «I ye o kira ye wa?» A ye u jaabi ko: «Ayi.» ²² U y'a fo a ye ko: «Ayiwa, i ye min ye, o fo an ye, walisa an ka jaabili lase an cibaaw ma. I be mun fo i yere ko la?» ²³ Yuhana ye u jaabi ko: «Ce min be peren kungokolon kɔɔ ko: A' ye Matigi ka sira latilen! ne ye o tigi kan de ye,» i ko kira Esayi y'a fo cogo min na. ²⁴ Minnu cira ka taa Yuhana fe, Farisien doɔ tun don, ²⁵ olu y'a pininka ko: «Ni i te Krisita ye, wala Eli, wala o kira, mun y'a to i be batiseli ke?» ²⁶ Yuhana ye u jaabi ko: «Ne kɔni be batiseli ke ji la, nka do be aw cema, aw te o tigi don. ²⁷ Ale be na ne ko, nka ne man kan ni a ka sabara juru fonili ye.» ²⁸ O kow bee

kera Betani, Jurden ba kofe, Yuhana tun be batiseli ke yɔɔ min na. ²⁹ O dugusaje, Yuhana ye Yesu nato ye a ma, a ko: «Ala ka Sagaden min be diɔe ka jurumu ta k'a bo yen, o file. ³⁰ Ne kumana ce min ko la ko min be na ne ko, o kera ne ne, katuguni a tun be yen sani ne ka bange, nin don. ³¹ Ne kɔni tun ma ale don, nka ne nana batiseli ke ji la walisa a ka jira Israel la.» ³² Yuhana ye seereya ke ko: «Ne ye Ni Senu jiginto ye ka bo sankolo la i ko jenentuban, o nana sigi a kan. ³³ Ne kɔni tun ma ale don, nka Ala, o min ye ne ci ko ne ka batiseli ke ji la, o y'a fo ko, ne mana Ni Senu jiginto ye ka sigi ce min kan, o de be batiseli ke Ni Senu la. ³⁴ Ne y'a ye ka seereya ke ko, nin ye Ala Denke de ye.» ³⁵ O dugusaje, Yuhana ni a ka kalandenw la fila jɔlen tun be yen ko kura, ³⁶ a ye Yesu tementɔ ye. A ko: «Ala ka Sagaden file!» ³⁷ Yuhana ka o kalanden fila y'a ka kuma men minke, u tugura Yesu kofe. ³⁸ Yesu y'i yeɔema ka u tugulen ye a kofe, a y'u pininka ko: «Aw be mun de pinini?» U y'a fo a ye ko: «Rabi, (o kɔɔ, Karamɔɔ,) i jiginen be min?» ³⁹ A ye u jaabi ko: «A' ye na a file.» U taara a fe, u y'a jiginyɔɔ ye, ka tile to ke a fe yen. O y'a kɔɔ tile suma tuma tun don. ⁴⁰ O kalanden fila minnu ye Yuhana ka kuma men ka tugu Yesu kofe, u la kelen tun ye Andre ye, Simɔn Piere balimake don. ⁴¹ Andre bo taara Simɔn segere k'a fo a ye ko: «An ye Masiya ye.» (O kɔɔ, Krisita.) ⁴² A ye Simɔn nemine ka taa Yesu yɔɔ. Yesu ye Simɔn mafila, a ko: «I ye Yuhana denke Simɔn ye, i tɔɔ na da Sefas.» (O kɔɔ, Piere wala farakurun.) ⁴³ O dugusaje, Yesu y'a latige ko a be taa Galile jamana la. A ni Filipe benna, a y'a fo o ye ko: «Tugu ne kofe!» ⁴⁴ (Filipe tun ye Betisayidaka ye, Andre ni Piere fana boɔa o dugu la.) ⁴⁵ O ko, Filipe ye Natanael ye k'a fo a ye ko: «Musa ye sebenni ke min ko la sariya la, ni kiraw fana ye sebenni ke a ko la, an y'o ye. Yusufu denke Yesu don, ka bo Nazareti.» ⁴⁶ Natanael y'a fo a ye ko: «Fen numan be se ka bo Nazareti wa?» Filipe y'a jaabi ko: «Na a file.» ⁴⁷ Yesu ye Natanael nato ye a ma tuma min na, a ko: «Israel mɔɔɔ sebe do file, nanbara si t'a la!» ⁴⁸ Natanael y'a pininka ko: «I ye ne don yɔɔ jumen?» Yesu y'a jaabi ko: «Ne ne tun b'i la k'i to torosun kɔɔ, sani Filipe ka i wele.» ⁴⁹ Natanael y'a fo a ye ko: «Karamɔɔ, i ye Ala Denke ye, i ye Israel ka masake ye!» ⁵⁰ Yesu y'a jaabi ko: «Ne y'a fo i ye ko ne ne tun b'i la k'i to torosun kɔɔ, o de koson i ye dannaya ke wa? I na kobaw ye ka temen ninu kan!» ⁵¹ A ko fana: «Tiɔe tiɔe

la ne b'a fɔ aw ye ko: Aw na sankolo dayelelen ye, ka Ala ka mɛlekɛw yelɛntɔ ni u jigintɔ ye Mɔɔɔ Denke kan!»

2 O kow keli tile sabanan don, kɔɔɔ dɔ kɛra Kana, o ye Galile dugu dɔ ye. Yesu ba tun bɛ yen. ² Yesu ni a ka kalandenw fana welelen tun bɛ o kɔɔɔ la. ³ Diwen dɛsɛra tuma min na, Yesu ba y'a fɔ a ye ko: «Diwen tɛ u fɛ.» ⁴ Nka Yesu y'a jaabi ko: «Muso, i bɛ mun de pini ne fɛ? Ne ka waati ma se fɔɔ.» ⁵ Yesu ba y'a fɔ baaradenw ye ko: «A mana fɛn o fɛn fɔ aw ye, a' ye o bɛɛ kɛ.» ⁶ Ayiwa, kaba daga wɔɔɔ tun bɛ yen Yahutuwa ka koli kama, ka kɛɛ ni u ka saniyali laadaw ye. Filenba ɲɛ duuru wala wɔɔɔ ji tun bɛ kɛ o dagaw bɛɛ kelen-kelen kɔɔɔ. ⁷ Yesu y'a fɔ baaradenw ye ko: «A' ye nin dagaw fa ji la.» Olu ye u fa fo u da la. ⁸ Yesu y'a fɔ u ye ko: «A' ye dɔ soli sisan, ka taa a di dumuni tilabaaw kuntigi ma.» U taara n'a ye. ⁹ Ji min yelɛmana ka kɛ diwen ye, dumuni tilabaaw kuntigi y'o nɛɛ. A ma o diwen bɔ kɔɔɔ dɔɔɔ, nka baaraden minnu ye ji soli, olu kɔɔɔ tun b'a bɔ kɔɔɔ dɔɔɔ. Dumuni tilabaaw kuntigi ye kɔɔɔɔɔ wele ¹⁰ k'a fɔ a ye ko: «Mɔɔɔ bɛɛ delila ka diwen bɛɛ la ɲuman di mɔɔɔ ma fɔɔ. Ni u ye caman min, o kɔ, diwen min ka ɲi dɔɔɔɔ, o bɛ kɔɔ ka di u ma. E dun ye diwen bɛɛ la ɲuman mara fo sisan!» ¹¹ O kɛra Yesu ka taamashyɛn kelenw fɔɔ ye, a y'o kɛ Galile Kana k'a kɔɔɔ jira. A ka kalandenw dara a la. ¹² O kelen kɔ, a taara Kapernaum, a ni a ba ni a balimakɛw ani a ka kalandenw. U ye tile dama dɔ kɛ yen. ¹³ Yahutuwa ka Tɛmɛnkan seli surunyalɛn, Yesu taara Jerusalem. ¹⁴ Mɔɔɔ minnu tun bɛ misiw ni sagaw ani jɛnɛntubanw feere, a ye olu kɔɔ Alabatosoba kɔɔɔ, ani wari falennaw, u sigilɛn tun bɛ u ka tabaliw kɔɔɔ. ¹⁵ A ye jurukisɛw kɛ gɛɲɛ ye ka u bɛɛ gɛn ka bɔ Alabatosoba kɔɔɔ, ani u ka sagaw ni u ka misiw. A ye wari falennaw ka wari fili duguma ka u ka tabaliw dabiri. ¹⁶ A y'a fɔ jɛnɛntuban feerebaaw ye ko: «A' ye nin fɛnw bɔ yan! Aw kana ne Fa ka so kɛ jagokɛ yɔɔ ye!» ¹⁷ A ka kalandenw hakili jiginna Kitabu kuma la min b'a fɔ ko: «I ka so ko ka di ne ye haali, a hami bɛ ne la kɛɛɛ.» ¹⁸ Yahutuwa y'a pininka ko: «I bɛ se ka taamashyɛn jumen kɛ k'a jira an na ko jo bɛ i fɛ ka nin kow kɛ?» ¹⁹ Yesu ye u jaabi ko: «A' ye nin Alabatosoba ci, ne n'a jɔ ko kura tile saba kɔɔɔ.» ²⁰ Yahutuwa y'a fɔ a ye ko: «San binaani ni wɔɔɔ de kɛra nin Alabatosoba jɔli la, e dun bɛna a jɔ ko kura tile saba kɔɔɔ cogo di?» ²¹ Nka Yesu kan tun bɛ Alabatosoba min ma, o tun ye a yɛɛ farikolo de ye. ²² Yesu kununlɛn kɔ ka bɔ suw cɛma, a ka kalandenw hakili jiginna a la ko a tun ye o kow fɔ, u dara Kitabu ni Yesu ka kuma fɔlɛnw la. ²³ Ka Yesu to Jerusalem, Tɛmɛnkan seli waati la, mɔɔɔ caman y'a ka taamashyɛn kelenw ye minke, u dara a la. ²⁴ Nka Yesu m'a yɛɛ to u bolo, katuguni a ye u bɛɛ dɔɔ. ²⁵ A mago tun tɛ ka pininkali kɛ mɔɔɔ si ka kɔɲɛw la, katuguni a yɛɛ bɛ mɔɔɔ kɔɔɔna kow bɛɛ dɔɔ.

3 Farisiɛn dɔ tun bɛ yen, ko Nikodɛmɛ, Yahutuwa ka faama dɔ tun don. ² O taara Yesu sɛgɛɛ don dɔ su

fɛ k'a fɔ a ye ko: «Karamɔɔɔ, an y'a dɔɔ ko i ye karamɔɔɔ ye min nana ka bɔ Ala la, katuguni i bɛ nin taamashyɛn minnu kɛ, mɔɔɔ si tɛ se ka olu kɛ, ni Ala tɛ o tigi fɛ.» ³ Yesu y'a jaabi ko: «Tɲɛ tɲɛ la ne b'a fɔ i ye ko: Ni mɔɔɔ ma bange ko kura, a tɛ se ka Ala ka masaya ye.» ⁴ Nikodɛmɛ y'a pininka ko: «Mɔɔɔ min kɔɔɔla ka ban, o bɛ se ka bange ko kura cogo di? Mɔɔɔ tɛ se ka kɔɛgin a ba kɔɔ ko kura ka bange!» ⁵ Yesu y'a jaabi ko: «Tɲɛ tɲɛ la ne b'a fɔ i ye ko: Ni mɔɔɔ ma bange ji ani Ni la, a tɛ se ka don Ala ka masaya la. ⁶ Min bangerɛ farisogo la, o ye farisogo de ye. Min bangerɛ Ni Senu la, o ye ni de ye. ⁷ I kana kabakoya a la ko ne y'a fɔ i ye ko, wajibi don aw ka bange ko kura. ⁸ Fɲɛ bɛ ci kɔɔ min ka di a ye. I b'a mankan mɛn, nka i m'a bɔ kɔɔ dɔɔ, i m'a taa kɔɔ dɔɔ. Mɔɔɔ o mɔɔɔ bangerɛ Ni la, o bɛ ten.» ⁹ Nikodɛmɛ y'a pininka ko: «O kow bɛ se ka kɛcogo di?» ¹⁰ Yesu y'a jaabi ko: «E min ye Israel ka karamɔɔɔ ye, i tɛ o kow dɔɔ wa? ¹¹ Tɲɛ tɲɛ la ne b'a fɔ i ye ko: An bɛ min dɔɔ, an bɛ kuma o de ko la. An ye min ye, an bɛ o de seereya kɛ, nka aw tɛ sɔɔ an ka seereya ma. ¹² Ni ne bɛ kuma aw fɛ dugukolo kan kow la, aw tɛ da olu la. Ni ne bɛ sankolo kow fɔ aw ye, aw na da olu la cogo di? ¹³ Mɔɔɔ si ma yelɛn ka taa sankolo la, fɔ Mɔɔɔ Denke min jiginna ka bɔ sankolo la. ¹⁴ «Musa ye nsiranɛgɛ sa kɔɔɔta jiri la kungokolon kɔɔɔ cogo min na, wajibi don Mɔɔɔ Denke ka kɔɔɔta ten dɛ, ¹⁵ walisa mɔɔɔ o mɔɔɔ dara a la, o ka ɲenamaya banbali kɔɔɔ. ¹⁶ K'a masɔɔɔ Ala ye dɲɛ kanu haali, fo a ye a Denke kɛlenpe di, walisa mɔɔɔ o mɔɔɔ dara a Denke la, o kana halaki, nka o ka ɲenamaya banbali kɔɔɔ. ¹⁷ Ala ma a Denke ci ka na dɲɛ la ka kiri tige dɲɛ kan, nka a y'a ci walisa dɲɛ ka kisili kɔɔ a barika la. ¹⁸ «Mɔɔɔ min dara Ala Denke la, o sen tɛ kiri la, nka min ma da a la, kiri tigera o kan ka ban, katuguni a ma da Ala Denke kɛlenpe tɔɔ la. ¹⁹ O kiri sababu file nin ye ko, kɛnɛ nana dɲɛ la, nka dibi diyara mɔɔɔw ye ka tɛmɛn kɛnɛ kan, katuguni u ka kɛwalew ka jugu. ²⁰ Mɔɔɔ o mɔɔɔ bɛ ko jugu kɛ, kɛnɛ man di o tigi ye fewu, o tɛ sɔɔ ka na kɛnɛ la fana, walisa a ka kɛwalew juguw kana jira kɛnɛ kan. ²¹ Nka mɔɔɔ min bɛ tɲɛ kow kɛ, o bɛ na kɛnɛ la, walisa a ka kɛwalew k'a jira ko u kɛra ka kɛɲɛ ni Ala sago ye.» ²² O kɔ, Yesu ni a ka kalandenw taara Jude jamana la. A tora u fɛ yen ka waatinin kɛ, a tun bɛ batiseli kɛ. ²³ Yuhana fana tun bɛ batiseli kɛ Enɔɔ, Salim kɛɛ fɛ, k'a masɔɔɔ ji caman tun bɛ o kɔɔ la. Mɔɔɔw tun bɛ taa a sɛgɛɛ, a tun bɛ u batise. ²⁴ O y'a kɔɔ Yuhana tun ma bila kaso la fɔɔ. ²⁵ Ayiwa, Yuhana ka kalandenw ni Yahutuwa dɔ ye kɔɔɔ kɔɔ u ka saniyali laada ko la. ²⁶ U taara Yuhana kɔɔ k'a fɔ a ye ko: «Karamɔɔɔ, cɛ min tun bɛ i fɛ Jurɔɔn ba kɔɔ, i ye o min seereya kɛ, a file, o bɛ batiseli kɛ sisan, mɔɔɔw bɛɛ bɛ taa a sɛgɛɛ!» ²⁷ Yuhana ye u jaabi ko: «Mɔɔɔ tɛ se ka foyi kɔɔ ni Ala ma o di a ma. ²⁸ Aw yɛɛw bɛ ne seereya kɛ ko ne y'a fɔ ko ne tɛ Krisita ye, nka ne cilɛn bɛ a ɲɛ. ²⁹ Kɔɔɔmuso ye min ta

ye, o de ye kαkαce ye, nka kαkαce terike min jlen be a kere fe k'a lamēn, o be nagali kosebe kαkαce kumakan koson. Ne ka nagali ye o kαkαce ye, a dafalen be sisan. ³⁰ Dɔ ka kan ka fara ale bɔnali kan, dɔ ka kan ka bɔ ne ta la.» ³¹ Min nana ka bɔ san fe, o be beē kun na. Min bɔra dugukolo la, o ye duguma ta ye, o be kuma dugukolo cogo de la. Min nana ka bɔ sankolo la, o be beē kun na. ³² A ye min ye ka min mēn, a be o de seereya ke, nka mαkα si te sɔn a ka seereya ma. ³³ Min be sɔn a ka seereya ma, o b'a jira ka jeya ko Ala ye tiɛ de ye, ³⁴ katuguni Ala ye min ci, o be Ala ka kumaw fɔ, k'a masɔkɔ Ala ye a fa Ni Senu la. ³⁵ Fa Ala be a Denke kanu, a ye fen beē don a bolo. ³⁶ Min dara a Denke la, jenamaya banbali be o tigi fe. Min te sɔn ka Denke kan mine, o tena jenamaya sɔkɔ, nka Ala ka diminya tolen be o kan.

4 Farisienw y'a mēn ko Yesu be kalandenw sɔkɔ ka u batise ka temēn Yuhana kan. ² O beē n'a ta, Yesu yerē tun te mαkα si batise, a ka kalandenw de tun be batiseli ke. ³ Yesu ye o dɔn tuma min na, a bɔra Jude jamana la ka kɔsegin Galile jamana la. ⁴ A taatɔ, wajibi tun don a ka Samari jamana cetige. ⁵ A sera Samari dugu dɔ la, o tαkα ko Sikar. Yakuba ye foro min di a denke Yusufu ma, a ka surun o la. ⁶ Yakuba ka kɔlɔn tun be yen. Yesu segennen taama la, a y'i sigi o kɔlɔn da la. Tilegan tun don. ⁷ Samarika muso dɔ nana ji bɔ. Yesu y'a fɔ a ye ko: «Ji dɔ di ne ma, ne k'a min.» ⁸ O y'a sɔkɔ a ka kalandenw tun taara dugu kɔkɔ ka dumuni san. ⁹ O Samarika muso y'a fɔ Yesu ye ko: «E Yahututɔ be ne deli ji minta la cogo di? ne min ye Samarika muso ye.» (Katuguni Yahutuw tun te sɔn u ni Samarikaw ka je foyi la.) ¹⁰ Yesu y'a jaabi ko: «Ni i tun ye Ala ka nilifen dɔn, ani min be ji jini i fe k'a min, i yerē tun na o deli, a tun na ji jenamama di i ma.» ¹¹ Muso y'a fɔ a ye ko: «Matigi, jurufilen te i fe, kɔlɔn ka dun fana. I dun be o ji jenamama bɔ min? ¹² An benba Yakuba ye nin kɔlɔn di an ma. A yerē ni a denw ni a ka baganw y'a ji min. E ka bon ni Yakuba ye wa?» ¹³ Yesu y'a jaabi ko: «Mαkα o mαkα be nin kɔlɔn ji min, minnαkα na o mine tun, ¹⁴ nka ne na ji min di mαkα ma, ni a y'o min, minnαkα tena a mine abada, katuguni ne na ji min di, o na ke ji boyi ye a kαkα min be woyo fo ka taa bila jenamaya banbali la.» ¹⁵ Muso y'a fɔ a ye ko: «Matigi, o ji di ne ma, walisa minnαkα kana ne mine, ne kana na ji ta yan tun.» ¹⁶ Yesu ko: «Taa i ce wele ka na.» ¹⁷ Muso y'a jaabi ko: «Ce te ne fe.» Yesu y'a fɔ a ye ko: «I ye tiɛ fɔ ko ce te i fe, ¹⁸ katuguni i sigira ce duuru kun. I be min fe sisan, o te i ce ye. I ye tiɛ fɔ.» ¹⁹ Muso y'a fɔ a ye ko: «Matigi, ne y'a kɔlɔsi ko e ye kira ye. ²⁰ An Samarikaw, an benbaw ye Ala bato nin kulu kan, nka aw Yahutuw b'a fɔ ko mαkα ka kan ka Ala bato kɔkɔ min na, ko o ye Jerusalem de ye.» ²¹ Yesu y'a jaabi ko: «Da ne la, muso, waati be na, aw na Fa Ala bato ni nin kulu te, ni Jerusalem fana te. ²² Aw Samarikaw, aw be min bato, aw ma o dɔn. An

Yahutuw be min bato, an be o dɔn, katuguni kisili bɔra Yahutuw de la. ²³ Nka waati be na, o waati sera ka ban, batobaa sebew na Fa Ala bato ni la ani tiɛ la, k'a masɔkɔ Fa Ala be o kαkαce batobaaw de jini. ²⁴ Ala ye Ni de ye. Minnu b'a bato, wajibi don olu k'a bato ni la ani tiɛ la.» ²⁵ Muso y'a fɔ a ye ko: «Ne y'a dɔn ko Masiya be na, (o kɔkɔ, Krisita). Ni ale nana tuma min na, a nafen beē fɔ an ye.» ²⁶ Yesu y'a jaabi ko: «O ye ne de ye, ne min be kuma i fe.» ²⁷ O tuma la Yesu ka kalandenw kɔseginna ka na a yɔkɔ, u y'a ye ko a be kuma muso dɔ fe, u kabakoyara, nka u si ma se k'a jininka ko: «I be mun jini o fe, wala mun y'a to i be kuma o muso fe?» ²⁸ Muso kɔni y'a ka jidaga to yen ka kɔsegin dugu kɔkɔ k'a fɔ mαkα ye ko: ²⁹ «A' ye na ce dɔ file, a ye ne ka ko kelenw beē fɔ ne ye. Nin te Krisita ye wa?» ³⁰ Mαkαw bɔra dugu kɔkɔ ka taa Yesu segere. ³¹ O waati la kalandenw tun be Yesu deli ko: «Karamαkα, dumuni ke.» ³² Nka Yesu ye u jaabi ko: «Dumuni dɔ be ne fe k'a dun, aw te o dɔn.» ³³ O de y'a to kalandenw tun be kαkαce jininka yala ni mαkα dɔ nana ka dumuni di a ma. ³⁴ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ka ne cibaa sago ke, a ye baara min di ne ma, ka o ke k'a dafa, o de ye ne ka dumunifen ye. ³⁵ Aw t'a fɔ ko kalo naani be an ni suman tige ce wa? Nka ne b'a fɔ aw ye ko aw ka aw jɛw kɔkɔta ka forow file. Suman kαkαra, a tige tuma sera ka ban. ³⁶ Min be suman tige, o be a ka sara sɔkɔ, a be sumankisew laje jenamaya banbali kama, walisa min be danni ke ani min be suman tige, olu ka nagali kαkαce fe. ³⁷ Nin kuma ye tiɛ ye min b'a fɔ ko: 'Mαkα dɔ be danni ke, mαkα werē be a suman tige.' ³⁸ Aw ma foro min sene, ne ye aw ci ka taa o suman tige. Dɔ werēw ye o sene, aw ye nafa sɔkɔ u ka baara la.» ³⁹ O dugu la Samarikaw caman dara Yesu la o muso ka seereya koson, a ko Yesu ye ale ka ko kelenw beē fɔ a ye. ⁴⁰ Samarikaw taara Yesu segere tuma min na, u y'a deli ko a ka to u fe. A tora yen ka tile fila ke. ⁴¹ Mαkα caman werēw dara Yesu la a yerē ka kuma koson. ⁴² U y'a fɔ muso ye ko: «Sisan kɔni, an ma da a la i ka kuma dɔkɔn koson, nka an yerēw y'a lamēn, an y'a dɔn ko nin ye diɛ Kisibaa yerē de ye.» ⁴³ Tile fila temennen kɔ, Yesu bɔra yen ka taa Galile, ⁴⁴ k'a masɔkɔ Yesu yerē y'a fɔ ko: «Kira si te bonya a yerē ka jamana la.» ⁴⁵ A sera Galile tuma min na, o jamana mαkαw y'a mine koɲuman, katuguni olu fana tun taara seli la Jerusalem. A ye ko minnu ke o tuma la, u ye olu beē ye. ⁴⁶ Yesu taara Galile Kana tun, a ye ji yelema ka ke diwen ye dugu min na. Gɔferenaman ka kuntigi dɔ tun be yen, a denke banalen tun be u ka so Kapernaum. ⁴⁷ O ce y'a mēn ko Yesu bɔra Jude jamana la ka se Galile jamana la, a taara a segere k'a deli ko a ka na Kapernaum k'a denke keneya, katuguni o tun be jini ka sa. ⁴⁸ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Ni aw ma taamashyenw ni kabakow ye, aw te sɔn ka dannaya ke fewu!» ⁴⁹ Kuntigi y'a jaabi ko: «Matigi, na ne ka so, sani ne den ka sa.» ⁵⁰ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Taa,

i denke jɛnama don.» O cɛ dara Yesu ka kuma la, a taara. ⁵¹ A taatɔ, a ka jɔnw nana a kunben k'a fɔ a ye ko: «I denke jɛnama don!» ⁵² A y'u jɛninka ko a denke fisa-yara waati jumen, u y'a jaabi ko: «Kunueo tile jengenen dɔɔnin, farigan y'a bila.» ⁵³ A fa y'a dɔn ko o waati yere la Yesu y'a fɔ a ye ko a denke jɛnama don. A yere ni a ka so mɔɔɔw bɛɛ ye dannaya ke Yesu la. ⁵⁴ O kera Yesu ka taamashyen filanan ye, a ye min ke kabini a bɔra Jude jamana la ka taa Galile jamana la.

5 O kɔ, Yahutuw ka seli dɔ kera, Yesu taara Jerusalem. ² Dinge jimaba dɔ tun be Jerusalem, sagaw ka donda kere fe, heburukan na o tɔɔɔ ko Betesda. Ga duuru tun be yen. ³ Banabaatɔ caman dalen tun be o gaw kɔɔ, fiyentɔw ni senkelenw ni nabaraw. [U tun be ji lamagali makɔɔ, ⁴ k'a masɔɔ Matigi ka meleke dɔ tun be jigin o Dinge jimaba kɔɔ tuma dɔw la ka ji lamaga. Banabaatɔ min fɔɔ tun be jigin ji la o ji lamagalen kɔ, bana sifa o sifa b'a la, o tun be keneya.] ⁵ Cɛ dɔ tun be yen, bana tun b'a la kabini san bisaba ni segin. ⁶ Yesu y'o dalen ye k'a dɔn ko kabini tuma jan a man kene, a y'o jɛninka ko: «I b'a fe ka keneya wa?» ⁷ Banabaatɔ y'a jaabi ko: «Matigi, mɔɔɔ si te ne fe ka ne lajigin ji la a lamaga tuma la. Ni ne be ne jija ko ne be jigin tuma min na, mɔɔɔ were be kɔn ka jigin ne jɛ.» ⁸ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Wuli ka i ka dalan ta ka taama.» ⁹ O jɔɔɔnin bɛɛ, o cɛ keneyara. A ye a ka dalan ta ka taama. O kera lafiɛ don na, ¹⁰ o de y'a to Yahutuw y'a fɔ o cɛ keneyalen ye ko: «Bi ye lafiɛ don ye, a ma daga i ye ka i ka dalan ta.» ¹¹ A y'u jaabi ko: «Min ye ne keneya, ale de y'a fɔ ne ye ko ne ka n'ka dalan ta ka taama.» ¹² U y'a jɛninka ko: «Mɔɔɔ jumen y'a fɔ i ye ko i ka i ka dalan ta ka taama?» ¹³ Nka cɛ min keneyara, o ma a keneyabaa dɔn, katuguni jama kosɔn Yesu tun bɔra yen ka ban. ¹⁴ O kɔ, Yesu ye o cɛ kɔɔ Alabatosoba kɔɔ k'a fɔ a ye ko: «I keneyalen file sisan. I kana jurumu ke tun, walisa fen min ka jugu ni bana ye, o kana i kɔɔ.» ¹⁵ O cɛ taara k'a fɔ Yahutuw ye ko Yesu de ye ale keneya. ¹⁶ O de kosɔn Yahutuw y'a damine ka Yesu tɔɔɔ, katuguni a ye o kow ke lafiɛ don na. ¹⁷ Nka Yesu ye u jaabi ko: «Ne Fa be baara ke tuma bɛɛ, ne fana be baara ke.» ¹⁸ O kuma kosɔn, Yahutuw tun be cogo jini k'a faga ka temen fɔɔ kan, lafiɛ don tiɛni dama dɔɔn te, nka a ko fana ko Ala ye ale Fa ye, o fe, u ko, a be a yere ni Ala kɛɛ. ¹⁹ O tuma la Yesu ye u jaabi ko: «Tiɛ tiɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Ala Denke te foyi ke a yere barika la, fɔ a be min ketɔ ye a Fa fe. Fa be fen o fen ke, a Denke fana be o yere de ke. ²⁰ Fa Ala be a Denke kanu, a yere be fen o fen ke, a be o bɛɛ jira a Denke la. A na kewalew fana jira a la minnu ka bon ni olu ye, walisa aw ka kabakoya. ²¹ Fa Ala be mɔɔɔ suw lakunun ka jɛnamaya di u ma cogo min na, o cogo la a Denke b'a fe ka jɛnamaya di minnu ma, a b'a di olu ma. ²² Fa Ala te kiri tige mɔɔɔ si kan, nka a ye kiri ko bɛɛ di a Denke ma, ²³ walisa mɔɔɔw bɛɛ ka Denke bonya i ko u be Fa

bonya cogo min na. Min te Denke bonya, o te a cibaa Fa Ala bonya. ²⁴ «Tiɛ tiɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Min ye ne ka kumaw lamɛn ka da ne cibaa la, jɛnamaya banbali be o tigi fe. O sen te kiri la, nka a bɔra saya la ka don jɛnamaya la. ²⁵ Tiɛ tiɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Waati be na, o waati ye sisan de ye, mɔɔɔ salenw na Ala Denke kan men, a menbaaw na jɛnamaya. ²⁶ Katuguni Fa Ala jɛnama don a yere ma cogo min na, o cogo la a y'a di a Denke ma a ka jɛnamaya a yere ma. ²⁷ A ye fanga di a Denke ma fana ka kiri tige katuguni Mɔɔɔ Denke don. ²⁸ Aw kana kabakoya o la, katuguni waati be na, mɔɔɔ salen minnu be kaburuw kɔɔ, olu n'a kan men. ²⁹ U na bɔ yen. Kɔɔmankelaw na kunun jɛnamaya kama, kojugukelaw na kunun kiri kama. ³⁰ «Ne te se ka foyi ke ne yere barika la. Ne be kiri tige ka kɛɛ ni ne ka ko mennen ye Ala fe. Ne ka kiri tilennen don, katuguni ne te ne yere sago jini, fɔ ne cibaa sago. ³¹ Ni ne be ne yere seereya ke, ne ka seereya te tiɛ ye. ³² Nka dɔ were be ne seereya ke, o be ne seereya min ke, ne y'a dɔn ko o ye tiɛ de ye. ³³ Aw ye cidenw bila ka taa Yuhana fe, a ye tiɛ seereya ke. ³⁴ Ne t'a jini mɔɔɔ ka ne seereya ke, nka ne be nin kow fɔ walisa aw ka kisi. ³⁵ Yuhana kera lanpa manalen ye min be yeelen bɔ, a diyara aw ye ka waatinin ke ka pagali o keneyee-len na. ³⁶ Nka seereya dɔ be ne fe min ka bon ni Yuhana ta ye. Ne Fa ye kewale minnu di ne ma ko ne ka u ke ka dafa, ne be o minnu ke, o kewalew de be ne seereya ke ko ne Fa ye ne ci. ³⁷ Ne Fa min ye ne ci, o yere ye ne seereya ke. Aw m'a kumakan men tuma si, aw m'a cogo ye. ³⁸ A ka kuma tolen te aw kɔɔ, katuguni a ye min ci, aw ma da o la. ³⁹ Aw be aw jɛw jɔ Kitabu kumaw la, katuguni a be aw kɔɔ ko jɛnamaya banbali be kɔɔ olu la. Olu de be ne seereya ke! ⁴⁰ Hali o, aw te sɔn ka na ne ma walisa aw ka jɛnamaya kɔɔ. ⁴¹ «Ne te bɔɔali jini ka bɔ mɔɔɔ fe. ⁴² Nka ne be aw dɔn, ne y'a dɔn ko Ala kanuya te aw kɔɔ. ⁴³ Ne nana ne Fa tɔɔ la, aw ma sɔn ne ma. Ni mɔɔɔ dɔ nana a yere tɔɔ la, aw na sɔn o de ma. ⁴⁴ aw be se ka dannaya kɛcogo di? Aw minnu be jɔɔɔ ka bɔɔali jini, k'a kɔɔ bɔɔali min be bɔ Ala kelenpe la, aw te o jini. ⁴⁵ A kana ke aw kɔɔ ko ne na aw sendon ne Fa jɛ kɔɔ de. Aw jigi be Musa min kan, o de na ke aw sendonbaa ye. ⁴⁶ Ni aw tun dara Musa la, aw tun na da ne fana la, katuguni ale ye sebbeni ke ne ko la. ⁴⁷ Nka ni aw ma da ale ka Kitabu sebbennenw la, aw na da ne ka kumaw la cogo di?»

6 O kɔ, Yesu taara Galile ba kɔ, o ye Tibɛriyade ba ye. ² Jamaba tugura a kɔfe, katuguni a tun be banabaatɔw keneya cogo min na, u tun be o kabakow ye. ³ Yesu yelenna kulu kan, a ni a ka kalandenw y'u sigi yen. ⁴ Yahutuw ka Temenkan seli surunyalen tun don. ⁵ Yesu y'a jɛ kɔɔta ka jamaba natɔ ye a kɔɔ. A y'a fɔ Filipe ye ko: «An be nbuuru san min, walisa nin mɔɔɔw ka dumuni ke?» ⁶ A ye o fɔ ka Filipe dakɔɔɔ, katuguni a tun bena min ke, a yere ye o dɔn ka ban. ⁷ Filipe y'a

jaabi ko: «Hali ni wari deɓe keme fila nbuuru sanna ka dɔɔnin-dɔɔnin di u ma, u beɛ tena dɔ sɔɔ o la.»⁸ Simɔn Piere balimake Andre, min tun ye a ka kalanden dɔ ye, o y'a fɔ a ye ko:⁹ «Nbuurukun duuru ni jɛɛ fila be cɛnin dɔ bolo yan, nka o be mun ɲe nin mɔɔɔ caman ɲɛ?»¹⁰ Yesu y'a fɔ u ye ko: «A' ye jama lasigi.» Bin caman tun be o sɔɔ la. U y'u sigi, u tun be ce waa duuru ɲɔɔɔɔ bɔ.¹¹ Yesu ye o nbuuru ta ka barika da Ala ye ka o nbuurukunw tilatila o mɔɔɔ sigilenw ce. A ye jɛɛ fana di u ma ten, beɛ kelen-kelen ye u sagola ta sɔɔɔ.¹² U beɛ falen kɔ dumuni la, Yesu y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «A' ye nbuuru kunkurun tɔ tolenw ce walisa u si kana tiɲɛ.»¹³ U ye o nbuurukun duuru tɔ tolenw ce ka segi tan ni fila fa, minnu tora dumunikelaw kɔ.¹⁴ Mɔɔɔw ye Yesu ka taamashyɛn kelen ye tuma min na, u ko: «kira min ka kan ka na diɲɛ la, nin ce yere don!»¹⁵ Yesu y'a dɔn ko u tun b'a fe k'a mine diyagoya la k'a ke masake ye, o de y'a to a y'i mabɔ u la ka taa kulu kan ko kura a dan na.¹⁶ Tilebin tuma la, Yesu ka kalandenw jiginna ka taa ba da la.¹⁷ U donna kurun dɔ kɔɔ ka ba tige damine ka taa Kapernaum fan fe. Dibi donna k'a sɔɔɔ Yesu tun ma na u fe fɔɔ.¹⁸ Fiɲɛba wulila baji kan fo ka ji lamaga kosebe.¹⁹ U taara ɲefe ni kurun ye baji kan ka kilometere duuru wala wɔɔɔɔ kɔɔɔ ke. O tuma la u ye Yesu ye, a tun be taama ji kan ka gere kurun la, u siranna.²⁰ Nka Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ne don, aw kana siran.»²¹ O tuma la a diyara u ye a ka don u fe kurun kɔɔ. O sɔɔɔnin beɛ, kurun sera u taa sɔɔɔ dankan na.²² O dugusaje, jama min tora ba kɔfe, olu y'a kɔɔsi ko kurun kelenpe tun be yen. U y'a dɔn ko Yesu ma don o kurun kɔɔ a ka kalandenw fe, nka kalandenw dama tun bɔra yen.²³ O y'a sɔɔ Matigi ye barika da Ala ye ka nbuuru di u ma u k'a dun sɔɔ min na, kurun dɔ werew sera o sɔɔ la ka bɔ Tiberiyade dugu la.²⁴ Jama y'a ye ko Yesu ni a ka kalandenw si te yen, u donna o kurunw kɔɔ ka taa Kapernaum ka Yesu jini.²⁵ U ye Yesu sɔɔ ba kɔ minke, u y'a fɔ a ye ko: «Karamɔɔɔ, i sera yan tuma jumen?»²⁶ Yesu ye u jaabi ko: «Tiɲɛ tiɲɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Aw ye taamashyɛn minnu ye, aw te ne jini olu kosɔn de. Aw be ne jini katuguni aw ye dumuni ke ka aw fa.»²⁷ Dumuni min be ban, aw kana baara ke o sɔɔɔɔ kɔɔɔ, fɔ dumuni min be to badaa ka ɲenamaya banbali di. Mɔɔɔ Denke na o dumuni di aw ma, katuguni Fa Ala y'a ka taamashyɛn da ale kan.»²⁸ U y'a jininka ko: «An ka kan ka mun ke walisa ka Ala sago ke?»²⁹ Yesu ye u jaabi ko: «Ala sago ye nin de ye, ko Ala ye min ci, aw ka da o la.»³⁰ U y'a jininka ko: «I be se ka taamashyɛn jumen jira an na, walisa an ka da i la? I na kewale jumen ke?»³¹ An benbaw ye mane dun kongokolon kɔɔ, i ko a sebennen be Kitabu la cogo min na ko: 'A ye dumunifen di u ma ka bɔ sankolo la.'³² Yesu ye u jaabi ko: «Tiɲɛ tiɲɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Musa ma dumunifen di aw ma ka bɔ sankolo la, nka ne Fa be dumunifen sebe di aw ma

ka bɔ sankolo la.³³ Katuguni min jiginna ka bɔ sankolo la ka ɲenamaya di diɲɛ ma, o ye Ala ka dumunifen ye.»³⁴ U y'a fɔ a ye ko: «Matigi, i ka o dumunifen di an ma tuma beɛ.»³⁵ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ne de ye ɲenamaya dumunifen ye. Mɔɔɔ min nana ne ma, kɔɔɔ tena o mine fewu. Min dara ne la, minnɔɔɔ tena o mine abada.»³⁶ Nka ne y'a fɔ aw ye ka ban ko, aw ye ne ye, hali o, aw ma dannaya ke.³⁷ Ne Fa be minnu di ne ma, olu beɛ be na ne ma. Min mana na ne ma, ne tena o tigi gen ka bɔ kenema fewu.³⁸ Katuguni ne ma jigin ka bɔ sankolo la ne yere sago keli kama, fɔ ne cibaa sago.³⁹ Ne cibaa sago file nin ye ko, a ye minnu di ne ma, olu si kana tunun ne ma, nka ne ka u lakunun ɲenamaya kama laban don na.⁴⁰ Ne Fa sago file nin ye ko, mɔɔɔ minnu ye a Denke laɛ ka da a la, olu ka ɲenamaya banbali sɔɔɔ, ne na u lakunun laban don na.»⁴¹ Yahutuɲɛ ye dajukɔɔ kuma fɔ Yesu kama, katuguni ale tun y'a fɔ ko a ye dumunifen ye min jiginna ka bɔ sankolo la.⁴² U ko: «Nin te Yusufu denke Yesu ye wa, an be min fa ni a ba dɔn? Sisan a b'a fɔ cogo di ko a jiginna ka bɔ sankolo la?»⁴³ Yesu ye u jaabi ko: «A' ye dajukɔɔ kuma dabila.»⁴⁴ Mɔɔɔ si te se ka na ne ma ni ne Fa min ye ne ci, ni o m'a sama. Ne na a lakunun laban don na.⁴⁵ Kiraw ye nin kuma seben ko: 'U beɛ na kalan Ala fe.' Mɔɔɔ o mɔɔɔ ye ne Fa lamɛn ka kalan a fe, o be na ne ma.⁴⁶ A te i ko mɔɔɔ ɲɛ dara ne Fa kan. Min nana ka bɔ Ala la, o kelenpe ɲɛ dara ne Fa kan.⁴⁷ «Tiɲɛ tiɲɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Min dara ne la, ɲenamaya banbali be o tigi fe.»⁴⁸ Ne de ye ɲenamaya dumunifen ye.⁴⁹ Ka aw benbaw to kungokolon kɔɔ, u ye mane dun, u sara.⁵⁰ Nka dumunifen min be jigin ka bɔ sankolo la, nin don. Ni min ye o dun, o tena sa.⁵¹ Ne ye dumunifen ɲenama ye min jiginna ka bɔ sankolo la, walisa ni mɔɔɔ dɔ ye o dumunifen dun, o ɲenama ka to badaa. Ne na dumunifen min di, o ye ne farisogo ye, ne na o di walisa diɲɛ ka ɲenamaya.»⁵² O kuma kosɔn, sɔɔɔliba wulila Yahutuɲɛ cema. U tun b'a fɔ ko: «Nin ce be se k'a farisogo di an ma cogo di, an k'a dun?»⁵³ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Tiɲɛ tiɲɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Ni aw ma Mɔɔɔ Denke farisogo dun k'a joli min, ɲenamaya te aw kɔɔ fewu.»⁵⁴ Min be ne farisogo dun ka ne joli min, ɲenamaya banbali be o tigi fe, ne n'a lakunun laban don na.⁵⁵ Katuguni ne farisogo ye dumunifen sebe ye, ne joli ye minnifen sebe ye.⁵⁶ Min be ne farisogo dun ka ne joli min, o tolen be ne la, ne tolen be o la.⁵⁷ Ne Fa min ye ne ci, o ɲenama don cogo min na, ne be ɲenamaya ale la, o cogo la min be ne dun, o be ɲenamaya ne la.⁵⁸ Dumunifen min jiginna ka bɔ sankolo la, nin don. Aw benbaw ye mane min dun ka sɔɔ ka sa, a ni o te kelen ye. Min be nin dumunifen dun, o ɲenama na to badaa.»⁵⁹ Ka Yesu to Alabatoso kɔɔ Kapernaum mɔɔɔw kalanni la, a ye o kumaw fɔ.⁶⁰ Yesu ka kalanden caman y'a ka kumaw men minke, u ko: «Nin kuma ka gelen de. Mɔɔɔ jumen be se ka o mine?»⁶¹ Yesu y'a dɔn a yerema ko a

ka kalandenw be dajukw kuma fɔ o ko la, a y'a fɔ u ye ko: «O be aw kunnatije wa? ⁶² Mɔgw Denke tun be yɔw min na fɔlɔ, ni aw ye a yelentɔ ye ka taa yen dun? ⁶³ Ni de be mɔgw jɛnamaya, farisogo tɛ foyi jɛ. Ne be kuma minnu fɔ aw ye, olu ye Ni ni jɛnamaya de ye. ⁶⁴ Nka dɔw be aw cɛma minnu ma dannaya kɛ.» Mɔgw minnu ma dannaya kɛ ani min be a don bolo la, Yesu ye olu beɛ dɔn kabini fɔlɔ la. ⁶⁵ A ye nin fana fɔ ko: «O de y'a to ne y'a fɔ aw ye ko, mɔgw si tɛ se ka na ne ma ni ne Fa ma o se di a ma.» ⁶⁶ Kabini o tuma la, a ka kalanden caman seginna kɔ, u ma taama a fɛ tun. ⁶⁷ Yesu y'a fɔ a ka kalanden tan ni fila ye ko: «Aw fana b'a fɛ ka segin wa?» ⁶⁸ Simɔn Pierɛ y'a jaabi ko: «Matigi, an na taa jɔni yɔw? Jɛnamaya banbali kumaw be sɔw e de fɛ. ⁶⁹ Sisan an dara a la k'a dɔn ko i ye Ala ka Senuma ye.» ⁷⁰ Yesu ye u jaabi ko: «Ne ma aw tan ni fila jɛnatɔw wa? O beɛ n'a ta, aw la kelen ye Sitane ye!» ⁷¹ A tun be kuma Simɔn Isikarioti denke Juda ko la, o de tun bɛna Yesu don bolo la, a ka kalanden tan ni fila la kelen tun don.

7 O kɔ, Yesu tun be yaalayaala Galile. A tun t'a fɛ ka yaala Jude, katuguni Yahutuw tun be cogo jini k'a faga. ² Yahutuw ka Gakɔwsi seli tun surunyara. ³ Yesu balimakew y'a fɔ a ye ko: «I ka bɔ yan ka taa Jude, walisa i ka kalandenw fana ka i ka kewale ketaw file. ⁴ Mɔgw si tɛ i dogo ka ko kɛ, ni a b'a fɛ a ko ka dɔn. Ni i be nin kow kɛ, i ka u kɛ kenɛ kan k'i yɛrɛ jira dijɛ la.» ⁵ A balimakew yɛrɛ tun ma da a la. ⁶ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ne taa tuma ma se fɔlɔ. Aw fɛ, tuma beɛ ka ni. ⁷ Dijɛ tɛ se ka aw koniya, nka a be ne koniya, katuguni ne be a seereya kɛ ko a ka kewalew ka jugu. ⁸ Aw yɛrɛw ka taa nin seli la. Ne tena taa nin seli la, katuguni ne taa tuma ma se fɔlɔ.» ⁹ A ye o kow fɔ u ye, a tora Galile. ¹⁰ Yesu balimakew taalen kɔ seli la, a yɛrɛ fana taara, nka a ma i jira kenɛ kan, a taara mɔgwɔw jɛnɛma. ¹¹ Yahutuw tun b'a jini seli la, u tun be jɛninkali kɛ ko: «A be min?» ¹² Dajukw kuma cayara jama cɛma a ko la. Dɔw ko: «Mɔgw numan don.» Dɔ werɛw ko: «Ayi, a be jama lafilɛ de.» ¹³ O beɛ n'a ta, mɔgw si ma kuma kenɛ kan a ta fan fɛ, katuguni u tun be siran Yahutuw jɛ. ¹⁴ Seli tun be a cɛmance la tuma min na, Yesu taara Alabatosoba kɔkɔ ka mɔgwɔw kalan. ¹⁵ Yahutuw kabakoyara, u y'a fɔ ko: «Nin cɛ be Kitabu dɔn cogo di? k'a sɔw a ma o kalan kɛ.» ¹⁶ Yesu ye u jaabi ko: «Ne be mɔgw kalan min na, o tɛ ne ta ye, ne cibaa ta don. ¹⁷ Min b'a fɛ ka Ala sago kɛ, o n'a dɔn yala ni o kalan bɔra Ala la, wala ni ne be kuma ne yɛrɛ barika la. ¹⁸ Mɔgw min be kuma a yɛrɛ barika la, o be a yɛrɛbonyali jini. Nka min be a cibaa bɔnali jini, o de ye tijɛtigi ye, tilɛnbaliya si tɛ a kɔkɔ. ¹⁹ Musa ma sariya di aw ma wa? Nka aw si tɛ taama ka kɛrɛ ni o sariya ye. Mun y'a to aw be cogo jini ka ne faga?» ²⁰ Jama y'a jaabi ko: «Jinɛ b'i la. Jɔni be cogo jini ka i faga?» ²¹ Yesu ye u jaabi ko: «Ne ye kewale kelen de kɛ, aw beɛ kabakoyara o la. ²² Musa ye

bolokoli sariya di aw ma, o beɛ n'a ta Musa ma o keli daminɛ, a daminɛna aw benbaw fɛ, o sariya de kosɔn aw be sɔn ka mɔgw boloko hali lafiɛ don na. ²³ Ni aw be denke boloko lafiɛ don na walisa Musa ka sariya kana tijɛ, mun y'a to aw diminnen be ne kɔw ko ne ye cɛ dɔ farikolo mume beɛ kenɛya lafiɛ don na? ²⁴ Aw kana kiri tige ka kɛrɛ ni fɛnw kɔkanna ye cogo ye. Aw ka kiri tilennen tige.» ²⁵ Jerusalemka dɔw y'a fɔ ko: «U b'a fɛ ka cɛ min faga, o tɛ nin ye wa? ²⁶ A file, a be kuma jama jɛ na, u tɛ foyi fɔ a ye! An ka faamaw y'a dɔn k'a jɛya ko nin ye Krisita ye wa? ²⁷ Nka ni Krisita nana tuma min na, mɔgw si tena a bɔ yɔw dɔn, k'a sɔw an ye nin cɛ bɔ yɔw dɔn.» ²⁸ Ka Yesu to mɔgw kalanni la Alabatosoba kɔkɔ, a pɛrɛnna ko: «Aw ko aw be ne dɔn ka ne bɔ yɔw dɔn! O beɛ n'a ta, ne ma na ne yɛrɛ barika la, nka ne cibaa ye sɛbɛma ye. Aw ma ale dɔn. ²⁹ Ne kɔni b'a dɔn katuguni ne nana ka bɔ ale la, ale de ye ne ci.» ³⁰ O de y'a to u ye cogo jini ko u b'a minɛ, nka mɔgw si ma se k'a bolo da a kan, katuguni a ka waati tun ma se ban. ³¹ O beɛ n'a ta, jama la mɔgw caman dara a la. U ko: «Ni Krisita nana tuma min na, a na taamashyɛn caman kɛ ka tɛmɛn nin cɛ kan wa?» ³² Farisienw ye jama ka dajukw kuma fɔlɛnw mɛn Yesu ta fan fɛ, o de kosɔn, sarakalasebaaw kuntigiw ni Farisienw ye garadiw bila ko u ka taa a minɛ. ³³ Yesu y'a fɔ ko: «Ne be aw fɛ ka waatinin kɛ fɔlɔ, o kɔ, ne na taa ne cibaa ma. ³⁴ Aw na ne jini, nka aw tena ne ye, katuguni ne na kɛ yɔw min na, aw tɛ se ka taa yen.» ³⁵ Yahutuw ye jɔkɔn jɛninka ko: «Ale be se ka taa yɔw jumɛn, ni an tena se ka a ye? Yahutu minnu jɛnsɛnɛn be Grekiw cɛma, a be taa olu yɔw ka Grekiw kalan wa? ³⁶ A ye kuma minnu fɔ ko an n'a jini, nka an tena a ye, katuguni a na kɛ yɔw min na, an tɛ se ka taa yen, o kɔw ye mun ye?» ³⁷ Seli laban don na, seli donba kɔni, Yesu y'i jɔ jama cɛma ka pɛrɛn ko: «Minɔw be min na, o ka na ne ma k'i min. ³⁸ Mɔgw min dara ne la, baji jɛnamaw na woyo ka bɔ o dusukun na, i ko Kitabu y'a fɔ cogo min na.» ³⁹ (Yesu tun be kuma Ni ko la, a dannabaaw bɛna min sɔw. O waati la Ni Senu tun ma di fɔlɔ, katuguni kɔkɔ tun ma da Yesu kan fɔlɔ.) ⁴⁰ Jama la mɔgw dɔw ye Yesu ka kumaw mɛn, u ko: «Tijɛ la, nin cɛ ye o kira yɛrɛ de ye!» ⁴¹ Dɔw ko: «Krisita don!» Dɔ werɛw ko: «Nka Krisita be se ka bɔ Galile wa? ⁴² Kitabu m'a fɔ wa ko Krisita na bɔ Dawuda bɔnsɔn na, ko a na bɔ Betlehem, Dawuda tun sigira dugu min na?» ⁴³ O de y'a to jamakan tilara Yesu ko la. ⁴⁴ U dɔw tun b'a fɛ k'a minɛ, nka mɔgw si ma se k'a bolo da a kan. ⁴⁵ Garadiw kɔseginna ka taa sarakalasebaaw kuntigiw ni Farisienw yɔw, olu ye u jɛninka ko: «Mun y'a to aw ma na n'a ye?» ⁴⁶ Garadiw ye u jaabi ko: «Mɔgw si ma kuma i ko nin cɛ abada!» ⁴⁷ Farisienw y'u jɛninka ko: «A ye aw fana lafilɛ wa? ⁴⁸ An ka faama kelen wala Farisien kelen dara a la wa? ⁴⁹ Nka nin jama tɛ sariya dɔn, u dangalen be.» ⁵⁰ Nikodemɛ min tun taara Yesu segerɛ, Farisienw la kelen tun don, o y'a fɔ u ye

ko: ⁵¹ «Ka κερε ni an ka sariya ye, an be se ka kiri tige mɔɔɔ kan n'an m'a lamɛn k'a ka ko kelenw don wa?»
⁵² U y'a jaabi ko: «E fana be bɔ Galile wa? I ka Kitabuw laɛ, i n'a ye ko kira si ma deli ka bɔ Galile.» [⁵³ O kɔ, u beɛ kelen-kelen taara u ka so.

8 Nka Yesu taara Oliviye kulu kan. ² O dugusaje sɔɔɔma da joona fe, a kɔseginna Alabatosoba kɔkɔ, jama beɛ gerela a la. A y'i sigi ka u kalan. ³ Sariya karamɔɔɔw ani Farisienw nana ni muso dɔ ye a kɔkɔ, u tun ye o minɛ jatɔya la. U ye o muso jɔ jama beɛ ne kɔkɔ ⁴ k'a fɔ Yesu ye ko: «Karamɔɔɔ, nin muso minɛna jatɔya yeɛ la. ⁵ Musa y'a fɔ sariya la ko o kɔkɔ musow ka bon ni kabakurunw ye ka u faga. E dun be mun fɔ o ko la?» ⁶ U ye o fɔ k'a dakɔkɔ, walisa k'a sendon sababu kɔkɔ. Nka Yesu y'i biri ka sebenni ke duguma ni a bolonkɔni ye. ⁷ U tora k'a pininka, Yesu wulila k'i jɔ k'a fɔ u ye ko: «Aw la mɔɔɔ min ma jurumu ke, o fɔl k'a bon ni kabakurun ye.» ⁸ A y'i biri ko kura ka sebenni ke duguma. ⁹ O kuma mennen kɔ, u dusukun ye u kɔkɔ, u beɛ taara kelen-kelen, k'a damine cekɔkɔbaw la fo ka taa bila u kɔmɔɔɔw la. Yesu kelen tora yen ani o muso, min jɔlen tun be a ne kɔkɔ. ¹⁰ Yesu wulila k'i jɔ k'a fɔ a ye ko: «Muso, i sendonbaaw be min? Mɔɔɔ si ma i jalaki wa?» ¹¹ Muso y'a jaabi ko: «Matigi, mɔɔɔ si.» Yesu ko: «Ne fana te i jalaki. Taa, i kana jurumu ke tun.» ¹² Yesu kumana jama fe ko kura ko: «Ne ye diɛe ka keɛ de ye. Mɔɔɔ min tugura ne nɔfe, o tena taama dibi la, nka o na penamaya keɛ kɔkɔ.» ¹³ Farisienw y'a fɔ a ye ko: «I be i yeɛ seereya ke, i ka seereya te tiɛe ye.» ¹⁴ Yesu ye u jaabi ko: «Hali ni ne be ne yeɛ seereya ke, ne ka seereya ye tiɛe ye, katuguni ne be ne bɔ kɔkɔ don, ne be ne taa kɔkɔ don. Aw kɔni te ne bɔ kɔkɔ don, aw te ne taa kɔkɔ don. ¹⁵ Aw be kiri tige Hadamadenya cogo la, ne kɔni te kiri tige mɔɔɔ si kan. ¹⁶ O beɛ n'a ta, hali ni ne be kiri tige, ne ka kiri tilennen don, katuguni ne kelen te o kiri tigeli la, nka min ye ne ci, o be ne fe. ¹⁷ A sebennen be aw ka sariya la ko: Ni mɔɔɔ fila benna seereya kelen na, o seereya ye tiɛe ye. ¹⁸ Ne be ne yeɛ seereya ke, ne Fa min ye ne ci, o fana be ne seereya ke.» ¹⁹ U y'a pininka ko: «I Fa be min?» Yesu ye u jaabi ko: «Aw ma ne don, aw ma ne Fa don. Ni aw tun ye ne don, aw tun na ne Fa fana don.» ²⁰ Yesu ye o kumaw fɔ k'a to mɔɔɔw kalanni la Alabatosoba kɔkɔ, nilifenw tun be bila minen minnu kɔkɔ, a tun be olu da fe. Mɔɔɔ si m'a minɛ, katuguni a ka waati tun ma se fɔl. ²¹ Yesu y'a fɔ u ye tun ko: «Ne bɛna taa. Aw na ne pini, nka aw na sa ka aw to aw ka jurumu la. Ne be taa kɔkɔ min na, aw te se ka taa yen.» ²² Yahutu w y'a fɔ kɔkɔ ye ko: «A be a yeɛ faga wa? K'a masɔkɔ a ko a be taa kɔkɔ min na, an te se ka taa yen.» ²³ Yesu ye u jaabi ko: «Aw ye duguma taw ye, ne kɔni ye sanfe ta ye. Aw ye nin diɛe taw ye, nka ne te nin diɛe ta ye. ²⁴ O de y'a to ne y'a fɔ aw ye ko, aw na sa ka aw to aw ka jurumuw la. ɔkɔ, ni aw ma da a la ko: `Ne ye ale de ye', aw na sa ka aw to aw ka jurumuw la.»

²⁵ U y'a pininka ko: «I ye jɔni ye?» Yesu ye u jaabi ko: «Ne ye o min fɔ aw ye kabini fɔl la. ²⁶ Fen caman be ne fe k'a fɔ aw ye ani ka kiri tige aw ko la. Nka min ye ne ci, o be tiɛe fɔ. Ne ye min men ale fe, ne be o de fɔ diɛe ye.» ²⁷ U m'a faamu ko a tun be kuma u fe a Fa ko la. ²⁸ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ni aw ye Mɔɔɔ Denke kɔkɔ tuma min na, aw n'a don ko `ne ye ale de ye'. Aw n'a don ko ne te foyi ke ne yeɛ barika la. Ne Fa ye ne kalan cogo min na, ne be nin kow fɔ ka κερε ni o de ye. ²⁹ Min ye ne ci, o be ne fe. A ma ne to ne kelen na, katuguni ne b'a diyapeko ke tuma beɛ.» ³⁰ Yesu ye o kow fɔ tuma min na, mɔɔɔ caman dara a la. ³¹ Yahutu minnu dara Yesu la, a y'a fɔ olu ye ko: «Ni aw ye ne ka kumakan minɛ ka to a kan, aw na ke ne ka kalandenw ye sebe la. ³² Aw na tiɛe don, tiɛe na aw hɔkɔnya.» ³³ U y'a jaabi ko: «An ye Ibrahim bɔkɔnw ye, an ma ke mɔɔɔ si ka jɔnw ye abada. I b'a fɔ cogo di ko an na hɔkɔnya?» ³⁴ Yesu ye u jaabi ko: «Tiɛe tiɛe la ne b'a fɔ aw ye ko: Mɔɔɔ o mɔɔɔ be jurumu ke, o ye jurumu ka jɔn de ye. ³⁵ Jɔn te so mɔɔɔ ye tuma beɛ, nka denke kɔni ye so mɔɔɔ ye tuma beɛ. ³⁶ Ni Ala Denke ye aw hɔkɔnya, aw na ke hɔkɔnw yeɛ de ye. ³⁷ Ne y'a don ko aw ye Ibrahim bɔkɔnw ye, o beɛ n'a ta aw be cogo pini ka ne faga, katuguni aw ma kɔn ne ka kuma ka sigi kɔkɔ aw kɔkɔ. ³⁸ Ne ye ko minnu ye ne Fa fe, ne be kuma o kow la. Aw fana be ko minnu men aw fa fe, aw be olu de ke.» ³⁹ U y'a jaabi ko: «An fa ye Ibrahim de ye.» Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ni aw ye Ibrahim bɔkɔnw ye, aw ka Ibrahim ka kewalew ke. ⁴⁰ Nka sisan, ne min ye tiɛe men Ala fe, ka o fɔ aw ye, aw be cogo pini ka ne faga. Ibrahim ma o ke de! ⁴¹ Aw be aw fa ka kewalew kɔkɔnw ke.» U y'a jaabi ko: «An kɔni ma bange jatɔya la. Fa kelenpe de be an fe, o ye Ala de ye.» ⁴² Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ni Ala tun ye aw Fa ye, aw tun na ne kanu, katuguni ne bɔra Ala la ka na. Ne ma na ne yeɛ barika la, nka ale de ye ne ci. ⁴³ Mun y'a to aw te ne ka kuma faamu? Katuguni aw te se ka ne ka kumaw lamɛn. ⁴⁴ Aw fa ye min ye, Sitane don. Aw b'a fe ka aw fa diyapekow de ke. Ale kɛra mɔɔɔfagala ye kabini fɔl fɔl. A ma to tiɛe kan, katuguni tiɛe si t'a kɔkɔ. Ni a be nkalon tige tuma min na, a be kuma ka κερε ni a yeɛ cogo ye, katuguni nkalontigela don, nkalon fa yeɛ don. ⁴⁵ Ne kɔni be tiɛe fɔ, o de y'a to aw ma da ne la. ⁴⁶ Aw la mɔɔɔ jumen be jurumu kɔkɔ ne la? Ni ne ka kumaw ye tiɛe ye, mun y'a to aw te da ne la? ⁴⁷ Min bɔra Ala la, o be Ala ka kumaw lamɛn. Aw te u lamɛn, katuguni aw ma bɔ Ala la.» ⁴⁸ Yahutu w y'a jaabi ko: «Jo te an fe k'a fɔ ko i ye Samarika ye, ko jine b'i la wa?» ⁴⁹ Yesu ye u jaabi ko: «Jine te ne la de, nka ne be ne Fa bonya, aw dun be ne dɔɔɔya. ⁵⁰ Ne te bonali pini ne yeɛ ye. ɔkɔ be yen min b'a pini ne ye, o de be kiri tige. ⁵¹ Tiɛe tiɛe la ne b'a fɔ aw ye ko: Min be ne ka kumaw mara, o tena sa abada.» ⁵² Yahutu w y'a fɔ a ye ko: «Sisan an b'a don k'a jɛya ko jine b'i la! Ibrahim sara, kiraw fana sara, e dun b'a fɔ ko, min be i ka kuma

mara, o tena sa abada. ⁵³ An fa Ibrahimia sara, e ka bon o ye wa? Kiraw fana sara. I b'i yere ke joni ye?» ⁵⁴ Yesu ye u jaabi ko: «Ni ne be ne yere bonya, o bonali te foyi ye. Min be ne bonya, o ye ne Fa ye, aw b'a f' min ma ko o ye aw ka Ala ye, ⁵⁵ nka aw m'a don. Ne koni b'a don. Ni ne y'a f' ko ne m'a don, ne be ke nkalontigela ye i ko aw. Nka ne b'a don, ani ne be a ka kumaw mara. ⁵⁶ Aw fa Ibrahimia pagalila ko a na ne ka tile ye. A y'a ye, a nisondiyara.» ⁵⁷ Yahutuw y'a f' a ye ko: «I ma hali san biduuru k'w f'w, i ko i ne dara Ibrahimia kan wa?» ⁵⁸ Yesu ye u jaabi ko: «Tijne tijne la ne b'a f' aw ye ko: Sani Ibrahimia ka bange, o y'a k'w ne be yen.» ⁵⁹ O kuma koson u ye kabakurunw ta ko u be olu ke k'a bon, nka Yesu y'i dogo ka b' Alabatosoba k'w.

9 Yesu temento k'w d' la, a ye ce d' ye, o fiyennen bangeri. ² Yesu ka kalandenw y'a pininka ko: «Karam'w, joni ye jurumu ke, nin ce wa, wala a bangebaaw, fo a fiyennen bangeri?» ³ Yesu y'u jaabi ko: «Nin ce ka jurumu n' te, a bangebaaw ka jurumu n' te. Nka o kera walisa Ala ka sebaaya ka jira a ko la. ⁴ Wajibi don an ka ne cibaa ka kewalew ke tile fe. Su be ko. Ni su kora, m'w si te se ka baara ke o tuma la. ⁵ Ka ne to dijne la, ne ye dijne ka kene de ye.» ⁶ O kuma f'len k', Yesu ye daji tu duguma ka o b'w ce ka o mun fiyent'w new la, ⁷ k'a f' a ye ko: «Taa i ne ko Siloe ding'e jimaba la.» (Siloe k'w ko ciden.) Fiyent'w taara yen k'a ne ko. A ne yelelen k'w seginna. ⁸ A kerefe m'w k'w ani minnu tun delila k'a ye saraka delili la ka k'w, olu y'a damine k'a f' ko: «Ce min sigilen tun be saraka delili la, nin te o ye wa?» ⁹ D'w ko: «Ale don.» D'w werew ko: «Ayi, ale te, nka a b'len be o fe.» Nka ce yere ko: «Ne don.» ¹⁰ U y'a pininka ko: «I ne yelela cogo di?» ¹¹ A y'u jaabi ko: «Ce min t'w ko Yesu, o ye b'w ke k'a mun ne new la, k'a f' ne ye ko ne ka taa Siloe la ka ne ne ko. Ne dun taara ka ne ne ko, ne ye yeli ke.» ¹² U y'a pininka ko: «O ce be min?» A y'u jaabi ko: «Ne m'a don.» ¹³ U taara ni o fiyent'w k'w ye Farisienw k'w. ¹⁴ Yesu ye b'w ke k'a ne yele don min na, o tun ye lafi ne don de ye. ¹⁵ O de koson Farisienw fana y'a pininka a ne yele cogo la. A y'a f' olu ye ko: «A ye b'w ke ne new la, ne ye ne ne ko, ne be yeli ke sisan.» ¹⁶ Farisienw ko: «O ce ma b' Ala la, katuguni a te lafi ne don bila.» Nka d' werew ko: «Ni o ce ye jurumut'w ye, a be se ka nin k'w kabakow k'w cogo di?» U kan tilara. ¹⁷ Farisienw ye fiyent'w k'w pininka tun ko: «Min ye i ne yele, e be mun f' o ta fan fe?» A ko: «Kira don.» ¹⁸ Nka Yahutuw tun ma da a la ko o ce tun ye fiyent'w ye, ko a ne yelela, fo u ye a bangebaaw wele ¹⁹ ka u pininka ko: «Aw b'a f' ko aw denke min fiyennen bangeri, nin don wa? Ayiwa a be yeli ke sisan cogo di?» ²⁰ A bangebaaw ye u jaabi ko: «An y'a don ko an denke don, ko a fiyennen bangeri. ²¹ Nka a be yeli ke sisan cogo min na, an ma o don. An te a ne yelebaa fana don. Denmisen te tun, aw ka a yere pininka, a be se ka o kow jeya aw ye.» ²² A bangebaaw kumana o co-

go la, katuguni u siranna Yahutuw ne, k'a mas'w Yahutuw tun benna a la ka ban ko, ni m'w min b'a f' ko Yesu ye Krisita ye, ko o na gen ka b' Alabatoso je la. ²³ O de y'a to a bangebaaw y'a f' ko: «Denmisen te tun, aw ka a yere pininka.» ²⁴ Farisienw ye o fiyent'w k'w wele a sijne filanan la k'a f' a ye ko: «I ka Ala bonya. An y'a don ko o ce ye jurumut'w de ye.» ²⁵ A y'u jaabi ko: «Ni jurumut'w don wala ni jurumut'w te, ne ma o don. Ne be ko kelenpe de don. Ne tun ye fiyent'w ye, sisan ne be yeli ke.» ²⁶ U y'a pininka ko: «A ye mun ke i la? A ye i ne yele cogo di?» ²⁷ A y'u jaabi ko: «Ne ye o f' aw ye ka ban, nka aw ma ne lam'en. Mun y'a to aw b'a fe k'a men tun? Aw fana b'a fe ka ke a ka kalandenw ye wa?» ²⁸ U y'a neni k'a f' ko: «E de ye o ce ka kalanden ye. An koni ye Musa ka kalandenw ye. ²⁹ An b'a don ko Ala kumana Musa fe, nka o ce koni, an t'a b' k'w don.» ³⁰ Fiyent'w k'w ye u jaabi ko: «Nin ye kabako ye de. Aw m'a b' k'w don, k'a k'w a ye ne ne yele!» ³¹ An y'a don ko Ala te jurumut'w lam'en, nka m'w min be siran a ne k'a sago ke, a be o de lam'en. ³² A ma men abada ko m'w d' ye m'w fiyennen bangelen ne yele. ³³ Ni nin ce tun ma b' Ala la, a tun te se ka foyi ke.» ³⁴ U ye o ce jaabi ko: «I jurumut'w yere de bangeri, i b'a fe ka an kalan wa?» O f'len k', u y'a gen ka b' Alabatoso k'w. ³⁵ Yesu y'a men k'u ye o fiyent'w k'w gen. Yesu y'a kunben k'a f' a ye ko: «I dara m'w Denke la wa?» ³⁶ A y'a jaabi ko: «Joni don, Matigi, walisa ne ka da a la?» ³⁷ Yesu y'a f' a ye ko: «I ne be min na, ni a be kuma i fe, o don.» ³⁸ Ce ko: «Ne dara a la, Matigi.» A y'i biri a k'w k'a bato. ³⁹ O tuma la Yesu ko: «Ne nana nin dijne la kiri de kama, walisa fiyent'w ka yeli ke, ani minnu be yeli ke, olu new ka fiyen.» ⁴⁰ Farisienw minnu tun be Yesu fe yen, olu ye o kuma men minke, u y'a pininka ko: «Ayiwa, an fana ye fiyent'w ye wa?» ⁴¹ Yesu y'u jaabi ko: «Ni aw tun ye fiyent'w ye, jurumu tun tena ye aw la, nka aw ko aw be yeli ke sisan, o de y'a to aw ka jurumuw tolen be aw kun.

10 «Tijne tijne la ne b'a f' aw ye ko: Min te don sagabon da fe, nka a be yelen fan were fe ka don, nson don, binkannikela don. ² Nka min be don sagabon da fe, o ye sagagenna de ye. ³ Dak'w siba be da yele o sagagenna ye. Sagaw b'a kan men. A be a yere ka sagaw wele u t'w la ka u lab'w kenema. ⁴ Ni a ye u lab'w tuma min na, a be taama u ne, sagaw be tugu a n'fe, katuguni u b'a kan don. ⁵ U te tugu dunan n'fe, u be boli a ne yere, k'a mas'w u te dunanw kan don.» ⁶ Yesu ye nin ntalen da u ye, nka a kumana ko min na, u ma o faamu. ⁷ Yesu y'a f' ko kura ko: «Tijne tijne la ne b'a f' aw ye ko: Ne ye sagabon da ye. ⁸ Minnu be nana ne ne, olu ye nsonw ni binkannikelaw de ye, nka sagaw ma u lam'en. ⁹ Ne de ye da ye. Ni min donna ne fe, o na kisi. A na don ka b' ka dumunike k'w k'w. ¹⁰ Nson te na foyi kama f' sonyali ni fagali ni tijeni. Ne koni nana walisa ne ka sagaw ka nenamaya k'w, o ka caya u la

ka ta'a fe. ¹¹ «Ne ye sagagenna numan de ye. Sagagenna numan b'a ni di a ka sagaw koson. ¹² Nka sara jini-na, ni o te sagagenna sebe ye, ni sagaw te a ta ye, o be wara natɔ ye, a be sagaw to yen ka boli. Wara be saga dɔw mine, u be jensen. ¹³ O sara jinina be boli katuguni sara jinina don, sagaw hami t'a la. ¹⁴ Ne ye sagagenna numan de ye. Ne Fa be ne don, ani ne be ne Fa don cogo min na, o cogo la ne be ne ka sagaw don, ani ne ka sagaw be ne don. Ne be ne ni di ne ka sagaw koson. ¹⁶ Saga werew be ne fe minnu te nin sagabon kɔnɔ. Wajibi don ne ka na ni olu fana ye. U na ne kan men. U na ke kulu kelen ye, ani sagagenna kelen. ¹⁷ «Ne Fa be ne kanu, katuguni ne be ne ni di walisa k'a ta ko kura. ¹⁸ Mɔgɔ si te ne ni mine ne la, nka ne yere b'a di. Se be ne ye ka ne ni di, se be ne ye ka a ta ko kura. O ci de fra ne ye ne Fa fe.» ¹⁹ Yahutu w kan tilara ko kura a ka kuma fɔlenw koson. ²⁰ U caman ko: «Jine b'a la, fa b'a la. Mun na aw b'a lamɛn?» ²¹ Dɔ werew ko: «Jinɛtɛ te kuma tan de. Jine be se ka fiyentɔw ne ye le wa?» ²² Yahutu w ka seli dɔ kera Jerusalem fonene tuma la, o tɔgɔ ko Dedikase. ²³ Yesu tun be yaalayaala Solomani ka ga kɔkɔ Alabatosoba du kɔkɔ. ²⁴ Yahutu w y'a lamini k'a fɔ a ye ko: «I be an hakili dulonnen to fo tuma jumen? Ni i ye Krisita ye, o fɔ an ye k'a jeya.» ²⁵ Yesu ye u jaabi ko: «Ne y'a fɔ aw ye ka ban, nka aw ma da a la. Ne be kewale minnu ke ne Fa tɔgɔ la, olu de be ne seereya ke. ²⁶ Nka aw ma dannaya ke, katuguni aw te ne ka saga dɔw ye. ²⁷ Ne ka sagaw be ne kan men, ne be u don, u be tugu ne nɔfe. ²⁸ Ne be jenamaya banbali di u ma, u tena halaki abada. Mɔgɔ si tena u bɔsi ka bɔ ne bolo. ²⁹ Ne Fa min ye u di ne ma, o ka bon ni fen be ye, mɔgɔ si te se ka u bɔsi ka bɔ ne Fa bolo. ³⁰ Ne ni ne Fa ye kelen de ye.» ³¹ O tuma la Yahutu w ye kabakurunw ta ko kura ko u be olu ke k'a bon ka a faga. ³² Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ne ye kewale numan caman ke aw ne na ka bɔ ne Fa la. O kewalew la jumen kelen de b'a to aw be kabakurunw ke ka ne bon ka ne faga?» ³³ Yahutu w y'a jaabi ko: «Kewale numan keli m'a to an be kabakurunw ke ka i bon ka i faga, fɔ Ala tɔgɔ tijeni, ani e Hadamaden gansan be i yere ke Ala ye!» ³⁴ Yesu ye u jaabi ko: «A sebennen te aw ka sariya la wa ko, `Ala ko: Aw ye alaw ye?» ³⁵ An y'a don ko min fra Kitabu la, o te se ka ye lema. Ala ka kuma sera minnu ma, a ye olu wele alaw. ³⁶ O tuma la Ala ye min bila a yere ye k'a saniya ka a ci ka na dijɛ la, ni o ye ne ye, aw dun b'a fɔ ne ma cogo di ko ne be Ala tɔgɔ tijɛ, k'a masɔkɔ ne y'a fɔ ko ne ye Ala Denke ye? ³⁷ Ni ne te ne Fa ka kewalew ke, aw kana da ne la. ³⁸ Nka ni ne be olu ke, hali ni aw ma da ne la, aw ka da o kewalew la, walisa aw k'a don k'a jeya ko ne Fa be ne la, ani ne be ne Fa la.» ³⁹ U y'a pini ko kura ko u b'a mine, nka u ma cogo sɔkɔ a la, a taara. ⁴⁰ Yesu taara Jurden ba kɔfe ko kura, Yuhana tun be batiseli ke yɔkɔ min na fɔlɔfɔlɔ, a y'i sigi yen. ⁴¹ Mɔgɔ caman taara a segere. U ko: «Yuhana ma taamashyen

si ke, nka a ye ko minnu fɔ nin ce ta fan fe, o be ye tijɛ ye.» ⁴² Mɔgɔ caman dara Yesu la yen.

11 Ce dɔ tun be Betani, o tɔgɔ ko Lazare, o banana. Betani tun ye Mariyama ni Marte ka dugu ye.

² (O Mariyama ye tulu suma duman ye lema Yesu senw kan ka u jɔsi ni a kunsigi ye. Lazare min banana, o tun ye Mariyama balimake ye.) ³ Balimamusow ye ci bila Yesu ma k'a fɔ a ye ko: «Matigi, i terike banana.» ⁴ Yesu ye o kibarun men tuma min na, a ko: «Lazare ka bana te a faga bana ye, a kera Ala bonali kama, walisa Ala Denke ka bonya o bana koson.» ⁵ Yesu tun be Marte ni a balimamusow ani Lazare kanu. ⁶ Kabini a y'a men ko Lazare man kene, a tun be yɔkɔ min na, a tora yen ka tile fila ke. ⁷ O kɔ, a y'a fɔ a ka kalandenw ye ko: «An ka kɔsegin Jude jamana la.» ⁸ Kalandenw y'a fɔ a ye ko: «Karamɔgɔ, a ma men, Yahutu w tun b'a fe ka i bon ni kabakurunw ye ka i faga, i be segin ka taa yen tun wa?» ⁹ Yesu ye u jaabi ko: «Lere tan ni fila te tile kɔnɔ wa? Mɔgɔ min be taama tile fe, o sen te talon, k'a masɔkɔ a be nin dijɛ kene ye. ¹⁰ Nka min be taama su fe, o sen be talon, k'a masɔkɔ yeelen t'a kɔkɔ.» ¹¹ O kumaw fɔlen kɔ, a y'a fɔ u ye ko: «An terike Lazare sunɔgɔra, nka ne be taa a lakunun.» ¹² Kalandenw y'a fɔ a ye ko: «Matigi, ni a sunɔgɔra, a na kene ya.» ¹³ Yesu tun kumana a saya ko la, nka kalandenw hakili la, a kumana sunɔgɔ yere ko la. ¹⁴ O tuma la Yesu y'a fɔ u ye k'a jeya ko: «Lazare sara. ¹⁵ Ne tun te yen, o diyara ne ye aw koson, walisa aw ka dannaya ke, nka a' ye na, an ka taa a yɔkɔ.» ¹⁶ O tuma la Tɔkɔ min be wele Filanin, o y'a fɔ kalanden tɔw ye ko: «A' ye na, an fana ka taa walisa an ni a ka sa kɔkɔ fe.» ¹⁷ Yesu sera yen tuma min na, a y'a kɔkɔ Lazare ye tile naani ke kaburu kɔnɔ ka ban. ¹⁸ Betani ni Jerusalem ce tun man jan, dɔkɔnin tun b'a je kilometere saba la, ¹⁹ o de koson Yahutu w caman tun taara Marte ni Mariyama ka so ka u balimake sanga fo. ²⁰ Marte y'a men tuma min na ko Yesu natɔ don, a bɔra ka taa a kunben, nka Mariyama sigilen tora so kɔkɔ. ²¹ Marte y'a fɔ Yesu ye ko: «Matigi, n'i tun be yan, ne balimake tun te sa. ²² Nka ne y'a don ko hali sisan, i mana min jini Ala fe, a na o di i ma.» ²³ Yesu y'a fɔ a ye ko: «I balimake na kunun.» ²⁴ Marte y'a fɔ a ye ko: «Ɔwɔ, ne y'a don ko a na kunun su kununli don na, laban don.» ²⁵ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Ne de ye su kununli don jenamaya ye. Min dara ne la, hali ni o sara, a na jenamaya. ²⁶ Min jenama don ni o dara ne la, o tena sa abada. I dara o la wa?» ²⁷ A y'a jaabi ko: «Ɔwɔ, Matigi, ne dara a la ko i ye Krisita ye, Ala Denke, min be na dijɛ la.» ²⁸ O kuma fɔlen kɔ, Marte y'i dogo ka taa a balimamusow Mariyama wele k'a fɔ a ye ko: «Karamɔgɔ be yen, a b'i wele.» ²⁹ Mariyama ye o men minke, a wulila joona ka bɔ ka taa Yesu yɔkɔ la. ³⁰ Yesu tun ma don dugu kɔnɔ fɔlɔ, nka Marte y'a kunben yɔkɔ min na, a tun be yen. ³¹ Yahutu minnu tun be Mariyama fe so kɔkɔ sanga fo la, olu y'a ye tuma min na ko a wulila

joona ka bɔ, u tugura a nɔfɛ. A tun bɛ u kɔɔ ko a bɛ taa kaburu yɔɔ la ka kasi yen. ³² Mariyama sera Yesu yɔɔ la k'a ye tuma min na, a y'i bi Yesu sen kɔɔ k'a fɔ a ye ko: «Matigi, n'i tun bɛ yan, ne balimake tun tɛ sa.» ³³ Yesu ye Mariyama kasitɔ ye, Yahutu minnu nana a fɛ, a ye olu fana kasitɔ ye minke, a dusu kasira kosebɛ, a jɛnasisira. ³⁴ A ko: «A su donna min?» U y'a jaabi ko: «Matigi, na a file.» ³⁵ Yesu kasira. ³⁶ Yahutu ko: «A' y'a file dɛ, a tun b'a kanu koyi.» ³⁷ Nka u dɔw ko: «Ale min ye fiyentɔ jɛ yeɛ, a tun tɛ se k'a to Lazare fana kana sa wa?» ³⁸ Yesu dusu kasilen ko kura, a sera kaburu ma. Kuluwo tun don, a da tugulen tun bɛ ni kabakurun ye. ³⁹ Yesu ko: «A' ye kabakurun bɔ yen.» Su balimamusu Marte y'a fɔ a ye ko: «Matigi, i b'a sɔɔ a suma bɔra sa. Bi ye a tile naani de ye kaburu kɔɔ.» ⁴⁰ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Ne m'a fɔ i ye ko, ni i bɛ dannaya kɛ, i na Ala ka sebaaya ye wa?» ⁴¹ U ye kabakurun bɔ yen. Yesu ye a jɛ kɔɔta san fɛ k'a fɔ ko: «Ne Fa, ne bɛ barika da i ye ko i ye ne lamɛn. ⁴² Ne y'a dɔn ko i bɛ ne lamɛn tuma bɛɛ, nka ne ye o fɔ ne laminijama kosɔn, walisa u ka da a la ko e de ye ne ci.» ⁴³ O kumaw fɔlen kɔ, a pɛɛnna ni kanba ye ko: «Lazare, bɔ kɛnɛma.» ⁴⁴ Su bɔra, a senw ni a bolow melekelen tun don ni fini ye, kunnasiri tun bɛ a jɛda la. Yesu y'a fɔ u ye ko: «A' y'a foni, k'a bila ka taa.» ⁴⁵ Yahutu minnu taara Mariyama ka so ka Yesu ka ko kelenw ye, u caman dara a la. ⁴⁶ Nka u dɔw taara Farisienw segere ka Yesu ka ko kelenw lakali olu ye. ⁴⁷ O tuma la Farisienw ni sarakalasebaaw kuntigiw ye u ka kiritige jamakulu bɛɛ lajɛ k'a fɔ olu ye ko: «An na mun kɛ? k'a masɔɔ nin cɛ bɛ kabako caman kɛ. ⁴⁸ Ni an y'a to ten, mɔɔw bɛɛ na da a la, Romɛ fangatigiw bɛ na ka an ka Alabatosoba tijɛ, ka an siya halaki.» ⁴⁹ U la kelen min tun bɛ wele Kayifɛ, o tun ye sarakalasebaaw kuntigi ye o san na, o y'a fɔ u ye ko: «Aw tɛ foyi dɔn. ⁵⁰ Aw m'a dɔn ko a ka fisa aw ma cɛ kelen ka sa mɔɔw bɛɛ nɔ na, walisa siya bɛɛ kana halaki wa?» ⁵¹ (A ma o kuma fɔ a yɛɛ barika la, nka sarakalasebaaw kuntigi tun don o san na, o de y'a to a ye kiraya kuma fɔ ko Yesu bɛna sa Yahutu siya kosɔn. ⁵² O siya dama tɛ, nka walisa Ala den minnu jensɛnna, a ka olu bɛɛ lajɛ ka kɛ kelen ye.) ⁵³ Kabini o don, Yahutu ka kuntigiw benna a la ko u bɛ Yesu faga. ⁵⁴ O de y'a to Yesu ma to ka yaala Yahutu jama cɛma tun. A taara kungokolon dafɛ dugu dɔ la, o tɔɔ ko Efrayim, a ni a ka kalandenw y'u sigi yen. ⁵⁵ Yahutu ka Temɛnkan seli surunyalɛn, jama mɔɔw caman taara Jerusalem sani Temɛnkan ka se, walisa u ka u saniya ka kɛɛ ni u ka laada ye. ⁵⁶ U tun bɛ Yesu jini. Ka u lajɛlen to Alabatosoba kɔɔ, u tun bɛ kɔɔɔ jiniinka ko: «Mun bɛ aw kɔɔ? A bɛ na seli la wa, wala a tɛ na?» ⁵⁷ Sarakalasebaaw kuntigiw ni Farisienw ye ci fɔ mɔɔw ye ko mɔɔw min bɛ Yesu yɔɔ dɔn, o k'a fɔ u ye, walisa u ka a mine.

12 Tile kɔɔɔ sani Temɛnkan seli ka se, Yesu taara Betani. Yesu ye Lazare min lakunun ka bɔ suw

cɛma, o sigilen tun bɛ yen. ² U ye surɔfana labɛn Yesu ye yen. Marte tun bɛ dumuni tilatila u cɛ. Lazare fana tun ye u dumunikeɔɔɔw la kelen ye. ³ Mariyama ye tulu suma duman litiri tilance ta, nar tulu sɛbɛ tun don, o sɔɔɔ tun ka gɛlen kosebɛ, a ye o yeɛma Yesu senw kan ka a senw jɔsi ni a kunsigi ye. So kɔɔla bɛɛ fara o tulu suma duman suma la. ⁴ Yesu ka kalandenw la kelen, Juda Isikarioti, min bɛna Yesu don bolo la, o y'a fɔ ko: ⁵ «Mun y'a to nin tulu suma duman ma feere wari dɛɛ kɛmɛ saba la ka o wari di faantanw ma?» ⁶ Juda tun tɛ o fɔ faantanw hami kosɔn, nka a ye o fɔ katuguni nson tun don. Wari bilalan tun b'a bolo. Min tun bɛ bila o kɔɔ, a tun bɛ o ta. ⁷ Nka Yesu ko: «A to yen. A ka o mara ne kasanke don jɛ. ⁸ Faantanw bɛ aw cɛma tuma bɛɛ, nka ne kɔni tɛna kɛ aw cɛma tuma bɛɛ.» ⁹ Yahutu w' y'a mɛn ko Yesu bɛ Betani tuma min na, u jamaba taara yen, Yesu yeli dɔɔn tɛ, nka walisa u ka Lazare fana ye, Yesu ye min lakunun ka bɔ suw cɛma. ¹⁰ O de kosɔn sarakalasebaaw kuntigiw y'a latige ko u bɛ Lazare fana faga, ¹¹ katuguni ale de kosɔn Yahutu caman taara ka da Yesu la. ¹² O dugusajɛ, jamaba min tun nana Temɛnkan seli la, olu y'a mɛn ko Yesu natɔ don Jerusalem. ¹³ U ye ntamaro bolow ta ka taa a kunbɛn, u tun bɛ pɛɛn ko: «Tanuli ka kɛ Ala ye! Min natɔ don Matigi tɔɔ la, Israel ka masake, o ye dubaden ye.» ¹⁴ Yesu ye faliden dɔ sɔɔ ka yɛlen o kan, i ko a sɛbɛnɛn bɛ Kitabu la cogo min na ko: ¹⁵ «Sion denmuso, i kana siran! I ka masake natɔ file, a sigilen bɛ faliden kan.» ¹⁶ A ka kalandenw ma o kow faamu u kɛ tuma la, nka Yesu donna a kɔɔ la tuma min na, u hakili jiginna a la ko o kow tun sɛbɛnna Kitabu la a ta fan fɛ, ko mɔɔw ye o kow kɛ a ye k'a bonya o cogo la. ¹⁷ Jama min tun bɛ Yesu fɛ, a ye Lazare wele ka bɔ kaburu kɔɔ k'a lakunun ka bɔ suw cɛma tuma min na, olu tun bɛ o kow seereya kɔ. ¹⁸ O de y'a to jamaba bɔra ka taa Yesu kunbɛn, katuguni u y'a mɛn ko Yesu ye o kabako kɛ. ¹⁹ Farisienw y'a fɔ kɔɔ ye ko: «Aw tɛ se foyi la. A file, dijɛ bɛɛ taalen file a nɔfɛ!» ²⁰ Mɔɔw minnu taara Jerusalem walisa u ka batoli kɛ seli tuma la, Grɛki dɔw tun bɛ olu cɛma. ²¹ Filipe min bɔra Galile Betisayida, u gerɛla o la k'a fɔ a ye ko: «Cɛmɔɔ, an b'a fɛ ka Yesu ye.» ²² Filipe taara o fɔ Andre ye, o kɔ, u fila bɛɛ taara o fɔ Yesu ye. ²³ Yesu ye u jaabi ko: «Kɔɔ bɛ da Mɔɔw Denke kan waati min na, o sera. ²⁴ Tijɛ tijɛ la ne b'a fɔ aw ye ko: Ni kɔkise ma dan dugukolo la ka sa, a bɛ to a kelen na, nka ni a sara, a bɛ kɔkise caman kɛ. ²⁵ Mɔɔw min bɛ a ni kanu, o na kɔnɛ a la, nka min bɛ a ni koniya k'a to nin dijɛ la, o na a mara jɛnamaya banbali kama. ²⁶ Mɔɔw min b'a fɛ ka baara kɛ ne ye, o ka tugu ne nɔfɛ. O cogo la ne bɛ yɔɔ min na, ne ka baaraden fana na kɛ yen. Min bɛ baara kɛ ne ye, ne Fa na o tigi bonya. ²⁷ «Ne dusu kɔɔɔɔ don sisan. Ne na mun fɔ? Ne n'a fɔ ko, ne Fa, ne kisi nin waati kɔɔ ma wa? Nka ne nana nin waati la o yɛɛ de kosɔn. ²⁸ Ne Fa, i tɔɔw bonya.» O

tuma la kumakan dɔ bɔra sankolo la k'a fɔ ko: «Ne y'a bonya, ne n'a bonya ko kura.»²⁹ Jama min tun bɛ yen, ni u ye o kan mɛn, olu ko: «San kulula.» Dɔ werew ko: «Mɛlɛkɛ dɔ kumana a fɛ.»³⁰ Nka Yesu y'a fɔ u ye ko: «O kumakan ma bɔ ne kosɔn, a bɔra aw kosɔn.»³¹ Kiri bɛ tige nin dijɛ kan sisan. Nin dijɛ kuntigi na gen ka bɔ kenɛma sisan.³² Ne kɔni, ni ne kɔrɔtara ka bɔ duguma tuma min na, ne na mɔgɔw bɛɛ sama ka na ne ma.»³³ A ye o kumaw fɔ, walisa a yɛrɛ bɛna sa cogo min na, a ka o jira.³⁴ Jama y'a jaabi ko: «An y'a kalan an ka sariya sebennenw la ko Krisita jɛnama bɛ to badaa. Ayiwa, i b'a fɔ cogo di ko wajibi don Mɔgɔ Denkɛ ka kɔrɔta? O Mɔgɔ Denkɛ ye jɔni ye?»³⁵ Yesu y'a fɔ u ye ko: «Kenɛyeelen bɛ aw cɛma fɔlɔ, nka a tɛna mɛn. Kenɛyeelen bɛ aw fɛ tuma min na, aw ka taama o tuma la, walisa dibi kana don aw la, katuguni min bɛ taama dibi la, o tɛ a taa yɔrɔ dɔn.»³⁶ Kenɛyeelen bɛ aw fɛ tuma min na, aw ka da o la, walisa aw ka kɛ kenɛyeelendenw ye.» O kumaw fɔlɛn kɔ, Yesu taara ka i dogo u la.³⁷ Hali k'a sɔrɔ a ye taamashyɛn caman kɛ u jɛ na, u ma dannaya kɛ a la,³⁸ o kɛra walisa kira Esayi ka kuma ka dafa ko: «Matigi, jɔni dara an ka kibaru fɔlɛn na? Matigi ye a ka sebaaya jira jɔni la?»³⁹ O de kosɔn u tun tɛ se ka dannaya kɛ, katuguni Esayi y'a fɔ fana ko: «Ala ye u jɛw fiyen, a ye u hakili goya, walisa u jɛw kana na yeli kɛ, u hakili kana na faamuli kɛ, u kana na u yelem a fan fɛ, ani ale kana na u kenɛya.»⁴¹ Esayi ye o fɔ, katuguni a ye Yesu kɔrɔkɔ ye ka kuma a ko la.⁴² O bɛɛ n'a ta, Yahutuw ka kuntigiw caman dara Yesu la, nka u tun tɛ jɔ a la Farisiɛnw jɛsiran kosɔn, walisa u kana gen ka bɔ Alabatoso jɛ la.⁴³ U tun bɛ mɔgɔw ka bojali fɛ ka tɛmɛn Ala ta kan.⁴⁴ Yesu pɛrɛnna k'a fɔ ko: «Mɔgɔ min dara ne la, o ma dannaya kɛ ne dama la, nka o dara ne cibaa fana la.»⁴⁵ Min jɛ dara ne kan, o jɛ dara ne cibaa fana kan.⁴⁶ Ne kɔni nana dijɛ la i ko kenɛyeelen, walisa mɔgɔ o mɔgɔw dara ne la o kana to dibi la.⁴⁷ Ni mɔgɔ dɔ ye ne ka kumaw mɛn, ni a tɛ u mara, ne tɛna kiri tige o kan, katuguni ne ma na kiri tige dijɛ kan, ne nana walisa dijɛ ka kisi.⁴⁸ Min b'i ban ne la, ni a tɛ sɔn ne ka kumaw ma, o ka kiritigɛla bɛ yen. Ne ye kuma min fɔ, o de na kiri tige o tigi kan laban don na.⁴⁹ Katuguni ne ma kuma ne yɛrɛ barika la, nka ne ka kan ka min fɔ, ne Fa min ye ne ci, ne ye o sɔrɔ ale fɛ.⁵⁰ Ne y'a dɔn ko ci min bɔra ne Fa fɛ, o ye jɛnamaya banbali de ye. O de y'a to ne bɛ min fɔ, ne bɛ o fɔ ka kɛjɛ ni ne Fa ka ci fɔlɛn ye ne ye.»

13 Tɛmɛnkan seli surunyalen, Yesu y'a dɔn ko a ka waati sera ka bɔ nin dijɛ la ka taa a Fa fɛ. Ayiwa, a yɛrɛ ka mɔgɔw minnu bɛ dijɛ la, a tun ye minnu kanu, a ye olu kanu fo a laban.² Yesu ni a ka kalandenw tun bɛ surɔfana dumuni la. Sitane tun ye miirili don Simɔn Isikariɔti denke Juda dusukun na ko a ka Yesu don bolo la.³ Yesu y'a dɔn ko Ala ye se di a ma fɛn bɛɛ kan, ko a nana ka bɔ Ala la, ko a bɛ kɔsegɛn ka taa Ala fɛ.⁴ A

wulila ka bɔ tabali kɔrɔ k'a ka dulɔkiw bɔ, ka fini dɔ ta k'a cɛsiri.⁵ O kɔ, a ye ji kɛ minɛn dɔ kɔkɔ k'a ka kalandenw sen koli damine, ka u jɔsi ni a cɛsiri fini ye.⁶ A sera Simɔn Piere ma tuma min na, o y'a fɔ a ye ko: «Matigi, e de bɛ ne senw ko wa?»⁷ Yesu y'a jaabi ko: «Ne bɛ min kɛ, i tɛ o dɔn sisan, nka i na o faamu kɔfɛ.»⁸ Piere y'a fɔ a ye ko: «Ayi, i tɛna ne senw ko abada!» Yesu y'a jaabi ko: «Ni ne ma u ko, i tɛna niyɔrɔ si sɔrɔ ne la tun.»⁹ Simɔn Piere y'a fɔ a ye ko: «Matigi, ne sen dama tɛ, nka ne bolo ni ne kunkolo fana!»¹⁰ Yesu y'a fɔ a ye ko: «Mɔgɔ min kora ka ban, o mago tɛ koli werɛ la fɔ ka a sen ko, k'a masɔrɔ a saniyalen don. Aw kɔni saniyalen bɛ, nka aw bɛɛ tɛ.»¹¹ (Min tun bɛna Yesu don bolo la, a ye o dɔn, o de y'a to a ko: «Aw bɛɛ saniyalen tɛ.»)¹² Yesu ye u sen ko ka ban tuma min na, a ye a ka dulɔkiw don k'i sigi tabali kɔrɔ k'a fɔ u ye ko: «Ne ye min kɛ aw la, aw ye o faamu wa?»¹³ Aw bɛ ne wele Karamɔgɔw ani Matigi, aw ye tije fɔ, katuguni ne y'o ye.¹⁴ Ne min ye Matigi ni Karamɔgɔw ye, ni ne ye aw sen ko, aw fana ka kan ka mɔgɔw sen ko.¹⁵ Ne ye cogo jira aw la walisa ne ye min kɛ aw la, aw fana ka o mɔgɔw kɛ.¹⁶ Tije tije la ne b'a fɔ aw ye ko: Baaraden si man bon ni a kuntigi ye, ciden si man bon ni a cibaa ye.¹⁷ Sisan aw bɛ o kow dɔn. Ni aw ye o kow kɛ, aw na kɛ dubadenw ye.¹⁸ «Ne tɛ kuma aw bɛɛ ta fan fɛ. Ne ye minnu jɛnatɔkɔ, ne bɛ olu dɔn. Nka wajibi don Kitabu kuma fɔlɛn ka dafa ko: 'Mɔgɔ min tun bɛ dumuni kɛ ne fɛ, o ye ne tan ni a sen ye.'¹⁹ Kabini sisan ne bɛ o fɔ aw ye sani a ka se, walisa ni a sera tuma min na, aw ka da a la ko 'ne ye ale de ye'.²⁰ Tije tije la ne b'a fɔ aw ye ko: Mɔgɔ min bɛ ne ka ciden mine kɔjuman, o bɛ ne mine kɔjuman. Min bɛ ne mine kɔjuman, o bɛ ne cibaa mine kɔjuman.»²¹ O kumaw fɔlɛn kɔ, Yesu dusu tɔrɔkɔ kɛseɛ, a ye seereya kɛ ko: «Tije tije la ne b'a fɔ aw ye ko: Aw la mɔgɔw kelen na ne don bolo la.»²² Kalandenw ye mɔgɔw mafile. A tun bɛ kuma kalanden min ko la, u kɔkɔnafililen tun bɛ o la, katuguni u tun tɛ o tigi dɔn.²³ Kalandenw la kelen, Yesu tun bɛ min kanu, o sigilen tun bɛ Yesu kɛrɛ fɛ.²⁴ Simɔn Piere y'a kun kɔmi o ye ko a ka Yesu jɛninka yala ni a bɛ kuma min ko la.²⁵ O kalanden y'i jɛnge Yesu fan fɛ k'a jɛninka ko: «Matigi, jɔni don?»²⁶ Yesu y'a jaabi ko: «Ne bɛ lɔgɔma su k'a di min ma, o don.» Yesu ye lɔgɔma ta k'a su k'a di Simɔn Isikariɔti denke Juda ma.²⁷ Kabini Juda ye lɔgɔma mine, Sitane donna a la. Yesu y'a fɔ Juda ye ko: «I b'a fɛ ka min kɛ, o kɛ joona!»²⁸ (Yesu ye o fɔ sababu min na, mɔgɔw minnu tun bɛ dumuni la, u si ma o dɔn.²⁹ Wari bilalan tun bɛ Juda bolo, o de y'a to a tun bɛ u caman kɔkɔ ko Yesu y'a fɔ ko, a ka u mago fɛnw san seli kama, wala a ka fɛn dɔ di faantanw ma.)³⁰ Juda kɔni ye lɔgɔma mine, o yɔrɔkɔn bɛɛ a bɔra. O y'a sɔrɔ su kora.³¹ Juda bɔlɛn kɔ, Yesu y'a fɔ ko: «Sisan, kɔrɔkɔ dara mɔgɔw Denkɛ kan, kɔrɔkɔ dara Ala fana kan a ko la.»³² Ayiwa, ni kɔrɔkɔ dara Ala kan a ko la, Ala na kɔrɔkɔ da a

Denke kan a yeƣe ko la, a na o ke sɔɔni. ³³ Ne ka den-misenw, ne be dɔɔnin ke aw fe yan fɔɔ. Aw na ne jini, nka ne ye min fɔ Yahutuƣe ye, ne be o fɔ aw ye sisan ko, ne be taa yɔɔ min na, aw te se ka taa yen. ³⁴ Ne be ci kura fɔ aw ye ko, aw ka jɔɔ kanu. A' ye jɔɔ kanu i ko ne ye aw kanu cogo min na. ³⁵ Ni aw be jɔɔ kanu, mɔɔ be n'a dɔɔ o de fe ko aw ye ne ka kalandenw ye.» ³⁶ Simɔɔ Piere y'a jininka ko: «Matigi, i be taa min?» Yesu y'a jaabi ko: «Ne be taa yɔɔ min na, i te se ka tugu ne nɔfe ka taa yen sisan, nka nin kɔ, i na tugu ne nɔfe.» ³⁷ Piere y'a fɔ a ye ko: «Matigi, mun b'a to ne te se ka tugu i nɔfe sisan? Ne labennen don ka ne ni di i kosɔɔ!» ³⁸ Yesu y'a jaabi ko: «Sebe la, i labennen be ka i ni di ne kosɔɔ wa? Tije tije la ne b'a fɔ i ye ko: Sani donon ka kasi, i na i dalace ne la sije saba ko i ma ne dɔɔ.»

14 Yesu ko: «Aw hakili kana jaami. A' ye da Ala la, a' ye da ne fana la. ² Sigi yɔɔ caman be ne Fa ka du kɔɔ. Ni o tun te tije ye, ne tun tena o fɔ aw ye. Ne be taa yɔɔ laben aw ye yen. ³ Ni ne taara yɔɔ laben aw ye, ne be na ko kura ka aw ta, walisa ne be yɔɔ min na, aw fana ka ke yen. ⁴ Ne be taa yɔɔ min na, aw be o sira dɔɔ.» ⁵ Tɔɔ y'a fɔ a ye ko: «Matigi, an ma i taa yɔɔ dɔɔ. An dun b'a sira dɔɔ cogo di?» ⁶ Yesu y'a jaabi ko: «Ne de ye sira ye, ani tije, ani jenamaya. Mɔɔ si te na ne Fa ma, ni a ma temen ne fe. ⁷ Ni aw tun ye ne dɔɔ, aw tun na ne Fa fana dɔɔ. Kabini sisan, aw b'a dɔɔ, aw y'a ye.» ⁸ Filipe y'a fɔ a ye ko: «Matigi, i Fa jira an na, o na an kɔ.» ⁹ Yesu y'a jaabi ko: «Filipe, bi ma ne ni aw bila jɔɔ fe, halibi i ma ne dɔɔ wa? Min je dara ne kan, o je dara ne Fa kan. I dun b'a fɔ cogo di ko ne ka ne Fa jira aw la? ¹⁰ I ma da a la ko ne be ne Fa la, ko ne Fa be ne la wa? Ne be kuma minnu fɔ aw ye, ne te olu fɔ ne yeƣe ma, nka ne Fa min be ne la, o de be a ka kewalew ke. ¹¹ A' ye da ne la, ko ne be ne Fa la, ko ne Fa be ne la, wala a' ye dannaya ke o kewalew yeƣe de kosɔɔ. ¹² Tije tije la ne b'a fɔ aw ye ko: Min be da ne la, ne be kewale minnu ke, o fana na olu jɔɔ ke, ka kewale dɔɔ ke minnu ka bon ni olu ye, katuguni ne be taa ne Fa ma. ¹³ O cogo la, aw mana fen o fen deli ne tɔɔ la, ne na o ke, walisa kɔɔ ka da ne Fa kan a Denke ko la. ¹⁴ Ni aw be fen dɔ deli ne tɔɔ la, ne na o di aw ma. ¹⁵ «Ni aw be ne kanu, aw na ne ka ci fɔlenw mara. ¹⁶ Ne na ne Fa deli, a na Demebaa weƣe di aw ma, walisa o ka to aw fe tuma be. ¹⁷ O ye tije Ni ye. Dije te se ka o kɔɔ, katuguni u t'a ye, u t'a dɔɔ. Aw kɔni b'a dɔɔ, katuguni a sigilen be aw fe, ani a na ke aw kɔɔ. ¹⁸ «Ne tena aw to falatɔɔ ye, ne be na aw yɔɔ. ¹⁹ Sɔɔni dije te ne ye tun, nka aw kɔni na ne ye. Ne jename don, o de kosɔɔ aw fana na jenamaya. ²⁰ Ni o don sera tuma min na, aw n'a dɔɔ ko ne be ne Fa la, ko aw be ne la, ko ne be aw la. ²¹ «Ne ka ci fɔlenw be min kɔɔ, ni a be u ke, o de be ne kanu. Min be ne kanu, ne Fa na o kanu, ne fana na o kanu, ka ne yeƣe jira a la.» ²² Jude, (min te Juda Isikar-

ɔɔti ye,) o y'a fɔ a ye ko: «Matigi, mun kosɔɔ i na i jira an na, k'a kɔɔ i te i yeƣe jira dije la?» ²³ Yesu y'a jaabi ko: «Min be ne kanu, o na ne ka kuma mara. Ne Fa na o kanu, ne ni ne Fa be na o ma ka sigi o fe. ²⁴ Min te ne kanu, o te ne ka kuma mara. Aw be kuma min men ne da la, o ma kɔ ne la. Ne Fa min ye ne ci, a bɔɔ o de la. ²⁵ «Ne ye nin kow fɔ aw ye ka ne to aw cema. ²⁶ Nka ne Fa na Demebaa min ci ne tɔɔ la, Ni Senu kɔni, o na aw kalan fen be la. Ne ye ko minnu fɔ aw ye, o na aw hakili jigin olu be la. ²⁷ «Ne be dusu suma to aw fe. Ne be ne yeƣe ka dusu suma di aw ma. Dije b'a di cogo min na, ne t'a di aw ma ten de. Aw hakili kana jaami, aw kana siran. ²⁸ Aw y'a men ko ne y'a fɔ aw ye ko, ne be taa, nka ne be kɔsegin ka na aw yɔɔ. Ni aw tun be ne kanu, aw tun na jagali ko ne be taa ne Fa ma, katuguni ne Fa ka bon ni ne ye. ²⁹ Ne ye o fɔ aw ye sisan, sani o kow ka se, walisa ni u sera tuma min na, aw ka dannaya ke. ³⁰ Ne tena kuma caman fɔ aw ye tun, katuguni nin dije kuntigi be na, se si t'a ye ne kan, ³¹ nka nin dije ka kan k'a dɔɔ ko ne be ne Fa kanu, ani ne Fa ye ci min fɔ ne ye, ne be o de ke. A' ye wuli, an ka taa ka bɔ yan.»

15 «Ne ye rezensun sebe de ye, ne Fa ye a senekela ye. ² Bolo o bolo be ne la, ni o te den, a be o tige. Bolo o bolo be den, a be o kerelelow tige walisa a ka den ka temen fɔɔ ta kan. ³ Ne ye kuma min fɔ aw ye, aw saniyalen be ka ban o de barika la. ⁴ A' ye to ne la, ne ka to aw la. Jiribolo te se ka den a yeƣe ma ni a ma to a sun na, o cogo la aw te se ka den, ni aw ma to ne la. ⁵ «Ne ye rezensun de ye, aw ye a bolow ye. Min tolen be ne la, ni ne tolen be o la, o be den caman ke, katuguni aw te se ka foyi ke ne kɔ. ⁶ Min te to ne la, o be fili kenema i ko jiribolo, a be ja. O bolo jalenw be ce ka u fili tasuma la, u be jeni. ⁷ Ni aw be to ne la, ni ne ka kumaw be to aw kɔɔ, aw be fen o fen fe, a' ye o deli, aw na o kɔɔ. ⁸ Ni aw be den caman ke, kɔɔ be da ne Fa kan o de la. O cogo la aw n'a jira ko aw kera ne ka kalandenw ye. ⁹ Ne Fa ye ne kanu cogo min na, ne ye aw kanu ten de. A' ye to ne ka kanuya la. ¹⁰ Ni aw be ne ka ci fɔlenw ke, aw na to ne ka kanuya la, i ko ne ye ne Fa ka ci fɔlenw kecogo min na, ka to a ka kanuya la. ¹¹ «Ne ye o kow fɔ aw ye walisa ne ka jagali ka ke aw kɔɔ, ani aw ka jagali ka dafa. ¹² Ne ka ci fɔlen file nin ye ko: Aw ka jɔɔ kanu i ko ne ye aw kanu cogo min na. ¹³ Kanuya si te yen min ka bon ka temen nin kan ko, mɔɔ ka a ni di a teriw kosɔɔ. ¹⁴ Ni aw be ne ka ci fɔlenw ke, aw ye ne teriw ye. ¹⁵ Ne te aw wele jɔɔ tun, katuguni jɔɔ te a make ka keta dɔɔ. Ne be aw wele ne teriw, katuguni ne ye fen o fen men ne Fa fe, ne ye o beƣe jira aw la. ¹⁶ Aw ma ne jenatɔɔ, nka ne de ye aw jenatɔɔ, k'a fɔ ko aw ka taa ka den, ani aw den ka to. O cogo la ni aw ye fen o fen deli ne Fa fe ne tɔɔ la, a na o di aw ma. ¹⁷ Ne be ci min fɔ aw ye, o file nin ye ko, aw ka jɔɔ kanu. ¹⁸ «Ni dije ye aw koniya, aw k'a dɔɔ

ko a ye ne koniya aw ɲe de. ¹⁹ Ni aw tun ye diɲe taw ye, diɲe tun na aw kanu, i n'a fɔ a yeɛ taw. Nka ne ye aw ɲenatɔɔ ka bɔ diɲe la, aw tɛ diɲe taw ye, o de y'a to diɲe be aw koniya. ²⁰ Ne ye kuma min fɔ aw ye, aw ka aw hakili jigin o la ko: ɲɔn man bon ni a make ye. Ni u ye ne kɔɔ, u na aw fana kɔɔ. Ni u ye ne ka kuma mara, u na aw fana ta mara. ²¹ Nka u na o kow beɛ ke aw la ne tɔɔ kosɔn, katuguni u tɛ ne cibaa dɔn. ²² Ni ne tun ma na ka kuma u fe, jurumu tun tɛna sɔɔ u la. Nka sisan, jo si tɛ u fe u ka jurumu ko la. ²³ Mɔɔ min be ne koniya, o be ne Fa fana koniya. ²⁴ Mɔɔ weɛ si ma kewale minnu ke, ni ne tun ma olu ke u cɛma, jurumu tun tɛna sɔɔ u la. Nka sisan, u ye ne ka kewalew ye, u ye ne koniya ka ne Fa fana koniya. ²⁵ Nka o kɛra walisa kuma min seɓennen be u ka sariya la, o ka dafa, ko: 'U ye ne koniya, sababu t'a la.' ²⁶ «Demɛbaa be na, o ye tiɲe Ni ye, min be bɔ ne Fa la. Ne na o ci aw ma ka bɔ ne Fa fe. O Demɛbaa mana na, a na ne seereya ke. ²⁷ Aw fana na ne seereya ke, katuguni aw kɛra ne fe kabini fɔɔ la.

16 «Ne ye o kow suda aw la walisa u mana se, u kana ke aw kunnatɲeni sababu ye. ² U na aw gen ka bɔ Alabatoso je la. Waati be na, mɔɔ minnu be aw faga, a na ke olu kɔɔ ko u be baara ke Ala ye. ³ U na o ke katuguni u ma ne Fa dɔn, u ma ne dɔn. ⁴ Nka ne ye o fɔ aw ye walisa ni o waati sera, aw hakili ka jigin a la ko ne tun ye o suda aw la. «Ne ma nin kow fɔ aw ye kabini fɔɔ la, katuguni ne tun be aw fe yan. ⁵ Sisan ne be taa ne cibaa ma, aw si ma ne ɲininka ko ne be taa min? ⁶ Nka aw ɲenasisira kosebe, katuguni ne ye o fɔ aw ye. ⁷ O beɛ n'a ta, ne be tiɲe fɔ aw ye ko, a ka fisa aw ma ne ka taa, katuguni ni ne ma taa, Demɛbaa tɛna na aw ma. Nka ni ne taara, ne na o ci aw ma. ⁸ Ni o nana tuma min na, a na diɲe mɔɔka ka jurumu jira u la, ani tilennenya ko, ni Ala ka kiri ko. ⁹ A na u ka jurumu jira u la, katuguni u ma da ne la. ¹⁰ A na tilennenya ko jira u la, katuguni ne be taa ne Fa ma, ani aw tɛ ne ye tun. ¹¹ A na Ala ka kiri ko jira u la, katuguni kiri tigera nin diɲe kuntigi kan ka ban. ¹² «Fɛn caman be ne fe k'a fɔ aw ye, nka aw tɛ se olu kɔɔ sisan. ¹³ Ni tiɲe Ni nana tuma min na, o na aw ɲemine tiɲe sira beɛ la. A tɛna kuma a yeɛ barika la, nka a na min beɛ men, a na o fɔ, ani a na ko nataw fɔ aw ye. ¹⁴ A na kɔɔ da ne kan, katuguni a na ne taw ta ka olu fɔ aw ye. ¹⁵ Ne Fa ta beɛ ye ne ta ye, o de y'a to ne y'a fɔ ko Ni Senu na ne taw ta ka olu fɔ aw ye. ¹⁶ «Sɔɔni aw tɛna ne ye, o kɔ sɔɔni, aw na ne ye tun.» ¹⁷ A ka kalanden dɔw y'a fɔ ɲɔɲɔ ye ko: «O kɔɔ ye mun ye? A b'a fɔ an ye ko, sɔɔni an tɛna a ye, o kɔ sɔɔni, an na a ye tun, ani a ko katuguni a be taa a Fa fe.» ¹⁸ U ko: «A be sɔɔni min ko fɔ, o kɔɔ ye mun ye? A be kuma min fɔ, an tɛ o kɔɔ dɔn.» ¹⁹ Yesu y'a dɔn ko u tun b'a fe ka a ɲininka, a ko: «Ne y'a fɔ aw ye ko, sɔɔni aw tɛna ne ye, o kɔ sɔɔni, aw na ne ye tun. Aw be ɲɔɲɔni ɲininka o la wa? ²⁰ Tiɲe tiɲe la ne

b'a fɔ aw ye ko: Aw na kasi ka kulo, nka diɲe na ɲagali. Aw na ɲenasisi, nka aw ka ɲenasisi na yeɛma ka ke ɲagali ye. ²¹ Ni muso be tin na tuma min na, a be ɲenasisi, katuguni o waati sera, nka ni den banger a tuma min na, a hakili tɛ to o kɔɔ la tun, katuguni a be ɲagali ko mɔɔ banger a diɲe la. ²² O cogo la, aw fana ɲenasisilen be sisan, nka ne na aw ye tun, ani aw dusu na ɲagali. Mɔɔ si tɛna se ka aw ka ɲagali bɔ aw kɔɔ. ²³ «Ni o don sera tuma min na, aw tɛna ne ɲininka foyi la tun. Tiɲe tiɲe la ne b'a fɔ aw ye ko: Aw mana min deli ne Fa fe ne tɔɔ la, a na o di aw ma. ²⁴ Fo ka na se sisan ma, aw ma foyi deli ne tɔɔ la. A' ye delili ke, aw na sɔɔli ke, o cogo la aw ka ɲagali na dafa. ²⁵ «Ne ye o kow fɔ aw ye ntalenw de la, nka waati be na, ne tɛna kuma aw fe ntalenw la tun, nka ne na ne Fa ko fɔ aw ye k'a jɛya. ²⁶ Ni o don sera, aw na ne Fa deli ne tɔɔ la. Ne t'a fɔ aw ye ko ne na a deli aw ye, ²⁷ k'a masɔɔ ne Fa yeɛ be aw kanu. A be aw kanu, katuguni aw ye ne kanu, ani aw dara a la ko ne nana ka bɔ Ala la. ²⁸ Ne bɔra ne Fa la ka na diɲe la. Sisan ne bɛna bɔ diɲe la ka taa ne Fa fe.» ²⁹ A ka kalandenw y'a fɔ a ye ko: «Sisan kɔni, i tɛ ntalen si fɔ, nka i be kuma k'a jɛya. ³⁰ An y'a dɔn sisan ko i be fɛn beɛ dɔn, ani i mago t'a la mɔɔka ka i ɲininka. O de y'a to an dara a la ko i nana ka bɔ Ala la.» ³¹ Yesu ye u jaabi ko: «Aw ye dannaya ke sisan wa? ³² A file, waati be na, o waati sera yeɛ, ko aw beɛ na jensen ka taa aw ka ɲɔɲɔ la, aw na ne to ne kelen na. Nka ne tɛ ne kelen na, katuguni ne Fa be ne fe. ³³ Ne ye o kow fɔ aw ye walisa aw ka hɛɛ sɔɔ ne fe. Aw na kɔɔ kɔɔ diɲe la, nka a' ye aw ja geɛya, ne ye se sɔɔ diɲe kan!»

17 O kumaw fɔɔn kɔ, Yesu y'a ɲe kɔɔta san fe k'a fɔ ko: «Ne Fa, waati sera. Nɔɔni da i Denke kan, walisa i Denke fana ka kɔɔ da i kan, ² k'a masɔɔ i ye fanga di a ma Hadamadenw beɛ kan, walisa i ye minnu di a ma, a ka ɲenamaya banbali di olu beɛ ma. ³ ɲenamaya banbali ye nin de ye ko, u be e dɔn ko i ye Ala seɓe kelenpe ye, ka Yesu Krisita dɔn, i ye o min ci. ⁴ Ne ye kɔɔ da i kan ka ne to dugukolo kan. I ye baara min di ne ma ko ne k'a ke, ne y'o ke k'a dafa. ⁵ Sisan, ne Fa, kɔɔ min tun be ne kan i fe sani diɲe ka da, o kɔɔ da ne kan i yeɛ da fe. ⁶ «I ye mɔɔ minnu di ne ma ka bɔ diɲe la, ne ye i tɔɔ jira olu la, walisa u ka i dɔn. E taw tun don, i ye u di ne ma, u ye i ka kuma mara. ⁷ Sisan u y'a dɔn ko i ye fɛn minnu di ne ma, olu beɛ bɔra e de la, ⁸ katuguni i ye kuma minnu fɔ ne ye, ne ye olu beɛ fɔ u ye, u sɔɔna olu ma. U y'a dɔn k'a jɛya ko ne bɔra e de la, u dara a la ko i ye ne ci. ⁹ «Ne be i deli olu de ye. Ne tɛ i deli diɲe ye, nka i ye minnu di ne ma, ne be i deli olu ye, katuguni olu ye i taw ye. ¹⁰ Ne ta beɛ ye i ta ye, i ta beɛ ye ne ta ye, kɔɔ dara ne kan u ko la. ¹¹ Ne tɛ to diɲe la tun, nka minnu kɔni be diɲe la, ne be taa i fe. Ne Fa sɛnuma, i ye tɔɔ min di ne ma, ne ye u mara o barika la, walisa u ka ke kelen ye, i ko e ni ne ye kelen ye cogo min na. ¹² Ka ne to u fe, i ye tɔɔ min di ne ma,

ne ye u mara o barika la. Ne ye u mara, u si ma halaki, fɔ halakiden, o kɛra walisa Kitabu kuma ka dafa. ¹³ Nka sisan, ne bɛ taa i fɛ, ne bɛ nin kow fɔ ka ne to dijɛ la fɔɔ, walisa ne ka pagali dafalen ka sɔɔ u kɔɔ. ¹⁴ Ne ye i ka kuma fɔ u ye, dijɛ ye u koniya, katuguni u tɛ dijɛ taw ye, i ko ne tɛ dijɛ ta ye cogo min na. ¹⁵ Ne tɛ i deli ko i ka u bɔ dijɛ la, nka i ka u tanga Sitane ma. ¹⁶ U tɛ dijɛ taw ye i ko ne tɛ dijɛ ta ye cogo min na. ¹⁷ U bila i yɛrɛ ye ka u saniya tijɛ sira la. I ka kuma ye tijɛ ye. ¹⁸ Ne ye u ci dijɛ la, i ko i ye ne ci dijɛ la cogo min na. ¹⁹ Ne bɛ ne yɛrɛ bila i ye ka ne saniya u kosɔn, walisa u fana ka bila i ye ka saniya tijɛ la. ²⁰ «Ne tɛ i deli ninnu dama ye. Minnu na da ne la u ka kuma kosɔn, ne bɛ i deli olu fana ye, ²¹ walisa u bɛɛ ka kɛ kelen ye, ne Fa, i ko e bɛ ne la ani ne bɛ i la cogo min na, u fana ka kɛ an na, walisa dijɛ ka da a la ko i ye ne ci. ²² I ye kɔɔ min di ne ma, ne ye o di u ma, walisa u ka kɛ kelen ye i ko e ni ne ye kelen ye cogo min na. ²³ Ne bɛ u la, i bɛ ne la, walisa u ka dafa kelenya la, walisa dijɛ k'a dɔn ko i ye ne ci, ani i ye u kanu i ko i ye ne kanu cogo min na. ²⁴ «Ne Fa, i ye minnu di ne ma, ne bɛ kɔɔ min na, ne b'a fɛ olu fana ka kɛ ne fɛ yen, walisa i ye kɔɔ min di ne ma, u ka o ye, katuguni i ye ne kanu sani dijɛ ka da. ²⁵ Ne Fa tilennen, dijɛ ma i dɔn, nka ne ye i dɔn, ninnu fana y'a dɔn ko i ye ne ci. ²⁶ Ne ye i tɔɔ jira u la, walisa u ka i dɔn. Ne n'a jira u la tun, walisa i ye ne kanu kanuya min na, o ka kɛ u la, ani ne fana ka kɛ u la.»

18 Yesu tilalen kɔ o kumaw la, a ni a ka kalandenw taara ka Sedrɔn kɔ tige. Nakɔ dɔ tun bɛ yen, Yesu ni a ka kalandenw donna o kɔɔ. ² Juda min tun bɛna a don bolo la, o fana tun bɛ o nakɔ kɔɔ dɔn, katuguni Yesu ni a ka kalandenw tun delila ka taa yen. ³ O de kosɔn Juda taara o nakɔ la, ani sɔɔdasikulu ni garadi minnu cilen tun don sarakalasebaaw kuntigiw ni Farisienw fɛ. U labennen tun bɛ ni kekeke minenw ni lanpaw ani kalamkɔnw ye. ⁴ Ko min bɛna kɛ Yesu la, a yɛrɛ ye o bɛɛ dɔn, a taara u kunben ka u jininka ko: «Aw bɛ jɔni jini?» ⁵ U y'a jaabi ko: «Yesu Nazaretika.» Yesu y'a fɔ u ye ko: «Ne don.» Juda min b'a don bolo la, o jɔlen tun bɛ u fɛ. ⁶ Yesu y'a fɔ u ye tuma min na ko: «Ne don,» u seginna kɔfɛ ka bi duguma. ⁷ Yesu ye u jininka ko kura ko: «Aw bɛ jɔni jini?» U y'a jaabi ko: «Yesu Nazaretika.» ⁸ Yesu ye u jaabi ko: «Ne y'a fɔ aw ye ko ne don. Ni aw bɛ ne jini, a' y'a to ninnu ka taa.» ⁹ O kɛra walisa o kuma ka dafa, a tun ye min fɔ ko: «Ne Fa, i ye minnu di ne ma, olu si ma tunun ne bolo.» ¹⁰ Npan dɔ tun bɛ Simɔn Pierɛ fɛ, o y'o foosi ka sarakalasebaaw kuntigi ka jɔnkɛ kinin fɛ tulo caron. (O jɔnkɛ tɔɔ ko Malkus.) ¹¹ Nka Yesu y'a fɔ Pierɛ ye ko: «I ka npan don a tan la. Ne Fa ye kɔɔ jifilen min di ne ma, ne man kan ka minni kɛ o la wa?» ¹² O tuma la sɔɔdasikulu ni u ka kuntigi ani Yahutuw ka garadiw ye Yesu minɛ k'a siri. ¹³ U taara n'a ye Anɛ fɛ fɔɔ. Kayifɛ

min tun ye sarakalasebaaw kuntigi ye o san na, Anɛ tun ye o biranke ye. ¹⁴ Ayiwa Kayifɛ min tun ye Yahutuw laadi ko: «A ka fisa cɛ kelen ka sa mɔɔw bɛɛ nɔ na,» o Kayifɛ tun don. ¹⁵ Simɔn Pierɛ ni Yesu ka kalanden dɔ wɛrɛ tugulen tun bɛ Yesu kɔfɛ. O kalanden tun ye sarakalasebaaw kuntigi dɔnbɛa ye. Yesu donna sarakalasebaaw kuntigi ka du kɔɔ tuma min na, ale fana donna. ¹⁶ Nka Pierɛ jɔlen tora kenema donda kɛrɛ fɛ. Kalanden min tun ye sarakalasebaaw kuntigi dɔnbɛa ye, o bɔra. Muso min tun bɛ da kɔɔsi, a kumana o fɛ ka Pierɛ ladon. ¹⁷ Baarakemusɔ min tun bɛ da kɔɔsi, o y'a fɔ Pierɛ ye ko: «E fana tɛ nin cɛ ka kalanden dɔ ye wa?» A y'a jaabi ko: «Ayi, ne tɛ o ye.» ¹⁸ Nɛnɛ tun bɛ, o de kosɔn baaradenw ni garadiw tun ye tasuma mana ni finfin ye, u jɔlen tun bɛ o kɔɔ ka u laja. Pierɛ fana jɔlen tun bɛ u kɛrɛ fɛ k'i laja. ¹⁹ Sarakalasebaaw kuntigi ye Yesu jininka a ka kalandenw ni a ka kalan ko la. ²⁰ Yesu y'a jaabi ko: «Ne kumana dijɛ bɛɛ jɛ na kɛnɛ kan. Tuma bɛɛ ne ye mɔɔw kalan Alabatosow ani Alabatosoba kɔɔ, Yahutuw bɛɛ bɛ lajɛ kɔɔ minnu na. Ne ma foyi fɔ dogo la. ²¹ Mun y'a to i bɛ ne jininka? Minnu ye ne lamɛn, olu jininka ne ka fɔlenw la. Ne ye min fɔ, olu bɛ o dɔn.» ²² Yesu ye o kumaw fɔ tuma min na, garadiw la kelen min jɔlen tun bɛ a kɛrɛ fɛ, o ye tɛɛ ci a jɛ kan k'a fɔ ko: «I bɛ sarakalasebaaw kuntigi jaabi ten wa?» ²³ Yesu y'a jaabi ko: «Ni ne ye kuma jugu fɔ, o kuma jugu seereya kɛ, nka ni ne ye kuma numan fɔ, mun y'a to i bɛ ne gosi?» ²⁴ O tuma la Anɛ ye Yesu sirilen bila ka taa sarakalasebaaw kuntigi Kayifɛ fɛ. ²⁵ O waati la Simɔn Pierɛ jɔlen tun bɛ yen k'i laja. U y'a jininka ko: «E fana tɛ nin cɛ ka kalanden dɔ ye wa?» Nka Pierɛ y'i dalacɛ a la ko: «Ayi, ne tɛ o ye.» ²⁶ Pierɛ ye cɛ min tulo caron, o balimake tun ye sarakalasebaaw kuntigi ka baaraden dɔ ye, o y'a fɔ Pierɛ ye ko: «Ne ma i ye a fɛ nakɔ la wa?» ²⁷ Nka Pierɛ y'i dalacɛ a la ko kura, o kɔɔnin bɛɛ, donon kasira. ²⁸ O kɔ, u taara ni Yesu ye ka bɔ Kayifɛ ka so, ka taa gɔfɛrɛnɛrɛ ka so. Sɔɔma da tun don. Nka Yahutuw ma don gɔfɛrɛnɛrɛ ka so kɔɔ, walisa u kɔɔbali ka se ka Temɛkan seli dumuni kɛ. ²⁹ O de kosɔn gɔfɛrɛnɛrɛ Pilate bɔra ka taa u kɔɔ. A y'u jininka ko: «Aw bɛ nin cɛ sendon mun kosɔn?» ³⁰ U y'a jaabi ko: «Ni nin cɛ tun tɛ kojugukɛla ye, an tun tɛna a don i bolo.» ³¹ Pilate y'a fɔ u ye ko: «Aw yɛrɛw k'a ta ka kiri tige a kan ka kɛjɛ ni aw ka sariya ye.» Yahutuw y'a jaabi ko: «A ma daga an ye ka mɔɔw si faga.» ³² O kɛra walisa Yesu tun ye kuma min fɔ k'a saya cogo jira, o ka dafa. ³³ O tuma la Pilate donna so kɔɔ ka Yesu wele k'a jininka ko: «I ye Yahutuw ka masakɛ ye wa?» ³⁴ Yesu y'a jaabi ko: «I bɛ o fɔ i yɛrɛ ma wa, wala dɔ wɛrɛw y'a fɔ i ye ne ko la?» ³⁵ Pilate y'a jaabi ko: «Ne ye Yahutu ye wa? I yɛrɛ ka siya mɔɔw ani sarakalasebaaw kuntigiw de ye i don ne bolo. I ye mun kɛ sa?» ³⁶ Yesu y'a jaabi ko: «Ne ka masaya tɛ nin dijɛ ta ye. Ni ne ka masaya tun ye nin dijɛ ta ye, ne ka baarakelaw

tun na keƙe ke walisa ne kana don Yahutuw bolo, nka sisan, ne ka masaya te nin diƙe ta ye.»³⁷ Pilate y'a fɔ a ye ko: «Ayiwa, i ye masake ye wa?» Yesu y'a jaabi ko: «Ne ye masake ye. Ne bange kun ani ne nakun diƙe la, o ye tiƙe seereya keli de ye. Moƙo o moƙo ye tiƙe ta ye, o be ne ka kuma lamɛn.»³⁸ Pilate y'a fɔ a ye ko: «Tiƙe ye mun ye?» O kumaw fɔlen ko, Pilate boƙa ko kura ka taa Yuhutuw yɔko, k'a fɔ u ye ko: «Ne ma jalaki yɔko si ye nin ce la.»³⁹ Nka ka keƙe ni aw ka laada ye, ne be ka solamoƙo kelen bila Temɛnkan seli waati la san o san. Aw b'a fe ne ka Yahutuw ka masake bila wa?»⁴⁰ O tuma la u perenna ko kura ko: «Ayi, nin ce te! Barabasi de ka bila.» K'a yɔko Barabasi tun ye binkannikela de ye.

19 O tuma la Pilate ko u ka Yesu mine k'a gosi ni geƙe ye.² Sarakalasebaaw ye eƙni defe ka o ke jalamugu ye k'a don Yesu kun na, ka lomaasa fini don a kan na.³ U gerela a la k'a fɔ a ye ko: «I ni se, Yahutuw ka masake!» U ye u tegew ci a tulo koƙo.⁴ Pilate boƙa ko kura k'a fɔ jama ye ko: «A file, ne n'a labo aw ye kenema, walisa aw k'a don ko ne ma jalaki yɔko si ye nin ce la.»⁵ Yesu boƙa kenema, eƙni melekelen tun be a kun na, lomaasa fini tun b'a kan na. Pilate y'a fɔ u ye ko: «O ce file!»⁶ Sarakalasebaaw kuntigiw ni garadiw y'a ye tuma min na, u perenna ko: «A gengen jiri la! A gengen jiri la!» Pilate y'a fɔ u ye ko: «Aw yerew k'a ta k'a gengen jiri la, katuguni ne ma jalaki yɔko si ye a la.»⁷ Yahutuw y'a jaabi ko: «Sariya do be an fe, ka keƙe ni o sariya ye, a ka kan ka faga, katuguni a y'a fɔ ko ale ye Ala Denke ye.»⁸ Pilate y'o men tuma min na, a siranna ka temen fɔlo kan.⁹ A donna so koƙo ko kura ka Yesu jininka ko: «I boƙa min?» Nka Yesu m'a jaabi.¹⁰ O tuma la Pilate y'a fɔ a ye ko: «I te kuma ne fe wa? I m'a don ko se be ne ye ka i bila, ani se be ne ye ka i gengen jiri la wa?»¹¹ Yesu y'a jaabi ko: «Se si te i ye ne kan, fɔ ni Ala ye min di i ma ka bo san fe. O de y'a to min ye ne don i bolo, o ka jurumu ka bon i ta ye.»¹² Kabini o tuma la, Pilate tun be cogo pini ka Yesu bila, nka Yahutuw perenna ko: «Ni ye nin ce bila, i te Rome masake terike ye. Moƙo o moƙo b'a yerɛ ke masake ye, o ye Rome masake jugu de ye!»¹³ Pilate y'o men tuma min na, a ye Yesu labo kenema. A y'i sigi kiritige yɔko la min toƙo ko Pave, o yɔko, Yɔko dilalen, (heburukan na, a toƙo ko Gabata).¹⁴ O kera Temɛnkan seli nesigi don na, tilegan fe. Pilate y'a fɔ Yahutuw ye ko: «Aw ka masake file!»¹⁵ U perenna ko: «A bo yan! A bo yan! A gengen jiri la!» Pilate y'a fɔ u ye ko: «Ne ka aw ka masake gengen jiri la wa?» Sarakalasebaaw kuntigiw y'a jaabi ko: «Masake were te an fe Rome masake ko.»¹⁶ O tuma la Pilate ye Yesu don u bolo, a ka gengen jiri la. U ye Yesu mine ka taa n'a ye.¹⁷ Yesu y'a gengenjiri ta ka bo dugu koƙo ka taa yɔko do la, o toƙo ko Kunkolo yɔko, (heburukan na, a toƙo ko Golgota).¹⁸ Sarakalasebaaw ye Yesu gengen jiri la o yɔko la, ani moƙo fila werew, kelen tun be Yesu kere la, kelen tun be a kere do la, Yesu tun be u cemance la.¹⁹ Pilate

ye sebenni do ke k'a koƙo Yesu gengenjiri la. Min tun sebenna a kan, o file nin ye: «Yesu Nazaretika, Yahutuw ka masake.»²⁰ Yahutuw caman ye o seben kalan, katuguni u ye Yesu gengen jiri la yɔko min na, o yɔko tun ka surun dugu la, o seben tun kera heburukan na ani Romɛkan na ani grekikan na.²¹ Yahutuw ka sarakalasebaaw kuntigiw y'a fɔ Pilate ye ko: «I kana a seben ko: 'Yahutuw ka masake,' nka i k'a seben ko, 'A ko ale ye Yahutuw ka masake ye.' »²² Pilate ye u jaabi ko: «Ne ye min seben, o sebenna ka ban.»²³ Sarakalasebaaw ye Yesu gengen jiri la minke, u ye a ka finiw ta ka u tila naani ye, sarakalasebaaw kelen, tila kelen. U y'a ka forokiya ta, kalasira tun te o la, nka a dara ka ke koƙo kelen ye k'a damine san fe fo ka se duguma.²⁴ Sarakalasebaaw y'a fɔ toƙo ye ko: «An kana o forokiya fara, nka an ka kala da a kan ka a sarakalasebaaw don.» O kera walisa Kitabu kuma ka dafa min y'a fɔ ko: «U ye ne ka finiw tila u ce, ka kala da ne ka dulko kan.» Sarakalasebaaw de ye o kow ke.²⁵ Yesu ba ni a ba balimamuso ani Klopasi muso Mariyama ni Magadala Mariyama, olu jɔlen tun be Yesu gengenjiri da fe.²⁶ Yesu ye a ba ye ani a tun be kalanden min kanu, a ye o fana jɔlen ye a ba kere fe. A y'a fɔ a ba ye ko: «Muso, i denke file.»²⁷ O ko, a y'a fɔ o kalanden ye ko: «I ba file.» Kabini o tuma la, o kalanden taara ni Yesu ba ye a yerɛ ka so.²⁸ O ko, Yesu y'a don ko fenw beƙe kera ka dafa tuma min na, a ko: «Min moƙo be ne la.» A y'o fɔ walisa Kitabu kuma ka dafa.²⁹ Minen do tun be yen, o falen tun be diwen kumu la. Sarakalasebaaw ye fu do su o diwen kumu la k'a siri hisope jiribolo kun na, k'a da Yesu da la.³⁰ Yesu ye diwen kumu koƙo tuma min na, a ko: «A dafara!» O ko, a y'a kun majigin k'a ni bila.³¹ Temɛnkan seli nesigi don tun don. Yahutuw tun t'a fe moƙo suw ka to gengenjiriw la ka lafiƙe don ke, katuguni o lafiƙe don tun ye donba ye. O de koƙo u ye Pilate deli ko moƙo gengennenw senkalaw ka kari, u suw ka bo jiriw la.³² Sarakalasebaaw sera Yesu gengenjiriw do ma fɔlo, ka o senkalaw kari, o ko, ka se do fana ma, ka o taw kari.³³ U sera Yesu ma tuma min na, u y'a ye ko a sara ka ban, o de koƙo u ma ale senkalaw kari.³⁴ Nka sarakalasebaaw la kelen y'a kere koƙo ni tama ye, o yɔko nin beƙe joli ni ji boƙa.³⁵ Min y'a ye, o yerɛ ye seereya ke, a ka seereya ye tiƙe ye. O y'a don ko a be tiƙe fɔ, walisa aw fana ka dannaya ke.³⁶ O kow kera ten walisa Kitabu kuma ka dafa ko: «A kolo si tena kari.»³⁷ Kitabu kuma were b'a fɔ ko: «U ye min koƙo, u new na da o kan.»³⁸ O ko, Arimate Yusufu ye Pilate deli ko a be Yesu su ta. (Yusufu tun ye Yesu ka kalanden do ye, nka a y'o ko dogo Yahutuw nesiran koƙo.) Pilate sɔnna. Yusufu taara ka Yesu su ta.³⁹ Nikodemɛ min tun taara Yesu segere don do su fe, o fana nana ni mire ni aloes tulu suma duman kolonsolen kilo bisaba koƙo ye.⁴⁰ O moƙo fila ye Yesu su ta ka lenfu fini meleke a la, ka o tulu suma dumanw ke a la, ka keƙe ni Yahutuw ka sudon cogo ye.⁴¹ Yesu gengenna jiri la yɔko min na,

nako do tun be yen, kaburu kura do tun be o nako kaka, moko si su tun ma don o kaka fola. ⁴² U ye Yesu su don yen, k'a masoko Yahutuwa ka lafiye don nesigi don tun don, o kaburu tun ka surun yen na.

20 Dokokun don fol sokoma da joona fe, k'a soko kene ma tige, Magadala Mariyama taara kaburu la. A y'a ye ko kabakurun bolen tun be kaburu da la. ² A bolila ka taa Simoƙn Piere fe ani Yesu tun be kalanden min kanu, k'a fo olu ye ko: «U ye Matigi ko kaburu kaka, an m'a bila yoko don u fe.» ³ Piere ani o kalanden ye sira mine ka taa kaburu la. ⁴ U fila bee tun be boli jokoƙƙo fe, nka o kalanden bolila ka Piere dan, a fol sera kaburu la. ⁵ A y'i biri k'a file, a ye lenfu finiw dalen ye duguma, nka a ma don. ⁶ Simoƙn Piere min tugulen tun be a ko, o selen, o donna kaburu kaka. A ye lenfu finiw dalen ye duguma, ⁷ ani kunnasiri min tun be Yesu kun na. Kunnasiri ani lenfu fini tun te jokoƙƙo na, nka kunnasiri kurulen tun be ka bila a dan na. ⁸ O tuma la, kalanden min fol tun sera kaburu la, o fana donna. A ye o fenw ye ka dannaya ke. ⁹ (O y'a soko kalandenw tun ma Kitabu kuma don fol, min b'a fo ko Yesu ka kan ka kunun ka bo suw cema.) ¹⁰ O ko, o kalandenw koseginna u ka so. ¹¹ Mariyama kono jolen tun be kaburu da fe kene ma, a tun be kasi. K'a to kasi la, a y'i biri ka kaburu kaka laje. ¹² A ye meleke finijetigi fila ye. Yesu su tun dara yoko min na, u sigilen tun be yen, kelen tun be a kun yanfan fe, do tun be a sen yanfan fe. ¹³ Melekeƙeƙe ye Mariyama nininka ko: «Muso, mun na i be kasi?» A y'u jaabi ko: «U ye ne Matigi ta, ne m'a bila yoko don u fe.» ¹⁴ O kumaw folen ko, a y'i yeƙema k'a ko file, a ye Yesu jolen ye yen, nka a tun m'a don ko Yesu don. ¹⁵ Yesu y'a nininka ko: «Muso, mun na i be kasi? I be jokoƙƙo pini?» A tun be Mariyama kaka ko nakotigi don, o de kosoko a y'a fo a ye ko: «Cemoko, ni e de y'a ta, i k'a bila yoko fo ne ye, ne na taa k'a ta.» ¹⁶ Yesu ko: «Mariyama!» Mariyama y'i yeƙema a fan fe k'a fo a ye heburukan na ko: «Raboni!» (O koko, Karamoko.) ¹⁷ Yesu y'a fo a ye ko: «Ne bila fol, katuguni ne ma yelen ka taa ne Fa yoko fol. Nka taa ne balimaw yoko k'a fo u ye ko ne be yelen ka taa ne Fa ni aw Fa fe, ka taa ne ka Ala ni aw ka Ala fe.» ¹⁸ Magadala Mariyama taara k'a fo kalandenw ye ko a ye Matigi ye. Yesu ye min fo a ye, a ye o lakali u ye. ¹⁹ O don yere, dokokun don fol wula da fe, kalandenw lajelen tun be so do kaka ka so daw soko Yahutuwa nesiran kosoko. Yesu nana k'i jo u cema k'a fo u ye ko: «Here ka ke aw ye!» ²⁰ O folen ko, a y'a tegew ni a kere jira u la. Kalandenw ye Yesu ye minke, u pagalila kosebe. ²¹ Yesu y'a fo u ye ko kura ko: «Here ka ke aw ye! Ne Fa ye ne ci cogo min na, ne fana be aw ci ten de.» ²² O kumaw folen ko, a y'a da fiye ke u kan k'a fo u ye ko: «A' ye Ni Senu mine!» ²³ Aw mana moko o moko ka jurumuƙƙo yafa a ma, o na yafali soko. Ni aw ma soko ka minnu ka jurumuƙƙo yafa u ma, olu tana yafali soko.» ²⁴ O y'a soko Tama min be wele Filanin, ni Yesu ka kalanden tan ni fila la

kelen tun don, o tun te u fe yen Yesu na tuma la. ²⁵ Kalanden taw y'a fo Tama ye ko: «An ye Matigi ye!» Nka Tama y'u jaabi ko: «Ni ne ma gengen negew ko ye a tegew la, ka ne bolonkono don o negew ko la, ka ne boloda a kere la, ne tana dannaya ke fewu.» ²⁶ O don kunjokoƙƙo, Yesu ka kalandenw lajelen tun be so kaka ko kura, Tama tun be u fe yen. So daw sokolen tun don, nka Yesu nana k'i jo u cema k'a fo ko: «Here ka ke aw ye!» ²⁷ O ko, a y'a fo Tama ye ko: «I bolonkono don yan ka ne tegew file, i bolo mokoƙƙo k'a da ne kere la. I ka fara dannabaliya la ka dannaya ke.» ²⁸ Tama y'a jaabi ko: «Ne Matigi ni ne ka Ala!» ²⁹ Yesu y'a fo a ye ko: «I ye ne ye, o de kosoko i ye dannaya ke wa? Minnu be dannaya ke k'a soko u ma ne ye, olu ye dubadenw ye!» ³⁰ Yesu ye taamashyen caman werew ke a ka kalandenw ne na minnu ma seben nin kitabu kaka. ³¹ Nka nin kow sebenna walisa aw ka da a la ko Yesu ye Krisita ye, Ala Denke, ani walisa aw ka jenamaya soko ale toko la o dannaya fe.

21 O ko, Yesu y'i jira a ka kalandenw la ko kura, o kera Tiberiyade ba da la. A y'i jira nin cogo la. ² Simoƙn Piere ni Tama min be wele Filanin, ani Natanael ka bo Galile Kana ani Zebede denkeƙe, ani Yesu ka kalanden fila werew, olu tun be jokoƙƙo fe. ³ Simoƙn Piere y'a fo taw ye ko: «Ne be taa mokoƙƙo ke.» U y'a fo a ye ko: «An fana be taa i fe.» O tuma la u wulila ka taa ka don kurun kaka. U ma foyi mine o su fe. ⁴ Duguje da fe, Yesu jolen tun be ba da la, nka kalandenw tun m'a don ko Yesu don. ⁵ Yesu y'a fo u ye ko: «Denmisenw, aw ye jeko soko wa?» U y'a jaabi ko: «Ayi.» ⁶ A y'a fo u ye ko: «A' ye jo fili kurun kinin yanfan fe, aw na do soko.» U ye jo fili, jo fara jeko la fo u ma se ka a sama ka bo ji la. ⁷ O tuma la Yesu tun be kalanden min kanu, o y'a fo Piere ye ko: «Matigi don!» Simoƙn Piere y'a men tuma min na ko Matigi don, a y'a ka dulko don k'a cesiri, katuguni a tun ye a ka finiw ko, a ye i fili ji la. ⁸ Kalanden taw nana kurun kaka. Jo min falen tun be jeko la, u tun be o sama. O yoko tun man jan dankan na, mereƙeƙeƙe jokoƙƙo tun don. ⁹ U sera dankan na tuma min na, u ye takami ye yen ka jeko dalen ye a kan ani nbuuru do. ¹⁰ Yesu y'a fo u ye ko: «A' ye na ni aw ka jeko minelen doƙƙo ye.» ¹¹ Simoƙn Piere donna kurun kaka ka jo sama ka taa gele kan, o falen tun be jeko kunbabaw la, u bee lajelen kera jeko keme ni biduuru ni saba ye. Jeko n'a caya bee, jo ma fara. ¹² Yesu y'a fo u ye ko: «A' ye na dumuni ke.» Kalanden si ma se k'a nininka ko: «I ye jokoƙƙo ye?» katuguni u y'a don ko Matigi don. ¹³ Yesu gerela ka nbuuru ta k'a di u ma, ka jeko fana di u ma. ¹⁴ Nin tun ye Yesu jirali siƙe sabanan de ye a ka kalandenw la, a kununlen ko ka bo suw cema. ¹⁵ Dumuni kelen ko, Yesu y'a fo Simoƙn Piere ye ko: «Yuhana denke Simoƙn, ne kanuya be i kaka ka temen ninnu kan wa?» A ko: «Doko, Matigi, i y'a don ko ne b'i kanu.» Yesu y'a fo a ye ko: «Dumuni di ne ka sagadenw ma.» ¹⁶ A y'a fo a ye a siƙe filanan la ko:

«Yuhana denke Simɔn, i be ne kanu wa?» Pierɛ y'a jaabi ko: «Ɔwɔ, Matigi, i y'a dɔn ko ne b'i kanu.» Yesu y'a fɔ a ye ko: «Ne ka sagaw kɔɔsi.»¹⁷ Yesu y'a fɔ a ye a siɛ sabanan la ko: «Yuhana denke Simɔn, i be ne kanu wa?» Pierɛ jɛnasisira katuguni Yesu y'a jɛninka a siɛ sabanan la yala ni a b'a kanu. A y'a jaabi ko: «Matigi, i be fɛn beɛ dɔn, i b'a dɔn ko ne b'i kanu!» Yesu y'a fɔ a ye ko: «Dumuni di ne ka sagaw ma.»¹⁸ Tɛɛ tɛɛ la ne b'a fɔ i ye ko: K'i to denmisɛnya la, i yɛɛ tun be i cɛsiri ka taa i sagola yɔɔw la, nka n'i kɔɔla tuma min na, i na i bolo kɔɔta, mɔɔ wɛɛ na i cɛsiri ka taa n'i ye i goyɛ yɔɔ la.»¹⁹ (Pierɛ na sa cogo min na ka nɔɔ da Ala kan, Yesu tun be o jira o kumaw de fɛ.) O kɔ, Yesu y'a fɔ a ye ko: «Tugu ne nɔɔ!»²⁰ Pierɛ y'i yɛɛma, Yesu tun be ka-

landen min kanu, a ye o nɔɔ ye u kɔɔ, o kalanden tun y'i jɛnge Yesu fan fɛ surɔfana dun tuma la k'a jɛninka ko: «Matigi, min bɛna i don bolo la, jɔni don?»²¹ Pierɛ ye o kalanden ye k'a fɔ Yesu ye ko: «Matigi, nin dun, mun bɛna ke o la?»²² Yesu y'a jaabi ko: «Ni ne b'a fɛ a jɛnama ka to fo ne ka na tun, i ka mun be o la? E kɔni ka tugu ne nɔɔ.»²³ O de y'a to o kuma jɛsɛnna bali-maw cɛma ko o kalanden tɛna sa. O beɛ n'a ta, Yesu m'a fɔ Pierɛ ye ko a tɛna sa, nka a y'a fɔ ko: «Ni ne b'a fɛ a jɛnama ka to fo ne ka na tun, i ka mun be o la?»²⁴ O kalanden be o kow seereya ke, a ye u sɛbɛn, an y'a dɔn ko a ka seereya ye tɛɛ de ye.²⁵ Yesu ye ko caman wɛɛw ke. Ni u beɛ kelen-kelen tun sɛbɛnna, a be ne kɔɔ ko o kitabu sɛbɛnɛw tun tɛna kun diɛ yɛɛ la.

KEWALEW

1 Teofile, Yesu ye ko minnu ni mɔɔɔ kalanni minnu ke kabini a ka baara damine tuma fo ka taa se a kɔɔɔta don ma ka taa sankolo kɔɔɔ, ne ye olu bɛɛ lakali e ye ne ka seben fɔɔ la. Sani a ka kɔɔɔta, a ye ciw fɔ Ni Senu barika la a ka ciden jɛnatɔmɔɔlenw ye. ³ Yesu tɔɔɔɔɔɔɔ kɔ, a jɛnama y'i jira o cidenw la ni taamashyɛn jɛlen caman ye. A tun bɛ to k'i jira u la tile binaani kɔɔɔ, a tun bɛ Ala ka masaya kow fɔ u ye. ⁴ Ka Yesu ni a ka kalandenw lajɛlen to jɔɔɔɔɔ fɛ, a y'a fɔ k'a gɛɛɛya u ma ko u kana u jɔɔɔɔɔ janya Jerusalem la. A ko: «Ne ye ne Fa ka layidu min ko fɔ aw ye, aw ka o makɔɔɔ. ⁵ Yuhana ye mɔɔɔɔɔ batise ji la, nka bi kɔ tile dama dɔ, aw na batise Ni Senu de la.» ⁶ Ayiwa ka u lajɛlen to, u ye Yesu nininka ko: «Matigi, a fɔ, i na masaya segin Israel ma nin waati de la wa?» ⁷ A y'u jaabi ko: «Ne Fa ye don ni waati minnu latige ni a yɛɛ fanga ye, aw man kan ka ke olu dɔɔɔbaaw ye. ⁸ Nka aw na sebaaya sɔɔɔ ni Ni Senu jiginna ka na aw kan tuma min na, aw na ke ne seerew ye, Jerusalem ani Jude jamana bɛɛ la ani Samari jamana, fo ka taa se dugukolo dan bɛɛ ma.» ⁹ A tilalen kɔ o kuma la, a kɔɔɔtara, u y'a taatɔ file, a donna sankaba la, u m'a ye tun. ¹⁰ Ka cidenw jɛw jɔɔɔɔɔ to san fɛ k'a taatɔ file, cɛ finijetigi fila y'u jɔ u kɛɛ fɛ. ¹¹ O cɛw ko: «Galilekaw, mun y'a to aw jɔɔɔɔɔ bɛ yan ka sankolo file? Nin Yesu min kɔɔɔtara ka bɔ aw cɛma ka taa sankolo kɔɔɔ, ale yɛɛ bɛ na ten, i ko aw y'a taatɔ ye sankolo kɔɔɔ cogo min na.» ¹² O kɔ, cidenw kɔɔɔɔɔɔɔ ka taa Jerusalem ka bɔ Oliviyɛ kulu kan. O ni Jerusalem cɛ man jan, kilomɛtɛɛ kɛlen jɔɔɔɔɔ don. ¹³ U donnɛn dugu kɔɔɔ, u yɛɛɛna ka don sankanso kɔɔɔ, u tun delila ka jiginyɔɔɔ min na. Ninnu tun don: Pierɛ ni Yuhana, Yakuba ni Andre, Filipe ni Tɔma, Bartɛlemi ni Matiyu, Alifɛ denke Yakuba ani Simɔɔn Zelote ani Yakuba denke Jude. ¹⁴ Olu bɛɛ tora Ala delili la ni miirili kɛlen ye. Muso dɔw ani Yesu ba Mariyama ani Yesu bali-makɛw fana tun bɛ u fɛ yɛn. ¹⁵ O donw la mɔɔɔ kɛmɛ ni mugan jɔɔɔɔɔ lajɛlen tun bɛ yɛn. Pierɛ wulila k'i jɔ o balimaw cɛma. A ko: ¹⁶ «Balimaw, Ni Senu ye min fɔ Kitabu la ka kɔɔɔ Dawuda da la Yesu minebaaw jɛminebaa Juda ko la, wajibi tun don o kuma ka dafa. ¹⁷ Ale tun jatera an dɔ ye, a tun ye niyɔɔɔ kɔɔɔɔɔ nin baara la.» ¹⁸ (Ayiwa, nin cɛ ye foro dɔ san ni a ka ko jugu sara ye. O kɔ, a binna a kun kan, a kɔɔɔ farala ka a nugu yɛɛkɛ. ¹⁹ Jerusalemkaw bɛɛ y'o dɔn. U ye o foro tɔɔɔ da Hakeldama u yɛɛw ka kan na, o kɔɔɔ Joli Foro.) ²⁰ «A

sebennen bɛ Zaburuw kitabu la ko: `A ka so ka ke tomon ye, Mɔɔɔ si kana sigi a kɔɔɔ tun.` Ani: `Mɔɔɔ wɛɛ ka a nɔ ta baara la.` ²¹ «O de kɔɔɔɔ cɛ minnu tun bɛ taama an fɛ ka Matigi Yesu to an cɛma, kabini Yuhana ka batiseli tuma la fo ka taa se Yesu kɔɔɔta don ma, a kɛra wajibi ye ko olu la kɛlen ka fara an kan, anw ni o ka ke Yesu kununli seerew ye jɔɔɔɔɔ fɛ.» ²³ U ye cɛ fila jira, Yusufu ni Matiyasi. Yusufu tɔɔɔ dɔ tun ye Barsabasi de ye. A tun bɛ wele fana Jusitus. ²⁴ O kɔ, u ye Ala deli ko: «E Matigi, mɔɔɔɔw bɛɛ dusukun dɔɔɔbaa, i ye min jɛnatɔmɔɔ nin mɔɔɔɔɔ fila la, i ka o jira, ²⁵ walisa o ka don nin baara ani nin cidenya la Juda nɔ na, o min bɔra a la ka taa a yɛɛ ka jɔɔɔ la.» ²⁶ U ye kalaw da. Matiyasi ka kala tara, o farala ciden tan ni kɛlen kan.

2 Pantekɔte don selen, dannabaaw bɛɛ lajɛlen tun bɛ jɔɔɔ kɛlen na. ² O jɔɔɔɔɔɔɔ kɛlen, mankan dɔ bɔra sankolo la i ko fɛjɛba mankan. U sigilen tun bɛ so min kɔɔɔ, a ye o bɛɛ fa. ³ U ye nɛnkun dɔw ye i ko tasuma manaw, olu tilatilara ka sigi dannabaaw bɛɛ kɛlen-kɛlen kun. ⁴ U bɛɛ fara Ni Senu la, u ye kan wɛɛw fɔli damine i ko Ni Senu y'a bila u da la cogo min na. ⁵ Yahutuw Ala jɛsiranbaa dɔw sigilen tun bɛ Jerusalem, u nana ka bɔ sankolo jukɔɔɔ siyaw bɛɛ cɛma. ⁶ O mankanba bɔra tuma min na, jama lajera. U hakili jɛamina, katuguni u bɛɛ kɛlen-kɛlen ye u yɛɛw ka kan mɛn dannabaaw da la. ⁷ U kabakoyalɛn fo ka u kɔɔɔɔɔɔɔɔ, u y'a fɔ jɔɔɔɔɔ ye ko: «Nin mɔɔɔ minnu bɛ kuma, olu bɛɛ tɛ Galilekaw ye wa?» ⁸ An bɛɛ kɛlen-kɛlen dun bɛ an yɛɛw bara kan mɛn ninnu da la cogo di? ⁹ Partikaw ni Medikaw ni Elamkaw ani minnu bɔra Mesopotami ni Jude ni Kapadose ni Pon ani Asi jamanaw la, ¹⁰ ni Friji ni Panfili ni Misira jamanaw ani Libi jamana min bɛ Sirene da fɛ ani Rome siginfɛw, ¹¹ Yahutuw ani minnu donna Yahutuya la, Kretɛkaw ani Arabuw, an bɛɛ bɛ Ala ka kobaw fɔɔɔ mɛn u fɛ an yɛɛw ka kan na.» ¹² U kabakoyalɛn hakili jɛaminɛn tora ka jɔɔɔɔɔɔɔ nininka ko: «Nin kɔɔɔ ye mun yɛɛ?» ¹³ Nka dɔw ye yɛɛ bɔ dannabaaw ma, ko: «U falɛn bɛ diwɛn duman la.» ¹⁴ O tuma la Pierɛ ni a tɔ tan ni kɛlen y'u jɔ, Pierɛ y'a kan bonya k'a fɔ jama ye ko: «Aw Yahutuw ani minnu bɛɛ sigilen bɛ Jerusalem, a' ye aw tulow majɔ ne ka kuma la ka a dɔn ¹⁵ ko nin cɛw ma fa diwɛn na i ko aw bɛ miiri cogo min na, k'a masɔɔɔ tile ma gan fɔɔɔ. ¹⁶ Nka kira Joel tun kumana ko min na, nin don. A y'a fɔ ko Ala ko: ¹⁷ `Laban donw na, ne na ne Ni dɔ jigin Hadamadenw

ye ka bɔ aw balimaw cɛma. A na kuma minnu fɔ aw ye, aw ka olu lamɛn. ²³ Nka mɔɔgɔ o mɔɔgɔ tɛ sɔn ka o kira lamɛn, o tigi na halaki ka bɔ a ka mɔɔgɔw cɛma.' ²⁴ Kira minnu kumana kabini Samuel tile la ani minnu nana a kɔ, olu bɛɛ fana ye nin donw ko fɔ. ²⁵ Aw ye kiraw bɔn-sɔnw ye, ani Ala ka layidudenw. A ye o layidu ta aw bɛnbaw ye k'a fɔ Ibrahimia ye ko: 'Dugukolo kan denbayaw bɛɛ na duba sɔkɔ i kɔnɔnɔn na.' ²⁶ Ala ye a ka baaraden lawuli tuma min na, a y'a ci aw fɔɔ de ma, ka duba ta aw ye. O duba ye min ye, a na aw bɛɛ kelen-kelen yeɛɛma ka bɔ aw ka kɛwale juguw la.»

4 Ka Pierɛ ni Yuhana to o kuma la mɔɔgɔw fɛ, sarakalasebaa dɔw ni Alabatosoba kuntigi ani Saduseen dɔw taara u yɔkɔ. ² Olu diminna sabu o cidenw tun bɛ Yesu kununli ko fɔ ka mɔɔgɔw kalan ko suw na kunun. ³ U ye cidenw minɛ ka u bila kaso la fo o dugusajɛ, sabu su tun kora. ⁴ O bɛɛ n'a ta minnu ye cidenw ka waajuli kumaw mɛn, olu caman ye dannaya kɛ. Dannabaaw bɛɛ lajɛɛn dama tun bɛ cɛ waa duuru jɔkɔn bɔ. ⁵ O dugusajɛ, Yahutuw kuntigiw ni u ka cɛkɔɔbaw ani sariya karamɔɔgɔw ye jɔkɔn lajɛ Jerusalem. ⁶ Sarakalasebaaw kuntigi Anɛ fana tun bɛ yen, ani Kayifɛ ni Yuhana ni Aleksandre ani sarakalasebaaw kuntigi balimaw bɛɛ. ⁷ U ye Pierɛ ni Yuhana jɔ u cɛma ka u nininka ko: «Sebaaya jumen wala jɔn tɔɔgɔ y'a to aw ye nin kɛnyali kɛ?» ⁸ O tuma la Pierɛ falɛn Ni Senu la, a y'a fɔ u ye ko: «Israel kuntigiw ni cɛkɔɔbaw, ⁹ ni aw bɛ an nininka bi cɛ nabarama ko ni a kɛnya cogo la, ¹⁰ aw bɛɛ k'a dɔn, Israel mɔɔgɔw bɛɛ fana k'a dɔn ko o kera Yesu Krisita Nazaretika tɔɔgɔ barika la, aw ye o min gengen jiri la, ni Ala y'o lakunun ka bɔ suw cɛma. Ale barika la nin cɛ kɛnyalen jɔɛn bɛ aw jɛ kɔɔ yan. ¹¹ 'Aw sojɔlaw banna kabakurun min na ni o kera so selekela kabakurun lakika ye,' o ye Yesu de ye. ¹² Kisili tɛ sɔkɔ dɔ wɛrɛ si la Yesu kɔ, katuguni an ka kan ka kisi tɔɔgɔ min fɛ, o dɔ wɛrɛ ma di mɔɔgɔw ma sankolo jukɔɔ ale tɔɔgɔ kɔ.» ¹³ Pierɛ ni Yuhana ka ja geɛɛya ye kiritigɛ jamakulu kabakoya, katuguni u tun y'a dɔn ko olu tun ye mɔɔgɔ gansan kalanbaliw ye. O bɛɛ n'a ta u tun y'a faamu ko Pierɛ ni Yuhana ni Yesu tun bɛ jɔkɔn fɛ. ¹⁴ U ye o cɛ kɛnyalen jɔɛn ye u jɛ kɔɔ tuma min na, u ma foyi kɔɔ ka u jaabi. ¹⁵ U ye Pierɛ ni Yuhana labɔ kiritigɛ yɔkɔ la. O kɔ, u y'a daminɛ ka jɔkɔn pininka ¹⁶ ko: «An na mun kɛ nin cɛw la? A jɛɛn don Jerusalemkaw bɛɛ jɛ na ko kabakoba kera ninu fɛ, an tɛ se ka sɔɔɔɔ kɛ o la. ¹⁷ Nka walisa nin kibarua kana jɛnsɛn mɔɔgɔw cɛma ka taa jɛ, an ka kangari gɛɛn da u ye ko u kana kuma mɔɔgɔ si fɛ tun nin tɔɔgɔ la.» ¹⁸ O tuma la u ye Pierɛ ni Yuhana wele ka don kiritigɛ yɔkɔ la ko kura, k'a fɔ u ye k'a geɛɛya ko u kana kuma wala ka mɔɔgɔw kalan Yesu tɔɔgɔ la tun fewu. ¹⁹ Nka Pierɛ ni Yuhana y'u jaabi ko: «Jumen tilɛnnɛn bɛ Ala jɛ kɔɔ, ka aw kan minɛ wala ka Ala kan minɛ? Aw yɛrɛw ka o fɔ. ²⁰ An kɔni, an ye ko minnu ye ka u mɛn, an tɛ se ka to olu fɔbali ye.» ²¹ Kirit-

igɛ jamakulu ye kangari da Pierɛ ni Yuhana ye ko kura ka u bila ka taa. U ma cogo si sɔkɔ ka Pierɛ ni Yuhana tɔɔkɔ mɔɔgɔw kosɔn, k'a masɔkɔ mɔɔgɔw bɛɛ tun bɛ Ala bonya o ko kɛɛn kosɔn. ²² Nin kabako kɛnyali kera cɛ min na, o si san dama tun ka ca binaani ye. ²³ Pierɛ ni Yuhana bilalɛn kɔ, u taara dannabaa tɔw fɛ. Sarakalasebaaw kuntigiw ni cɛkɔɔbaw ye kuma minnu fɔ u ye, u ye olu bɛɛ lakali. ²⁴ O dannabaaw ye Pierɛ ni Yuhana ka kuma mɛn tuma min na, u ye Ala deli ni dusu kelen ye ko: «Matigi, e min ye sankolo ni dugukolo ni kɔɔjɛ ani u kɔnɔ fɛnw bɛɛ da, ²⁵ e de y'a fɔ i ka baaraden, an bɛnba Dawuda da la Ni Senu barika la ko: 'Mun y'a to siyaw murutira? Mun na u ye jɛ siri fu? ²⁶ Dugukolo kan masakɛw ye u labɛn kɛɛ kama. U ka kuntigiw ye jɔkɔn lajɛ Matigi ni a ka Krisita kama.' ²⁷ Tɛɛ la Herɔde ni Pɔnse Pilate ni Israel mɔɔgɔw ani siya wɛrɛw ye jɔkɔn lajɛ nin dugu kɔnɔ i ka baaraden sɛnuma Yesu i ka Munlɛn kama, ²⁸ walisa i ye min latigɛ ka kɔɔ i ka sebaaya ni i sago barika la, u ka o kɛ. ²⁹ Ayiwa sisan Matigi, i ka u ka kangaridakan mɛn ka ja geɛɛya di i ka baaradenw ma ka i ka kuma fɔ. ³⁰ I ka i bolo mɔɔkɔkɔ, walisa kɛnyali ni taamashyɛnw ni kabakow ka kɛ i ka baaraden sɛnuma Yesu tɔɔgɔ la.» ³¹ U tilara Ala delili la tuma min na, u lajɛɛn tun bɛ yɔkɔ min na, o yɛrɛyɛɛɛla, u bɛɛ fara Ni Senu la ka Ala ka kuma fɔ ni ja geɛɛya ye. ³² Dannabaaw jama bɛɛ kera kelen ye kanuya ni miirili la. Mɔɔgɔ si tun t'a fɔ ko a bolofɛnw ye a yɛrɛ kelen ta ye, nka u ka fɛnw bɛɛ kera u foroba ye. ³³ Cidenw tun bɛ seereya kɛ Matigi Yesu kununli ko la ni sebaayaba ye. Nɛɛmaba tun bɛ u bɛɛ kan. ³⁴ Bolo lankolon si tun tɛ u cɛma, k'a masɔkɔ forow ni sow tun bɛ minnu bolo, olu ye u feere ka na ni u sɔngɔ ye ³⁵ k'a don cidenw bolo, walisa a ka tilatila ka kɛɛɛ ni mɔɔgɔw bɛɛ kelen-kelen mago ye. ³⁶ Siprɛka Levite dɔ tɔɔgɔ ko Yusufu. Cidenw y'a wele fana Barnabasi, o kɔɔ laadiliden. ³⁷ Foro dɔ tun bɛ o fɛ, a y'a feere ka na ni a sɔngɔ ye k'o bila cidenw sɛn kɔɔ.

5 Nka cɛ dɔ tun bɛ yen, o tɔɔgɔ ko Ananiyasi. O ni a muso Safira ye dugukolo dɔ feere. ² A ye dɔ bɔ o sɔngɔ la, k'a sɔkɔ a muso ye o dɔn, o kɔ ka taa a tɔ bila cidenw sɛn kɔɔ. ³ Pierɛ y'a fɔ a ye ko: «Ananiyasi, mun y'a to Sitane ye i kɔnɔnasu ka nkalon tigɛ Ni Senu ye, ka dɔ bɔ o dugukolo sɔngɔ la k'a mara? ⁴ Ni i tun ma a feere, a tun tɛna to i taya la wa? A feerɛɛn kɔ, a sɔngɔ tun tɛ i sago la wa? Nin miirili jugu donna i kɔnɔ cogo di? I ma nkalon tigɛ mɔɔgɔw ye mɛnɛ, i y'a tigɛ Ala ye.» ⁵ Ananiyasi ye o kuma mɛn minɛ, a binna, a sara. O ko mɛnbaaw bɛɛ siranna haali. ⁶ Kamalɛnw wulila k'a kasanke ka taa n'a ye k'a su don. ⁷ Lɛrɛ saba jɔkɔn tɛmɛnnɛn kɔ, Ananiyasi muso nana. Ko min kera, a tun ma o dɔn. ⁸ Pierɛ y'a pininka ko: «A fɔ, aw ye dugukolo feere nin sɔngɔ de la wa?» Muso y'a jaabi ko: «Jɔw, o don.» ⁹ O tuma la Pierɛ y'a fɔ a ye ko: «Aw bɛnna a la ka Matigi Ni kɔɔkɔ ten cogo di? A file, minnu ye i cɛ su

don, olu selen file so da la, u na taa ni i yerε fana ye.»
¹⁰ O yɔɔɔnin bεε o muso binna Pierε sen kɔɔɔ, a sara. Kamalenw donnen y'a salen sɔɔɔ yen. U taara n'a ye k'a su don a cε kerε fε. ¹¹ Egilisi mɔɔɔw ani minnu ye o ko men, olu siranna kosebε haali. ¹² Cidenw ye taa-mashyεn ni kabako caman kε mɔɔɔw cεma. U bεε la-jelen tun bε Solomani ka ga kɔɔɔ ni miirili kelen ye. ¹³ Mɔɔɔ tɔw kɔni ma u ja geleya ka taa jε u fε, o bεε n'a ta mɔɔɔw bεε ye u bonya haali. ¹⁴ Nka hali o, jama tun bε to ka da Matigi la, cεw ni musow, ka fara dannabaa jama kan. ¹⁵ Mɔɔɔw tun bε taa ni u ka banabaatɔw ye kalakaw ni dalanw kan ka u bila nbedaw kan, walisa Pierε tementɔ, a ja ka da u dɔw kan. ¹⁶ Jama fana tun bε bɔ Jerusalem dafε duguw la ka na ni u ka banabaatɔw ni u ka jinεtɔw ye, u bεε tun bε kenεya. ¹⁷ O la, sarakalasebaaw kuntigi ni a fε mɔɔɔw wulila, olu tun ye Saduseenw ye. Cidenw keleya donnen u la, ¹⁸ u ye cidenw minε ka u bila kasobonba kɔɔɔ. ¹⁹ Nka su fε, Matigi ka melekε dɔ ye kasobon daw yeλε ka cidenw labɔ k'a fɔ u ye ko: ²⁰ «A' ye taa aw jɔ Alabatosoba kɔɔɔ, ka nin jεnamaya kura kumaw bεε fɔ mɔɔɔw ye.» ²¹ O kuma mennεn kɔ u fε, u taara don Alabatosoba kɔɔɔ sɔɔɔma da jooona fε ka daminε ka mɔɔɔw kalan. Sarakalasebaaw kuntigi ni a fε mɔɔɔw ye kiritigε jamakulu ani Israel siya cekɔɔɔbaw bεε lajε yɔɔɔ kelen na. U ye garadi dɔw ci ka taa kasobon kɔɔɔ ko u ka na ni cidenw ye. ²² Garadiw selen kasobon kɔɔɔ, u ma cidenw sɔɔɔ yen. U kɔseginna ka taa o kibarufɔ. ²³ U ko: «An ye kasobon da sɔɔɔglen sɔɔɔ a cogo la, dakɔɔɔsi-baaw jɔlen tun bε a da la, nka an ye da yeλε minke, an ma mɔɔɔw si sɔɔɔ a kɔɔɔ.» ²⁴ O kuma mennεn kɔ Alabatosoba kuntigi ni sarakalasebaaw kuntigiw fε, u kɔɔɔnafilila o ko la, u ye jɔɔɔɔɔ pininka ko nin laban na kecogo di? ²⁵ Mɔɔɔ dɔ nana k'a fɔ u ye ko: «A file, aw ye cε minnu bila kaso la, olu jɔlen bε Alabatosoba kɔɔɔ ka mɔɔɔw kalan.» ²⁶ O tuma la Alabatosoba kuntigi ni garadiw taara ka na ni cidenw ye kopuman, katuguni u siranna ko mɔɔɔw kana na u yerεw bon ni kabakurunw ye. ²⁷ U nana ni cidenw ye ka u jɔ kiritigε jamakulu jε kɔɔɔ. Sarakalasebaaw kuntigi y'a fɔ u ye ko: ²⁸ «An m'a fɔ aw ye k'a geleya ko aw kana mɔɔɔw kalan o cε tɔɔɔ la tun wa? Nka a file, aw ye Jerusalem bεε fa aw ka kalan na. Aw kɔni b'a fε o cε joli hake ka bin an kan.» ²⁹ Pierε ni ciden tɔw y'a jaabi ko: «Wajibi don an ka Ala kan minε ka tεmen mɔɔɔw ta kan. ³⁰ An benbaw ka Ala ye Yesu lakunun, aw tun ye o min faga gengenjiri kan. ³¹ Ala y'a kɔɔɔta k'a sigi a kinin fε ka a kε Masake ni Kisi-baa ye, walisa Israel ka se ka nimisa ka jurumuw yafa sɔɔɔ. ³² An kɔni ye o kow seerew de ye, an ni Ni Senu fana, Ala ye o min di a kan minebaaw ma.» ³³ U ye o kumaw men minke, u diminna kosebε fo u tun b'a fε ka cidenw faga. ³⁴ Nka Farisien dɔ tun bε yen, o tɔɔɔ ko Gamaliel. Sariya karamɔɔɔw dɔ tun don, mɔɔɔw bεε tun b'a bonya. O wulila k'i jɔ jama cεma k'a fɔ ko u ka o cεw

labɔ yen fɔɔɔ. ³⁵ O kɔ, a y'a fɔ u ye ko: «Israel mɔɔɔw, a' ye aw yerεw kɔɔɔsi aw ka ketaw la nin cεw la. ³⁶ A ma men fɔɔɔ Tudas wulila ka a yerε kε mɔɔɔba ye. Cε kemε naani jɔɔɔɔ tugura a la. Nka ale fagara, mɔɔɔw minnu tun tugura a la, olu bεε jensenna, o murutili banna. ³⁷ Ale kɔ, Galile Juda wulila mɔɔɔw tɔɔɔw sεbenni waati la. A ye mɔɔɔw caman wele ka tugu a nɔfε. Ale fana halakira, a nɔfε mɔɔɔw bεε jensenna. ³⁸ Sisan, ne b'a fɔ aw ye ko aw kana sama nin cεw ka kow nɔfε tun, a' ye u bila u ka taa. Ni nin ko wala nin baara bɔra mɔɔɔw la, a na tijε. ³⁹ Nka ni a bɔra Ala la, aw tε se k'a tijε. A' ye aw yerεw kɔɔɔsi, a kana na sɔɔɔ ko aw bε Ala keλε!» ⁴⁰ Kiritigε jama sɔɔɔna Gamaliel ka kuma ma. U ye cidenw wele k'a fɔ ko u ka gosi ni berew ye. U y'a geleya u ma ko u kana Yesu tɔɔɔw fɔ tun. O kɔ, u ye u bila ka taa. ⁴¹ Cidenw bɔra kiritigε yɔɔɔ la ka taa. U pagalila, katuguni ka maloya sɔɔɔw Yesu tɔɔɔw kosɔɔ, u y'o jate bonyali ye. ⁴² Don o don, ka u to Alabatosoba kɔɔɔ ani mɔɔɔw ka duw kɔɔɔ, u ma mɔɔɔw kalanni ni Krisita Yesu Kibaru Duman fɔli dabila.

6 O donw na, dannabaaw tun bε caya. Helenisitew ye dajukɔɔɔ kuma fɔ Hεburuw kama, katuguni u ka muso cε salenw tun tε jate don bεε dumuni tilali la. ² Cidenw tan ni fila ye dannabaaw jama bεε lajε k'a fɔ u ye ko: «An man kan ka Ala ka kuma fɔli dabila ka kε dumuni ko jεnabɔbaaw ye. ³ O de kosɔɔ balimaw, aw ka cε woloεula jεnatɔɔɔ aw la, minnu tɔɔɔw numan bε fɔ mɔɔɔw bεε fε, ni u falen bε Ni Senu ani hakilitigiya la, an na olu don nin baara la. ⁴ Anw kɔni na to Ala delili ni Ala ka kuma fɔli la.» ⁵ O kuma diyara jama bεε ye. U ye ninnu jεnatɔɔɔ: Etieni, ale falen tun bε dannaya ni Ni Senu la, ani Filipe ni Prokɔrε ni Nikanɔr, Timɔn ni Parmenasi ani Antioseka Nikolasi, ale tun donna Yahutuya la. ⁶ U ye olu jira cidenw la. Cidenw ye Ala deli, o kɔ, ka u bolow da u kan. ⁷ Ala ka kuma tun bε jidi ka ta'a fε, dannabaaw tun bε caya kosebε Jerusalem. Sarakalasebaaw caman fana sɔɔɔna ka dannaya kε. ⁸ Etieni falen tun bε nεema ni sebaaya la. A tun bε kabakobaw ni taa-mashyεnw kε mɔɔɔw cεma. ⁹ Mɔɔɔw dɔw wulila ka Etieni sɔɔɔ. U dɔw bɔra Alabatoso jε dɔ la, o tun bε wele Hɔɔɔnyalenw, u dɔw tun ye Sirenekaw ni Alekisan-drikaw ye, dɔw bɔra Silisi ni Asi jamanaw la. ¹⁰ Nka u ma se ka Etieni ka kuma kɔkari, sabu a tun bε kuma ni hakilitigiya ye Ni Senu barika la. ¹¹ U ye mɔɔɔw dɔw lasu, walisa olu k'a fɔ ko: «A bε kuma ka Musa ni Ala tɔɔɔw tijε, an yerεw y'o men a da la.» ¹² U ye mɔɔɔw ni cekɔɔɔbaw ani sariya karamɔɔɔw lasu Etieni kama. Olu taara ka bin Etieni kan k'a sama ka taa n'a ye kiritigε jamakulu jε kɔɔɔ. ¹³ U nana ni seere nkalontigεla dɔw ye, olu ko: «Nin cε tε kuma jugu fɔli dabila nin yɔɔɔw senu-ma ni sariya kama, ¹⁴ k'a masɔɔɔ an y'a men a da la ko Yesu Nazaretika na nin yɔɔɔw ci, ko Musa ye laada minnu di an ma, a na olu yeλεma.» ¹⁵ Kiritigε jamakulu min sig-

ilen tun be yen, olu bee ye u new jɔ Etieni la, a neda kera u ne kɔɔ i ko meleke neda.

7 Sarakalasebaaw kuntigi ko: «O kow kera ten wa?»
 2 Etieni ye jaabili ke ko: «Ne balimaw ni ne faw, a' ye ne lamɛn. Nɔɔɔɔtigi Ala y'i jira an benba Ibrahim la k'a to Mesopotami, sani a ka sigi Karan. Ala y'a fɔ a ye ko: 3 'I ka bɔ i ka jamana ni i faso la. Ne bɛna jamana min jira i la, i ka taa yen.' 4 O tuma la Ibrahim bɔra Kalde jamana la ka taa sigi Karan. A fa salɛn kɔ, Ala y'a nɛminɛ ka bɔ yen ka na nin jamana la, aw sigilɛn bɛ kɔɔ min na sisan. 5 Ala ma dugukolo si di a ma nin jamana kɔɔ, hali sen da yɔɔ kɛlen. Ala tun ye layidu ta a ye ko a na nin jamana di a ni a bɔɔɔ ma a kɔ, hali k'a kɔɔ den tun t'a fɛ fɔ. 6 Ala y'a fɔ ko Ibrahim bɔɔɔ na ke siginfɛw ye jamana wɛɛ la, o mɔɔ na u ke jɔɔw ye ka u kɔɔ san kɛmɛ naani kɔɔ. 7 Nka siya min na u ke jɔɔw ye, Ala ko a na kiri tige o kan, o kɔ, u na bɔ yen ka na ale bato nin kɔɔ la. 8 O kɔ, Ala ye bolokoli layidu ta Ibrahim ye. O cogo la Ibrahim ye Isaka bange ka a boloko a bange tile seginnan la. Isaka ye Yakuba bange, Yakuba ye an benba tan ni fila bange. 9 «An benbaw ye Yusufu keleya k'a feere Misira taalaw ma. 10 Nka Ala tora a fɛ ka a bɔ a ka kɔɔ kow bee la. Ala ye hakilitigiya di a ma ka a ko diya Misira masake Faraon ye. Faraon ye Yusufu sigi Misira jamana ani a yɛɛ ka so bee kun na. 11 Ayiwa kɔɔɔɔ donna Misira jamana ani Kanan jamana bee kɔɔ. O kɔɔ bonyara kosebɛ fo an benbaw ma dumunifɛn kɔɔ. 12 Kabini Yakuba y'a mɛn ko suman bɛ Misira, a ye an benbaw ci ka taa yen a siɛ fɔ. 13 U taa ko filanan la, Yusufu ye a yɛɛ jira a balimaw la. O kɛlen, Faraon kɔɔɔ ka Yusufu siya dɔɔ. 14 O kɔ, Yusufu ye ci bila ka taa a fa Yakuba ni a ka denbaya bee wele ka na, olu tun ye mɔɔ bi-woloɛula ni duuru ye. 15 Yakuba taara Misira, ale ni an benbaw sara yen. 16 Mɔɔw ye u suw ta ka taa Sisɛm. Ibrahim tun ye sudon kɔɔ min san wari la Hamɔɔ denkwɛ fɛ, u suw donna yen. 17 «Ala tun ye layidu min ta Ibrahim ye, o dafa waati surunyalɛn, Israel mɔɔw cayara ka jiidi Misira kɔɔ, 18 fo masake kura sigira Misira kun na, o tun ma Yusufu dɔɔ. 19 O masake ye an siya janfa ka u kɔɔ fo ka u wajibiya ka u ka denyɛnin fili kɛnɛma walisa u ka sa. 20 O tuma la Musa bangerɛ, a cɛ tun ka ni haali. Sin dira a ma k'a to a fa ka so kɔɔ kalo saba kɔɔ. 21 A bilara kɛnɛma tuma min na, Faraon denmuso y'a ta ka a lamɔɔ ka a kɛ a yɛɛ den ye. 22 Musa kalanna Misirakaw ka hakilitigiya bee la. Fangaba tun bɛ a ka kumaw ni a ka kewalew la. 23 «Musa ye san binaani kɔɔ tuma min na, a y'i miiri ko a ka taa bɔ a balima Israel bɔɔɔw ye. 24 A y'a ye ko Misiraka dɔɔ tun bɛ a balima dɔɔ kɔɔ, a farala a balima kan ka o mɔɔ bɔ ka o Misiraka faga. 25 Musa tun bɛ miiri ko a balimaw n'a faamu ko Ala na u tila ale bolo, nka u m'a faamu. 26 «O dugusajɛ, a sera a balimaw cɛma k'a kɔɔ u dɔɔ bɛ kɔɔ kɛlɛ. A tun b'a fɛ ka u cɛ

labɛn, a ko: `Cɛw, aw ye balimaw ye. Mun y'a to aw bɛ kɔɔ kɛlɛ? 27 Min ye dɔɔ kɔɔ, o ye Musa kɔɔ, a ko: `Jɔɔ ye i ke an kuntigi ni an ka kiritigɛla ye? 28 I b'a fɛ ka ne faga i ko i ye Misiraka faga kunɛo cogo min na wa? 29 O kuma kɔɔ Musa bolila ka taa i sigi Madiyan jamana la. A ye denkwɛ fila kɔɔ yen. 30 «San binaani tɛmɛnɛn kɔ, meleke dɔɔ y'i jira Musa la Sinayi kulu kɛɛ fɛ kungokolon kɔɔ jirinɛn jenitɔ tasma cɛmance la. 31 Musa ye o jirinɛn jenitɔ ye tuma min na, o ye a kabakoya. A tun b'i madon k'o lajɛ tuma min na, a ye Matigi kumakan mɛn ko: 32 `Ne ye i benbaw ka Ala ye, Ibrahim ni Isaka ni Yakuba ka Ala.' Musa yɛɛɛɛɛ m'a ja geleya ka a lajɛ. 33 Matigi y'a fɔ a ye ko: `I ka sabara bɔ i sen na, katuguni i jɔɔlɛn bɛ kɔɔ min na, o ye dugukolo sɛnuma de ye. 34 Ne ka mɔɔ minnu bɛ Misira, ne ye olu kɔɔ ko ye ka u ɛunankan mɛn. Ne jiginna ka na u tila. Na sisan walisa ne ka i ci ka taa Misira.' 35 «O Musa, u tun banna min na k'a fɔ ko: `Jɔɔni ye i ke an kuntigi ni an ka kiritigɛla ye? Ala ye o yɛɛ ci k'a kɛ kuntigi ni tilabaa ye meleke bolo, o min tun y'i jira Musa la jirinɛn na. 36 O Musa ye u labɔ yen ni kabakow ni taamashyɛnw keli ye Misira jamana kɔɔ ani Kɔɔjɔ Bilɛn na ani kungokolon kɔɔ san binaani kɔɔ. 37 O Musa y'a fɔ Israel bɔɔɔ ye ko: `Ala na ne bɔɔɔkɔɔkɔɔ kira dɔɔ lawuli aw balimaw cɛma.' 38 O Musa tun bɛ jamakulu cɛma kungokolon kɔɔ, ale ni o meleke min kumana a fɛ Sinayi kulu kan, ani an benbaw fana. A ye kuma nɛnamaw kɔɔ ka u di an ma. 39 «Nka an benbaw ma kɔɔ ka a kan minɛ. U banna a la, u dusukunw jɛngɛna Misira fan fɛ. 40 U y'a fɔ Aron ye ko: `I ka batofɛn dɔɔ dila an ye, walisa olu ka an nɛminɛ, k'a masɔɔɔ nin Musa min ye an labɔ Misira jamana la, min kera o la, an t'o dɔɔ.' 41 O donw la u ye misidɛn bisigi dila, ka na saraka bɔ o boli ye, ka nɔɔali u bolo baara kɔ la. 42 O tuma la Ala y'a kɔ sin u ma ka u to sankolo dolow batoli la, i ko a sebɛnɛn bɛ kiraw ka kuma la cogo min na, ko: `Israel mɔɔw, aw ye baganw faga ka sarakaw bɔ ne ye san binaani kɔɔ kungokolon kɔɔ wa? 43 Ayi, aw ye Molɔk ka finiso ta ka taa n'a ye, ani batofɛn Ranfan ka dolo, aw ye o bisigi minnu dila walisa aw ka olu bato! O de kɔɔɔ ne na aw cɛ ka taa Babilonɛ kɔɔfɛ.' 44 «Seereya finiso tun bɛ an benbaw bolo ka u to kungokolon kɔɔ. Ala tun kumana Musa fɛ k'a fɔ ko o finiso ka dila ka kɛɛ ni a ka bisigi yɛlɛn ye, u tun y'a dila ten. 45 O finiso kɔɔlɛn kɔ an benbaw fɛ, Josue ye u nɛminɛ ka don n'o ye nin jamana la, k'a kɔɔ Ala tun ye siyaw gɛn ka bɔ u nɛ. A tora yen fo Dawuda tile la. 46 Dawuda ko tun ka di Ala ye, a ye Ala deli ko a ka sigi kɔɔ jɔɔ Yakuba ka Ala ye. 47 Nka Solomani de ye o so jɔ a ye. 48 «O bee n'a ta Ala Kɔɔɔtalenba tɛ sigi mɔɔw ka so dilalɛn kɔɔ, i ko kira y'a fɔ cogo min na, ko: 49 `Sankolo ye ne ka masasigilɛn ye. Dugukolo ye ne sen kɔɔ dalan ye. Aw bɛ se ka mun so jɔ ne ye? Ne lafiya yɔɔ bɛ se ka kɛ min? Yala ne bolo ma o bee dila

wa? Matigi ko ten.' ⁵¹ «Mɔɔgɔ kunkolo gɛlɛnw, dusukun ni tulo bolokobaliw, aw bɛ Ni Senu sɔɔɔ tuma bɛɛ. Aw ni aw bɛnbaw ka kan. ⁵² Kiraw la jumɛn bɛ yɛn ni aw bɛnbaw ma o tɔɔɔ? Kira minnu ye o Tilennen nali ko fɔ, aw bɛnbaw ye olu faga. Sisan kɔni, aw kɛra o Tilennen janfabaaw ni a fagabaaw ye, ⁵³ aw minnu ye sariya sɔɔɔ mɛlɛkɛw bolo, nka aw ma a mara!» ⁵⁴ Kiritigɛ jamakulu ye o kuma mɛn tuma min na, o ye u sɔɔn jeni, u ye u pinw nimi Etieni kama. ⁵⁵ Nka Etieni falɛn Ni Senu la, a ye a nɛw jɔ san fɛ ka Ala nɔɔɔ ye ka Yesu jɔlɛn ye a kinin fɛ. ⁵⁶ A ko: «A filɛ, ne nɛ bɛ sankolo dayɛlɛlɛn na ka Mɔɔgɔ Denkɛ jɔlɛn ye Ala kinin fɛ.» ⁵⁷ O tuma la u ye kulokanba ci ka u tulow datugu. U bɛɛ girinna ka bin a kan ⁵⁸ k'a sama ka taa n'a ye dugu kɔfɛ k'a bon ni kabakurunw ye. Seerew ye u ka dubkiw bila kamalɛn dɔ sen sɔɔɔ, o tɔɔgɔ ko Saul. ⁵⁹ U ye Etieni bon ni kabakurunw ye, a ye Ala deli ko: «Matigi Yesu, ne ni minɛ.» ⁶⁰ O kɔ, a y'i jɔngiri ka pɛrɛnkanba bɔ ko: «Matigi, i kana nin jurumu jate u kun.» O kumaw fɔlɛn kɔ, a sara.

8 Saul kɔni sɔɔnna Etieni fagali ma. O don yɛrɛ la tɔɔɔɔba wulila Jerusalem egilisi kama. Dannabaaw bɛɛ jɛnsɛnna ka taa Jude ni Samari jamanaw yɔɔɔ bɛɛ la, fɔ cidɛnw dama. ² Ala nɛsiranbaa dɔw ye Etieni su don, ka a su kasi kɔsɛbɛ. ³ Saul kɔni tun bɛ a se ko kɛ walisa a ka egilisi tiɛ. A donna duw bɛɛ kɔɔ ka dannabaaw, cɛw ni musow, sama ka u bila kaso la. ⁴ O mɔɔgɔ jɛnsɛnɛnw taara yɔɔɔ bɛɛ ka waajuli kɛ. ⁵ Filipe sera Samari dugu dɔ la ka Krisita ko waajuli kɛ. ⁶ Jama ye Filipe ka kabako kɛlɛnw ye ka u mɛn minkɛ, u bɛɛ ye a lamɛn ni dusukun kɛlɛn ye. ⁷ Jinɛw tun bɛ pɛrɛn ka bɔ jinɛtɔ caman na. Mɔɔgɔ fan fila salɛnw ni sɛnkɛlɛnw caman fana kɛnyara. ⁸ Nagaliba kɛra o dugu kɔɔ. ⁹ Cɛ dɔ tun bɛ o dugu kɔɔ kabini tuma jan, o tɔɔgɔ ko Simɔn. A tun bɛ dɔnbaaya kow kɛ ka Samarikaw kabakoya, ka a yɛrɛ kɛ mɔɔgɔ ye. ¹⁰ Mɔɔgɔ bɛɛ, mɔɔgɔ dɔgɔmanninw ni mɔɔgɔbaw tun bɛ a lamɛn kɔsɛbɛ k'a fɔ ko: «Nin cɛ ye Ala ka sebaayaba ye dɛ.» ¹¹ U tun bɛ a lamɛn, katuguni a ye u kabakoya kabini tuma jan ni a ka dɔnbaaya kow ye. ¹² Nka Filipe ye Ala ka masaya ni Yesu Krisita tɔgɔ Kibaru Duman fɔ. O mɔɔgɔw dara o la tuma min na, u batisera, cɛw ni musow. ¹³ Simɔn yɛrɛ ye dannaya kɛ ka batise. A tugulɛn tora Filipe la. A ye o taamashyɛnbaw ni kabakow kɛtɔ ye tuma min na, a kabakoyara. ¹⁴ Jerusalem cidɛnw y'a mɛn tuma min na ko Samarikaw sɔɔnna Ala ka kuma ma, u ye Pierɛ ni Yuhana ci olu ma. ¹⁵ Pierɛ ni Yuhana sera Samari tuma min na, u ye Ala deli dannabaaw ye, walisa olu ka Ni Senu sɔɔɔ. ¹⁶ Ni Senu tun ma jigin u si kan fɔɔ, u tun batisera Matigi Yesu tɔgɔ la dɔɔɔ. ¹⁷ O tuma la Pierɛ ni Yuhana ye u bolow da u kan, u ye Ni Senu sɔɔɔ.

¹⁸ Simɔn y'a ye ko dannabaaw ye Ni Senu sɔɔɔ cidɛnw ka bolo dalɛn fɛ u kan tuma min na, a nana ni wari ye k'a fɔ Pierɛ ni Yuhana ye ¹⁹ ko: «A' ye nin sebaaya di ne

fana ma, walisa ne mana ne bolow da mɔɔgɔ min kan, o ka Ni Senu sɔɔɔ.» ²⁰ Pierɛ y'a fɔ a ye ko: «I ni i ka wari fila bɛɛ ka halaki, k'a masɔɔɔ i bɛ miiri ko Ala ka nilifɛn bɛ se ka san ni wari ye! ²¹ Niyɔɔɔ ni jɔyɔɔɔ tɛ i fɛ nin ko la, katuguni i dusukun ma tilɛn Ala nɛ sɔɔɔ. ²² I ka nimisa i ka juguya la ka Matigi deli ko a ka o miirili jugu yafa i ma, ni o bɛ se ka kɛ. ²³ Katuguni ne y'a ye ko i dusukun falɛn bɛ nɛngoya la. Jurumu ka jɔnya juru sirilɛn bɛ i kan na.» ²⁴ Simɔn y'a fɔ Pierɛ ni Yuhana ye ko: «Aw yɛrɛw ka Matigi deli ne ye, walisa aw ye min fɔ, o si kana ne sɔɔɔ.» ²⁵ Seereya bɔlɛn kɔ u fɛ, ka Matigi ka kuma fɔ, o cidɛn fila kɔsɛginna Jerusalem. U taatɔ ye Kibaru Duman fɔ dugu caman na. ²⁶ Matigi ka mɛlɛkɛ dɔ y'a fɔ Filipe ye ko: «Wuli ka taa worodugu yanfan fɛ. Sira min bɛ bɔ Jerusalem ka taa Gaza, i ka taa o sira fɛ.» O ye kungokolɔn sira de ye. ²⁷ Filipe wulila ka taa. K'a to sira kan, a ye cɛ dɔ ye. Etiopi masa musoman Kandase ka kuntigiba dɔ tun don, min tun bɛ a ka nafolo bɛɛ kun na. O Etiopika tun taara Jerusalem ka Ala bato. ²⁸ A kɔsɛgintɔ ka taa a ka so, a sigilɛn tun bɛ a ka wotoro kɔɔ. A tun bɛ kira Esayi ka kitabu kalan. ²⁹ Ni Senu y'a fɔ Filipe ye ko: «I madon nin wotoro la ka taa a fɛ.» ³⁰ Filipe bolila ka madon wotoro la, a ye Etiopika kan mɛn, o tun bɛ kira Esayi ka kitabu kalan. Filipe y'a pininka ko: «I bɛ min kalan, i bɛ o faamu wa?» ³¹ O cɛ y'a jaabi ko: «Ne bɛ se k'a faamu cogo di, ni mɔɔgɔ ma a kɔɔ fɔ ne ye?» A ye Filipe deli ko a ka don wotoro kɔɔ ka sigi a kɛrɛ fɛ. ³² A tun bɛ Kitabu yɔɔɔ min kalan, o filɛ nin ye ko: «A minɛna ka taa i ko saga min bɛ taa faga yɔɔɔ la. I ko sagadɛn min tɛ a kan bɔ a si kanbaaw bolo, a ma a da yɛlɛ. ³³ A majiginlɛn tun don, mɔɔgɔw ma sɔɔn ka jo di a ma. Jɔni na a bɔnɔnɔn ko fɔ? Katuguni a si tigera ka bɔ dugukolo kan.» ³⁴ Kuntigi y'a fɔ Filipe ye ko: «Ne b'i deli, a nɛ fɔ ne ye yala kira bɛ kuma jɔni ko la, a yɛrɛ wa, wala mɔɔgɔ wɛrɛ?» ³⁵ O tuma la Filipe ye kuma ta ka Kibaru Duman fɔ Yesu ko la ka bɔ kitabu o yɔɔɔ yɛrɛ la. ³⁶ Ka u to sira kan ka taa, u sera yɔɔɔ dɔ la, ji tun bɛ yɛn. Kuntigi ko: «Ji filɛ, mun bɛ ne bali ka batise?» [³⁷ Filipe y'a jaabi ko: «Ni i ye dannaya kɛ ni i dusukun bɛɛ ye, i bɛ se ka batise.» O cɛ ko: «Ne dara a la ko Yesu Krisita ye Ala Denkɛ ye.»] ³⁸ O kɔ, kuntigi y'a fɔ ko wotoro ka jɔ. U fila jiginna ka don ji la. Filipe y'a batise. ³⁹ U bɔlɛn kɔ ji la, Matigi Ni ye Filipe ta ka taa. Kuntigi ma a ye tun, nka a pagalilɛn ye sira minɛ ka taa. ⁴⁰ Filipe kɔni taara a yɛrɛ sɔɔɔ Azɔt. O kɔ, a tun bɛ taa dugu ni dugu ka Kibaru Duman fɔ o yɔɔɔ bɛɛ la fɔ ka taa se Sesare.

9 Ka Saul to kangari dali la Matigi ka kalandɛnw ye ka u fagali ko fɔ, a taara sarakalasebaaw kuntigi sɛgɛrɛ, ² ka o deli ko a ka sɛbɛnw di a ma, a ka taa n'u ye Damasi ka u di Alabatosow mɔɔgɔw ma, walisa ni a ye Matigi ka sira taamabaa dɔw sɔɔɔ yɛn, cɛ fara muso kan, a ka olu minɛ ka taa ni u sirilɛn ye Jerusalem. ³ Ka Saul to sira kan ka taa Damasi, a surunyalɛn o dugu la,

o yɔɔnɔn bɛɛ keneyeelen manamanana a fan bɛɛ la ka bɔ sankolo la. ⁴ A binna duguma, a ye kumakan dɔ mɛn, o y'a fɔ a ye ko: «Saul, Saul, mun na i bɛ ne tɔɔɔ?» ⁵ Saul y'a nininka ko: «I ye jɔni ye, Matigi?» Matigi y'a jaabi ko: «Ne ye Yesu ye. I bɛ min tɔɔɔ, ne don. [A ka gɛlen i ma ka nɛgɛ nun bɔlen tan.] ⁶ Nka wuli ka don dugu kɔɔ. I ka kan ka min kɛ, o na fɔ i ye yen.» ⁷ Saul taamaɔɔɔɔɔ ja tigelen jɔlen tora, u ma se ka foyi fɔ. U ye o kan mɛn, nka u ma mɔɔɔ si ye. ⁸ Saul wulila ka bɔ duguma. A ye a nɛ yeɛ, nka a ma foyi ye. U ye a bolo minɛ ka taa n'a ye Damasi. ⁹ Tile saba kɔɔ a ma foyi ye, a ma dumuni kɛ, a ma ji min. ¹⁰ Dannabaa dɔ tun bɛ Damasi, o tɔɔ ko Ananiyasi. Matigi y'i jira o la k'a fɔ a ye ko: «Ananiyasi.» Ananiyasi y'a jaabi ko: «Naamu, Matigi.» ¹¹ Matigi y'a fɔ a ye ko: «Wuli jooa ka taa. Sira min bɛ wele Tilennen, i ka taa o fɛ ka se Juda ka so, ka Tarseka dɔ jini, o tɔɔ ko Saul. A bɛ Ala deli. ¹² K'o to delili la, a ye cɛ dɔ ye jiralifɛn na, o tɔɔ ko Ananiyasi. O donna Saul yɔɔ ka a bolow da a nɛw kan walisa a ka yeli kɛ ko kura.» ¹³ Ananiyasi y'a jaabi ko: «Matigi, nin cɛ ye ko jugu minnu bɛɛ kɛ i ka mɔɔɔ la Jerusalem, mɔɔɔ caman ye olu fɔ ne ye. ¹⁴ Yan fana, fanga bɛ a bolo, a y'o sɔɔ sarakalasebaaw kuntigiw fɛ ka i tɔɔ welebaaw bɛɛ minɛ.» ¹⁵ Nka Matigi y'a fɔ Ananiyasi ye ko: «Taa, katuguni ne y'a nɛnatɔɔ ka kɛ ne ka baarakɛ minɛn ye ka ne tɔɔ fɔ siya wɛwɛ ni u ka masakɛw ani Israel mɔɔɔ ye. ¹⁶ A ka kan ka tɔɔɔ minnu mɔɔ ne tɔɔ kɔɔ, ne yeɛ na olu jira a la.» ¹⁷ Ayiwa, Ananiyasi taara ka se o so kɔɔ. A ye a bolow da Saul kan k'a fɔ a ye ko: «Ne balimakɛ Saul, Matigi Yesu min y'i jira i la ka i to sira kan ka na yan, o ye ne ci i ma, walisa i ka yeli kɛ ko kura ka fa Ni Senu la.» ¹⁸ O yɔɔnɔn kelen fɛn dɔw binna ka bɔ Saul nɛw kan, olu bɔlen bɛ faraw fɛ, a ye yeli kɛ ko kura. A wulila ka batisɛ. ¹⁹ O kɔ, a ye dumuni kɛ, a ye barika kɔɔ. Ayiwa, Saul tora dannabaaw fɛ Damasi ka tile dama dɔ kɛ. ²⁰ O yɔɔnɔn kelen, a y'a daminɛ ka waajuli kɛ Alabatosow kɔɔ k'a fɔ ko Yesu ye Ala Denke ye. ²¹ Minnu tun bɛ a lamɛn, olu bɛɛ kabakoyara k'a fɔ ko: «Mɔɔɔ min tun bɛ Yesu tɔɔ welebaaw kɔɔ Jerusalem, o tɛ nin ye wa? A ma na yan fana walisa ka o mɔɔɔ minɛ ka taa n'u sirilen ye sarakalasebaaw kuntigiw nɛ kɔɔ wa?» ²² O bɛɛ n'a ta Saul tun bɛ barika kɔɔ ka taa nɛ waajuli la, ko Yesu ye Krisita ye, fo Yahutu minnu sigilen tun bɛ Damasi, olu ma cogo kɔɔ ka a jaabi. ²³ Tile dama dɔw tɛmɛnɛn kɔ, Yahutu wɛ ye jɛ siri ka Saul faga cogo jini, ²⁴ nka o ko dɔɔna Saul fɛ. U ye dugu dondaw kɔɔ fana su fara tile kan walisa ka Saul faga. ²⁵ Nka Saul ka kalandɛn wɛ y'a ta su fɛ ka a lajigin saba kɔɔ dugu kɔɔ. ²⁶ Saul sera Jerusalem tuma min na, a tun b'a fɛ ka jɛ dannabaaw fɛ, nka u bɛɛ siranna a nɛ, katuguni u ma da a la ko a kera dannabaa ye sɛbɛ la. ²⁷ O tuma la Barnabasi taara n'a ye cidɛn wɛ k'a fɔ u ye ko Saul ye Matigi ye sira la ani Matigi kumana a fɛ. Saul tun ye

waajuli kɛ Yesu tɔɔ la Damasi ni ja gɛɛya ye cogo min na, Barnabasi ye o fana fɔ u ye. ²⁸ O kɔ, Saul tora ka yaala u fɛ Jerusalem ka waajuli kɛ ni ja gɛɛya ye Matigi tɔɔ la. ²⁹ A tun bɛ kuma Helenisitew fɛ, a ni olu tun bɛ sɔɔɔ kɛ, nka olu tun bɛ cogo jini ka a faga. ³⁰ Balimaw ye o dɔn tuma min na, u taara ni Saul ye fo Sesare, ka a bila ka taa Tarse. ³¹ O tuma la egilisi tun bɛ hɛrɛ la Jude ani Galile ni Samari jamanaw bɛɛ la. A tun bɛ barika kɔɔ ka taa nɛ Matigi nɛsiran na, ka jiidi Ni Senu ka laadili barika la. ³² Ka Piere to jamana yɔɔ bɛɛ yaalali la, a sera Lide dannabaaw yɔɔ fana. ³³ A ye cɛ dɔ kɔɔ yen, o tɔɔ ko Ene. A dalɛn tun bɛ dalan kan kabini san segin, o fanfilasalen tun don. ³⁴ Piere y'a fɔ o ye ko: «Ene, Yesu Krisita bɛ i keneya. Wuli ka i ka dalan labɛn.» O yɔɔnɔn bɛɛ Ene wulila. ³⁵ Lidekaw ni Sarɔn jamana mɔɔɔ bɛɛ y'a ye minke, u tuubira Matigi ye. ³⁶ Muso dɔ tun bɛ Jope, dannabaa tun don, ko Tabita, (gɛkikan na, a tɔɔ ko Dɔrkasi). A tun bɛ ko puman kɛ tuma bɛɛ ka faantanw demɛ. ³⁷ O tuma la a banana, a sara. U y'a su ko ka a da sankanso dɔ kɔɔ. ³⁸ Lide ni Jope cɛ tun man jan, Jope dannabaaw y'a mɛn ko Piere bɛ Lide. U ye cɛ fila ci a ma k'a fɔ a ye ko: «An b'i deli i ka na an ka yɔɔ la sisan, i kana mɛn.» ³⁹ O yɔɔnɔn bɛɛ Piere wulila ka taa u fɛ. A selen, u taara n'a ye o sankanso kɔɔ. Muso cɛ salɛn wɛ y'u madon a la, u tun bɛ kasi. Dɔrkasi tun ye dulɔki misɛn ni dulɔkiba minnu kala ka a to u fɛ yen, u ye olu jira Piere la. ⁴⁰ Piere ye o mɔɔɔ bɛɛ labɔ kenɛma, k'i kɔngiri ka Ala deli. O kɔ, a y'i yeɛma su fan fɛ k'a fɔ ko: «Tabita, wuli.» Muso ye a nɛ yeɛ, a ye Piere ye tuma min na, a wulila k'i sigi. ⁴¹ Piere y'a bolow minɛ k'a lawuli. O kɔ, Piere ye dannabaaw ni muso cɛ salɛn wɛle ka Dɔrkasi nɛnama jira u la. ⁴² Jopekaw bɛɛ ye o ko dɔn, u caman dara Matigi la. ⁴³ Piere ye waati jan kɛ Jope, wolodogina Simɔn ka so.

10 Cɛ dɔ tun bɛ Sesare, o tɔɔ ko Kɔrneye. Sɔɔ-dasikulu min tɔɔ ko Italikulu, o jalasabatigi tun don. ² O cɛ tun ye Ala nɛsiranbaa ye, a ni a ka so mɔɔɔ bɛɛ tun bɛ Ala bato kɔɔ fɛ. A tun bɛ Yahutu faantan caman demɛ. A tun tɛ segɛn Ala delili la. ³ Don dɔ wula fɛ a ye Ala ka meɛkɛ dɔ ye jiralifɛn na, o donna a ka yɔɔ la k'a fɔ a ye ko: «Kɔrneye!» ⁴ Kɔrneye sirantɔ y'i nɛ jɔ meɛkɛ la k'a fɔ a ye ko: «Mun don, Matigi?» O y'a fɔ a ye ko: «I ye delili minnu kɛ ani i ye faantanw demɛ cogo min na, Ala sɔɔna olu ma ka a hakili to i la. ⁵ Sisan kɔni, i ka mɔɔɔ dɔw ci ka taa Jope ka Simɔn wele ka na i yɔɔ, o bɛ wele fana Piere. ⁶ A jiginnen bɛ wolodogina Simɔn ka so, o bɛ kɔɔɔ da la.» ⁷ Meɛkɛ min kumana a fɛ, o taalen kɔ, Kɔrneye ye a ka so kɔɔ jɔnkɛ fila wele, ani a kɔɔsigi sɔɔɔdasi kelen, min tun bɛ siran Ala nɛ. ⁸ A ye o ko bɛɛ lakali u ye, o kɔ, ka u ci ka taa Jope. ⁹ O dugusajɛ, ka u to sira kan ka surunya o dugu la, Piere yeɛlɛna so kun na tilegan fɛ ka Ala deli yen. ¹⁰ Kɔngɔ y'a minɛ, a tun b'a fɛ ka dumuni kɛ. Ka u

to dumuni labenni la Pierε ye, a ye jiralifen dɔ ye. ¹¹ A ye sankolo dayelelen ye, ka fen dɔ jigintɔ ye ka bɔ yen, i n'a fɔ finiba, o seleke naani sirilen tun bε, a sera duguma. ¹² Sen naanima fenw ni fen fofotaw ani sanfe kɔkɔ, o fenw sifa bεε tun bε o kɔkɔ. ¹³ Kumakan dɔ y'a fɔ a ye ko: «Wuli, Pierε, ka fen dɔ faga ka dumuni kε.» ¹⁴ Nka Pierε y'a jaabi ko: «Ayi Matigi, katuguni ne ma fen dagabali wala fen mɔgɔlen si dun abada.» ¹⁵ O kumakan y'a fɔ a ye ko kura ko: «Ala ye min saniya, i kana o jate fen mɔgɔlen ye.» ¹⁶ O ko kεra sijε saba tuma min na, o yɔkɔnin kelen, o fenw kɔseginna ka taa sankolo kɔkɔ. ¹⁷ Ka Pierε hakili naaminen to o jiralifen kɔkɔ ko la, Kɔrneye ka cidenw tun bε Simɔn ka so jininkali kε ka se so da la. ¹⁸ U ye foli kε ka jininkali kε ko: «Simɔn min bε wele Pierε, o jiginnen bε yan wa?» ¹⁹ Ka Pierε to miirili la o jiralifen kɔkɔ ko la, Ni Senu y'a fɔ a ye ko: «A file, mɔgɔ saba b'i nini. ²⁰ Wuli ka jigin ka taa u fε, i kana sigasiga, k'a masɔkɔ ne de ye u ci i ma.» ²¹ Ayiwa Pierε jiginna ka taa o mɔgɔkɔ kɔkɔ k'a fɔ u ye ko: «Aw bε min nini, ne don. Aw nakun ye mun ye?» ²² U y'a jaabi ko: «Jalabatigi Kɔrneye ye an ci. Mɔgɔ seβε, Ala nesiranbaa don. Yahutu w bεε bε a tɔgɔ numan fɔ. Ala y'a jira a la mεlεkε fε ko a ka i wele ka taa a ka so, walisa a ka kuma dɔ mεn i fε.» ²³ Pierε ye u lajigin ka si yen. O dugusaje, a wulila ka taa u fε. Jope balima dɔw farala u kan ka taa. ²⁴ O dugusaje, u sera Sesare. Kɔrneye tun bε u makɔkɔ, a tun ye a ka so mɔgɔkɔ ni a teriw wele. ²⁵ Pierε dontɔ so kɔkɔ, Kɔrneye nana a kunben k'i bin a sen kɔkɔ k'a bato. ²⁶ Pierε y'a lawuli, a ko: «Wuli, ne fana ye mɔgɔ ye.» ²⁷ Ka u to kuma la kɔkɔ fε, u donna so kɔkɔ ka mɔgɔ caman lajelen sɔkɔ yen. ²⁸ Pierε y'a fɔ u ye ko: «Aw y'a dɔn ko a dagalen tε Yahutu ye ko a ni siya wεrε mɔgɔ ka jε, wala ka don a ka so kɔkɔ, nka Ala y'a jira ne la ko ne kana mɔgɔ si jate saniyabali wala mɔgɔ mɔgɔlen ye. ²⁹ O de kɔsɔn aw ye ne wele tuma min na, ne nana, ne ma sɔkɔlɔ don a la. Ayiwa aw ye ne wele kun min na, ne b'a fε ka o dɔn.» ³⁰ Kɔrneye y'a jaabi ko: «Bi ye a tile naani ye, ne tun bε Ala delili la ne ka so kɔkɔ wula fε delili waati la. O yɔkɔnin bεε, cε dɔ nana i jɔ ne jε kɔkɔ, a ka fini tun bε manamana. ³¹ O y'a fɔ ne ye ko: `Kɔrneye, Ala ye i ka delili jaabi. I ye faantanw demε cogo min na, o tora a hakili la. ³² I ka mɔgɔ dɔw ci ka taa Jope ka Simɔn wele ka na, o bε wele fana Pierε. A jiginnen bε wolodogina Simɔn ka so kɔgɔji da la.' ³³ O yɔkɔnin kelen ne ye mɔgɔ dɔw ci ka taa i wele. I na ko jε na. Sisan Ala ye fen minnu bεε di i ma k'a fɔ an ye, an bεε lajelen file Matigi jε kɔkɔ yan ka olu lamεn.» ³⁴ Pierε ye kuma ta ko: «Tijε la, ne y'a faamu sisan ko Ala tε mɔgɔ kɔ mɔgɔ la, ³⁵ nka siya o siya la, mɔgɔ min bε siran a jε ka ko tilennen kε, o de ko ka di a ye. ³⁶ Ala ye kuma min ci Israel kɔnɔn ma, o file nin ye: A ye hεrε ko Kibaru Duman fɔ u ye Yesu Krisita fε, o min ye mɔgɔkɔ bεε Matigi ye. ³⁷ Ko min kεra Jude jamana bεε la k'a damine Galile, Yuhana ka batiseli waajuli kelen kɔ,

aw ye o dɔn. ³⁸ Ala ye Ni Senu ni sebaaya jigin Yesu Nazaretika kan cogo min na, aw ye o dɔn. Aw y'a dɔn fana ko Yesu tun bε jamana yaala ka ko numan kε ka Sitane ka tɔkɔlenw bεε keneya, katuguni Ala tun b'a fε. ³⁹ Yesu ye ko minnu kε Yahutu w ka jamana la ani Jerusalem, an ye o kow bεε seerew ye. U y'a gengen jiri kan k'a faga. ⁴⁰ Ala y'a lakunun a tile sabanan don k'a to a k'i jira mɔgɔ dɔw la. ⁴¹ A ma i jira mɔgɔkɔ bεε la, fo seere minnu jεnatɔmɔlen tun bε Ala fε ka kɔkɔ, anw kɔni minnu ye dumuni kε ka minni kε a fε a kununlen kɔ ka bɔ suw cema. ⁴² Yesu y'a fɔ an ye ko an ka mɔgɔkɔ waaju k'a jira u la k'a jεya ko Ala ye min sigi ka kε jεnamaw ni suw kiritigela ye, o ye ale de ye. ⁴³ Kiraw bεε bε seereya kε Yesu ko la, ko mɔgɔ o mɔgɔ dara ale la, o na jurumu w yafa sɔkɔ a tɔgɔ barika la.» ⁴⁴ Ka Pierε to kuma la, Ni Senu jiginna o kuma lamεnbaaw bεε kan. ⁴⁵ Yahutu dannabaa minnu tun nana Pierε fε, olu bεε kabakoyara k'a masɔkɔ Ala ye Ni Senu di siya wεrεw mɔgɔkɔ ma nilifen ye k'a caya, ⁴⁶ katuguni u y'a mεn ko olu bε kan wεrεw fɔ ka Ala bonya. Pierε ko: ⁴⁷ «Minnu ye Ni Senu sɔkɔ i ko an yεrεw, mɔgɔ dɔ bε se ka olu bali ji la, ko u tε batise wa?» ⁴⁸ O tuma la Pierε y'a fɔ ko u ka batise Yesu Krisita tɔgɔ la. O kɔ, u ye Pierε deli ko a ka tile dama dɔ kε u fε yen.

11 Cidenw ni balima minnu tun bε Jude jamana la, olu y'a mεn ko siya wεrε mɔgɔ dɔw fana sɔnna Ala ka kuma ma. ² Pierε kɔseginna Jerusalem tuma min na, Yahutu w dannabaaaw y'a sɔkɔkɔ ³ ko: «I donna mɔgɔ bolokobaliw ka so ka dumuni kε u fε dε.» ⁴ O la Pierε ye o ko lakali ka a bεε tugutugu kɔkɔ na, a ko: ⁵ «Ka ne to delili la Jope dugu kɔkɔ, ne ye jiralifen dɔ ye. O bɔlen tun bε finiba fε. A seleke naani sirilen tun bε. O jiginna ka bɔ sankolo la ka se ne ma. ⁶ Ne ye ne jε jɔ a la koseβε, ne ye sen naanima fenw ni kungo kɔkɔ waraw ni fen fofotaw ani sanfe kɔkɔ ye a kɔkɔ. ⁷ Ne ye kumakan dɔ mεn, o y'a fɔ ne ye ko: `Wuli, Pierε, ka fen dɔ faga ka dumuni kε.' <sup>8</sup> Nka ne y'a jaabi ko: `Ayi, Matigi, katuguni fen dagabali wala fen mɔgɔlen si ma don ne da la fɔl.' ⁹ Ne ye o kan mεn ka bɔ sankolo la ko kura ko: `Ala ye min saniya, i kana o jate fen mɔgɔlen ye.' ¹⁰ O ko kεra sijε saba. O kɔ, o fen bεε kɔseginna sankolo kɔkɔ. ¹¹ O waati yεrε la, ne tun bε so min kɔkɔ, cε saba sera yen, u tun cira ne ma ka bɔ Sesare. ¹² Ni Senu ko ne ka taa u fε, ne kana sigasiga. Nin balimake wɔkɔ fana taara ne fε Sesare, an bεε donna Kɔrneye ka so kɔkɔ. ¹³ Ale y'a fɔ an ye ko a ye mεlεkε dɔ ye a ka so kɔkɔ, o y'a fɔ a ye ko a ka mɔgɔ dɔw ci Jope ka Simɔn wele, o tɔgɔ ko Pierε fana. ¹⁴ Ko o na kuma dɔ fɔ a ye, a ni a ka mɔgɔkɔ bεε na kisi o fε. ¹⁵ Ka ne to kuma la u fε, Ni Senu jiginna u kan, i ko a jiginna an kan fɔlɔ cogo min na. ¹⁶ Ne hakili jiginna Matigi ka kuma fɔlen na ko: `Yuhana ye batiseli kε ji la, nka aw na batise Ni Senu de la.' ¹⁷ An minnu dara Matigi Yesu Krisita la, Ala ye nilifen min di an ma, ni a ye o kɔkɔkɔnko di olu fana ma,

nanbara sifa bεε la, Sitane den, tilennenya bεε jugu, i tε Matigi ka sira tilennenw yεlemanī dabila wa? ¹¹ Matigi bolo file i kan sisan, i na kε fiyentō ye, i tena tile yee-len ye waati dama dō kōkō.» O yōkōnin kelen Elimas nεw lafinna, o kō, a fiyenna. A tun bε munumunu fan bεε la, walisa ka mōkō kōkō ka a bolo minε ka taa n'a ye. ¹² Gōferenere ye o ko kelen ye tuma min na, a ye dannaya kε. Kalan min kera Matigi ko la, o y'a kabakoya kosebε. ¹³ Paul ni a taama pōkōnw donna kurun kōkō Pafōsi ka taa Pεrje, o bε Panfili jamana la. Yuhana farala u la yen ka kōsegin ka taa Jerusalem. ¹⁴ U ye u ka sira minε ka bō Pεrje ka taa se Antiose, o bε Pisidi jamana la. U donna Alabatoso kōkō lafijne don na, k'u sigi. ¹⁵ Sariya ni kiraw ka kitabuw kalannen kō, Alabatoso kuntigi ye ci lase u ma ko: «Balimaw, ni waajuli kuma dōw bε aw fε ka jira jama la, aw bε se ka kuma sisan.» ¹⁶ Paul wulila ka a bolo kōkōta k'a fō ko: «Israel mōkōw, ani aw minnu bε siran Ala nε, a' ye aw tulow majō. ¹⁷ Israel mōkōw ka Ala ye an benbaw nεnatōkō. A ye u siya caya ka u to signifeya la Misira. O kō, a ye u labō yen ni a ka sebaayaba ye. ¹⁸ A ye u ko mupn kungokolon kōkō san binaani kōkō. ¹⁹ A ye siya woloeula halaki Kanan jamana kōkō, o kō, ka olu ka jamana di u ma ka kε u ta ye ²⁰ san kemε naani ni biduuru kōkō kōkō. O kō, a ye kiritigelow di an benbaw ma fo ka taa se kira Samuel tile ma. ²¹ «O tuma la u ye masake pini Ala fε. A ye Kis denke Saul di u ma, o bōra Benjamen bōnōn na. O sigira u kun na san binaani kōkō. ²² Ala bannen kō Saul la, a ye Dawuda di u ma ka kε masake ye. A y'a fō o ko la ko: `Ne ye Isayi denke Dawuda kōkō. A ko diyara ne ye, a na ne sagola kow bεε kε ka dafa.' ²³ Ala ye Dawuda bōnōn dō kε Israel Kisibaa ye ka kεne ni a ka layidu ye, o ye Yesu de ye. ²⁴ Sani o ka na, Yuhana tun bε Israel mōkōw bεε waaju ko u ka nimisa u ka jurumuw la ka batise. ²⁵ Yuhana ka baara dafa tuma surunyalen, a tun b'a fō ko: `Aw bε miiri ko ne ye jōn ye? Aw bε min nεnafilε, ne t'ō ye. A file, a bε na ne kō, ne man kan ni a ka sabara juru fonili ye.' ²⁶ «Balimaw Ibrahimā bōnōnw, ani aw minnu bε siran Ala nε, nin kisili kuma cira anw ma. ²⁷ Jerusalemkaw ni u kuntigiw ma Yesu ko faamu. Kiraw ka kuma minnu bε kalan lafijne donw la, u ma olu fana faamu, nka u ye o kuma dafa ni u ye Yesu jalaki tuma min na. ²⁸ Hali k'a kōkō u ma saya sababu si ye a la, u ye Pilate deli ko a ka faga. ²⁹ Ko minnu sebennen tun bε Kitabu la Yesu ko la, olu bεε dafalen kō u fε, u y'a lajigin ka bō fagalijiri kan k'a don kaburu kōkō. ³⁰ Nka Ala y'a lakunun ka bō suw cema. ³¹ Yesu ni minnu tun bōra Galile kōkō fε ka taa Jerusalem, a y'i jira olu la tile caman kōkō. Sisan olu kera a seerew ye ka kuma Israel mōkōw fε a ko la. ³² Anw bε nin Kibaru Duman fō aw ye ko Ala tun ye layidu min ta an benbaw ye, ³³ a y'o dafa an ye bi, anw minnu kera u bōnōnw ye. A ye Yesu lakunun i ko a sebbenen bε Zaburu filanan la ko: `I ye ne Denke ye, ne ye i bange bi.' ³⁴ Ala

tun y'a fō ko a na a lakunun ka bō suw cema walisa a kana toli. A tun y'a fō ten ko: `Ne ye layidu min ta Dawuda ye, ne na o duba senumaw da aw kan, u tε se ka wuli.' <sup>35</sup> O de y'a to a y'a fō Zaburuw yōkō wεre la ko: `I tena kōn i ka Senuma ka toli.' ³⁶ Dawuda kōni ye Ala ka ko latigelenw dafa a tile la, o kō, a sara. A su donna a benbaw kεre fε, a tolila. ³⁷ Nka Ala ye min lakunun ka bō suw cema, o ma toli. ³⁸ Balimaw, aw k'a dōn ko jurumuww yafa ko bε fō aw ye Yesu la. ³⁹ Ko aw tε se ka jo kōkō ko minnu na Musa ka sariya barika la, mōkōw minnu bε dannaya kε, olu bεε bε se ka jo kōkō o kow bεε la nin Yesu de barika la. ⁴⁰ Ayiwa, a' ye aw yεrew kōkōsi, walisa kiraw ye ko minnu fō, olu kana na aw kōkō. U ko: ⁴¹ `A file aw nparabōlaw, aw ka kabakoya ka halaki, k'a masōkō ne na ko dō kε aw tilew la, ni mōkōw dō ye o lakali aw ye, aw tena da o la.' » ⁴² Paul ni Barnabasi bōkō Alabatoso kōkō, mōkōw ye u deli ko lafijne don natō, u ka kuma u fε o ko la ko kura. ⁴³ Lajeli bannen kō, Yahutuww ni u ka tuubiden Ala batobaa caman tugura Paul ni Barnabasi kōfε. Olu tun bε kuma u fε ka u laadi ko u kōkōlen ka to Ala ka nεema la. ⁴⁴ O lafijne don kunpōkōkō, dugu kōkō mōkōw bεε ye u lajε ko u bε Ala ka kuma lamεn. ⁴⁵ Yahutuww ye o jamaba ye tuma min na, u dusuw fara keleya la, u tun bε Paul ka kuma kōkō ka a neni. ⁴⁶ Paul ni Barnabasi kumana u fε ni ja geleya ye ko: «Wajibi tun don Ala ka kuma ka fō aw fōkō ye. Nka aw banna a la, ka aw yεrew jate ko aw man kan ni nεnamaya banbali ye. Ayiwa an na taa siya wεrew fan fε. ⁴⁷ Katuguni Matigi ye min fō anw ye, o file: `Ne ye i sigi ka kε siya wεrew ka kεne ye, walisa i ka taa ni kisili kuma ye fo dugukolo yōkō bεε la.' » ⁴⁸ Siyaw ye o kuma men tuma min na, u nagalila ka Matigi ka kuma bonya. Nεnamaya banbali latigera minnu ye, olu bεε ye dannaya kε. ⁴⁹ Matigi ka kuma jensenna o jamana kōkō bεε la. ⁵⁰ Nka Yahutuww ye muso tōkōba Ala nεsiranbaa dōw ani dugu kōkō mōkōba dōw kōkōnasu Paul ni Barnabasi kama ka u tōkō ka u gen ka bō u ka jamana la. ⁵¹ Olu ye u senna buguri yuguyugu u kama, o kō, ka taa Ikone. ⁵² Dannabaaw kōni fara nagalī ni Ni Senu la.

14 Paul ni Barnabasi selen Ikone, u donna Yahutuww ka Alabatoso kōkō. U kuma cogo de y'a to Yahutu caman ni Greki caman ye dannaya kε. ² Nka Yahutu dannabaliw ye siya wεre mōkōw kōkōnasu ka u bila balimaw la. ³ O bεε n'a ta, Paul ni Barnabasi menna Ikone ka kuma ni ja geleya ye, u jigi dalen Matigi kan. Ale de tun bε a ka nεema kuma seereya kε ni taamashyenw ni kabakow keli ye u bolo. ⁴ Dugu kōkō mōkōw kan tilara, u dōw tun bε Yahutuww fε, dōw tun bε cidenw fε. ⁵ Yahutuww ni siya wεrew ni u kuntigiw tun bε u laben ka ko jugu kε Paul ni Barnabasi la ka u bon ni kabakurunw ye ka u faga. ⁶ Olu y'o dōn tuma min na, u bolila ka taa Likaoni jamana la, ka taa dugu dōw la, Lisitre ni Derbε ani u dafε duguw. ⁷ U ye Kibaru Duman fō o yōkō la. ⁸ Cε dō tun bε Lisitre. A sigilen tun bε tu-

ma bɛɛ, sabu a nabarama bangera, a ma se ka taama abada. ⁹ A tun bɛ Paul ka kuma lamɛn. Paul y'a nɛ jɔ a la k'a ye ko dannaya b'a fɛ ka kɛnɛya. ¹⁰ A y'a fɔ o cɛ ye ni kanba ye ko: «Wuli k'i jɔ i senw kan.» Cɛ y'i pan k'i jɔ ka taama. ¹¹ Jama ye Paul ka ko kɛlen ye tuma min na, u pɛrɛnna k'a fɔ Likaonikan na ko: «Batofɛnw kɛra mɔɔɔw ye ka jigin an cɛma.» ¹² U ye Barnabasi tɔɔɔ da ko Zus, ka Paul tɔɔɔ da ko Hɛrmɛs, katuguni ale de tun bɛ kuma. ¹³ Zus batoso dɔ tun bɛ dugu donda la. A ka sarakalasebaa nana ni ntura dɔw ye o yɔɔɔ la, u masirilen tun bɛ ni jiri feerew ye. A ni jama tun b'a fɛ ka sarakaba bɔ Barnabasi ni Paul ye. ¹⁴ O ciden fila ye o dɔn tuma min na, u ye u ka finiɔw fara ka boli ka taa jama cɛma ka pɛrɛn ko: ¹⁵ «Mun na aw bɛ nin kow kɛ? An fana ye aw kɔɔɔɔɔɔɔɔ mɔɔɔw de ye. An nana ni Kibaru Duman ye, walisa aw ka fara nin ko fufafuw la ka yeɛɛma Ala nɛnama fan fɛ, o min ye sankolo ni dugukolo ni kɔɔɔɔɔɔɔɔ ani u kɔɔɔ fenw bɛɛ da. ¹⁶ Waati tɛmɛnnɛnw la Ala ye siyaw to u yɛrɛw sagona siraw kan. ¹⁷ O bɛɛ n'a ta a y'a yɛrɛ cogo jira a ka ko nɔmanw fɛ. A bɛ sanji di aw ma ka bɔ sankolo la, ka suman di a waati la, ka dumunifɛn caman di aw ma ka aw dusuw fa nɔgali la.» ¹⁸ Hali k'a sɔɔɔ cidenw kumana ten, u tun bɛ nini ka dɛsɛ ka jama bali ka saraka faga u ye. jate Zus ka ciden. ¹⁹ O kɛlen, Yahutu dɔw nana ka bɔ Pisidi Antiose ni Ikɔnɛ. U ye jama miirili yeɛɛma, fo u ye Paul bon ni kabakurunw ye ko u b'a faga. O kɔ, u y'a sama ka bɔ dugu kɔɔɔ. A tun bɛ u kɔɔɔ ko a sara. ²⁰ Nka dannabaaw y'a lamini tuma min na, a wulila ka don dugu kɔɔɔ. O dugusajɛ, a ni Barnabasi bɔra yen ka taa Dɛrbɛ. ²¹ Paul ni Barnabasi ye Kibaru Duman fɔ Dɛrbɛ dugu kɔɔɔ. U ye dannabaa caman sɔɔɔ. O kɔ, u kɔsɛginna Lisitre ni Ikɔnɛ ani Antiose. ²² U tun bɛ dannabaaw ja gɛɛɛya ka u laadi ko u sabatilen ka to dannaya la, u ko: «Wajibɔ don kɔɔɔ caman ka an sɔɔɔ sani an ka don Ala ka masaya la.» ²³ U ye nɛminɛbaaw sigi egilisiw bɛɛ kɛlen-kɛlen na. U tilalen kɔ sun ni delili la, u ye u kalifa Matigi ma, u tun dara o min na. ²⁴ O kɔ, u ye Pisidi jamana cɛtigɛ ka se Panfili. ²⁵ U ye Ala ka kuma fɔ Pɛrjɛ, o kɔ, ka taa Atali. ²⁶ U donna kurun dɔ kɔɔɔ yen ka taa Antiose, u tun kalifara Ala ka nɛɛma ma yɔɔɔ min na. O kɛra baara min kama, o dafara. ²⁷ U sera Antiose tuma min na, Ala ye ko minnu kɛ u bolo, ani a ye da yeɛɛ siya wɛrɛw ye cogo min na, walisa olu fana ka dannaya kɛ, u ye dannabaaw lajɛ ka o kow bɛɛ lakali u ye. ²⁸ U tora dannabaaw fɛ yen ka waati jan kɛ.

15 Mɔɔɔ dɔw nana ka bɔ Jude jamana la ka balimaw kalan ko: «Ni aw ma boloko ka kɛnɛ ni Musa ka sariya ye, aw tɛ se ka kisi.» ² Wɔɔɔ ni sɔɔɔliba donnen kɔ olu ni Paul ni Barnabasi cɛ, a latigera ko Paul ni Barnabasi ni u dɔw ka taa Jerusalem ka kuma cidenw ni cɛkɔɔɔɔɔw fɛ o ko la. ³ Egilisi ye u ci ka taa. U taatɔ, u ye Fenisi ni Samari cɛtigɛ, u tun bɛ siya wɛrɛw tuubi ko fɔ balimaw ye. O kɛra nɔgaliba ye u bɛɛ fɛ.

⁴ Paul ni Barnabasi sɛɛn Jerusalem, egilisi mɔɔɔw ni cidenw ni cɛkɔɔɔɔɔw ye u minɛ kɔnɔman. Ala ye ko minnu kɛ Paul ni Barnabasi bolo, u ye olu bɛɛ lakali u ye. ⁵ Farisiɛn minnu ye dannaya kɛ, olu dɔw wulila k'a fɔ ko: «Wajibɔ don siyaw la dannabaaw ka boloko ka Musa ka sariyaw bɛɛ dafa.» ⁶ Cidenw ni cɛkɔɔɔɔɔw ye nɔɔɔɔ lajɛ ka o ko sɛgɛsɛgɛ. ⁷ O kɔɔɔɔ kɛlen kɔ, Piere wulila ka kuma, a ko: «Balimaw, aw y'a dɔn ko Ala ye ne nɛnɔɔɔɔɔɔ ka bɔ aw cɛma kabini tuma jan, walisa ne ka Kibaru Duman fɔ siyaw ye, walisa u ka o mɛn ka dannaya kɛ. ⁸ Mɔɔɔw bɛɛ dusukun dɔnbaa Ala y'a jira ko a sɔnna siya wɛrɛw ma, katuguni a ye Ni Senu di olu ma, i ko a y'a di an fana ma cogo min na. ⁹ A ma faranfasili si kɛ an ni u cɛ. A ye u dusukunw saniya dannaya barika la. ¹⁰ Sisan kɔni, mun y'a to aw bɛ Ala kɔɔɔɔɔ ka doni girin da dannabaaw kan, an ni an benbaw tun tɛ se min kɔɔɔ? ¹¹ O bɛɛ n'a ta an dara a la ko an bɛ kisi Matigi Yesu ka nɛɛma barika la, i ko olu fana.» ¹² O tuma la jama bɛɛ ye u makun ka Barnabasi ni Paul lamɛn. Ala ye taamashyɛn ni kabako minnu kɛ u bolo siya wɛrɛ mɔɔɔw cɛma, u ye olu bɛɛ lakali. ¹³ U tilalen kɔ o kuma la, Yakuba ye kuma ta, a ko: «Balimaw, a' ye ne lamɛn. ¹⁴ Ala y'a janto siya wɛrɛw la kabini fɔɔɔɔɔɔ ka mɔɔɔ dɔw nɛnɔɔɔɔɔɔ ka bɔ u la ka u kɛ a yɛrɛ taw ye cogo min na, Simɔn ye o lakali. ¹⁵ O ni kiraw ka kuma bɛnna nɔɔɔɔ ma, i ko a sɛbɛnɛn bɛ Kitabu la ko: ¹⁶ Matigi ko: `O kɔ, ne na kɔsɛgin. Dawuda ka so min binna, ne na o jɔ ko kura. Ne na a tomon jɔ ka a latilen, ¹⁷ walisa mɔɔɔ tɔw ka Matigi nini, ani ne ye siya minnu bɛɛ wele ka kɛ ne taw ye, ¹⁸ Matigi min y'a to o kow ka dɔn kabini fɔɔɔɔɔɔ, o ko ten.' ¹⁹ «O de y'a to ne bɛ miiri ko, siya wɛrɛ mɔɔɔ minnu bɛ sɔn Ala ma, an kana ko gɛɛɛnna da olu kan. ²⁰ Nka an ka sɛbɛn ci u ma ko u kana bolisɔn sogo dun ka u yɛrɛw mɔɔɔ. U ka u yɛrɛw tanga kakalaya ma. U kana fɛn kan cɔrinnen sogo wala joli dun. ²¹ Kabini tuma jan waajuli bɛ kɛ Musa ka sariya ko la duguw bɛɛ la, a bɛ kalan Alabatosow kɔɔɔ lafijɛ donw bɛɛ la.» ²² O tuma la a diyara cidenw ni cɛkɔɔɔɔɔw ani egilisi mɔɔɔw bɛɛ ye ka mɔɔɔ dɔw nɛnɔɔɔɔɔ u cɛma, ka u ci ka taa Antiose Paul ni Barnabasi fɛ. U ye Jude ni Silasi nɛnɔɔɔɔɔ. Jude bɛ wele fana Barsabasi. Balimaw la mɔɔɔɔw tun don. ²³ U ye sɛbɛn min di u ma ka taa, o filɛ: «Aw siya wɛrɛw la balimaw, aw minnu sigilen bɛ Antiose ani Siri ni Silisi jamanaaw la, cidenw ni cɛkɔɔɔɔɔw bɛ u ka foli lase aw ma. ²⁴ An y'a mɛn ko dɔw bɔra an cɛma ka taa aw fɛ ka aw tɔɔɔ ni u ka kumaw ye ka aw hakili nɔami, k'a sɔɔɔ an ma u ci. ²⁵ O de y'a to an bɛnna a la k'a latigɛ ko an ka mɔɔɔ dɔw nɛnɔɔɔɔɔ ka u ci aw ma. Olu ni an balima kanulɛnw Barnabasi ni Paul na taa nɔɔɔɔ fɛ. ²⁶ O mɔɔɔw jena u yɛrɛw ni kɔ Matigi Yesu Krisita tɔɔɔ kosɔɔ. ²⁷ Ayiwa, an bɛ Jude ni Silasi ci aw ma. An ye ko minnu sɛbɛn, u yɛrɛw na olu fɔ aw ye. ²⁸ A diyara Ni Senu ani an fana ye, ko an kana doni wɛrɛ da aw kan,

fɔ nin ko wajibiyalenw: ²⁹ Aw kana bolisɔn sogo dun, wala joli, wala fɛn kan cɔrinnen sogo. Aw ka aw yerew tanga kakalaya ma. Ni aw be aw yerew kolɔsi o kow ma, o de ka ni. K'an ben.» ³⁰ Cidenw labilalen kɔ, u taara Antiose ka jama laje ka o sɛben di u ma. ³¹ Olu y'o kalan tuma min na, u nagalila o laadili kuma kosɔn. ³² Jude ni Silasi fana tun ye kiraw ye, olu ye balimaw ja geleya ka u sabati ni kuma caman ye. ³³ U ye waati dama dɔ ke yen. Balimaw ye foli di u ma ko u ka se here la, o kɔ, ka u bila ka taa u cibaaw ma. [³⁴ O bɛɛ n'a ta, a diyara Silasi ye ka to u fe yen.] ³⁵ Paul ni Barnabasi tora Antiose. U ni mɔɔ caman werew tun be mɔɔw kalan ka Matigi ka Kibaru Duman fɔ u ye. ³⁶ Tile dama temennen kɔ, Paul y'a fɔ Barnabasi ye ko: «An tun taara dugu minnu na ka Matigi ka Kibaru Duman fɔ, an ka kɔsegin olu bɛɛ la, k'a file yala ni balimaw be cogo min na.» ³⁷ Barnabasi tun b'a fe Yuhana ka taa u fe, o tun be wele fana Marka. ³⁸ Nka Paul ko a man kan ka taa u fe, sabu a tun farala u la Panfili, a ma sɔn ka taa u fe baara la. ³⁹ Sɔsɔliba donna Paul ni Barnabasi ce, fo u farala kɔɔɔ na. Barnabasi taara ni Marka ye a fe, u donna kurun dɔ kɔɔ ka taa Sipre. ⁴⁰ Nka Paul ye Silasi jɛnɔɔɔ ka taa a fe, u kalifalen kɔ Matigi ka neema ma balimaw fe. ⁴¹ A ye Siri ni Silisi jamana bɛɛ yaala ka egilisiw sabati dannaya la.

16 O kɔ, Paul taara Derbe ni Lisitre. Dannabaa dɔ tun be yen, o tɔɔ ko Timote. A ba tun ye Yahutu dannabaa dɔ ye, a fa tun ye Greki ye. ² Lisitre ni Ikone balimaw tun be a tɔɔɔ numan fɔ. ³ Paul tun b'a fe Timote ka taa u fe. A ye Timote boloko o jamana Yahutu kosɔn, katuguni u bɛɛ tun y'a dɔn ko a fa tun ye Greki ye. ⁴ U temenna dugu minnu bɛɛ fe, cidenw ni cekɔɔɔbaw ye ko minnu latige Jerusalem, u tun be olu fɔ dannabaaw ye ko u ka o ciw mara. ⁵ Egilisiw mɔɔw tun be sabati dannaya la. Dɔw tun be fara u kan don o don. ⁶ U ye Friji ni Galasi jamanaw cetige, katuguni Ni Senu tun ye u bali ka Ala ka kuma fɔ Asi jamana la. ⁷ U sera Misi da fe tuma min na, u tun b'a fe ka taa Bitini jamana la, nka Yesu Ni ma sɔn u ka taa yen. ⁸ U temenna Misi kere fe ka se Troas. ⁹ O su fe Paul ye jiralifen dɔ ye. A ye Masedwane ce dɔ ye, o jɔlen tun be ka a deli ko: «Na Masedwane jamana la ka an demɛ.» ¹⁰ O jiralifen yelen kɔ Paul fe, an y'an laben o yɔɔɔnin kelen ka taa Masedwane. An y'a dɔn ko Ala ye an wele ka taa Kibaru Duman fɔ o jamana mɔɔw ye. ¹¹ An donna kurun dɔ kɔɔ Troas ka sin Samotrasede ma. O dugusaje an sera Neapolis. ¹² An bɔra yen ka taa Filipe, Masedwane jamana fan kelen duguba dɔ don. Romekaw ka dugu tun don. An ye tile dama dɔ ke o dugu kɔɔ. ¹³ Lafijɛ don na, an bɔra dugu kɔɔ ka taa ba da la, an tun be miiri ko an na Ala deli kɔɔ dɔ kɔɔ yen. Muso dɔw lajelen tun be yen, an ye an sigi ka kuma olu fe. ¹⁴ Muso dɔ tun be yen min bɔra Tiyatire, o tɔɔ ko Lidi. Lomaasa fini feerebaa tun don. A tun be Ala bato. Ale de

ye an ka kuma lamɛn. Matigi y'a dusu dayele, fo a y'a tulo majɔ Paul ka kuma la. ¹⁵ A ni a so mɔɔw batiselen kɔ, a ye an deli, a ko: «Ni aw be ne jate dannabaa ye Matigi la, a' ye na jigin ne ka so.» A ye an karaba fo an sɔnna. ¹⁶ An taatɔ Ala deli kɔɔ la, an ni jɔnmuso dɔ benna. Jine yelikɛla tun b'a la, a makew tun be wari caman sɔɔ a ka fileli la. ¹⁷ A tugura an ni Paul kɔfe ka to ka perɛn ko: «Nin cew ye Ala Kɔɔtalenba ka jɔnw ye. U be kisili cogo fɔ aw ye.» ¹⁸ A tora ka o ke tile caman kɔɔ. Paul segenɛn, a y'i yelemɛ k'a fɔ jine ye ko: «Ne b'a fɔ i ye Yesu Krisita tɔɔ la, bɔ a la.» Jine bɔra o yɔɔɔnin kelen. ¹⁹ O jɔnmuso makew y'a ye ko u te wari sɔɔ a ka fileli la minke, u ye Paul ni Silasi mine ka olu sama ka taa n'u ye kiritigelaw jɛ kɔɔ ferekenɛ la. ²⁰ U ye u jɔ kiritigelaw jɛ kɔɔ k'a fɔ ko: «Nin cew be an ka dugu jɛnɔɔ haali. ²¹ Yahutu don, u be laada dɔw fɔ, a dagalen te an Romekaw ye ka sɔn olu ma wala ka u ke.» ²² Jama fana wulila u kama. Kiritigelaw ye Paul ni Silasi wɔɔ k'a fɔ ko u ka gosi ni berew ye. ²³ U gosilen kɔ kosebe, u ye u bila kaso la k'a fɔ kasotigi ye ko a ka u kolɔsi kosebe. ²⁴ Kasotigi y'o men minke, a ye u bila kasobon dogodogo la ka u senw don jirikuru la. ²⁵ Dugutila fe Paul ni Silasi tun be Ala deli ka Ala tanuli dɔnkiliw da. Kasolamɔɔw tɔw tun be u lamɛn. ²⁶ O yɔɔɔnin kelen, dugukolo yerɛyɛɛla kosebe. Kasobon jusigilanw yuguyugura, kasobon daw bɛɛ yeɛɛla. Kasolamɔɔw bɛɛ ka jɔɔɔ fonina. ²⁷ Kasotigi kununna. A ye kasobon daw yeɛɛɛɛ ye tuma min na, a ye a ka npan foosi ko a be a yerɛ faga. A tun be miiri ko kasolamɔɔw bɛɛ bolila. ²⁸ Nka Paul perenna ni kanba ye ko: «I kana foyi ke i yerɛ la, an bɛɛ be yan.» ²⁹ O tuma la kasotigi ko u ka na ni yeelen ye. A bolila ka don kasobon kɔɔ, a sirantɔ yerɛyɛɛtɔ y'i bin Paul ni Silasi sen kɔɔ. ³⁰ O kɔ, a ye u labɔ ka u jininka ko: «Cɛmɔɔɔbaw, ne ka mun ke walisa ne ka kisi?» ³¹ U y'a jaabi ko: «Da Matigi Yesu la, i na kisi, i ni i ka denbaya.» ³² U ye Matigi ka kuma fɔ a ni a so mɔɔw bɛɛ ye. ³³ Kasotigi taara n'u ye o su waati yerɛ la ka u jogindaw ko. O kɔ, a batisera, a ni a so mɔɔw bɛɛ. ³⁴ A taara ni Paul ni Silasi ye a ka so ka dumuni di u ma. O kasotigi ni a ka denbaya bɛɛ nagalila, k'a masɔɔ u dara Ala la. ³⁵ Dugu jɛɛn kɔ, kiritigelaw ye garadiw ci kasotigi ma ko a ka o cew bila. ³⁶ Kasotigi nana k'a fɔ Paul ye ko: «Kiritigelaw ye ci bila k'a fɔ ko ne ka aw bila. Ayiwa, a' ye bɔ ka taa here la.» ³⁷ Nka Paul y'a fɔ u ye ko: «U ye an Romekaw gosi mɔɔw bɛɛ jɛ na k'a sɔɔ kiri ma tige, o kɔ, u ye an bila kaso la. Sisan u b'a fe ka an bila dogo la wa? Ayi dere! U yerew ka na ka an labɔ.» ³⁸ Garadiw taara ka o kuma fɔ kiritigelaw ye. Olu y'a men ko Romekaw don minke, u siranna. ³⁹ U nana yafa jini Paul ni Silasi fe, o kɔ, ka u labɔ ka u deli ko u ka bɔ o dugu kɔɔ. ⁴⁰ U bɔɛn kɔ kaso la, u taara Lidi ka so. U ye balimaw ye ka u laadi, o kɔ, u taara.

17 Paul ni Silasi temenna Anfipolis ni Apoloni fe ka se Tesalonike. Yahutuwa ka Alabatoso do tun be yen. ² Paul donna o koto i ko a delila k'a kecogo min na. A ye mago minnu koto yen, a ye lafiye don saba ke ka kuma olu fe Kitabu koto kumaw la. ³ A y'a jira u la k'a jeya ko wajibi tun don Krisita ka koto, o ko, ka kunun ka ko suw cema. A ko: «Ne be Yesu min ko fo aw ye, o de ye Krisita ye.» ⁴ Yahutu do ni Greki Ala batobaa jamaba ani muso togoba caman dara a la ka koto Paul ni Silasi la. ⁵ Nka keleya donna Yahutuwa la. U ye dugu koto mago kunntan do laje tokon kan ka golobogalaba ni mankanba wuli dugu koto. U girinna ka taa Jason ka so, ko u be Paul ni Silasi mine ka taa n'u ye jama laje koto la. ⁶ U ma u koto yen minke, u ye Jason ni balima do sama ka taa ni olu ye dugu kiritigelow koto. U perenna ko: «Nin ce minnu ye diye be naami, olu nana yan fana. ⁷ Jason ye u lajigin a ka so. U be be Rome masake ka sariya kama, u b'a fo ko masake were be yen, ko o ye Yesu ye.» ⁸ O kuma ye jama ni kiritigelow hakili naami. ⁹ U ye seereya jini Jason ni to fe, o ko ka u bila ka taa. ¹⁰ O koto nin kelen balimaw ye Paul ni Silasi bila su fe ka taa Bere. U sera yen tuma min na, u donna Yahutuwa ka Alabatoso koto. ¹¹ Olu tun ka fisa Tesalonike Yahutuwa ye, u koto Ala ka kuma ma ni diyane ye. U tun be Kitabuwa kalan don o don k'a file yala ni o kow ye tiye ye. ¹² U caman ye dannaya ke, ani Greki faamamusu caman ani ce caman fana. ¹³ Nka Tesalonike Yahutuwa y'a men tuma min na ko Paul be Ala ka kuma fo Bere, u taara yen ka jama kotonasu. ¹⁴ O tuma la balimaw ye Paul ci ka taa kotoji fan fe, nka Silasi ni Timote tora Bere. ¹⁵ Paul bilasirabaaw taara n'a ye fo Atena. U kosegintu, Paul ye ci bila u fe ko Silasi ni Timote ka teliya ka na a koto. ¹⁶ Ka Paul to Silasi ni Timote makotoni la Atena, a dusu koto katuguni a y'a ye ko o dugu fara boliw la. ¹⁷ A tun be kuma Yahutuwa ni siya werewa Ala batobaaw fe Alabatoso koto. A tun be minnu kunben ferekenew la, a kumana olu fe don o don. ¹⁸ Mago hakiliman minnu be wele epikurienw ni sitoisienw, olu do ye kuma damine Paul fe. Do ko: «Nin kuma fu folu be mun fo?» Do y'a men a be kuma Yesu ni su kununli ko la, u ko: «I n'a fo a be siya werewa ka batofenw ko fo.» ¹⁹ U taara n'a ye u ka kiri koto la, u ko: «I be kalan kura min fo, anw be se ka o don wa? ²⁰ Katuguni i be ko kura minnu ko fo, an b'a fe ka olu koto do.» (²¹ Atenekaw be ni u ka signifew tun be u ka waati be temen kalan kuraw foli ni u lamenni la.) ²² Paul y'i jo kiritige koto la jama cema k'a fo ko: «Atenekaw, ne y'a ye aw timinan ka di batoli kow la kosebe. ²³ Ne ye aw ka dugu yaala minke, ne ye aw ka batofen saraka koto caman ye. Ne ye kelen ye, a sebennen be o kan ko: `Batofen donbali ka saraka bolan'. Ayiwa aw be min bato k'a koto aw ma o don, ne be o de ko fo aw ye. ²⁴ Ala, o min ye diye ni a koto fenw be da, sankolo ni dugukolo Matigi, o te sigi mago ka

so dilalenw koto. ²⁵ Mago bolo te se ka baara ke a ye i n'a fo a mago be fen na, katuguni ale yere be nenamaya ni ninakili ani fen be di mago be ma. ²⁶ A ye siyaw be da joli kelen na, ka u sigi dugukolo fan be la, ka u ka tumaw ni u sigi koto danw latige. ²⁷ A b'a fe u ka Ala jini, ni u koto ketu be se ka a koto, hali k'a koto a koto man jan an si la. ²⁸ K'a masoko ale la, an be ani an be nenamaya ka an lamaga. Aw yerew ka donkili dala do y'a fo ko: `An ye a denw ye.' ²⁹ K'a koto an ye ale denw ye, an man kan ka miiri ko Alaya be i ko sanu wala warije wala kabakurun minnu dilalen be mago bolo fe ka kepe ni mago hakili ni a se ko ye. ³⁰ Ala ma o ko donbaliya tumaw jate, nka sisan a be mago be wele koto be ko u ka nimisa u ka jurumuwa la, ³¹ k'a masoko a ye don do sigi, a na kiri tige diye be kan ni tilen-nenya ye a ka ce nenatokolen bolo. A ye taamashen jelen ke o la mago be ye, katuguni a y'a lakunun ka ko suw cema.» ³² U ye suw kununli ko men tuma min na, u do ye yere ko a ma. Do ko: «An na i lamen don were tun.» ³³ Ayiwa Paul koto u cema ka taa. ³⁴ O be n'a ta, do farala a kan ka dannaya ke. U la kelen koto ko Denisi u ka dugu kiritige jamakulu mago do tun don, ani muso min koto ko Damaris, ani mago werewa fana.

18 O ko, Paul koto Atena ka taa Korente. ² A ye Yahutu do ye yen, o koto ko Akilas, Ponka don. A ni a muso Prisiye nalen kura tun don ka ko Itali, k'a masoko masake Klode tun y'a fo ko Yahutuwa be ka wuli ka ko Rome. Paul taara olu jini ³ ka sigi u fe ka baara ke u fe, katuguni u be tun be baara sifa kelen ke, finiso dilabaaw tun don. ⁴ Paul tun be waajuli ke Alabatoso koto lafiye donw be la. A tun b'a fe ka faamuli di Yahutuwa ni Grekiw fila be ma ka u kun yelemu. ⁵ Silasi ni Timote sera yen ka ko Masedwane jamana la tuma min na, Paul ye a ka waati be ta ka waajuli ke ka seereya ke Yahutuwa ye ko Yesu ye Krisita de ye. ⁶ Nka Yahutuwa ye Paul koto ni lagosili kumaw ye. O de koto Paul ye a ka finiw yuguyugu u kama k'a fo ko: «Aw joli hake ka bin aw yerew kan, jalaki te ne kan tun. Kabini sisan, ne na taa siya werewa fan fe.» ⁷ Paul koto yen ka taa Ala batobaa do ka so, o koto ko Tite Jusitus. A ka so gunnen tun be Alabatoso la. ⁸ Alabatoso kuntigi Krisipus ni a ka denbaya be dara Matigi la. Korenteka minnu ye Paul ka kuma lamem, olu caman fana ye dannaya ke ka batise. ⁹ Matigi y'a fo Paul ye jiralifen na su fe ko: «I kana siran. I ka to ka kuma, i kana i makun, ¹⁰ katuguni ne be i fe. Mago si tena se ka bin i kan ka ko jugu ke i la, k'a masoko ne ka mago caman be nin dugu koto.» ¹¹ Paul tora Korente ka san kelen ni kalo koto ke ka mago kalan Ala ka kuma la. ¹² Galikon tun ye Rome gferenere ye Akayi jamana kun na tuma min na, Yahutuwa ye tokon laje Paul kama. U taara n'a ye kiritigelow ne koto. ¹³ U ko: «Nin ce be mago kun yelemu ka Ala bato cogo min na, o be an ka sariya tiye.» ¹⁴ Paul tun b'a fe ka kuma tuma min na, Galikon y'a fo Yahutuwa

ye ko: «Aw Yuhutuw, ni tilenbaliya wala kojuguba ko tun don, siga t'a la ne tun na aw lamɛn, ¹⁵ nka ni a kera kumaw wala tɔɔw wala aw yerɛw ka sariya kow ye, o jɛnabɔli bɛ aw yerɛw ma. Ne tɛ sɔn ka o kow kiri tige.» ¹⁶ A ye u gen ka bɔ kiritige yɔɔ la. ¹⁷ O tuma la u bɛɛ ye Alabatoso kuntigi Sositɛnɛ minɛ ka a gosi kiritige yɔɔ da la, nka Galɔn ma o jate. ¹⁸ Paul tora Kɔrɛntɛ ka waati jan kɛ. O kɔ, a bɔra balimaw yɔɔ, a ni Prisiye ni Akilas donna kurun dɔ kɔkɔ jɔɔn fɛ ko u bɛ taa Siri jamana la. A ye a kun di Sankrɛ, k'a masɔɔ a tun y'i dafale Ala la. ¹⁹ U selen Efese, Paul ye Prisiye ni Akilas to yen. A yerɛ donna Alabatoso kɔkɔ ka kuma Yahutuw fɛ. ²⁰ Olu y'a deli ko a ka waati dɔ kɛ u fɛ, nka a ma sɔn. ²¹ A y'i sara u la ko: «Ne na kɔsegin aw fɛ yan, ni Ala sɔnna.» O kɔ, a donna kurun kɔkɔ Efese ka taa. ²² A sera Sesare tuma min na, a taara Jerusalem ka egilisi fo, o kɔ, a taara Antiose. ²³ A ye waati dɔ kɛ yen, o kɔ, a taara ka Galasi ni Friji jamanaw yaala ka dannabaaw bɛɛ sabati. ²⁴ Yahutu dɔ sera Efese, Alekisandrika don, o tɔɔ ko Apolosi. A tun bɛ se kuma la kɔsɛbɛ, a kalannen tun don Kitabuw la. ²⁵ O cɛ kalannen tun bɛ Matigi ka sira ko la, a dusu bɛɛ tun b'a la ka Yesu ko fɔ ka mɔɔw kalan o la k'a jɛya. Nka a ka dɔnniya danna Yuhana ka batiseli la. ²⁶ A ye kuma daminɛ ni ja geleya ye Alabatoso kɔkɔ. Prisiye ni Akilas y'a mɛn tuma min na, u taara n'a ye u ka so ka Ala sira jira a la k'a jɛya. ²⁷ O kɔ, Apolosi tun b'a fɛ ka taa Akayi jamana la. Bali-maw ye a ja geleya o la ka seben ci yen dannabaaw ma ko u k'a minɛ kɔɔuman. A selen yen, minnu kera dannabaaw ye Ala ka nɛɛma barika la, a ye olu demɛ kɔsɛbɛ, ²⁸ katuguni a ka kuma ye se sɔɔ Yahutuw ka kuma kan mɔɔw bɛɛ jɛ na. A y'a jira ka bɔ Kitabuw la ko Yesu ye Krisita de ye.

19 Ka Apolosi to Kɔrɛntɛ, Paul ye Asi kulu jamana cɛtigi ka se Efese. A ye dannabaa dɔw sɔɔ yen, ² a y'a fɔ olu ye ko: «Aw ye dannaya kɛ tuma min na, aw ye Ni Senu sɔɔ wa?» U y'a jaabi ko: «An ma a mɛn yerɛ ko Ni Senu bɛ yen.» ³ Paul ko: «Aw dun batisera batiseli jumɛn la?» U y'a jaabi ko: «Yuhana Batiselikɛla ta.» ⁴ Paul ko: «Yuhana tun bɛ batiseli min kɛ, o tun b'a jira ko mɔɔw nimisara u ka jurumuw la. A tun b'a fɔ ko min bɛ na ale kɔ, mɔɔw ka da o la, o ye Yesu de ye.» ⁵ U ye o kuma mɛn tuma min na, u batisera Matigi Yesu tɔɔ la. ⁶ Paul ye a bolow da u kan, o kelen, Ni Senu jiginna u kan, u ye kan werɛw fɔ ka kiraya kɛ. ⁷ Cɛ tan ni fila jɔɔn tun don. ⁸ Paul donna Alabatoso kɔkɔ ka kuma ni ja geleya ye kalo saba kɔkɔ. A tun bɛ u waa-ju ka u kalan Ala ka masaya ko la. A tun b'a fɛ ka u kun yelemɛ. ⁹ Nka kunkolo gɛlɛn dɔw ma sɔn ka dannaya kɛ, u tun bɛ Matigi ka sira lagosi jama jɛ na. O tuma la, Paul ye u to yen ka taa ni dannabaaw ye u dan na ka u kalan don o don Tiranus ka kalan yɔɔ la. ¹⁰ A ye o kɛ san fila kɔkɔ fo Asikaw bɛɛ, Yahutuw ani Grɛkiw ye Matigi ka kuma mɛn. ¹¹ Ala tun bɛ kabakobaw kɛ Paul

bolo, ¹² fo fini wala musɔɔ minnu tun magara Paul farikolo la, mɔɔw tun bɛ taa ni olu ye ka u bila ban-abaatɔw kan, olu tun bɛ kenɛya. Jinɛw tun bɛ bɔ jinɛtɔw la. ¹³ Yahutu minnu tun bɛ yaalayaala ka jinɛw gen ka bɔ mɔɔw la, olu dɔw y'a kɔɔkɔ k'a filɛ ni u bɛ se ka jinɛw gen Matigi Yesu tɔɔ la. U y'a fɔ jinɛw ye ko: «Paul bɛ waajuli kɛ Yesu min ko la, an b'a fɔ o tɔɔ kɔsɔn: A' ye bɔ a la.» ¹⁴ Minnu tun bɛ o kɛ, olu tun ye Yahutuw ka sarakalasebaaw kuntigi Seva denkɛ woloɛula ye. ¹⁵ Nka jinɛ y'u jaabi ko: «Ne bɛ Yesu dɔn, ne bɛ Paul fana dɔn, nka aw ye jɔnɔw ye?» ¹⁶ O jinɛtɔ binna u kan ka se u la fo u farilankolon joginnenw bolila ka bɔ so kɔkɔ. ¹⁷ O ko dɔnna Efesekaw bɛɛ fɛ, Yahutuw ni Grɛkiw, u bɛɛ siranna, u ye Matigi Yesu tɔɔ bonya. ¹⁸ Minnu kera dannabaaw ye, olu caman tun bɛ na ka jɔ u ka ko kelenw la jama jɛ na. ¹⁹ Dɔnbaayakɛla caman nana ni u ka sebenw ye ka u jeni mɔɔw bɛɛ jɛ na. O kitabuw sɔngɔ jatɛlɛn tun bɛ warije waa biduuru bɔ. ²⁰ O cogo la Matigi ka kuma jensenna ni fanga ye ka a ka se-baaya jira. ²¹ O kow kelen kɔ, Paul y'a latige ko a na Masedwanɛ ni Akayi cɛtigi ka taa Jerusalem. A ko: «Ni ne sera yen, wajibi don ne ka Romɛ fana ye.» ²² A ye a demɛbaa fila, Timote ni Erasite ci ka taa Masedwanɛ jamana la, nka a yerɛ tora Asi jamana la fɔlɔ ka waati dɔ kɛ. ²³ O waati la golobogalaba kera Matigi ka sira kɔsɔn. ²⁴ Sanu faga numu min tɔɔ ko Demetrius, o tun bɛ u ka batofɛn musoman Artemis batoso bisigiw dila ni warije ye ka kɔkɔ caman sɔɔ o baarakɛlaw ye. ²⁵ A ye olu ni o jɔɔn baarakɛlaw lajɛ jɔɔn fɛ k'a fɔ ko: «Cɛw, aw y'a dɔn ko an bɛ nafaba sɔɔ nin baara de la. ²⁶ Nin Paul ye min kɛ, aw y'o ye k'a mɛn. A ko batofɛn minnu dilara mɔɔw bolo fɛ, ko olu tɛ batofɛn sɛbɛw ye. A sera ka mɔɔw caman kun yelemɛ, yan Efese dama tɛ, nka a bɛ jini k'a kɛ Asi jamana yɔɔ bɛɛ la. ²⁷ An bɛ siran an ka baara kana na tijɛ. O dama tɛ, an ka batofɛn musoman Artemis batoso na jate fu ye. Asikaw bɛɛ ani dijɛ mɔɔw bɛɛ bɛ o batofɛn musoman min bato, tanga na bɔ o kan.» ²⁸ O mɔɔw ye o kuma mɛn minkɛ, u diminna ka pɛren ni kanba ye ko: «Efesekaw ka Artemis de ka bon!» ²⁹ Dugu fan bɛɛ naamina. Mɔɔw bɛɛ girinna ka taa u ka jɔɔnlajɛ yɔɔ la. Olu ye Paul taamajɔɔn fila Masedwanɛkaw Gayus ni Arisitarke sama ka taa n'u ye yen. ³⁰ Paul tun b'a fɛ ka taa o yɔɔ la, nka dannabaaw y'a bali. ³¹ Asi jamana kuntigi minnu tun ye Paul teriw ye, olu ye ci bila a ma ka a deli ko a kana taa o jɔɔnlajɛ yɔɔ la. ³² Mɔɔw bɛɛ tun bɛ u ta fɔ, katuguni u nɛmajɔɔn tun tɛ, u caman ma u lajɛ kun yerɛ dɔn. ³³ O la Yahutuw ye Alekisandre jɔnɔ ka taa jama jɛfɛ. Ale ye a bolo kɔɔta ko a bɛ kuma fɔ jama ye. ³⁴ Nka u y'a dɔn ko Yahutu don tuma min na, u bɛɛ pɛrenna ni kan kelen ye lɛrɛ fila kɔkɔ ko: «Efesekaw ka Artemis de ka bon!» ³⁵ Dugu sebennikɛla ye jama lamakun k'a fɔ u ye ko: «Efesekaw, mɔɔw bɛɛ y'a dɔn ko Efese dugu ye Artemisba ka batoso marabaa ye, ani a bisigi min bin-

na ka ɓɔ sankolo la. ³⁶ Mɔɓɔ si tɛ se ka o ɓɓɓɓ. O de kosɓɓ aw ka aw mada, aw kana foyi kɛ sani aw ka aw miiri. ³⁷ Aw nana ni nin cɛw ye, k'a ɓɓɓɓ u ma foyi tiɓe batosow kɔɓɓ, u ma an ka batofɛn musoman tɔɓɔ jugu fɔ. ³⁸ Ayiwa ni Demetrius ni a fɛ baarakelaw b'a fɛ ka mɔɓɔ dɔw sendon ko dɔ la, kiritigɛ donw sigira, kiritigɛlaw bɛ yen, u ka u sendon olu ɓɛ ɓɓɓɓ. ³⁹ Nka ni ko ɓɛnabɔta wɛrɛw bɛ yen, o ka ɓɛnabɔ kiritigɛ jama fɛ. ⁴⁰ An bɛ se ka sendon ko an ye murutili kɛ nin golobogalaba kosɓɓ, k'a masɓɓ lajɛ kun si tɛ nin jama la.» ⁴¹ A tilalen kɔ o kuma la, a ye jama labila.

20 Golobogalaba madalen kɔ, Paul ye dannabaaw lajɛ ka u laadi ka foli di u ma. O kɔ, a ɓɓɓɓ yen ka taa Masedwanɛ. ² A ye o jamana yaala ka dannabaaw ja geleya ni waajuli kuma caman ye. O kɔ, a sera Gɛrɛ jamana la. ³ A ye kalo saba kɛ yen. A tun b'a fɛ ka don kurun kɔɓɓ ka taa Siri jamana la. Nka a y'a dɔn ko Yahutuɓ ye jɛ siri a kama tuma min na, a ko a bɛ kɛsegin Masedwanɛ fɛ. ⁴ Ninnu taara a fɛ: Bereka Pirus denkɛ Sopater, ani Tesalonikeka dɔw Artisitarke ni Segɔn ni Derbeka Gayus ani Timote ni Tisike ni Trofime, minnu ɓɓɓɓ Asi jamana la. ⁵ Olu taara an ɓɛ ka an makɔɓ Troas. ⁶ Nbuuru fununbali seli tɛmennen kɔ, anw kɔni donna kurun dɔ kɔɓɓ Filipe ka taa. An ye tile duuru taama kɛ kɔɓɓji kan ka u ɓɓɓɓ Troas ka tile woloɛula kɛ yen. ⁷ Dɔɓɔkun don fɔɓ, an lajɛlen tun bɛ jɛɓɓɓɓnya nbuuru karikarili la tuma min na, Paul ye dannabaaw waaju. A tun b'a fɛ ka taa o dugusajɛ, o de y'a to a menna waajuli la fo ka dugu tila. ⁸ An lajɛlen tun bɛ sankanso min kɔɓɓ, lanpa caman tun bɛ yen. ⁹ Kamalen dɔ sigilen tun bɛ finɛtiri la, o tɔɓɔ ko Utikus. A sunɔɓɓɓ k'a masɓɓ Paul tun menna waajuli la. O kamalen tun tɛ foyi seere ma, a binna duguma ka ɓɔ o sankanso sabanan la. U y'a ta minkɛ, u y'a ɓɓɓɓ a sara. ¹⁰ Paul jiginna k'i biri k'i poron a la, a ko: «Aw hakili kana ɓaami, a ɓɛnama don.» ¹¹ A yɛlenna tun ka nbuuru kari ka a dun, ka kuma u fɛ fo ka dugu jɛ. O kɔ, a taara. ¹² U dusu sumalenba taara ni o kamalen ɓɛnama ye. ¹³ An donna kurun dɔ kɔɓɓ ka taa Paul ɓɛ fo Asos, ko an bɛ ale ta yen. A yɛrɛ y'a fɔ ko a bɛ taa yen a sen na. ¹⁴ A ye an kunbɛn yen tuma min na, a donna an fɛ kurun kɔɓɓ ka taa Mitilɛnɛ. ¹⁵ An ɓɓɓɓ yen, o dugusajɛ an sera Kios kuntilenna la. O dugusajɛ filanan, an sera Samos, o tile sabanan an sera Mile. ¹⁶ Paul tun y'a latigɛ ko an ka tɛmɛn Efese kɛrɛ fɛ, walisa a ka waati kana tɛmɛn k'a to Asi jamana la. A kɔɓɔɓɔɓɔ tun don. A tun b'a fɛ Pantekɔte don ka a ɓɓɓɓ Jerusalem, ni o tun bɛ se ka kɛ. ¹⁷ O bɛrɛ n'a ta ka Paul to Mile, a ye ci bila ko Efese egilisi cɛkɔɓɔɓɔw ka na a ɓɓɓɓ. ¹⁸ U sera a ɓɓɓɓ tuma min na, a y'a fɔ u ye ko: «Ne nana Asi jamana la tuma min na, kabini o don fɔɓ, ne tun bɛ cogo min na aw fɛ o waatiw bɛrɛ la, aw ye o dɔn. ¹⁹ Ne ye baara kɛ Matigi ye ni yɛrɛmajiginlenya ni ɓɛji ye. Tɔɓɔw ye ne ɓɓɓɓ Yahutuɓ ka jɛ sirili kosɓɓ. ²⁰ Fɛn

min bɛ se ka aw nafa, ne ma o si dogo aw la. Ne ma siran ka aw waaju ka aw kalan mɔɓɔw bɛrɛ ɓɛ na ani sow bɛrɛ kelen-kelen kɔɓɓ, ²¹ k'a fɔ Yahutuɓ ni Gɛkiw fila bɛrɛ ye ko u ka nimisa u ka jurumuɓ la ka da an Matigi Yesu la. ²² Sisan ne bɛ taa Jerusalem, katuguni Ni Senu bɛ ne ɓɓɓɓ ka taa, k'a ɓɓɓɓ min bɛna kɛ ne la yen, ne tɛ o dɔn. ²³ Ne bɛ nin dɔɓɔ de dɔn, ko ne bɛ se dugu o dugu la, Ni Senu bɛ ne lasɔmi ko kaso ni ɓɓɓɓ bɛ ne ɓɛ. ²⁴ O bɛrɛ n'a ta ne tɛ ne ni jate fɛn ye, a bɛ i n'a fɔ foyi tɛ, ni ne bɛ se ka ne ka ɓɓɔɓɔndan boli kɛ ka dafa. Matigi Yesu ye baara min kalifa ne ma ko ne ka Ala ka nɛɛma Kibaru Duman fɔ, o ko don. ²⁵ «Ne tɛmɛnna aw minnu cɛma ka Ala ka masaya Kibaru Duman ko fɔ, ne y'a dɔn sisan ko aw si tɛna ne ɓɛda ye tun. ²⁶ O de y'a to ne b'a fɔ k'a jɛya bi, ko mɔɓɔ si joli hake tɛ ne kan, ²⁷ k'a masɓɓ ne ye Ala sago bɛrɛ fɔ aw ye, ne ma foyi dogo aw la. ²⁸ A' ye aw yɛrɛw kɔɓɓsi ka sagakulu bɛrɛ fana kɔɓɓsi, Ni Senu ye aw kɛ olu minnu kɔɓɓsibaaw ye. Aw ka Ala ka egilisi mara, a ye o min san ni a yɛrɛ joli ye. ²⁹ Ne y'a dɔn ko ne taalen kɔ, wara farinmaw na don aw cɛma, u na bin sagaw kan. ³⁰ Mɔɓɔ dɔw fana na wuli aw cɛma ka kalan dulɛnw fɔ, walisa u ka mɔɓɔw yɛlɛma ka u kɛ u yɛrɛw ka kalɛndenw ye. ³¹ O de kosɓɓ a' ye aw yɛrɛw kɔɓɓsi ka aw hakili to a la ko san saba kɔɓɓ, su fara tile kan, ne ɓɛji ɓɔɓ, ne ma aw bɛrɛ kelen-kelen laadili dabila. ³² «Ayiwa sisan ne bɛ aw kalifa Ala ni a ka nɛɛma kuma ma. O de bɛ se ka aw sabati ka ciyen di aw ma Ala ka mɔɓɔ senuɓaw bɛrɛ cɛma. ³³ Ne ɓɛ ma ɓɔ mɔɓɔ si ka wari ni sanu ni finiw fɛ. ³⁴ Aw yɛrɛw b'a dɔn ko ne ye baara kɛ ni ne yɛrɛ bolow ye ka ne ni ne taamaɓɓɓɓw mago ɓɛ. ³⁵ Ne ye cogo jira aw la ko bɛrɛ la, ko an ka kan ka baara kɛ walisa ka barikantanw demɛ, ka an hakili to Matigi Yesu yɛrɛ ka kuma fɔɓɛn na ko: 'Duba bɛ nili la ka tɛmɛn ɓɔɓɔɓɔ kan.' » ³⁶ O kuma fɔɓɛn kɔ, Paul ni olu bɛrɛ ye u ɓɓɔɓɔni ka Ala deli. ³⁷ U bɛrɛ kasitɔ ye u meleke Paul la ka a da susu. ³⁸ U ɓɛnasisi kun tun ye nin ye, ko Paul ko u tɛna a ɓɛda ye tun. O kɔ, u taara Paul bilasira kurun da la.

21 An ni u faralen kɔ ɓɓɓɓ na, an donna kurun dɔ kɔɓɓ ka sin ka taa Kos. O dugusajɛ an sera Rode. An ɓɓɓɓ yen ka taa Patara. ² An ye kurun dɔ ɓɓɓɓ yen min tun bɛ taa Fenisi, an donna o kɔɓɓ ka taa. ³ An sera Sipre da fɛ ka tɛmɛn o gun ni worodugu cɛ ka taa ɓɛ Siri fan fɛ. Kurun jɔra Tir dankan na, katuguni kurun kɔɓɓ doni tun bɛ labɔ yen. ⁴ An ye dannabaaw dɔw ɓɓɓɓ yen ka dɔɓɔkun kelen kɛ olu fɛ. U tora k'a fɔ Paul ye Ni Senu barika la ko a kana taa Jerusalem. ⁵ O dɔɓɔkun dafalen kɔ u fɛ yen, an ye an ka taama sira mine ka taa. U ni u musow ni u denw bɛrɛ taara an bilasira fo dugu kɔfɛ. An ye an ɓɓɔɓɔni kɔɓɓji da la ka Ala deli. ⁶ An ye foli di ɓɓɓɓ ma tuma min na, anw donna kurun kɔɓɓ, olu seginna u ka so. ⁷ An ɓɓɓɓ Tir ka taa Potolomais, an ka kɔɓɓji kan taama danna yen. An ye foli di yen balimaw ma ka tile kelen kɛ u fɛ. ⁸ O dugusajɛ an ɓɓɓɓ yen

ka taa Sesare. An donna Kibaru Duman fɔbaa Filipe ka so ka jigin yen. Ale tun ye o mɔɔgɔ woloɔula nɛ-natɔmɔlenw la kelen ye. ⁹ Denmuso npogotigi naani tun bɛ o fɛ yen, olu tun bɛ kiraya kɛ. ¹⁰ An ye tile dama dɔ kɛ u fɛ. K'an to yen, kira dɔ nana ka bɔ Jude jamana la, o tɔɔgɔ ko Agabus. ¹¹ O ye an sɔɔɔɔ yen. A ye Paul ka cɛsirilan ta ka a yɛrɛ senw ni a bolow siri n'ɔ ye. A ko: «Ni Senu ye min jira, o file nin ye: Nin cɛsirilan ye cɛ min ta ye, Yahutu w na o siri nin cogo la Jerusalem, o kɔ, ka a don siya wɛrɛ mɔɔgɔw bolo.» ¹² An ye o kuma mɛn tuma min na, an ni yen mɔɔgɔw ye Paul deli ko a kana taa Jerusalem. ¹³ Paul y'an jaabi ko: «Mun y'a to aw bɛ kasi ka ne dusu tiɲɛ? Ne labɛnnen bɛ saya kama Jerusalem Matigi Yesu tɔɔgɔ kosɔn, janko sirili.» ¹⁴ An ma se ka a bali minke, an y'a to yen k'a fɔ ko: «Matigi sago ka kɛ.» ¹⁵ O donw tɛmɛnnen kɔ, an ye an ka minɛnw labɛn ka sira minɛ ka taa Jerusalem. ¹⁶ Sesare dannabaa dɔw ye an bilasira ka taa ni an ye Siprɛka Mnason ka so, ko an na jigin o fɛ. Dannabaa kɔɔɔ tun don. ¹⁷ An selen Jerusalem, an na ko diyara balimaw ye. U ye an minɛ kɔɔɔman. ¹⁸ O dugusajɛ Paul taara ni an ye Yakuba ka so. Egilisi cɛkɔɔɔbaw bɛɛ fana taara yen. ¹⁹ Paul ye foli di u ma. O kɔ, Ala ye ko minnu bɛɛ kɛ a bolo siya wɛrɛw cɛma a ka baara waatiw bɛɛ la, a ye olu bɛɛ kelen-kelen lakali u ye. ²⁰ U y'o mɛn minke, u ye Ala tanu. O kɔ, u y'a fɔ Paul ye ko: «An balimake, i nɛ b'a la ko Yahutu caman-caman kɛra dannabaaw ye, u bɛɛ dusu bɛ sariya ko la. ²¹ A fɔra olu ye ko Yahutu minnu bɛ sigi siya wɛrɛw cɛma, ko i bɛ olu kalan ko u ka fara Musa ka sariya la, ko i b'a fɔ u ye ko u kana u denw boloko, ko u kana tugu Yahutu w ka laadaw la. ²² An ka kan ka mun kɛ sa? Katuguni siga t'a la, u bɛɛ n'a dɔn ko i sera yan. ²³ O de y'a to an bɛna min fɔ i ye, i ka o kɛ. Cɛ naani bɛ an fɛ yan minnu ye u dafale Ala la. ²⁴ I ka taa ni olu ye ka aw saniya kɔɔɔn fɛ. I ka u kun di wari bɔ. O cogo la mɔɔgɔw bɛɛ n'a dɔn ko u ye ko minnu mɛn i ko la, ko olu si tɛ tiɲɛ ye, ko i yɛrɛ bɛ taama ka kɛɲɛ ni sariya ye. ²⁵ Siya wɛrɛw dannabaaw kɔni, an bɛna a la ka sɛbɛn ci olu ma ko u kana bolisɔn sogo dun wala joli wala fɛn kan cɔɔrinnen, ko u ka u tanga kakalaya ma.» ²⁶ Ayiwa Paul taara ni o cɛ naani ye. O dugusajɛ u saniyalɛn kɔ, u donna Alabatosoba kɔɔɔ ka saniyali donw dafali ko fɔ, ani u bɛɛ kelen-kelen ka saraka ka kan ka bɔ don min na. ²⁷ O tile woloɔula tun bɛ niini ka dafa tuma min na, Asi jamana Yahutu w ye Paul ye Alabatosoba kɔɔɔ, u ye mɔɔgɔw kɔɔɔnasu ko u k'a minɛ. ²⁸ U pɛrɛnna ko: «Israel mɔɔgɔw, a' ye na an dɛmɛ. Cɛ min bɛ kuma kɔɔɔ bɛɛ mɔɔgɔw bɛɛ fɛ Israel mɔɔgɔw ni sariya ani nin Alabatosoba kama, o file. Ka fara o kan, a ye Greki mɔɔgɔw dɔw ladon Alabatosoba kɔɔɔ ka nin kɔɔɔ sɛnuma kɔɔɔ.» ²⁹ Trofime min bɔra Efese, u tun ye o ni Paul ye kɔɔɔn fɛ dugu kɔɔɔ. U tun bɛ miiri ko Paul ye o ladon Alabatosoba kɔɔɔ. ³⁰ Mankanba kɛra dugu kɔɔɔ, mɔɔgɔw girinna ka bɔ fan

bɛɛ la ka taa yen. U ye Paul minɛ k'a sama ka bɔ Alabatosoba kɔɔɔ ka so daw tugu. ³¹ U tun b'a fɛ ka Paul faga tuma min na, o kibaru sera sɔɔɔɔsɔɔkulu jaladuurutigi ma ko Jerusalem kɔɔɔ bɛɛ girinna. ³² O kɔɔɔn bɛɛ a ye sɔɔɔɔdasi dɔw ni jalasabatigi dɔw nɛminɛ ka boli ka taa mɔɔgɔw kɔɔɔ. Olu ye jaladuurutigi ni sɔɔɔdasiw ye minke, u ye Paul gosili dabila. ³³ Jaladuurutigi gerela Paul la k'a minɛ k'a fɔ ko a ka siri ni nɛgɛ jɔkɔkɔ fila ye. A ye pininkali kɛ ko: «jɔni don? A ye mun kɛ?» ³⁴ Jama la mɔɔgɔw dɔw tun bɛ pɛrɛn ka ko dɔ fɔ, dɔ wɛrɛw ye ko wɛrɛ fɔ. Jaladuurutigi ma se ka ko jɛlɛn si kɔɔɔ u ka kuma nɛaminɛnw cɛma tuma min na, a ko u ka taa ni Paul ye sɔɔɔdasiw ka kube kɔɔɔ. ³⁵ U sera yɛlɛnyɛlɛnna ma tuma min na, sɔɔɔdasiw ye Paul ta u bolo, jama ka fariya kosɔn, ³⁶ k'a masɔɔɔ u bɛɛ tun bɛ tugu a nɔfɛ ka pɛrɛn ko a ka faga. ³⁷ Sɔɔɔdasiw tun bɛ Paul ladon u ka kube kɔɔɔ tuma min na, a y'a fɔ jaladuurutigi ye ko: «I bɛ sɔn ne ka kuma dɔ fɔ i ye wa?» Jaladuurutigi y'a pininka ko: «I bɛ grekikan dɔn wa? ³⁸ Misiraka min murutira kosa in na ka taa ni mɔɔgɔfagala waa naani ye kungokolon kɔɔɔ, i tɛ o ye wa?» ³⁹ Paul y'a jaabi ko: «Ne ye Yahutu ye. Tarse min bɛ Silisi jamana la, ne ye o duguba dugulen dɔ ye. Ne b'i deli i k'a to ne ka kuma jama fɛ.» ⁴⁰ Jaladuurutigi sɔɔɔna. Ka Paul jɔlɛn to yɛlɛnyɛlɛnna kan, a y'a bolo kɔɔɔta mɔɔgɔw ye. U bɛɛ y'u makun. Paul kumana u fɛ hɛburukan na, a ko:

22 «Ne faw ni ne balimaw, ne bɛna ne yɛrɛ lafasa cogo min na sisan, a' ye o kuma lamɛn.» ² U y'a mɛn ko a bɛ kuma u fɛ hɛburukan na tuma min na, u ye dɔ fara u makunni kan. A ko: ³ «Ne ye Yahutu ye. Tarse min bɛ Silisi jamana la, ne bangerɛ yen. Ne mɔɔna Jerusalem yan. Ne kalanna Gamaliel sɛn kɔɔɔ an bɛnbaw ka sariya kow bɛɛ la. Ne dusu bɛɛ tun bɛ Ala ko la i ko aw yɛrɛw dusu b'a la cogo min na bi. ⁴ Ne tugura nin sira taamabaaw la ka u kɔɔɔ fo ka se saya ma. Ne ye cɛw ni musow siri ka u bila kaso la. ⁵ Sarakalasebaaw kuntigi ni cɛkɔɔɔbaw jamakulu bɛɛ ye ne seerew ye o kow la. Ne ye sɛbɛnw sɔɔɔ olu fɛ ka di Damasi dugu balima Yahutu w ma. Ne tun bɛ taa yen ka yen dannabaaw minɛ ka na n'u sirilɛn ye Jerusalem yan ka u kɔɔɔ. ⁶ «Ka ne to sira kan ka surunya Damasi la, kɔɔɔn kɛlɛn tilegan fɛ, kɛnyɛlɛnba bɔra sankolo la ka manamana ne lamini na. ⁷ Ne binna duguma, ne ye kan dɔ mɛn. O y'a fɔ ne ye ko: 'Saul, Saul, mun y'a to i bɛ ne kɔɔɔ?' ⁸ Ne ko: 'I ye jɔni ye, Matigi?' A y'a fɔ ne ye ko: 'Ne ye Yesu Nazaretika ye. I bɛ min kɔɔɔ, ne don.' ⁹ Ne taamajɔkɔɔw ye o kɛnyɛlɛn ye, nka min kumana ne fɛ, u ma o kan mɛn. O tuma la ne ye pininkali kɛ ko: 'Matigi, ne ka mun kɛ?' ¹⁰ Matigi y'a fɔ ne ye ko: 'Wuli ka taa Damasi. Ala b'a fɛ i ka min kɛ, o na fɔ i ye yen.' ¹¹ O kɛnyɛlɛnba ye ne nɛ lafin fo ne ma se ka yeli kɛ. Ne taamajɔkɔɔw ye ne bolo minɛ ka taa ni ne ye Damasi. ¹² «Cɛ dɔ tun bɛ yen, o tɔɔgɔ ko Ananiyasi, a tun bɛ siran Ala nɛ ka sariya sira taama. Damasi

Yahutuw bεε tun b'a tɔkɔ numan fɔ. ¹³ O nana ne yɔkɔ nini k'a ye k'i jɔ ne kεre fe k'a fɔ ne ye ko: 'Ne balimake Saul, i nɛw ka yeɛ.' O yɔkɔnin kelen ne nɛw yeɛɛla, ne ye Ananiyasi ye. ¹⁴ A ko: 'An benbaw ka Ala ye i nɛnatɔkɔ, walisa i ka a sago dɔn, ka Ala ka Tilennen ye, ka kuma dɔw mɛn o da la. ¹⁵ Katuguni i ye ko minnu ye ka u mɛn, i na ke a seere ye o kow la mɔkɔw bεε nɛ na. ¹⁶ Sisan i bε mun makɔkɔ tun? Wuli ka Matigi tɔkɔ wele ka batise ka i ka jurumuɔw ko ka bɔ i la.' ¹⁷ «Ne kɔsegin-nen kɔ Jerusalem, ka ne to Ala delili la Alabatosoba kɔkɔ, ne ye jiralifen dɔ ye. ¹⁸ Ne ye Matigi ye, a ko: 'I teliya ka bɔ Jerusalem jooɔa, k'a masɔkɔ i bε seereya min bɔ ne ko la, u tena sɔn o ma.' ¹⁹ Ne y'a jaabi ko: 'Matigi u yerεw b'a dɔn ko ne donna Alabatosow kɔkɔ ka i dannabaaw mine walisa u ka bila kaso la ka u gosi. ²⁰ U ye i seere Etieni faga tuma min na, ne yerε tun bε yen. Ne sɔkɔna u ka ketaw ma, ne ye a fagabaaw ka dulɔkiw kɔkɔsi.' ²¹ O tuma la Matigi y'a fɔ ne ye ko: 'Taa, katuguni ne na i ci ka taa yɔkɔ jan siya werεw ma.' » ²² Jama ye Paul ka kuma lamɛn fo ka se o kuma ma. O tuma la u pɛrɛnna k'a fɔ ko: «A' ye nin cε bɔ yen, a ka faga, a nɛnama man kan ka to.» ²³ U kulola ka u ka dulɔkiw bɔ u la ka u fili, ka buguri cε ka a seri san fe. ²⁴ Jaladuurtigi ye ci fɔ ko Paul ka ladon sɔkɔdasiw ka kube kɔkɔ, ka bugɔ ni gɛnɛ ye walisa kun min y'a to jama bε kulo a kɔfe, a ka o dɔn. ²⁵ U tun b'a la ka Paul siri bugɔli kama tuma min na, jalasabatigi dɔ tun bε yen, Paul y'a fɔ o ye ko: «A dagalen bε ka Romɛka hɔkɔn bugɔ k'a sɔkɔ kiri ma tige a kan wa?» ²⁶ Jalasabatigi ye o kuma mɛn tuma na, a taara o fɔ jaladuurtigi ye ko: «I bɛna mun kε ten? Nin cε ye Romɛka hɔkɔn ye dε.» ²⁷ Jaladuurtigi taara Paul yɔkɔ k'a nininka ko: «A fɔ ne ye, i ye Romɛka hɔkɔn ye wa?» Paul y'a jaabi ko: «ɔkɔ.» ²⁸ Jaladuurtigi ko: «Ne ye o hɔkɔnya sɔkɔ ni wari caman ye.» Paul ko: «Ne kɔni y'a sɔkɔ bange fe.» ²⁹ O yɔkɔnin kelen, minnu tun bɛna Paul bugɔ, olu ye u mabɔ a la. Jaladuurtigi y'a dɔn ko Paul ye Romɛka hɔkɔn ye tuma min na, a siranna, katuguni a tun y'a siri. ³⁰ Yahutuw tun bε Paul sendon kun min na, jaladuurtigi tun b'a fe ka o dɔn k'a jɛya. O de kosɔn o dugusaje, a ye Paul foni ka ci fɔ ko sarakalasebaaw kuntigiw ni kiritige jamakulu bεε ka tɔkɔn lajɛ. O kɔ, a taara ni Paul ye k'a jɔ u nɛ kɔkɔ.

23 Paul ye a nɛ jɔ kiritige jamakulu la k'a fɔ ko: «Balimaw, ne dusu ma ne jalaki ne ka keta si la Ala nɛ kɔkɔ fo ka na se bi ma.» ² Sarakalasebaaw kuntigi Ananiyasi y'a fɔ a kerefe mɔkɔw ye ko u ka Paul gosi a da la. ³ O tuma la Paul y'a fɔ a ye ko: «Ala na i gosi, e min bɔlen bε kogo kɔkanna jɛyalen fe. I sigilen bε yan ka kiri tige ne kan ka keɛnɛ ni sariya ye, nka i b'a fɔ ko ne ka gosi, o ye sariya tiɛni de ye.» ⁴ A kerefe mɔkɔw ko: «I bε Ala ka sarakalasebaaw kuntigi dɔkɔya dε!» ⁵ Paul y'a jaabi ko: «Balimaw, ne tun m'a dɔn ko sarakalasebaaw kuntigi don. Tiɛnɛ don, a seɛbennen bε

Kitabu la ko: 'I kana kuma jugu fɔ i ka mɔkɔw kuntigi ma.' » ⁶ Paul tun b'a dɔn ko kiritige jamakulu tila kelen tun ye Saduseenw ye, ko a tɔw ye Farisienw ye. O la, a pɛrɛnna u cema ko: «Balimaw, ne bangebaaw tun ye Farisienw ye, ne fana ye Farisien ye. An jigi b'a kan ko suw bε kunun, o jigi de ye ne don nin kiri la.» ⁷ A ye o kumaw fɔ tuma min na, sɔkɔli donna Saduseenw ni Farisienw cε fo jamakan tilara. (⁸ Saduseenw b'a fɔ ko suw tena kunun, ko meleke si tɛ yen, ko ni si tɛ yen, k'a sɔkɔ Farisienw dara o kow bεε la.) ⁹ A kera wɔkɔba ye. Farisienw ka sariya karamɔkɔ dɔw wulila ka kuma ta ni fariya ye ko: «An ma ko jugu si sɔkɔ nin cε la. A dɔkɔ ni wala meleke dɔ kumana a fe.» ¹⁰ Sɔkɔli bonyara kosebε, fo jaladuurtigi siranna ko Paul kana na farafara u fe. A ye sɔkɔdasiw bila ka jigin ka taa Paul bɔsi u bolo ka taa n'a ye sɔkɔdasiw ka kube kɔkɔ. ¹¹ O don su fe Matigi y'i jira Paul la k'a fɔ a ye ko: «I ja gɛɛya, i ye ne seereya ke Jerusalem cogo min na, wajibi don i ka o tɔkɔn seereya ke Romɛ fana.» ¹² O dugusaje sɔkɔma, Yahutu dɔw ye jε siri ka u kali ka u yerεw danga ko u tena dumuni ke wala ka minni ke sani u ka Paul faga. ¹³ O jε siribaaw tun ka ca ni mɔkɔ binaani ye. ¹⁴ U taara sarakalasebaaw kuntigiw ni cεkɔkɔbaw segere k'a fɔ olu ye ko: «An ye an kali ka an yerεw danga ko an tena dumuni ke sani an ka Paul faga. ¹⁵ Aw kɔni, ani kiritige jamakulu bεε k'a fɔ jaladuurtigi ye ko a ka na ni Paul ye aw yɔkɔ, i n'a fɔ aw b'a fe ka a ka kɔnɛw dɔn ka a jɛya. An kɔni labennen bε ka a faga sani a ka se aw ma.» ¹⁶ Nka Paul balimamusu denke ye u ka jε sirili ko mɛn. Ale taara sɔkɔdasiw ka kube la ka o ko fɔ Paul ye. ¹⁷ Paul ye jalasabatigi dɔ wele k'a fɔ o ye ko: «Taa ni nin kamalen ye jaladuurtigi yɔkɔ, katuguni kuma dɔ b'a fe ka fɔ o ye.» ¹⁸ Jalasabatigi taara ni o kamalen ye jaladuurtigi yɔkɔ, a ko: «Kasolamɔkɔ Paul ye ne wele ka ne deli ko ne ka na ni nin kamalen ye i yɔkɔ, ko kuma dɔ b'a fe ka fɔ i ye.» ¹⁹ Jaladuurtigi ye kamalen bolo mine ka taa n'a ye u dan na, k'a nininka ko: «I b'a fe ka mun fɔ ne ye?» ²⁰ A y'a jaabi ko: «Yahutuw kanbenna ko u bε Paul nini i fe ka taa kiritige jamakulu nɛ kɔkɔ sini, ka a ke i n'a fɔ u b'a fe ka a ka kɔnɛ dɔn k'a jɛya. ²¹ Nka i kana sɔn, katuguni minnu bɛna u dogo k'a faga, olu ka ca ni mɔkɔ binaani ye. U ye u kali ka u yerεw danga, ko u tɛna dumuni ke wala ka minni ke sani u ka Paul faga. U labennen bε sisan, u tɛ foyi makɔkɔ fo i ka jaabili.» ²² Jaladuurtigi y'a fɔ o kamalen ye ko: «I kana fɔ mɔkɔ si ye ko i ye o ko fɔ ne ye.» O kɔ, a y'a bila ka taa. ²³ O tuma la jaladuurtigi ye jalasabatigi fila wele k'a fɔ u ye ko: «A' ye sɔkɔdasi kemeɛ fila ni so kan yelenbaa biwoloɛula ani taamatigi kemeɛ fila lajɛ ka u laben ka taa Sesare. Aw ka taa surɔfana dun waati tɛmennen kɔ. ²⁴ Aw ka sow laben, walisa Paul fana ka yelen dɔ kan ka taa se gɔferɛnɛ Feliksi yɔkɔ herɛ la.» ²⁵ A ye nin kuma seben ka ci u fe: ²⁶ «Klode Lisiyas bε nin seben ci gɔferɛnɛ Feliksi ma. I ni herɛ. ²⁷ Yahutuw ye nin cε

mine, u tun be pini ka a faga. Ne ni sɔɔɔdasiw taara a mine u la, sabu ne y'a men ko Romeka hɔɔɔn don.

²⁸ Yahutuw tun be nin ce sendon ko min na, ne tun b'a fe ka o dɔn. Ne taara n'a ye u ka kiritigɛ jamakulu ne kɔɔɔ. ²⁹ Ne y'a sɔɔɔ ko u y'a sendon u yerew ka sariya kow la, nka a ma foyi ke min ka kan ni saya wala kaso ye. ³⁰ A fɔra ne ye tuma min na ko u dɔw ye je siri a kama, o yɔɔɔnin kelen ne y'a ci i ma k'a fɔ a sendonbaaw ye ko u ka taa a sendon i yere ne kɔɔɔ. K'an ben.»

³¹ Sɔɔɔdasiw taara ni Paul ye su fe fo Antipatris, i ko a fɔra u ye cogo min na. ³² O dugusaje, u ye sotigiw bila ka taa ni Paul ye, u yerew kɔseginna u ka kube la.

³³ Sotigiw selen Sesare, u ye o seben di gɔferenere ma ka Paul jira a la. ³⁴ Gɔferenere ye o seben kalan minke, a ye Paul nininka ko a bɔra jamana jumen la? A y'a men tuma min na ko a bɔra Silisi, ³⁵ a y'a fɔ a ye ko: «Ni i sendonbaaw sera yan tuma min na, ne na i ka ko nenabɔ.» A y'a fɔ ko u ka Paul mara Herode ka kube kɔɔɔ.

24 Tile duuru temennen kɔ, sarakalasebaaw kuntigi Ananiyasi sera Sesare, a ni cekɔɔɔba dɔw ani kuma dɔnna dɔ, o tɔɔ ko Teritule. U ye Paul sendon gɔferenere ne kɔɔɔ. ² Paul welelen ka na, Teritule y'a sendonni kuma damine tan ko: «Gɔferenere Feliksi, an be hereba min na, o be bɔ e de la. I ka ko nenabɔli ye ko puman caman ke nin siya ye. ³ O diyara an bee ye. An be barika da i ye o kow la tuma bee, yɔɔɔ bee. ⁴ Nka walisa ne kana i segen, ne b'i deli i ka pumaya kosɔɔ, i ka an lamɛn dɔɔɔnin. ⁵ An y'a sɔɔɔ ko nin ce be an kɔɔɔ i n'a fɔ jɛɛbana be an cema. A be Yahutuw bee lamuruti diɛ yɔɔɔ bee la. Nazaretikaw ka je kuntigi don. ⁶ A tun b'a fe ka Alabatosoba kɔɔɔ fana. O tuma la an y'a mine. [An tun b'a fe ka kiri tige a kan ka keɛɛ ni an ka sariya ye. ⁷ Nka jaladuurutigi Lisiyas nana k'a bɔsi ka bɔ an bolo ni fanga ye. ⁸ O kɔ, Lisiyas y'a fɔ a sendonbaaw ye ko u ka na i ne kɔɔɔ.] Ni i be nin ce segesege, an be a sendon ko minnu na, i na o kow dɔn tiɛ ye.»

⁹ Yahutuw sɔɔɔna a sendonni kow ma, ko o kow bee kera ten. ¹⁰ Gɔferenere ye kuma di Paul ma. Paul ye kuma ta, a ko: «Ne y'a dɔn ko i ye nin siya ka kiritigɛla ye kabini san caman. O de kosɔɔ ne jigi sigilen be ne yere lafasa i ne kɔɔɔ. ¹¹ I yere be se k'a segesege k'a dɔn ko ne seli ma temen tile tan ni fila kan Jerusalem ka Ala bato. ¹² U ma ne sɔɔɔ sɔɔɔli la mɔɔɔ si fe, wala jama lamurutili la Alabatosoba kɔɔɔ, wala Alabatoso dɔw, wala dugu kɔɔɔ. ¹³ U be ne sendon ko minnu na sisan, u te se ka olu fɔ k'a jeya. ¹⁴ O bee n'a ta, ne be jɔ nin de la i ne kɔɔɔ, ko u b'a fɔ ko sira min te tiɛ ye, ne be baara ke an benbaw ka Ala ye ka keɛɛ ni o sira ye. Ko minnu sebenna sariya ni kiraw ka kitabuw la, ne dara olu bee la. ¹⁵ Ne jigi dalen be Ala kan, i ko u fana jigi b'a kan cogo min na, ko mɔɔɔ bee suw na kunun, mɔɔɔ tilennenw ni mɔɔɔ tilenbaliw bee. ¹⁶ O de y'a to ne be ne jija tuma bee ko ne dusukun jalakibali ka sɔɔɔ Ala ni mɔɔɔ bee ne kɔɔɔ. ¹⁷ «San dama dɔ temenna. Sisan ne nana ni

demɛni wari ye ka di ne ka siya mɔɔɔ ma, ani ka Ala bato. ¹⁸ U ye ne saniyalen sɔɔɔ Alabatosoba kɔɔɔ o keli la, jama tun te yen, wɔɔɔ ma wuli. ¹⁹ Nka Asi Yahutu dɔw tun be yen, olu tun ka kan ka ke i ne kɔɔɔ yan ka ne sendon, ni a y'a sɔɔɔ u ye ko jugu ye ne la. ²⁰ Walima minnu be yan, u be ne jalaki kun min na, u ka o fɔ, ni a ma ke nin ko kelen ye, ka ne to kiritigɛ jamakulu ne kɔɔɔ, ne perenna u cema ko: `Ne dara suw kununli ko la, o de y'a to ne be kiri la aw ne kɔɔɔ bi.' » ²² Feliksi ye o sira ko dɔn kosebe, a ye u labila fo waati wɛɛ, a ko: «Jaladuurutigi Lisiyas mana na, ne na aw ka ko nenabɔ.» ²³ A y'a fɔ jalasabatigi ye ko a ka Paul bila kaso la ka a kɔɔsi, nka a kana a degun, a k'a to Paul teriw ka na a mago ne. ²⁴ Tile dama temennen kɔ, Feliksi ni a muso Drusiye nana, o muso tun ye Yahutu ye. Feliksi ye ci bila ka taa Paul wele ka na. Paul ye kuma minnu fɔ Yesu Krisita dannaya ko la, a ye olu lamɛn. ²⁵ Paul tun be kuma tilennenya ni yere mineli ni kiri nata ko la tuma min na, Feliksi siranna haali, a ko: «I be se ka taa sisan. Ni ne ye waati wɛɛ sɔɔɔ, ne na i wele tun.» ²⁶ A jigi tun b'a kan fana ko Paul na wari dɔ di a ma. O de y'a to a y'a wele ko caman ka na ka baro ke a fe. ²⁷ San fila temennen kɔ, Pɔrsius Fesitus sigira Feliksi kɔ na. Feliksi tun b'a fe ka Yahutuw diyapeko ke, a ye Paul to kaso la.

25 Fesitus selen o jamana la, o tile sabanan, a bɔra Sesare ka taa Jerusalem. ² Sarakalasebaaw kuntigiw ni Yahutuw ka faama dɔw ye Paul sendon a ne kɔɔɔ. ³ U ye Fesitus deli ko a ka Paul lana Jerusalem. U tun ye je siri ko u b'a faga sira la. ⁴ Fesitus y'u jaabi ko Paul be kaso la Sesare, ko ale bɛna kɔsegin yen sɔɔɔni. ⁵ A ko: «Aw ka ne mɔɔɔ dɔw ka taa ne fe yen. Ni o ce ye ko jugu ke, u ka a sendon.» ⁶ Fesitus ma temen tile segin wala tan kan u fe yen, o kɔ, a kɔseginna ka taa Sesare. O dugusaje a y'i sigi kiritigɛ yɔɔɔ la ka ci bila ko Paul ka na. ⁷ Paul selen kɔ, Yahutu minnu nana ka bɔ Jerusalem, olu ye Paul lamini ka a sendon ni kuma jugu caman ye, nka u ma se ka o si jeya. ⁸ Paul kumana a yere ko la, a ko: «Ne ma ko jugu si ke Yahutuw ka sariya kama, wala Alabatosoba kama, wala Rome masake kama.» ⁹ Nka Fesitus tun b'a fe ka Yahutuw diyapeko ke, a y'a fɔ Paul ye ko: «I be sɔɔ ka taa Jerusalem, walisa i ka kiri ka tige ne ne kɔɔɔ yen nin ko la wa?» ¹⁰ Paul y'a jaabi ko: «Ne be taa Rome masake ka kiri yɔɔɔ la, ne ka kiri ka kan ka nenabɔ yɔɔɔ min na. Ne ma ko jugu si ke Yahutuw la, i yere b'o dɔn k'a jeya. ¹¹ Ni ne jalaki don, ni ne ye ko jugu ke min ka kan ni saya ye, ne te ban fagali ma. Nka ni u ka sendonni ko si te tiɛ ye, mɔɔɔ si te se ka ne don u bolo. Ne be ne ka kɔɛ to Rome masake bolo.» ¹² Fesitus kumana a kɔɔ sigibaaw fe, o kɔ, a ko: «I ye i ka kɔɛ to Rome masake bolo, i na taa Rome masake ne kɔɔɔ.» ¹³ Tile dama o kɔ, masake Agripa ni Berenise sera Sesare ka Fesitus fo. ¹⁴ U ye tile dama dɔ ke yen minke, Fesitus ye Paul ko fɔ

Julius bolo, o tun ye Rome masake ka sɔɔɔdasikulu kuntigi ye. ² Kurun dɔ tun bɛna bɔ Adramite ka taa Asi dankanw la. An donna o kɔɔ ka taa. Masedwaneka dɔ taara an fɛ, o tɔɔ ko Arisitarke, Tesalonike dugu mɔɔ dɔ don. ³ O dugusaje an sera Sidɔn. Julius ye ko numan ke Paul ye, a sɔɔna Paul ka taa a teriw fɛ walisa olu ka a mago nɛ. ⁴ An bɔlen kɔ yen, an taara Sipre gun kere fɛ, katuguni fiɛ tun bɛ an kunben. ⁵ An ye kɔɔɔji cɛtigi ka temen Silisi ni Panfili kere fɛ ka se Mira, Lisi jamana la. ⁶ Jalasabatigi ye kurun dɔ sɔɔ yen, o tun bɔra Aleksandri, a tun bɛ taa Itali. A ye an ladon o kɔɔ. ⁷ An taamana ji kan nemɛnemɛ tile caman kɔɔ, an seli geleyara Kinide dugu da fɛ. Fiɛ ye an bali ka taa nɛ o fan fɛ tuma min na, an taara Salmone ka Krete gun to an ni fiɛ cɛ. ⁸ Krete gun kere fɛ temenni geleyara an ma. An sera yɔɔ dɔ la, o tɔɔ ko Dankan Numanw, olu ni Lase dugu cɛ man jan. ⁹ Waati caman tun temenna, ji kan taama kera farati ye, katuguni Sundon seli tun temenna ka ban. O de y'a to Paul ye u lasɔmi, ¹⁰ a ko: «Cɛmɔɔɔ, ne nɛ b'a la ko nin taama na ke farati ye, kurun ni a doni dɔɔ tɛ, nka an niw fana bɛ se ka tunun.» ¹¹ Nka jalasabatigi dara kurun ko nɛnabɔla ni kuruntigi ka kuma la ka temen Paul ta kan. ¹² Yen kurun dankan man ni fonɛnɛ tuma la, u caman ko u ka bɔ yen ka u jija ka se Fenikis, ka fonɛnɛ ke yen. O ye Krete dankan dɔ ye, a sinnen bɛ worodugu ni tilebin seleke ani saheli ni tilebin seleke ma. ¹³ Fiɛ dɔɔnin cira ka bɔ worodugu fan fɛ tuma min na, u tun bɛ miiri ko u ye min latige, ko o na se ka ke. U ye banamini ta ka temen Krete kere fɛ. ¹⁴ Nka sɔɔni fiɛba cira ka bɔ gun fan fɛ, o fiɛ tɔɔ ko Urakilon. ¹⁵ O ye kurun sama. An ma se k'an bɔ a bolo. O ye an bali ka taa nɛ, fo an ye an yerɛw bila fiɛ bolo. ¹⁶ An temenna gun misen dɔ kɔɔ, o tɔɔ ko Kloda. An ye kurun misen bila kurunba kɔɔ, o bilali geleyara. ¹⁷ U ye o ladon kurunba kɔɔ, o kɔ, u ye kurun cɛmance siri ni jurukisɛw ye walisa a kana ci. U tun bɛ siran ko kurun na yɛlen Sirtɛ cencenma yɔɔ kan tuma min na, u ye kurun fini lajigin ka u yerɛw bila fiɛ bolo. ¹⁸ K'a sɔɔ fiɛba tun bɛ an kɔɔ kosebɛ, o dugusaje u ye kurun kɔɔ doni dɔw fili kɔɔɔji la. ¹⁹ Tile sabanan don, u yerɛw bolow ye kurun kɔɔ minɛnw ta ka u fili. ²⁰ Tile dama dɔ kera, tile ma bɔ, dolow fana ma bɔ, fiɛ sebɛkɔɔ cira kosebɛ, fo an jigi tun tigera ko an tena se ka kisi. ²¹ An menna an ma dumuni ke. O tuma la Paul wulila k'i jɔ u cɛma k'a fɔ u ye ko: «Cɛmɔɔɔ, ne tun ye lasɔmili kuma min fɔ k'an to Krete, aw tun ka kan ka o lamɛn. An tun tena bɔ yen, nin kɔɔ ni nin tijeni ko tun tena an sɔɔ. ²² Nka sisan ne bɛ aw laadi. Aw ka aw ja geleya, katuguni aw si tena tunun, fɔ kurun dɔɔ. ²³ Ne ye min ta ye, ani ne bɛ baara ke min ye, Ala kɔni, o ka melekɛ dɔ y'i jira ne la surɔ. ²⁴ A y'a fɔ ne ye ko: `Paul, i kana siran.` Ko wajibi don ne ka jɔ Rome masake nɛ kɔɔ. Ko Ala ye ne taamanɔɔɔnw bɛ di ne ma. ²⁵ O de y'a to cɛw, a' ye aw ja geleya, k'a

masɔɔ ne dara Ala ka kuma la ko a ye min fɔ, o na ke. ²⁶ Nka wajibi don an ka fili gun dɔ kan.» ²⁷ An su tan ni naaninan la, k'an to fiɛ bolo taa ka segin la Adriyatike kɔɔɔji kan, dugutila fɛ, kurun kɔɔ baarakelaw tun bɛ miiri ko an surunyara gele dɔ la. ²⁸ U ye ji suma, u y'a sɔɔ ko o yɔɔ dunya tun ye metere bisaba ni woloɛula ye. U taara nɛ dɔɔnin k'a suma ko kura, u y'a sɔɔ ko o yɔɔ dunya tun ye metere mugan ni segin ye. ²⁹ U siran na ko an ka kurun kana gosi kabakurun dɔw la, u ye kurun kɔfɛla banamini naani bila ji la. U kɔɔɔɔɔ tun bɛ dugu jeli la. ³⁰ Kurun kɔɔ baarakelaw tun b'a fɛ ka boli, u ye kurun misen lajigin i n'a fɔ u bɛ taa kurun nɛfɛla banaminiw bila. ³¹ Nka Paul y'a fɔ jalasabatigi ni sɔɔɔasiw ye ko: «Ni nin cɛw ma to kurun kɔɔ, aw tɛ se ka kisi.» ³² O tuma la, sɔɔɔasiw ye kurun misen juruw tige ka a bila. ³³ Ka mɔɔɔ to dugujɛ makɔɔni la, Paul ye u bɛɛ deli ko u ka dumuni ke. A ko: «Bi ye aw tile tan ni naani ye, aw bɛ kɔɔsili la, aw ma dumuni ke. ³⁴ O de kɔɔɔ ne bɛ aw deli ko aw ka dumuni ke, katuguni aw mago b'a la walisa aw ka kisi. Hali aw si kunsigi kelen tena tunun.» ³⁵ O kuma fɔlen kɔ, Paul ye nbuuru dɔ ta ka barika da Ala ye u bɛɛ nɛ na, o kɔ, a y'a karikari ka dumuni damine. ³⁶ O tuma la, u bɛɛ ja geleyara, u fana ye dumuni ke. ³⁷ An mɔɔ kɛmɛ fila ni biwoloɛula ni kɔɔ de tun bɛ o kurun kɔɔ. ³⁸ U falɛn dumuni la, u ye alikama fili ji la walisa kurun ka fiɛya. ³⁹ Dugu jɛlen, kurun kɔɔ mɔɔɔ ma o yɔɔ dɔɔ, nka u ye ji bolo fara yɔɔ ye, cencen bɛ a da la. U ko u na kurun ladon o yɔɔ la, ni o bɛ se ka ke. ⁴⁰ U ye banaminiw la juruw foni ka u to ji la. U ye lɛmu siri juruw fana foni. O kɔ, u ye kurun nɛfɛla fini walaɛalan fiɛ la ka sin cencen ma ka taa. ⁴¹ Nka u sera jikuruw kɔɔkunben yɔɔ la ka balan yen cencen na. Kurun nɛfɛla coronna fo a ma se ka lamaga, k'a sɔɔ a kɔfɛla tun bɛ karikari jikuruw barika fɛ. ⁴² Sɔɔɔasiw tun b'a fɛ ka kaso-lamɔɔɔ bɛɛ faga walisa u kana nɔnni ke ka boli. ⁴³ Nka jalasabatigi tun b'a fɛ ka Paul kisi, a ye u bali ka o ke. A ko minnu bɛ se nɔnni la, olu ka u bin ji kan kɔɔ ka nɔnni ke ka taa gele kan. ⁴⁴ U tɔw ka yɛlen kurun jiri fɛrenw wala kurun karilen kunkurunw kan ka taa. O cogo la u bɛɛ kenema sera gele kan hɛɛ la.

28 An kisilen kɔ, an y'a sɔɔ o gun tɔɔ ko Malte.

² Yen mɔɔɔ ye ko numan min ke an ye, o bɔɔɔnkɔ sɔɔ man di. U ye tasumaba mana ka an bɛɛ wele ka na o kɔɔ, katuguni sanji tun nana ka nɛnɛba ke. ³ Paul taara dɔɔ dɔ cɛ ko a b'a bila tasuma la, fɔnfɔnnin bɔra o la funteni kɔɔ ka Paul cin ka balan a bolo la. ⁴ O gun mɔɔɔ ye sa dulonnen ye Paul bolo la minke, u y'a fɔ kɔɔ ye ko: «Nin cɛ ye mɔɔɔfagala ye, siga t'a la, hali k'a sɔɔ a kisira ka bɔ kɔɔɔji la. Tijɛ ma sɔn a ka balo.» ⁵ Nka Paul ye a bolo seri, o sa binna tasuma la, foyi ma ke Paul la. ⁶ O mɔɔɔ tun b'a file yala ni Paul na funun wala ka bin ka sa o yɔɔɔnin kelen. U y'a ye ko a menna, foyi ma ke a la, u ka miiriliw yɛlɛ-

mana, u y'a fɔ ko batofen dɔ don. ⁷ O gun na mɔɔɔba min tɔɔɔ ko Publius, o ka forow tun ka surun yen na. A ye an minɛ i ko a teriw. A ye an lajigin a ka so tile saba kɔɔɔ. ⁸ An y'a sɔɔɔ Publius fa dalen tun bɛ farigan ni tɔɔɔtɔɔɔnin bolo. Paul donna o yɔɔɔ ka Ala deli k'i bolow da a kan, a kɛɛyara. ⁹ O kɛɛn kɔ, o gun na banabaatɔ tɔw fana nana, u kɛɛyara. ¹⁰ Olu fana ye an bonya kosebɛ. An taa tuma selen, an mago tun bɛ fɛn o fɛn na, u ye o bɛɛ di an ma. ¹¹ Kalo saba tɛmɛnnen kɔ, an donna Alekisandri kurun dɔ kɔɔɔ ka taa, o taa-mashyɛn tun ye Filaninw ye, o tun ye fonɛnɛ kɛ yen. ¹² An selen Sirakuse, an ye tile saba kɛ yen. ¹³ An bɔɔɔn kɔ yen, an munumununa ka se Rejio. O dugusajɛ fiɛ cira ka bɔ worodugu yanfan fɛ, an sera Puzole tile fila kɔɔɔ. ¹⁴ An ye balima dɔw ye yen, u ye an deli ko an ka dɔɔɔkɔn kɛ u fɛ yen. O cogo la an taara Romɛ. ¹⁵ Romɛ balimaw ye an kibarun mɛn ka na an kunbɛn Apius Forum la ani Dunanjiginso Saba la. Paul ye u ye tuma min na, a ye barika da Ala ye ka a ja geɛɛya. ¹⁶ An selen Romɛ, u sɔɔɔna Paul ka to a dan na, ani sɔɔɔdasi kɛɛn min tun b'a kɔɔɔsi. ¹⁷ Tile saba tɛmɛnnen kɔ, Paul ye Romɛ Yahutu mɔɔɔɔbaw wele ka na a yɔɔɔ. U ye u la-je tuma min na, a y'a fɔ u ye ko: «Balimaw, ne ma ko jugu si kɛ an siya la, ne ma an bɛnbaw ka laadaw fana tiɛ, hali o, ne minɛna Jerusalem ka don Romɛkaw bolo. ¹⁸ Olu ye ne pininka minɛ, u tun b'a fɛ ka ne bila, sabu u ma foyi sɔɔɔ ne la min b'a to ne ka kan ka faga. ¹⁹ Nka Yahutu ma sɔɔn o ma, o de y'a to a tun kɛra wajibi ye ne ka ne ka kɔɔɔ to Romɛ masakɛ bolo, o tɛ ko ne b'a fɛ ka ne siya sendon mɛnɛ. ²⁰ O de kɔɔɔn ne ye

aw wele ka na ne yɔɔɔ walisa ne ka aw ye ka kuma aw fɛ, katuguni Israel jigi bɛ min kan, ne sirilen bɛ ni nin jɔɔɔkɔ ye o kɔɔɔn.» ²¹ U y'a fɔ a ye ko: «An ma seben si sɔɔɔ ka bɔ Jude jamana la i ko la. Balima si fana ma bɔ yen ka kibarun jugu si fɔ i ko la yan. ²² Nka an b'a fɛ ka i ka miirili dɔn nin jɛ ko la, katuguni an y'a dɔn ko sɔɔɔli bɛ kɛ a la yɔɔɔ bɛɛ.» ²³ U ni Paul ye don dɔ sigi. O don na mɔɔɔ caman nana a yɔɔɔ la. Paul ye kunnafoni di u ma kabini sɔɔɔma fo wula fɛ. A ye Ala ka masaya ko fɔ u ye. A tun bɛ Yesu ko fɔ u ye k'a jɛya ka bɔ Musa ka sariya ni kiraw ka kitabuw la. ²⁴ Dɔw sɔɔɔna Paul ka kuma ma, nka dɔw ma sɔɔn ka da a la. ²⁵ U ka kuma ma bɛn tɔɔɔn ma minɛ, u tun bɛ daminɛ ka taa. Sani u ka taa, Paul ye nin kuma fɔ u ye ko: «Ni Senu ye min fɔ aw bɛnbaw ye kira Esayi da la, o ye tiɛ ye ko: ²⁶ `Taa k'a fɔ nin siya ye ko: Aw tulow majɔɔn na mɛnni kɛ, nka aw tɛna faamuli kɛ. Aw nɛw jɔɔn na fileli kɛ, nka aw tɛna yeli kɛ. ²⁷ K'a masɔɔɔ nin mɔɔɔw hakili goyara. U ye u tulow tugu, u ye u nɛw tugu, walisa u nɛw kana na yeli kɛ, u tulow kana na mɛnni kɛ, u hakili kana na faamuli kɛ, u kana na u yeɛma ne fan fɛ, walisa ne ka u kɛɛya.» ²⁸ Aw k'a dɔn ko Ala ka kisili cira siya wɛrɛw ma, olu kɔni na o lamɛn.» [²⁹ Paul ye o kuma fɔ tuma min na, Yahutu taatɔ tun bɛ tɔɔɔn sɔɔɔ kosebɛ.] ³⁰ Paul ye san fila dafalen kɛ a yeɛ ka so luwanselen kɔɔɔ. Mɔɔɔ o mɔɔɔ taara bɔ a ye, a ye olu bɛɛ ladon. ³¹ A tun bɛ waajuli kɛ Ala ka masaya ko la, ka mɔɔɔw kalan Matigi Yesu Krisita ko la ni ja geɛɛya ye, mɔɔɔ si ma a bali.

ROMEKAW

1 Ne Paul min ye Krisita Yesu ka jɔn ye, Ala ye ne jɛnatɔmɔ ka ne wele ka ke a ka ciden ye, ka a ka Kibaru Duman fɔ. 2 Ala tun ye o Kibaru Duman ko fɔ ka kɔkɔ Kitabu Senumaw kɔkɔ a ka kiraw da la. 3 O Kibaru Duman bɛ a Denke ko fɔ, o min kɛra Dawuda bɔnsɔn ye farisogo ta fan fɛ. 4 A kununli ka bɔ suw cɛma, o y'a jira ko Ala Denke don ka keɲɛ ni senuya Ni ye, ko sebaayaba b'a fɛ, Yesu Krisita an Matigi. 5 Ne ye nɛɛma ni cidenya sɔkɔ ale fɛ, walisa mɔkɔw ka dannaya ke ka a kan minɛ siyaw bɛɛ cɛma a tɔkɔ kosɔn. 6 Aw minnu welelen bɛ Yesu Krisita fɛ ka ke a taw ye, aw fana ye olu dɔw ye. 7 Ala ka kanulen minnu bɛɛ bɛ Romɛ, Ala ye aw minnu wele ka ke a ka mɔkɔw senumaw ye, ne bɛ nin seben ci aw ma. An Fa Ala ni an Matigi Yesu Krisita ka nɛɛma ni dususuma di aw ma. 8 Fɔkɔfɔkɔ ne bɛ barika da ne ka Ala ye Yesu Krisita barika la aw bɛɛ kosɔn, katuguni aw ka dannaya kibaru fɔra dijɛ fan bɛɛ la. 9 Ne bɛ baara ke Ala ye ni ne dusu bɛɛ ye a Denke Kibaru Duman ko la. Ala ye ne seere ye ko ne bɛ aw tɔkɔ fɔ ne ka Ala delili la tuma bɛɛ, ne tɛ o dabila. 10 Ne bɛ to ka Ala deli ko ni a sago don, sisan ne ka waati sɔkɔ ka taa bɔ aw ye. 11 Ne b'a fɛ kosebɛ ka aw ye, walisa ne ka Ni Senu ka nilifɛn dɔ lase aw ma, walisa aw ka sabati, 12 o kɔkɔ, an ka kɔkɔn jija dannaya la, aw ka dannaya ni ne ta. 13 Ne b'a fɛ aw k'a dɔn, balimaw, ko ne tun y'a latige ko caman ka taa aw yɔkɔ, walisa ne ka ne ka baara kɔ dɔ sɔkɔ aw cɛma fana, i ko ne y'a sɔkɔ siya wɛrɛw cɛma cogo min na, nka halisa ne ma se ka taa. 14 Mɔkɔw bɛɛ ka juru bɛ ne la, Grekiw ni siya tɔw, mɔkɔw kalannenw ani mɔkɔw kalanbaliw. 15 O de kosɔn ne b'a fɛ kosebɛ ka Kibaru Duman fɔ aw fana ye, aw minnu sigilen bɛ Romɛ. 16 Kibaru Duman maloya tɛ ne la fewu, k'a masɔkɔ o ye Ala ka sebaaya ye ka dannabaaw bɛɛ kisi, Yahutu w fɔkɔ, o kɔ, siya tɔw. 17 Kibaru Duman bɛ Ala ka tilennenya jira, a bɛ sɔkɔ dannaya fɛ kabini a damine fo a laban, i ko Kitabu y'a fɔ cogo min na ko: «Mɔkɔw tilennen na jɛnamaya dannaya de barika la.» 18 Ala ka diminya y'i jira ka bɔ sankolo la mɔkɔw ka Ala jɛsiranbaliya ni u ka tilenbaliya kow bɛɛ kama, olu minnu bɛ tijɛ bali ni u ka tilenbaliya kow ye. 19 Katuguni min bɛ se ka faamu Ala ko la, o jɛlen don u cɛma, Ala yɛrɛ y'a jira u la. 20 Kabini dijɛ da tuma, Ala ka ko yebaliw bɛ ye ka lasaa, o kɔkɔ, a ka sebaaya banbali ni a ka Alaya. Olu bɛ faamu a ka fɛn danenw fɛ. O de kosɔn jɔsɔkɔw sababu tɛ mɔkɔw fɛ. 21 Hali ni u ye Ala

dɔn, u ma a bonya i ko Ala, u ma barika da a ye fana. Nka u miiriliw kera fu ye, dibi donna u dusukun hakilitanw na. 22 U ye u yɛrɛw jate hakilitigiw ye, nka u kɛra nalonmaw ye. 23 Ala min tɛ sa, u ye o kɔkɔ falen mɔkɔw sataw ni kɔkɔw ni sen naanima fɛnw ani fɛn fofotaw jaw la. 24 O de kosɔn Ala ye u to ko mɔkɔw kɛli la ka keɲɛ ni u dusukun negew ye, fo u ye tanga bɔ u yɛrɛw farikolow kan. 25 U ye Ala ka tijɛ falen nkalon na, ka danfɛnw bato ka baara ke olu ye, ka Dabaa Ala to yen, tanuli bɛ o min ye badaa-badaa. Amiina. 26 O de kosɔn Ala ye u to u farisogo nege tolilenw bolo. Ala ye cɛ ni muso ko min labɛn, u ka musow ye o yɛlɛma ka ko benbaliw ke. 27 O cogo la cɛw fana ye musow to yen, u cɛrɔkɔw nege ganna u la. Cɛw ye malobaliya ko ke u cɛrɔkɔw la ka u ka juguya sara sɔkɔ u yɛrɛw farikolow la. 28 U ma sɔn ka Ala dɔnniya to u kɔkɔ, o de kosɔn Ala ye u to u hakili fililenw bolo, walisa u ka ko benbaliw ke. 29 U dusuw falen bɛ tilenbaliya sifa bɛɛ ni kɔkɔna juguya ni wasabaliya ni jɛngoya la. U falen bɛ keleya ni mɔkɔw fagali ni keɛ ni nanbara ni sɔnkolonya ani naafigiya la. 30 Tɔkɔ tijɛbaaw, Ala juguw don. U tɛ malo, kuncɛbaaw ni yɛrɛ bonyabaaw don. Ko jugu kura dabɔbaaw, bangebɛa kan bilabaaw, 31 hakilitanw, kanntanw, mɔkɔw gɛlenw, hinentanw don. 32 Hali ni u bɛ Ala ka kiri ko dɔn k'a jɛya, ko o kow kebaaw ka kan ni saya ye, u tɛ dan o kow keli ma, nka o kow kebaaw fana ko ka di u ye.

2 O de y'a to, e mɔkɔw o mɔkɔw bɛ tɔw jalaki, jɔsɔkɔw sababu tɛ i fɛ. Tɔw jalakitɔ, i bɛ i yɛrɛ jalaki, katuguni e min bɛ tɔw jalaki, i yɛrɛ bɛ o kow ke. 2 An y'a dɔn ko minnu bɛ o kow ke, Ala bɛ kiri tige olu kan ka keɲɛ ni tijɛ ye. 3 E min bɛ o kow kebaaw jalaki, k'a sɔkɔ i yɛrɛ bɛ o kow ke, i bɛ miiri ko i na kisi Ala ka kiri ma wa? 4 I bɛ Ala ka jumaya ni a ka sabali ni a ka muɲuli dama dɔnbaliw mafɛɲɛya wa? I m'a dɔn ko Ala ka jumaya bɛ i sama ko i ka nimisa i ka jurumuw la wa? 5 I ka tulo geleya ni i dusu nimisabaliya fɛ, i bɛ diminya lajɛ i yɛrɛ ye kiri don jɛ, Ala bɛna a ka diminya ni a ka kiri tilennen jira don min na. 6 Ala na mɔkɔw bɛɛ kelen-kelen sara ka keɲɛ ni u ka keɛwalew ye. 7 Minnu bɛ to ka kɔkɔw ni bonya ni tolibaldiya jini ni ko juman keli ye, a na jɛnamaya banbali di olu ma. 8 Nka minnu bɛ sɔkɔw ke ka ban tijɛ la ka sɔn tilenbaliya ma, diminya ni dusu bɔ na olu sɔkɔ. 9 Tɔkɔw bɛni jɛgan belebeleba na bin ko-jugukɛlaw bɛɛ kelen-kelen kan, Yahutu w fɔkɔ, o kɔ, siya

dubadenya ko la. ⁷ A ko: «Minnu ka tilenbaliya kow ya-fara, ni u ka jurumu datugura, olu ye dubadenw ye. ⁸ Matigi te mɔɔ min ka jurumu jate a kun, o ye dubaden ye.» ⁹ O dubadenya ye bolokolenw dama ta ye wa, wala bolokobaliw fana sen b'a la? An y'a fo ko: «Ibrahima ka dannaya jatera a ye tilennnya ye.» ¹⁰ O kera tuma jumen? A bolokolen kɔ wa, wala sani a ka boloko? A ma ke a bolokolen kɔ, nka o kera sani a ka boloko. ¹¹ O bolokoli kera taamashyen ye Ibrahima ye, k'a jira ko Ala y'a jate tilennen ye a ka dannaya kosɔn, sani a ka boloko. O cogo la Ibrahima ye dannabaa bolokobaliw bee fa ye, walisa olu fana ka jate tilennenw ye. ¹² A ye bolokolenw fana fa ye, olu minnu ma dan bolokoli dama ma, nka u taamana dannaya sira kan i ko an fa Ibrahima, o min ye dannaya ke sani a ka boloko. ¹³ Ala ye layidu min ta Ibrahima ni a bɔnsɔn ye ko u na diɲe sɔɔ ciyen ye, o ma sɔɔ sariya sira taama barika la, fo tilennnya barika la, o min be sɔɔ dannaya fe. ¹⁴ Ni sariya sira taamabaaw tun be o ciyen sɔɔ, nafa tun tena ke dannaya la, layidu tun na ke fu ye. ¹⁵ Sariya be diminya lawuli. Sariya te yɔɔ min na, sariya tiɲeni fana te yen. ¹⁶ O de y'a to o ciyen tali be ke dannaya fe, walisa a ka ke nilifen ye min be ke Ibrahima bɔnsɔnw bee ta ye. Minnu be sariya sira taama, olu dama ta te, fo minnu be dannaya ke i ko Ibrahima. Ale ye an bee fa ye, ¹⁷ i ko a sebennen be cogo min na ko: «Ne ye i ke siya caman fa ye.» A ye an fa ye Ala ne sɔɔ, a dara o min na, ko Ala be suw lakunun, ko fen minnu ma ke fɔlɔ, a be kuma olu ko la i n'a fo u kera ka ban. ¹⁸ Jigida yɔɔ tun te ko min na, a ye dannaya ke k'i jigi da o kan. O la, a kera siya caman fa ye, i ko a fɔra ko: «I bɔnsɔn na caya ten.» ¹⁹ Ibrahima tun be miiri a yere farikolo ko la i n'a fo a sara, a ka san kemɛ sɔɔli kosɔn. A tun be miiri Saran ka bangekebaliya ko la fana, hali o, a jigi ma misenya. ²⁰ A ma sigasiga Ala ka layidu la dannabaliya fe, nka a ka dannaya barika bonyara, a ye Ala tanu. ²¹ Ibrahima tun y'a dɔn k'a jeya ko Ala ye layidu ta ko min na, ko Ala be se ka o ke. ²² O de y'a to a ka dannaya jatera a ye tilennnya ye. ²³ O kuma ma seben ale kelen kosɔn, ko a jatera a ye, ²⁴ nka a seben na an fana kosɔn, a na jate an ye tilennnya ye, katuguni min ye an Matigi Yesu lakunun ka bɔ suw cema, an dara o la. ²⁵ Ale donna kiri la fo ka sa an ka hakew kosɔn, a kununna an jo sɔɔli kosɔn.

5 Jo dira an ma dannaya barika la. O de kosɔn here donna an ni Ala ce an Matigi Yesu Krisita barika la. ² An be neema min na sisan, an donna o la dannaya fe ale de barika la. An be pagali Ala kɔkɔ kɔkɔ jigi la. ³ O dɔɔn te, nka an be pagali kɔkɔ kow la fana. An y'a dɔn ko kɔkɔ be muɲuli di mɔɔ ma. ⁴ Mɔɔ be se sɔɔ kɔkɔli la muɲuli fe. O se sɔɔli be mɔɔ jigi sigi. ⁵ Jigi te mɔɔ maloya fewu, katuguni Ala ye a ka kanuya jigin an dusukunw na ka caya a Ni Senu barika la, a ye o min di an ma. ⁶ Ka an barikantan to, Krisita sara Ala

nesiranbaliw ye waati bennen na. ⁷ Mɔɔ min be sɔn ka sa mɔɔ tilennen kosɔn, o sɔɔ ka gelen. A dɔɔ mɔɔ dɔ be sɔn k'a ja geleya fo ka sa mɔɔ numan kosɔn, ⁸ nka Ala ye an kanu cogo min na, a ye o jira nin de fe, ka an jurumutɔ to, Krisita sara an ye. ⁹ Janko jo dilen ko an ma Yesu joli barika la, an na kisi Ala ka diminya ma ale barika la. ¹⁰ K'an to Ala juguw ye, an ni ale ce benna a Denke saya fe, janko an ni Ala ce bennen kɔ, an na kisi a Denke nenamaya barika la. ¹¹ O dɔɔn te, nka an be pagali kosebe Ala la an Matigi Yesu Krisita barika la, o min ye an ni Ala ce ben sisan. ¹² Jurumu donna diɲe la mɔɔ kelen barika la, saya fana donna jurumu barika la. Saya sera Hadamadenw bee ma ten, k'a masɔɔ u bee ye jurumu ke. ¹³ Jurumu tun be diɲe la sani sariya ka sigi, nka jurumu te jate ni sariya te yen. ¹⁴ O bee n'a ta, kabini Hadama fo ka se Musa ma, saya ye se sɔɔ mɔɔw bee kan, hali minnu ma jurumu ke Hadama ka sariya tiɲeni cogo la. Min tun ka kan ka na, Hadama kera o de bisigi ye. ¹⁵ Nka o hake ko ni Ala ka nilifen te cogo kelen na. Ni mɔɔ kelen ka hake y'a to mɔɔ caman sara, a jelen don ko Ala ka neema ni nilifen min be bɔ mɔɔ kelen ka neema la, Yesu Krisita kɔni, olu jigin na mɔɔ caman kan ka caya ka temen o hake ko kan. ¹⁶ Ala ka nilifen kɔ ani o mɔɔ kelen ka hake kɔ te kelen ye. Jalaki be sɔɔ o hake kelen kosɔn, nka hake caman kelen kɔ, jo be sɔɔ o nilifen barika la. ¹⁷ Mɔɔ kelen ka hake de y'a to saya ye kuntigiya ke o mɔɔ kelen barika la, janko minnu ye neemaba ni tilennnya nilifen sɔɔ, olu na kuntigiya ke nenamaya la, mɔɔ kelen Yesu Krisita barika la. ¹⁸ Mɔɔw bee jalakira hake kelen kosɔn cogo min na, o cogo la jo dira mɔɔw bee ma nenamaya kama tilennnya ko kelen barika la. ¹⁹ Mɔɔ kelenpe ka kan bilali y'a to mɔɔ caman kera jurumukelaw ye cogo min na, o cogo la fana mɔɔ kelenpe ka kan mineli n'a to mɔɔ caman ka ke tilennenw ye. ²⁰ Ayiwa sariya sigira walisa hakew ka caya, nka hakew cayara yɔɔ min na, Ala ka neema cayara yen ka temen o kan kosebe, ²¹ walisa jurumu ye kuntigiya ke saya barika la cogo min na, o cogo la Ala ka neema ka kuntigiya ke tilennnya barika la nenamaya banbali kama, Yesu Krisita an Matigi barika la.

6 An na mun fo sa? An ka to jurumu la walisa neema ka caya wa? ² Ayi dere! An minnu sara jurumu ta fan fe, an na to ka jurumu kecogo di? ³ Aw m'a dɔn ko an minnu batisera Krisita Yesu la, ko an bee batisera a saya de la wa? ⁴ Ayiwa an ni ale su donna kɔkɔ fe batiseli fe saya la, walisa Krisita kununna ka bɔ suw cema a Fa kɔkɔ barika la cogo min na, o cogo la an fana ka taama nenamaya kuraya la. ⁵ Ni an ni ale kera kelen ye a saya bisigi la, a jelen don ko an ni ale na ke kelen ye a kununli fana bisigi la. ⁶ An y'a dɔn ko an mɔɔ kɔkɔ ni Krisita gengenna jiri la kɔkɔ fe, walisa an mɔɔ kɔkɔ jurumuma fanga ka ban, an kana to jurumu ka jɔnya la tun. ⁷ Katuguni min sara, o kɔkɔyara jurumu ma. ⁸ Ni

an ni Krisita sara ነገርን ፍጹ, an dara a la ko an ni ale na ገናማ ነገርን ፍጹ fana. ⁹ An y'a ገናን ko Krisita kununlen ነገርን ፍጹ, a tena sa tun abada. Saya tena se ነገርን a kan tun. ¹⁰ A sara saya min na, a sara jurumu ta fan ፍጹ ስገዳ ከላይ. A ህይወት ገናማ min na, a ገናማ don Ala ta fan ፍጹ. ¹¹ O cogo la aw fana ka aw ሃይወት ገናማ ta fan ፍጹ, ka aw jate ገናማ ሃይወት ገናማ ta fan ፍጹ Krisita Yesu la. ¹² Jurumu kana sigi aw farikolo sataw kun na tun, fo aw ka farikolo negew kan min። ¹³ Aw kana to ka aw farikolo ነገርን bila jurumu bolo ka u ke tilenbaliya baarake minenw ye. Nka aw ka aw ሃይወት di Ala ma i ko ነገርን minnu ገናማ ሃይወት ፍጹ, ka aw farikolo ነገርን di a ma ka ke tilennenya baarake minenw ye. ¹⁴ Jurumu tena sigi aw kun na tun, k'a masገርን aw ጥቅም ነገርን, aw ህይወት ፍጹ de ነገርን. ¹⁵ A ህይወት di sa? An ጥቅም ነገርን ነገርን ፍጹ, o de ነገርን an ka jurumu ke wa? Ayi der። ¹⁶ Aw ህይወት ገናማ don min bolo ka ke o ka ነገርን ye ka o kan min።, aw ህይወት min kan min።, aw m'a ገናን ko aw ye o tigi ka ነገርን ye wa? Ni jurumu ka ነገርን don, o laban ye saya ye. Ni kan min። ta don, o laban ye tilennenya de ye. ¹⁷ Nka barika Ala ye, hali k'a ነገርን aw tun ye jurumu ka ነገርን ye ka ነገርን, aw kalanna kalan cogo min na, aw ነገርን o ma ni aw dusukunw ህይወት ye. ¹⁸ Aw ነገርን ገናማ ነገርን ገናማ, aw ነገርን ገናማ ገናማ ka ነገርን ye. ¹⁹ Ne ህይወት kuma ka ነገርን ni ነገርን cogo ye aw farisogo barikantanya ነገርን. Aw tun ye aw farikolo ነገርን don ነገርን ni juguya ka ነገርን la ko jugu kama cogo min na, o cogo la sisan aw ka aw farikolo ነገርን don tilennenya ka ነገርን la saniyali kama. ²⁰ Aw tun ye jurumu ka ነገርን ye tuma min na, aw tun ye ነገርን ye tilennenya ta fan ፍጹ. ²¹ Aw ህይወት maloya ko minnu na sisan aw tun ህይወት min nafa ነገርን o kow keli la? Olu laban ye saya de ye. ²² Nka sisan aw ነገርን ገናማ ነገርን ገናማ ma ka ke Ala ka ነገርን ye, aw ህይወት nafa min ነገርን, o ye saniyali ye. O laban ye ገናማ ገናማ banbali de ye. ²³ Jurumu sara ye saya ye, nka Ala ka nilifen ye ገናማ ገናማ banbali de ye Yesu Krisita an Matigi la.

7 Balimaw, ne ህይወት kuma aw ፍጹ i ko sariya ገናማ. Aw m'a ገናን wa ko ka ነገርን ገናማ to, sariya ህይወት kun na? ² O cogo la muso min furulen don, o sirilen ህይወት a ህይወት sariya ፍጹ k'a ህይወት ገናማ to, nka ni a ህይወት sara, a ነገርን ገናማ a ህይወት ka sariya ma. ³ O de ነገርን ni a ነገርን ህይወት ህይወት muso ye ka a ህይወት ገናማ to, a na wele jatገናማ. Nka ni a ህይወት sara, a ነገርን ገናማ o sariya ma. O tuma la ni a ነገርን ህይወት ህይወት muso ye, a ጥቅም ገናማ ye tun. ⁴ Aw fana ህይወት ten, balimaw. Aw sara sariya ta fan ፍጹ Krisita farikolo ፍጹ, walisa aw ka ke ህይወት ህይወት ta ye, o min kununna ka ነገርን ህይወት ህይወት, walisa an ka den ke Ala ye. ⁵ Ayiwa k'an to an jogo ነገርን la, sariya ye nege jugu minnu lawuli an ነገርን, olu tun ህይወት baara ke an farikolo ነገርን la ka den ke saya ye. ⁶ Sisan ነገርን, an ነገርን ገናማ sariya ma, katuguni an tun ህይወት min ka ነገርን la, an sara o ta fan ፍጹ. O de ነገርን an ህይወት baara ke Ala ye ni jogo kura ye Ni Senu la,

an ጥቅም a ke an jogo ነገርን la sariya ህይወት ነገርን. ⁷ An na mun ነገርን sa? Sariya ye jurumu ye wa? Ayi der። Ne tun ጥቅም na jurumu ገናን, ni sariya tun ጥቅም. Ne tun tena ነገርን ገናን ko ገናን ni sariya tun m'a ነገርን ko: «I ገናን ba ፍጹ ፍጹ.» ⁸ Jurumu ye cogo ነገርን ci ነገርን barika la ka ነገርን ገናን ko sifa ህይወት lawuli ne ነገርን, k'a masገርን ni sariya ጥቅም, jurumu salen don. ⁹ Ne ገናማ tun don ነገርን k'a ነገርን sariya ጥቅም, nka kabini ci ነገርን nana, jurumu ገናማ ገናማ, ne ነገርን sara. ¹⁰ Ayiwa ci ነገርን min dira ገናማ kama, o ነገርን ne ፍጹ saya sababu ye. ¹¹ Jurumu ye cogo ነገርን ci ነገርን barika la ka ne lafili, ka ne faga o ፍጹ. ¹² O cogo la sariya ka senu, ci ነገርን fana ka senu, a tilennen don, a ka ነገርን. ¹³ ፍጹ ገናን ነገርን ne faga sababu ye wa? Ayi der። Jurumu de y'a ke. A ye a ሃይወት ka jurumuya jira ten, a ye ፍጹ ገናን ke ka saya lase ne ma, walisa jurumu juguya ka bonya ci ነገርን barika la fo ka dama ጥቅም. ¹⁴ An y'a ገናን ko sariya ye ni ka ፍጹ ye, nka ne ye farisogoma barikantan ye, ne feerelen ህይወት jurumu ma. ¹⁵ Ne ህይወት min ke, ne ጥቅም o faamu. Ne b'a ፍጹ ka min ke, ne ጥቅም o ke. Ko minnu man di ne ye fewu, ne ህይወት olu de ke. ¹⁶ Ayiwa ne t'a ፍጹ ka min ke, ni ne ህይወት o ke, ne ነገርን ህይወት sariya ma ko a ka ነገርን. ¹⁷ Ne ነገርን ጥቅም o kebaa ye sa. Jurumu min sigilen ህይወት ne ነገርን, o de ye a kebaa ye. ¹⁸ Ne y'a ገናን ko ፍጹ ገናን si sigilen ጥቅም ne ነገርን, o ነገርን, ne ሃይወት la. Ne b'a ፍጹ ka ko ገናን ke, nka o keli se ጥቅም ne ye. ¹⁹ Ne b'a ፍጹ ka ko ገናን min ke, ne ጥቅም o ke, nka ne t'a ፍጹ ka ko jugu min ke, ne ህይወት o de ke. ²⁰ Ne ህይወት min ke, ni ne t'a ፍጹ ka o ke, ne ጥቅም o kebaa ye tun. Jurumu min sigilen ህይወት ne ነገርን, o de ye a kebaa ye. ²¹ Ne ህይወት nin cogo ነገርን ne ሃይወት la, ne b'a ፍጹ ka ko ገናን ke tuma min na, ko jugu ke nege ህይወት ne la. ²² Ala ka sariya ko ka di ne ye kosebe ne ሃይወት ነገርን. ²³ Nka ne ህይወት cogo ሃይወት ye ne farikolo ነገርን la, o ህይወት ne hakili la cogo ke, ka ne bila jurumu ka baarake cogo ka ነገርን la, o jurumu min sigilen ህይወት ne ነገርን. ²⁴ E! Ne ገናን file! ነገርን na ne tila nin saya farikolo la? ²⁵ Barika Ala ye, Yesu Krisita an Matigi la! O cogo la, ne ህይወት baara ke Ala ka sariya ye ne hakili la, nka ne farisogo ህይወት baara ke jurumu ka sariya ye.

8 Sisan ነገርን, minnu ህይወት Krisita Yesu la, jalaki ነገርን si ጥቅም olu la tun. ² ገናማ min ህይወት Krisita Yesu la, o ገናማ Ni ka baarake cogo ye ne ነገርን ገናን ገናን ni saya ka baarake cogo de ma. ³ Sariya ma se ka min ke farisogo barikantanya ነገርን, Ala ye o ke. A ye a ሃይወት Denke ci ka na Hadamaden jurumuma bisigi la ka ke jurumu yafa saraka ye, ka jurumu jalaki farisogo la, ⁴ walisa sariya ka tilennenya ka dafa an na, an minnu ጥቅም taama nin ሃይወት kow la, ነገርን Ni Senu kow de la. ⁵ Katuguni minnu ህይወት farisogo diyane siraw taama, olu ህይወት miiri farisogo kow de la, nka minnu ህይወት Ni Senu diyane siraw taama, olu ህይወት miiri Ni Senu kow de la. ⁶ Farisogo kow miirili ye saya de ye nka Ni Senu ko miirili ye ገናማ ni ሃይወት de ye: ⁷ Farisogo kow miirili ye Ala juguya ye, sabu a kololen ጥቅም Ala ka sariya ye. A ጥቅም se ka o ke

fana. ⁸ O de koson, minnu be farisogo diyane siraw taama, olu ko te se ka diya Ala ye. ⁹ Aw koni te taama farisogo diyane kow sira fe, nka aw be taama Ni Senu barika la, ni a y'a sara Ala Ni sigilen be aw kowa. Krisita Ni te min kowa, o tigi te Krisita ta ye fewu. ¹⁰ Ni Krisita be aw la, hali ni aw farikolow salen don jurumu koson, aw niw jename don tilennenya koson. ¹¹ Ala min ye Yesu lakunun ka bo suw cema, ni o Ni sigilen be aw kowa, ale min ye Krisita Yesu lakunun ka bo suw cema, o na aw farikolo sataw jenamaya a Ni barika la, o min sigilen be aw kowa. ¹² O de koson balimaw, farisogo ka juru te an na tun, fo an ka taama farisogo kow la. ¹³ Ni aw be taama farisogo kow la, aw na sa. Nka ni aw be farisogo ka kawalew faga Ni Senu barika la, aw na jename. ¹⁴ Ala Ni Senu be minnu jeminfe, olu be ye Ala denw ye. ¹⁵ Aw ye Ni min sara, o te jonya ni ye, fo aw ka siran tun, nka aw ye denya Ni sara. O de barika la, an be peren ko: «Aba, an Fa!» ¹⁶ Ala Ni ka seereya ani an ni ka seereya be ben jonya ma ko an ye Ala denw ye. ¹⁷ Ayiwa ni an ye a denw ye, an ye ciyentalaw fana ye. Ala ka ciyentalaw ani Krisita ciyentalaw, ni a y'a sara an ni Krisita be kowa jonya fe, walisa kowa ka da an ni Krisita kan jonya fe. ¹⁸ Ne b'a jate ko sisan kowa kow te foyi ye ni u ni sini kowa be suma jonya ma, o kowa min na jira an ko la. ¹⁹ Dafenw be kowa jonya be ka Ala denw jirali makowa. ²⁰ Dafenw be bilara nafantanya fanga kowa. O ma ke u yerew sago ye, u bilabaa ko don. U jigi be a kan, ²¹ ko dafenw be fana na honya tolilenya ka jonya ma ka Ala denw ta honya kowa. ²² An y'a don ko dafenw be be eunan jonya fe ka kowa i n'a fo muso tinto, fo ka na se bi ma. ²³ O dowa te, nka an minnu ye Ni Senu ka nilifen fowa sara, an fana be eunan an yerew kowa ka an ka denya don makowa, an farikolow kunmaboli kowa. ²⁴ An kisira jigi de fe. An jigi be min kan, ni an ye o ye, o te jigi ye tun, k'a masara kowa ye min ye, mun na a b'a jigi da o sara kan tun? ²⁵ Nka an ma min ye, ni an jigi be o kan, an be o makowa ni mupuli ye. ²⁶ O cogo la Ni Senu be an deme an ka barikantanya kow la fana, katuguni an ka kan ka Ala deli ko min na, an te o don. Ni Senu yerfe be delili ke an ye ni eunanw ye, u te se ka fo. ²⁷ Min be dusukunw segesege, o be Ni ka miiriliw don, k'a masara a be delili ke Ala ka kowa senumaw ye ka kepe ni Ala sago ye. ²⁸ An y'a don ko fen be be baara ke jonya fe ka ko numan ke Ala kanubaaw ye, olu minnu welela ka kepe ni a ka ko latigelen ye. ²⁹ Katuguni Ala konna ka minnu don, a konna ka olu ko latige fana, ko u ka kepe ni a yerfe Denke ja ye, walisa ale ka ke den fowa ye balima caman cema. ³⁰ Ala konna ka minnu ko latige, a ye olu wele. A ye minnu wele, a ye jo di olu ma fana. A ye jo di minnu ma, a ye kowa da olu kan fana. ³¹ An na mun fo o kow la sa? Ni Ala be an fe, jona na ke an kama? ³² Min ma hine a yerfe Denke la, nka a y'a don saya la an be koson, o tena fen be di an ma a Denke fe wa?

³³ Jona be Ala ka jename don? Ala be jo di. ³⁴ Jona na jalakili ke? Krisita Yesu de sara. O dowa te, a kununna ka bo suw cema. A sigilen be Ala kinin fe. A be Ala deli an ye fana. ³⁵ Jona na an fara ka bo Krisita ka kanuya la? Bona, wala jeni, wala kowa ka kowa, wala kowoba, wala fere, wala siran kow wala fagali wa? ³⁶ I ko Kitabu y'a fo cogo min na ko: «U be tile ka an faga i koson. An jatera saga fagataw ye.» ³⁷ Nka o kow be la, an temenna se sarabaaw be kan an kanubaa barika la. ³⁸ Ne y'a don k'a jeya ko saya wo, jename wo, meleke wo, kuntigiyaw wo, sisan fenw wo, fen nataw wo, ³⁹ sebaayaw wo, sankolola fenw wo, dugukolo kan fenw wo, wala dafen sifa o sifa, olu si tena se ka an fara ka bo Ala ka kanuya la min be Krisita Yesu an Matigi la.

9 Ne be tije fo Krisita la, nkalon to la fewu, ne dusukun ye ne seere ye Ni Senu la, ² ko jename ni dusukasiba be ne la tuma be. ³ Ne yerfe tun b'a fe ka danga ka fara ka bo Krisita la ne balimaw koson, ne siyentalaw kowa farisogo ta fan fe. ⁴ Olu ye Israel kowa ye. Ala ye u ke a denw ye. A ye kowa da u kan ka layiduw ni sariya ni Ala bato cogo ani a ka ko fowenw fana ke u ta ye. ⁵ U bowa fowa faw la, Krisita fana bowa u la farisogo ta fan fe. Ale de be fen be kun na, Ala tanulen badaa-badaa. Amiina. ⁶ A te ko Ala ka kuma ma foyi je, katuguni Israel kowa be te Israel ye. ⁷ Ibrahim kowa be te a denw ye. A fowa ko: «I kowa na jate Isaka de la.» ⁸ O kowa, den minnu sara farisogo barika la, olu te jate Ala denw ye. Nka minnu ye layidudenw ye, olu be jate Ibrahim kowa sebew ye. ⁹ A ka layidu kuma file nin ye: «San werfe jona tuma, ne be na, Saran na denke kowa.» ¹⁰ O dowa te, Rebeka fana ye kowa ta a ce fe, an benba Isaka kowa. ¹¹ Denw tun ma bange fowa, janko u ka ko numan wala ko jugu ke, nka a fowa Rebeka ye ko: «Kowa na ke a dowa nin ka jona ye.» O kera walisa Ala ka ko latigelen ka to ten, ka kepe ni Ala ka jename ye, o ma ke kawalew ko ye, fo a welebaa sago. ¹³ I ko a sebennen be cogo min na ko: «Ne ye Yakuba kanu ka Esau koniya.» ¹⁴ An na mun fo sa? Tilenbaliya be Ala la wa? Ayi dere! ¹⁵ K'a masara a y'a fo Musa ye ko: «Ne b'a fe ka makari min na, ne na makari o la. Ne b'a fe ka hine min na, ne na hine o la.» ¹⁶ O de koson, a te ke ka kepe ni kowa sago ye wala a boli cogo. A be ke ka kepe ni makarikela Ala sago ye. ¹⁷ Ala y'a fo Faraon ye Kitabu la ko: «Ne ye i lawuli nin yerfe de kama, walisa ne ka ne ka sebaaya jira i ko la, walisa ne kowa ka bo dugukolo kowa be la.» ¹⁸ O de koson, Ala b'a fe ka makari min na, a be makari o la. A b'a fe ka min dusukun geleya, a be o dusukun geleya. ¹⁹ A dowa kowa do n'a fo ko: «Mun y'a to a be to ka kowa ke? Jona bana a sago ma?» ²⁰ E kowa, i ye jona ye ka Ala sara? Daga b'a fo a dilabaa ye wa ko: «Mun na i ye ne dila ten?» ²¹ Yala daga dilabaa te a sago ke kowa la wa? A be baaranumanke minen ani baarajuguke minen bo bowa kelen na. ²² Diminya minen minnu dilara ha-

lakili kama, mun na fɔ Ala ta fan fɛ ni a ye muɲuliba ke olu ko la, hali k'a sɔɔ a tun b'a fɛ ka a ka diminya jira ka a ka sebaaya fana jira? ²³ Ala tun ye makari minen minnu dila kɔɔ kama ka kɔɔ, n'a diyara a ye ka a ka kɔɔ dama dɔnbali jira olu la dun? ²⁴ Anw kɔni, a ye an minnu wele, an ma bɔ Yahutuw dama cɛma, fɔ siya werɛw fana cɛma. ²⁵ I ko Ala y'a fɔ Ose Kitabu la cogo min na ko: «Minnu tun tɛ ne ka mɔɔ ye, ne na olu wele ne ka mɔɔ. Ne tun ma siya min kanu, ne na o wele ne ka kanulen. ²⁶ A fɔra u ye yɔɔ min na ko: 'Aw tɛ ne ka mɔɔ ye,' o yɔɔ yɛrɛ la u na wele Ala ɲɛna ma denw.» ²⁷ Esayi kɔni pɛrɛnna Israel ta fan fɛ ko: «Hali ni Israel bɔnɔnɔn kɛra i ko kɔɔji dala cɛcɛn, a tɔ tolenw dama na kisi, ²⁸ katuguni Matigi na a ka kuma fɔlen kɛ dugukolo kan k'a dafa k'a ban joona.» ²⁹ I ko Esayi kɔnna k'a fɔ ko: «Ni keɛbolow Matigi tun ma an dɔw bila si ye, an tun na kɛ i ko Sodɔmɛ, an tun na bɔ Gomɔrɛ fɛ.» ³⁰ An na mun fɔ sa? Ko siya werɛ minnu ma tilennɛnya ɲini, olu ye tilennɛnya sɔɔ, tilennɛnya min bɛ sɔɔ dannaya fɛ kɔni. ³¹ Nka Israel tun bɛ tilennɛnya sariya ɲini, nka u ma o sɔɔ. ³² Mun na? Katuguni u ma a ɲini dannaya sira fɛ, fɔ kɛwalew. U talonna o sen talon kabakurun la, ³³ i ko a seɓennen bɛ cogo min na ko: «A filɛ, ne bɛ sen talon kabakurun da Sion, ani mɔɔ labin fara. Min dara o la, o tigi tena maloya fewu.»

10 Balimaw, ne bɛ min fɛ kɔsɛbɛ ne dusu la, ne bɛ min deli Ala fɛ Israel ko la, o ye u kisili de ye. ² Ne ye u seere ye ko u dusu bɛ bɛ Ala ko la, nka u ma a cogo dɔn. ³ U ma Ala ka tilennɛnya faamu. U tun b'a fɛ ka u yɛrɛw kɛ tilennɛnw ye, u ma kolo Ala ka tilennɛnya ye. ⁴ Krisita ye sariya dafali ye, walisa a dannabaaw bɛ ka tilennɛnya sɔɔ. ⁵ Tilennɛnya min bɛ sɔɔ sariya la, Musa y'o cogo seɓen ko: «Min bɛ sariya tilennɛnya sira taama, o na ɲɛnamaya o fɛ.» ⁶ Tilennɛnya min bɛ sɔɔ dannaya la, o ko bɛ fɔ tan, ko: «I kana a fɔ i yɛrɛ kɔnɔ ko: 'ɲɔni na yɛlɛn ka taa sankolo kɔnɔ?' (O kɔɔ, ka Krisita lajigin.) ⁷ Wala, 'ɲɔni na jigin o dinge dunba kɔnɔ?' (O kɔɔ, ka Krisita lawuli ka bɔ suw cɛma.)» ⁸ Ayiwa, a bɛ mun fɔ? A ko: «O kuma ka surun i la, a bɛ i da la ani i dusu la,» o kɔɔ, dannaya kuma, an bɛ o min waajuli kɛ. ⁹ Ni i bɛ i jɔ a la i da la ko Yesu ye Matigi ye, ka da a la fana i dusu la ko Ala y'a lakunun ka bɔ suw cɛma, i na kisi. ¹⁰ K'a masɔɔ mɔɔ bɛ dannaya kɛ a dusukun na ka tilennɛnya sɔɔ, a b'i jɔ a la a da la ka kisili kɔɔ. ¹¹ Kitabu ko: «Mɔɔ o mɔɔ dara ale la, o tigi tena maloya fewu.» ¹² Faranfasi tɛ Yahutuw ni siya tɔw cɛ. Matigi kelenpe bɛ u bɛ kun na. A ye fentigi ye ka a tɔɔ welebaaw bɛ mago ɲɛ. ¹³ Katuguni, «Mɔɔ o mɔɔ mana Matigi tɔɔ wele, o na kisi.» ¹⁴ U na a tɔɔ wele cogo di, ni u ma da a la? U na da a la cogo di, ni u ma a ko mɛn? U na a ko mɛn cogo di, ni mɔɔ ma u waaju? ¹⁵ U na waajuli kɛcogo di, ni u ma ci? I ko a seɓennen bɛ cogo min na ko: «Minnu bɛ na ni

Kibaru Duman ye, olu senw cɛ ka ɲi.» ¹⁶ O bɛ n'a ta, mɔɔ bɛ ma sɔn o Kibaru Duman ma. Esayi y'a fɔ ko: «Matigi, jɔni dara an ka kibaru fɔlen na?» ¹⁷ Dannaya bɛ sɔɔ lamenni fɛ, lamenni bɛ sɔɔ Krisita ka kuma de fɛ. ¹⁸ Nka ne ko: Yala u m'a mɛn wa? U y'a mɛn dɛ. «U kumakan bɔra ka taa dugukolo yɔɔ bɛ la. U ka kuma sera fo diɲɛ dan bɛ ma.» ¹⁹ Nka ne b'a fɔ ko: Yala Israel ma o dɔn wa? Musa fɔlɔ y'a fɔ ko: «Min tɛ siya ye, ne na o keleya don aw la. Ne na siya hakilintan koniya don aw la.» ²⁰ Esayi y'a ja geleya k'a fɔ fana ko: «Minnu tun tɛ ne ɲini, olu ye ne ye. Minnu tun tɛ ne ɲininkali kɛ, ne ye ne jira olu la.» ²¹ Israel ta fan fɛ, a ko: «Ne tilɛna ka ne bolo kɔnɔ siya kan minebali sɔɔkelaw ye.»

11 Ne ko: Ala ye a ka mɔɔ fili wa? Ayi dɛrɛ! Katuguni ne fana ye Israel mɔɔ ye, Ibrahim bɔnɔnɔn, Benjamɛn siya. ² Ala ye a ka mɔɔ minnu dɔn kabini fɔlɔfɔlɔ, a ma olu fili. Eli ye Ala deli Israel kama cogo min na, Kitabu ye min fɔ o ko la, aw ma o kalan wa? ³ A ko: «Matigi, u ye i ka kiraw faga, ka i ka saraka bɔlanw ci. Ne kelenpe tora, u b'a fɛ ka ne fana faga.» ⁴ Nka Ala y'a jaabi cogo di? A ko: «Ne ye cɛ waa woloɛula mara ne yɛrɛ ye, olu si ma u ɲɔngiri Baal kɔɔ.» ⁵ O cogo la sisan fana, u tɔ tolenw bɛ yen, Ala ye olu minnu ɲɛnɔnɔn ka kɛɲɛ ni a ka nɛɛma ye. ⁶ Ni o ɲɛnɔnɔn kɛra ka kɛɲɛ ni a ka nɛɛma ye, o ma kɛ kɛwalew kɔ ye. N'o tɛ, nɛɛma tɛ nɛɛma ye tun. ⁷ A bɛ di sa? Israel bɛ min ɲini, a ma o sɔɔ, nka ɲɛnɔnɔn y'a sɔɔ. Mɔɔ tɔw dusuw geleyara, ⁸ i ko a seɓennen bɛ cogo min na ko: «Ala ye sunɔɔ ni di u ma, ani ɲɛ minnu tɛ yeli kɛ, ani tulo minnu tɛ mɛni kɛ, fo ka na se bi ma.» ⁹ Dawu da fana y'a fɔ ko: «U ka dumunike tabali ka kɛ u mineli jan ni u mineli juru ye, ani u kunnatɲɛ fen ni u sara. ¹⁰ U ɲɛw ka lafin, u kana yeli kɛ, i ka u kɔw kuru tuma bɛ.» ¹¹ Ayiwa ne ko: U talonna fo ka bin wa? Ayi dɛrɛ! Nka siya tɔw ye kisili kɔɔ u ka filili fɛ, walisa ka olu keleya don Israel la. ¹² Ayiwa, ni Israel ka filili y'a to diɲɛ ye nafaba kɔɔ, ni u dɔɔyali y'a to siya tɔw ye nafaba kɔɔ, u dafali tena koba kɛ ka tɛmɛn o kan kɔsɛbɛ wa? ¹³ Ne bɛ kuma aw de fɛ, siya tɔw. Ne ye ciden ye ka taa siyaw ma, ne bɛ ne ka baara bonya, ¹⁴ walisa ni o bɛ se ka kɛ, ne ka olu keleya don ne siyanɔnɔn la fo u dɔw ka kisi. ¹⁵ Ni u ka filili kɛra diɲɛ ni Ala cɛ labɛnni sababu ye, ni sɔn kɛra u ma, o na kɛ mun ye? O na kɛ suw ɲɛnamaya sababu ye. ¹⁶ Ni sumankun fɔlɔ dira Ala ma, a tɔw fana ka senu. Ni jiri dili dira Ala ma, a bolow fana ka senu. ¹⁷ Ni jiribolo dɔw karila ka bɔ sun na, e min tun ye kungo kɔnɔ olivesun ye, ni i ɲɔnɔn o bolo tɔw cɛma, i ni olu ka jɛ olu dili ni a tulu la, ¹⁸ i kana i yɛrɛ bonya o jiribolow ma. Ni i bɛ i yɛrɛ bonya, i k'a dɔn ko i tɛ dili tabaa ye, nka dili ye e de tabaa ye. ¹⁹ I n'a fɔ ko o bolow karila ka bɔ yen walisa i ka kɔɔ u kɔ na. ²⁰ Tɲɛ don. U kari sababu ye u ka dannabaliya de ye, i bɛ to yen i ka dannaya kɔnɔ. I kana waso o la, i ka siran dɛ. ²¹ Ni Ala ma hine olivesun yɛrɛ bolow la, a tena hine e

fana la. ²² Ala ka numaya ni a ka geleya file. Minnu bina, a ka geleya be se olu ma. E kɔni, Ala ka numaya be i kan, ni i tora a ka numaya la. N'o te, i fana na caron. ²³ Ni olu fana ma to u ka dannabaliya la, u na kɔkɔ u yerew ba sun na, katuguni Ala be se ka u kɔkɔ a la ko kura. ²⁴ E kɔni tigera ka bɔ kungo olivesun na ka kɔkɔ olive sebe sun na, k'a kɔkɔ e cogo ni o cogo te kelen ye. Olu minnu ye olive sebe bolow ye, olu tena kɔkɔ u yerew ba sun na ko kura ka temen i ta kan kosebe wa? ²⁵ Ayiwa balimaw, ne t'a fe aw ka ke nin gundo dɔn-baliw ye, walisa aw kana aw yerew jate hakilitigiw ye, ko Israel mɔkɔ dɔw dusu geleyara fo siya tɔw la kisilenw dama ka dafa. ²⁶ O cogo la Israel bee na kisi, i ko a sebennen be cogo min na ko: «Kisibaa bena na ka bɔ Sion. A na Ala nesiranbaliya bɔ Yakuba la. ²⁷ O de ye ne ka layidu ye u ye, ne mana u ka jurumuw ta ka bɔ yen tuma min na.» ²⁸ Kibaru Duman ta fan fe, u ye Ala juguw ye aw kosɔn. Nenatɔmɔli ta fan fe, Ala be u kanu u benbaw kosɔn, ²⁹ katuguni Ala te nimisa a ka nili ni a ka weleli la fewu. ³⁰ Aw tun te Ala kan mine fɔlɔ, nka aw ye makari kɔkɔ sisan olu ka kan bilali kosɔn. ³¹ O cogo la, olu kera Ala kan bilabaaw ye sisan, walisa aw ye makari kɔkɔ cogo min na, olu fana ka makari kɔkɔ ten sisan. ³² Ala ye mɔkɔw bee jate kan bilabaaw ye, walisa a ka makari u bee la. ³³ E! Ala ka nafolotigiya ni a ka hakilitigiya ni a ka dɔnniya ka dun kosebe haali! A ka kiri kow ka bon ka temen hakili dan bee kan. A ka siraw te se ka dɔn. ³⁴ I ko a sebennen be cogo min na ko: «ɔkɔni be Matigi ka miirili dɔn? ɔkɔni kera nejirabaa ye a la?» ³⁵ «ɔkɔni ye fen dɔ di a ma fɔlɔ, walisa a ka o juru sara?» ³⁶ Fen bee bɔra Ala la, fen bee be ale barika la. Fen bee ye ale de ta ye. Nɔkɔkɔ ka da ale kan badaa-badaa. Amiina.

12 O de y'a to balimaw, ne be aw deli Ala ka makari kow kosɔn, ko aw ka aw farikolo bee di Ala ma saraka penama ye, a senuma, o ka di Ala ye. O de ye aw ka batoli hakiliman ye. ² Aw kana aw ka ko ketaw keɲe ni nin diɲe ka ko ketaw ye tun, nka aw cogo ka yeɣema aw hakili kurayali fe, walisa Ala sago numan, a duman, a dafalen ye min ye, aw ka o faranfasi. ³ Ka keɲe ni Ala ka neema dilen ye ne ma, ne b'a fɔ aw bee kelen-kelen ye ko aw kana aw yerew bonya ka dama temen, nka Ala ye dannaya dama min di mɔkɔw bee kelen-kelen ma, aw ka aw yerew jate ni hakili sigilen ye ka keɲe ni o ye. ⁴ Farikolo yɔkɔ caman be an farikolo kelen na, nka o yɔkɔ baara te kelen ye. ⁵ O cogo la an ka ca, nka an kera farikolo kelen ye Krisita la, an bee kelen-kelen ye mɔkɔn farikolo kɔkɔ dɔw ye. ⁶ Nilifen minnu dira an ma ka keɲe ni Ala ka neema ye, olu sifa ka ca, an ka baara ke ni olu ye. Ni kiraya don, an ka kiraya ke ka keɲe ni an ka dannaya dama ye. ⁷ Ni baara don, an ka baara ke. Min be mɔkɔ kalan, o ka to mɔkɔ kalanni la. ⁸ Min be waajuli ke, o ka waajuli ke. Min be nili ke, o ka a tege labila. Min be nemineli ke, o k'i jija o la. Min be

makari, o k'a ke ni pagali ye. ⁹ Kanuya kana ke fi-lankafoya kan. Aw ka ko jugu haramu ka kɔkɔ ko numan de la. ¹⁰ Aw ka mɔkɔn kanu i n'a fɔ balimaw. Aw ka mɔkɔn dan mɔkɔn bonyali la. ¹¹ A' ye aw jija, aw kana ke salabaatɔw ye. A' ye aw dusuw kalaya ka baara ke Matigi ye. ¹² Aw ka pagali jigi la, ka mupuli ke kɔkɔ la, ka timinandiya Ala delili la. ¹³ Aw ka balima senumaw mago ɲe, ka dunanw ladon. ¹⁴ Minnu be tugu aw la ka aw kɔkɔ, aw ka duba ta olu ye. Aw ka duba ta, aw kana dangali ke. ¹⁵ A' ye pagali nagalitɔw fe, ka kasi kasitɔw fe. ¹⁶ Aw miirili ka ke kelen ye. Aw kana aw yerew bonya, nka aw ka fara mɔkɔ majiginlenw kan. Aw kana aw yerew jate hakilitigiw ye. ¹⁷ Aw kana mɔkɔ si ka ko jugu sara ni ko jugu ye. Aw ka ko tilennenw ke mɔkɔw bee ɲe na. ¹⁸ Aw yerew ta fan fe, here ka to aw ni mɔkɔw bee ce, ni o be se ka ke. ¹⁹ Ne ka kanulenw, aw kana aw yerew hake bɔ, nka aw ka yɔkɔ to Ala ka diminya ye, katuguni a sebennen be ko: «Hake bɔ ko ye ne ta ye, ne na a sara, Matigi ko ten.» ²⁰ «Ni kɔngɔ be i jugu la, dumuni di a ma. Ni minnɔkɔw b'a la, ji di a ma. Ni i ye o ke, i na takami ton a kun na.» ²¹ I kana a to juguya ka se kɔkɔ i kan, nka i ka se kɔkɔ juguya kan ko numan fe.

13 Mɔkɔw bee ka kolo an kunna fangaw ye, katuguni fanga si te ni o te Ala kɔ ye. Fanga minnu be yen, olu sigira Ala de fe. ² O de y'a to min te kolo fanga ye, o te kolo Ala ka ko latigelen ye. Minnu te kolo a ye, olu na jalaki bin u yerew kan. ³ Kuntigi te kopu-mankelaw lasiranbaa ye, fɔ kojugukelaw. I t'a fe ka siran fanga ɲe wa? Ko numan ke, i na tanuli kɔkɔ a fe. ⁴ Kuntigi ye Ala ka baarakela ye i nafa kama. Nka ni i be ko jugu ke, i ka siran de, k'a masɔkɔ a te npan ta gansan. A ye Ala ka baarakela ye, hake bɔbaa don, ka Ala ka diminya lase kojugukelaw ma. ⁵ O de y'a to wajibi don i ka kolo a ye, diminya nesiran dama ko te, nka dusukun numan kosɔn fana. ⁶ O de kosɔn aw be nisɔngɔ sara fana, katuguni kuntigiw ye Ala ka baarakelaw ye, u be u yerew di o baara ma. ⁷ Mɔkɔw bee ka kan ni min ye, aw ka o di u ma. Aw ka nisɔngɔ sara nisɔngɔ minelaw ye, ka sale sara sale minelaw ye. I ka kan ka siran min ɲe, i ka siran o ɲe. I ka kan ka min bonya, i ka o bonya. ⁸ Mɔkɔ si ka juru kana to aw la mɔkɔn kanuli kɔ. Min ye a mɔkɔ mɔkɔn kanu, o ye sariya dafa. ⁹ Katuguni ci minnu fɔra ko: «I kana jatɔya ke, i kana mɔkɔ faga, i kana sonyali ke, i ɲe kana bɔ walifen fe.» ani ci fɔlen tɔw bee dulonnen be nin kuma de la ko: «I ka i mɔkɔ mɔkɔn kanu i ko i yerew.» ¹⁰ Kanuya te ko jugu ke a mɔkɔ mɔkɔn na, o de y'a to kanuya ye sariya dafali de ye. ¹¹ Aw ka o ke k'a kɔkɔ aw b'a dɔn ko an kunun waati sera ka bɔ sunɔkɔ la ka ban, k'a masɔkɔ an ye dannaya ke waati min na, an kisili surunyara sisan ka temen o waati kan. ¹² Su be pini ka temen, duguje surunyara. O de y'a to an ka dibi kewalew bɔ an na ka kene keleke minenw don an na. ¹³ An ka taama sebeya la i ko tilefela cogo. An ka an yerew tanga juguya ni

dɔɔɔɔya ni jatɔya ni kakalaya ni kelew ni keleya ma.
¹⁴Aw ka Matigi Yesu Krisita don aw kan na i ko dulɔki.
 Aw kana aw farisogo nege kow nesigi.

14 Mɔɔɔ min ka dannaya ka dɔɔɔ, aw ka o mine
 koɔuman, aw kana sɔɔɔli ke sigasiga kow la.
²Mɔɔɔ dɔ dara a la ko a be se ka fen bee dun, nka dɔ
 were min barika ka dɔɔɔ, o be senefenw dama dun.
³Dumunikela kana dumunikebali mafineya. Dumu-
 nikebali fana kana dumunikela jalaki, katuguni Ala y'a
 mine koɔuman. ⁴E ye jɔn ye ka dɔ were ka baarden
 jalaki? A jɔra wo, a binna wo, o ye a kuntigi kun ko de
 ye. Nka a na jɔ, katuguni se be Matigi ye ka a lajɔ.
⁵Mɔɔɔ dɔ be don dɔ bonya ka temen don dɔ kan, k'a
 sɔɔɔ dɔ were be miiri ko donw bee ka kan. Bee kelen-ke-
 len ka sɔn u yerew dusukun miirili ma. ⁶Min be don dɔ
 bonya, o be a bonya Matigi ye. Min be dumuni ke, o be
 dumuni ke Matigi ye, k'a masɔɔ a be barika da Ala ye.
 Min te dumuni ke, o ka dumunikebaliya be ke Matigi
 ye, a fana be barika da Ala ye. ⁷An si te jɔnamaya an
 yerɛ ye, an si te sa an yerɛ ye. ⁸Ni an jɔnama don, an
 jɔnama don Matigi ye. Ni an be sa, an be sa Matigi ye.
 O de kosɔn an jɔnama don wo, an sara wo, an ye
 Matigi de ta ye. ⁹Nin de y'a to Krisita sara ka jɔna-
 maya ko kura, walisa a ka ke mɔɔɔ salenw ni mɔɔɔ jɔ-
 namaw bee Matigi ye. ¹⁰E kɔni, mun y'a to i be i balima
 jalaki? E fana, mun y'a to i be i balima mafineya? An bee
 na jɔ Ala ka kiritige kɔɔɔ la. ¹¹A sebennen be ko: «Ne jɔ-
 nama don, Matigi ko ten. Mɔɔɔw bee na u nɔnkiri ne
 jɔ kɔɔɔ. Mɔɔɔw bee na Ala tanu ni u nenkunw ye.» ¹²O
 cogo la an bee kelen-kelen na an yerew ka koɔew jate
 Ala jɔ kɔɔɔ. ¹³O de kosɔn, an si kana jɔɔɔn jalaki tun,
 nka aw ka a latige aw yerew kɔɔn ko aw si tena foyi ke
 min b'a to aw balima sen be talon wala a be bin. ¹⁴Ne
 y'a dɔn k'a jɛya Matigi Yesu la, ko fen si nɔɔɔn te a
 yerɛma, nka ni mɔɔɔ dɔ ye fen dɔ jate nɔɔɔn ye, a
 nɔɔɔn be o tigi ye. ¹⁵Ni i balima jɔnasisira i ka dumu-
 nifen kosɔn, i te kanuya sira kan tun. Krisita sara mɔɔɔ
 min kosɔn, i kana ke o halaki sababu ye ni i ka dumu-
 nifen ye. ¹⁶Aw kana a to aw ka ko numan ka lagosi,
¹⁷k'a masɔɔ Ala ka masaya te dumuni ni minni ko ye,
 fɔ tilennenya ni dususuma ni jɔgali Ni Senu barika la.
¹⁸Min be baara ke Krisita ye o cogo la, o ko ka di Ala
 ye. A be tɔɔɔ numan sɔɔɔ mɔɔɔw fe fana. ¹⁹O de y'a to
 an ka tugu here kow nɔfe, ani minnu be dɔ fara an ni
 an mɔɔɔ jɔɔɔn barika kan. ²⁰I kana Ala ka baara tije
 dumunifen kosɔn. Tije don, fen bee ka senu, nka min
 ka dumuni be mɔɔɔ were kunnatije, o ka jugu o tigi
 ma. ²¹Sogo dunni ni diwen minni ani fen o fen b'a to i
 balima be kunnatije, ni i be o to yen, o de ka jɔ. ²²Dan-
 naya min be i fe, i ka o mara i yerɛ ye Ala jɔ kɔɔɔ. Mɔɔɔ
 min be fen jate fen numan ye, ni a dusu te a jalaki o la,
 o ye dubaden ye. ²³Nka min be dumuni ke ni siga ye, o
 jalakira, sabu a ma o ke ni dannaya ye. Fen o fen ma ke
 ni dannaya ye, o ye jurumu ye.

15 An minnu barika ka bon dannaya la, mɔɔɔ min-
 nu barika ka dɔɔɔ, an ka olu ka barikantanya
 kow doni ta. An kana an yerɛ diyajekow ke. ²An bee
 kelen-kelen ka an mɔɔɔ jɔɔɔn diyajekow ke a nafa ka-
 ma, walisa dɔ ka fara a barika kan. ³Hali Krisita ma a
 yerɛ diyajekow ke, i ko a sebennen be cogo min na ko:
 «I mafineyabaaw ka mafineyali binna ne kan.» ⁴Ko
 minnu sebenna ka kɔɔɔ, olu bee sebenna an kalanni de
 kosɔn, walisa an jigi ka sigi mupuli ni Kitabu ka laadili
 barika la. ⁵Mupuli ni dususaalotigi Ala ka miirili kelen
 don aw la jɔɔɔn fe ka keɔe ni Krisita Yesu cogo ye,
⁶walisa aw bee ka an Matigi Yesu Krisita Fa Ala bonya
 ni dusu kelen ni kan kelen ye. ⁷Krisita ye aw mine
 koɔuman cogo min na, aw ka jɔɔɔn mine koɔuman o
 cogo la ka Ala bonya. ⁸Ayiwa, ne ko Krisita kera
 Yahutuwa ka baarakela ye ka Ala ka kantigiya jira, walisa
 Ala ye layidu minnu ta an benbaw ye, a ka olu sinsin,
⁹ani siya tɔw fana ka Ala bonya a ka makari kosɔn, i ko
 a sebennen be cogo min na ko: «O de y'a to ne na i
 tanu siyaw cema. Ne na i tɔɔɔ tanu dɔnkili la.» ¹⁰A ko
 fana: «Siyaw, aw ni Ala ka mɔɔɔw ka jɔgali jɔɔɔn fe.»
¹¹A ko fana: «Aw siyaw bee ka Matigi tanu. Mɔɔɔw bee
 ka a tanu.» ¹²Esayi fana y'a fɔ ko: «Isayi dili na ke yen.
 O na nugu ka wuli ka sigi siyaw kun na. Siyaw na u jigi
 da o kan.» ¹³Jigitugubaa Ala ka aw fa jɔgali ni
 dususuma bee la dannaya barika la, walisa aw jigi ka
 bonya kosebe Ni Senu ka sebaaya barika la. ¹⁴Ne bali-
 maw, ne y'a dɔn k'a jɛya aw ta fan fe ko aw falen be ja
 geleya ani dɔnniya bee la, ko aw be se ka jɔɔɔn laadi.
¹⁵Nka ne ye ne ja geleya ka ko dɔw seben aw ye ka aw
 hakili jigin o kow la. Ne y'o ke, katuguni Ala ye neema
 di ne ma, ¹⁶walisa ne ka ke Krisita Yesu ka baarden ye
 siyaw cema, ka sarakalasebaaya baara ke Ala ka Kibaru
 Duman ko la, walisa siyaw sarakali ka diya Ala ye, u bi-
 lara Ala ye ka saniya Ni Senu fe. ¹⁷O de y'a to
 yerɛbonya sababu be ne fe Krisita Yesu la Ala ka baara
 kow la. ¹⁸Ne te ne ja geleya ka kuma fen si ko la, ni
 Krisita ma o ke ne bolo, walisa siyaw ka Ala kan mine. A
 ye o ke kuma ni kewalew fe, ¹⁹ani taamashyenw ni
 kabakow fe Ni Senu ka sebaaya barika la. O cogo la ne
 ye Krisita Kibaru Duman waajuli ke ka a dafa, ka
 damine Jerusalem ni a dafe jamanaw bee la, fo ka taa
 bila Iliri jamana la. ²⁰Krisita tɔɔɔ ma fɔ kɔɔɔ min na fɔɔɔ,
 ne ye ne jija ka Kibaru Duman fɔ yen, walisa ne kana
 so jɔ mɔɔɔ were ka ju sigilen kan, ²¹nka i ko a seben-
 nen be cogo min na ko: «A kibaru ma fɔ minnu ye, olu
 n'a ye. Minnu ma a ko men, olu na a faamu.» ²²O de ye
 ne bali ko caman ka taa bɔ aw ye, ²³nka sisan, ne ye ne
 ka baara dafa nin jamanaw la. Kabini san dama dɔ ne
 tun b'a fe kosebe ka taa bɔ aw ye. ²⁴Ni ne be taa Es-
 papɛ tuma min na, ne temenɔɔ, ne jigi b'a kan ka aw
 ye. Ni an jɔnafen bɔra jɔɔɔn na tuma min na, aw na ne
 bilasira ka taa yen. ²⁵Nka sisan ne be taa Jerusalem
 yen dannabaaw mago kow kosɔn, ²⁶katuguni a diyara

1 KÖRENTEKAW

1 Ne Paul, Krisita Yesu ka ciden Ala sago barika la, ka kepe ni a ka weleli ye, ani an balimake Sositene ² be nin seben ci Ala ka egilisi ma min be Kõrente, aw minnu welela ka ke senumaw ye ka aw bila aw dan na ka saniya Yesu Krisita la, ani minnu bee be an Matigi Yesu Krisita tãgã wele kãkã o kãkã. Ale de ye an ni olu bee Matigi ye. ³ An Fa Ala ni Matigi Yesu Krisita ka neema ni dususuma di aw ma. ⁴ Ne be barika da ne ka Ala ye aw ko la tuma bee a ka neema kosõn, o min dira aw ma Krisita Yesu la, ⁵ ko aw jiidira fen bee la ale la, fo ka se kuma bee ni dõnniya bee la, ⁶ k'a masãã Krisita seereya sabatira aw cema. ⁷ O cogo la, ka aw to an Matigi Yesu Krisita jirali makõnli la, Ala ka nilifen si te dese aw la. ⁸ Ale de na aw sabati fana fo a laban, walisa aw jalakibali ka sãã an Matigi Yesu Krisita ka don na. ⁹ Ala ye kantigi ye. Ale de ye aw wele ka ke a Denke an Matigi Yesu Krisita jẽjẽkõnã ye. ¹⁰ Balimaw, ne be aw deli an Matigi Yesu Krisita tãgã kosõn: Aw ka aw kan ke kelen ye. Farali kana ke aw cema. A' ye aw kãkã ke kelen ye, o kãkã, eaniya kelen ka ke aw la, ani miirili kelen. ¹¹ Ne balimaw, a fãra ne ye Kloe ka so mãgã dãw fe ko sããliw be aw cema. ¹² Ne b'a fe ka min fã, o file nin ye ko: Aw dãw b'a fã ko: «Ne ye Paul ta ye.» Dãw ko: «Ne ye Apolosi ta ye.» Dãw fana ko: «Ne ye Piere ta ye.» Dãw werew ko: «Ne ye Krisita ta ye.» ¹³ Krisita tilatilalen don wa? Paul gengenna jiri la aw kosõn wa? Aw batisera Paul tãgã la wa? ¹⁴ Ne be barika da Ala ye, k'a masãã ne ma aw si batise, ni Krisipus ni Gayus te, ¹⁵ walisa mãgã si kana a fã ko aw batisera ne tãgã la. ¹⁶ Tije don, ne ye Sitefanasi ka so kãkã mãgã fana batise. Ni ne ye mãgã were batise olu kã, ne hakili te o la. ¹⁷ Krisita ma ne ci ka batiseli ke, a ye ne ci ka Kibaru Duman fã ni mãgã ka hakilitigiya kuma te, walisa Krisita gengenjiri ko kana ke fu ye. ¹⁸ Krisita gengenjiri ko waajuli ye nalonmaya ye halakibaatãw ne na, nka an minnu be kisi, an ne na, Ala ka sebaaya de don. ¹⁹ A sebennen be ko: «Ne na hakilitigiw ka hakilitigiya tije, ka ko dõnnaw ka dõnniya ke fu ye.» ²⁰ O la sa, hakilitigi be min? Sariya karamãgã be min? Nin waati sããlikela be min? Ala m'a jira ko nin dije ka hakilitigiya ye nalonmaya ye wa? ²¹ Ala ka hakilitigiya min y'i jira dije la, dije ni a ka hakilitigiya ma se ka Ala dõn o fe. O de kosõn Ala y'a latige ka dannabaaw kisi gengenjiri waajuli nalonmaya fe. ²² Yahutuw be taamashyen kabakomaw pini. Grekiw be hakilitigiya de pini. ²³ An kõni be Krisita gengennen

ko waajuli ke. O waajuli ye kunnatijeni ye Yahutuw ne na. Siya werew ne na, nalonmaya don. ²⁴ Nka Ala ye minnu wele, Yahutuw ni siya werew kõni, olu ne na, Krisita ye Ala ka sebaaya ani Ala ka hakilitigiya de ye. ²⁵ Katuguni hakilitigiya be Ala ka nalonmaya la ka temen mãgãw ka hakilitigiya kan. Barika be Ala ka barikantanya la ka temen mãgãw barika kan. ²⁶ Balimaw, Ala ye aw minnu wele, a' ye miiri aw yerew ko la. Minnu be jate hakilitigiw ye nin dije la, olu man ca aw cema. Fangatigiw man ca aw la. Mãgã tãgãbaw man ca. ²⁷ Nka nin dije be fen minnu jate nalonmaw ye, Ala ye olu jẽnatãã walisa ka hakilitigiw lamalo. Dije be fen minnu jate barikantanw ye, Ala ye olu jẽnatãã walisa ka barikamaw lamalo. ²⁸ Dije be fen minnu jate fen gansanw ye, a be pigin fen minnu na, hali fen minnu te foyi ye, Ala ye olu jẽnatãã, walisa fen minnu be jate, olu ka ke fu ye, ²⁹ walisa Hadamaden si kana a yere bonya Ala ne kãkã. ³⁰ Nka Ala de barika la aw be Krisita Yesu la. Ala ye Yesu ke an ka hakilitigiya ni an ka tilen-nenya ye. An be saniyali ni kunmabõli fana sãã ale la, ³¹ walisa «Min b'a yere bonya, o k'a yere bonya Matigi la,» i ko a sebennen be Kitabu la cogo min na.

2 Balimaw, ne taara aw kãkã ka Ala ka kuma fã aw ye tuma min na, ne ma taa ni kumaba wala hakilitigiyaba ye. ² Ne tun y'a latige ko ka ne to aw cema, ko ne tena foyi dõn Yesu Krisita kã, ani Yesu Krisita gengennen jiri la. ³ O de y'a to ne barikantan sirannen yereyeretã tun be aw cema. ⁴ Ne ka kuma ani ne ka Kibaru Duman waajuli ma ke ni mãgãw ka hakilitigiya kuma nugulenw ye, nka a jirala ka jeya ni sebaaya ye Ni Senu barika la, ⁵ walisa aw ka dannaya ju kana sigi mãgãw ka hakilitigiya kan, fã Ala ka sebaaya kan. ⁶ O bee n'a ta, an be hakilitigiya kuma de fã dannabaa mclenw cema, nka nin dije ka hakilitigiya ko te, nin dije kuntigiw ka hakilitigiya fana ko te, olu be temen. ⁷ Nka Ala ka hakilitigiya gundo min dogolen tun be, an be o kuma de fã. Ala tun ye o latige an kãkã kãkãli kama sani dije ka da. ⁸ Nin dije kuntigiw si ma o hakilitigiya dõn. Ni u tun y'a dõn, u tun tena kãkã Matigi gengenjiri la. ⁹ K'a masãã a sebennen be Kitabu la ko: «Mãgã ne ma fen minnu ye, a tulo ma fen minnu men, fen minnu ma jigin mãgã hakili la, Ala ye o fenw dila a kanubaaw ye.» ¹⁰ O la, Ala ye o fenw jira an na a Ni Senu barika la, k'a masãã Ni Senu be fen bee segesege, hali Ala ka ko dunbaw. ¹¹ Hadamadenw cema, joni be

mɔɔ ka kow dɔn, ni mɔɔ ni yere te? O cogo la, mɔɔ si te Ala ka kow dɔn, fɔ Ala Ni. ¹² An kɔni ye Ni min sɔɔ, o te diɔe ta ye, fɔ Ala Ni, walisa Ala ye fen minnu ni an na, an ka olu dɔn. ¹³ An be o kow fɔ ni kuma minnu ye, olu te sɔɔ mɔɔw ka hakilitigiya kalan fe, fɔ Ni Senu ka kalan de fe. Ni Senu sigilen be minnu kɔɔ, o kow be jira olu la Ni Senu ka kuma fe. ¹⁴ Hadamaden gansan te Ala Ni ka kow mine, sabu u ye nalonmaya ye a ne na. A te se ka u dɔn fana, k'a masɔɔ u be faranfasi Ni Senu de barika la. ¹⁵ Ni Senu sira taamabaaw be fen be faranfasi, nka mɔɔ si te o tigiw ka kow faranfasi. ¹⁶ Kitabu ko: «Jɔni be Matigi ka miiriliw dɔn? Jɔni be se ka ale kalan?» Nka anw kɔni, Krisita ka miiriliw be an kɔɔ.

3 Tije la balimaw, ne ma se ka kuma aw fe i ko Ni Senu sira taamabaaw, fɔ nin diɔe kow sira taamabaaw, i ko denyenin Krisita la. ² Ne ye nɔɔ di aw ma. Ne ma se ka dumuni gelenma di aw ma, sabu aw tun te se o kɔɔ. Halibi, aw te se o kɔɔ, ³ k'a masɔɔ aw ye nin diɔe kow sira taamabaaw ye fɔɔ. Keleya ni keɔ ko minnu be aw cema, olu t'a jira ko aw ye nin diɔe kow sira taamabaaw ye wa? Aw t'a kan ka taama Hadamadenw cogo la wa? ⁴ Ni aw dɔ ko: «Ne ye Paul ta ye,» ni dɔ were ko: «Ne ye Apolosi ta ye,» o te Hadamadenw cogo ye wa? ⁵ O la, Apolosi ye jɔn ye? Ne Paul fana ye jɔn ye? Anw ye Ala ka baarakelaw dɔɔn de ye, minnu ye aw bila dannaya sira kan ka keɔ ni Matigi ka baara dilen ye an be kelen-kelen ma. ⁶ Ne ye dannu ke, Apolosi y'a sɔn nka Ala de y'a falen. ⁷ O cogo la, min be dannu ke ani min b'a sɔn, olu te foyi ye, fɔ Ala min b'a falen. ⁸ Min be dannu ke ani min b'a sɔn, olu ka kan. Ala na u be kelen-kelen sara ka keɔ ni u ka baara kelenw ye. ⁹ Sabu an ni Ala ye baarakɔɔw ye. Aw ye Ala ka foro ye, ani a ka so jɔta. ¹⁰ Ne ye so ju sigi ka keɔ ni Ala ka neema dilen ye ne ma, i ko sojɔla hakiliman. Sisan, mɔɔ were be so jɔ o ju kan. Nka be kelen-kelen ka u yerew kɔɔsi u ka so jɔ cogo la o kan. ¹¹ Ju min sigira, o ye Yesu Krisita de ye. Mɔɔ si te se ka dɔ were sigi o kɔ. ¹² Ni mɔɔ dɔ ye so jɔ o ju kan ni sanu ye, wala warije, wala kabakurun sɔɔw gelenw, wala jiri, wala bin jalen, wala jɔkalaw, ¹³ u be kelen-kelen ye baara sifa min ke, o na jira. O na dɔn kiri don na, sabu a na jira tasuma de fe. Mɔɔw be kelen-kelen ka baara na kɔɔw tasuma fe k'a sifa jira. ¹⁴ Ni mɔɔ dɔ ka baara kelen ma jeni, o na baraji sɔɔ. ¹⁵ Nka ni mɔɔ dɔ ka baara kelen jenina, o na bɔne a ka baraji la. O be n'a ta a yere na kisi, i n'a fɔ a ye tasuma cetige. ¹⁶ Aw m'a dɔn ko aw ye Alabatosoba de ye, ko Ala Ni sigilen be aw kɔɔ wa? ¹⁷ Ni mɔɔ dɔ ye Alabatosoba tije, Ala na o tigi tije k'a masɔɔ Alabatosoba ka senu, o ye aw de ye. ¹⁸ Mɔɔ si kana a yere lafili. Ni dɔ be miiri ko a ye hakilitigi ye aw cema ka keɔ ni nin diɔe ka kow ye, o k'a yere ke i n'a fɔ nalonma, walisa a ka ke hakilitigi ye sebe la. ¹⁹ K'a masɔɔ nin diɔe ka hakilitigiya ye nalonmaya

ye Ala ne na. A sebben be Kitabu la ko: «A be hakilitigiw mine jan na ni u yerew ka keguya ye.» ²⁰ A sebben be fana ko: «Matigi be hakilitigiw ka miiriliw dɔn, ko olu ye fu ye.» ²¹ O de kosɔn mɔɔ si kana a yere bonya mɔɔw ko la, katuguni fen be ye aw ta ye.

²² Paul wo, Apolosi wo, Piere wo, diɔe wo, nenamaya wo, saya wo, sisan fenw wo, fen nataw wo, fen be ye aw de ta ye. ²³ Aw ye Krisita ta ye. Krisita ye Ala ta ye.

4 O cogo la mɔɔw ka an jate ko anw ye Krisita ka baarakelaw ani Ala ka gundo kow nejirabaaw ye. ² Baara kalifalen be minnu ma, a be pini olu fe ko u ka ke dannamɔɔw ye. ³ Ne kɔni ta fan fe, ni aw be ne segesege, wala ni ne be segesege mɔɔ werew fe kiri yɔɔ la, o te koba ye ne ne na. Ne te ne yere segesege fana, ⁴ k'a masɔɔ ne dusukun ma ne jalaki foyi la, nka o te ne josɔɔ sababu ye. Min be kiri tige ne kan, o ye Matigi de ye. ⁵ O de kosɔn, aw kana kiri tige mɔɔ si kan sani a waati ka se, sani Matigi ka na. Ale de na dibila ko dogolenw be bɔ keɔ kan, ka mɔɔw dusukunw ka miiriliw fana jira. O tuma la be kelen-kelen ka kan ni tanuli min ye, u na o sɔɔ Ala fe. ⁶ Balimaw, ne ye kuma kɔɔma minnu fɔ sisan, ne ye olu fɔ ne ni Apolosi ta fan fe aw kalanni kosɔn, walisa aw k'a faamu an ka nejirali fe, ko fen minnu sebenna Kitabu la, mɔɔ kana temen olu kan. O de kosɔn aw si kana aw yerew bonya ka mɔɔ dɔ fisaya dɔ ye. ⁷ O de la, jɔni ye i fisaya ka temen dɔ were kan? Mun be i bolo ni o ma di i ma? N'a dira i ma, mun na i b'i yere bonya i n'a fɔ a ma di i ma? ⁸ Aw ye aw sagona fenw be sɔɔ kelen! Aw fentigiya kelen! Aw kera masakew ye k'a sɔɔ an sen te o la! Ne b'a fe aw ka ke masakew ye sebe la, walisa an ni aw ka ke masakew ye jɔɔ fe! ⁹ Ne be miiri ko Ala ye an cidenw ke be kɔmɔɔw ye, an kera i ko mɔɔ minnu jalaki ye saya ye, k'a masɔɔ an kera fileli fenw ye diɔe be ne kɔɔ, melekew fara Hadamadenw kan. ¹⁰ An ye nalonmaw ye Krisita kosɔn, nka aw ye hakilitigiw ye Krisita la! An ye barikantanw ye, nka aw barika ka bon. Aw be bonyali sɔɔ, anw be dɔɔyali sɔɔ. ¹¹ Fo ka na se sisan ma, an tɔɔɔ don kɔɔ ni minnɔɔ fe. Anw feɔɔɔ don, an be bugɔ. Sigi yɔɔ kelen te an na. ¹² An be baara ke ni an yere bolow ye fo ka an segen. Mɔɔw be an neni, an be duba ta u ye. U be tugu an nɔfe ka an tɔɔ, an be o muɔu. ¹³ U be an tɔɔ tije, an be kuma numan fɔ u ye. An be jate diɔe namanaman fililenw ye, i ko fen korokaraw, fo ka na se sisan ma. ¹⁴ Ne te nin kow seben ka aw lamalo, nka ne be aw lasɔmi i ko ne den kanulenw. ¹⁵ Hali ni karamɔɔ waa tan tun be aw fe Krisita la, fa caman kɔni te aw fe, katuguni ne kera aw fa ye Krisita Yesu la Kibaru Duman waajuli barika la. ¹⁶ O de kosɔn ne be aw deli ko aw ka ke ne ladegebaaw ye. ¹⁷ O de y'a to ne be ne denke kanulen Timote ci aw ma, dannamɔɔ don Matigi la. Ale na aw hakili jigin ne taama cogow la Krisita la, i ko ne be mɔɔw kalan cogo min na yɔɔ be egilisiw

bɛɛ la. ¹⁸ Aw dɔw ye kuncɛbaya kɛ ko ne tɛna taa aw yɔɔɔ tun, ¹⁹ nka n'a kɛra Matigi sago ye, ne na taa aw fɛ yen sɔɔni. Ni ne sera yen, ne tɛna o kuncɛbaaw ka kumaw jate, fɔ u ka sebaaya, ²⁰ katuguni Ala ka masaya tɛ kuma ko ye, sebaaya ko don. ²¹ Aw bɛ mun fɛ sa? Ne ka taa aw yɔɔɔ ni gosili berew ye wa? Wala ne ka taa ni kanuya ni sumalɛnya de ye?

5 A menna fan bɛɛ ko kakalaya bɛ aw cɛma min jɔɔɔn tɛ kɛ hali siya wɛrɛw cɛma, o filɛ nin ye ko aw dɔ ye a fa muso ta. ² Aw dun bɛ kuncɛbaya kɛ halibi! Aw tun ka kan ka jɛnasisi kosɛbɛ, walisa min ye o ko kɛ, o ka gen ka bɔ aw cɛma. ³ Hali ni ne tɛ aw cɛma yen farisogo la, ne ni bɛ aw cɛma yen. Min ye o ko jugu kɛ, ne ye kiri tige o kan ka ban, i n'a fɔ ne tun bɛ yen. ⁴ Ka aw lajɛlen to Matigi Yesu tɔɔɔ la ani ne ni fana, an Matigi Yesu ka sebaaya na kɛ an fɛ, ⁵ aw ka o cɛ don Sitane bolo, a farikolo ka halaki, walisa a ni ka kisi Matigi Yesu ka don na. ⁶ Aw ka yɛrɛ bonyali tɛ bɛn! Aw m'a dɔn ko funun fɛn dɔɔɔnin bɛ mugu nɔɔɔninen bɛɛ funun wa? ⁷ A' ye o funun fɛn kɔɔɔ bɔ yen, walisa aw ka kɛ mugu nɔɔɔninen kura ye, funun fɛn tɛ min na, sabu aw saniyalɛn don i ko nbuuru fununbali, k'a masɔɔɔ an ka Tɛmɛnkan saraka fagara, o ye Krisita de ye. ⁸ O de kosɔɔ an ka o seli kɛ, nka o kana kɛ ni funun fɛn kɔɔɔ ye, wala ni kɔɔɔɔn juguya ni sɔɔɔkolonya funun fɛn ye, fɔ dusukun jɛlen ni tijɛ nbuuru fununbali ye. ⁹ Ne y'a fɔ aw ye ne ka sɛbɛn la ko aw ni jatɔw kana jɛ foyi la, ¹⁰ nka nin dijɛ la jatɔw ko tɛ. Wasabaliw ni binkan-nikelaw ni bolisɔɔɔnaw ko tɛ. Ni olu ko tun don, a tun na kɛ wajibi ye aw ka bɔ dijɛ la! ¹¹ Nka sisan ne bɛ min fɔ, o filɛ nin ye ko: Mɔɔɔ min bɛ wele balima, ni o ye jatɔ ye, wala wasabali, wala bolisɔɔɔnna, wala nenilikɛla, wala dɔɔɔɔɔ, wala binkan-nikelaw, aw ni o tigi kana jɛ foyi la. Aw ni o kɔɔɔɔɔnko mɔɔɔɔ kana dumuni kɛ jɔɔɔn fɛ yɛrɛ. ¹² Kɛnɛma mɔɔɔɔɔ ka kiri ko ye ne kunko ye wa? Ala de na kiri tige olu kan. Mɔɔɔ minnu bɛ aw cɛma, aw man kan ka olu ka kiri ko jɛnabɔ wa? «A' ye kojugukɛla gen ka bɔ aw cɛma.»

6 Ni kiri ko dɔ bɛ aw dɔ ni a balima cɛ, o bɛ sɔɔn ka taa o jɛnabɔ tilɛnbaliw jɛ kɔɔɔ cogo di? Yala a tɛna a jɛnabɔ dannabaaw jɛ kɔɔɔ wa? ² Aw m'a dɔn ko dannabaaw na kiri tige dijɛ kan wa? Ni aw na kiri tige dijɛ kan, aw man kan ni o ko misɛnw jɛnabɔli ye wa? ³ Aw m'a dɔn ko an na kiri tige mɛlɛkɛw kan wa? Janko nin dijɛ kow? ⁴ Ayiwa ni nin dijɛ kiri ko dɔw bɛ aw ni jɔɔɔn cɛ, egilisi tɛ mɔɔɔ minnu jate, yala aw bɛ olu kɛ o kow kiritigɛlaw ye wa? ⁵ Ne bɛ o fɔ ka aw lamalo. Mɔɔɔ hakilitigi si tɛ aw cɛma min bɛ se ka kiri ko jɛnabɔ a balimaw ni jɔɔɔn cɛ wa? ⁶ Nka balima dɔ bɛ dɔ wele kiri la dannabaliw yɛrɛ jɛ kɔɔɔ! ⁷ Tijɛ la, kiri ko ka sɔɔɔ aw ni jɔɔɔn cɛ, o ye aw jalaki de ye. Mun y'a to aw tɛ o tilɛnbaliya ko muɔɔu? Mun y'a to aw tɛ kɔɔɔni muɔɔu? ⁸ Nka minnu bɛ tilɛnbaliya kow kɛ ka aw kɔɔɔ, o ye aw yɛrɛw de ye. Aw bɛ o kɛ aw balimajɔɔɔnaw na!

⁹ Aw m'a dɔn ko kojugukɛlaw tɛna Ala ka masaya sɔɔɔ wa? Aw kana aw yɛrɛw lafili. Kakalaw wo, bolisɔɔɔnaw wo, jatɔw wo, cɛɔɔɔɔn jininaw wo, ¹⁰ sonyalikɛlaw wo, wasabaliw wo, dɔɔɔɔɔ wo, nenilikɛlaw wo, bikan-nikelaw wo, olu si tɛna Ala ka masaya sɔɔɔ. ¹¹ Aw dɔw tun bɛ ten dɛ, nka aw kora, aw bilara aw dan na ka kɛ Ala ka sɛnumaw ye, aw jatera tilɛnnenw ye Matigi Yesu Krisita tɔɔɔ la ani an ka Ala Ni barika la. ¹² Fɛn bɛɛ dagalɛn bɛ ne ye, nka nafa tɛ fɛn bɛɛ la. Fɛn bɛɛ dagalɛn bɛ ne ye, nka ne tɛna sɔɔn ka ne yɛrɛ kɛ fɛn si ka jɔɔn ye. ¹³ Dumuni fɛnw ye kɔɔɔɔɔɔɔ ta ye. Kɔɔɔɔɔɔɔ ye dumuni fɛnw ta ye, o ye tijɛ ye. O bɛɛ n'a ta, Ala na u fila bɛɛ ban. Nka mɔɔɔ farikolo ma kɛ jatɔya kama. Farikolo ye Matigi ta ye, Matigi ye farikolo ta ye. ¹⁴ Ala ye an Matigi lakunun ka bɔ suw cɛma. Ale na an fana lakunun ka bɔ suw cɛma a ka sebaaya barika la. ¹⁵ Aw m'a dɔn ko aw farikolow ye Krisita farikolo yɔɔɔ dɔw ye wa? Ayiwa, ne na Krisita farikolo yɔɔɔ dɔw ta ka olu kɛ jatɔmuso farikolo yɔɔɔ dɔw ye wa? Ayi dɛrɛ! ¹⁶ Aw m'a dɔn ko cɛ min ni jatɔmuso bɛ jɛ, a ni o bɛ kɛ farisogo kɛlen ye wa? Katuguni Kitabu ko: «U fila na kɛ farisogo kɛlen ye.» ¹⁷ Nka min ni Matigi bɛ jɛ, o ni ale ye ni kɛlen de ye. ¹⁸ A' ye boli jatɔya jɛ. Mɔɔɔ bɛ ko jugu sifa o sifa wɛrɛ kɛ, o ye farikolo kɛnɛkan ko ye, nka min bɛ jatɔya kɛ, o bɛ a yɛrɛ farikolo hake ta. ¹⁹ Aw farikolow ye Ni Senu ka Alabatosoba de ye. O sigilɛn bɛ aw kɔɔɔ, aw ye o sɔɔɔ Ala fɛ. Aw tɛ aw yɛrɛw ta ye dɛ. Aw ma o dɔn wa? ²⁰ Aw sanna sɔɔɔɔɔɔɔ de la Ala fɛ. O de y'a to aw ka Ala bonyali ni aw farikolow ye.

7 Aw ye sɛbɛn ci ka ne jininaka ko minnu na, olu ta fan fɛ, a ka jɛ cɛ ma ni a ma maga muso la. ² O bɛɛ n'a ta, walisa jatɔya kana kɛ, cɛw bɛɛ kɛlen-kɛlen ka muso furu, musow bɛɛ kɛlen-kɛlen ka kɛ a yɛrɛ cɛ kun. ³ Muso ka kan ni min ye, cɛ ka o kɛ a ye. Cɛ fana ka kan ni min ye, muso ka o kɛ a ye. ⁴ Muso tɛ a yɛrɛ farikolo kuntigi ye, a cɛ de b'a kun na. O cogo la fana cɛ tɛ a yɛrɛ farikolo kuntigi ye, a muso de b'a kun na. ⁵ Aw kana ban jɔɔɔn na, fɔ ni aw fila bɛnna a la ka waati dɔɔɔnin bila Ala delili kama. O kɔ, a' ye segin jɔɔɔn ma, walisa Sitane kana aw kɔɔɔɔɔ aw ka yɛrɛmɛnbaliya kosɔɔn. ⁶ Ne ye nin fɔ aw ye ka aw laadi, o tɛ ci fɔlɛn ye. ⁷ Ne b'a fɛ cɛw bɛɛ ka kɛ i ko ne. O bɛɛ n'a ta, Ala bɛ mɔɔɔɔɔ bɛɛ ka nilifɛn di u ma. Dɔ ta bɛ cogo dɔ la, dɔ wɛrɛ ta bɛ cogo wɛrɛ la. ⁸ Minnu ma furu kɛ ani muso cɛ salɛnw, ne b'a fɔ ko a ka jɛ olu ma ka to i ko ne. ⁹ Nka ni u tɛ se ka u yɛrɛ minɛ, u ka furu kɛ katuguni furu ka fisa ni nege tɔɔɔ ye. ¹⁰ Dannabaa minnu furulɛn don, ne b'a fɔ olu ye k'a gɛleya, ne kan tɛ, Matigi kan don, ko: Muso kana fara a cɛ la. ¹¹ Ni a farala a cɛ la, a furubali ka to, wala a ka kɔɔɔn a cɛ ma. Cɛ fana kana a muso bila. ¹² Ne bɛ min fɔ dannabaa tɔw ye, o filɛ nin ye, ne kan don, Matigi kan tɛ, ko: Ni muso dannabali bɛ balima dɔ kun, ni o sɔɔnna ka to a fɛ, a kana o bila. ¹³ O cogo la, ni muso

dannabaa dɔ be ɛɛ dannabali kun, ni o ɛɛ sɔnna a ka to a fe, a kana fara o la. ¹⁴ ɛɛ dannabali be saniya a muso dannabaa kosɔn. Muso dannabali be saniya a ɛɛ dannabaa kosɔn. N'o te, aw denw tun na ke nɔɔɔɔɔɔɔ ye, nka tiɔe la, u ka senu. ¹⁵ O beɛ n'a ta, ni dannabali b'a fe ka fara dannabaa la, a ka o ke. Ni o kera, bali-mace wala balimamusu sirilen te. Ala ye an wele ka sigi here la. ¹⁶ Muso dannabaa, i b'a dɔn yala i na i ɛɛ kisi wa? ɛɛ dannabaa, i b'a dɔn yala i na i muso kisi wa? ¹⁷ O beɛ n'a ta, Matigi ye niyɔɔɔ min di mɔɔɔɔ beɛ kelen-kelen ma, Ala y'u wele fana k'u to cogo min na, u ka taama ka keɔe ni o ye. Ne be o ci fɔ egilisiw beɛ la. ¹⁸ Ni mɔɔɔ dɔ welela k'a sɔɔ a bolokolen don, a ka to o cogo la. Ni dɔ welela k'a sɔɔ a bolokobali don, o fana kana boloko. ¹⁹ Bolokololi wo, bolokobaliya wo, u si te foyi ye. Ala ka ci fɔɔɔn keli de be jate. ²⁰ Ala ye mɔɔɔɔ beɛ kelen-kelen wele k'u to cogo min na, u ka to ten. ²¹ Ala y'i wele k'i to jɔɔɔ la wa? I kana hami o la. O beɛ n'a ta, ni i be se ka hɔɔɔɔɔ, i ka o ke, ²² katuguni jɔn min welela Matigi la, o ye Matigi ka hɔɔɔɔ ye. O cogo la fana, hɔɔɔ min welela, o ye Krisita ka jɔn ye. ²³ Ala ye aw san sɔɔɔ de la. Aw kana ke mɔɔɔɔ ka jɔn ye. ²⁴ Balimaw, beɛ kelen-kelen welela k'u to cogo min na, u ka to ten Ala jɔe kɔɔ. ²⁵ Minnu ma furu, ne ma ci sɔɔɔ Matigi fe olu ko la, nka Matigi makarila ne la ka ne ke dannamɔɔɔ ye, o de kosɔn ne be ne ka miiriliw jira. ²⁶ Nin waati gelen kosɔn, min ka ni ne jɔe na, o file nin ye, ko a ka ni mɔɔɔ ma ka to a cogo la. ²⁷ Muso be i kun wa? Ayiwa, i kana furu sa cogo jini. I ma furu ke wa? Ayiwa, i kana muso furu. ²⁸ O beɛ n'a ta, ni i ye furu ke, i ma jurumu ke. Ni npogotigi tara furu la, a ma jurumu ke. Nka a kebaaw na sɔɔɔ sɔɔɔ farisogo la u ka jɔe-maya kɔɔ. Ne b'a fe ka aw tanga o ma. ²⁹ Ayiwa balimaw, ne be nin de fɔ ko: Waati surunyara. Kabini sisan muso be minnu fe, olu ka ke i ko muso te u fe. ³⁰ Minnu be kasi, olu ka ke i ko u te kasi. Minnu jagalilen don, olu ka ke i ko u jagalilen te. Minnu be sannu ke, olu ka ke i ko fen te u fe. ³¹ Minnu be u mago jɔe ni nin diɔe fenw ye, olu ka ke i ko u te u sebe don o la, k'a masɔɔɔ nin diɔe cogo na temen. ³² Ne t'a fe aw hakili ka jaami. Min ma furu ke, o b'i janto Matigi ka kow la, walisa a ko ka diya Matigi ye. ³³ Min ye furu ke, o b'i janto diɔe kow la, walisa a ko ka diya a muso ye. ³⁴ A be sama o fan fila sago keli nɔfe. O cogo la fana muso min te ɛɛ kun, wala min ma furu fɔɔ, o b'i janto Matigi ka kow la, walisa a ka saniya a farikolo ni a ni la. Nka min furulen don, o b'i janto diɔe kow la, walisa a ko ka diya a ɛɛ ye. ³⁵ Ne be o fɔ aw yeɔe nafa kama. Ne te o fɔ ka fen dɔ wajibiya aw ma. Ne b'a fe aw ka taama cogo bennen na, walisa aw nɔɔɔɔ ka to Matigi ka baara la, foyi kana aw hakili jaami. ³⁶ Ni ɛɛ dɔ y'a miiri ko a denmusu npogotigilama temenna furu waati kan, ko o ma ben, ko wajibi don a ka furu, a ka a sago ke, o te jurumu ye, a ka a di furu la. ³⁷ Nka mɔɔɔ min hakili sigilen don, ni

ko weɔe t'a wajibiya o la, ni se b'a ye k'a yeɔe sago ke, ni a y'a latige a yeɔe kɔɔ ko a tena a denmusu npogotigilama di furu la, o tigi be ko juman ke. ³⁸ O de la, min ye a denmusu npogotigilama di furu la, o be ko juman ke, nka min m'a di, o ta de ka fisa. ³⁹ Muso min furulen be, o sirilen be a ɛɛ la ka a ɛɛ jɔe-ma to, nka ni a ɛɛ sara, a hɔɔɔɔɔ. ɛɛ min ka di a ye a be se ka furu o ma, nka o ka ke dannabaaw ɛɛ-ma dɔɔɔ. ⁴⁰ O beɛ n'a ta, ne jɔe na, ni a tora ten, o ka fisa a ma furu ye. Ne dara a la fana ko Ala Ni be ne fe.

8 Ayiwa, bolisɔn sogow ko ta fan fe, an y'a dɔn ko dɔnniya be an beɛ fe. Dɔnniya be mɔɔɔ kuncɛ bonya, nka kanuya be dɔ fara mɔɔɔ weɔe barika kan. ² Ni mɔɔɔ dɔ be miiri ko a be ko dɔn, a ma foyi dɔn fɔɔ i ko a ka kan ka ko dɔn cogo min na. ³ Nka ni mɔɔɔ dɔ be Ala kanu, Ala be o tigi dɔn. ⁴ Ayiwa, bolisɔn sogo dumuni ta fan fe, an y'a dɔn ko boli te foyi ye diɔe la, ko Ala weɔe si te, Ala kelenpe kɔ. ⁵ Hali ni sankolola fen dɔw wala dugukolo kan fen dɔw be wele batofenw, k'a masɔɔ batofen caman ni matigi caman be yen, ⁶ o beɛ n'a ta an kɔni fe, Ala kelenpe be yen, o ye an Fa ye. Ale ye fen beɛ da, an be yan ale kosɔn. Matigi kelenpe fana be yen, o ye Yesu Krisita ye. Fen beɛ be ale barika la, an fana be a barika la. ⁷ Nka mɔɔɔ beɛ te o dɔn. Mɔɔɔ dɔw tun delila boli ko la, halibi u be o sogo dun ka a jate bolisɔn sogo yeɔe ye. U dusukun barika ka dɔɔ, o dumuni be u mɔɔ. ⁸ Dumuni kɔni te an ko diya Ala ye. Ni an ma dumuni ke, o te fen bɔ an na. Ni an ye dumuni ke fana, o te fen fara an kan. ⁹ O beɛ n'a ta, a' ye aw yeɔe kɔɔsi walisa aw ka hɔɔɔɔɔ fanga kana ke barikantanw kunnatiɔeni sababu ye. ¹⁰ Tiɔe la, dɔnniya be e min fe, ni balima barikantan dɔ ye i ye dumuni la bolibatoso dɔ kɔɔ, o dusukun tena geɔe, fo k'a bila bolisɔn sogo dumuni la wa? ¹¹ O cogo la, Krisita sara o balima barikantan min kosɔn, o na halaki i ka dɔnniya fe! ¹² Ni aw be aw balimaw hake ta ten, ka u dusukun sinsinbaliw jogin, aw be Krisita de hake ta. ¹³ O de kosɔn, ni sogo be ne balima kunnatiɔe, ne tena sogo dun abada, walisa ne kana ke ne balima kunnatiɔeni sababu ye.

9 Ne te hɔɔɔ ye wa? Ne te ciden ye wa? Ne ma Yesu an Matigi ye wa? Ne ka baara nɔ te aw yeɔe ye Matigi la wa? ² Hali ni dɔ weɔe ma ne jate ciden ye, aw kɔni ka kan ka ne jate ciden ye, k'a masɔɔ aw ye ne ka cidenya taamashyɔe ye Matigi la. ³ Ne be ne sege-segebaaw jaabi cogo min na, o file nin ye ko: ⁴ Jo te an fe ka dumuni ke ka minni ke wa? ⁵ Jo te an fe ka balimamusu dɔ furu ka taa ni o ye an fe, i ko ciden tɔw ni Matigi balimakɔw ani Piere b'a kecogo min na wa? ⁶ Yala ne ni Barnabasi dama ka kan ka baara ke ka an yeɔe balo wa? ⁷ Jɔni be taa sɔɔɔdasiya la ka tila k'a yeɔe doni ta? Jɔni be rezen nakɔ sene ni a te a mɔɔ dun? Jɔni fana be baganw gen ni a te u kɔɔ dɔ min? ⁸ Aw kana miiri ko ne be ne ka kuma ju sigi Hadamadennw ka

ketaw dama kan. Sariya fana be o ko kelen fɔ. ⁹ A sebennen be Musa ka sariya la ko: «Misi min be ɲɔ ɔngɔ, i kana ɲɔ siri o da la.» Ala ye o fɔ misiw hami kosɔn wa? ¹⁰ A ma o fɔ an dama kosɔn wa? Ɔwɔ, o sebenna an de kosɔn. Senekela jigi sigilen ka kan ka sene ke. Ɔɲ gosibaa fana ka ɲɔ gosi k'a jigi to o dɔ sɔɔli kan. ¹¹ Ni anw ye Ala ka nilifenw dan aw cema, ni an be aw bolo fen dɔw suman tige, o ye koba ye wa? ¹² Ni jo be mɔɔgɔ werew fe ka fen sɔɔɔ aw bolo, jo te an fe ka fen sɔɔɔ aw fe ka temen olu kan wa? O be n'a ta anw ma o jo jini, nka an be fen be mɔɔɔ walisa an kana foyi ke ka Krisita ka Kibaru Duman bali. ¹³ Aw m'a dɔn ko minnu be baara ke Alabatosoba kɔɔ, ko olu be u balo sɔɔɔ ka ɔ Alabatosoba fenw la wa? Aw m'a dɔn ko minnu be sarakaw lase saraka bolan kan, ko olu be u niyɔɔ sɔɔɔ ka ɔ sarakaw la wa? ¹⁴ O cogo la fana, fen min be sɔɔɔ Kibaru Duman baara la, Matigi y'a latige ko Kibaru Duman fɔbaaw ka balo o la. ¹⁵ Nka ne ma tugu o fen si nɔfe. Ne te nin seben ci aw ma fana walisa aw ka o ke ne ye. Mɔɔgɔ ka ne ka nin yerebonya sababu tije, saya ka fisa ne ma ni o ye! ¹⁶ Yerebonya sababu te ne fe Kibaru Duman fɔli la, katuguni o wajibiyalen be ne ma. Ni ne ma Kibaru Duman fɔ, ɔne be ne ye! ¹⁷ Ni ne tun b'a ke ne yere sago la, ne tun na baraji sɔɔɔ. Nka ni o baara kalifara ne ma, wajibi don ne ka o ke. ¹⁸ O tuma la ne be mun baraji sɔɔɔ o la? O ye nin ye ko ne ka Kibaru Duman fɔ ni wari ko te, ani ne tun be se ka nafa min jini ne yere ye Kibaru Duman fɔli la, ne ka o to yen. ¹⁹ Hali ni ne ye hɔɔɔ ye mɔɔgɔ be ta fan fe, ne ye ne yere ke be ka jɔn ye, walisa ne ka mɔɔgɔ caman sɔɔɔ. ²⁰ Yahutu w fe, ne kera Yahutu ye, walisa ne ka Yahutu sɔɔɔ. Minnu be sariya sɔɔɔ, ne kera olu fe i ko ne be sariya sɔɔɔ, hali k'a sɔɔɔ ne yere te o sɔɔɔ, walisa ne ka sariya sɔɔɔ mɔɔgɔ sɔɔɔ. ²¹ O cogo la fana, sariya te minnu kun na, ne kera olu fe i ko sariya te ne kun na, walisa sariya te minnu kun na, ne ka olu sɔɔɔ. O be n'a ta, a te i ko Ala ka sariya te ne kun na, sabu ne be Krisita ka sariya sɔɔɔ. ²² Minnu barika ka dɔgɔ dannaya la, ne kera olu fe i n'a fɔ ne barika ka dɔgɔ, walisa ka barika dɔgɔ sɔɔɔ. Ne be ne yere ke fen be ye be kosɔn, walisa cogo o cogo, ne ka u dɔw kisi. ²³ Ne be fen be ke Kibaru Duman kosɔn walisa ne ka niyɔɔ sɔɔɔ a nafa la tɔw fe. ²⁴ Aw yerew y'a dɔn ko minnu be boli jɔɔɔn dan boli jɔɔɔ la, olu be be boli, nka kelenpe de be sara sɔɔɔ. A' ye boli walisa aw ka o sara sɔɔɔ. ²⁵ Mɔɔgɔ minnu be don jɔɔɔn dan boli la, olu be u yerew tanga ko sifa caman ma. U be o ke walisa u ka kunnajala fɔɔɔnɔɔnɔɔnɔɔ sɔɔɔ. Nka an kɔni b'a ke walisa ka kunnajala tijenbali sɔɔɔ. ²⁶ O de y'a to ne be boli ka ne jɔɔ sinnen to ne ka boli dan jɔɔɔ ma. Ne be ke ke i n'a fɔ bolokurun tullonkela, a te i ko ne be fije bugɔ. ²⁷ Ne be ne yere farikolo gosi fo ka a mugu, katuguni ne be siran ko tɔw waajulen kɔ ne fe, ban kana ke ne yere la.

¹⁰ Balimaw, ne t'a fe aw ka to an benbaw ka kow dɔnbali ye. U be tun be taama sankaba sɔɔɔ. U be taamana ka Kɔgɔji Bilen cɛtige. ² U be batisera Musa ye sankaba ni kɔgɔji la. ³ Ala yere ye dumunifen min di, u be ye o dɔ dun. ⁴ Ala yere ye minnifen min di, u be ye o dɔ min, katuguni farakurun min tugura u nɔfe Ala ka sebaaya fe, u ye ji min ka ɔ o la. O farakurun tun ye Krisita de ye. ⁵ Nka u caman ko tun man di Ala ye, o de kosɔn u sara kungokolon kɔɔ. Olu dama tun ka ca u tɔ tolenw ye. ⁶ O kow kera ka jɔɔ jira an na, walisa an kana jɔɔ fen juguw fe i ko olu jɔɔ fen juguw fe cogo min na. ⁷ Aw kana boliw bato i ko u dɔw y'a kecogo min na, i ko a sebennen be Kitabu la cogo min na ko: «Mɔɔgɔ be y'u sigi ka dumuni ke ka minni ke. O kɔ, u wulila ka dɔn ke.» ⁸ An kana jatɔya ke, i ko u dɔw y'a kecogo min na, fo u la mɔɔgɔ waa mugan ni saba sara tile kelen kɔɔ. ⁹ An kana Matigi sɔɔɔ i ko u dɔw y'a sɔɔɔ cogo min na, fo saw ye olu cin ka u faga. ¹⁰ Aw fana kana dajukɔɔ kuma fɔ, i ko u dɔw y'a kecogo min na. Halakilikela ye u faga. ¹¹ O kow be kera u la ka jɔɔ jira an na. Dije laban sera an minnu ma, u sebenna ka an lasɔmi. ¹² O de kosɔn, min be miiri ko a jɔɔn don, o k'a yere kɔɔsi a kana bin. ¹³ Kɔɔɔ si ma aw sɔɔ min ma deli ka mɔɔ sɔɔɔ. Ala ye kantigi ye. A tena sɔn aw kɔɔɔ ka temen aw barika dan jɔɔ kan. Nka kɔɔɔ mana se, a na ɔ jɔɔ jira walisa aw ka se ka o kɔɔɔ mɔɔɔ. ¹⁴ O de kosɔn ne ka kanulenw, a' ye aw yerew kɔɔsi bolibatoli ma. ¹⁵ Ne be kuma aw fe i ko hakilitigiw. Aw yerew ka ne ka kuma sɔɔɔ. ¹⁶ An be barika da Ala ye jifilen dubama min kosɔn, o te an ka jɔɔɔ taamashyen ye Krisita joli la wa? An be nbuuru min karikari ka o dun, o te an ka jɔɔɔ taamashyen ye Krisita farikolo la wa? ¹⁷ Nbuurukun kelenpe be yen. O de kosɔn, an minnu ka ca, an ye farikolo kelen ye, katuguni an be be jɔɔ nbuurukun kelen de la. ¹⁸ A' ye Israel mɔɔgɔ cogo file. Minnu be saraka fenw dun, olu te saraka bolan jɔɔɔ ye wa? ¹⁹ Ne b'a fe ka mun fɔ sa? Ko saraka min ɔɔɔ boli ye, wala boli yere, yala olu ye fen ye wa? ²⁰ Ayi dere! Nka Ala dɔnbaliw be sɔnni min ke, u be jinew de sɔn, u te Ala sɔn. O de kosɔn ne t'a fe aw ni jinew ka je. ²¹ Aw te se ka minni ke Matigi ka jifilen na, ka minni ke jinew ka jifilen fana la. Aw te se ka dumuni ke Matigi ka tabali la, ka dumuni ke jinew ka tabali fana la. ²² Yala an b'a fe ka Matigi lapini ka keleya don a la wa? Aw be miiri ko an barika ka bon ale ta ye wa? ²³ Fen be dagalen be an ye. Tije don, nka nafa te fen be la. Fen be dagalen be an ye, nka fen be te dɔ fara mɔɔgɔ werew barika kan. ²⁴ Mɔɔgɔ si kana a yere nafa jini, fɔ mɔɔgɔ werew nafa. ²⁵ Fen minnu be feere sogofeere jɔɔɔ la, a' ye olu dun. Aw kana pininkali si ke o ko la dusukun kosɔn, ²⁶ katuguni «dugukolo ni a kan fen be ye Matigi ta ye.» ²⁷ Ni dannabali dɔ ye aw wele dumuni la, ni aw b'a fe ka taa, a mana fen o fen sigi aw sɔɔɔ, aw ka o dun. Aw kana

nininkali si ke o la dusukun koson. ²⁸ Nka ni mawg dɔ b'a fɔ aw ye ko: «Nin ye bolison sogo ye,» aw kana o dun aw lasomibaa koson ani dusukun fana koson. ²⁹ Ne te kuma i yere dusukun ko la, fɔ mawg were dusukun. O de la, mawg were dusukun ka kiri tige ne ka hɔɔnya kan mun koson? ³⁰ Ni ne be barika da Ala ye ne ka dumuni koson, mun na mawg were ka ne tɔgɔ tije o dumuni ko la, k'a sɔɔ ne ye barika da Ala ye o koson? ³¹ O de y'a to aw be dumuni ke wo, aw be minni ke wo, ni aw be fen o fen ke, a' ye o be ke Ala bonyali koson. ³² Yahutuwo, siya were mawgwo, Ala ka egilisi wo, aw kana ke u si kunnatije sababu ye, ³³ i ko ne fana be ne jija ka mawgwo be diyanekow ke fen be la cogo min na. Ne te ne yere nafa nini, fɔ mawgwo caman nafa, walisa u ka kisi.

11 Aw ka ke ne ladegebaaw ye, i ko ne fana ye Krisita ladegebaaw ye cogo min na. ² Ne be aw fo katuguni aw be aw hakili to ne la fen be la, ka ne ka laadili kumaw mara i ko ne y'a jira aw la cogo min na. ³ O be n'a ta, ne b'a fe aw ka a don ko ce w be kuntigi ye Krisita ye, ko muso kuntigi y'a ce ye, ko Krisita kuntigi ye Ala de ye. ⁴ O de koson ce o ce be Ala deli wala ka kiraya ke ka a kun datugulen to, o be a kuntigi dawgoya. ⁵ Nka muso o muso be Ala deli wala ka kiraya ke k'a sɔɔ a kun ma datugu, o be a kuntigi dawgoya. A be i ko a kun dilen don. ⁶ Ni muso kun ma datugu, a ka a kunsigi tige. Nka ni kunsigi tige wala kun di ye muso maloya ko ye, a ka kan ka a kun datugu. ⁷ Ce man kan ka a kun datugu, katuguni a ye Ala ja ni a sɔɔ de ye. Muso kɔni ye ce sɔɔ ye. ⁸ Tije la, ce dara tuma min na, a ma bɔ muso la, nka muso bɔra ce de la. ⁹ Ce fana ma da muso koson, nka muso dara ce de koson. ¹⁰ O de y'a to taamashyen ka sɔɔ muso kun na melekew koson k'a jira ko a be fanga sɔɔ. ¹¹ O be n'a ta Matigi la, ni ce te, muso fana te. Ni muso te, ce fana te. ¹² K'a masɔɔ muso bɔra ce la cogo min na, o cogo la ce be bange muso fe. Fen be be bɔ Ala de la. ¹³ A' ye miiri a la, yala a benen be muso ka Ala deli batoli sɔɔ la k'a sɔɔ a kun ma datugu wa? ¹⁴ Ni ce dɔ kunsigi ka jan, a fɔ, Hadamadenya cogo yere te aw kalan ko o ye a dawgyali ko de ye wa? ¹⁵ Nka ni muso kunsigi ka jan, o ye a bonyali ko ye, katuguni kunsigi jan dira muso ma ka ke a kunna birilan ye. ¹⁶ Nka ni mawg dɔ b'a fe ka sɔɔli ke, o k'a don ko laada were te an fe o ko la, a te Ala ka egilisiw fana fe. ¹⁷ Ka ne to nin kuma foli la, ne be aw lasomi ko dɔ la, ne te se ka aw tanu o la fewu, o file nin ye ko: Aw te aw laje jeni kama, fɔ tije ni. ¹⁸ O ko bɔli file nin ye: A fɔra ne ye ko aw mana aw laje egilisi kow la tuma min na, farali kow be aw cema. Fan dɔ fe, ne be da o la. ¹⁹ Wajibi don kan tilali ka ke, walisa minnu ye dannabaa sebew ye aw cema, olu ka don. ²⁰ Aw mana aw laje, o te Matigi ka tabali ko ye, ²¹ k'a masɔɔ ka aw to dumuni la, be kelen-kelen be sɔɔ ka a yere ka dumuni dun. Kɔng be dɔw la, dɔ werew falen be dɔw la.

²² Sow te aw fe ka dumuni ke ka minni ke yen wa? Wali-ma aw be Ala ka egilisi mafineya ka bolo lankolonw lamalo wa? Aw be miiri ne ka mun fɔ aw ye? Ne ka aw tanu o la wa? Ne te aw tanu o la de! ²³ Ne ye aw kalan ko min na, ne ye o sɔɔ Matigi fe ko: Matigi Yesu donna bolo la su min fe, a ye nbuuru ta ²⁴ ka barika da Ala ye, o kɔ, ka o nbuuru karikari k'a fɔ ko: «Nin ye ne farikolo ye, a dira aw koson. A' ye nin ke ka aw hakili to ne la.» ²⁵ O cogo la, dumuni kelen kɔ, a ye jifilen ta, k'a fɔ ko: «Nin jifilen ye Ala ka layidu kura ye, o layidu tara ne joli la. Ni aw ye minni ke nin jifilen na tuma o tuma, aw ka o ke ka aw hakili to ne la.» ²⁶ Aw mana nin nbuuru dun ka minni ke nin jifilen na tuma o tuma, aw be Matigi saya ko de fɔ, fo a ka na. ²⁷ O de y'a to, ni mawg dɔ ye Matigi ka nbuuru dun ka minni ke a ka jifilen na k'a sɔɔ a cogo man ni, o tigi na jalaki Matigi farikolo ni a joli ta fan fe. ²⁸ O de koson, mawgwo be kelen-kelen ka u yerew segesege, o kɔ, ka o nbuuru dun ka minni ke o jifilen na. ²⁹ Katuguni min be o nbuuru dun ka minni ke o jifilen na, k'a sɔɔ a ma Matigi farikolo faranfasi, o be a jalaki fen dun ka o min. ³⁰ O de y'a to aw caman kera banabaatɔw ni barikantanw ye, aw caman fana sara. ³¹ Ni an tun be kiri tige an yerew kan, Ala tun tena kiri were tige an kan. ³² Nka Matigi be kiri tige an kan, ka an kolo, walisa kiri kana bin an ni dije kan sɔɔ fe. ³³ O de koson ne balimaw, ni aw be aw laje ka dumuni ke Matigi ka tabali la tuma min na, a' ye sɔɔ makɔɔ. ³⁴ Ni kɔng be mawg dɔ la, o ka dumuni ke a ka so, walisa aw kana aw laje ka kiri bin aw yerew kan. Ko tɔw ta fan fe, ni ne sera aw fe yen tuma min na, ne na olu jɛnabɔ.

12 Ayiwa balimaw, ne t'a fe aw ka ke ko donbaliw ye Ni Senu ka nilifenw ta fan fe. ² Aw y'a don ko aw tun ye Ala donbaliw ye tuma min na, aw tun be sama boli bobow kɔfe, i ko aw jɛ tun minena cogo min na. ³ O de koson ne b'a fe aw k'a faamu ko mawg o mawg be kuma Ala Ni barika la, o si tena a fɔ ko Yesu dangalen be. Mawg si te se k'a fɔ fana ko Yesu ye Matigi ye, ni o ma ke Ni Senu barika la. ⁴ Nilifenw sifa ka ca, nka u be bɔ Ni Senu kelen de la. ⁵ Baara sifa ka ca, nka u be ke Matigi kelen de ye. ⁶ Baarake cogow ka ca, nka Ala kelen de be u be ke mawgwo be sɔɔ. ⁷ Ala Ni b'i jira ni nilifen dɔ dili ye mawgwo be kelen-kelen ma mawgwo be nafa sɔɔli kama. ⁸ Hakilitigiya kuma dira dɔ ma Ni Senu fe. O Ni kelen ye donniya kuma di dɔ were ma. ⁹ O Ni kelen ye dannaya di dɔ ma. Banabaatɔw keneyali se dira dɔ were ma o Ni kelen barika la. ¹⁰ Kabakow keli se dira dɔ ma. Se dira dɔ were ma ka kiraya ke. Niw faranfasi dira dɔ were ma. Kan werew foli se dira dɔ ma. Kan werew kɔw foli se dira dɔ were ma. ¹¹ Ni Senu kelenpe de be o kow be ke, ka mawgwo be kelen-kelen ka nilifen di u ma ka kepe ni a yere sago ye. ¹² Ayiwa, mawg farikolo sɔɔw ka ca, nka farikolo kelen don. O sɔɔw ni u caya be ye farikolo kelen ye cogo min na, Krisita

fana be ten. ¹³ An kōni, Yahutu w ni siya tōw, jōnw ni hōkōw, an bēe batisera ka ke farikolo kelen ye Ni kelen de la. An bēe minna o Ni kelen de la fana. ¹⁴ Farikolo fana te farikolo kōw kelen ye, nka a kōw ka ca. ¹⁵ Ni sen b'a fō ko ale te bolo ye, ko o de kosōn a te farikolo kōw dō ye, o b'a to ko a te farikolo kōw dō ye wa? ¹⁶ Ni tulo fana b'a fō ko ale te jē ye, ko o de kosōn a te farikolo kōw dō ye, o b'a to a te farikolo kōw dō ye wa? ¹⁷ Ni farikolo kōw bēe tun ye jē ye, kōw tun na menni kēcogo di? Ni a bēe tun ye tulo ye, kōw tun nafenw suma men cogo di? ¹⁸ Nka tije la Ala ye farikolo kōw bēe kelen-kelen ke farikolo la ka kējē ni a yere sago ye. ¹⁹ Ni farikolo bēe lajelen tun ye kōw kelen ye, farikolo tun na ke min? ²⁰ O de kosōn farikolo kōw ka ca, nka farikolo ye kelenpe de ye. ²¹ O cogo la jē te se k'a fō bolo ye ko: «Ne mago t'i la!» Kunkolo fana te se k'a fō senw ye ko: «Ne mago te aw la!» ²² Nka tije la, farikolo kōw minnu be i ko u barika ka dōw, an magoba be olu la. ²³ Farikolo kōw minnu te jate bonyataw ye, an be an janto olu la ka temen kōw tōw kan. An be maloya kōw minnu ko la, an be olu masiri ka temen dōw kan. ²⁴ An te kōw minnu jate maloya kōw ye, olu mago te o la. Bonya desera kōw minnu na, Ala ye farikolo dila ka bonyaba di olu ma, ²⁵ walisa farali kana ke farikolo la, nka a kōw bēe ka u janto kōw na cogo kelen na. ²⁶ Ni farikolo kōw kelen tōw, o ni farikolo kōw tōw bēe be kōw kōw fe. Ni kōw kelen ye bonyali kōw, o ni farikolo kōw tōw bēe be pagali kōw fe. ²⁷ Aw ye Krisita farikolo ye, aw bēe kelen-kelen ye a farikolo kōw dō de ye. ²⁸ O de la, Ala ye kōw dōw sigi egilisiw la: Fōl, cidenw, a filanan, kiraw, a sabanan, karamkōw, o kō, kabakow keli, o kō, banabaatōw keneyali nilifenw, ani demēbaaw ni jē kōw ani kan were fōbaaw. ²⁹ Mōkōw bēe te ciden ye. Bēe te kira ye. Bēe te karamkōw ye. Bēe te kabako kebaa ye. ³⁰ Banabaatōw keneyali se ma di bēe ma. Bēe te se ka kan werew fō. Bēe te se ka kan werew kōw fō. ³¹ A' ye ke Ala ka nilifenw fisamaw fe kosebe. O bēe n'a ta, sira min ka fisa ni o bēe ye, ne be-na o jira aw la sisan.

13 Hali ni ne be mōkōw kanw ni mēlekew kanw fō, k'a kōw kanuya te ne kōw, ne kumakan na ke i ko ntanan mankan wala weleninw. ² Hali ni ne be se ka kiraya ke, ka gundow bēe ni fen bēe dōn, hali ni dan-naya bēe be ne fe fo ka kuluw labō u nō na, k'a kōw kanuya te ne kōw, ne te foyi ye. ³ Hali ni ne ye ne bolofenw bēe tilatila ka ke faantanw ka dumuni ye, ka ne farikolo di ko a ka jeni, o tēna foyi jē ne ye ni kanuya te ne kōw. ⁴ Mupuli be kanuya la, a falen be jū-maya la, keleya t'a la. Kanuya te waso, kuncēbaya t'a la. ⁵ Kanuya te ko benbali ke, a t'a yere nafa pini. A te dimin jona, a te ko jugu miiri. ⁶ A te pagali tilenbaliya ko la, a be pagali tije de la. ⁷ A be sabali fen bēe la, a be da fen bēe la, a jigi be fen bēe kan, a be fen bēe mupu. ⁸ Kanuya te ban abada. Kiraya keli na ban. Kan werew

fōli na dabila. Dōnniya na ban. ⁹ An be dōkōn dōkōn de dōn. An be dōkōn dōkōn de ke kiraya ko fana la. ¹⁰ Nka ko dafalenw mana na, ko dafabaliw na ban. ¹¹ Ka ne to denmisenya la, ne tun be kuma i ko denmisen, ne tun be miiri i ko denmisen, ne tun be kow jate mine i ko denmisen. Kabini ne jēnatigera ka ke ce ye, ne ye denmisenya kow dabila. ¹² Sisan a be i ko an be fenw file dubalen na, a ma jeya, nka o tuma la an na yeli ke jeda ni jeda. Sisan ne be dōkōn dōkōn de dōn, nka o tuma la ne na ko dōn ka dafa, i ko Ala be ne dōn cogo min na. ¹³ Ayiwa sisan nin fen saba tora, dannaya ni jigi ani kanuya, nka u bēe la belebebeba ye kanuya de ye.

14 A' ye tugu kanuya kōw. A' ye Ala ka nilifenw fana pini kosebe. A' ye ke kiraya nilifenw fe ka temen tōw kan. ² Min be kan werew fō, o te kuma mōkōw fe, o be kuma Ala fe, k'a masōw kōw si te o kōw dōn. A be gundow fō a dusukun na. ³ Nka min be kiraya ke, o be kuma mōkōw fe ka u nafa, ka u waaju, ani ka u dusuw saalo. ⁴ Min be kan werew fō, o nafa be a yere kan, k'a kōw min be kiraya ke, o nafa be egilisi kan. ⁵ Ne b'a fe aw bēe ka kan werew fō, nka ne b'a fe aw ka kiraya ke ka temen o kan. Tije la, min be kiraya ke, o ka bon ni kan werew fōbaa ye, fō ni a yere be o kan werew kōw fō, walisa egilisi ka nafa kōw. ⁶ Ayiwa balimaw, ni ne taara aw fe yen ka kan werew fō, k'a kōw ne ma Ala ka ko jira-ta dō fō aw ye, wala dōnniya ko, wala kiraya, wala ka aw kalan, ne na nafa jumen lase aw ma? ⁷ Fōlifenw ta fan fe, i ko file wala nōni, ni u kan te faranfasi, u be min fō, o na faamu cogo di? ⁸ Ni buru fyeta te kan faranfasi bō, jōni na i laben ke kama? ⁹ O cogo la aw fana, ni aw ka kuma ma jeya, aw ka fōta na faamu cogo di? K'a masōw a be i ko aw be kuma jije fe. ¹⁰ Kan caman be dijē la, nka kan si te ni kōw te min na. ¹¹ O cogo la kan werew fōbaa be min fō, ni ne te o men, o tigi na ke jamana werew kōw ye ne jē na, ne fana na ke jamana werew kōw ye ale jē na. ¹² O de y'a to, ka aw to Ni Senu ka nilifenw pinili la, minnu be egilisi nafa, aw ka olu caman pini. ¹³ O de kosōn, min be kan werew fō, o ka Ala deli walisa a ka se ka o kan werew kōw fō. ¹⁴ Ni ne be Ala deli kan werew la, ne be delili ke ni ne ni ye, nka ne hakili sen t'a la. ¹⁵ Ne na mun ke sa? Ne na Ala deli ni ne ni ye, ne na a deli ni ne hakili fana ye. Ne na tan-uli dōnkili da ni ne ni ye, ne na o da ni ne hakili fana ye. ¹⁶ Ni i be barika da Ala ye ni i ni dōkōn de ye, mōkōw were minnu sigilen be jama cema, olu na amiina fō i ka barika dali kelen kōw cogo di? K'a kōw i be min fō, olu te o dōn. ¹⁷ Tije don, i ka barika dali jē na kosebe, nka olu ma nafa si kōw a la. ¹⁸ Ne be barika da Ala ye k'a masōw ne be kan werew fō ka temen aw bēe kan. ¹⁹ Nka egilisi kōw, a ka di ne ye ka kuma duuru fō ni ne hakili ye walisa ka mōkōw werew kalan, ka temen kan werew kuma waa tan fōli kan. ²⁰ Balimaw, aw kana ke denmisenw ye hakili ta fan fe. Juguya ta fan fe kōni, aw ka ke denmisenw ye, nka hakili ta fan fe, aw ka ke mōkōw

jenatigelenw ye. ²¹ A sebennen be sariya kitabu la ko: «Ne na kuma nin mɔɔw fe kan were fɔbaaw da la ani siya were mɔɔw da la. Hali o, u tena ne lamen, Matigi ko ten.» ²² O de kosɔn, kan werew fɔli te taamashyen ye dannabaaw ne na, nka taamashyen don dannabaliw ne na. Fan were fe, kiraya te taamashyen ye dannabaliw ne na, nka taamashyen don dannabaaw ne na. ²³ Ayiwa ni egilisi jama bee y'u laje batoli la tuma min na, k'a sɔɔw mɔɔw bee be kan werew fɔ, ni dannabaa werew wala dannabali dɔw donna aw cema, u tena a fɔ ko aw hakili wulilen don wa? ²⁴ Nka ni dannabaa werew wala dannabali dɔw donna aw cema, k'a sɔɔw bee be kiraya ke, a be min men aw bee da la, o na a kɔɔfɔ ka kiri tige a kan. ²⁵ A ka miirili dogolenw na bɔ kene kan. O tuma la a na i bin k'a neda biri duguma ka Ala bato k'a fɔ ko: «Tijne la, Ala be aw cema!» ²⁶ Balimaw, an ka mun de ke? Ni aw be aw laje batoli la tuma min na, dɔ ta ye tanuli dɔnkili dali ye, dɔ ta ye kalan ye, dɔ ta ye jirali ye, dɔ ta ye kan werew fɔli ye, dɔ fana ta ye o kan werew kɔɔ fɔli ye. O ketaw bee ka ke walisa ka egilisi nafa. ²⁷ Ni dɔw be kan werew fɔ, olu kana temen mɔɔw fila wala saba kan, u k'a bɔ kɔɔkɔ kɔɔ. Mɔɔw dɔ fana ka o kan werew kɔɔ fɔ. ²⁸ Ni mɔɔw te yen min be kan werew kɔɔ fɔ, a ka i makun egilisi kɔɔ. A ka kuma a yere ni Ala ce. ²⁹ Minnu be kiraya ke, olu la mɔɔw fila wala saba ka kuma, mɔɔw tɔw ka o kumaw segesege. ³⁰ Ni Ala ye ko dɔ jira mɔɔw sigilen dɔ la, fɔlɔ ka i makun. ³¹ Aw bee be se ka kiraya ke kelen-kelen walisa bee ka kalan ka jijali kɔɔ. ³² Kiraw niw kololen be u yerew ye, ³³ sabu Ala te ko ferekelenw ka Ala ye, fɔ here ta. A be ke Ala ka mɔɔw senumaw ka egilisiw bee la cogo min na, ³⁴ o cogo la musow kana kuma egilisi kɔɔ, k'a masɔɔw a dagalen te u ka kuma. U ka kan ka kolo i ko Ala ka sariya b'a fɔ cogo min na. ³⁵ Ni u b'a fe ka ko dɔ faamu, u ka u yerew cew pininka u ka so, katuguni a te ben muso ka kuma egilisi kɔɔ. ³⁶ Yala Ala ka kuma bɔra aw fe yen wa? Wala a sera aw dama ma? ³⁷ Ni mɔɔw dɔ be miiri ko ale ye kira ye, ko Ala ka nilifen dɔ b'a fe, o k'a dɔn ko ne ye min seben ka ci aw ma, o ye Matigi ka ci fɔlen de ye. ³⁸ Nka ni mɔɔw dɔ ye ko dɔnbali ye o ko la, o tigi ka to o ko dɔnbaliya la. ³⁹ O de y'a to balimaw, aw ka ke kiraya keli fe, aw kana mɔɔw bali ka kan werew fɔ fana. ⁴⁰ Nka fen bee ka kecogo bennen na, a ko jɛnabɔlen kɔɔnuman.

15 Balimaw, ne ye Kibaru Duman min fɔ aw ye, aw sɔɔna min ma ni aw sabatira o la fana, ne be aw hakili jigin o de la. ² Aw kisira o barika la, ni a y'a sɔɔw aw be to a kan i ko ne y'a fɔ aw ye cogo min na. N'o te, aw ka dannaya na ke fu ye. ³ Ne ye kalan min sɔɔw k'a lase aw ma, o koba fɔlɔ file nin ye ko: Krisita sara an ka jurumuww kosɔn, ka kepe ni Kitabuww ye. ⁴ A su donna, a kununna a tile sabanan don, ka kepe ni Kitabuww ye. ⁵ A y'i jira Piere la. O kɔ, a y'i jira ciden tan ni fila la. ⁶ O kɔ, a y'i jira balima dɔw la waati kelen na, olu ka ca ni mɔɔw keme duuru ye. U caman be yen halibi, nka u

dɔw sara. ⁷ O kɔ, a y'i jira Yakuba la. O kɔ, a y'i jira cidenw bee la. ⁸ O bee kɔ, a y'i jira ne yere fana la, a be i ko a yera den kɔɔ sebali fe, ⁹ katuguni ne ye cidenw bee la dɔɔɔmannin de ye, ne man kan ka wele ciden yere, k'a masɔɔw ne tugura Ala ka egilisi kɔfe k'a kɔɔ. ¹⁰ Nka ne ye min ye, ne kera o ye Ala ka neema barika la. A ye neema min jira ne la, o ma ke fu, katuguni ne ye baara ke ka temen u tɔw bee kan. O bee n'a ta ne yere ma o ke, nka Ala ka neema min be ne la, o de ye baara ke ne fe. ¹¹ O de kosɔn, a kera ne bolo wo, a kera olu bolo wo, an be min waajuli ke ani aw dara min na, o ko don. ¹² Ayiwa, an be waajuli ke ko Krisita kununna ka bɔ suw cema. O tuma la, aw dɔw be se k'a fɔ cogo di ko suw te kunun? ¹³ Ni suw te kunun, Krisita fana ma kunun. ¹⁴ Ni Krisita ma kunun ka bɔ suw cema, an ka waajuli kera fu, aw ka dannaya fana ye fu ye. ¹⁵ Ka temen o kan, an be sɔɔw seere nkalontigelaw ye Ala ko la, katuguni an ye seereya ke a ko la ko a ye Krisita lakunun ka bɔ suw cema. Ni suw te kunun, Ala ma a lakunun. ¹⁶ K'a masɔɔw ni suw te kunun, Krisita fana ma kunun fewu. ¹⁷ Ni Krisita ma kunun, aw ka dannaya kera fu, aw be aw ka jurumuww la halibi. ¹⁸ Minnu sara Krisita la, olu fana halakira. ¹⁹ Ni an jigi be Krisita kan ka an to nin dijne so kɔɔ dama, an ye jɛnibaatɔw ye ka temen mɔɔw bee kan. ²⁰ Nka tijne la, Krisita kununna ka bɔ suw cema. Minnu sara, ale ye olu la kununlen fɔlɔ de ye. ²¹ Saya donna dijne la mɔɔw kelen sababu la cogo min na, o cogo la fana su kununli nana mɔɔw kelen sababu la. ²² Mɔɔw bee be sa Hadama la cogo min na, o cogo la fana, mɔɔw bee na jɛnamaya Krisita la, ²³ nka bee ni a ka waati don. Krisita ye fɔlɔ ye, o kɔ, minnu ye Krisita taw ye a na tuma la. ²⁴ O temennen kɔ, laban na se. Krisita na kuntigiya ni sebaaya ni fan-gatigiya bee ban, o kɔ, ka masaya don Fa Ala bolo. ²⁵ K'a masɔɔw wajibi don Krisita ka sigi masaya kun na fo Ala ka a juguw bee kolo a ye. ²⁶ An jugu min na ban fen bee kɔ, o ye saya de ye. ²⁷ O de kosɔn Kitabu ko: «Ala ye fen bee kolo a ye.» Nka ni a y'a fɔ ko fen bee kolola a ye, a jelen don ko Ala min ye fen bee kolo a ye, o sen t'a la. ²⁸ Ni Ala ye fen bee kolo Krisita ye tuma min na, o kɔ, Ala, o min ye fen bee kolo a Denke ye, a Denke na kolo a ye, walisa Ala ka ke fen bee ye, bee kɔɔ. ²⁹ N'o te, minnu be batise mɔɔw salenw kosɔn, olu ta tun na ke di? Ni a y'a sɔɔw tijne la ko suw te kunun, mun y'a to mɔɔw be batise u kosɔn? ³⁰ An yerew dun? Mun y'a to an be don farati la tuma bee? ³¹ Balimaw, ne be saya da fe don o don. Sababu min y'a to ne ye o fɔ, o file nin ye, ko aw ye ne bonyali sababu ye an Matigi Yesu Krisita la. ³² N'a y'a sɔɔw ne ye waraw kefe Efese ka kepe ni Hadamadenw cogo dɔɔn ye, ne bena mun nafa sɔɔw o la sa? Ni suw te kunun, «an ka dumuni ke ka minni ke, katuguni sini an na sa.» ³³ Aw kana aw yerew lafili. Jɛkɔkɔ juguw be sɔn numan tijne. ³⁴ A' ye hakili sɔɔw ka ko bennenw ke ka jurumuww dabila, katuguni aw la mɔɔw

dɔw ye Ala dɔnbaliw ye. Ne be o fɔ ka aw lamalo.
³⁵ Mɔɔɔ dɔ na nininkali ke ko: «Suw be kunun cogo di? Farikolo sifa jumen na ke u la?»³⁶ Hakilintanw! I be si min dan, o tena falen ni a ma sa.³⁷ I be si min dan, o ye kise gansan dɔɔɔ de ye, a dɔɔɔ ɔkɔkise wala kise sifa wɛɛ, nka a na falen ka ke sun min ye, o sun ni o kise te cogo kelen na.³⁸ Ala b'a fe ka o kise ke fen min ye, a b'a ke o ye. Fen min be ben kise be kelen-kelen ma, a be o ke u la.³⁹ Fen ɔenamaw farisogo be te sifa kelen ye. Mɔɔɔ ta ye sifa dɔ ye, baganw ta ye sifa wɛɛ ye, kɔɔɔ ta ye sifa dɔ ye, jegew ta ye sifa wɛɛ ye.⁴⁰ Sanfe fenw ni duguma fenw fana be yen, nka sanfe fenw dɔɔɔ ye dɔ ye, duguma fenw dɔɔɔ ye dɔ wɛɛ ye.⁴¹ Tile dɔɔɔ ye dɔ ye, kalo dɔɔɔ ye dɔ wɛɛ ye, dolow dɔɔɔ ye dɔ wɛɛ ye. Hali dolow be dɔɔɔ te kelen ye.⁴² Suw kununli ko fana be ten. Farikolo tolita be don, a tolibaldi be kunun.⁴³ A ce jugu be don, a dɔɔɔma be kunun. A barikantan be don, a barikama be kunun.⁴⁴ A farikoloma be don, a nima be kunun. Ni farikoloma be yen, a jelen don ko nima fana be yen.⁴⁵ O de kosɔɔ a sebennen be ko: «Mɔɔɔ fɔɔ Hadama kera mɔɔɔ ɔnama ye.» Hadama kosana kera ni ye min be ɔnamaya di.⁴⁶ O be n'a ta, fɔɔ ta te nima ye, fɔ farikoloma. Nima de be na kɔfe.⁴⁷ Mɔɔɔ fɔɔ bɔra dugukolo buguri la, dugukoloma don. Mɔɔɔ filanan bɔra sankolo la.⁴⁸ O mɔɔɔ dugukoloma be cogo min na, dugukolomaw fana be ten. O sankolo mɔɔɔ be cogo min na, sankolola taw fana be ten.⁴⁹ O mɔɔɔ dugukoloma ja be an na cogo min na, o sankolo mɔɔɔ fana ja na ke an na ten.⁵⁰ Balimaw, ne be nin fɔ ko: Farisogo ni joli te se ka Ala ka masaya dɔɔ fewu. Fen tolita fana te se ka tolibaldiya dɔɔ.⁵¹ A file, ne be gundo fɔ aw ye, ko an be tena sa, nka an be na yeɛma⁵² yɔɔɔnin kelen, ɔkɔmi ko kelen na, buru kosana fyɛ tuma la. Buru na fyɛ, suw na kunun ka ke tolibaldiw ye, an na yeɛma.⁵³ Wajibi don nin farikolo tolita ka tolibaldiya don a kan na, nin farikolo sata ka sabaliya don a kan na.⁵⁴ Nin farikolo tolita mana tolibaldiya don a kan na, nin sata mana sabaliya don a kan na, o tuma la Kitabu kuma sebennen na dafa ko: «Se dɔɔɔɔɔ saya kan ka a tunun ka a ban.»⁵⁵ «E, saya i ka se be min? E, saya, i бага be min?»⁵⁶ Saya бага ye jurumu ye. Jurumu ka sebaaya be bɔ Ala ka sariya de la.⁵⁷ Nka barika Ala ye, a be se di an ma an Matigi Yesu Krisita barika la!⁵⁸ O de kosɔɔ ne balima kanulenw, a' ye aw sabati ka ke sigasigabaliw

ye. A' ye taa ɔe Matigi ka baara la tuma beɛ, k'a dɔɔ ko aw ka baara tena ke fu Matigi la.

16 Wari min be laje ka ci Ala ka mɔɔɔ senumaw ma u demeni kosɔɔ, ne ye ci min fɔ o ko la Galasi jamana egilisiw ye, aw fana k'a ke ka keɔe n'o ye.² Ko, kari don o kari don, aw be kelen-kelen ka wari dɔ bila a dan na aw ka so, ka keɔe ni aw ka dɔɔɔɔ ye, walisa ne mana na, lajeliw kana ke wari ko la o tuma la.³ Ni ne sera yen tuma min na, aw ye mɔɔɔ minnu ɔenatɔɔɔ, ne na sebenw di olu ma ka u ci ka taa Jerusalem ni aw ka nilifenw ye.⁴ Ni kun b'a la ne fana ka taa, u na taa ne fe.⁵ Ni ne ye Masedwane jamana cetige tuma min na, ne na se aw fe yen, k'a masɔɔ ne na temen Masedwane jamana fe.⁶ Ne be miiri ka waati dɔɔɔnin ke aw cema. A dɔɔ ne na fonene yeɛ ke yen, walisa aw ka ne bilasira ne taa dɔɔɔ la.⁷ Ne t'a fe ka aw ye nin sen in ka temen dɔɔɔ, nka ne jigi b'a kan ka waati dɔ ke aw fe yen, ni Matigi dɔɔɔ.⁸ O be n'a ta, ne na to Efese fo Pantekote ka se,⁹ k'a masɔɔɔ daba yeɛɛɛ ne ɔe ka baara caman ke, an juguw fana ka ca.¹⁰ Ni a y'a dɔɔ Timote sera yen, aw kana to a ka siran fen si ɔe aw cema, katuguni a be Matigi ka baara ke i ko ne yeɛ.¹¹ Mɔɔɔ si kana a dɔɔɔɔ, nka a' y'a demɛ k'a bilasira herɛ la, walisa a ka na ne dɔɔɔ. Ne be ale ni balimaw makɔɔ.¹² An balimake Apolosi ta fan fe, ne y'a deli ko caman ko ale ni balimaw ka taa bɔ aw ye, nka a sago tun te ka taa sisan fewu. O be n'a ta, ni a ye waati bennen dɔɔ, a na taa.¹³ A' ye to aw ɔe na. Aw sinsinnen ka to dannaya la. A' ye aw ja geɛya ka aw barika bonya.¹⁴ A' ye fen be ke aw cema ni kanuya ye.¹⁵ Balimaw, aw be Sitefanasi ni a ka so mɔɔɔ dɔɔ, ko olu fɔɔ ye dannaya ke Akayi jamana la, ko u ye u yeɛw di Ala ka mɔɔɔ demeni kama. Ne be aw deli¹⁶ ko aw ka kolo o bɔɔɔɔmɔɔ mɔɔɔ ye, ani minnu beɛ be u demɛ baara la.¹⁷ Sitefanasi ni Fortunatus ani Akayikus nali diyara ne ye haali. Fen min desera ne la k'a dɔɔ aw te yan, olu ye ne demɛ n'o ye.¹⁸ U ye ne dusu suma, ka aw fana dusuw suma. Aw ka o bɔɔɔɔmɔɔ mɔɔɔ bonya.¹⁹ Asi jamana egilisiw be aw fo. Akilas ni Prisiye be aw fo kosebe Matigi la, ani egilisi min be laje u ka so.²⁰ Balimaw beɛ be aw fo. A' ye dɔɔɔ fo ni da susuli senuma ye.²¹ Ne Paul yeɛ ye nin foli seben.²² Ni mɔɔɔ dɔ te Matigi kanu, o ka danga. Maranata, o dɔɔ, an Matigi, i ka na!²³ Matigi Yesu ka neɛma ka ke aw fe.²⁴ Ne be aw beɛ kanu Krisita Yesu la.

2 KORENTEKAW

1 Ne Paul, Krisita Yesu ka ciden Ala sago barika la ani an balimake Timote be nin seben ci Ala ka egilisi ma Korente, ani Ala ka moko senuma minnu be be Akayi jamana koro be la. 2 An Fa Ala ni Matigi Yesu Krisita ka nema ni dususuma di aw ma. 3 An Matigi Yesu Krisita Fa Ala ka tanu, o min ye makari Fa ni dusu saaloli be tigi Ala ye. 4 Ale de be an dusuw saalo an ka tawko be la, walisa minnu be tawko sifa o sifa la, an yere ye dusu saaloli min tawko Ala fe, an ka se ka olu dusuw saalo ni o ye. 5 An be Krisita ka tawko tawko caman tawko cogo min na, o cogo la fana an be dusu saaloliba tawko Krisita fe. 6 Ni an tawko, o be ke aw dusu saaloli ni aw kisili kama. Ni an dusu saalola, o be ke aw dusu saaloli kama, walisa an be tawko minnu tawko, aw ka se ka barika tawko ka o tawko tawko muna. 7 An jigi sigilen don aw ta fan fe, k'a masoko an b'a tawko ko aw be ni tawko tawko an ka tawko la cogo min na, aw ni tawko na ke dusu saaloli fana la ten. 8 Ayiwa balimaw, an ye tawko minnu tawko k'an to Asi jamana la, an t'a fe aw ka to olu tawko ye. O tawko doni girinyara an ma kosebe fo ka temen an barika dan kan, fo an jigi tun tigera ko an tena balo tun. 9 An tun be miiri ko an saya ko latigera, walisa an kana an jigi da an yere kan, ko Ala kan, o min be suw lakunun. 10 Ale de ye an tila o sayaba la, a na an tila, tawko, an jigi b'a kan ko a na an tila ko kura fana. 11 Aw fana be an dema ni aw ka Ala deliliw ye an ye, walisa Ala ye nilifen min di an ma moko caman ka deliliw koson, o k'a to moko caman ka barika da Ala ye an koson. 12 An be se ka an yere bonya ko min na, o file nin ye ko: An dusukun ye an seere ye ko an ye taama cogo min ke dije la, janko aw ne na, o kera ni jelenya ni sebeya ye ka ko Ala la. O ma ke ni moko ka hakilitigiya ye, nka o kera Ala ka nema barika la. 13 An fana te foyi seben ka ci aw ma ko aw be se ka min kalan k'a faamu. Ne jigi b'a kan fana ko aw na nin faamu ka dafa, 14 i ko aw b'a faamu tawko sisan ko Matigi Yesu ka don na, anw na ke aw yerebonya sababu ye, i ko aw na ke an yerebonya sababu ye cogo min na. 15 Ne jigi tun b'a kan kosebe, o de y'a to ne tun y'a latige ko la ka taa aw koro walisa aw ka duba fila tawko. 16 O tawko, ne tun y'a latige ko ne taaw Masedwane jamana la, ne na temen aw fe. O ko, ne ksegintaw na se aw fe yen, walisa ni ne be taa Jude jamana la tuma min na, aw ka taa ne bilasira. 17 Ne ye nin ko latige tuma min na, yala ne hakili sigilen tun te wa? Ne be ko min-

nu latige, yala ne be o ke ka ke ne ni nin dije moko cogo ye wa? fo ne b'a tawko, tawko, ni ayi, ayi, tawko kelen na wa? 18 Nka Ala ye kantigi ye cogo min na, an ye kuma min ko aw ye, o tun te tawko ni ayi ye tawko kelen na. 19 K'a masoko Ala Denke Yesu Krisita min ko fura aw ye ne ni Silven ni Timote fe, o tun te tawko ni ayi ye, nka ale ta ye tawko ye tuma be. 20 Ala ka layiduw be ye tawko ye Krisita la. O de koson an be amiina ko ale barika la fana ka Ala tanu. 21 Min be anw ni aw sabati tawko Krisita la ka an bila an dan na a yere ye, o ye Ala ye. 22 Ale yere ye a ka taamashye da an kan fana ka Ni Senu di an ma ka sigi an dusukunw na ka ke ko fen ye here nata ko la. 23 Ne bena min ko, Ala ka ke ne seere ye ne ni kama ni ne ma tige ko. O file nin ye ko aw hine de y'a to ne ye ne ka Korente taali dabila. 24 O te ko an ye aw kuntigiw ye dannaya ta fan fe, k'a masoko aw ka dannaya sabatilen don, nka an be baara ke aw fe aw ka nagali kama.

2 O de koson ne y'a latige ne yere tawko ko ne penasisilen tena segin ka taa aw koro. 2 K'a masoko ni ne be aw penasisi, ko na ke ne nisondiyabaa ye, ko ne ye aw minnu penasisi? 3 Ne ye o seben ci, katuguni ne tun be siran ko ne mana se aw fe yen, ne ka kan ka nisondiya minnu koson, ne kana penasisi olu koson. Ne jigi be aw be kan ko ne nisondiya ko ye aw fana ta ye. 4 Ne dusu kasilenba ni ne hakili naaminen ni ne neji caman tawko ye o letere seben. Ne ma o ke ka aw penasisi, nka ne ye o ke walisa ne be aw kanu kosebe cogo min na, aw ka o tawko. 5 Ni moko ko ye penasisi ko ke, o ma ne penasisi. A ye aw be penasisi tawko. Ne be o ko walisa ne kana geleya ka dama temen. 6 Aw caman ye jalaki min bin o ce kan, o b'a ko. 7 Sisan tawko, aw ka kan ka yafa a ma k'a dusu saalo, walisa a jigi kana tige penasisi dama temennen fe. 8 O de y'a to ne be aw deli ko aw k'a jira a la ko aw b'a kanu. 9 Ne ka seben ci kun ko fana tun ye nin ye, ka aw tawko k'a file yala ni aw be ne kan mine ko be la. 10 Ni aw be ko ko yafa moko ko ma, ne fana be o yafa a ma. Ni ne ye ko ko yafa ko ma, ne ye o yafa aw de koson Krisita ne tawko, 11 walisa Sitane kana se tawko an kan, k'a masoko an be a ka ko ketaw kala ma. 12 Ne sera Troas Krisita Kibaru Duman foli kama tuma min na, ne y'a tawko ko Matigi ye da ye ne ne ye. 13 Hali o, ne dusukun ma lafiya si tawko, katuguni ne ma an balimake Tite tawko yen. O de y'a to ne ye ne sara u la ka ko yen ka taa Masedwane jamana la. 14 Barika

Ala ye, ale be an ke se sɔɔbaaw ye tuma bee Krisita la, ka an ke Krisita donniya jirabaaw ye ɔɔɔ be, i ko tulu suma duman suma be se ɔɔɔ be la cogo min na.

¹⁵ Katuguni an kera Krisita suma duman ye Ala ye kisilenw ni halakibaatɔw ko la. ¹⁶ Mɔɔɔ dɔw ko la, an ye saya suma ye saya kama. Dɔ wɛrɛw ko la, an ye jɛnamaya suma ye jɛnamaya kama. Jɔni be se ka o kow ke ka dafa? ¹⁷ Mɔɔɔ caman be Ala ka kuma ke jago fen ye. An kɔni te olu dɔw ye, nka an cilen don Ala fe, o de kosɔn an be kuma ni jelenya ye Krisita la Ala jɛ kɔɔ.

3 An b'a damine ko kura ka an yɛrɛw tɔɔɔ numan fɔ wa? Yala an mago b'a la ka seben dɔw di aw ma minnu be an tɔɔɔ numan fɔ i ko dɔw b'a kecogo min na wa, wala ka o tɔɔɔ seben sɔɔɔ ka bɔ aw fe yen? ² Aw yɛrɛw ye an tɔɔɔ numan fɔ seben ye min sebenennen be an dusukunw la. Mɔɔɔ be be o kɔɔna ko dɔn k'a kalan. ³ Dɔw, a jelen don ko aw ye Krisita ka letere sebenennen ye an bolo fe. O ma seben ni lankiri ye, fɔ Ala jɛnama Ni. O ma seben kabakurun walahaw kan, fɔ mɔɔɔw dusukun walahaw kan. ⁴ An jigi sigilen be o ko la Krisita barika la Ala jɛ kɔɔ. ⁵ O te ko an be miiri ko an be se ka o baara ke an yɛrɛw barika la, nka an ka se be bɔ Ala de la. ⁶ Ale de ye se di an ma fana ka ke layidu kura baarakelaw ye. Sariya sebenennen ta te, fɔ Ni Senu ta, k'a masɔɔɔ saya be bɔ sariya sebenennen na, nka Ni Senu be jɛnamaya di. ⁷ Sariya min jɛgenna kabakurunw kan ni sebedenw ye, saya bɔra o la. O bee n'a ta Ala kɔɔ y'i jira o waati la. Musa jɛda tun manamanana fɔ Israel mɔɔɔw ma se ka u jɛw jɔ a la, nka o kɔɔ tun ye kɔɔ banta ye. Ni sariya ka baara jirala ni Ala kɔɔ ye, hali k'a kɔɔ saya bɔra o la, ⁸ Ni Senu ka baara tena i jira ni Ala kɔɔ ye ka temen o kan wa? ⁹ Baara min be jalakili ke, ni kɔɔ tun be o la, baara min be tilennenya di, o kɔɔ na bonya ka temen dɔ ta kan kosebe. ¹⁰ Ka keɛ n'o ye, o kɔɔ temennen te foyi ye, sabu kɔɔ dɔ wɛrɛ nana min ka bon ni o ye kosebe. ¹¹ Ni kɔɔ tun be fen banta la, fen banbali kɔɔ na bonya o ta ye kosebe. ¹² O jigi numan be an fe, o de y'a to an be kuma ni ja geleya ye ka a jɛya. ¹³ An t'a ke i ko Musa. Ale ye fini biri a jɛda la, walisa Israel mɔɔɔw kana a kɔɔ banta laban ye, ¹⁴ nka u hakiliw gerenna. Halibi, ni u be Layidu Kɔɔ Kitabuw kalan tuma min na, o fini birilen be u hakili la, a ma bɔ yen, katuguni a be bɔ Krisita de barika la. ¹⁵ Halibi, ni u be Musa ka Kitabuw kalan tuma o tuma, o fini birilen be u hakili la. ¹⁶ Nka «Ni mɔɔɔ dɔ be yeɛma Matigi fan fe, o fini birilen be bɔ yen.» ¹⁷ Ayiwa, Matigi min ko be fɔ yan, o ye Ni Senu de ye. Matigi Ni be kɔɔ min na, kɔɔnya fana be yen. ¹⁸ Fini birilen te an jɛda la, o de y'a to an bee be Matigi kɔɔ laje ka o kɔɔ jira i ko mɔɔɔ be fen laje dubalen na cogo min na. An be yeɛma o fe ka ke Matigi kɔɔnko ye. An be bɔ kɔɔ dɔ la ka se kɔɔ dɔ wɛrɛ ma, o be ke Matigi Ni barika la.

4 Ala makarila an na ka an bila nin baara la, o de kosɔn an te segen. ² Maloya ko minnu be ke dogo la, an banna olu bee ma. An te taama ni keguya ye. An te Ala ka kuma yeɛma, nka an be tɛɛ fɔ k'a jɛya, walisa mɔɔɔw bee kelen-kelen dusukun ka an tɔɔɔ numan fɔ Ala jɛ kɔɔ. ³ O bee n'a ta, ni an ka Kibaru Duman dogolen be, a dogolen be halakibaatɔw de la. ⁴ Olu te dannaya ke katuguni nin dijɛ batofen ye u hakiliw fiyen, walisa Krisita min ye Ala ja ye, ale kɔɔ Kibaru Duman kenɛ kana yeelen bɔ u ye. ⁵ An te an yɛrɛw ko waajuli ke. An be Krisita Yesu ko waajuli ke ko ale ye Matigi de ye, ko an ye aw ka baaradenw ye Yesu kosɔn. ⁶ Ala, o min y'a fɔ ko kenɛ ka bɔ dibi la, ale de ye kenɛ bɔ an dusukunw na, walisa Ala kɔɔ min be ye Krisita jɛda la, o donniya ka di an ma ka kenɛ bɔ an ye. ⁷ An minnu ye kɔɔ minenw ye, o nafoloba be kɔɔ an kɔɔ, walisa mɔɔɔw k'a ye ko o sebaaya dama dɔnbali be bɔ Ala la, ko o te bɔ an na. ⁸ An be kɔɔ cogo bee la, nka an ma deɛ. An hakili jɛaminen don, nka an jigi ma tige. ⁹ Tugu kera an kɔɔ ka an kɔɔ, nka Ala ma an bila. An gosira ka bin duguma, nka an ma sa. ¹⁰ An be Yesu saya ko jira an farikolo la tuma bee, walisa a ka jɛnamaya ka i jira an farikolo la fana. ¹¹ An ka dijɛ latige la, an be saya da la tuma bee Yesu kosɔn, walisa Yesu ka jɛnamaya fana ka i jira an farikolo sata la. ¹² O cogo la, saya be baara la an kɔɔ, nka jɛnamaya be baara la aw kɔɔ. ¹³ Kitabu b'a fɔ ko: «Ne ye dannaya ke, o de y'a to ne kumana.» An fana ye dannaya ke ni o dannaya dusu kelen ye, o de kosɔn an be kuma. ¹⁴ An y'a dɔn ko min ye Matigi Yesu lakunun ka bɔ suw cɛma, o na an fana lakunun Yesu fe ka an ni aw ladon a yɛrɛ jɛ kɔɔ tɔɔ fe. ¹⁵ O kow bee kera aw kosɔn, walisa Ala ka neɛma be bonya mɔɔɔ caman na ka ta'a fe cogo min na, o k'a to mɔɔɔ caman ka barika da Ala ye ka kɔɔ da a kan. ¹⁶ O de y'a to an te segen. Hali k'a kɔɔ an farikolo be tɛɛ, an ni be kuraya don o don. ¹⁷ An ka waatinin kɔɔ fɛɛma be kɔɔba dama dɔnbali laben an ye, a banbali don. ¹⁸ K'a masɔɔɔ an jɛw jɔlen te fen yetaw la, u jɔlen be fen yebaliw de la. Fen yetaw be waati dɔn de ke, nka fen yebaliw ye badaa fenw de ye.

5 An sigilen be bugu min kɔɔ dugukolo kan, an farikolo kɔni, ni o binna, Ala ye so di an ma sankolo la, mɔɔɔw bolo ma min jɔ. Sigi kɔɔ banbali don. ² K'an to nin bugu kɔɔ yan, an be eunan, k'a masɔɔɔ an b'a fe kosebe ka don o sankoloso kɔɔ, i ko mɔɔɔ be fini don a kan na cogo min na. ³ Ni an ye o don an na, an fari lankolon tena kɔɔ. ⁴ Dɔw, k'an to nin bugu kɔɔ, an be eunan, an doninen don. A te ko an b'a fe ka an farikolo dugukoloma bɔ an na, nka an b'a fe ka sankolo la ta don an na, walisa jɛnamaya ka fen sata ban. ⁵ Min ye an dila o ko yɛrɛ kama, o ye Ala de ye. Ale ye Ni Senu di an ma ka ke here nata fen fɔ ye. ⁶ O de kosɔn an ja geleyalen don tuma bee. An b'a dɔn ko k'an to nin

farikolo la, an ƙoƙo ka jan Matigi la. ⁷ An be taama dan-naya barika la, yeli barika te. ⁸ An ja geleyalen don. An b'a fe ka bo nin farikolo la ka taa sigi Matigi fe, o de ka fisa. ⁹ Nka fen bee ne, ni an tora nin farikolo la wo, ni an boƙa a la wo, an b'a fe an ko ka diya Matigi ye. ¹⁰ Katuguni wajibi don an bee ka jo Krisita ne koƙo a ka kiri tige koƙo la, walisa makoƙo bee kelen-kelen ye min ke k'a to farikolo la, ko numan wo, ko jugu wo, a ka o sara koƙo. ¹¹ Siranba min ka kan ka ke Matigi ne, an be o doƙo, o de kosƙo an be makoƙo lasoƙi ka u deli. Ala be an cogo doƙo kosebe. Ne jigi b'a kan ko aw fana be an cogo doƙo aw dusukunw na. ¹² An te an yereƙo tsoƙo numan fo aw ye ko kura, nka an be cogo di aw ma ka aw yereƙo bonya an ko la, walisa minnu te u yereƙo bonya dusukun kow la, fo koƙanna kow la, aw ka se ka olu jaabi. ¹³ Ni a y'a koƙo an hakili wulila, o kera Ala de kosƙo. Nka ni an hakili sigilen don, o kera aw de kosƙo. ¹⁴ K'a masoƙo Krisita ka kanuya be an jija. An y'a doƙo ko ni makoƙo kelen sara bee no na, makoƙo bee fana sara. ¹⁵ Ale sara bee no na, walisa minnu nenama don, olu kana nenamaya u yereƙo ye tun, nka min sara u no na ka kunun, u ka nenamaya o de ye. ¹⁶ O de kosƙo, an te makoƙo si jate ka keƙe ni makoƙo cogo ye tun. Hali ni an tun be Krisita jate ka keƙe ni a ka makoƙo cogo ye, an t'a jate o cogo la sisan tun. ¹⁷ O de y'a to ni makoƙo do be Krisita la, a kera dafen kura ye. Fen koƙo temenna. A file, fen bee kera kura ye. ¹⁸ O bee boƙa Ala de la. Ale de ye an ni a yere ce ben Krisita barika la. A ye o ce labenni baara di an ma ale ni makoƙo ce. ¹⁹ Katuguni Ala tun be baara ke Krisita la ka makoƙo ni a yere ce ben. A ma u ka hakew jate u kun. A ye o ce labenni waajuli baara kalifa an ma. ²⁰ O de kosƙo an ye Krisita ka lasigidenw ye ka kuma a no na. A be i ko Ala be waajuli ke an da la. An be aw deli Krisita tsoƙo la ko aw ka soƙo aw ni Ala ce ka ben. ²¹ Krisita min tun ye jurumu doƙo bali ye, Ala ye o ke jurumu ye an kosƙo, walisa an ka ke Ala ka tilennanya ye ale la.

6 O de kosƙo, an minnu ye Ala baaraketsoƙo ye, an be aw deli ko aw ye Ala ka neema min koƙo, aw kana soƙo o ka ke fu ye, ² katuguni Ala ko: «Ne ye i ka delili lamɛn ne diyane waati la. Ne ye i demɛ kisili don na.» A file, Ala diyane waati ye sisan de ye. A file, bi ye kisili don de ye. ³ An te kunnatijeni sababu di makoƙo si ma ko si la, walisa an ka baara kana jalaki. ⁴ Nka an b'an yereƙo jira ko an ye Ala ka baarakela numanw ye fen bee la. An b'a jira ni muƙuliba ye tsoƙo kow ni boƙe-ba ni segen kow la. ⁵ An be bugo, an be bila kaso la, balawu be wuli an kama. An be baara gelenw ke, an be tsoƙo sunsoƙobaliya ni kango fe. ⁶ An b'an yereƙo jira Ala ka baarakelaw ye ni jelenya ye, ani doƙo ni sabali ni numaya ye Ni Senu barika la, ni kanuya sebe ye. ⁷ An be o jira ni tijɛ kuma ye, ani Ala ka sebaaya. An be tilennanya ke an ka keke minenw ye an kininbolo ni an numanbolo la. ⁸ An be bonya, an be doƙo fana. An

tsoƙo jugu be fo, an tsoƙo numan be fo fana. An be jate makoƙo lafilibaaw ye, k'a koƙo an ye tijɛtigiw de ye, ⁹ i ko an doƙo te, k'a koƙo an doƙo be kosebe, i ko makoƙo satsoƙo, k'a koƙo an nenama file, i ko gosilenw, nka an ma faga, ¹⁰ i ko nenasisilenw, o bee n'a ta an be nagali tumabe, i ko faantanw, k'a koƙo an be makoƙo caman fentigiya, i ko bolo lankolonw, k'a koƙo fen bee ye an ta ye. ¹¹ Anw balima Koƙentekaw, an be tijɛ de fo aw ye. An dusu dayelelen don aw ta fan fe. ¹² An ma aw degun, nka aw yereƙo ka kanuya ka doƙo. ¹³ Ayiwa sisan, ne be kuma aw fe i ko ne denw, aw ka an naamu lamine ka aw ka kanuya bonya an ta fan fe. ¹⁴ Aw kana don dannabaliw fe u ka tsoƙo jiri benbaliw koƙo. Je jumen be tilennanya ni juguya ce? Kene ni dibi fana be se ka je cogo di? ¹⁵ Ben jumen be Krisita ni Sitane ce? Jɛtsoƙo jumen be dannabaa ni dannabali ce? ¹⁶ Ben cogo jumen be Alabatosoba ni boliw ce? Anw ye Ala nenama batosoba de ye, i ko Ala y'a fo cogo min na ko: «Ne na sigi u cema ka taama u fe. Ne na ke u ka Ala ye, u na ke ne ka makoƙo ye.» ¹⁷ O de kosƙo Matigi ko: «A' ye bo u cema ka fara u la. Aw kana maga fen saniyabali si la. Ni aw ye o ke, ne na soƙo aw ma. ¹⁸ Ne na ke aw fa ye, aw na ke ne denkeƙo ni ne denmusow ye. Matigi Sebaayabɛtigi ye o fo.»

7 O layiduw tara an ye, balima kanulenw. O de y'a to an ka an saniya farisogo koƙolenya ani dusukun koƙolenya bee ma, ka saniyali dafa ni Ala jɛsiran ye. ² A' ye soƙo an ma! An ma makoƙo si tsoƙo. An ma makoƙo si tijɛ. An ma an yereƙo fentigiya ni makoƙo si ka fen ye. ³ Ne te o fo ka aw jalaki, k'a masoƙo ne y'a fo ka ban ko aw kanuya be an na fo an ni aw be nenamaya tsoƙo fe ka sa tsoƙo fe. ⁴ Ne dalen be aw la kosebe. Ne be aw tsoƙo numan fo kosebe. Ne dusu saalola fo ka ne wasa. K'an to an ka tsoƙo bee la, ne ka nagali ka bon haali. ⁵ Tijɛ la, kabini an sera Masedwane jamana la, an ma lafiya si koƙo, nka an tsoƙo an fan bee la. Kene-ma, keke kow tun be yen. An yereƙo dusukunw na, an tun be siran. ⁶ Nka Ala, o min be makoƙo degunnenw dusuw saalo, o ye an dusu saalo Tite nali fe. ⁷ Ayiwa a nali ko dama te, nka aw ye Tite dusu saalo cogo min na, o fana ye an dusu saalo. A y'a fo an ye ko ne nenafin be aw la, ko aw nenasisira ani aw timinandiyalen be ne ko la. O ye doƙo fara ne ka nagali kan. ⁸ Hali ni ne ka seben ye aw nenasisi, ne te nimisa o la, hali k'a koƙo ne tun nimisara o la fo, k'a masoƙo ne y'a ye ko o seben ye aw nenasisi waati doƙo doƙo de koƙo. ⁹ Nka sisan ne be nagali. Ne te nagali aw nenasisili kosƙo, nka ne be nagali k'a masoƙo o nenasisili y'a to aw koseginna ka aw cogo yeƙema. Aw koƙo ka nenasisili benna Ala sago ma, fo an ma juguman si lase aw ma. ¹⁰ K'a masoƙo nenasisi min be ben Ala sago ma, o de b'a to makoƙo be kosegin k'a cogo yeƙema ka kisili koƙo, a te nimisa o la, nka dijɛ ka nenasisi be na ni saya ye. ¹¹ Aw ka nenasisi min benna Ala sago ma, o nana ni min ye,

o file: Aw ye aw sebe don o ko la. Aw ye jo jini kosebe. Aw diminna kosebe. Aw siranna kosebe. Aw tun b'a fe kosebe ka ne ye. Aw dusu bee tun be o ko la. Aw ye jalakili ke o ko la kosebe. Aw y'a jira cogo bee la ko aw jelen don o ko la. ¹² O de koson ne ye o seben ci aw ma. A ma ci o kojugukela koson. O ko jugu kera min na, a ma ci o fana koson. Nka a cira walisa an hami min be aw koch, o ka jira aw la Ala ne koch. ¹³ O de y'a to an dusu saalola. Ka fara an dusu saaloli kan, an pagalila kosebe Tite ka pagali koson, katuguni aw y'a nisondiya. ¹⁴ Ne tun ye aw tóg puman f a ye fen d la, ne ma maloya o la tun. An ye fen bee f aw ye tije la cogo min na, o cogo la an tun ye aw tóg puman min f Tite ye, o fana kochla tije ye. ¹⁵ A ka kanuya bonyara aw ta fan fe k'a masoch a hakili be to aw bee ka kan mineli la, ani aw y'a ladon kopuman ni siran ni yereyereli ye cogo min na. ¹⁶ Ne be pagali, katuguni ne be se ka ne jigi da aw kan ko bee la.

8 Balimaw, Ala ka nema min dira mógw ma Masedwane jamana egilisiw la, an be o ko f aw ye. ² Ka yen dannabaaw to kochkocha la u ka tóch bo-lo, u ka pagaliba de y'a to u ye nili ke kosebe ni tege labilali ye, hali k'a koch u ka faantanya tun ka jugu. ³ Ne ye u seere ye ko u ye nili ke ka kepe ni u se ko ye ni eaniya puman ye, fo ka temen u se ko kan yere. ⁴ Demeni min be ci Ala ka mógw senumaw ma, u y'an deli kosebe ko an ka son u ka niyoch ta o la. ⁵ An jigi tun b'a kan ko u bena min ke, u temenna o kan. Foch, u ye u yerew di Matigi ma. O koch, u ye fen di an ma ka kepe ni Ala sago ye. ⁶ O de koson an fana ye Tite deli ko a ye baara puman min damine nili ko la aw fe yen, a ka taa aw yoch ka o dafa. ⁷ Aw kera fentigiw ye fen bee la, o koch, dannaya la, kuma la, donniya la, ani timinandiya sifa bee, ani an kanuya min be aw la. An b'a fe aw ka ke fentigiw ye nin nili ko fana la. ⁸ Ne be min f aw ye, o te ci fochen ye, nka ne be mógw werew ka jijali ko f walisa ka aw ka kanuya kochkocha k'a file yala ni kanuya sebe don. ⁹ K'a masoch aw be an Matigi Yesu Krisita ka nema dón, ko ale tun ye fentigi ye, nka a y'a yere ke faantan ye aw koson, walisa aw ka fentigiya a ka faantanya fe. ¹⁰ Ne be ne ka miirili jira nin ko la ko aw ye min damine kabini salon, a bennen be aw ka to o kan ka a dafa. Aw foch ye o keli damine, o dón tē, aw foch ye o eaniya jira fana. ¹¹ O de koson sisan, a' ye taa ne o keli la k'a dafa, walisa aw ye o ko latige ni eaniya min ye, aw ka o ke k'a dafa ni o eaniya kelen ye, ka kepe ni aw se ko ye. ¹² K'a masoch ni nili eaniya be mógw la, Ala be son a ma ka kepe ni a bolo ta ye, nka fen min t'a bolo, o sen t'a la. ¹³ O koch tē ko mógw werew demeni ka aw yerew mago sa, nka walisa bee ka kepe. ¹⁴ Sisan koch, aw fentigiya. O de koson aw be se ka faantanw demē. Ayiwa ni a y'a koch faantanya sera aw ma, k'a koch olu fentigiya, olu na se ka aw demē. O cogo la bee na kepe, ¹⁵ i ko a sebennen be Kitabu la cogo min na ko:

«Min ye caman ce, o ta t ma to. Min ye dónin ce, o ta ma dese.» ¹⁶ Barika Ala ye k'a masoch a y'a bila Tite dusu la ka timinandiya aw ko la, i ko an b'a kecogo min na. ¹⁷ An ye min jini a fe, a sonna o ma. A taara ne ni timinandiya ye, fo a yere y'a latige ka taa aw yoch. ¹⁸ Egilisiw bee be balimake min tanu a ka baara puman koson Kibaru Duman waajuli la, an be o ci ka taa Tite fe. ¹⁹ O dón tē, an be taama min ke o nili ko la, egilisiw ye ale nenatoch ka taa an fe o la. An be o taama ke walisa ka koch da Matigi kan ani ka eaniya puman jira mógw werew demeni ko la. ²⁰ An be o niliba ko nenaboch ten, an be cogo bee ke walisa mógw kana an jalaki koch koch o la. ²¹ An b'a fe ka ko puman ke Matigi ne koch, o dama tē, an b'a fe ka o ke mógw fana ne na. ²² An be an balimake ci ka taa u fe. An y'a kochkocha ko caman k'a koch ko a jijalen don tuma bee. Nka a jijalen don sisan ka temen foch kan a ka dannaya koson aw la. ²³ Tite koch ta fan fe, ale ye ne taamachoch ni ne baarakechoch ye aw koson. Balima tōw ye egilisi ka cidenw ye, u ye Krisita koch ye. ²⁴ O de koson aw k'a jira u la ko aw be u kanu sebe la, walisa egilisiw ka o ye, k'a dón ko jo be an fe ka aw tóg puman f.

9 Tije la, wajibi tē ko ne ka seben ci aw ma Ala ka mógw senumaw demeni ko la, ² k'a masoch ne be aw sago dón ka ban. Ne ye aw tóg puman f Masedwane jamana mógw ye ko: «Akayi jamana balimaw labennen be ka demeni di kabini salon.» Aw ka timinandiya ye balima caman jija. ³ O bee n'a ta, ne be an balimakew ci aw ma, walisa an ye aw tóg puman min f o ko la, o kana koch fu ye. Ne b'a fe aw labennen ka koch, i ko ne tun y'a f cogo min na. ⁴ N'o tē, ni Masedwane mógw dōw taara ne fe aw yoch k'a koch aw ma laben, an na maloya katuguni an dalen tun be aw la. O fana na ke aw maloya ko ye! ⁵ O de koson, ne y'a miiri ko ne ka kan ka o balimakew deli ko u ka taa ne ne aw yoch, walisa aw ye nilifen min ko foch, u ka o nenaboch sani ne ka se yen. O n'a jira ko a kera ni diyape ye, ko o ma ke ni diyagoya ye. ⁶ Aw k'a dón ko min be suman dónin dan, o na suman dónin tige. Min be suman caman dan, o na suman caman tige fana. ⁷ Mógw bee kelenkelen ye min latige u yerew koch, u ka nili ke ka kepe n'o ye. O keli kana geleya u ma, a kana ke ni diyagoya ye, k'a masoch min be nili ke ni diyape ye, o tigi de ko ka di Ala ye. ⁸ Se be Ala ye ka duba sifa bee ke aw ye k'a caya, walisa aw magone fenw ka koch aw bolo tuma bee, ko bee la, ka caya, walisa aw ka jidi kewale pumanw bee la, ⁹ i ko a sebennen be Kitabu la ko: «A y'a tege labila ka nili ke faantanw la, a ka pumaya tena ban abada.» ¹⁰ Ala, o min be danni si di dannikela ma, ka dumunifen fana di a ma, o na danni si caman di aw ma ka o bonya walisa aw ka den caman ke ni aw ka pumaya ye. ¹¹ A na aw jidi ko bee la, walisa aw ka aw tegew labila tuma bee, fo mógw caman ka barika da Ala ye an ka baara fe. ¹² K'a masoch aw be demeni min di, o tē dan Ala ka

mɔɔɔ senumaw mago ɲeli dama ma, nka o n'a to mɔɔɔ caman ka barika da Ala ye ka ta'a fe. ¹³ U mana o demeni sɔɔɔ, u na Ala tanu k'a masɔɔɔ aw ka kewalew keɲena ni aw ka dannaya fɔlen ye Krisita Kibaru Duman la, ani k'a masɔɔɔ aw ye aw tege labila u yerew ani mɔɔɔɔ bee ye. ¹⁴ Ala ye neemaba min ke aw ye, o n'a to u ka Ala deli aw ye ka aw kanu kosebe. ¹⁵ Barika Ala ye a ka nili fenba kosɔɔn min ɲɔɔɔn te!

10 Ne Paul be aw deli, ne min majiginlen don ka ne to aw fe, nka ne ja geleyalen don aw ta fan fe ni ne te yen tuma min na. Ne be aw deli Krisita ka dusu sumalenyani a ka sabali kosɔɔn ko ² aw kana ne wajibiya ka fariya ni ne sera aw ɲɔɔɔ tuma min na, k'a masɔɔɔ minnu be miiri ko an be taama Hadamadenuw cogo la, ne y'a dɔn ko ne ja geleyalen na fariya olu ma. ³ Tiɲe don, an farisogoma be taama, nka an te kele ke farisogogo cogo la. ⁴ An ka keleke minenw te nin diɲe taw ye, nka minen barikamaw don Ala fe, ka kele kunben kogow ci. ⁵ Bisigiw ani fen o fen be wuli Ala dɔnniya kama k'a kele, an be olu dabiri. An be miiriliw bee kolo, u ka Krisita kan mine. ⁶ An labennen be, ni aw ka kan mineli dafara tuma min na, ka kan minebaliya kow bee hake bo. ⁷ Aw be fenw kɔkanna de file. Ayiwa, ni mɔɔɔ dɔ dara a la ko ale ye Krisita ta ye, o ka miiri a la k'a dɔn ko ale ye Krisita ta ye cogo min na, an fana ye Krisita ta ye ten. ⁸ K'a masɔɔɔ Matigi ye fanga min di an ma, o ma di aw tiɲeni kosɔɔn, nka o dira aw nafa sɔɔɔli kama. Hali ni ne be ne yere bonya o fanga kosɔɔn ka dama temen dɔɔɔnin, ne tena maloya. ⁹ Ne t'a fe k'a jira ne ka sebenw fe ko ne be aw lasiran. ¹⁰ Dɔw kɔni b'a fɔ ko ne ka sebenw kɔɔɔ kuma ka gelen, ko u barika ka bon, ko nka ne yere ye barikantan ye, ko ne ka kuma te foyi ɲe. ¹¹ O tigiw k'a dɔn ko an ka kuma be cogo min na an ka sebenw kɔɔɔ k'a sɔɔɔ an te yen, an fana na ke ten kewalew la ni an sera aw fe yen tuma min na. ¹² Minnu be u yerew tɔɔɔ ɲuman fɔ, an te an ja geleya ka an yerew jate olu dɔw kɔɔɔkɔɔnko ye, wala ka an yerew suma ni olu ye. U be u yerew suma ɲɔɔɔn ma ka u yerew keɲe ɲɔɔɔn ma. O de kosɔɔn u ye hakilintanw ye. ¹³ An kɔni tena an yerew bonya ka dama temen, nka Ala ye dan min sigi an ye, ni aw fana be o kɔɔɔ, an na an yerew bonya ka keɲe n'o ye. ¹⁴ Ni an tun ma taa aw fe yen, an tun na temen an dan kan, nka an te temen o kan, katuguni an sera aw ɲɔɔɔ ni Krisita Kibaru Duman ye. ¹⁵ O cogo la, dan min sigira an ye, an te temen o kan. Mɔɔɔ werew ye baara min ke, an te an yerew bonya o la, nka an jigi b'a kan ko ni dɔ farala aw ka dannaya kan, an ka baara ɲɔɔɔ na bonya aw cema kosebe, ¹⁶ walisa an ka se ka Kibaru Duman fɔ aw kɔfe jamanaw la. Baara min kera mɔɔɔ werew ka baara ɲɔɔɔ la ka ban, an tena an yerew bonya o la. ¹⁷ O bee n'a ta, «min b'a yere bonya, o k'a yere bonya Matigi ko la.» ¹⁸ Katuguni min b'a yere tɔɔɔ ɲuman fɔ, o te tɔɔɔ sebe sɔɔɔ, fɔ Matigi be min tɔɔɔ ɲuman fɔ.

11 A! Ni aw tun be sɔɔn ka ne ka hakilintanya munu dɔɔɔnin, o tun na diya ne ye. Ayiwa, a' ye ne munu! ² Aw keleya be ne la i ko a be Ala la cogo min na, k'a masɔɔɔ ne ye aw maminewe kelen ye, o ye Krisita de ye, walisa ka aw di a ma i ko npogotigi sebe. ³ Nka ne be siran ko aw hakili kana na yelema, fɔ aw ka aw dusukun kelenya bila Krisita ta fan fe, i ko sa ye Hawa neɲen n'a ka keguya ye cogo min na. ⁴ K'a masɔɔɔ ni mɔɔɔ dɔ nana ka Yesu dɔ were ko fɔ aw ye, ni an ka fɔlen kɔɔɔ te, aw be sɔɔn o ma. Ni aw ye ni dɔ were sɔɔɔ min ni aw ka sɔɔɔlen te kelen ye, wala ka Kibaru Duman were sɔɔɔ, aw tun ma min sɔɔɔ, aw be sɔɔn olu fana ma. ⁵ Ne b'a jate ko ne man dɔɔɔ ni o ciden fisamaw ye foyi la. ⁶ Hali ni ne ye ko dɔnbali ye kuma la, ne te ko dɔnbali ye dɔnniya la. An ye o jira aw la fen bee la ani cogo bee la. ⁷ Ne ye Ala ka Kibaru Duman fɔ aw ye gansan tuma min na, ne ye ne yere majigin walisa ka aw kɔɔɔta. Yala o kera jurumu ye ne fe wa? ⁸ Ne ye sara mine egilisi werew la, i n'a fɔ ne ye u ka nafolo kɔsi u la walisa ka aw demɔ. ⁹ Ka ne to aw fe yen, ne mago tun be fen dɔw la, nka ne ma ne doni da mɔɔɔ si kan. Bali-ma minnu nana ka kɔ Masedwane jamana la, olu ye ne magoɲe fenw di ne ma. Ne ye ne yere kɔɔsi walisa ne kana ke aw si ka doni ye foyi la. Ne na ne yere kɔɔsi o la halibi. ¹⁰ Krisita ka tiɲe min be ne fe, o kosɔɔn ne b'a fɔ ko mɔɔɔ si te se ka ne bali o yere bonyali la Akayi jamana ɲɔɔɔ si la. ¹¹ Mun na ne be o fɔ? Ne be o fɔ katuguni ne te aw kanu wa? Ala y'a dɔn ko ne be aw kanu de! ¹² Nka ne be min ke, ne na to o kan, walisa minnu be sababu ɲini ka u yerew bonya ko u ye an kɔɔɔkɔɔnko ye, an ka u bali ka o sɔɔɔ. ¹³ O mɔɔɔ ye ciden nkalontigelaw ye, ani baarakela lafilibaaw. U be u yerew cogo yelema ka ke Krisita ka cidenw ye. ¹⁴ O te kabako ye, katuguni Sitane be a yere cogo yelema ka ke kene meleke ye. ¹⁵ O de kosɔɔn, ni Sitane ka baarakelaw ye u cogo yelema ka ke tilennenya baarakelaw ye, o fana te kabako ye. U laban na keɲe ni u ka kewalew ye. ¹⁶ Ne be segin a kan tun ko mɔɔɔ si kana ne jate hakilintan ye. Nka ni aw be ne jate ten, a' ye ne mine i ko hakilintan, walisa ne fana ka ne yere bonya dɔɔɔnin. ¹⁷ Ne bena min fɔ sisan, ne te o fɔ Matigi cogo la, nka ne jo don ka ne yere bonya. O de la ne na kuma i ko hakilintan. ¹⁸ Mɔɔɔ caman be u yerew bonya nin diɲe kow la, ne fana na ne yere bonya. ¹⁹ Aw be sɔɔn ka hakilintanw ka kow munu, katuguni aw yerew ye hakilitigiw ye! ²⁰ Ni mɔɔɔ be aw ke ɲɔɔn ye, walima ka aw bolofenw mine aw la, wala ka aw kɔɔɔ, wala ka waso aw la, wala ka u tege ci aw ɲe kan, aw be o munu. ²¹ Ne be min fɔ, ne be maloya o la, ko: An ye barikantanya de jira! O bee n'a ta, ni mɔɔɔ dɔ b'a ja geleya k'a yere bonya ko dɔ la, ne fana be ne ja geleya ka o ke. Halibi, ne be kuma i ko hakilintan. ²² Olu ye Heburuw ye wa? Ne fana y'o ye. Olu ye Israel siya dɔw ye wa? Ne fana ye o dɔ ye. Olu ye Ibrahimia kɔnsɔn dɔw ye wa? Ne fana ye o

dɔ ye. ²³ Olu ye Krisita ka baarakelaw ye wa? Ne y'o ye ka temen olu kan. Ne be kuma i ko hakilintan. Ne ye baara ke ka temen olu kan. Ne bilara kaso la ko caman ka temen olu kan. Ne bugra kosebe ka temen olu kan. Ne tun be saya da la siɛ caman. ²⁴ Yahutuɔ ye geɛɛ ne bisaba ni kɔnkɔntɔn ke ne la siɛ duuru. ²⁵ Ne bugra ni berew ye Romekaw fe siɛ saba. Ne bonna ni kabakurunw ye siɛ kelen, walisa ne ka faga. Ji kan kurun tiɛna ni ne ye siɛ saba. Ne ye tile kelen ni su kelen ke kɔɔji la. ²⁶ Ne ye dugutaa caman ke. Ne tun be farati la bajiw kan. Ne tun be farati la binkannikelaw cema. Ne tun be farati la ne yeɛ siya cema ani siya werew cema. Ne tun be farati la dugu kɔnɔ, ani kungokolon kɔnɔ. Ne tun be farati la kɔɔji kan. Ne tun be farati la balima nkalontigelaw cema. ²⁷ Ne tun be baara gelen ni segen la. Ne sira ne na ko caman. Kɔngɔ ni minnɔɔ ye ne mine. Ne tora kɔngɔ bolo ko caman. Ne tɔɔɔla nene ni feere fe. ²⁸ Ka fara o kenekan kow be kan, egilisiw be hami be ne la don o don. ²⁹ Ni mɔɔɔ dɔ barika ka dɔɔɔ, ne barika be dɔɔɔya o fe fana. Ni mɔɔɔ dɔ kunnatijena, o be digi ne la fana. ³⁰ Ni ne ka kan ka ne yeɛ bonya, ne na ne yeɛ bonya ne ka barikantanya kow de la. ³¹ Matigi Yesu Fa Ala ka tanu badaa-badaa! Ale y'a dɔn ko ne te nkalon tige. ³² Ka ne to Damasi, masake Aretasi ka gɔferenere ye dugu dondaw kɔɔsi walisa a ka ne mine, ³³ nka ne lajiginna saba kɔnɔ ni jurukisew ye finetiri fe dugu lamini kogo kɔfe. Ne kisira ka bɔ a boloten.

12 Yeɛbonyali ye wajibi ye, nka nafa t'a la. O be n'a ta ne ye jiralifen minnu ye ka donniya min sɔɔ ka bɔ Matigi fe, ne da bena se olu ma sisan. ² Ne be Krisita dannabaa dɔ dɔn, o tufara ka taa sankolo sabanan la, a san tan ni naani file nin ye. Ni a yeɛ taara yen, wala ni a ye jiralifen dɔ ye, ne ma o dɔn, Ala de be o dɔn. ³ Dɔɔ, ne y'a dɔn ko o mɔɔɔ tufara ka taa alijene la. Halibi ne m'a dɔn yala ni a yeɛ taara yen, wala ni a ye jiralifen dɔ ye, Ala de be o dɔn. ⁴ A ye kumaw men, mɔɔɔ te se ka segin u kan. A ma daga mɔɔɔ ye ka u fɔ fana. ⁵ Ne na ne yeɛ bonya o mɔɔɔ mɔɔɔ ko la, nka ne tena ne yeɛ bonya ne ko la, fɔ ka ne ka barikantanya kow fɔ. ⁶ Hali ni ne b'a fe ka ne yeɛ bonya, ne tena ke hakilintan ye, sabu ne na tiɛ fɔ. Nka ne na ne yeɛ bonyali ko to yen, walisa mɔɔɔ be ne ye cogo min na, ka min men ne ko la, a kana ne jate ka temen o kan. ⁷ O be n'a ta, walisa ne kana na kuncɛbaya ke o jiralifenw kosɔn, eɔni dɔ donna ne farikolo la, o kera Sitane ka ciden ye ka ne tɔɔɔ walisa ne kana na kuncɛbaya ke. ⁸ Ne ye Matigi deli o ko la siɛ saba ko a ka o mabɔ ne la. ⁹ Nka a ye ne jaabi ko a ka neema na ne bɔ, k'a masɔɔ a ka sebaaya be jira k'a jeya barikantanya de la. Ayiwa ne be sɔn kosebe ka ne yeɛ bonya ne ka barikantanya kow la ka temen fenw be kan, walisa Krisita ka sebaaya ka to ne kan. ¹⁰ O de kosɔn barikantanya kow ni neniliw ni mago fenntanya ni tɔɔɔ ani

segen Krisita kosɔn, olu be ka di ne ye, k'a masɔɔ ne ye barikantan ye tuma min na, o b'a sɔɔ ne ye barikama de ye. ¹¹ Ne tun be kuma i ko hakilintan, nka aw ye ne wajibiya o la, k'a sɔɔ ne tɔɔɔ puman fɔbaaw tun ka kan ka ke aw de ye. Hali ni ne te foyi ye, ne man dɔɔɔ ni o ciden fisamaw ye cogo si la. ¹² Tiɛ la, kewale minnu b'a jira ko ne ye ciden ye, olu jirala aw la ni muɔuli be ye. Olu kera taamashyenw ni kabakow ni kewale barikamaw ye. ¹³ Egilisi werew dun fisayara ni aw ye mun ko la, fɔ nin ko kelen, ko ne ma sɔn aw ka ne doni ta? Aw ka o ko yafa ne ma. ¹⁴ A file, ne labennen don sisan ka ne taa ko sabanan ke aw yɔɔ. Ne tena ke aw ka doni ye nin sen in na fana, katuguni ne te aw bolofenw jini, fɔ aw yerew. Denw man kan ka nafolo laɛ u bangebaaw ye, bangebaaw de ka kan ka nafolo laɛ u denw ye. ¹⁵ A ka di ne ye ka ne bolofenw be di aw kosɔn ani ne yeɛ fana. Ni ne be aw kanu ka ta'a fe, ne kanuya be dogoya aw la wa? ¹⁶ Aw n'a fɔ ko ne ma ke aw si ka doni ye, sɔɔli te o la, nka aw dɔɔ n'a fɔ ko ne tun ka kegun, ko ne ye aw mine ni keguya ye. ¹⁷ Ne ye minnu ci ka taa aw fe yen, yala ne ye tɔnɔ sɔɔ aw la olu dɔ fe wa? ¹⁸ Ne ye Tite deli ko a ka taa aw yɔɔ. Ne ye an balimake bila ka taa a fe. Yala Tite ye tɔnɔ sɔɔ aw la wa? Ne ni ale ka ketaw ma ke ni miirili kelen ye wa? An taama cogo ma ke kelen ye wa? ¹⁹ Kabini tuma jan aw be miiri ko an be jo di an yerew ma aw ne sɔɔ, nka o te. An be kuma Ala ne sɔɔ Krisita la. Balima kanulenw, an be o be fɔ aw ka nafa sɔɔli kama. ²⁰ Ne be siran ko, ni ne sera aw fe yen, ne t'a fe ka aw sɔɔ cogo min na, ko ne na aw sɔɔ ten, ani aw fana t'a fe ka ne sɔɔ cogo min na, ko aw na ne sɔɔ ten. Ne be siran ko ne n'a sɔɔ ko ke be aw cema, ani keleya ni dusu bɔ ni bila mɔɔɔ na kow, ani tɔɔ tiɛni ni dajukɔɔ kumaw, ni kuncɛbaya ani kɔɔ kow. ²¹ Ne be siran ko ne selen aw fe yen, Ala kana na ne majigin aw ne sɔɔ, ko mɔɔ caman minnu ye jurumu ke ka ban, ni u ma nimisa u ka mɔɔɔniya ni u ka kakalaya ani u ka ko jugu dama temennenw na, ne kana na kasi olu kosɔn.

13 Nin na ke ne taa ko sabanan ye aw fe yen. «Ko be na nenabɔ ka keɛ ni seere fila wala seere saba dala kuma ye.» ² Minnu ye jurumu ke ka ban ani mɔɔɔ tɔw be, ne be olu lasɔmi hali k'a sɔɔ ne te yen, i ko ne tun y'a fɔ olu ye ne taa ko filanan la cogo min na, ko: Ne be kɔsegin tuma min na, ne tena mɔɔɔ si malasa. ³ O tuma la aw be taamashyen min jini ko Krisita be kuma ne da la, aw na o ye. Krisita barika man dɔɔ aw ta fan fe, nka a be a ka sebaaya jira aw cema. ⁴ Tiɛ don, a gengenna jiri la a ka barikantanya la, nka a jenama don sisan Ala ka sebaaya barika la. An fana ye barikantanw ye ale la, nka an na jenamaya ale fe aw ta fan fe, Ala ka sebaaya barika la. ⁵ A' ye aw yerew segesege ka aw yerew kɔɔ k'a file yala ni aw be dannaya sira kan. Aw m'a dɔn aw yerew ta fan fe ko Yesu Krisita be aw kɔnɔ wa? fɔ ni a y'a sɔɔ ko ban kera

aw la. ⁶ Nka an jigi b'a kan ko aw n'a dɔn ko ban ma ke an na. ⁷ O bee n'a ta, an be Ala deli ko aw kana ko jugu ke. O kun te ko an tɔɔɔ puman ka fɔ, nka walisa aw ka ko puman ke, hali ni an kera i ko ban kera an na. ⁸ K'a masɔɔ se si te an ye ka tiɛ keɛ, fɔ ka tiɛ demɛ. ⁹ Ni an kera barikantanw ye k'a sɔɔ aw barika ka bon tuma min na, an be pagali o la. An be min deli Ala fe fana, o file nin ye, ko aw ka dafa. ¹⁰ O de kosɔn ne be nin seben ci k'a sɔɔ ne te aw fe yen, walisa ne mana se yen tuma

min na, ne kana ko jɛnabɔ ni geɛya ye, ka keɛ ni Matigi ka fanga dilen ye ne ma. O fanga di kun ye aw nafa sɔɔli ye, o ma di tiɛni kama. ¹¹ Ayiwa sisan, bali-maw, ka aw ni heɛ ben. Aw ka dafa, ka tɔɔɔ jija, ka miirili kelen ke, ka to heɛ la tɔɔɔ fe. N'o kera, kanuy-atigi ni heretigi Ala na to aw fe. ¹² A' ye tɔɔɔ fo ni da susuli senuma ye. Ala ka mɔɔɔ senumaw bee be aw fo. ¹³ Matigi Yesu Krisita ka neema ni Ala ka kanuya ani Ni Senu ka jɛtɔɔɔnya ka ke aw bee fe.

GALASIKAW

1 Ne Paul be nin seben ci, ne min kera ciden ye, nka mɔɔɔ ma ne ci, o cidenya fana ma bɔ mɔɔɔ la, fɔ Yesu Krisita yere ani Fa Ala, o min y'a lakunun ka bɔ suw cema. ² Balima minnu beɛ be ne fe yan, ne ni olu be nin seben ci Galasi jamana egilisiw ma. ³ An Fa Ala ni Matigi Yesu Krisita ka neema ni dususuma di aw ma. ⁴ Krisita y'a yere di an ka jurumuɔ kosɔn, walisa ka an tila nin diɲe juguman la, ka keɲe ni an Fa Ala sago ye. ⁵ Nka ka da ale kan badaa-badaa! Amiina. ⁶ Min ye aw wele Krisita ka neema barika la, aw ye o bila jooɲa ka aw yeɲema Kibaru Duman sifa were fan fe, o de ye ne kabakoya haali. ⁷ A te ko Kibaru Duman were be yen, nka mɔɔɔ dɔw b'a kan ka aw hakili naami. Olu b'a fe ka Krisita Kibaru Duman yeɲema. ⁸ Nka ni an yereɔ wala sankolola meɲeke dɔ be Kibaru Duman were fɔ aw ye, min ni an ka fɔɔ fɔɔɔ te kelen ye, o tigi ka danga! ⁹ An y'a fɔ ka ban cogo min na, ne be segin o kan sisan tun ko: Ni mɔɔɔ dɔ ye Kibaru Duman were fɔ aw ye, ni o te aw ka minelen ye, o tigi ka danga! ¹⁰ Ayiwa, ne b'a fe ka ne ko diya mɔɔɔ ye wa, wala Ala ye? Yala ne b'a fe ka mɔɔɔɔ diyapekow ke wa? Ni ne tun b'a fe ka mɔɔɔɔ diyapekow ke halibi, ne tun tena ke Krisita ka baaraden ye. ¹¹ Balimaw, ne b'a fɔ aw ye k'a jeya ko ne ye Kibaru Duman min fɔ aw ye, o ma bɔ mɔɔɔ la. ¹² Ne ma o sɔɔ mɔɔɔ fe. Mɔɔɔ si fana ma ne kalan o la, nka a jirala ne la Yesu Krisita de fe. ¹³ Ne tun be taama Yahutuɔw ka diine sira la cogo min na fɔɔ, aw y'o men. Aw y'a dɔn ko ne tun be tugu Ala ka egilisi nɔfe ka a sɔɔɔ fo ka dama temen, walisa ka a tiɲe. ¹⁴ Ne tun temenna ne filapɔɔɔ Yahutuɔw caman kan Yahutuɔw ka diine kow la. Ne dusu beɛ tun be an benbaw ka laada fɔɔɔɔ na. ¹⁵ Nka Ala ye ne ɲenatɔɔɔ sani ne ka bange, ka ne wele a ka baara kama a ka neema barika la. ¹⁶ A diyara a ye ka a Denke jira ne la walisa ne ka o Kibaru Duman fɔ siya were mɔɔɔ ye tuma min na, o yɔɔɔɔɔɔ beɛ ne ma mɔɔɔ si ɲininka. ¹⁷ Minnu kera cidenw ye ne ɲe, ne ma taa olu segere Jerusalem, nka ne sinna ka taa Arabi jamana la. O kɔ, ne kɔseginna ka taa Damasi. ¹⁸ San saba temennen kɔ, ne taara Jerusalem walisa ne ni Piere ka ɲɔɔɔɔ dɔn. Ne ye tile tan ni duuru ke a fe yen. ¹⁹ Nka ne ma ciden tɔw si ye, fɔ Matigi balimake Yakuba. ²⁰ Ne b'a fɔ Ala ɲe kɔɔ ko, ne be nin ko minnu seben, nkalon te olu la. ²¹ O kɔ, ne taara Siri ni Silisi jamanaw la. ²² O waati beɛ la, Krisita ka egilisi minnu be Jude jamanaw la, olu tun ma ne ye ka ne dɔn. ²³ U tun b'a men dɔɔn

ko min tun tugura u nɔfe ka u sɔɔɔ, k'i geɲeya ka dannaya tiɲe, ko o be o dannaya ko waajuli ke sisan. ²⁴ O tuma la u tun be Ala tanu ne ko la.

2 San tan ni naani temennen kɔ, ne ni Barnabasi kɔseginna Jerusalem. Ne taara ni Tite fana ye. ² Ne taara ka keɲe ni Ala ka jirali ye ne la. Ne delila ka Kibaru Duman min waajuli ke siya were mɔɔɔɔ cema, ne y'o beɛ jira u ɲe mɔɔɔɔ la u dan na, walisa ne ye baara min ke ka temen, ani ne be baara min ke sisan, a kana na sɔɔ ko ne ye o ke fu. ³ Ayiwa, ne taamaɲɔɔɔɔ Tite min ye Greki ye, olu ma o wajibiya ka boloko, ⁴ hali k'a sɔɔ balima nkalontigela dɔw tun b'a fe k'a wajibiya o la. Olu tun y'u dogo ka don an cema, walisa an ye hɔɔɔɔɔ min sɔɔ Krisita Yesu la, u ka o tiɲe ka sɔɔ ka an bila ɲɔɔɔ la. ⁵ An ma u kan mine, an ma kolo u ye hali waati kunkurunnin kɔɔ, walisa Kibaru Duman tiɲe ka to aw fe. ⁶ Nka minnu jatera ɲe mɔɔɔɔ ye, (tiɲe la u tun ye o min ye, o te fen ye ne ɲe na, sabu Ala te mɔɔɔ file a kɔkanna fe,) minnu jatera ɲe mɔɔɔɔ ye, olu kɔni ma foyi fara ne ka Kibaru Duman fɔɔɔ kan. ⁷ Nka u yereɔ y'a ye ko Ala ye baara kalifa ne ma ko ne ka Kibaru Duman fɔ siya wereɔ cema, i ko a y'a di Piere ma k'a fɔ Yahutuɔw cema cogo min na. ⁸ K'a masɔɔ Ala ye Piere laben ka ke Yahutuɔw ka ciden ye cogo min na, a ye ne laben ka ke siya wereɔ ka ciden ye ten. ⁹ Yakuba ni Piere ni Yuhana minnu tun jatera i ko samasenw, olu y'a ye ko o baara kalifara ne ma Ala ka neema barika la tuma min na, olu ye u tege don ne ni Barnabasi tege k'a jira ko an kera ɲeɲɔɔɔɔ ye. U sɔɔɔ an ka taa baara ke siya were mɔɔɔɔ cema, ko olu na taa Yahutuɔw cema. ¹⁰ U y'an deli dɔɔɔ ko an ka an hakili to dannabaa faantanw la. Ne fana ye ne jija ka o ke. ¹¹ Piere nalen kɔ Antiose, ne y'a sɔɔ mɔɔɔ beɛ ɲe na, katuguni a jalaki tun don. ¹² Sani mɔɔɔ dɔw ka se yen ka bɔ Yakuba yɔɔ, o y'a sɔɔ a tun be dumuni ke siya were balimaw fe. Nka olu sera yen tuma min na, a y'i mabɔ u la, a ma sɔn ka dumuni ke u fe tun, k'a masɔɔ a siranna bolokolow ɲe. ¹³ Balima Yahutuɔw fana ye a ka filankafoya ɲɔɔ ke, fo Barnabasi yere lafilila u ka filankafoya fe. ¹⁴ Ne y'a ye ko u tun te taama ka tilen ka keɲe ni Kibaru Duman tiɲe ye tuma min na, ne y'a fɔ Piere ye u beɛ ɲe na ko: «E min ye Yahutuɔ ye, ni e be siya were mɔɔɔ cogo ta, ka Yahutuɔw cogo bila, i be se ka siya were mɔɔɔ karaba ka Yahutuɔw cogo ta cogo di?» ¹⁵ An kɔni ye Yahutuɔ bangelenw ye, an te siya were

jurumukelaw ye. ¹⁶ O bεε n'a ta, an y'a dɔn ko mɔɔ si tε jo sɔɔ Ala nε kɔɔ sariya kεwalew barika la, fɔ Krisita Yesu dannaya barika la. O de kosɔn an fana dara Krisita Yesu la walisa an ka jo sɔɔ Krisita dannaya barika la, o kana kε sariya kεwalew nɔ ye, k'a masɔɔ mɔɔ si tε jo sɔɔ Ala nε kɔɔ sariya kεwalew barika la. ¹⁷ Ayiwa, k'an to jo jɔnili la Krisita barika la, ni an yεrεw sɔɔla jurumukelaw ye, o kɔɔ ko Krisita bε baara kε jurumu ye wa? Ayi dεrε! ¹⁸ Nka ne tun ye fεn minnu tiɔε, ni ne ye olu dila ko kura, ne bε ne yεrε jira sariya tiɔεbaa ye. ¹⁹ Ne kɔni salen don sariya ta fan fε, sariya yεrε fε, walisa ne ka jεnamaya Ala ye. ²⁰ Ne ni Krisita gengenna jiri la jɔɔn fε. Ne jεnama don, ne yεrε tε mεnε, Krisita de bε jεnamaya ne kɔɔ. Ne bε jεnamaya min na sisan, ne bε taama o la Ala Denke dannaya barika la. Ale de ye ne kanu k'a yεrε di ne kosɔn. ²¹ Ne tε ban Ala ka nεema la, k'a masɔɔ ni tilennenyā bε sɔɔ sariya barika la, Krisita sara fu.

3 Aw Galasika hakilintanw! Yesu Krisita gengenni jiri la, o ko jirala aw la k'a jeya, jɔni ye aw malasa? ² Ne b'a fε ka nin dɔɔ de dɔn aw fε: Aw ye Ni Senu sɔɔ sariya kεwalew barika la wa, wala Kibaru Duman lamenni ni a dannaya barika la? ³ Aw dun kera hakilintanw ye ten cogo di? Aw y'a daminε Ni Senu barika la, sisan aw b'a fε k'a dafa aw yεrεw barika la wa? ⁴ Aw ye koba minnu sɔɔ, aw ye olu sɔɔ fu wa? Nka olu tε se ka kε fu. ⁵ Ala ye Ni Senu di aw ma ka kabakow kε aw cεma tuma min na, a y'o kε aw ka sariya kεwalew keli kosɔn wa, wala Kibaru Duman lamenni ni a dannaya kosɔn? ⁶ O cogo la Kitabu bε kuma Ibrahimā ko la ko: «A dara Ala ka kuma la, o de jatera a ye tilennenyā ye.» ⁷ O de y'a to aw k'a dɔn ko minnu bε dannaya sira kan, olu ye Ibrahimā bɔnɔn sεbεw ye. ⁸ Kitabu kɔnna k'a ye ko Ala na jo di siya tɔw ma dannaya barika la, o de kosɔn a kɔnna k'a Kibaru Duman fɔ Ibrahimā ye ko: «Siyaw bεε na duba sɔɔ e de la.» ⁹ O de y'a to minnu bε dannaya sira kan, olu bε duba sɔɔ i ko dannabaa Ibrahimā ye duba sɔɔ cogo min na. ¹⁰ Mɔɔ minnu bεε bε sariya kεwalew sira kan, olu bε danga sɔɔ, katuguni a sεbennen bε ko: «Mɔɔ o mɔɔ tε to ka sariya kitabu ko sεbennenw bεε kε, o dangalen bε.» ¹¹ Ayiwa a jelen don ko mɔɔ si tε jo sɔɔ Ala nε kɔɔ sariya barika la, katuguni a sεbennen bε ko: «Mɔɔ tilennen na jεnamaya dannaya de barika la.» ¹² Sariya kɔni tε dannaya ko ye, k'a masɔɔ a sεbennen bε ko: «Min bε sariya ci fɔlenw kε, o de na jεnamaya u barika la.» ¹³ Krisita ye an kunmabɔ sariya ka danga ma. Ale yεrε kera danga ye an nɔ na, k'a masɔɔ a sεbennen bε ko: «Mɔɔ o mɔɔ dulonna jiri la, o dangalen bε.» ¹⁴ O kera walisa Ibrahimā ye duba min sɔɔ, o ka lase siyaw bεε ma Yesu Krisita fε, walisa Ni Senu min layidu tara, an ka o sɔɔ dannaya barika la. ¹⁵ Balimaw, ne bεna kuma ka kεrε ni Hadamadēnw ka ko kεcogo ye. Ni mɔɔ dɔ bε layidu ta k'a sigi kopuman, mɔɔ wεrε tε se ka o tiɔε

wala ka fεn wεrε fara o kan. ¹⁶ Ayiwa, Ala tun ye layiduw ta Ibrahimā ni a bɔnɔn ye. Kitabu ma kuma a bɔnɔn caman ko la, ko «a bɔnɔnw,» nka a kumana a bɔnɔn kelen ko la, ko «a bɔnɔn,» o ye Krisita de ye. ¹⁷ Ne b'a fε ka min fɔ, o file nin ye ko: Ala ye layidu ta k'a sigi kopuman. Sariya min sigira san kεmε naani ni bisaba o layidu talen kɔ, o tε se ka o layidu yεlεma ka a ko fɔlen tiɔε. ¹⁸ K'a masɔɔ Ala ye ciyen min di, ni o tun basigira sariya kan, o tun tεna kε layidu nɔ ye tun, nka Ala y'a di Ibrahimā ma ka kεrε ni a ka layidu ye. ¹⁹ O tuma la sariya sigi kun ye mun ye? A sigira layidu talen kɔ, sariya tiɔeni kow de kosɔn. A tun ka kan ka to yen fo layidu tara Ibrahimā bɔnɔn min ko la, o ka na. O sariya sigira mεlεkεw fε, a tεmenna mɔɔ bolo fε. ²⁰ Min bε tεmen mɔɔ bolo fε, o tε mɔɔ kelen ka ko ye, k'a sɔɔ Ala ye kelenpe de ye. ²¹ Yala sariya bε Ala ka layiduw kama wa? Ayi dεrε! Sariya min bε se ka jεnamaya di mɔɔ ma, ni o tun sigira, o tuma la mɔɔw tun na tilennenyā sɔɔ sariya barika la. ²² Nka Kitabu y'a fɔ ko Hadamadēnw bεε bε jurumu fanga sɔɔ, walisa layidu nilifen min bε sɔɔ Yesu Krisita dannaya fε, o ka di a dannabaa ma. ²³ Sani dannaya waati ka se, an tun bε sariya ka mara la, an bilara yen ka o dannaya nata jirali makɔɔ. ²⁴ O de y'a to sariya kera an denmisenma bilasirabaa ye ka an lase Krisita ma, walisa an ka jo sɔɔ Ala nε kɔɔ dannaya barika la. ²⁵ Dannaya waati selen, an tε denmisenma bilasirabaa bolo tun. ²⁶ Aw bεε ye Ala denw ye dannaya de barika la Krisita Yesu la. ²⁷ Aw minnu bεε batisera Krisita la, aw ye Krisita don aw kan na i ko dulbki. ²⁸ O de kosɔn faranfasi tε Yahutuw ni siya tɔw cε tun, wala jɔnw ni hɔkɔnw, wala cεw ni musow, k'a masɔɔ aw bεε ye kelen ye Krisita Yesu la. ²⁹ Ayiwa ni aw ye Krisita taw ye, aw ye Ibrahimā bɔnɔn fana ye, ani ciyentalaw, ka kεrε ni Ala ka layidu ye.

4 Ne ko: Ka ciyentalā denmisenma to, faranfasi si tε a ni jɔn cε, hali k'a sɔɔ a ye fεn bεε kuntigi ye. ² K'a denmisenma to, a bε kɔlɔsibaaw ni ko jεnabɔlaw bolo fo ka se a fa ka waati latigelen ma. ³ An fana bε ten. Ka an to denmisenya la, an tun bε diɔε kow ka jɔnya la. ⁴ Nka waati dafalen selen, Ala ye a Denke ci ka na. A bangera muso fε, a bangera sariya sɔɔ, ⁵ walisa a ka sariya sɔɔ mɔɔw kunmabɔ walisa an ka don sɔɔ sɔɔ Ala denya la. ⁶ Aw ye Ala denkεw ye, o de kosɔn Ala ye a Denke Ni ci ka na don an dusukunw na. O Ni bε pεrεn ko: «Aba, an Fa.» ⁷ O de y'a to i tε jɔn ye tun, fɔ denke. Ayiwa, ni i ye denke ye, i ye ciyentalā fana ye Ala barika la. ⁸ Waati tεmennen na, aw tun tε Ala dɔn. Aw tun bε minnu ka jɔnya la, olu tε batofen sεbεw ye. ⁹ Nka sisan, kabini aw ye Ala dɔn, ayi, kabini aw dɔnna Ala fε, aw bε kɔsegin o ko fu barikantanw ma cogo di? Aw b'a fε ka don olu ka jɔnya la ko kura cogo di? ¹⁰ Aw bε donw ni kalow ni waatiw ni sanw bila! ¹¹ Ne bε siran aw ko la ko a kana na sɔɔ ne ye baara kε aw kosɔn fu.

¹² Balimaw, ne be aw deli ko aw ka ke i ko ne, katuguni ne fana be i ko aw. Aw ma ne תתכן foyi la. ¹³ Aw y'a דנן ko ne taa ko תכל ka Kibaru Duman פו aw ye, o y'a סכר ne tun man כענ. ¹⁴ Aw ye כרברכלי סכר ne ka bana kosנ, o בע n'a ta aw ma ne mafijeya wala ka nigin ne la, nka aw ye ne mine i ko Ala ka meleke דו, wala Krisita Yesu yere. ¹⁵ Aw nisondiya len tun don ne ko la kosebe. Nka o nisondiya dun be min? K'a masכר ne ye aw seere ye ko ni a tun be se ka ke, aw tun na aw yerew תעו כו ka u di ne ma. ¹⁶ Ne ye תיע פו aw ye, o de kosנ ne kera aw jugu ye sisan wa? ¹⁷ O מוככוו jijalen don aw ko la, nka u ka miiriliw man ni. U b'a fe ka an ni aw fara ka כו תוכת na, walisa aw ka jija u ko la. ¹⁸ Jijali כוני ka ni ko תuman ta fan fe, tuma בע. O kana ke ka ne to aw cema דכר. ¹⁹ Ne ka denmisenw, ne be tin na aw kosנ ko kura, fo Krisita ka ke aw כוכ sebe la. ²⁰ Ne tun b'a fe ka ne yere סכר aw cema sisan, walisa ne ka se ka ne kuma cogo yelema, sabu ne sigalen don aw ko la! ²¹ A' y'a פו ne ye, aw minnu b'a fe ka ke sariya כוכ, yala aw te sariya kuma lamem wa? ²² A sebennen be ko denke fila tun be Ibrahimia fe. Kelen tun ye a ka jnkmuso den ye, a תו kelen tun ye a ka hכרnmuso den ye. ²³ Jnkmuso denke bangera farisogo barika la. Hכרnmuso denke bangera Ala ka layidu barika la. ²⁴ כוכ were be o ko la: O muso fila ye layidu fila bisigiw ye. Kelen ye Agar ye, o ye Sinayi kulu bisigi ye. A be denw bange jnya la. ²⁵ Agar ye Sinayi kulu ye Arabi jamana la. O be keje ni Jerusalem sisanlama ye, k'a masכר a ni a denw be jnya la. ²⁶ Nka sanfe Jerusalem ye hכרnmuso ye, o de ye an בע ba ye. ²⁷ A sebennen be ko: «Muso bangekebali, i ka pagali! Tin ma e min mine, i pagalilenba ka kulokanba ci! K'a masכר muso min tora a dan na, o denw na caya ka temen muso cetigi ta kan.» ²⁸ Aw כוני balimaw, aw ye layidudenw ye i ko Isaka. ²⁹ Waati temennen na, den min bangera farisogo cogo la, o tugura Ala Ni ta den ככע k'a כוכ. A be ten halibi. ³⁰ Nka Kitabu be mun פו? A ko: «I ka jnkmuso ni a denke gen, k'a masכר jnkmuso denke ni hכרnmuso denke tena ciyen ta תוכת fe.» ³¹ O de kosנ balimaw, an te jnkmuso denw ye, פו hכרnmuso denw.

5 Krisita ye an tila hכרnya de kama. O de kosנ aw sinsinnen ka to o hכרnya kan, aw kana aw yerew bila jnya תננאירי כוכ tun. ² A file, ne Paul b'a פו aw ye ko: Ni aw bolokora, Krisita tena foyi תע aw ye tun. ³ Ne be segin a kan tun ko: מוככוו o מוככוו bolokora, ne b'a פו o tigi ye k'a jeya ko sariya kow בע keli juru b'a la. ⁴ Aw minnu be jo תיני Ala תע כוכ sariya barika la, aw farala ka כו Krisita la, aw binna ka כו Ala ka neema la. ⁵ An כוני jigi b'a kan Ni Senu barika la ko an na tilennenya סכר Ala fe. An be o de makכר ni dannaya ye. ⁶ K'a masכר Krisita Yesu la, bolokoli wo, bolokobaliya wo, nafa te o si la. Dannaya min be baara ke kanuya barika la, nafa be o de la. ⁷ Aw tun be boli ko תuman. Jni ye aw bali ka boli תיע sira kan? ⁸ O miirili ma כו aw wele-

baa Ala la fewu. ⁹ Buurufunun fen דכנן be mugu ככנinen בע funun. ¹⁰ O בע n'a ta, ne jigi dalen be aw kan Matigi la ko aw tena כנ ka miiri ko were la, nka מוככוו o מוככוו be aw hakili תאמי, o tigi na כוכ דע.

¹¹ Balimaw, ne כוני ta fan fe, ni a y'a סכר ne be bolokoli ko waajuli ke tun, mun y'a to tugu be ke ne ככע ka ne כוכ halibi? Ni ne tun y'o ke, Krisita gengenjiri ko tun tena ke kunnatije ko ye tun. ¹² Minnu be כוכ lawuli aw cema, ne tun b'a fe olu ka u yerew tige pewu! ¹³ Balimaw, aw כוני welela hכרnya de kama, nka aw kana o hכרnya ke farisogo kow ke sababu ye, nka aw ka תוכת mago תע kanuya la. ¹⁴ K'a masכר sariya בע be dafa ni nin kuma kelen ye ko: «I ka i מוככוו תוכת kanu i ko i yere.» ¹⁵ Nka ni aw be תוכת cin ka תוכת תימי, a' ye aw yerew ככסי, aw kana תוכת ban dun na. ¹⁶ Ayiwa, min be ne fe k'a פו aw ye, o file nin ye ko: A' ye taama Ni Senu barika la. Ni o kera, aw tena farisogo nege kow ke fewu. ¹⁷ K'a masכר ko minnu man di Ni Senu ye, farisogo תע be כו olu fe. Ko minnu ka di farisogo ye, Ni Senu te olu fe fewu. U be תוכת kele, walisa aw b'a fe ka ko minnu ke, aw kana olu ke. ¹⁸ Nka ni Ni Senu ye aw תעminebaa ye, o tuma la aw te sariya כוכ. ¹⁹ Farisogo ka kewalew jirala, olu file: jatya, תכלעnya, kakalaya, ²⁰ boli batoli, subaaya, juguya, ככסי, kele, keleya, diminya, bila תוכת na kow, farali, kan tilali, ²¹ koniya, דכככya ni ko kolonya ani olu תככתככkow. Ne be aw lasמי i ko ne tun y'a פו aw ye ka ban cogo min na ko minnu be o kow ke, olu tena don Ala ka masaya la fewu. ²² Nka Ni Senu den ye kanuya ye, ani pagali, here, תנולי, hine, תמא, dannamככya, ²³ sabali, yeremeli. Sariya si te o תככתככkow kele! ²⁴ Minnu ye Krisita Yesu taw ye, olu ye farisogo ni a negela kow ni a sagola kow gengen jiri la ka u faga. ²⁵ An תעnama don Ni Senu barika la, o de kosנ an ka taama Ni Senu barika la. ²⁶ An kana an yerew bonya, ka don תוכת dimin kow la, ka תוכת keleya.

6 Balimaw, ni מוככוו דו minena hakema ko keli la, aw minnu be Ni Senu sira kan, aw ka o latilen ni majiginlenya ye, ka i yere ככסי, walisa i fana kana ככככ. ² A' ye תוכת demע ka תוכת ka doniw ta. Aw na Krisita ka sariya dafa ten. ³ Ni מוככוו דו be miiri ko ale ye fen ye, k'a סכר a te foyi ye, a b'a yere lafili. ⁴ מוככוו בע kelen-kelen ka u yerew taama cogo segesege. O cogo la, ni yerebonya כוכ be u fe, u na o סכר u yerew la, מוככוו were sen tena ke o la. ⁵ K'a masכר בע kelen-kelen na a yere ka doni ta. ⁶ מוככוו min be kalan מוככוו were fe Ala ka kuma la, o tigi ka a karamככוו niyכוכ כו a bolofenw בע la. ⁷ Aw kana aw yerew lafili. מוככוו te yele כו Ala ma. מוככוו mana fen o fen dan, a be o de suman tige. ⁸ Min ye danni ke a farisogo ye, o na tolilenya סכר ka כו farisogo la. Min ye danni ke Ni Senu ye, o na תעnamaya banbali suman tige ka כו Ni Senu fe. ⁹ An kana segen ko תuman ke la, katuguni ni an ma segen k'a bila, an na suman tige tuma bennen na. ¹⁰ O de kosנ, ni

cogo be an fe, an ka ko numan ke mɔɔw bee ye, janko an balima dannabaaw. ¹¹ A' ye nin seɓenden kunbabaw file. Ne yeɓe bolo de ye u seɓen ka u ci aw ma. ¹² Minnu b'a fe ka u ko diya mɔɔw ye farikolo ko la, olu b'a fe ka aw wajibiya ka boloko. U be o ke walisa mɔɔw kana u tɔɔɔ Krisita gengenjiri kosɔn. ¹³ Minnu bolokora, olu yeɓe te sariya sira taama. U b'a fe aw ka boloko walisa u ka u yeɓe bonya ko o taamashyɛn be aw fari la.

¹⁴ Ne kɔni tena ne yeɓe bonya foyi la ni an Matigi Yesu

Krisita gengenjiri te. O gengenjiri barika la, diɓe salen don ne ta fan fe, ne salen don diɓe ta fan fe. ¹⁵ Bolokoli ni bolokobaliya, o si te foyi ye. Ka ke dafen kura ye, o de be jate. ¹⁶ Minnu bee be nin sira taama, ne b'a fɔ olu ye ko: Ala ka heɓe ni a ka makari ka ke olu ni Ala ka Israel bee lajelen fe. ¹⁷ Kabini sisan mɔɔɔ si kana ne tɔɔɔ tun, k'a masɔɔ Yesu ka taamashyɛnw be ne farikolo la. ¹⁸ Balimaw, an Matigi Yesu Krisita ka neema ka ke aw fe. Amiina.

EFESEKAW

1 Ne Paul, Krisita Yesu ka ciden Ala sago barika la, ne be nin seben ci Ala ka mɔɔgɔ senumaw ma Efese, olu minnu ye Krisita Yesu dannabaaw ye. 2 An Fa Ala ni Matigi Yesu Krisita ka neema ni dususuma di aw ma. 3 An Matigi Yesu Krisita Fa Ala ka tanu. A ye Ni Senu ka dubaw bee da an kan sankolo yɔɔɔw la Krisita la. 4 Ala ye an penatɔɔ Krisita la sani diɔe ka da, walisa an ka ke senumaw ni jalakibaliw ye ale ɔe kɔɔ. 5 Ala ka kanuya kosɔn a kɔnna k'a latige ko an ka ke a denw ye Yesu Krisita barika la ka keɔe ni a sago diyane ye, 6 walisa a ye a ka neema min ni an na a ka Kanulen na, o kɔɔn ka tanu. 7 An ye kunmabɔli kɔɔ ale de la a joli bɔnɔn barika la, hakew yafa kɔni, ka keɔe ni Ala ka neema dama dɔnbali ye. 8 A ye o neema caya an ye haali, ni hakilitigiya ni dɔnniya sifa bee ye. 9 A ye a sago gundo jira an na ka keɔe ni a yeɔe diyane ye. A y'a latige Krisita la, 10 ko ni waatiw dafara tuma min na, a na sankolola fenw ni dugukolo kan fenw bee laje ka ke kelen ye Krisita la, 11 An kera ciyentalaw ye Krisita la fana, k'a masɔɔ min be fen bee ke ka keɔe ni a yeɔe sago ka ko latigeli ye, o kɔnna ka an ko latige ka keɔe ni a sago ye, 12 walisa an minnu kɔnna ka an jigi da Krisita kan, an ka ke a kɔɔn tanuli sababu ye. 13 Aw fana, kabi ni aw ye tiɔe kuma men, aw kisili Kibaru Duman kɔni, aw jigi dara ale kan. Aw dalen kɔ ale la, taamashyen dara aw kan. O ye layidu Ni Senu ye. 14 Ni Senu ye an ka ciyen fɔɔ fen ye, k'a jira ko an na don o ciyen na, ni Ala ye a taw bee kunmabɔ tuma min na, walisa a kɔɔn ka tanu o la. 15 O de y'a to, dannaya min be aw fe Matigi Yesu la, ani aw ye Ala ka mɔɔgɔ senumaw bee kanu cogo min na, kabini ne ye o kibaru men, 16 ne te barika dali dabila Ala ye aw kosɔn. Ne be aw tɔɔɔɔ ne ka deliliw la fana, 17 ko an Matigi Yesu Krisita ka Ala, kɔɔn Fa, o ka Ni Senu di aw ma, ka aw ke hakilitigiw ye ka Ala dɔnniya jira aw la, walisa aw ka ale dɔn. 18 Ne be a deli ko aw dusukun ɔew ka yeɔe, walisa Ala ye aw wele jigi min na, aw ka o dɔn, ani a bena ciyen min di aw ma a ka mɔɔgɔ senumaw cema, aw ka o kɔɔn fana dɔn, 19 ka a ka sebaaya dama dɔnbali fana dɔn an dannabaaw ta fan fe. O sebaaya be keɔe ni a ka fanga-ba baarake cogo ye. 20 A ye o fanga jira Krisita kununli fe ka bɔ suw cema ka a sigi a yeɔe kinin fe sankolo yɔɔɔw la. 21 A y'a sigi kuntigiya ni sebaaya ni fanga ni masayaw bee kun na kosebe, ani tɔɔɔw bee kun na, nin diɔe la tɔɔɔw dama te, hali diɔe nata la tɔɔɔw fana.

22 Ala ye fen bee kolo Krisita ye k'a di ka ke egilisi kuntigi ye ko bee la. 23 Egilisi ye a farikolo ye. Ale min be fen bee fa, egilisi ye o dafalenya ye.

2 Aw kɔni salen tun be aw ka hakew ni aw ka jurumu-w la. 2 Aw tun be taama olu la fɔɔ ka nin diɔe cogo ta ka keɔe ni fiɔe fanga kuntigi cogo ye, o ni min be baara ke kan bilali denw kɔn sisan. 3 Anw bee ani olu fana tun ye jɔɔɔɔw ye ka tugu an farisogo negew la, ka farisogo ni miirili sagow ke. An tun ye diminyadenw ye fana i ko tɔw, an banger ten. 4 Nka Ala ka makari ka bon kosebe! A ye an kanu kanuyaba min na, 5 o de kosɔn, k'an salen to an ka hakew la, a ye an ni Krisita penamaya tɔɔɔ fe. Aw kisilen be neema de barika la. 6 A ye an lakunun tɔɔɔ fe fana ka an sigi tɔɔɔ fe sankolo yɔɔɔw la Krisita Yesu la. 7 A ye o ke walisa a ka a ka neema dama dɔnbali jira a ka numaya fe an ta fan fe Krisita Yesu la waati nataw bee la. 8 Aw kisilen be neema de barika la dannaya fe, o ma bɔ aw yeɔe la de, Ala ka nilifen don. 9 O te kewalew kɔ ye, walisa mɔɔɔ si kana a yeɔe bonya. 10 Ala ka baara kɔ ye an de ye. A ye an da Krisita Yesu la kewale numanw kama, a kɔnna ka olu laben walisa an ka taama u la. 11 Aw minnu ye siyaw ye farisogo ta fan fe, ni aw welela bolokobaliw bolokolonw fe, o bolokoli min kera u farisogo la mɔɔɔ bolo fe, a' ye aw hakili to aw fɔɔ cogo la, 12 ko o tuma la Krisita tun te aw fe, aw tun te Israel siya dɔw ye, aw tun ye dunanw ye Ala ka ko fɔɔn layiduw ta fan fe, jigi si tun te aw fe. Ala tun te aw fe diɔe la. 13 Nka sisan, k'a kɔɔ aw be Krisita Yesu la, aw minnu kɔɔ tun ka jan, aw surunyalen be Krisita joli barika la. 14 Ale yeɔe ye an ka heɔe ye. Farali kogo min tun be Yahutu-w ni siya tɔw ce, o kɔɔ, juguya min tun be u ce, a ye o ci ka u fila ke kelen ye. 15 A ye sariya ni a ci fɔɔn ni a kow wuli ni a yeɔe saya ye, walisa a ka u fila ke mɔɔɔ kura kelen ye a yeɔe la ka heɔe don u ce, 16 ka u fila ke farikolo kelen ye ka u ni Ala ce ben a saya fe gengenjiri kan, ka o juguya ban a gengenjiri fe. 17 A nana ka welewele da ko: «Aw minnu kɔɔ tun ka jan ani aw minnu kɔɔ tun ka surun, juguya banna.» 18 K'a masɔɔ an fila bee be se ka don an Fa fe Ni kelen na Yesu yeɔe barika la. 19 Ayiwa, o de kosɔn aw te dunanw ni jamana weɔe mɔɔɔw ye tun, nka aw ni Ala ka mɔɔgɔ senumaw ye jamana kelen denw ye, aw ye Ala so mɔɔɔw ye. 20 Aw jɔɔn be ju min kan, o ye cidenw ni kiraw ye. Krisita Yesu yeɔe ye o selekela kabakurun ye.

²¹ So bεε bε ɲɔɲɔ mine ale la ka ɲɔ ka kε Alabatosoba senuma ye Matigi la. ²² Aw fana bε ɲɔ ɲɔɲɔ fε ale la ka kε Ala sigi ɲɔɲɔ ye Ni Senu barika la.

3 O de kosɲɔ ne Paul, Krisita Yesu ka kasolamɔɲɔ aw siya wεrεw kosɲɔ, ² baara min kalifara ne ma Ala ka nεεma ko la aw kosɲɔ, aw ma o mεn wa? ³ Ala ye a ka gundo dɔnniya jira ne la, i ko ne y'a sεben sisan ni kuma dama dɔw ye. ⁴ Aw mana o kalan, aw na se ka a ye o la ko ne bε Krisita ka gundo faamu. ⁵ O gundo tun ma dɔn waati tεmennen mɔɲɔw fε, nka Ala y'a jira sisan a ka ciden senumaw ni a ka kiraw la Ni Senu fε. ⁶ O gundo file nin ye, ko Kibaru Duman barika la, siya wεrεw ni Yahutu wε ye ciyentɔɲɔɲɔw ni farikolo kelen ye, ani ɲεɲɔɲɔw Ala ka layidu la, a ye o min ta Krisita Yesu la. ⁷ Ne kεra o Kibaru Duman baarakela ye ka kεɲε ni Ala ka nεεma nili ye min dira ne ma a ka sebaaya baarake cogo fε. ⁸ Ne min ka dɔɲɔ ka tεmεn Ala ka mɔɲɔ senuma tɔw bεε kan, nin nεεma dira ne ma ka Krisita ka nafolotigiya dama dɔnbali Kibaru Duman fɔ siya wεrεw ye. ⁹ O gundo min dogolen tun bε fεn bεε Dabaa Ala fε kabini ɲɔɲɔɲɔ, a ko ne ka o baarake cogo bɔ kεnε kan, ¹⁰ walisa Ala ka hakilitigiya cogo caman ka jira sisan kuntigiyaw ni sebaayaw la sankolo ɲɔɲɔw la egilisi fε. ¹¹ A ye o kε ka kεɲε ni a ka badaa ko latigelen ye, a ye o min kε Krisita Yesu an Matigi la. ¹² Yesu de la an jigi sigilen bε se ka gεrε Ala la ni ja geleya ye Yesu dannaya barika la. ¹³ O de kosɲɔ, ne bε aw deli ko tɔɲɔ minnu bε se ne ma aw kosɲɔ, olu kana aw jigi tige, k'a masɔɲɔ olu ye aw ɲɔɲɔ de ye. ¹⁴ O de kosɲɔ, ne bε ne ɲɔɲɔgiri Fa Ala ɲε ɲɔɲɔ, ¹⁵ o min tɔɲɔ dara denbayaw bεε kan, sankolola taw ni dugukolo kan taw. ¹⁶ Ne b'a deli ko aw kɔɲɔ mɔɲɔ barika ka bonya ni sebaaya ye Ni Senu fε ka kεɲε ni a ɲɔɲɔ dama dɔnbali ye, ¹⁷ ko Krisita ka sigi aw dusuw la dannaya barika la, walisa aw dili donnen ni aw bamalen kanuya la, ¹⁸ aw ni Ala ka mɔɲɔ senumaw bεε ka se ka o fεrε ni a janya ni a ɲɔ janya ni a dunya dɔn ɲɔɲɔ fε. ¹⁹ Aw ka Krisita ka kanuya fana dɔn, o min ka bon ka tεmεn dɔnniya dama bεε kan, walisa aw ka fa Ala ka dafali bεε la. ²⁰ Ayiwa min bε se ka fεn bεε kε ka tεmεn an ka delili ni an ka miirili bεε kan kosebε, ka kεɲε ni a ka sebaaya baarake cogo ye an ɲɔɲɔ, ²¹ ɲɔɲɔ ka da o de kan egilisi la ani Krisita Yesu la tuma bεε, badaa-badaa. Amiina.

4 O de y'a to ne min ye kasolamɔɲɔ ye Matigi la, ne bε aw deli ko aw welela weleli min na, aw taama cogo ka ben o ma, ² ni yεrεmajiginlenya ni sabali ani muɲuli bεε ye. Aw ka ɲɔɲɔ ka kow muɲu ni kanuya ye. ³ A' ye aw jija ka Ni Senu ka kelenya mara hεrε siri-lan na. ⁴ Farikolo kelen bε yen, ani Ni Senu kelen, i ko Ala ye aw wele jigi kelen kama cogo min na. ⁵ Matigi kelen bε yen, ani dannaya kelen, ni batiseli kelen. ⁶ Ala kelen bε yen, an bεε Fa don, a bε bεε kun na, bεε cema, bεε ɲɔɲɔ. ⁷ Nεεma dira an bεε kelen-kelen ma ka kεɲε ni Krisita ka nili sumani dama ye. ⁸ O de y'a to a fɔra ko:

«A yelenna san fε minke, a taara ni mɔɲɔ minelen caman ye. A ye nilifenw di mɔɲɔw ma.» ⁹ K'a fɔ ko a yelenna san fε, o ye mun ye ni nin tε, ko a tun jiginna ka don dugukolo ɲɔɲɔw la? ¹⁰ Min jiginna ani min yelenna sankolo ɲɔɲɔw bεε san fε, walisa a ka fεn bεε fa, o ye kelen de ye. ¹¹ Ale ye mɔɲɔ dɔw di, dɔw ka kε cidenw ye, dɔw ka kε kiraw ye, dɔw ka kε Kibaru Duman fɔbaaw ye, dɔw ka kε saga gennaw ni karamɔɲɔw ye, ¹² walisa Ala ka mɔɲɔ senumaw ka laben Ala ka kuma baara kama, ka to ka dɔ fara Krisita farikolo kan, ¹³ fo an bεε ka kε kelen ye dannaya ni Ala Denke dɔnniya la, ka kε mɔɲɔ mɔlenw ye, fo ka se Krisita ka dafalenya ɲɔ kun dama ma, ¹⁴ walisa an kana to denmisenya la tun. An kana yigiyigi ka ɲɔni ka taa yan fε ani yen fε kalan sifa bεε fiɲε fε mɔɲɔw ka nanbara ni u ka mɔɲɔw lafilili keguya cogo dulenw la. ¹⁵ Nka an ka tiɲε fɔ ni kanuya ye, ka mɔ fεn bεε la Krisita la, o ye farikolo kun ye.

¹⁶ Farikolo bεε labennen bε ale de la, a ɲɔɲɔw bεε bε ɲɔɲɔ mine kolotugu ɲɔɲɔw barika la ka kεɲε ni u bεε kelen-kelen ka baarake cogo ye. O cogo la a bε jidi ka dɔ fara a yεrε barika kan kanuya la. ¹⁷ Ayiwa ne bε min fɔ aw ye Matigi la k'a jeya, o file nin ye, ko aw kana taama tun i ko Ala dɔnbaliw bε taama u ka miirili fufafuw la cogo min na. ¹⁸ U hakili dibilen bε. U ye dunanw ye Ala ka ɲεnamaya ta fan fε u ka ko dɔnbaliya kosɲɔ, o min ye u dusukun geleya. ¹⁹ U dusukun tε se ka bɔ fεn si seere ma tun. U ye u yεrεw di kakalaya ma ka ko ɲɔɲɔlen sifa bεε kε ka girin u kan. ²⁰ Nka aw ɲɔni ma Krisita ko kalan ten dε, ²¹ ni a y'a ɲɔɲɔ ko aw y'a mεn ka kalan a la ka kεɲε ni tiɲε ye min bε Yesu la, ²² ko aw ka aw jogo ɲɔɲɔ bila, o min bε a yεrε toli ka kεɲε ni lafilili negew ye. ²³ Aw ka kuraya aw ni ani aw hakili la, ²⁴ ka jogo kura don aw la, o min dara Ala bisigi la, tiɲε ka tilennenya ni a ka senumaya la. ²⁵ O de kosɲɔ, aw ka nkalon dabila, aw bεε kelen-kelen ka tiɲε fɔ ɲɔɲɔw ye, katuguni an ye ɲɔɲɔw farikolo ɲɔɲɔw de ye. ²⁶ Ni aw diminna, aw kana jurumu kε. Tile kana bin ka aw diminnen to. ²⁷ Aw kana ɲɔɲɔ si di Sitane ma. ²⁸ Min tun bε sonyali kε, o kana sonyali kε tun, nka a ka jija ka baara bennen kε ni a yεrε bolow ye, walisa min mago bε fεn na, a ka se ka fεn dɔ di o ma. ²⁹ Kuma jugu si kana bɔ aw da la, fɔ kuma bennen min bε se ka dɔ fara mɔɲɔw wεrεw barika kan, ka nεεma di a lamεnbaaw ma. ³⁰ Aw kana Ala Ni Senu dusu kasi, o min kera Ala ka taamashyen dalen ye aw kan kunmabɔli don ɲε. ³¹ Aw ka kunaya ni dusu bɔ ni diminya ni ɲɔɲɔw ni nenili ani ɲɔɲɔw juguya sifa bεε dabila. ³² Nka aw ka ko ɲuman kε ɲɔɲɔw ye, ka hine ka yafa ɲɔɲɔw ma, i ko Ala yafara aw ma Krisita la cogo min na.

5 O de y'a to aw ka kε Ala ladegebaaw ye i ko den kanulenw, ² ka taama kanuya la, i ko Krisita fana ye an kanu ka a yεrε di an kosɲɔ ka kε sɔnni fεn ni saraka ye Ala ye, suma diyalan ɲuman. ³ Jatɔya ni ɲɔɲɔlenya sifa bεε ani wasabaliya, olu tɔɲɔw yεrε kana fɔ

aw cema, o te ben Ala ka mawg senumaw ma. ⁴ Malobaliya kuma ni kuma kunntan ani tulon kumaw fana bennen te de, f barika dali. ⁵ Aw ka nin don k'a jeya ko jatc ni mawg nawnen ni wasabali, o kaw, bolisonna, olu si niyawa te Krisita ni Ala ka masaya la fewu. ⁶ Aw kana to mawg ka aw lafili ni kuma fu ye, k'a masawa o kow de b'a to Ala ka diminya be se kan bilali denw ma. ⁷ O de koson aw kana don u ka je la. ⁸ Aw tun ye dibi ye ka kaw, nka sisan, aw ye kene ye Matigi la. A' ye taama i ko kenedenw. ⁹ Kene no ye numaya ni tilennenya ani tije bee ye. ¹⁰ A' ye Matigi diyapekow faranfasi. ¹¹ Aw ni dibi la kewale nafantanw kana je, nka aw ka u kawaf yere. ¹² O mawg be ko minnu ke dogo la, olu foli yere ye maloya ko ye. ¹³ Ko minnu bee kawafara, olu jirala kene fe, katuguni minnu jirala kene kan, olu bee ye kene de ye. ¹⁴ O de koson a fara ko: «Kunun, sunawgbaato, ka wuli ka ba suw cema, Krisita na kene ba i ye.» ¹⁵ A' ye aw kawsi ka aw taama cogo don. Aw kana taama i ko hakilintanw, nka i ko hakilitigiw, ¹⁶ ka waati kunmab; k'a masawa nin donw ka jugu. ¹⁷ O de koson aw kana ke hakilintanw ye, nka aw ka Matigi sago don. ¹⁸ Aw kana aw penamini ni diwen ye, kakalaya be o la de, nka aw ka fa Ni Senu la. ¹⁹ Aw ka kuma kawgaw fe ni Zaburuw ni tanuli donkiliw ani Ala sira donkiliw ye. Aw ka donkili da ka Matigi tanu ni aw dusukunw bee ye. ²⁰ Aw ka barika da Fa Ala ye tuma bee fen bee koson, an Matigi Yesu Krisita tawg la. ²¹ Aw ka kolo kawgaw ye Krisita nesiran na. ²² Musow, a' ye kolo aw yerew caw ye, i ko aw be kolo Matigi ye cogo min na, ²³ k'a masawa ce ye muso kuntigi ye, i ko Krisita ye egilisi kuntigi ye cogo min na. Ale yere ye farikolo Kisibaa ye. ²⁴ Egilisi kololen be Krisita ye cogo min na, o cogo la musow ka kolo u yerew caw ye fen bee la. ²⁵ Caw, a' ye aw musow kanu, i ko Krisita ye egilisi kanu ka a yere di a koson cogo min na, ²⁶ walisa a k'a saniya ji la koli fe ni Ala ka kuma ye, ka a ke a yere ta ye, ²⁷ walisa ka egilisi ja a yere ne kaw, a kawama, kawgaw wala kawgaw kawgaw wala o kawgawko fen si t'a la, nka a ka ke senuma ni jalakibali ye. ²⁸ O cogo la caw fana ka kan ka u musow kanu i ko u yerew farikolow. Min be a muso kanu, o be a yerekun kanu. ²⁹ Mawg si ma a yere farisogo koniya abada, nka a b'a balo k'i janto a la, i ko Krisita fana b'a ke egilisi ye cogo min na, ³⁰ sabu an ye a farikolo kawgaw de ye. ³¹ «O de koson, ce na a fa ni a ba bila ka kaw a muso la, u fila na ke farisogo kelen ye.» ³² O gundo ka bon de, nka ne be kuma Krisita ni egilisi de ko la. ³³ O bee n'a ta, aw bee kelen-kelen ka aw musow kanu i ko aw yere kunw. Muso fana ka a ce bonya.

6 Denmisenw, a'ye aw bangebaaw kan mine Matigi la, katuguni o bennen be. ² Layidu tara ci folen minnu fe, o ye u la fol de ye, «I ka i fa ni i ba bonya.» <197 ³ «walisa i ka to here la ani i ka si jan kaw dugukolo kan.» ⁴ Faw fana, aw kana aw denw dusu tije nka aw ka u lamaw ni Matigi ka kololi ni a ka laadili ye. ⁵ Baaradenw, aw kuntigi minnu be dugukolo kan, aw ka olu kan mine ni siran ni yereyere ni dusu kelen ye, i n'a fa aw be Krisita kan mine. ⁶ Aw kana baara ke u ne na dama, i n'a fa aw b'a fe ka aw ko diya mawgaw ye, nka aw ka baara ke i ko Krisita ka kaw, ka Ala sago ke ni aw dusukun bee ye. ⁷ Aw ka baara ke ni diyape ye, i n'a fa aw be baara ke Matigi ye, aw t'a ke mawgaw ye. ⁸ Aw k'a don ko mawgaw bee, kaw wo, kaw wo, u bee kelen-kelen na u ka ko numan kelenw sara kaw Matigi fe. ⁹ Kuntigiw, aw fana ka o kawgawko ke aw ka baaradenw ye, aw kana kangari da u ye. Aw k'a don ko u Kuntigi ni aw Kuntigi be sankolo la, o te mawgaw kawgaw la. ¹⁰ O bee ka, a' ye aw barika bonya Matigi ni a ka sebaaya fangama la. ¹¹ A' ye Ala ka kekeke minenw bee don aw la, walisa aw ka se ka ja ka Sitane ka nanbaraw kunben. ¹² Katuguni an ni minnu be keke ke, o te Hadamadenw ye, nka o ye kuntigibaw ni fangatigiw ni nin dije dibima kunna sigibaaw ye, ani sankolo kawgaw la jinew. ¹³ O de koson a' ye Ala ka kekeke minenw bee ta, walisa aw ka se ka keke ke don jugu la, ani aw selen ko u bee la, aw jlen ka se ka to. ¹⁴ A' ye aw ja, aw cesirilen ni tije ye, ka tilennenya negedulki don aw kan na. ¹⁵ Here Kibaru Duman be labenni min di, o ka ke aw ka sabara ye. ¹⁶ Ka fara o bee kan, aw ka dannaya negebennan ta. Aw na se ka Sitane ka bipe tasumamaw bee faga n'o ye. ¹⁷ Aw ka kisili negefugula ta ani Ni Senu ka npan, o ye Ala ka kuma de ye. ¹⁸ Aw ka Ala deli tuma bee Ni Senu barika la ni deliliw ni deliliba sifa bee ye. A' ye to aw ne na ka aw jija o la. A' ye Ala deli a ka mawgaw senumaw bee ye, ¹⁹ k'a deli ne fana ye, walisa ni ne be kuma tuma min na, Ala ka kuma cogo di ne ma ka Kibaru Duman gundo fa k'a jeya ni ja geleya ye. ²⁰ O Kibaru Duman koson ne ye lasigiden ye kaso la. A' ye Ala deli ko ne ka kuma ni ja geleya ye, i ko ne ka kan k'a kecogo min na. ²¹ Nka balimake kanulen, Matigi ka baarakela dannamawgaw Tisike na ne kibaru bee fa aw ye ani ne ka kaw. ²² Ne y'a ci ka taa aw kaw o de koson, walisa aw ka an ka kow don, ani a ka aw dusuw saalo. ²³ An Fa Ala ni an Matigi Yesu Krisita ka dususuma ni kanuya ani dannaya di balimaw bee ma. ²⁴ Minnu be an Matigi Yesu Krisita kanu ni kanuya banbali ye, neema ka ke olu bee fe.

namaya kuma ye. O na ke ne yerebonya sababu ye Krisita ka don na, k'a jira ko ne ma boli fu, ne ma baara ke fu. ¹⁷ Hali ni ne joli bōnna, o kōr, ni ne ni bōra, ka fara aw ka dannaya saraka ni a baara kan Ala ne kōr, ne be pagali o la, ka pagali aw be fe. ¹⁸ O cogo la aw fana ka pagali o la, ka pagali ne fe. ¹⁹ Ne jigi b'a kan Matigi Yesu la, ko sōni ne na Timote ci aw ma, walisa ne mana aw kibaru dōn tuma min na, ne ja ka geleya. ²⁰ Ale kelen ye ne jerejere ye miirili ni aw hami ko la sebe la. ²¹ U tōw be be hami u yerew ka kow la, u te hami Krisita Yesu ka kow la. ²² Nka aw b'a dōn ko Timote ye a ka dannamōgya jira, ko a ye baara ke ne fe Kibaru Duman baara ko la, i ko denke be baara ke a fa fe cogo min na. ²³ O de kosōn ne mana ne ka kōre dōn, ne jigi b'a kan k'a ci o yōrōnin be. ²⁴ Ne dara a la Matigi la ko sōni ne yere be taa bō aw ye. ²⁵ Ne tun be miiri ko ne ka kan ka Epafrodite kōsegin aw ma, o ye ne bali-make ni ne baarakerejere ani ne kekererejere ye. Aw tun y'a ci ka na ni ne magōre fenw ye. ²⁶ Aw be yeli nege tun b'a la kosebe. A digira a la kosebe katuguni aw y'a men ko a banana. ²⁷ Tije don, a tun man kene, a tun be jini ka sa yere, nka Ala hinena a la, ale dama te, a hinena ne fana la, walisa jenasisi were kana fara ne ka jenasisi kan. ²⁸ O de kosōn ne ye ne teliya k'a ci, walisa aw mana a ye, aw ka pagali ka bonya, ne ka jenasisi na dōgya. ²⁹ Ayiwa, aw k'a mine kojuman Matigi la ni pagali sifa be ye, ka o bōkōkōnko mōkō bonya, ³⁰ katuguni a tun be jini ka sa Krisita ka baara kosōn. Aw tun te se ka baara min ke ne ye, ale faratira a yere ni la ka na o ke.

3 Ayiwa sisan, ne balimaw, a' ye pagali Matigi la. Ka o kow seben k'a ci aw ma, o man gelen ne ma, a be se ka aw banba. ² A' ye aw yerew kolōsi wuluw la, ka aw kolōsi kojugukelaw la, ka aw kolōsi bolokoli fu la, ³ k'a masōkō anw ye bolokolen sebew ye, an minnu be Ala bato a Ni Senu barika la, ka an yerew bonya Krisita Yesu la, nka an te an jigi da farisogo kan. ⁴ O be n'a ta jigi da kōr be ne fe farisogo kow la. Ni mōkō dō be miiri ko jigi da kōr b'a fe farisogo kow la, a be ne fe ka temen o kan. ⁵ Ne bolokora ne bange tile seginnan la. Ne ye Israel siya dō ye, Benjamen bōnsōn don. Ne ye Heburi yere ye. ⁶ Sariya ta fan fe, ne ye Farisien de ye. Dusu kalaya ta fan fe, ne tun be egilisi kōkō. Tilennyanya min be sōkō sariya la, ne jalakibali tun don o ta fan fe. ⁷ Nka ne tun be kōkō kōkō ko minnu na, ne be olu jate bōne ye Krisita kosōn. ⁸ Tije la, ne be fen be jate bōne ye nin nafaba kosōn, Yesu Krisita ne Matigi dōniya kōni. Ale kosōn ne bōnena fen be la ka u be jate namanaman ye, walisa ne ka Krisita kōr, ⁹ ani ne ka sōkō ale la. Ne yere ka tilennyanya min be sōkō sariya la, o nō te, fō tilennyanya min be sōkō dannaya fe Krisita la. O tilennyanya be bō Ala la, a dannaya barika la. ¹⁰ Ne be min jini, o file nin ye, ka Krisita ni a kununli sebaaya dōn, ka ne niyōr ta a kōkō kow la ka ke a bōkōkōnko ye

a saya la, ¹¹ walisa cogo o cogo ne fana ka se ka kunun ka bō suw cema. ¹² A te ko ne y'a sōkō ka ban, wala ko ne dafalen be. Nka ne be boli a nōfe, walisa ne ka ne jija ka o sōkō, k'a sōkō Krisita Yesu ye ne mine o kama ka ban. ¹³ Balimaw, ne t'a jate ko ne yere y'a sōkō ka ban, nka ne be nin fen kelen de ke. Ne be ne hakili bō ne kōfe fenw la, ka ne yere mōkōkōkō ne jere fenw nōfe. ¹⁴ Ne be boli ka se o boli dan ma, walisa ne ka o sesōkō jala sōkō, o ye Ala ka sankolola weleli ye Krisita Yesu la. ¹⁵ An minnu dafara ni la, an be ka miiri ten. Ni miirili were be aw dōw la, Ala na o fana jira aw la. ¹⁶ Cogo o cogo, an sera dan min ma, an ka taama ka kere n'o ye. ¹⁷ Balimaw, aw be ka ke ne ladegebaaw ye. An ye cogo jira aw la. Minnu be taama ka kere n'o cogo ye, a' ye olu file. ¹⁸ Ne y'a fō aw ye ko caman, ne kasitō be segin a kan sisan, ko mōkō caman cogo b'a jira ko u ye Krisita gengenjiri juguw ye. ¹⁹ U laban ye halakili de ye. U kōkōbara ye u ka batofen ye. U be u yerew bonya u maloya kow la. U be miiri nin dije kow dōkō de la. ²⁰ An kōni, an faso be sankolo la. An be Kisibaa Matigi Yesu Krisita makōkō ka bō yen. ²¹ A na an ka majiginlenya farikolo yelema ka a ke a yere farikolo kōkōkōmā bōkōkōnko ye, ka kere ni a ka sebaaya baarake cogo ye, a be se ka fen be kolo a yere ye o sebaaya min fe.

4 O de y'a to ne balima kanulenw, aw sinsinnen ka to Matigi la. Aw yeli nege be ne la kosebe. Kanulenw, aw ye ne nisōndiya sababu ni ne ka kunnajala ye. ² Ne be Evodi deli ka Sentise fana deli ko u kōkō ka ke kelen ye Matigi la. ³ E fana, ne baarakerejere kantigi, ne b'i deli ko i ka o musow dema. Olu tun ye ne demebaaw ye Kibaru Duman fōli la, u ni Kleman ani ne baarakerejere tōw fana. U be tōkōw sebennen be jenamaya kitabu la. ⁴ A' ye pagali Matigi la tuma be. Ne be segin a kan tun, a' ye pagali. ⁵ Aw ka dusu sumalenyanya ka dōn mōkōw be fe. Matigi be an kere fe. ⁶ Aw hakili kana jaami foyi la, nka fen o fen ko be aw la, aw ka o jini Ala fe ni deliliw ni delilibaw ni barika dali ye. ⁷ N'o kera, Ala ka here min be temen mōkōw ka miiriliw be kan, o na aw dusukunw ni aw ka miiriliw mara Krisita Yesu la. ⁸ O be kō, balimaw, ko minnu ye tije ye, ko minnu be ben bonyali ma, ko minnu tilennen be, ko minnu jelen don, ko minnu ka di, ko minnu tōkō jumanw bōra, ko minnu ka jini, ko minnu ka kan ni tanuli ye, aw ka miiri o kow be la. ⁹ Aw ye ko minnu kalan ka u sōkō, ka u men ka u ye ne fe, a' ye olu ke. N'o kera, heretigi Ala na ke aw fe. ¹⁰ Ne pagalila Matigi la kosebe k'a ye sisan ko aw be aw janto ne la ko kura. O be n'a ta, aw tun be aw janto ne la, nka aw ma cogo sōkō a la. ¹¹ O fō kun te ne fe ne ka faantanya ye, katuguni ne kera cogo o cogo, ne degena o la ka wasa. ¹² Ni faantanya be ne la, ne be o cogo dōn. Ni ne fentigiya, ne be o fana cogo dōn. Fen o fen na, cogo o cogo, ka fa wo, ka to kōngō la wo, ka fentigiya wo, ka koli wo, ne degena o be la. ¹³ Ne be se ka fen be ke

Krisita barika la, ale de be ne barika bonya. ¹⁴ O bee n'a ta, aw ye ko numan ke ka ne demε ne ka ɔɔɔɔ la. ¹⁵ Aw Filipekaw yεɔw b'a dɔn ko ne ɔɔra Masedwane jamana la tuma min na, Kibaru Duman foli damine tuma la, egilisi min kera ne jεɔɔɔɔ ye nili ni ɔɔɔli la, o ye aw dɔɔn de ye. ¹⁶ Hali ka ne to Tesalonike, aw ye ne magoɔɔ fεn dɔ ci ne ma siɔɔ fila. ¹⁷ A tε ko ne be nilifen dɔ jini, nka ne be aw ka dannayaden de jini, o ka caya ka jate aw ye. ¹⁸ Ne ye ne mago fεn bee ɔɔɔ, o ka ca ka tεmεn ne mago kan. Ne fara, sabu aw ye fεn min ci ne

ma Epafrodite bolo, ne ye o bee ɔɔɔ. O kera saraka suma duman minelen ye Ala fε, a ka di a ye. ¹⁹ Ne ka Ala na aw mago bee jε ka keɔɔ ni a yεɔ ka fεntigiya ye ɔɔɔ la Krisita Yesu la. ²⁰ An Fa Ala ka tanu badaa-badaa. Amiina. ²¹ A' ye Ala ka mɔɔɔ senumaw bee kelen-kelen fo Krisita Yesu la. Balima minnu be ne fε yan, olu bee be aw fo. ²² Ala ka mɔɔɔ senumaw bee be aw fo, janko minnu be Romε masake ka so. ²³ Matigi Yesu Krisita ka nεεma ka ke aw bee fε.

ka hakew bee yafa an ma. ¹⁴ Seben min tun be an kama an ka sariya tijeni koson, ni a tun be an kele, Ala ye o bo yen, k'a gengen jiri la. ¹⁵ Ala ye fen bee bosi kuntigiw ni fangatigiw la ka u ke mafileli fenw ye fen bee ne na, k'a masokw a ye se sokw u kan Krisita gengenjiri barika la. ¹⁶ O cogo la moko si kana aw jalaki dumuni ko la, wala minni ko la, wala seli don wala kalo kura ani lafijne donw ko la. ¹⁷ O kow bee ye fen nataw ja ye, nka o fen yere be sokw Krisita la. ¹⁸ Aw kana to moko si ka aw bali ka aw ka sesokw jala sokw ni a ka yeremajiginlenya filankafoma ye wala a ka melekw batoli. O moko sifa be a jigi da a ka yeli fenw kan ka a yere bonya fu a ka Hadamadenya miiriliw la. ¹⁹ A te sokw farikolo kuntigi Krisita la. Farikolo bee be balo ka moko min kolotugu yosokw ni fasaw fe ale de la. A be bonya ni Ala ka bonyali ye. ²⁰ Ni aw ni Krisita sara moko fe nin dijne kow ta fan fe, mun na aw be sokw nin ci folenw ma, i n'a fo aw ye nin dijne taw ye? ²¹ Ko: «I kana nin mine. I kana nin nene. I kana maga nin na.» ²² O fenw bee be ban i mago jeli la. Olu ye Hadamadenw ka ci folenw ni u ka kalan ye. ²³ O ci folenw ye hakilitigiya ye moko ne na, u ka batoli cogo koson min be bo moko la, ani u ka yeremajiginlenya ni u yere farikolo sokw kow, nka nafa te u si la. U ka di farisogo ye sokw.

3 Ayiwa, ni aw ni Krisita kununna moko fe, aw ka to ka sanfe fenw pini, Krisita sigilen be Ala kinin fe yen. ² A' ye miiri sanfe fenw na, aw kana miiri dugukolo kan fenw na. ³ Aw sara, aw ka penamaya ni Krisita dogolen be moko fe Ala fe. ⁴ Krisita ye aw ka penamaya ye. Ni a y'i jira tuma min na, aw ni ale na jira moko fe sokw la. ⁵ Ayiwa, a' ye aw dugukolo kan jogow faga, o sokw, kakalaya ni mokolnya ni ko jugu nege ni nege sifa bee ani wasabaliya, o ye boli batoli ye. ⁶ O kow de b'a to Ala ka diminya be na kanbilalidenw kan. ⁷ Aw fana tun be o kow ke sokw, ni aw tun be taama u la tuma min na. ⁸ Nka sisan aw ka o kow bee dabila, diminya ni dusu bo ani sokw juguya. Nenili wala malobaliya kuma si kana bo aw da la. ⁹ Aw kana nkalon tige moko ye, k'a masokw aw ye aw joko sokw ni o ka kewalew bo aw la, ¹⁰ ka joko kura don aw la, o ye moko kura ye min be to ka kuraya donniya sebe la ka kepe ni a Dabaa ja ye. ¹¹ O cogo la Greki ni Yahutu te yen, bolokolen ni bolokobali fana te yen, moko kalanbali ni kungo sokw moko te yen, jn ni sokw te yen, nka Krisita ye fen bee ye yen, a be bee sokw. ¹² Aw ye Ala ka penatmoklenw ye, senumaw, kanulenw. O de y'a to aw ka hine ni numaya ni yeremajiginlenya ni sabali ani mujuli don aw la. ¹³ A' ye moko ka kow mujuli. Ni a be moko do sokw ko do y'a hake ta, aw ka yafa moko ma. Matigi yafara aw ma cogo min na, aw fana ka yafa moko ma ten de. ¹⁴ Ka fara o bee kan, a' ye kanuya don aw la, o ye dafaleny sirilan ye. ¹⁵ Krisita ka dususuma ka ke kuntigi ye aw dusukunw na. Ala ye aw wele o kama farikolo kelen na. Aw ka ke numan donbaaw ye.

¹⁶ Krisita ka kuma ka sigi aw sokw ka caya. Aw ka moko kalan ka moko laadi ni hakilitigiya bee ni Zaburuw ni tanuli donkiliw ani Ala sira donkiliw ye. Aw ka donkili da Ala ye ni aw dusukunw bee ye ni barika dali ye. ¹⁷ Aw be fen o fen ke, kuma wo, kewalew wo, a' ye o bee ke Matigi Yesu moko la, ka barika da Fa Ala ye ale de barika la. ¹⁸ Musow, a' ye kolo aw ce w ye, i ko a bennen be Matigi la cogo min na. ¹⁹ Ce w, a' ye aw musow kanu, aw kana juguya u ma. ²⁰ Denw, a' ye aw bangebaaw kan mine ko bee la, katuguni o ka di Matigi ye. ²¹ Faw, aw kana digi aw denw la, walisa u dusu kana tijne. ²² Baaradenw, aw kuntigi minnu be dugukolo kan, aw ka olu kan mine ko bee la. Aw kana baara ke u ne na sokw, i n'a fo aw b'a fe ka aw ko diya moko ye, nka aw ka baara ke ni dusu jelen ye Matigi nesiran na. ²³ Aw be fen o fen ke, a' ye o ke ni aw dusukunw bee ye, i n'a fo aw b'a ke Matigi ye, aw t'a ke moko ye, ²⁴ k'a sokw ko aw na ciyen ta Matigi fe aw ka baraji ye. Aw be baara ke Matigi Krisita ye. ²⁵ Nka min be tilenbaliya kow ke, o na sara a ka tilenbaliya kow la, katuguni Ala te moko bo moko la.

4 Kuntigiw, a' ye aw ka baaradenw mine kopuman ni tilennenya ye, k'a sokw ko Kuntigi be aw fana kun na sankolo la. ² A' ye to Ala delili la ka to aw ne na o la ni barika dali ye. ³ Aw ka Ala deli an fana ye, walisa a ka cogo di an ma ka a ka kuma fo, ka Krisita ka gundo fo. O gundo koson ne be kaso la sisan. ⁴ A' ye Ala deli ko ne ka o kuma fo k'a jeya, i ko ne ka kan k'a kecogo min na. ⁵ Minnu te dannabaaw ye, aw ka taama ni hakilitigiya ye olu ta fan fe. Aw ka waati kunmabo. ⁶ Aw ka kuma ka ke ni neema ye tuma bee, moko ka ke a la, walisa aw ka se ka moko bee jaabi cogo numan sokw. ⁷ An balimake kanulen Tisike, Matigi ka baaraden dannamoko, ne baarake moko Matigi la, o na ne kibaru bee fo aw ye. ⁸ Ne be a ci aw ma nin de koson, walisa aw ka an ka ko bee sokw, ani a ka aw dusuw saalo. ⁹ Ne be balima kanulen tilennen Onesime ci a fe. Aw ka moko do don. U na yan kow bee fo aw ye. ¹⁰ Ne kasola bilamoko Arisitarke be aw fo. Barnabasi balima denke Marka fana be aw fo. Aw ye ciw sokw ale ko la ka ban. N'a sera aw fe yen, aw k'a mine kopuman. ¹¹ Jesu min be wele Jusitus, o fana be aw fo. Yahutu minnu kera dannabaaw ye, o moko saba dama kera ne baarake moko ye ka bo olu la Ala ka masaya baara la. Olu ye ne dusu saalo kosebe. ¹² Krisita Yesu ka jn Epafras, min ye aw ka moko do ye, o be aw fo. A be jija Ala delili la aw ye. A te o dabila, walisa aw dafalen, jigi sigilen ka to Ala sago bee la. ¹³ Ne ye a seere ye ko aw hami b'a la kosebe, aw ni Laodise dannabaaw ani Hierapolis dannabaaw fana. ¹⁴ Doko kanulen Luka ani Demas be aw fo. ¹⁵ Aw ka Laodise balimaw fo, ani Nefas ni egilisi min be a ka so. ¹⁶ Aw mana nin seben kalan, aw k'a to Laodise egilisi ka a kalan. Seben min be na ka bo Laodise, aw fana ka o kalan. ¹⁷ Aw k'a fo Arsipe

ye ko Matigi ka baara min kalifara a ma, a k'i janto o la yere bolo ye. Aw hakili kana bo a la ko ne be kaso la.
ka a ke k'a dafa. ¹⁸ Ne Paul be nin foli kuma seben ni ne Ala ka nema ka ke aw fe.

1 TESALONIKEKAW

1 Ne Paul ni Silven ani Timote be nin seben ci Tesalonike egilisi ma, aw minnu be Fa Ala ni Matigi Yesu Krisita la. Ala ka neema ni dususuma di aw ma. ² An be barika da Ala ye aw bee koson tuma bee, ka aw ko fo an ka deliliw la. ³ Aw ka dannaya y'i jira ni kewalew ye, ka aw ka kanuya jira ni baaraba ye, ani aw jigi sigilen be an Matigi Yesu Krisita kan cogo min na, an be miiri o bee la an Fa Ala ne kow tuma bee. ⁴ An y'a don, balima kanulenw Ala fe, ko Ala ye aw penatow ka ke a yere taw ye, ⁵ katuguni an ka Kibaru Duman ma se aw ma ni kuma don ye, nka a sera aw ma ni sebaaya fana ye Ni Senu barika la, an tun be o don k'a jeya. An tun be taama aw cema aw nafa koson cogo min na, aw yerew be o don. ⁶ Aw kera an ladegebaaw ye ani Matigi ladegebaaw fana, k'a masow aw sonna Ala ka kuma ma tuma min na, aw tow o koson kojugu. Hali o, aw nisondiyara kosebe Ni Senu barika la. ⁷ Aw kera nejirabaaw ye Masedwane ni Akayi jamanaw dannabaaw bee la. ⁸ Matigi ka kuma fora aw fe k'a jeya, Masedwane ni Akayi dama te, nka aw ka dannaya Ala la, o kibaru fora yow bee la. O de y'a to an yerew man kan ka foyi fo o ko la. ⁹ Aw ye an mine cogo min na, u yerew be o lakali ko aw sonna Ala ma ka fara boliw la ka baara ke Ala sebe penama ye, ¹⁰ ka a Denke Yesu makow ka bow sankolo la, Ala ye o lakunun ka bow suw cema, o ye an tila Ala ka diminya nata la.

2 Aw yerew y'a don, balimaw, ko an ye taali min ke aw fe yen, o ma ke fu. ² Aw y'a don ko an tow ka lagosi Filipe, nka o ko, Ala ye an ja geleya ka a ka Kibaru Duman fo aw ye, hali k'a ow ow tun b'a fe ka an bali. ³ Filili tun te an ka waajuli kuma la, ow lenya ni nanbara fana tun t'a la, ⁴ nka Ala y'a jate ko a bennen be ka Kibaru Duman kalifa an ma, o de koson an be kuma. An te kuma ka an ko diya ow ye, fo Ala, o de be an dusukunw segesege. ⁵ Aw y'a don ko an ma kuma nugulen fo tuma si. Wasabaliya dogolen tun te an na fana, Ala ye o seere ye. ⁶ An ma bonyali jini ow si fe, aw fe wala ow werew fe. O bee n'a ta, an minnu ye Krisita ka cidenw ye, an tun be se ka o bonya jini aw fe. ⁷ Nka an sabalilen tun don aw cema, i ko denbatigi be a yere denw mara cogo min na. ⁸ O dama te, an tun be aw kanu kosebe, o de koson an labennen tun don ka Ala ka Kibaru Duman di aw ma, hali an niw yere, katuguni aw ko diyara an ye kosebe. ⁹ Balimaw, aw hakili be an ka baara ni an segen cogo

la, ko an ye baara ke su fara tile kan, walisa an kana ke aw si ka doni ye k'an to Ala ka Kibaru Duman foli la aw ye. ¹⁰ Aw ni Ala ye an seerew ye ko an taama cogo jelen, tilennen, jalakibali tun don aw dannabaaw ta fan fe. ¹¹ Aw y'a don fana ko an kera aw bee kelen-kelen fe i ko fa be a denw fe cogo min na. ¹² An ye aw waaju ka aw dusuw saalo. An ye aw jija ko aw ka taama cogo bennen na Ala ne kow, o min be aw wele ka don a ka masaya ni a ka kow la. ¹³ O de y'a to an be barika da Ala ye tuma bee nin koson, ko an ye Ala ka kuma fo aw ye tuma min na, aw y'a lamem, k'a mine i ko Ala ka kuma. Aw ma a jate ow ka kuma ye. Tjje la Ala ka kuma yere don. A be baara ke aw dannabaaw kow. ¹⁴ Balimaw, Ala ka egilisi minnu be Krisita Yesu la Jude jamaana la, aw kera olu ladegebaaw ye, katuguni Yahutuw ye yen dannabaaw ow cogo min na, aw yerew siya ye aw ow o cogo de la. ¹⁵ O Yahutuw ye Matigi Yesu faga, ka kiraw faga, ka tugu an fana ow ka an ow. U ko man di Ala ye, u ye ow bee juguw ye. ¹⁶ U be an bali ka Ala ka kisili kuma fo siya werew ye. U be to ka do fara u ka jurumu dama kan tuma bee, nka Ala ka diminya dafalen binna u kan. ¹⁷ Balimaw, an koni farala aw la waati ow nin jeda la, nka an ma fara aw la dusukun na. Aw yeli nege tun be an na, fo an ye an se ko bee ke ko an be taa aw ow. ¹⁸ An tun b'a fe ka kosegin aw fe yen, ne Paul yere ye a laje sje kelen dama te, nka Sitane ye an bali o la. ¹⁹ Jni ye an jigi ni an nisondiya sababu ani an ka kunnajala ye? O te aw ye an Matigi Yesu ne ow a na tuma la wa? ²⁰ Ow, aw de ye an ka kunnajala ni an nisondiya sababu ye.

3 An ma se ka sigi ka o makow tun, o de y'a to an y'a latige ko an ka to an dan na Atene ² ka Timote ci ka taa aw fe yen. An balimaw ani Ala ka baarakela ni an baarakewow don Krisita Kibaru Duman foli la. An y'a ci walisa a ka aw sabati ka aw ja geleya aw ka dannaya la, ³ walisa aw si kana yerewere sisan ow koson. Aw yerew y'a don ko a latigera ko an na o ow ow. ⁴ Ka an to aw fe yen, an tun be to k'a fo aw ye ko an na ow ow. A fana kera ten, aw y'o don. ⁵ O de y'a to ne owow tun don fo ne ye ci bila ka taa ka aw ka dannaya cogo don. Ne tun be siran ko a kana na ow ko Sitane ye aw negen, ani ko an ka baara kera fu. ⁶ Sisan koni, Timote koseginna ka bow ow ka kibaru numan fo an ye aw ka dannaya ni aw ka kanuya ko la. A y'a fo an ye ko aw ka miiriliw b'a jira ko an ko ka di aw

ye ani ko aw b'a fe kosebe ka an ye, i ko an fana b'a fe ka aw ye cogo min na. ⁷ O cogo la balimaw, k'an to an ka segen ni an ka kɔkɔ kow bee la, an dusu saalola aw ko la aw ka dannaya kosɔn. ⁸ Sisan, k'a sɔkɔ aw ban-balen tora an Matigi la, sebe la an be penamaya. ⁹ An be se ka barika bennen da Ala ye aw ko la cogo di, an ka pagaliba kosɔn aw ko la an ka Ala ne kɔkɔ? ¹⁰ An be to ka Ala deli ni misenya ye su fara tile kan, ko an ka aw ye ko kura nedda ni nedda, ani min desera aw ka dannaya la, an ka o dafa. ¹¹ An Fa Ala yere ani an Matigi Yesu ka an ka taama ko penabɔ ka taa aw fe yen. ¹² Matigi ka aw ka kanuya barika bonya ka ta'a fe aw ni ɔkɔn ce ani aw ni mɔkɔw bee ce, i ko an fana be aw kanu cogo min na, ¹³ walisa a ka aw dusukunw sabati ka u ke jalakibali saniyalenw ye an Fa Ala ne kɔkɔ an Matigi Yesu na tuma la ni a ka mɔkɔw senumaw bee ye.

4 Ayiwa balimaw, aw ka kan ka taama cogo min na ka aw ko diya Ala ye, an ye aw kalan o la. Tije don, aw be taama ten. Nka an be aw deli ka aw laadi Matigi Yesu tɔgɔ la ko aw ka jidi o la ka taa ne. ² An ye ci minnu fɔ aw ye Matigi Yesu barika la, aw be olu dɔn. ³ Ala sago ye aw saniyali de ye, ko aw kana jatɔya ke. ⁴ Aw bee kelen-kelen ka se ka a farikolo mine senuya ni bonyali la. ⁵ Aw kana aw yerew bila kakalaya nege ko la i ko siyaw b'a kecogo min na, olu kɔni te Ala dɔn. ⁶ Mɔkɔw si kana a balima tɔkɔ nin ko si la, katuguni Matigi de ye o kow hake bɔbaa ye, i ko an kɔnna k'a fɔ aw ye k'a jeya cogo min na. ⁷ Ala ma an wele mɔkɔplanya kama, fɔ saniyali. ⁸ O de kosɔn min banna nin kalan ma, o te ban mɔkɔw la, a be ban Ala de la, o min ye a Ni Senu di aw ma. ⁹ Mɔkɔw man kan ka seben ci aw ma balima kanuya ko la, katuguni aw yerew kalanna Ala fe ko aw ka ɔkɔn kanu. ¹⁰ Tije don, aw be taama ten balimaw bee ta fan fe Masedwane jamana yɔkɔ bee la. Nka an be aw deli balimaw, ko aw ka jidi o la ka taa ne. ¹¹ Aw ka aw jija ka to here la ɔkɔn fe ka aw yerew ka kow penabɔ, ka baara ke ni aw yerew bolow ye, i ko an tun y'a geleya aw ma cogo min na. ¹² O cogo la aw taama cogo na ben dannabaliw ne na, aw tena ke mɔkɔw si ka doni ye. ¹³ Ayiwa, balimaw, minnu sunɔkɔra, an t'a fe aw ka ke ko dɔnbaliw ye olu ta fan fe, walisa aw kana penasisi i ko jigi te minnu fe. ¹⁴ Ni an be da a la ko Yesu sara ka kunun, o cogo la fana an be da a la ko minnu sara ka u to Yesu la, Ala na olu lana a fe. ¹⁵ Ayiwa an be nin fɔ aw ye ka keje ni Matigi ka kuma ye, ko an minnu penama tora fo Matigi na tuma la, an tena kɔn o mɔkɔw salenw ne fewu, ¹⁶ k'a masɔkɔ Matigi yere na jigin ka bɔ sankolo la ni perenkanba ni melekew kuntigi kanba ani Ala ka

burukan ye. Minnu sara Krisita la, olu fɔlɔ na kunun. ¹⁷ O kɔ, an minnu penama tora, an ni olu na tufa ka taa ɔkɔn fe sankabaw la Matigi kunben yɔkɔ la fije la. O cogo la an na to Matigi fe badaa-badaa! ¹⁸ Aw ka ɔkɔn dusu saalo ni o kuma ye.

5 Balimaw, aw mago t'a la mɔkɔw ka seben ci aw ma o tumaw ni o waatiw ko la, ² k'a masɔkɔw aw yerew y'a dɔn ka jeya ko Matigi ka don be na i ko nson be na su fe cogo min na. ³ Mɔkɔw mana a fɔ ko: «Here, kɔkɔ te,» o tuma la halakili na cun u kan teliya la, i ko tin be muso kɔkɔma mine cogo min na, u tena kisi o ma fewu. ⁴ Nka balimaw, aw te dibi la fɔ o don ka na bala aw la i ko nson. ⁵ Aw bee kɔni ye kenedenw ye, tiledenw. An te su ni dibi taw ye. ⁶ O de kosɔn an kana sunɔkɔw i ko dɔw b'a kecogo min na, nka an ka to an ne na, an hakili kana penamini i ko dɔkɔlɔw. ⁷ Minnu be sunɔkɔw, olu be sunɔkɔw su fe. Minnu be u hakili penamini dɔkɔ la, olu be o ke su fe. ⁸ An kɔni ye tile taw ye, an hakili kana penamini. An ka dannaya ni kanuya ke an ka negedulɔki ye. Kisili jigi ka ke an ka negefugula ye. ⁹ Ala ma a latige ko an ka diminya sɔkɔ, fɔ kisili, an Matigi Yesu Krisita barika la. ¹⁰ O de sara an kosɔn, walisa ni an penama don, wala ni an salen don, an ni ale ka penamaya ɔkɔn fe. ¹¹ O de kosɔn aw ka ɔkɔn jija ka dɔ fara ɔkɔn barika kan, i ko aw b'a kecogo min na ka ban. ¹² Balimaw, minnu be baara ke aw cema ka ke aw kun na Matigi la ka aw laadi, an be aw deli ko aw ka olu jate. ¹³ A' ye u bonya kosebe ka u kanu u ka baara kosɔn. Here ka ke aw ni ɔkɔn ce. ¹⁴ Minnu be pirikiparaka kow ke, an be aw deli balimaw, ko aw ka olu laadi. Minnu jigi tigera, a' ye olu ja geleya, ka barikantanw demɛ, ka muɔuli ke mɔkɔw bee ta fan fe. ¹⁵ A' ye aw yerew kɔlɔsi, mɔkɔw si kana ko jugu sara ni ko jugu ye, nka aw ka tugu ko puman keli la aw ni ɔkɔn ce, ani aw ni mɔkɔw bee ce tuma bee. ¹⁶ A' ye pagali tuma bee. ¹⁷ Aw kana Ala delili dabila. ¹⁸ Aw ka barika da Ala ye ko bee la, katuguni o ye Ala sago ye aw ko la Krisita Yesu la. ¹⁹ Aw kana Ni Senu dufa. ²⁰ Aw kana kiraya mafijeya. ²¹ A' ye ko bee segesege. Min ka ni, aw ka o mine kosebe. ²² A' ye aw yerew kɔlɔsi ko jugu sifa bee keli ma. ²³ Heretigi Ala yere ka aw yɔkɔ bee saniya ka ke a yere ta ye. Aw ni, ani aw dusu ni aw farikolo, u bee lajelen jalakibali ka mara fo an Matigi Yesu Krisita na tuma la. ²⁴ Aw welebaa ye kantigi ye, ale de na o ke fana. ²⁵ Balimaw, a' ye Ala deli an ye. ²⁶ A' ye ɔkɔn fo ni da susuli senuma ye. ²⁷ Ne be aw deli kosebe Matigi kosɔn, ko nin seben ka kalan balimaw bee ne na. ²⁸ An Matigi Yesu Krisita ka neema ka ke aw fe.

2 TESALONIKEKAW

1 Ne Paul ni Silven ani Timote be nin seben ci Tesalonike egilisi ma, aw minnu be an Fa Ala ni Matigi Yesu Krisita la. ² An Fa Ala ni Matigi Yesu Krisita ka neema ni dususuma di aw ma. ³ Balimaw, an ka kan ka barika da Ala ye aw koson tuma bee. O bennen be, katuguni aw ka dannaya be bonya ani aw bee ka tsohon kanuya fana be caya ka ta'a fe. ⁴ An be aw tsohon puman fa Ala ka egilisiw cema, katuguni hali k'a tsohon tugu kera aw nefe ka aw tsohon cogo bee la, aw ye o muhu ka dannaya ke. ⁵ O b'a jira ko Ala ka kiri ko tilennen don. A na jate ko aw ka kan ni Ala ka masaya ye, aw be tsohon o min koson. ⁶ A bennen be ni Ala ka tilennenya ye ka aw tsohonbaaw tsohon, ⁷ ka lafiya di aw ma an fe, aw minnu tsohonlen be. O na ke ni Matigi Yesu y'i jira ka bo sankolo la ni a ka sebaaya melekew ⁸ ani tasuma manaba ye tuma min na, ka hake bo Ala donbaliw ni an Matigi Yesu Kibaru Duman kan minebaliw la. ⁹ Olu ka tsohon na ke halakili banbali ye. U na gen ka bo Matigi ni a ka sebaaya tsohon tsohon a na tuma la. ¹⁰ O don na, Matigi be na ka bonya a ka tsohon senumaw ko la ka ke kabako ye dannabaaw bee ne na. Aw ye olu don ye, k'a masoan aw dara an ka seereya la. ¹¹ O de koson an be delili ke aw ye tuma bee ko an ka Ala k'a jate ko aw ka kan ni a ka weleli ye. An be a deli ko a ka a sago puman bee ni aw ka dannaya ka baara bee dafa ni a ka sebaaya ye, ¹² walisa an Matigi Yesu tsohon ka bonya aw ko la, aw fana ka bonya ale ko la ka kepe ni an ka Ala ni Matigi Yesu Krisita ka neema barika ye.

2 Balimaw, an Matigi Yesu Krisita nali ko ta fan fe ani an lajeli ko la ale fe fana, an be aw deli ² ko aw kana yereyere joona ka aw hakili wuli kiraya kuma wala waajuli kuma fe ko Matigi ka don sera ka ban, wala seben, hali ni a fara ko ne ye o ci. ³ Aw kana son tsohon si ka aw lafili cogo si la, katuguni o don tena se ni murutili ma ke Ala sira ma fola, ani ni o tsohon jugu ma i jira fola, o halakiden koni. ⁴ Fen o fen be wele Ala, fen o fen be bato, a na o kele ka a yere bonya o kun na, fo ka i sigi Alabatosoba tsohon ka a yere jira ko ale de ye Ala ye. ⁵ Aw hakili ta la ko, ka ne to aw fe yen, ne ye o fa aw ye wa? ⁶ Min b'a bali sisan, walisa a kana i jira sani a waati ka se, aw be o don. ⁷ O tilenbaliya gundo be baara ke halibi, nka min b'a bali sisan, o na a bali fo o ka ta ka bo yen. ⁸ O tuma la o tsohon jugu na i jira, nka Matigi Yesu na o jeni ni a yere dafijne ye ka a halaki ni a jirali manamana ye. ⁹ O tsohon jugu be na ka kepe ni Sitane

ka baarake cogo ye ni kabako sifa bee keli ye ani taamashyene ni koba nkalonmaw, ¹⁰ ani tilenbaliya ka lafilili bee ye fana, tsohon halakitsohon koson, katuguni u ma son tije ma k'a kanu, o min tun bena u kisi. ¹¹ O de koson Ala be lafililiba barikama ci u ma fo u ka da nkalon na, ¹² walisa minnu ma da tije la, nka tilenbaliya ko diyara u ye, kiri ka tige olu bee kan. ¹³ Balimaw, Matigi ka kaulenw, an ka kan ka barika da Ala ye tuma bee aw koson, k'a masoan Ala ye aw nenatsohon kisili kama kabinifolofola, Ni Senu ka saniyali barika la ani aw ka dannaya tije la. ¹⁴ Ala ye aw wele o kisili kama an ka Kibaru Duman fe, walisa aw ka an Matigi Yesu Krisita tsohon tsohon. ¹⁵ Ayiwa balimaw, aw sinsinnen ka to. Aw ye laadili minnu tsohon an ka kuma wala an ka seben barika la, a' ye olu mine kosebe. ¹⁶ An Matigi Yesu Krisita yere ani an Fa Ala min ye an kanu ka dusu saaloli banbali ni jigi puman di an ma a ka neema barika la, ¹⁷ o ka aw dusu saalo ka aw barika bonya kewale pumanw bee ni kuma pumanw bee la.

3 O bee ko balimaw, a' ye Ala deli an ye, walisa Matigi ka kuma ka jensen ka ta'a fe ka bonya, i ko a be ke aw cema cogo min na, ² ani walisa an ka tila tsohon jugu tilenbaliw la, k'a masoan tsohon bee te dannaya ke. ³ Nka Matigi ye kantigi ye, ale na aw sabati ka aw tanga Sitane ma. ⁴ An ye aw bila ko min na, an jeyalen be a la Matigi la ko aw be o ke, ko aw na to ka o ke fana. ⁵ Matigi ka aw dusukun sin Ala ka kanuya ni Krisita ka muhuli ma. ⁶ Balimaw, an be nin fa aw ye k'a geleya Matigi Yesu Krisita tsohon la ko balima minnu be taama pirikiparaka la, ni u te taama ka kepe ni an ka laadili ye, aw ka aw mabo olu la. ⁷ Aw ka kan ka an ladege cogo min na, aw yerew y'o don, katuguni an ma taama pirikiparaka la aw cema. ⁸ An ma dumuni ke tsohon si ka so gansan, nka an tun be baara ke ka an segen su fara tile kan, walisa an kana ke aw si ka doni ye. ⁹ O kun te ko o jo te an fe, nka an tun b'a fe ka cogo jira aw la walisa aw ka an ladege. ¹⁰ K'an to aw fe yen, an ye nin fa aw ye k'a geleya ko: «Ni do te son ka baara ke, o fana kana dumuni ke fewu.» ¹¹ An y'a men ko don be aw cema minnu be taama pirikiparaka la. U te baara ke fewu, u be u da don kow bee la. ¹² Minnu be o cogo la koni, an b'a fa olu ye k'a geleya u ma Matigi Yesu Krisita tsohon koson, ko u ka baara ke kopuman ka u yerew balo. ¹³ Aw koni balimaw, aw kana segen ko puman keli la. ¹⁴ An be kalan min di aw ma nin seben na,

ni mɔɔɔ dɔ ma sɔn o ma, aw ka o kɔɔsi, aw ni o tigi kana jɛ foyi la, walisa a ka maloya. ¹⁵ O bɛɛ n'a ta aw kana a jate aw jugu ye, nka aw k'a laadi i ko balima dɔ. ¹⁶ Herɛtigi Ala yɛɛ ka herɛ kɛ aw ye tuma bɛɛ cogo bɛɛ

la. Matigi ka to aw bɛɛ fɛ. ¹⁷ Ne Paul yɛɛ bolo ye aw foli kumaw sɛbɛn. Ne b'a sɛbɛn ten, o de ye taamashyɛn ye ne ka sɛbɛnw bɛɛ la. ¹⁸ An Matigi Yesu Krisita ka nɛɛ- ma ka kɛ aw bɛɛ fɛ.

balimaw ye, nka u ka baara ke u ye ka temen fol ta kan, sabu minnu be nafa sara u ka baara la, olu ye dannabaa kanulenw ye. I ka magaw kalan o kow la ka u waaju. ³ Ni magaw do ye magaw kalan cogo were la, ni o kalan te kepe ni an Matigi Yesu Krista ka kuma numan wala Ala nesiran kalan ye, ⁴ o tigi falen be kuncabaya la, a te foyi don. Nininkali kow ni kuma mis-enw sarali ye a hakili tije. Ko minnu be do olu la, olu file ninnu ye: Keleya ni sarali ni neniliw ni bisigi juguw ⁵ ni kowfoli kuntagalajan minnu be ke miirili jugu tigiw ni jogon ce. Tije te o magaw fe fewu. U be miiri ko Ala nesiran ye taw sara ko ye. ⁶ Daw, Ala nesiran ani wasali, o de ye tawba ye. ⁷ An ma na ni foyi ye an bolo nin dije la, an tana se ka do yan ni fen ye an bolo fana ka taa. ⁸ O la, ni dumuni ni fini be an fe, o ka kan ka an wasa. ⁹ Nka minnu b'a fe ka fentigiya, olu na bin kowfoli fe. U nege jugu kunntanw na ke jan ye ka u mine ka u bila halakili ni tijeni kow la. ¹⁰ K'a masara wari nege ye ko jugu sifa be dili de ye. Magaw daw tugura a nfe ka dannaya sira bila, fo u ye daw caman sara u yerew dusuw la. ¹¹ E koni, Ala ka magaw, i ka i yere tanga o kow ma, ka tugu tilennanya ni Ala nesiran ni dannaya ni kanuya ni mupuli ani sabali la. ¹² I ka dannaya kele numan ke, ka nenamaya banbali mine

kosobe, i welela o de kama. I ye seereya numan ke seere caman ne na. ¹³ Ala min be nenamaya di fen be ma ani Krisita Yesu min ye seereya numan do Pansa Pilate ne sara, ne b'a fo i ye olu ne na k'a geleya ¹⁴ ko i jalakibali ka ci folenw mara ni jelenya ye, fo ka se an Matigi Yesu Krisita na don ma. ¹⁵ Sebaayabetigi, dubatigi kelenpe, masakew ka Masake, matigiw ka Matigi, ale de na o jira a ka waati latigelen na. ¹⁶ Ale kelenpe ye sabali ye. Magaw si te se ka gere kene min na, a sigilen be o de la. Magaw si m'a ye, u si te se k'a ye. Bonya ni sebaaya banbali ye ale de ta ye. Amiina. ¹⁷ I k'a fo nin dije nafolobatigiw ye k'a geleya ko u kana u kuncе bonya. Ko u kana u jigi da nafolo bantaw kan, nka u ka u jigi da Ala kan. O de be fen be di an ma k'a caya, walisa olu ka ke an diyapekow ye. ¹⁸ U ka ko numan ke, u ka nafolotigiya ka ke kewale numanw keli ye. U ka nili ke teliya ka u tegew labila. ¹⁹ O cogo la u na nafolo numan banbali laje sini ne, walisa u ka nenamaya sebe sara. ²⁰ Timote, ko min kalifara i ma, i ka o mara konuman. I ka i yere tanga nin dije la kuma kunntanw ma, ani donniya nkalonma sarali kumaw ma. ²¹ Magaw daw y'a fo ko u ye o donniya sara. U filila ka u mabo dannaya sira la. Ala ka neema ka ke aw fe.

2 TIMOTE

1 Ne Paul, Krisita Yesu ka ciden Ala sago barika la, ka keɲe ni ɲenamaya layidu ye, o min be Krisita Yesu la, ² ne be nin seben ci i ma, ne denke kanulen Timote. An Fa Ala ni an Matigi Krisita Yesu ka neema ni makari ani dususuma di i ma. ³ Ne be barika da Ala ye, ne be baara ke o min ye ni dusukun jelen ye, i ko ne benbaw y'a kecogo min na. Ne te i tɔɔɔ fɔli fana dabila ne ka Ala delili la su fara tile kan. ⁴ Ne hakili be i ɲeji la, ne b'a fe kosebe ka i ye ko kura, walisa ne ka ɲagali kosebe. ⁵ Ne hakili be i ka dannaya sebe la. O dannaya tun be i mɔmuso Lois la fɔlɔ, ka ke i ba Unise la. Ne jeyalen be a la ko a be i yere fana la. ⁶ O de y'a to ne be i hakili jigini a la ko i ye Ala ka nilifen min sɔɔɔ ne ka bolo dali fe i kan, i ka o tasuma dadon. ⁷ K'a masɔɔ Ala ma siran dusu di an ma, fɔ sebaaya ni kanuya ani dɔnniya dusu. ⁸ I kana maloya ka seereya ke an Matigi ko la. I kana maloya ne fana ko la, ne min ye ale ka kaso-lamɔɔ ye. Nka i ka i niyɔɔ ta tɔɔɔ kow la Kibaru Duman kosɔɔ ka keɲe ni Ala ka sebaaya ye. ⁹ Ale de ye an kisi ka an wele ka ke senumaw ye. O ma ke an ka kewalew kosɔɔ, fɔ a yere ka ko latigelen kosɔɔ, ani a ka neema, o min dira an ma Krisita Yesu la sani diɲe ka da. ¹⁰ An Kisibaa Krisita Yesu ye o neema jira sisan, katuguni ale de ye saya barika ban, ka ɲenamaya ni tolibaliya jira keɲe kan Kibaru Duman fe. ¹¹ O Kibaru Duman kosɔɔ, ne sigira ka ke waajulikela ni ciden ani karamɔɔ ye. ¹² O de y'a to ne be tɔɔɔ tɔɔɔ o kow la, nka ne te maloya o la, sabu ne dara min na, ne be o dɔn. Ne ye min kalifa ale ma, ne dara a la ko se be a ye ka o mara fo laban don na. ¹³ Ne ye kuma keɲe minnu fɔ i ye, i ka o tɔɔɔtɔɔnko kumaw mara dannaya ni kanuya la, olu minnu be Krisita Yesu la. ¹⁴ Fen numan min kalifara i ma, i ka o mara Ni Senu barika la, o min sigilen be an kɔɔɔ. ¹⁵ I y'a dɔn ko Asi mɔɔɔ be ye ne bila, u dɔw ye Fijele ni Hermojeɲe ye. ¹⁶ Matigi ka makari Onesifɔre ka so mɔɔɔ la, sabu a ye ne dusu suma ko caman. A ma maloya ne ka kasola bilali ko la, ¹⁷ nka a sera Rome tuma min na, a ye ne yɔɔɔ ni kosebe fo ka ne ye. ¹⁸ Matigi k'a to a ka makari sɔɔɔ Matigi fe laban don na. A ye ne mago ɲe fen caman minnu na k'an to Efese, i be olu dɔn ka temen mɔɔɔ be kan.

2 O de kosɔɔ, e ne denke, neema min be Krisita Yesu la, i ka i ja geleya o la. ² I ye ko minnu men ne da la seere caman ɲe na, i ka olu kalifa dannamɔɔ

dɔw ma, olu minnu be se ka mɔɔɔ werew kalan fana. ³ I ka i niyɔɔ ta tɔɔɔ kow la, i ko Krisita Yesu ka sɔɔɔdasi numan. ⁴ Mɔɔɔ min be taa sɔɔɔdasiya la, o te hami diɲe kow la, ni a b'a fe a ko ka diya a kuntigi ye. ⁵ Min be don tɔɔɔndan boli la, o te kunnajala sɔɔɔ fɔ ni a y'a ke a cogo la. ⁶ Senekela min be baaraba ke, o fɔlɔ ka kan ka a niyɔɔ sɔɔɔ suman na. ⁷ Ne be min fɔ, i ka miiri o la, katuguni Matigi na hakili di i ma ka o be faamu. ⁸ I ka i hakili to Yesu Krisita la. Dawuda tɔɔɔ don. A kununa ka tɔɔ suw cema ka keɲe ni ne ka Kibaru Duman fɔlen ye. ⁹ O Kibaru Duman fɔli kosɔɔ, ne be tɔɔɔ la fo ne sirilen be ni nege ɲɔɔɔ ye i ko kojugukela. Nka Ala ka kuma sirilen te. ¹⁰ O de y'a to ne be fen be muɲu Ala ka ɲenatɔɔɔlenw kosɔɔ, walisa kisili min be Krisita Yesu la, u fana ka o sɔɔɔ ani tɔɔɔ banbali. ¹¹ Nin kuma jelen don ko: «Ni an ni Krisita sara tɔɔɔ fe, an ni ale na ɲenamaya tɔɔɔ fe fana. ¹² Ni an be muɲuli ke fo a laban, an na sigi masaya la a fe. Ni an be an dalace a la, ale fana na i dalace an na. ¹³ Ni an te ke kantigiw ye, ale be to kantigiya la, a te se k'i dalace a yere la.» ¹⁴ I ka mɔɔɔ hakili jigini o kow la k'a fɔ u ye k'a geleya Ala ɲe na ko u kana sɔɔɔ ke kumaw la. O te foyi ɲe fɔ ka u menbaaw lafili. ¹⁵ I ka i jija ka i yere jira Ala la i ko baarakela min ye tɔɔɔ numan sɔɔɔ, ni maloya sababu t'o la. A be tiɲe kuma faranfasi cogo sebe la. ¹⁶ I yere tanga diɲe la kuma gansanw fɔli ma, sabu o fɔbaaw be taa ɲe Ala ɲesiranbaliya la. ¹⁷ U ka kumaw be ɲimini ke i n'a fɔ sogo su. O mɔɔɔ dɔw ye Himene ni Filete ye. ¹⁸ Olu jengena ka mabɔ tiɲe la k'a fɔ ko suw kununli kera ka ban, u ye mɔɔɔ dɔw ka dannaya tiɲe. ¹⁹ O be n'a ta Ala ye jusigilan min sigi, o bamalen tora. Nin kumaw sebenna a kan ko: «Matigi be a yere taw dɔn,» ani ko: «Mɔɔɔ o mɔɔɔ be Matigi tɔɔɔ fɔ, o ka i mabɔ tilenbaliya kow la.» ²⁰ Soba kɔɔ minenw dan te sanu ni warije ye mene, jiri minenw ni tɔɔɔ minenw fana be yen. Dɔw be ke bonyali kama, dɔ werew be ke baara jugu kama. ²¹ Ni mɔɔɔ dɔ be a yere saniya o kow ma, o na ke baara numan ke minen ye, a bilara Ala ye ka saniya, a na ke magoɲe minen ye a matigi ye, a labenen be baara numan be kama. ²² I ka boli kamalenya negew ɲe. Minnu be Matigi deli ni dusukun jelen ye, i ni olu ka tilennenya ni dannaya ni kanuya ani here pini. ²³ Nka i ka ban hakilintanya sɔɔɔ fuuw ma, i y'a dɔn ko olu be kele lawuli. ²⁴ Matigi ka baaraden man kan ka ke keletigela ye. A ka ke dusu sumalen ye mɔɔɔ be ye,

ka mɔɔw kalan cogo dɔn, ka muɔuli ke. ²⁵ A sabalilen ka sɔɔlikelaw kalan, yala ni Ala tena nimisali dusu di u ma, walisa u ka se ka tiɛe dɔn, ²⁶ ka hakili sɔɔ ka bɔ Si-tane ka jan na. Ale tun ye u mine ka u bila a sago keli la.

3 I k'a dɔn ko laban donw na, waati gelenw na ke. ² Mɔɔw na ke u yerew fe, nafolo negetɔw, tɔɔw nininaw, kuncɛbaaw, Ala tɔɔw tiɛenbaaw, bangebaa kan bilabaaw, fitiriwalew, Ala ɛsiranbaliw, ³ mɔɔw gelenw, hinentanw, tɔɔw tiɛenbaaw, yereminebaliw, farinmaw, u te ko puman fe, ⁴ janfanciw, yeresagokelaw, u falen be kuncɛbaya la, ɛenaje kow ka di u ye ka temen Ala ko kan, ⁵ Ala sira kɔkanna kow taamabaaw, nka u banna a ka sebaaya ma. I ka i jenge ka mabɔ o tɔɔw mɔɔw la. ⁶ U dɔw be don sow kɔkɔ ka muso hakilintan dɔw negen. O musow kɔni doninen be ni jurumuw ye, u tugulen be nege sifa caman kɔfe. ⁷ U be kalan tuma beɛ, nka u te se ka tiɛe faranfasi ka a dɔn. ⁸ Janes ni Janbres ye Musa sɔɔw cogo min na, o mɔɔw be tiɛe sɔɔ ten de. O mɔɔw hakili dulen don, ban kera u la dannaya ta fan fe. ⁹ Nka u tena taa ɛe, katuguni u ka hakilintanya na jira kenɛ kan mɔɔw beɛ ɛe na, i ko Janes ni Janbres ta jirala cogo min na. ¹⁰ E koni, i tugura ne la ne ka kalan ni ne taama cogo ni ne ka ko latigelenw ni ne ka dannaya ni ne ka muɔuli ni ne ka kanuya ni ne ka jijali ¹¹ ani ne ka tɔɔw kow beɛ la. Tɔɔw ni segen minnu kera ne la Antiose ni Ikone ani Lisitre, i ye olu dɔn. Ne ye tɔɔwɔw muɔu, nka Matigi ye ne tila ka bɔ u beɛ la. ¹² Ayiwa, minnu b'a fe ka taama Ala ɛsiran na Krisita Yesu la, tugu na ke olu beɛ la ten ka u tɔɔw. ¹³ Nka mɔɔw juguw ni filankafow na juguya ka taa ɛe. U na dɔw lafili, u yerew lafililen don. ¹⁴ E koni, i kalanna ko minnu na ka u dɔn tiɛe ye, i kɔɔlen ka to olu la. I ye i kalanbaaw dɔn o kow la. ¹⁵ I ye Kitabu senumaw dɔn kabini i denmisenma. Olu de be se ka hakilitigiya di i ma, walisa i ka kisi dannaya fe, o min be Krisita Yesu la. ¹⁶ Kitabu kuma beɛ kera a sebennikelaw kɔkɔ Ala dafije fe. Nafa b'a la kalanni ni kɔɔɔɔ ni latilenni kama, ani kololi, tilennenya ko la, ¹⁷ walisa Ala ka mɔɔw ka dafa, a selen kewale pumanw beɛ la.

4 Ne b'a fɔ i ye k'a geleya Ala ni Krisita Yesu ɛe na, o min bena kiri tige mɔɔw ɛenamaw ni suw kan, ani Krisita nali ni a ka masaya kosɔn, ² ko i ka Ala ka kuma fɔ ka i jija a la tuma bennen ni tuma benbali la. I ka u ka kɔɔw jira u la ni kɔɔɔɔ ye, ka u laadi ka u kalan ni muɔuli beɛ ye. ³ Sabu waati dɔ be na, mɔɔw tena sɔn kalan sebe ma tun, nka ka keɛe ni u yerew negew ye, u na karamɔɔw caman ɛini u yerew ye, minnu na u tulow diyapekow fɔ. ⁴ U na u tulow mabɔ tiɛe la, ka tugu nsiriraw kɔfe. ⁵ E koni, i ka ke mɔɔw sebe ye ko beɛ la, ka tɔɔw muɔu, ka Kibaru Duman waajuli ke, ka i ka baara beɛ ke ka dafa. ⁶ Ne koni, ne kera i ko saraka bɔnta, ne taa tuma sera. ⁷ Ne ye keɛe puman ke, ne ye tɔɔwɔnɔn boli ke ka a ban, ne ye dannaya mara. ⁸ Kabini sisan, tilennenya masafugula maralen be ne ye. Matigi, kiritigela tilennen na o di ne ma o don na. Ne kelen te, minnu beɛ be a jirali kanu, a na di olu beɛ fana ma. ⁹ I jija ka na ne fe yan joona. ¹⁰ Demas farala ne la, k'a masɔw nin diɛe kow diyara a ye. A taara Tesalonike. Kresan taara Galasi jamana la, Tite taara Dalmasi. ¹¹ Luka kelenpe be ne fe yan. I natɔ ka na ni Marka ye i fe, k'a masɔw a be se ka ne demɛ ne ka baara la. ¹² Ne ye Tisike ci ka taa Efese. ¹³ Ne ye dulɔkiba min to Karpus bolo Troas, ni i be na tuma min na, i ka na n'o ye, ani kitabu. Ne be kitabu wolomaw fe ka temen tɔw kan. ¹⁴ Deɛefaga numu Alekisandre ye ko jugu caman ke ne la. Matigi na a sara ka keɛe ni a ka ko kelenw ye. ¹⁵ I fana ka i yerɛ kɔkɔsi a la, katuguni a ye an ka kumaw sɔɔw kosebe. ¹⁶ Ne ye ne yerɛ lafasa fɔɔɔɔ tuma min na, mɔɔw si ma ne demɛ o la. U beɛ ye ne bila. Ala kana o jate u kun. ¹⁷ Nka Matigi ye ne demɛ ka ne barika bonya walisa ne ka waajuli ke k'a dafa, ani Ala dɔnbaliw beɛ k'a men. Ne tilara ka bɔ waraba da la. ¹⁸ Matigi na ne tila ko juguw beɛ la ka ne kisi, ka ne ladon a ka sankolo masaya la. Nɔɔw ka da ale kan badaa-badaa. Amiina. ¹⁹ I ka Prisiye ni Akilas fo, ani Onesifɔre ka so mɔɔw. ²⁰ Erasite tora Kɔrente. Ne ye Trofime to Mile, sabu a tun man kenɛ. ²¹ I jija ka na sani fonene ka se. Ubulus be i fo, ani Pudans ni Linus ni Klodiya ani bali-ma tɔw beɛ. ²² Matigi ka to i fe. Ala ka neɛema ka ke aw fe.

TITE

1 Ne Paul, Ala ka jɔn ni Yesu Krisita ka ciden, ne cira ka Ala ka ɲenatɔmɔlenw lase dannaya ma, ani tiɲe dɔnniya min be keɲe ni Ala ɲesiran ye, ² walisa ɲenamaya banbali jigi ka ke u kɔɔ. Ala min te nkalon tige, o ye ɲenamaya banbali layidu ta sani diɲe ka da. ³ A ye a ka kuma jira waati bennen na, ka o waajuli kalifa ne ma ka keɲe ni an Kisibaa Ala ka ci fɔlen ye. ⁴ Ne be nin seben ci i ma, Tite, e min ye ne den tigitigi ye an ka je dannaya sira la. An Fa Ala ni an Kisibaa Krisita Yesu ka neema ni dususuma di i ma. ⁵ Ne ye i to Krete walisa ko minnu ɲenabɔbali tora, i ka olu ɲenabɔ kɔnuman. I ka egilisi cekɔɔba dɔw sigi duguw beɛ kelen-kelen kɔɔ, i ko ne y'a fɔ i ye cogo min na. ⁶ Cekɔɔba ka ke jalakibali ye, muso kelen tigi. A denw ka ke dannabaaw ye, a kana sɔɔ ko u tɔɔ jugu be fɔ u ka kakalaya ni kan bilali kosɔn. ⁷ Egilisi ɲeminebaa ye Ala ka sokunnasigibaa ye, o de kosɔn wajibi don a ka ke jalakibali ye, a kana ke yerɛsagokela ye, a kana dimin joona, a kana ke dɔɔɔ ye, wala mɔɔ farinma, wala tɔɔ jugu ɲinina. ⁸ A ka ke dunan lajiginbaa ye, ko ɲuman kanubaa. A ka ke hakiliman ye, tilennen, Ala ɲesiranbaa, yereminebaa. ⁹ A kɔɔɔɔ ka to kalan sebe la i ko a kalanna cogo min na, walisa a ka se ka mɔɔɔ laadi ka keɲe ni tiɲe kuma kalan ye, ka sɔɔlikelaw da la kumaw ban. ¹⁰ Ayiwa, mɔɔ murutilen caman be yen minnu be mɔɔɔ lafili ni u ka kuma kunntanw ye. U caman ye Yahutuw ye minnu tuubira. ¹¹ U daw ka kan ka tugu, sabu u be du dɔw mɔɔɔ beɛ lafili, ka mɔɔɔ kalan kuma fɔbaliw la wari kosɔn. ¹² Kreteka dɔ, u ka kira kelen y'a fɔ ko: «Kretekaw ye nkalontigelaw ye tuma beɛ, wara juguw, salabaatɔ nugumaw.» ¹³ O kuma ye tiɲe de ye. O de y'a to i ka u kɔɔɔ kosebe, walisa u ka sabati dannaya la, ¹⁴ u kana tugu Yahutuw ka nsiirinw ni mɔɔɔ ka ci fɔlenw la, o mɔɔ minnu ye tiɲe sira bila. ¹⁵ Fen beɛ jelen don mɔɔɔ senumaw fe, nka foyi jelen te mɔɔɔ kɔɔɔɔ dannabaliw ɲe na, olu hakili ni u dusukunw kɔɔɔɔ don. ¹⁶ U b'a fɔ ko u be Ala dɔn, nka u be u dalace a la u ka kewalew fe. U haramulen murutilen don, u te se ka kewale ɲuman si ke.

2 E kɔni, i ka mɔɔɔ kalan ka keɲe ni kalan sebe ye. ² I k'a fɔ ko cekɔɔbaw ka ke yereminebaaw, mɔɔ sebew, hakilimanw ye. U ka ke sabatilenw ye dannaya ni kanuya ani mupuli la. ³ I k'a fɔ ko musokɔɔbaw fana taama cogo ka ben senuya ma. U kana ke mɔɔɔ tɔɔ tiɲenbaaw ye, wala dɔɔɔ. U ka ke laadili ɲuman

dibaaw ye, ⁴ walisa u ka muso misenw kalan ko u ka u cew ni u denw kanu, ⁵ ko u ka ke muso hakilimanw jelenw ye, ko u ka ke so kɔɔ baarakelaw ye, ka ke hine-maw ye, ka kolo u yerew cew ye, walisa Ala ka kuma tɔɔ kana tiɲe. ⁶ Kamalenw fana laadi ko u ka ke hakilimanw ye. ⁷ I yerɛ fana ka ke ɲejirabaa ye kewale ɲumanw beɛ la. I ka mɔɔɔ kalan ni jelenya ni sebe ye. ⁸ I ka kuma kenew fɔ minnu te se ka sɔɔ, walisa i sɔɔbaa ka maloya, katuguni a te se ka ko jugu si sɔɔ k'a fɔ an ma. ⁹ Baaradenw laadi ko u ka u kuntigiw kan mine ka u diyapekow ke ko beɛ la, ni sɔɔli te. ¹⁰ Ko u kana u kuntigiw ka fen si ta, nka u ka ke dannamɔɔɔ ye fen beɛ la, walisa u ka an Kisibaa Ala ka kalan bonya ko beɛ la. ¹¹ Ala ka neema y'i jira mɔɔɔ beɛ kisili kosɔn. ¹² O neema be an kalan ko an ka ban Ala ɲesiranbaliya ni nin diɲe nege juguw ma, ka taama nin waati la ni hakili sigilen ni tilennenya ni Ala ɲesiran ye, ¹³ ka an ka Alaba, an Kisibaa Yesu Krisita kɔɔ jirali makɔɔ, o min ye an jigi dubama ye. ¹⁴ Yesu Krisita ye a yerɛ di an kosɔn, walisa a ka an kunmabɔ ko juguw beɛ ma, ka mɔɔ dɔw saniya ka u ke a yerɛ kelenpe taw ye, u jijalen kewale ɲumanw beɛ keli la. ¹⁵ I ka mɔɔɔ kalan ten ka u laadi, ka u kɔɔɔ ni kuntigiya fanga beɛ ye. Mɔɔ si kana i dɔɔya.

3 I ka u hakili jigin a la ko u ka kolo gɔferenaman ni kuntigiw ye, ko u ka olu kan mine, ani u labennen ka sɔɔ kewale ɲumanw beɛ keli kama. ² U kana kuma jugu fɔ mɔɔ si ma. U kana ke keletigelaw ye, nka u ka sabali ka dusu majiginlen jira mɔɔɔ beɛ la, ³ katuguni an fana tun ye hakilintanw ye ka kɔɔ, ani kan bilabaaw, ni mɔɔ lafililenw. An tun ye nege sifa beɛ ni ɲenaje sifa beɛ ka jɔn ye. An tun be taama juguya ni keleya la. An tun ka kan ni koniya ye, an tun be tɔɔ koniya fana. ⁴ Nka an Kisibaa Ala ka ɲumaya ni a ka kanuya minnu be mɔɔɔ ta fan fe, olu y'u jira tuma min na, a ye an kisi. ⁵ An yerew ye kewale ɲuman minnu ke, olu kɔ te de, a yerɛ ka makari kɔ don, o kera bange ko kura koli ani Ni Senu ka kurayali fe. ⁶ A ye o Ni Senu jigin an kan ka caya an Kisibaa Yesu Krisita barika la, ⁷ walisa jo dilen kɔ an ma a ka neema barika la, an ka ɲenamaya banbali sɔɔ, an jigi be o min kan. ⁸ O kuma jelen don, ne b'a fe i ka o fɔ k'a geleya, walisa minnu dara Ala la, olu ka u jija kewale ɲumanw la. O kow ka ɲi, mɔɔɔ be nafa sɔɔ u la. ⁹ I yerɛ kɔɔsi ɲininkali kunntanw ni buruju kow ni kelew ani sariya

ko ƙƙali la, katuguni olu ye ko fufafu nafantanw ye.

¹⁰ Min be farali ke egilisi la, i ka o lasomi sije kelen, sije fila, o ko, i ka mabo o tigi la. ¹¹ I b'a don ko o moko sifa filila ka sira bila, a be to jurumu keli la k'a yere jalaki.

¹² Ne mana Artemas wala Tisike ci i ma, i k'i jija ka na ne yoko Nikopolis, k'a masoko ne y'a latige ko ne be fonene ke yen. ¹³ I jija ka karamoko Zenasi ni Apolosi

deme u ka dugutaa ko la, walisa foyi kana dese u la.

¹⁴ An ka moko fana ka dege kewale numan keli la, walisa u ka se ka dow mago ne, u kana ke moko ye, nafa te minnu na. ¹⁵ Minnu be ne fe yan, olu bee be i fo. Minnu be an kanu dannaya sira la, i ka olu fo. Ala ka neema ka ke aw bee fe.

FILEMON

1 Ne Paul, Krisita Yesu ka kasolamɔɔɔ ani balimake Timote, an be nin seben ci an ka kanulen ni an baarakeɔɔɔɔɔ Filemon ma, ² ani balimamusu Afiya ni an demɛbaa keɛ la Arsipe ani egilisi min be laje i ka so. ³ An Fa Ala ni Matigi Yesu Krisita ka neema ni dususuma di aw ma. ⁴ Ne be barika da ne ka Ala ye tuma beɛ, ka Ala deli i ye ne ka deliliw beɛ la, ⁵ k'a masɔɔɔ i be Ala ka mɔɔɔ senumaw kanu cogo min na, ani i dara Matigi Yesu la cogo min na, ne ye olu kibarumɛn. ⁶ Ne be Ala deli ko jɛɔɔɔɔɔɔɔ min be an ni i ce dannaya la, o ka taa jɛ ka den, walisa fen numan o fen numan ye an ta ye Krisita la, i ka olu dɔn ka dafa. ⁷ Ne balimake, ne ye jagaliba ni dusu saaloliba sɔɔɔ i ka kanuya kosɔɔɔ, katuguni i ye Ala ka mɔɔɔ senumaw dusuw saalo. ⁸ O de kosɔɔɔ, hali k'a sɔɔɔ Krisita ye se di ne ma min b'a to ne be se ka i bila ko bennen keli la, ⁹ o beɛ n'a ta ne b'a fe ka fen dɔ deli i fe an ce kanuya kosɔɔɔ. Ne Paul be i deli, ne min ye cekɔɔɔba ye, o dɔɔɔɔɔ te, ne ye Krisita Yesu ka kasolamɔɔɔ ye sisan. ¹⁰ Ne be i deli ne denke Onesime ta fan fe, ne ye o min bange ka ne to kaso la. ¹¹ A ma mago si jɛ i ye waati temennen na, nka sisan a be e mago jɛ ani ne fana. ¹² Ne b'a kɔsegin i ma sisan, ale min be i ko ne farikolo yɔɔɔ dɔ. ¹³ Ne tun b'a fe a ka to ne fe ka ne to kaso la yan Kibaru Duman kosɔɔɔ, wal-

isa a ka baara ke ne ye e nɔ na. ¹⁴ Nka ne tun t'a fe ka foyi ke a ko la ni e ma sɔn min ma, walisa i be ko numan min ke ne ye, o kana ke diyagoya ye, nka o ka ke ni diyape ye. ¹⁵ A dɔɔɔɔɔɔɔ nin de y'a to a farala i la ka waati dɔɔɔɔɔɔɔ ke, walisa a ka ke i ta ye tuma beɛ. ¹⁶ A tena ke jɔn ye tun, nka a ka fisa ni jɔn ye. Balima kanulen don Krisita la. A ko ka di ne ye haali, nka a ko ka kan ka diya i ye ka temen ne kan, mɔɔɔɔɔ la ani Matigi la. ¹⁷ O de kosɔɔɔ ni i be ne jate i jɛɔɔɔɔɔɔɔ ye, i ka ale ladon i ko i be ne ladon cogo min na. ¹⁸ Ni a ye i tɔɔɔɔɔ fen dɔ la, wala ni i ka juru b'a la, i ka o jate ne kun. ¹⁹ Ne Paul be nin seben ni ne yere bolo ye, ko ne na o sara. O beɛ n'a ta, ne t'a fe k'a fɔ i ye ko ne ka juru min be i la, ko o ye i yerekun ye. ²⁰ Dɔɔɔ, ne balimake, ne b'i deli, i ka ne demɛ nin ko la Matigi kosɔɔɔ. I ka ne dusu suma Krisita la. ²¹ Ne y'a dɔn k'a jeya ko ne be min jini i fe, ko i na o ke. O de kosɔɔɔ ne ye nin seben k'a ci i ma. Ne y'a dɔn ko i n'a ke ka temen ne ka fɔlen kan yere. ²² I ka so dɔ laben ne ye fana, k'a masɔɔɔ ne jigi b'a kan ko ne na kɔsegin aw fe yen aw ka Ala deliliw barika la. ²³ Epafra be i fo, o ye ne kasola bilapɔɔɔɔɔ ye Krisita Yesu la. ²⁴ Ne baarakeɔɔɔɔɔɔɔ Marka ni Arisitarke ni Demas ani Luka fana be i fo. ²⁵ An Matigi Yesu Krisita ka neema ka ke aw fe.

HEBURUW

1 Ala kumana an benbaw fe ka kɔɔ tuma caman na ani cogo caman na kiraw da la, ² nka a kumana an fe nin laban donw na a Denke da la. Ala ye o sigi ka ke fen bee ciyentalala ye. A ye dijɛw da fana o barika la. ³ O ye Ala kɔɔ manamana ye, ani a ka Alaya ja. A b'a to fenw bee be kɔɔ minɛ a ka sebaaya kuma barika la. A tilalen kɔ jurumuɛw saniyali la, a y'i sigi bonyabatigi Ala kinin fe sankolo kɔɔ kɔɔtalenw la. ⁴ A ye tɔɔ min sɔɔ Ala fe, o ka bon melekew tɔɔɔ ye cogo min na, ale yere fisayara melekew ye ten de. ⁵ Ala y'a fɔ a ka meleke jumen ye fɔɔ ko: «I ye ne Denke ye, ne ye i bange bi?» A y'a fɔ meleke jumen ko la fana ko: «Ne na ke ale Fa ye, ale na ke ne Denke ye?» ⁶ Nka Ala ye a Denke fɔɔ bangelen ci dijɛ la tuma min na, a ko: «Ala ka melekew bee ka o bato.» ⁷ A ye min fɔ melekew ko la, o file nin ye ko: «A be a ka melekew ke fijɛw ye, ka a ka baarakelaw ke tasuma manaw ye.» ⁸ Nka Ala y'a fɔ a Denke ko la ko: «E Ala, i ka masasigilan be to badaa-badaa. I ka masaya bere ye tilennenya bere de ye. ⁹ Tilennenya ko ka di i ye haali, juguya ko man di i ye fewu. O de kosɔn Ala, i ka Ala kɔni, o ye pagaliba tulu yeɛma i kan, ka jɔɔɔ di i ma min ka bon i jɛɔɔɔw bee ta ye.» ¹⁰ A ko fana: «E Matigi ye dugukolo ju sigi fɔɔfɔɔ. I yere bolow ye sankolow dila. ¹¹ Olu bena tijɛ ka ban, nka e be to. U bee na kɔɔ i ko dulɔkiw. ¹² I na u kuru i ko fini. U na yeɛma i ko dulɔkiw. Nka e be to cogo kelen na, i tilew tena ban.» ¹³ Ala y'a fɔ meleke jumen ye fɔɔ ko: «I sigi ne kinin fe, fo ne ka i juguw ke i senkɔɔ dalan ye?» ¹⁴ Melekew ye mun ye? U bee te baarake niw ye wa? Minnu bena kisili ciyen ta, melekew cilen be ka olu de mago jɛ.

2 O de kosɔn an ye ko minnu men, anw ka kan ka an janto olu la kosebe, walisa an kana na jine ka u bila. ² Kuma min tun fɔra melekew fe, o basigilen tun don. Sariya tijɛni kow ni kan bilali kow bee sarala tɔɔɔ bennen na. ³ N'a kera ten, ni an faratira o kisiliba la, an na kisi o kɔɔ ma cogo di? Matigi yere y'a damine ka o kisili ko fɔ. O kɔ, minnu y'a lamen, olu y'a fɔ an ye k'a jeya. ⁴ Ala fana ye u ka seereyaw sinsin ni taa-mashyɛnw ni kobaw ani kabako sifa caman ye, ani Ni Senu ka nilifɛnw, a ye olu di ka keɛɛ ni a yere diyape ye. ⁵ Ayiwa, an be kuma dijɛ nata min ko la, Ala ma o kuntigiya di melekew ma. ⁶ Nka kɔɔɔ dɔ y'a seereya bɔ Kitabu kɔɔ dɔ la ko: «Mɔɔɔ ye mun ye, fo e Ala be miiri a ko la? Hadamaden ye mun ye, fo i be i janto a la?» ⁷ I

y'a dɔɔɔ melekew ye waati dɔɔɔn. I ye kɔɔ ni bonya don a kun na masafugula ye. ⁸ I ye fenw bee kolo a ye.» Ni a fɔra ko Ala ye fenw bee kolo a ye, o kɔɔ ko fen si te yen min ma kolo a ye. O bee n'a ta, an ma fen bee kololen ye a ye fɔɔ. ⁹ Nka min dɔɔɔyara melekew ye waati dɔɔɔn, walisa a ka sa mɔɔɔw bee ye Ala ka neema barika la, Yesu kɔni, an be o ye sisan. An b'a ye ko kɔɔ ni bonya donna a kun na masafugula ye a ka saya mupuli kosɔn. ¹⁰ Tijɛ la, min ye fen bee da ani fen bee dara min kosɔn, Ala kɔni, a benna o ma ka Yesu dafa ni kɔɔ kow ye, walisa ka den caman ladon a ka kɔɔ la, k'a masɔɔ Yesu de ye u kisili kuntigi ye.

¹¹ Yesu min be mɔɔɔw saniya u ka jurumuɛw ma ani minnu be saniya, ale ni olu bee be Fa kelen na, o de kosɔn a ma maloya ka olu wele a balimaw. ¹² A ko: «E Ala, ne na i tɔɔ fɔ ne balimaw ye, ne na i tanuli dɔɔkili da jama cema.» ¹³ A ko fana: «Ne na ne jigi da Ala kan.» A ko fana: «Ala ye den minnu di ne ma, ne ni olu file.»

¹⁴ Denw ye kelen ye farisogo ni joli la cogo min na, Yesu yere fana kera u bɔɔɔkɔɔko ye ka niyɔɔ ta Hadamadenya la ten. A y'o ke walisa saya fanga be min bolo, Sitanɛ kɔni, a ka o fanga tijɛ ni a yere saya ye, ¹⁵ walisa minnu tun be jɔɔɔ la u si bee la saya jɛsiran kosɔn, a ka olu bee tila. ¹⁶ Tijɛ la, a ma na ka melekew demɛ, nka a nana ka Ibrahim a bɔɔɔ demɛ. ¹⁷ O de kosɔn wajibi tun don a ka ke a balimaw bɔɔkɔɔko ye ko bee la, walisa a ka ke u ka sarakalasebaaw kuntigi hinɛma kantigi ye Ala ka baara la, walisa ka a ka mɔɔɔw ka jurumuɛw juru sara. ¹⁸ A be se ka kɔɔɔɔɔnw demɛ sisan, k'a masɔɔ a yere kɔɔɔɔɔɔɔ fe.

3 O de kosɔn, balima senumaw, aw minnu ye niyɔɔ kɔɔ Ala ka weleli la, Ala ye Yesu min ke Ciden ni Sarakalasebaaw Kuntigi ye an ka dannaya ko la, aw ka miiri o la. ² O tun ye dannamɔɔɔ ye a sigibaa ka baara la, i ko Musa tun ye dannamɔɔɔ ye a ka baara la Ala ka so bee kɔɔ cogo min na. ³ Nka Yesu ka kan ni bonya ye ka temen Musa kan, k'a masɔɔ so jɔɔɔ be bonya sɔɔ ka temen so yere kan. ⁴ Sow bee be jɔɔ mɔɔɔ dɔ fe, nka fen bee jɔɔɔ ye Ala de ye. ⁵ Musa kɔni tun ye dannamɔɔɔ ye Ala ka so bee kɔɔ i ko baarakela, walisa Ala bena min fɔ, a ka o seereya ke. ⁶ Nka Krisita kera dannamɔɔɔ ye, Ala Denke don, o sigira Ala ka so kun na. A ka so ye an de ye, ni an sinsinnen be to an jigi jɛlen kan ka pagali a ko la ni ja geɛya ye. ⁷ O de kosɔn, aw kana aw dusuw geɛya, i ko Ni Senu y'a fɔ cogo min na ko:

«Ni aw be Ala kumakan men bi, ⁸ aw kana aw dusuw geleya, i ko min kera murutili tuma la, kɔɔkɔɔ don na kungokolon kɔɔ. ⁹ Ala ko: Aw benbaw ye ne kɔɔkɔɔ ka ne tɔɔkɔɔ yen, ka ne ka ko kelenw ye san binaani kɔɔ. ¹⁰ O de y'a to ne diminna o waati mɔɔkɔɔ kɔɔ. Ne ko: U dusu la kow ye filili ye tuma beɛ. U ma ne ka siraw dɔn. ¹¹ Ne diminnen ye ne kali ko: U tena don ne ka lafiya la fewu.» ¹² Balimaw, a' ye aw yerew kɔɔsi, dannabaliya dusukun jugu kana kɔɔ aw si kɔɔ ka Ala jɛnama bila. ¹³ Nka aw ka jɔɔkɔɔ laadi don o don, bi be se ka fɔ don minnu beɛ ma, walisa aw si kana lafilili jurumu fe ka aw dusuw geleya. ¹⁴ K'a masɔɔ an kera Krisita jɛjɔɔkɔɔ ye, ni a y'a kɔɔ an sinsinnen be to an jigi jɛlen fɔɔ kan fo a laban. ¹⁵ Kitabu ko: «Ni aw be Ala kumakan men bi, aw kana aw dusuw geleya, i ko min kera murutili tuma la.» ¹⁶ Minnu ye Ala dusu bɔ a ka kuma mennen kɔ u fe, olu tun ye jɔn ni jɔn ye? Musa ye minnu beɛ jɛmine ka bɔ Misira jamana la, olu tun te wa? ¹⁷ Ala diminnen tun be jɔn ni jɔn kɔɔ san binaani kɔɔ? Minnu ye jurumu ke ni u sara kungokolon kɔɔ, olu tun te wa? ¹⁸ Ala y'i kali jɔn ni jɔn ko la ko u tena don a ka lafiya la? Olu tun te a kan minebaliw ye wa? ¹⁹ O cogo la an y'a ye ko u ma se ka don o lafiya la u ka dannabaliya kosɔn.

4 Ala ka layidu tolen be an ye ko an ka don a ka lafiya la, o de kosɔn an ka an yerew kɔɔsi kosebe, walisa aw si kana dese ka don yen. ² K'a masɔɔ Kibaru Duman fɔra an ye i ko a fɔra olu ye cogo min na, nka o kuma mennen ma foyi jɛ u ye, sabu dannaya ma kolonso a la a menbaaw kɔɔ. ³ I ko Ala y'a fɔ cogo min na ko: «Ne diminnen ye ne kali ko: U tena don ne ka lafiya la fewu,» an minnu be dannaya ke, an kɔni na don o lafiya la. A y'o fɔ hali k'a kɔɔ a ka baara dafalen tun don kabini dijɛ da tuma. ⁴ Katuguni a be fɔ Kitabu yɔɔkɔɔ dɔ la tile woloɛulanan ta fan fe ko: «Ala tilara a ka baara kelenw beɛ la k'i lafiya tile woloɛulanan don.» ⁵ A b'a fɔ kɔɔ wɛre la o ko la ko: «U tena don ne ka lafiya la.» ⁶ Minnu fɔɔ ye Kibaru Duman men, ni olu ma don o lafiya la u ka dannabaliya kosɔn, k'a kɔɔ dɔ wɛre ka kan ka don yen, ⁷ o de kosɔn Ala ye don wɛre sigi, o ye bi ye. Waati jan temennen kɔ, a y'a fɔ Dawuda da la i ko min fɔra ka ban ko: «Ni aw be Ala kumakan men bi, aw kana aw dusuw geleya.» ⁸ Ayiwa, ni Josue tun ye lafiya di o mɔɔkɔɔ ma, Ala tun tena kuma don wɛre ko la kɔfe. ⁹ O de kosɔn Ala y'i lafiya tile woloɛulanan don na cogo min na, o lafiya jɔɔkɔɔ tolen be Ala ka mɔɔkɔɔ ye. ¹⁰ K'a masɔɔ min be don o lafiya la, o b'i lafiya a ka baara kelenw la i ko Ala y'i lafiya a taw la cogo min na. ¹¹ O de kosɔn an k'an jija ka don o lafiya la, walisa mɔɔkɔɔ si kana o kan bilali jɔɔkɔɔ ke ka bin. ¹² Ayiwa, Ala ka kuma jɛnama don, a ka teli. A da ka di ka temen npan da fila beɛ kan. A be don fo ka dusukun ni ni fara ka bɔ jɔɔkɔɔ na, fo ka se kolotugu yɔɔkɔɔ ni semew cɛmance la. A be don fo ka mɔɔkɔɔ dusu la miirililiw ni a sagona kow segesege ka u dɔn. ¹³ Dafen si dogolen te Ala ma. An ka

kan ka an ka kɔɔew fɔ min ye, fen beɛ lankolon don, u dayelelen be o jɛ kɔɔ. ¹⁴ Sarakalasebaaw kuntigiba be an fe min ye sankolow cetige, o ye Yesu Ala Denke de ye. O de kosɔn anw sinsinnen ka to an ka dannaya fɔlen kan. ¹⁵ Sarakalasebaaw kuntigi min te se ka hine an na an ka barikantanya kow la, o te an fe. Nka an ka sarakalasebaa kuntigi kɔɔkɔɔra fen beɛ la i ko an yerew, jurumu kɔni sen t'a la. ¹⁶ O de y'a to an ja geleyalen ka gere Ala ka neema masasigilan na, walisa ka makari kɔɔ, ani neema min na an demɛ tuma bennen na.

5 Ayiwa, sarakalasebaaw kuntigi minnu jɛnatɔmɔna ka bɔ mɔɔkɔɔ cɛma, olu beɛ kelen-kelen be sigi mɔɔkɔɔ kosɔn Ala ka baara kama, walisa u ka nilifenw ni jurumu yafa sarakaw lase. ² A be se ka hine ko dɔnbaliw ni mɔɔkɔɔ lafililenw na, k'a masɔɔ barikantanya be a yere fan beɛ la. ³ O barikantanya de b'a to a ka kan ka sarakaw lase a yere ka jurumu kosɔn, i ko a b'a ke mɔɔkɔɔ wɛre ka jurumu kosɔn cogo min na. ⁴ Ayiwa, mɔɔkɔɔ si te don sarakalasebaaw kuntigiya bonya la a yere ma, fɔ ni Ala ye min wele ka don o la, i ko Aron welela cogo min na. ⁵ O cogo la Krisita fana ma a yere bonya ka ke sarakalasebaaw kuntigi ye, nka min kumana a fe k'a fɔ a ye ko: «I ye ne Denke ye, ne ye i bange bi,» o de y'a bonya ten. ⁶ A y'a fɔ yɔɔ wɛre la fana ko: «I ye sarakalasebaa ye badaa-badaa Melkisedek cogo la.» ⁷ Ka Yesu to a farisogo tilew la, min tun be se k'a kisi saya ma, a ye o deli ni delilibaw ni kasikanba ye, ka jɛji bɔ. Ala ye a ka delililiw jaabi fana a ka Ala jɛsiran kosɔn. ⁸ Hali k'a kɔɔ Ala Denke don, a ye kan mineli dege a ka kɔɔ kow de fe. ⁹ A dafalen kɔ, a kera badaa kisili dabɔbaa ye a kan minebaaw beɛ ye. ¹⁰ A welela Ala fe ka ke sarakalasebaaw kuntigi ye Melkisedek cogo la. ¹¹ Fen caman be an fe k'a fɔ aw ye o ko la, nka u kɔɔ jirali ka gelen aw la, k'a masɔɔ aw tu-low gerenna, aw te faamuli ke. ¹² Sisan tun ka kan ka kɔɔ aw kera karamɔɔkɔɔ ye, nka halibi aw mago be karamɔɔkɔɔ la ka aw kalan Ala ka kuma ko fɔɔw la. Aw mago be kɔɔ la, aw te se ka dumuni gelenma ke. ¹³ Min be balo kɔɔ la, o ye denyenin ye, a te se ka tilennenya kow faranfasi. ¹⁴ Nka dumuni gelenma ye mɔɔkɔɔ mɔɔlenw ta ye, olu minnu hakili sera ka ko juman ni ko jugu faranfasi, k'a masɔɔ u delila o la.

6 O de kosɔn, an ka Krisita ka kalan damine kow to yen, ka taa jɛ dafalenyala kalan na. Ka nimisa kewale salenw la, an kana kɔsegin o kalan kan, wala dannaya ko Ala la, ² ni batiseli kow, ni bolodali kow mɔɔkɔɔ kan, ani suw kununli ni badaa kiri kow. An kana olu ju sigi ko kura. ³ Ni Ala sɔɔna, an na taa jɛ ten. ⁴ Minnu ye kene kɔɔ sijɛ kelen ka ban, ni u ye sankolo nilifen nene, ka ke jɛjɔɔkɔɔ ye Ni Senu la, ⁵ ka Ala ka kuma dɔn fen juman ye, ka waatiba nata ka sebaayaw nene, ⁶ ni olu be bin ka bɔ sira la, u te se ka kɔsegin ka u cogo yelema tun, katuguni u be Ala Denke gengen jiri la ko kura u yerew ye, k'a lamalo mɔɔkɔɔ beɛ jɛ kɔɔ.

⁷ Sanji be bin dugukolo min na ka caya, ni o be sumanfenw bo a senekelaw ye, o be Ala ka duba sɔɔ. ⁸ Nka ni a be ɛɔniw ni bin juguw bo, a te foyi ne, nka a ni dangali ce man jan. A laban na, tasuma b'a jeni. ⁹ O be n'a ta, balima kanulenw, hali ni an be kuma ten, an jigi sigilen don aw ta fan fe, ko aw cogo ka fisa ni o ye, ko o ye kisili ko de ye. ¹⁰ K'a masɔɔ Ala te tilenbali ye, a tena jine aw ka ketaw ko, ani aw ye kanuya min jira a tɔɔ kosɔɔ, katuguni aw ye aw balima senumaw mago ne. Aw be u mago ne halibi. ¹¹ Nka an b'a fe kosebe aw be kelen-kelen ka aw jija ten, walisa jigi jelen dafalen ka sɔɔ aw kɔɔ fo a laban. ¹² An t'a fe aw ka ke salabaatɔw ye, nka Ala ye layidu ta ciyen min ko la, minnu be o sɔɔ dannaya ni muɔuli barika la, aw ka ke olu ladegebaaw ye. ¹³ Ala ye layidu ta Ibrahimia ye tuma min na, a y'i kali a yere la, katuguni a ma fen were sɔɔ ka i kali o la min ka bon ni a yere ye. ¹⁴ A ko: «Sebe la ne b'a fo i ye ko ne na duba i ye ka i bɔɔnsɔɔn jidi kosebe.» ¹⁵ O cogo la, Ibrahimia ye muɔuli ke, o ko, a ye o layidu fen sɔɔ. ¹⁶ Mɔɔɔw kɔni be u kali fen min na, o ka bon ni u yerew ye. O kalili be u ka kuma sigi ka sɔɔɔli be ban. ¹⁷ Ala tun b'a fe k'a jira layidu ciyentalaw la k'a jeya ko a ka ko latigelen tena yeɔema, o de y'a to a y'i kali u ye. ¹⁸ O cogo la Ala te se ka nkalon tige ko fila yeɔemabali minnu ko la, an be ja geleya sɔɔɔ olu kosɔɔ ka an bolo kuru o jigi folen na, an minnu ye yerekun dogo yɔɔ sɔɔ ale la. ¹⁹ O jigi be an dusukun na i ko banamini. A sigilen sinsinnen don. O jigi fana be temen bon cetigefini kan, ka don a so ne kɔɔna la. ²⁰ Yesu donna yen an kosɔɔ, an nefɛ taamabaa don. Ale kera sarakalasebaaw kuntigi ye badaa-badaa Melkisedek cogo la.

7 O Melkisedek tun ye Salem masake ni Ala Kɔɔtal-enba ka sarakalasebaa ye. Ibrahimia kosegintɔ ka bo masakew faga yɔɔ la, Melkisedek taara a kunben ka dubaw ke a ye. ² Ibrahimia ye a ka fenw be jaka bo ka di a ma. Melkisedek tun ye «tilennenya masake» ye folɔ. A tɔɔ ko y'o ye. A tun ye Salem masake ye fana, o kɔɔ ko «here masake». ³ Fa t'a fe, ba t'a fe, buruju t'a la, tilew damine wala si laban fana t'a la, nka a kera Ala Denke bɔɔɔnko ye, ka ke sarakalasebaa ye badaa-badaa. ⁴ Yahutuw benba Ibrahimia ye fen celenw jaka bo k'a di min ma, aw ka o tigi bonya file. ⁵ Levi bɔɔnsɔɔn minnu be don sarakalasebaaya baara la, ci be olu bolo ka jaka mine Israel mɔɔɔw fe ka keɔe ni sariya ye. O kɔɔ, u b'a mine u yerew siyɔɔɔnw fe, hali k'a sɔɔɔ olu fana ye Ibrahimia bɔɔnsɔɔn ye. ⁶ Melkisedek tun te Levi bɔɔnsɔɔn ye, nka a ye jaka mine Ibrahimia fe. Ala tun ye layidu ta mɔɔɔ min ye, a ye dubaw ke o ye. ⁷ Ayiwa, duba dibaa ka bon ni a sɔɔbaa ye, sɔɔli te o la.

⁸ Sarakalasebaaw ta fan fe, minnu tun be jaka mine, olu tun ye mɔɔɔ sataw ye, nka Melkisedek ta fan fe, Kitabu be seereya ke min ko la ko a penama don, o de ye jaka mine. ⁹ An be se k'a fo fana ko Ibrahimia ye jaka bo tuma min na, Levi min bɔɔnsɔɔn be jaka mine, o fana

ye jaka bo o tuma la, ¹⁰ katuguni Melkisedek taara Ibrahimia kunben tuma min na, o y'a sɔɔ Levi tun be a benba Ibrahimia solo la folɔ. ¹¹ Sariya min dira mɔɔɔw ma, Levi ka sarakalasebaaya basigilen be o kan. Ni dafalenyatun be sɔɔ o sarakalasebaaya barika la, kun tun t'a la sarakalasebaa were ka sigi, ko o ka ke Melkisedek cogo la, o kana ke Aron cogo la. ¹² K'a masɔɔ ni sarakalasebaaya be yeɔema, wajibi don sariya fana ka yeɔema. ¹³ O kow fɔra an Matigi min ta fan fe, o bɔɔ bɔɔnsɔɔn were la. O bɔɔnsɔɔn si tun te baara ke saraka bolan kɔɔ. ¹⁴ A jelen don ko an Matigi ye Juda bɔɔnsɔɔn ye. Musa kumana sarakalasebaaw ko la tuma min na, a ma foyi fo Juda bɔɔnsɔɔn ko la. ¹⁵ A jelen don ka temen o kan, ko ni sarakalasebaa do were be sigi min bolen be Melkisedek fe, ¹⁶ o kɔɔ ko o sarakalasebaa ma sigi ka keɔe ni mɔɔɔw ka sariya ci folenw ye, nka a be sigi a yere ka penamaya banbali sebaaya barika la. ¹⁷ K'a masɔɔ seereya kera a ko la ko: «I ye sarakalasebaa ye badaa-badaa Melkisedek cogo la.» ¹⁸ O de kosɔɔ sariya ci folen kɔɔw wulila u ka barikantanya ni u ka nafantanya kosɔɔ, ¹⁹ k'a masɔɔ sariya ma se ka foyi dafa. Nka fan were fe, jigi fisama sigira, an be gere Ala la o de barika la. ²⁰ O ko penabɔɔ ni Ala ka kalili ye fana. Mɔɔɔ werew kera sarakalasebaaw ye ni kalili te. ²¹ Nka Yesu sigira ka ke sarakalasebaa ye ni kalili ye. Ala y'a fo a ye ko: «Matigi y'i kali, o tena yeɔema, ko: 'I ye sarakalasebaa ye badaa-badaa.' » ²² O de kosɔɔ Yesu kera layidu min sanga ye, o ka fisa folɔ ta ye. ²³ Fan were fe, o sarakalasebaa kɔɔw tun ka ca, katuguni saya kosɔɔ u tun te men. ²⁴ Nka Yesu penama be to badaa-badaa, o de kosɔɔ a ka sarakalasebaaya te yeɔema. ²⁵ O de kosɔɔ fana, minnu be gere Ala la ale bolo, a be se ka olu kisi fo a laban, k'a masɔɔ a penama don badaa-badaa ka delili ke u ye. ²⁶ Sarakalasebaaw kuntigi min be ben an ma, o ye ale de ye. A senuma don, kɔɔna juguya wala kɔɔ kɔɔ t'a la. A faralen be ka bo jurumukelaw la. A kɔɔtara sankolow san fe. ²⁷ A mago t'a la ka saraka bo don o don a yere ka jurumuw kosɔɔ folɔ, o ko, ka u bo mɔɔɔw ka jurumuw kosɔɔ, i ko sarakalasebaaw kuntigiw tun b'a kecogo min na, k'a masɔɔ a y'a yere di ka ke saraka ye tuma min na, a y'o ke siɔe kelenpe. ²⁸ Mɔɔɔ minnu barika ka dɔɔ, sariya be olu sigi ka ke sarakalasebaaw kuntigiw ye. Nka Ala ka kalili kuma min nana sariya ko, o ye a Denke sigi ka ke sarakalasebaaw kuntigi ye, o min dafalen don badaa-badaa.

8 An be kuma min fo, o kolo file nin ye ko: O sifa sarakalasebaaw kuntigi be an fe, o sigilen be nɔɔɔtigi Ala ka masasigilan kinin fe sankolo la. ² A be baara ke Alabatosoba min kɔɔ, o ye finiso sebe ye min jɔra Matigi fe, o ma jo mɔɔɔ fe. ³ Sarakalasebaaw kuntigiw be kelen-kelen be sigi walisa ka nilifenw ni sarakaw lase. O de kosɔɔ wajibi don an ka sarakalasebaaw kuntigi fana ka saraka do bo. ⁴ Ni a tun be

dugukolo kan, a tun tēna ke sarakalasebaa ye, k'a masɔɔ sarakalasebaa werew be yen minnu be nilifen sarakaw lase ka kepe ni sariya ye. ⁵ Olu ka sarakalasebaaya baara ye sankolola kow bisigi ni u ja dama de ye. O cogo la Musa tun bēna finiso jɔ tuma min na, Ala y'a lasomi ko: «Bisigi min jirala i la k'i to kulu kan, i yere kolosi k'a bēe jɔ ka kepe n'o ye.» ⁶ Nka sisan, Krisita ka baara ka fisa ni olu ta ye, katuguni ale ye layidu fisama sorona donna ye, o basigilen be ko fōlen fisamaw kan. ⁷ Ni a tun y'a sɔɔ ko o layidu fōlɔ dafalen tun don, kun tun te filanan pinili la. ⁸ Nka Ala ye a ka mɔɔɔɔ jalaki k'a fɔ u ye ko: «A file, donw be na, Matigi ko ten. Ne na layidu kura ta Israel ka so ni juda ka so ye. ⁹ Ne ye u bēnbaw bolo mine ka u labɔ Misira jamana la don min na, ne ye layidu min ta u ye o tuma la, a tēna ke o layidu kɔɔkɔnko ye, k'a masɔɔ u ye ne ka layidu tije. O de kosɔn ne fana ye u bila. Matigi ye o fɔ. ¹⁰ Ne na layidu min ta Israel mɔɔɔɔ ye o donw tēmennen kɔ, o file nin ye. Matigi ko: Ne na ne ka sariya ke u hakiliw la, ka u seben u dusukunw na. Ne na ke u ka Ala ye, u na ke ne ka mɔɔɔɔ ye. ¹¹ Mɔɔɔ si tēna a ka siya ni a balimaw kalan tun ko: 'Aw ka Matigi dɔn'. K'a masɔɔ u bēe na ne dɔn, k'a damine u la dɔɔɔmanninw na ka taa bila u la mɔɔɔɔbaw la. ¹² Ne na u ka tilenbaliya kow yafa u ma. Ne tēna ne hakili to u ka jurumu w la tun.» ¹³ Ala ye layidu kura ko fɔ tuma min na, o ye layidu fōlɔ ke kɔɔlen ye. Ayiwa layidu fōlɔ min kɔɔla ni a tile tēmēna fana, o be jini ka tunun.

9 Ci fōlenw tun be layidu fōlɔ la Ala batoli ko la. Batoso dugukoloma fana tun b'a la. ² Finiso tun jɔra. A bon fōlɔ tun be wele kɔɔɔ senuma. Fitineba ni tabali ani jirali nbuurukunw, olu tun be o kɔɔ. ³ Finiso bon filanan tun be bon cetigefini kɔfe, o tun be wele kɔɔɔ senuma senuma. ⁴ Wusulan daga min dilara ni sanu ye, o tun be yen, ani layidu wagande, sanu dalen tun be a kɔɔɔ bēe kan. Mane tun be sanu daga min kɔɔ, o tun be o wagande kɔɔ, ani Aron ka bere min nugura, ani layidu kuma sebenna kabakurun walaha minnu kan. ⁵ Seruben kɔɔmaw tun be o wagande san fe. Olu birilen tun be jurumu kafari kɔɔ kun na. Nka o kow bēe jɔ waati te sisan ye. ⁶ Finiso ni a kɔɔ fēnw bēe labennen kɔ, sarakalasebaaw be don o bon fōlɔ kɔɔ tuma bēe ka Ala batoli kow ke. ⁷ Nka sarakalasebaaw kuntigi kelenpe be don bon filanan la sije kelenpe san o san. A te don ni bagan joli te a bolo, ka o lase Ala ma a yere kosɔn ani mɔɔɔɔ ka fililiw kosɔn. ⁸ Ni Senu b'a jira o cogo la ko ka finiso fōlɔ to yen, kɔɔ senuma senuma sira tun ma dayele fōlɔ. ⁹ O finiso fōlɔ ye sisan waati kow bisigi ye, o b'a jira ko nilifenw ni saraka minnu be lase, olu te se ka u dibaa dafa dusukun ta fan fe. ¹⁰ O nilifenw ni sarakaw ni dumuni fēnw ni minni fēnw ni ji la koli sifa caman tun ye kenekan kow de ye, olu kera sariya ye ka sigi u kun na, fo ka se fēn bēe latilen tuma ma. ¹¹ Nka Krisita nana,

fēn numan nataw sarakalasebaaw kuntigi don. A ka sarakalasebaaya finiso ka bon, a dafara ka tēmen dɔ kan fana. O ma jɔ mɔɔɔ bolo fe, o te nin dipe ta ye. ¹² A ma don kɔɔ senuma senuma kɔɔ bakɔɔɔ ni misidenw joli barika la, nka a donna a yere joli barika la sije kelenpe, a t'a ke tun, k'a masɔɔ a ye badaa kunmaboli kɔɔ. ¹³ Ayiwa, bakɔɔɔ ni nturaw joli ani misi geren jeninen bugurije seriserilen mɔɔɔ kɔɔlenw kan, o be u kɔkannaw saniya, ¹⁴ nka Krisita joli be saniyali ke ka tēmen o kan kosebe! A y'a yere di Ala ma saraka fijentan ye, badaa Ni barika la. Ale joli na an dusukunw saniya kewale salenw ma, walisa an ka baara ke Ala jēnama ye. ¹⁵ O de kosɔn Krisita ye layidu kura sorona donna ye. Mɔɔɔ ye jurumu minnu ke layidu fōlɔ waati la, ale sara olu kunmaboli kosɔn, walisa Ala ye minnu wele, badaa ciyen min layidu tara olu ye, u ka o kɔɔ. ¹⁶ Ni ciyentila seben be yen, a ka jira k'a jeya ko a sebenbaa salen don, ¹⁷ katuguni o seben ka ko fōlenw te ke fɔ ni a sebenbaa sara, u te ke k'a jēnama to. ¹⁸ O de kosɔn layidu fōlɔ fana ma sigi ni joli te. ¹⁹ Musa ye sariya ci fōlenw bēe kelen-kelen fɔ mɔɔɔ bēe ye tuma min na, a ye misidenw ni bakɔɔɔ joli ta, ka ji fana ta, ani sagasi bilenman ni hisope jiri fura, ka olu ke ka seriserili ke kitabu yere ni mɔɔɔ bēe kan, ²⁰ k'a fɔ ko: «Ala ye layidu min ta aw ye, o joli file nin ye.» ²¹ O cogo kelen na Musa ye joli seriseri finiso ni Ala ka baarake minenw bēe kan. ²² Ka kepe ni sariya ye, fēn bēe be saniya ni joli ye, fɔ fēn kelen-kelen. Ni joli ma kɔn, jurumu yafa te kɔɔ. ²³ O de kosɔn wajibi tun don o sankolola fēnw bisigiw ka saniya ni o fēnw ye, nka wajibi don sankolo fēnw yerew ka saniya ni saraka fisamaw ye. ²⁴ K'a masɔɔ kɔɔ senuma min jɔra mɔɔɔ bolo fe ka ke kɔɔ senuma sebe bisigi ye, Krisita ma don o kɔɔ, nka a donna sankolo yere kɔɔ, walisa a k'i jira Ala jɔ kɔɔ sisan an kosɔn. ²⁵ A ma don yen walisa ka a yere ke saraka ye sije caman, i ko sarakalasebaaw kuntigi be don kɔɔ senuma senuma kɔɔ san o san ni joli ye cogo min na min te a yere ta ye. ²⁶ Ni a tun be ten, Krisita tun ka kan ka kɔɔ sije caman kabini dipe da tuma. Nka sisan, nin waati laban na, a y'i jira sije kelenpe, walisa a ka jurumu ban ni a yere sarakali ye. ²⁷ A latigera ko mɔɔɔ ka sa sije kelenpe. O kɔ, kiri na tige. ²⁸ O cogo la Krisita fana kera saraka ye sije kelenpe, walisa a ka mɔɔɔ caman ka jurumuw doni ta. A na i jira a makɔɔbaaw la a sije filanan la u kisili kama. Jurumu ko sen t'a la.

10 Fēn numan nataw ja tun be sariya la, nka o fēnw kolo yere tun t'a la. O de kosɔn mɔɔɔ minnu tun be to ka gere Ala la ka saraka sifa kelen lase san o san, sariya ma se ka olu dafa abada. ² Ni u tun dafara, ni Ala batobaaw tun saniyara u ka jurumu w ma sije kelenpe ka ban, u dusukunw tun tēna u jalaki u ka jurumu si ko la tun, u tun na saraka boli dabila. ³ Nka o sarakaw be to ka mɔɔɔ hakili jigin u ka jurumu w la

san o san. ⁴ K'a masɔɔ nturaw ni bakɔɔw joli tɛ se ka jurumuɔw bɔ yen abada. ⁵ O de kosɔɔn Krisita nalen diɲe la, a y'a fɔ Ala ye ko: «I tun tɛ saraka ni nilifen fɛ, nka i ye farikolo dɔ dila ne ye. ⁶ Saraka jenitaw ni jurumu yafa sarakaw si ko man di i ye. ⁷ O tuma la ne ko: E Ala, ne nalen filɛ ka i sago kɛ, i ko a sɛbennen bɛ Kitabu la ne ko la cogo min na.» ⁸ A y'a fɔ fɔɔ ko: «I tɛ sarakaw ni nilifenw ni saraka jenitaw ni jurumu yafa sarakaw fɛ, ko olu man di i ye.» O bɛɛ n'a ta, u bɛ saraka ka kɛɲɛ ni sariya ye. ⁹ O kɔ, a ko: «Ne nalen filɛ ka i sago kɛ.» O cogo la, a bɛ batoli ko fɔɔ wuli walisa ka filanan sigi. ¹⁰ Yesu Krisita ye Ala sago kɛ, o kosɔɔn a ye a yɛɛ farikolo di ka kɛ saraka min ye, an bɛ saniya siɲɛ kelenpe o de barika la. ¹¹ Sarakalasebaaw bɛɛ bɛ jɔ don o don ka u ka baara kɛ. U bɛ saraka sifa kelen lase ko caman, olu tɛ se ka jurumuɔw bɔ yen abada. ¹² Nka Krisita ye badaa saraka kelenpe lase jurumuɔw kosɔɔn minke, a y'i sigi Ala kinin fɛ, ¹³ ka makɔɔɔli kɛ fo a juguw ka kɛ a senkɔɔɔ dalan ye. ¹⁴ Minnu saniyalen don u ka jurumuɔw ma, a ye olu dafa badaa saraka kelenpe de barika la. ¹⁵ Ni Senu fana bɛ o ko seereya kɛ an ye. A y'a fɔ ko: ¹⁶ «Matigi ko: Ne na layidu min ta u ye o donw tɛmɛnnen kɔ, o filɛ nin ye: Ne na ne ka sariyaw kɛ u dusukunw na, ka u seben u hakiliw la.» ¹⁷ O fɔɔn kɔ, a ko: «Ne tɛna ne hakili to u ka jurumuɔw ni u ka tilɛnbaliya kow la tun.» ¹⁸ Ayiwa, ni olu yafara yɔɔ min na, jurumuɔw yafa saraka dɔ wɛɛ tɛ bɔ. ¹⁹ O de kosɔɔn balimaw, ja gɛɛya bɛ an fɛ ka don yɔɔ senuma senuma kɔɔɔ Yesu joli bɔɔnnen barika la. ²⁰ Yesu ye sira kura ɲɛnama da yeɛ an ye min bɛ tɛmɛn so cetigefini fɛ, o kɔɔ, a yɛɛ farikolo. ²¹ Sarakalasebaaw kuntigi bɛ an fɛ, a sigilen bɛ Ala ka so kun na. ²² O de y'a to an ka gere Ala la ni dusukun sɛbɛ ni dannaya dafalen jɛlen ye, an dusukunw saniyalen, fo u tɛ an jalaki tun, an farikolow kolen ni ji jɛlen ye. ²³ An ka to an jigi fɔɔn kan ka kɔɔ la kɔsɛbɛ, k'a masɔɔ min ye layidu ta, o ye kantigi ye ka a dafa. ²⁴ An ka an janto kɔɔɔn na walisa ka kɔɔɔn jija kanuya ni kewale pumanw kɛli la. ²⁵ An kana kɔɔɔn lajeli dabila i ko dɔw b'a kɛcogo min na, nka an ka kɔɔɔn laadi, janko aw b'a ye ko Matigi ka don surunyara. ²⁶ K'a masɔɔ ni an b'an tugu ka jurumu kɛ k'a kɔɔ an ye tiɲɛ dɔn ka ban, jurumu yafa saraka si tɛ yen tun, ²⁷ fɔ kiri ni tasumaba makɔɔɔli, o ye siran koba de ye, o tasumaba na Ala juguw jeni ka u ban. ²⁸ Mɔɔɔ min bɛ Musa ka sariya tiɲɛ, o bɛ faga seere fila wala saba ka kuma kosɔɔn, hiɲɛ tɛna kɛ a la. ²⁹ Nka min bɛ Ala Denke cɔɔɔ a sen kɔɔ, ka Ala ka layidu joli jate fɛn kɔɔɔn ye, a tun saniyara o min fɛ, ka yeɛkolon ci Ala ka nɛɛma Ni la, aw tɛ miiri ko o tigi ka kan ni kɔɔɔba ye ka tɛmɛn o dɔ ta kan kɔsɛbɛ wa? ³⁰ K'a masɔɔ min y'a fɔ ko: «Hakɛ bɔ ko bɛ ne ma, ne na a sara,» ani «Matigi na kiri tige a ka mɔɔɔw kan,» an bɛ o fɔbaa dɔn. ³¹ Ka don Ala ɲɛnama bolo, o ye siran koba de ye! ³² Nka a' ye aw hakili jigin aw ka fɔɔ donw la. O waati la, Ala ka kɛɛ

sɔɔɔn kɔ, aw ye kɛɛba kɛ ka kɔɔɔ mɔɔɔ. ³³ Fan dɔ fɛ, aw kera fileli fɛnw ye aw kɔɔɔ jugu fɔli ni aw ka kɔɔɔ kosɔɔn, ani fana, mɔɔɔ wɛɛ minnu kɔɔɔla ten, aw kera olu jɛɲɔɔɔw ye. ³⁴ Aw hinɛna kasolamɔɔɔw la. Mɔɔɔw ye aw bolofɛnw minɛ aw la tuma min na, aw ye o mɔɔɔ ni ɲagali ye, k'a masɔɔ aw y'a dɔn ko nafolo banbali fisamaw bɛ aw fɛ. ³⁵ O de kosɔɔn aw kana aw jigi jɛlen fili, o baraji ka bon kɔsɛbɛ! ³⁶ Aw mago bɛ mɔɔɔni la, walisa aw ka Ala sago kɛ, o kɔ, ka layidu fɛn kɔɔ. ³⁷ K'a masɔɔ «Waati dɔɔnɛn na tɛmɛn fɔɔ, a tuma man jan tun, min ka kan ka na, o bɛ na, a tɛna mɛn. ³⁸ Ne ka mɔɔɔ tilɛnnen na ɲɛnamaya dannaya de barika la. Nka ni a bɛ segin kɔ, a ko tɛna diya ne dusu ye fewu.» ³⁹ Minnu bɛ segin kɔ ka halaki, an kɔni tɛ olu dɔw ye, nka minnu bɛ dannaya kɛ ka u niw kisi, an ye olu dɔw de ye.

11 Ayiwa, an jigi bɛ fɛn minnu kan, dannaya ye olu jɛyali ye. Dannaya bɛ fɛn yɛbaliw seereya kɛ.

² Seereya ɲuman kera fɔɔ mɔɔɔw ko la dannaya de kosɔɔn. ³ Dannaya b'a to an b'a dɔn ko diɲɛ dara Ala ka kuma barika la. O de y'a to an ɲɛ bɛ fɛn minnu na, olu ma dila ni fɛn yetaw ye. ⁴ Dannaya de y'a to Abɛl ye saraka bɔ Ala ye min ka fisa Kaɛn ta ye. Seereya kera a ka dannaya kosɔɔn ko a tilɛnnen don, k'a masɔɔ Ala yɛɛ y'a seereya kɛ ko a sɔɔna a ka nilifenw ma. A salɛn don, nka a bɛ kuma halibi a ka dannaya kosɔɔn. ⁵ Dannaya de y'a to Hɛnɔk kɔɔɔtara ka taa Ala fɛ k'a kɔɔ a ma sa. A ma ye tun k'a masɔɔ Ala y'a ta. Sani a ka ta, a seereya tun kera ko a ko diyara Ala ye. ⁶ Ni dannaya tɛ, mɔɔɔ si ko tɛ se ka diya Ala ye, katuguni min bɛ gere Ala la, wajibi don o ka da a la ko Ala bɛ yen, ko a ye a ɲinibaaw sarabaa de ye. ⁷ Dannaya de y'a to fɛn minnu tun ma ye fɔɔ, Nuhun lasɔɔminɛn Ala fɛ olu ko la, a siranna Ala ɲɛ ka kurunba dila walisa a ni a ka so mɔɔɔw ka kisi. A ka dannaya de y'a to a ye diɲɛ jalaki. Tilɛnɛnya min bɛ kɔɔ dannaya fɛ, a kera o ciyɛntala ye. ⁸ Dannaya de y'a to Ala ye Ibrahimima wele tuma min na, a ye kan minɛli kɛ. Ala tun bɛna jamana min di a ma ciyɛn ye, a kɔɔ a yɛɛ ka jamana la ka o sira minɛ, k'a kɔɔ a ma a taa kɔɔ dɔn. ⁹ Dannaya de y'a to Ala ye layidu ta a ye jamana min ko la, a sigira yen i ko sigin-fɛ. A sigira finisow kɔɔ, ale ni Isaka ni Yakuba, Ibrahimima ni olu minnu kera o layidu kɛɛn ciyɛntaɲɔɔɔw ye. ¹⁰ Ibrahimima tun bɛ duguba makɔɔ min ju sigira kɔɔman, o dugu ko ɲɛnabɔbaa ni a jɔbaa ye Ala de ye. ¹¹ Dannaya de y'a to Saran yɛɛ ye sebaaya kɔɔ ka kɔɔ ta, hali k'a kɔɔ a tun kɔɔla kɔsɛbɛ, k'a masɔɔ min ye layidu ta, a ye o jate kantigi ye. ¹² O de y'a to cɛ kɛɛn min tun kera i ko a farikolo salɛn don, o ye bɔɔnɔn bange, u cayara i ko sankolola dolow ani kɔɔɔji da la cɛɛnɛn dama dɔnbali. ¹³ Olu bɛɛ sara ka u to dannaya la. U ma o layidu fɛnw kɔɔ fɔɔ, nka u ye u ye yɔɔ jan ka u fo. U jɔra a la ko u ye dunanw ni siginfɛw ye k'u to diɲɛ la. ¹⁴ Minnu bɛ kuma ten, olu b'a jira k'a jɛya ko u

bɛ faso dɔ jini. ¹⁵ Tije don, u bɔra faso min na, ni u tun miirila o ko la, u tun na cogo sɔrɔ ka kɔsegin ka taa yen. ¹⁶ Nka u tun bɛ faso fisama de jini, o kɔrɔ, a sankoloma. O de kosɔn Ala tɛ maloya u ko la, ni a welela u ka Ala, k'a masɔrɔ a ye dugu dila u ye. ¹⁷ Dannaya de y'a to Ibrahimia kɔrɔkɔra tuma min na, a ye Isaka kɛ saraka ye. Layiduw tun tara min ye, o ye a denke kelenpe kɛ saraka ye, ¹⁸ a tun fɔra a ye o min ko la ko: «I bɔnɔn na wele Isaka de la.» ¹⁹ Ibrahimia y'a jate ko se bɛ Ala ye ka a lakunun ka bɔ suw cɛma. O de kosɔn a y'a denke sɔrɔ tun, i n'a fɔ a kununna ka bɔ suw cɛma. ²⁰ Dannaya de y'a to Isaka ye dubaw kɛ Yakuba ni Esau ye ko nataw ko la. ²¹ Dannaya de y'a to Yakuba sa tuma la, a ye dubaw kɛ Yusufu denke kelen-kelen ye ka Ala bato k'a sinsinnen to a ka berekun kan. ²² Dannaya de y'a to Yusufu sa tuma la, a kumana Israel bɔnɔn taali ko la ka bɔ Misira jamana la, ka ci fɔ a yɛrɛ kolow ko la. ²³ Dannaya de y'a to Musa bangelen kɔ, a bangebaaw y'a dogo kalo saba, k'a masɔrɔ u y'a ye ko a cɛ tun ka ni, u ma siran masake ka ci fɔlen jɛ. ²⁴ Dannaya de y'a to Musa mɔlen kɔ, a ma sɔn ka wele Faraon denmuso denke. ²⁵ A y'a jɛnatɔm ko a ni Ala ka mɔkɔw ka tɔkɔ tɔkɔ fɛ, o ka fisa jurumu jɛnaje ye, o min tɛ mɛn. ²⁶ A tɔkɔ ka tije Krisita kosɔn, a y'o jate nafoloba ye ka tɛmɛn Misira jamana bolo fen caman caman bɛɛ kan, k'a masɔrɔ a jɛ tun bɛ o sara de la. ²⁷ Dannaya de y'a to Musa bɔra Misira jamana la ka taa, a ma siran masake ka diminya jɛ, k'a masɔrɔ a ye muɓuli kɛ, i ko a jɛ bɛ Ala yebali la. ²⁸ Dannaya de y'a to a ye Tɛmɛnkan seli sigi ka joli seriseri, walisa halakilikela kana maga Israel mɔkɔw den fɔlɔw la. ²⁹ Dannaya de y'a to Israel mɔkɔw ye Kɔgɔji Bilɛn cɛtigi i ko dugukolo jalan. Nka Misirakaw tun b'a fɛ ka tɛmɛn tuma min na, ji ye u bɛɛ tunun. ³⁰ Dannaya de y'a to Israel mɔkɔw taamana ka Jeriko lamini tile woloɛula kɔn tuma min na, a kogow binna. ³¹ Dannaya de y'a to jatɔmuso Rahab ma halaki kan minebaliw fɛ, k'a masɔrɔ a tun ye o ko lajɛbaaw mine kopuman. ³² Ne na mun fɔ tun? Waati tɛ ne fɛ ka kuma Jedeɔn ni Barak ni Samsɔn ni Jefite ni Dawuda ni Samuel ani kiraw ko la. ³³ Dannaya de y'a to olu ye se sɔrɔ masayaw kan, ka tilɛnɛnya kow kɛ, ka layidu fenw sɔrɔ, ka warabaw daw tugu, ³⁴ ka tasuma fanga ban, ka kisi npan ma. Banaabaatɔw kenɛyara. U ye u ja geleya keɛ la. U ye jamana werew ka keɛbolow gen. ³⁵ Muso dɔw ka mɔkɔw suw kununna ka di u ma. Mɔkɔw dɔw tɔkɔ fo ka u faga. Olu ma sɔn ka u yɛrɛw tila o la, u ko u na su kununli fisama sɔrɔ. ³⁶ Dɔw kɔrɔkɔra ni yeɛkolon cili ye, u dɔw bugɔra, u dɔw sirila ni nɛge jɔkɔkɔ ye, u dɔw bilara kaso la. ³⁷ Dɔw bɔnna ni kabakurunw ye ka u faga, dɔw kɔrɔkɔra, dɔw cɛ cira ni jiritige si ye, dɔw fagara npan fɛ. U cerinna, sagawolow ni bawolow tun bɛ u kan na, u kɔlibaatɔ, segenbaatɔ, tɔkɔtɔlen tun don. ³⁸ U jɛnsɛnɛn tun bɛ yaala kungokolon kɔn ani kuluw kan, ani

kuluwow ni dingew kɔn. Dije tun man kan ni o mɔkɔw ye! ³⁹ Ala ye olu bɛɛ seereya juman kɛ u ka dannaya kosɔn, nka u ma o layidu fenw sɔrɔ fɔlɔ. ⁴⁰ K'a masɔrɔ Ala tun ye fen fisama dɔ latige anw ye, a tun t'a fɛ olu ka dafa an kɔ.

12 O seere jamaba bɛ an lamini, o de kosɔn, fen o fen bɛ an bali ani jurumu min bɛ an fereke, an ka o bɛɛ to yen. Jɔkɔkɔndan boli min dara an jɛ, an ka o boli ni jijali ye. ² An k'an jɛw jɔlen to an ka dannaya dabɔbaa ni a dafabaa Yesu la. Ale de ye gengenjiri saya muɓu, a ma o maloya jate fen ye, k'a masɔrɔ jɔgali min dara a jɛ, a y'a jɛ to o la. O kɔ, a y'i sigi Ala ka masasigilan kinin fɛ. ³ Min ye jurumukelaw ka sɔsɔliba muɓu ten, a' ye miiri o ko la, walisa aw dusuw barika kana ban, aw kana segen. ⁴ Aw ma jurumu kunbɛn k'a keɛ fo ka se saya ma fɔlɔ. ⁵ Min ye aw laadi i ko a denke, o ka kuma bɔra aw kɔn wa? A ko: «Ne denke, i kana Matigi ka kololi gosili jate fen fitinin ye. I dusu barika kana ban ni a bɛ i kɔrɔkɔra tuma min na. ⁶ Katuguni Matigi bɛ min kanu, a bɛ o gosi k'a kolo. A bɛ sɔn denke minnu ma, a bɛ olu bɛɛ gosi ni geɛ ye.» ⁷ A' ye kololi gosili muɓu, k'a masɔrɔ Ala bɛ aw mine i ko a denw. Denke min fa t'a gosi k'a kolo, o bɛ min? ⁸ Denw bɛɛ bɛ gosi ka u kolo. Ni o ma kɛ aw la, aw tɛ yɛrɛw low ye, aw tɛ den sebew ye. ⁹ An ka an hakili jigin an dugukolo kan faw ko la. U ye an gosi ka an kolo, an fana ye u bonya. An tɛna kolo an sankolola Fa ye ka tɛmɛn olu kan kosebɛ walisa an ka jɛnamaya wa? ¹⁰ An dugukolo kan faw ye an gosi ka an kolo waati dɔkɔn la u yɛrɛw sago la, nka Ala bɛ an kolo an nafa kama, walisa an ka niyɔrɔ sɔrɔ a ka senumaya la. ¹¹ Gosili si tɛ jɔgali ko ye a kɛ tuma la, fɔ jɛnasisi. Nka o kɔ, minnu kalanna a fɛ, a bɛ tilɛnɛnya ko herɛma kɛ olu ye. ¹² O de kosɔn, a' ye aw bolo barikantanw geleya, ka aw kunbere yɛrɛyɛrɛtɔw sinsin, ¹³ ka aw senw to sira tilɛnɛnɛn kan, walisa senkelenw kana sira bila, nka u ka kenɛya. ¹⁴ Aw ka herɛ jini aw ni mɔkɔw bɛɛ cɛ, ka tugu senumaya nɔfɛ k'a masɔrɔ mɔkɔw si tɛna Matigi ye ni saniyali tɛ. ¹⁵ A' ye aw kɔkɔsi, mɔkɔw si kana dɛsɛ Ala ka nɛɛma sɔrɔlɔ la, ka aw kɔkɔsi, mɔkɔw si kana kɛ i ko jiri dili kunaman min bɛ nugu ka mɔkɔw caman kɔkɔ ni a бага ye ka u mɔkɔw. ¹⁶ A' ye aw kɔkɔsi, mɔkɔw si kana kɛ jatɔ ye aw cɛma, ka fen senumaw lagosi i ko Esau, o min ye a ka kɔrɔya tɔkɔ feere tilerɔfana kelen na. ¹⁷ Aw y'a dɔn ko o kɔ, a tun b'a fɛ ka dubaw sɔrɔ tuma min na, ban kera a la, k'a masɔrɔ a ma cogo si sɔrɔ ka o ko yeɛma, hali k'a sɔrɔ a jɛji tɔkɔ tun b'a jini. ¹⁸ Mɔkɔw bɛ se ka maga kulu min na, ni tasuma tugulen tun bɛ a fan bɛɛ la, aw ma gere o la, i ko o mɔkɔw. Aw ma gere sanfinba ni dibi ni fije mankanba ¹⁹ ni burufyekan ani kumakan na. O mɔkɔw ye o kumakan mɛn minke, u y'a deli ko kuma werɛ kana fara o kan tun, ²⁰ k'a masɔrɔ ci min tun fɔra u ye ko: «Mɔkɔw o mɔkɔw magara o kulu la, hali bagan, o ka bon ni kabakurunw ye,» u ma se o kɔrɔ.

YAKUBA

1 Ne Yakuba, Ala ni Matigi Yesu Krisita ka jɔnke, be nin seben ci Israel siya tan ni fila ma minnu jensenen be. Aw ni here. 2 Ne balimaw, kɔɔɔɔ sifa caman mana aw kɔɔɔ, aw ka o jate nagaliba sababu ye, 3 k'a dɔn ko muɔnuli be bɔ aw ka dannaya kɔɔɔɔ la. 4 A' y'a to muɔnuli ka a ka baara ke k'a dafa, walisa aw ka dafa ka kɔɔɔ, foyi kana dese aw la. 5 Ni hakilitigiya desera aw dɔ la, o ka a deli Ala fe, a na di o ma, k'a masɔɔ Ala be nili ke mɔɔɔw bee la ka kari, a te kɔɔɔɔli ke. 6 Nka a k'a deli ni dannaya ye, a kana sigasiga fewu, k'a masɔɔ min be sigasiga, o bɔlen be kɔɔɔji kuru fe, fiɔe be min lamaga ka taa n'a ye fan bee fe. 7 O mɔɔɔ sifa kɔni kana miiri ko a nafen dɔ kɔɔ Matigi fe. 8 Dusu fila tigi don, a sabatilen te a ka sira si la. 9 Balima faantan ka nagali a kɔɔɔɔli la. 10 Nafolotigi fana ka nagali a majiginni la, k'a masɔɔ a na temen i ko bin feere. 11 Ni tile bɔra ni a funteniba ye, bin be ja, a feere be bin, a ceɔe cogo be tiɔe. Nafolobatigi na fɔɔɔɔ k'a to a ka ko ketaw la ten. 12 Kɔɔɔɔli be kun mɔɔɔ min na, o ye dubaden ye, katuguni ni a tilennen kɔɔɔ kɔɔɔli fe, Ala ye jena-maya masafugula min layidu ta a kanubaaw ye, a na o kɔɔɔ. 13 Mɔɔɔ mana neɔen ko jugu kɔfe, o kana fɔ ko Ala y'a neɔen, katuguni Ala te se ka neɔen ko jugu si kɔfe, a te mɔɔɔ si neɔen ko jugu kɔfe fana. 14 Mɔɔɔw bee kelenkelen be neɔen ko jugu kɔfe, ni a samana a yeɔe nege jugu fe ka malasa. 15 Nege dun mana kɔɔ ta, a be jurumu bange. Ni jurumu kɔɔra, a be saya bange. 16 Ne balima kanulenw, aw kana fili. 17 Fen numan minnu be di an ma ani nilifen dafalenw, olu bee be na ka bɔ san fe. U be jigin ka bɔ keɔe bɔlanw Fa Ala la. Ala te yeɔema, suma yeɔema cogo t'a la. 18 A ye an bange tiɔe kuma barika la ka keɔe ni a yeɔe sago ye, walisa an ka ke fɔɔ ta dɔw ye a ka dafenw ceɔa. 19 Aw ka nin dɔn, ne balima kanulenw, ko mɔɔɔw bee ka lamenni ke jooɔa, nka u kana kuma jooɔa, u kana dimin jooɔa. 20 Katuguni mɔɔɔ diminnen te se ka Ala ka tilennenya ko ke. 21 O de kosɔn, a' ye kɔɔɔlenya bee dabila, ani juguya tɔw bee. Kuma min dannen be aw dusu la, a' ye sɔn o ma ni yeɔemajiginlenya ye, o de be se ka aw kisi. 22 Aw ka ke Ala ka kuma kebaaw ye, aw kana ke a menbaaw ye dɔɔɔ, ka aw yeɔew lafili. 23 K'a masɔɔ min be Ala ka kuma men, ni a ma taama ka keɔe n'o ye, o be i ko mɔɔɔ min be a yeɔe jeda file dubalen na. 24 A yeɔe mafilelen kɔ, a be taa, a tun be cogo min na, a be jine o kɔ. 25 Nka sariya dafalen, hoɔɔɔ sariya kɔni, ni mɔɔɔ ye o

file ni kɔɔsili ye ka to a kan, ni a ma jine a ka kuma mennen kɔ, nka a be taama ka keɔe n'a ye, o tigi ye dubaden ye a ka ko ketaw la. 26 Ni mɔɔɔ dɔ be a yeɔe jate Ala sira taamabaa ye, k'a kɔɔ a te karafe don a da la, o tigi be a yeɔe lafili, a ka Ala sira taama ye fu de ye. 27 Ala sira taama senuma kɔɔɔbali Fa Ala jɔ kɔɔ, o file nin ye, ka taa bɔ falatɔw ni muso ce salenw ye u ka kɔɔ kow la, ani ka i tanga diɔe ka kɔɔɔlenya kow bee ma.

2 Ne balimaw, aw kana mɔɔɔ kɔ mɔɔɔ la kɔɔɔtigi, an Matigi Yesu Krisita dannaya sira taama ko la. 2 Ni mɔɔɔ dɔ donna aw ka Alabatoso kɔɔ, sanu bololanegɔ b'a bolo la, dulɔkiba numan b'a kan na, ni faantan dɔ fana donna, finikolon b'o kan na, 3 ni aw be dulɔkiba numan tigi bonya k'a fɔ a ye ko: «I sigi yan nin yɔɔ numan la,» k'a fɔ faantan ye ko: «E k'i jɔ yen fe,» wala «I sigi ne sen kɔɔ yan,» 4 aw ma mɔɔɔ kɔ mɔɔɔ la ka aw yeɔew ke kiritigelaw ye ni aw ka miirili juguw ye wa? 5 Ne balima kanulenw, a' ye ne lamen sa. Ala ye nin diɔe la faantanw jena-tɔɔ, walisa u ka ke nafolotigiw ye dannaya ko la, ka don a ka masaya la. A ye o masaya layidu de ta a ka kanulenw ye. 6 Nka aw kɔni ye faantanw dɔɔɔ! Minnu be u fanga digi aw la ka taa ni aw ye kiritigelaw jɔ kɔɔ, o te nafolobatigiw ye wa? 7 Tɔɔ numan min dara aw kan, u te o tiɔe wa? 8 Ni aw be masaya sariya dafa i ko Kitabɔ b'a fɔ cogo min na ko: «I ka i mɔɔɔ kɔɔ kanu i ko i yeɔe,» aw be ko numan ke, siga t'o la. 9 Nka ni aw be mɔɔɔ kɔ mɔɔɔ la, aw be jurumu ke. Sariya be aw jalaki, katuguni aw ye sariya tiɔenbaaw ye. 10 Mɔɔɔ o mɔɔɔ mana sariya kow bee ke, nka ni a ye sariya ci fɔlen kelen tiɔe, a jalakira a bee la. 11 K'a masɔɔ min y'a fɔ ko: «I kana jatɔya ke,» o y'a fɔ fana ko: «I kana mɔɔɔ faga.» Ayiwa ni i ma jatɔya ke, nka ni i ye mɔɔɔ faga, i kera sariya tiɔenbaa ye. 12 Kiri bena tiɔe aw kan ka keɔe ni hoɔɔɔ sariya ye, o de kosɔn aw kuma cogo ni aw taama cogo ka ben o ma. 13 Min ma makari dɔw la, makari tena ke o ka kiri ko la. Makari be se kɔɔ kiri kan. 14 Ne balimaw, ni mɔɔɔ dɔ b'a fɔ ko dannaya b'a fe, k'a kɔɔ kewalew t'a fe, o be mun jɔ sa? O dannaya be se k'a kisi wa? 15 Ni balimake wala balimamusɔ feɔeretɔ don, ni don o don dumuni t'a fe, 16 ni aw dɔ y'a fɔ u ye ko: «A' ye taa here la, ka aw laja k'aw fa,» k'a kɔɔ a ma u farikolo magoɔe fenw di u ma, o be mun jɔ sa? 17 O cogo la, dannaya fana, ni kewalew t'a fe, a salen don, a be a kelen na.

¹⁸ Nka mɔɔɔ ɔɔ n'a ɔɔ ko: «Dannaya be e fe, kewalew be ne de fe. I ka i ka dannaya jira ne la ni kewalew te, ne na ne ka dannaya jira i la ne ka kewalew fe.» ¹⁹ I dara a la ko Ala ye kelenpe de ye, o ka ni. Jinew fana dara o la, u be yerere. ²⁰ E mɔɔɔ fu, i b'a fe ka ɔɔn ko dannaya ye fu ye ni kewalew te wa? ²¹ An fa Ibrahimia ye a denke Isaka da saraka bolan kan tuma min na, a ma jate tilennen ye a ka kewalew kosɔn wa? ²² I y'a ye ko a ka dannaya ni a ka kewalew taara ɔɔn fe, ko a ka dannaya dafara kewalew de fe. ²³ O cogo la Kitabu kuma dafara ko: «Ibrahimia dara Ala ka kuma la, o de jatera a ye tilennyanya ye.» A welela Ala terike. ²⁴ Aw y'a ye sisan ko mɔɔɔ be jate tilennen ye a ka kewalew kosɔn, dannaya dama te. ²⁵ Jatɔmuso Rahab fana ma ke ten wa? A jatera tilennen ye a ka kewalew kosɔn, k'a masɔɔ a ye o cidenw mine koɔuman ka u bila ka taa sira werɔ fe. ²⁶ Farikolo salen don ni ni t'a la cogo min na, o cogo la dannaya salen don ni kewalew te.

3 Ne balimaw, aw caman kana ke karamɔɔɔ ye, k'a masɔɔ aw y'a ɔɔn ko an minnu ye karamɔɔɔ ye, kiri na geleya an ma. ² An beɔ be fili cogo caman na. Mɔɔɔ min te fili kuma la, o tigi ye mɔɔɔ dafalen ye. A be se ka a farikolo beɔ mine ni karafe juru ye. ³ An be karafe don sow da la, walisa u ka an sago ke. An be se ka u farikolo beɔ yeɔma ni o ye ka taa fan beɔ la. ⁴ A' ye ji kan kurun fana file. A ka bon kosebe, fiɔebaw be a ɔɔni, nka a be yeɔma ni lemuni fitinin ye ka taa kuruntigi sagona ɔɔn la. ⁵ O cogo la mɔɔɔ nenkun ye farikolo ɔɔn fitinin ye, nka a be kobaw ɔɔ ka a yerɔ bonya. Tasuma fitinin file, nka a be tasuma tugu tuba la de! ⁶ Nenkun ye tasuma ye, diɔe falen juguya la, o ye nenkun de ye. A sigilen be an farikolo ɔɔn ceɔma, a be farikolo beɔ ɔɔn. A be tasuma tugu an ka kow beɔ la, a manalen be ka ɔɔn jahanama la. ⁷ Kungo ɔɔn sen naanima fenw beɔ, ani ɔɔn ni fen fofotaw ani ji la fenw, olu beɔ be kolo, u kolola Hadamadennw fe. ⁸ Nka nenkun ɔɔni, mɔɔɔ si te se ka o kolo. Fen jugu kolobali ye nenkun de ye. A falen be mɔɔɔfaga baga la. ⁹ An be Matigi an Fa tanu ni nenkun ye. Mɔɔɔ minnu dara Ala bisigi la, an be olu danga ni nenkun ye fana. ¹⁰ Tanuli ni dangali kuma fila beɔ be ɔɔn da kelen na. Ne balimaw, o te ben de! ¹¹ Ji duman ni ji kunaman be se ka woyo ka ɔɔn ji boyi da kelen fe wa? ¹² Ne balimaw, torosun be se ka oliveden ke wa? Rezensun be se ka toroden ke wa? Kɔɔɔji te se ka ji duman ɔɔn fana. ¹³ Aw la jumɔn hakili ka bon, ni a be ko ɔɔn? O tigi ka a ka kewalew jira a taama cogo numan fe ni sabali ni hakilitigiya ye. ¹⁴ Nka ni keleya kunaman ni farali dusu be aw ɔɔn, aw kana aw yerɔ bonya ka nkalon tige k'a ɔɔn tiɔe t'o ye. ¹⁵ Hakilitigiya min be jigini ka ɔɔn sankolo la, o ni nin te kelen ye. Nin ye dugukolo kan hakilitigiya ye. Hadamadenn gansan ta don, a jinɔma don. ¹⁶ Keleya ni farali dusu be ɔɔn min na, ko naaminennw ni ko jugu sifa beɔ be yen. ¹⁷ Nka hakilitigiya min be na ka ɔɔn

sankolo la, ɔɔn, o senuma don, o ɔɔn, a herɔma don, a sumalen be. A be ben jini, a falen be hine ni kewale numanw la. A te mɔɔɔ ɔɔn mɔɔɔ la, filankafoya t'a la.

¹⁸ Tilennyanya be den min ke, o be dan herɔ la keɔe banaw fe.

4 Keɔe ni ɔɔn minnu be aw ceɔma, olu be ɔɔn min? Negekun geleya ko minnu be keɔe ke aw farikolo ɔɔn la, u te ɔɔn olu la wa? ² Fen caman nege be aw la, o si te aw bolo. Aw be mɔɔɔ faga, aw ɔɔn be ɔɔn fen caman fe, nka aw te se k'olu ɔɔn. Keɔe ni ɔɔnliw be aw ceɔma, aw be min fe, aw te o ɔɔn, katuguni aw ma a deli. ³ Aw be delili ke, aw te foyi ɔɔn, katuguni aw ka delili cogo man ni, sabu aw b'a deli walisa k'o tiɔe aw negekun geleya kow la. ⁴ Jatɔw! Aw m'a ɔɔn ko diɔe teriya ye Ala juguya de ye wa? Min b'a fe ka ke diɔe teri ye, o be a yerɔ ke Ala jugu de ye. ⁵ Aw be miiri ko Kitabu be kuma fu wa? A ko: «Ala ye ni min don an na, keleya b'a la o ni ta fan fe.» ⁶ Nka a be neɔma fara neɔma kan, k'a masɔɔ Kitabu ko: «Ala be kuncɔbaaw keɔe, nka a be neɔma di mɔɔɔ majiginlennw ma.» ⁷ O de kosɔn, a' ye kolo Ala ye. A' ye ɔɔn Sitane ɔɔn ka a keɔe, n'o kera, a na boli k'i mabɔ aw la. ⁸ A' ye gere Ala la, ale fana na gere aw la. Aw jurumukelaw, a' ye aw tegew ko. Aw filankafow, a' ye aw dusuw saniya. ⁹ Aw dusuw ka kasi, aw ɔɔnasilen ka ɔɔni ɔɔn. Aw ka yeɔe ka yeɔma ka ke kasi ye. Aw ka ɔɔn ka ke ɔɔnisi ye. ¹⁰ A' ye aw majigin Matigi ɔɔn ɔɔn, n'o kera, ale na aw ɔɔn. ¹¹ Balimaw, aw kana ɔɔn ɔɔn jugu ɔɔn. Min be a balima ɔɔn jugu ɔɔn, wala ni a be kiri tige a balima kan, o be sariya ɔɔn ka kiri tige sariya kan. Ayiwa ni i be kiri tige sariya kan, i te sariya sira taamabaa ye tun, ɔɔn a kiritigela. ¹² Sariya sigibaa ni kiritigela ye kelenpe de ye, o de be se ka kisili ke ka halakili ke. Nka e ye ɔɔn ye, ka kiri tige i mɔɔɔ ɔɔn kan? ¹³ A' ye ne lamɔn sa, aw minnu b'a ɔɔn ko: «Bi wala sini an na taa duguba ɔɔn la ka san kelen ke yen, ka jago ke ka wari ɔɔn.» ¹⁴ k'a ɔɔn aw te sini ko ɔɔn! Aw be i ko bugun min be ye waati ɔɔn ka temɔn. ¹⁵ O beɔ n'a ta aw tun ka kan k'a ɔɔn ko: «Ni Matigi ɔɔn, ni an ɔɔn tora, an na nin ke wala ka nin ke.» ¹⁶ Nka sisan aw be aw yerɔ bonya ni kuncɔbaya ye. O yerɔ bonya sifa man ni. ¹⁷ O de kosɔn min be ko numan keɔcogo ɔɔn, n'a t'a ke, o ye jurumu ye o tigi ye.

5 Aw nafolobatigiw, a' ye ne lamɔn sa. Neni koba minnu bena se aw ma, a' ye kasi ka kulo olu kosɔn. ² Aw ka nafolo tolila. Aw ka finiɔw ɔɔn ntu-muw fe. ³ Nson wulila aw ka sanu ni aw ka wari la. O nson na ke seere ye aw kama ka aw farisogo dun k'a ban i ko tasuma. Aw ye aw ka nafolo laɔe nin laban donw na. ⁴ Baarakela minnu ye aw ka foro suman tige, aw ma olu sara, o sara be perɔn aw kama. Minnu ye aw ka suman tige, olu perɔnkan sera Kelebolow Matigi tulo ma. ⁵ Aw ye faama dumuni dama temennennw ke dugukolo kan, ka aw yerɔ bila ɔɔn kow la. Aw ye

aw dusuw wasa fagali don na. ⁶Aw ye mɔɔɔ tilennen jalaki k'a faga, a ma aw keɛ. ⁷O de kosɔn balimaw, a' ye mupuli ke sani Matigi ka na. A file, senekela be dugukolo suman puman makɔn, a be mupuliba ke fo a ka sanji fɔn ni a kosana sɔn. ⁸Aw fana ka mupuli ke ka aw ja geɛya, k'a masɔn Matigi nali surunyara. ⁹Aw kana dajukɔn kuma fɔn maw, balimaw, walisa aw kana jalaki. Kiritigela file, a jɔn be da la. ¹⁰Ne balimaw, kira minnu kumana an Matigi tɔn la, aw ka olu ladege u ka tɔn ni u ka mupuli la. ¹¹A file, minnu be kɔn mupuli, an b'a fɔn ko olu ye dubadenw ye. Aw ye JOB ka mupuli kibarun. Matigi ye min ke JOB ye a laban na, aw be o fana dɔn, sabu Matigi ka hine ni a ka numaya ka bon haali. ¹²O be kɔn, ne balimaw, aw kana aw kali fewu. Aw kana aw kali sankolo la, wala dugukolo la. Aw kana kalili were si ke. Aw ka kɔn ka ke kɔn ye, aw ka ayi ka ke ayi ye, walisa kiri kana bin aw kan.

¹³Aw ka mɔɔɔ dɔn tɔn don wa? O ka Ala deli. Aw dɔn nagalilen don wa? O ka tanuli dɔnkili da. ¹⁴Aw dɔn bananen don wa? O ka egilisi cɛkɔn baw wele, olu ka Ala deli a ye ka tulu mun a la Matigi tɔn la. ¹⁵Ala delili min kera ni dannaya ye, o na banabaatɔn keneya, Matigi na a lawuli. Ni a ye jurumuw ke, olu na yafa a ma. ¹⁶O de kosɔn, a' ye aw ka jurumuw fɔn maw ye, ka Ala deli tɔn ye, walisa aw ka keneya. Mɔɔɔ tilennen ka Ala deliliba, a jijalen a la, fanga be o la kosebe. ¹⁷Eli tun ye an kɔn mupuli, a ye Ala deli k'i jija o la ko sanji kana na. Sanji ma bin dugukolo kan san saba ni kalo kɔn. ¹⁸O kɔn, a ye Ala deli ko kura, sanji nana, dugukolo denna. ¹⁹Ne balimaw, ni aw dɔn filila ka tije sira bila, ni dɔn were y'a lasegin, ²⁰aw k'a dɔn ko min ye jurumukela kelen lasegin ka bɔn a ka filili sira kan, o na mɔɔɔ kelen kisi saya ma, ka jurumu caman caman datugu.

1 PIERE

1 Ne Piere, Yesu Krisita ka ciden be nin seben ci Ala ka penatamolenw ma, olu minnu jensennen be ka ke signifew ye Pon ni Galasi ni Kapadose ni Asi ani Biti-ni jamanaw la. ² Aw penatamona ka kepe ni Fa Ala ka ko latigelen ye, ka ke saniyalenw ye Ni Senu barika la, walisa aw ka Yesu Krisita kan mine ani a joli ka seriseri aw kan ka aw saniya. Neema ni dususuma ka di aw ma ka caya. ³ An Matigi Yesu Krisita Fa Ala ka tanu. A ye an bange ko kura ka kepe ni a ka makariba ye, Yesu Krisita kununli barika la ka bo suw cema, walisa an ka jigi penama soko, ⁴ ka ke ciyentalaw ye. O ciyen tolibali nongobali fofonfonbali don, a maralen be aw ye sankolo la, ⁵ aw minnu maralen be Ala ka sebaaya fe dannaya barika la kisili kama. O kisili labennen be ka i jira laban tuma la. ⁶ Aw nagalilen be o kisili koson, hali k'a soko a kera wajibi ye aw ka penasisi sisan waati donin kowokoli sifa caman fe ⁷ ka aw ka dannaya kowoko. Sanu ye fen banta ye, o bee n'a ta a be kowoko tasuma fe. O cogo la aw ka dannaya min ka fisa ni sanu ye kosebe, o fana be kowoko, walisa aw ka se ka tanuli ni kowoko ani bonyali soko o koson Yesu Krisita jira tuma la. ⁸ Aw ma ale ye foko, o bee n'a ta aw b'a kanu. Hali ni aw new t'a la sisan, aw dalen be a la. O de koson aw be nagali ni nagaliba kowoma ye, o dan te se ka fo, ⁹ k'a masoko aw be aw ka dannaya kowoko, o ye aw niw kisili ye. ¹⁰ Neema min tun bena di aw ma, kira minnu ye kiraya ke o ko la, olu ye nininkali ni segesegeli ke o kisili ko la. ¹¹ Krisita Ni min tun be u kowoko, o tun be Krisita ka kowoko suda u la ani kowoko min na da a kan olu ko. O Ni tun be ko minnu jira kiraw la, u tun be u jija ka olu ke waati ni u kowoko don. ¹² Ala y'a jira u la ko u tun be kuma ko minnu na ka baara min ke, ko o kow tena ke u yewew ye, fo aw de ye. Kibaru Duman fobaaw ye o kow fo aw ye sisan Ni Senu barika la, o min cira ka bo sankolo la. Melekw kow b'a fe ka o kow ye ka u don. ¹³ O de koson, a' ye aw hakili sigi ka to aw ne na. Neema min na di aw ma Yesu Krisita jira tuma la, a' ye aw jigi bee da o soko kan. ¹⁴ Aw ka ke Ala kan minebaaw ye. Nege minnu tun be aw la aw ka ko donbaliya waati la, aw kana aw cogo kepe ni olu ye. ¹⁵ Nka aw ka ke senumaw ye aw taama cogo bee la i ko aw welebaa Ala ka senu cogo min na, ¹⁶ k'a masoko a sebennen be Kitabu la ko: «Aw ka ke senumaw ye, katuguni ne ka senu.» ¹⁷ Ala, o min be mowoko bee kelen-kelen ka kiri tige ka kepe ni u ka kewalew ye ni a te mowoko bo mowoko la, ni aw be o wele aw

Fa, o tuma la a' ye aw ka ko ketaw bee ke ni Ala nesiran ye aw ka dipe latige la. ¹⁸ K'a masoko aw b'a don ko aw ma kunmabo ni fen tolitaw ye, i ko wari ni sanu, ka bo aw taama cogo fufafu la, aw kalanna o min na aw faw fe. ¹⁹ Nka aw kunmaboko ni Krisita joli ye, o ka fisa fen bee ye. Ale kera i ko sagaden, ko si t'a la, kowoko kowoko t'a la. ²⁰ A ko latigera Ala fe sani dipe ka da, a jirala nin waati laban na aw koson, ²¹ aw minnu dara Ala la ale barika la. O de y'a lakunun ka bo suw cema ka kowoko da a kan, walisa aw ka da Ala la ka aw jigi da a kan. ²² Aw ye aw dusuw saniya tije kan mineli fe balima kanuya sebe kama. Ayiwa, a' ye mowoko kanu kosebe ni aw dusukun bee ye. ²³ K'a masoko aw bangera ko kura, nka o ma ke ni si tolita ye, fo si tolibali, Ala ka kuma penama banbali barika la, ²⁴ i ko Kitabu y'a fo cogo min na ko: «Mowoko bee be i ko bin, u kowoko bee be i ko bin feere. Bin be ja, a feere be bin, ²⁵ nka Matigi ka kuma be to badaa-badaa.» Kibaru Duman ye kuma min lase aw ma, o don.

2 O de koson aw ka juguya bee dabila, ani nanbara bee ni filankafoya ni keleya ani togo jugu foli bee. ² Sin ko be denyenin kura la cogo min na, o cogo la Ala ka kuma min be i ko kowoko yewewolo, o nege ka ke aw la, walisa aw ka bonya o fe ka kisili kowoko, ³ k'a soko aw y'a sifile k'a don ko Matigi ka ni. ⁴ A' ye gere Matigi la, kabakurun penama don. Mowoko banna a la, nka a penatamolen don, a soko ka bon Ala ne na. ⁵ Aw fana ka gere ale la i ko kabakurun penamaw, walisa aw ka jo ka ke Ni Senu ka so ye, sarakalasebaa senumaw, ka sarakalasebaa penamaw lase minnu na diya Ala ye Yesu Krisita barika la. ⁶ K'a masoko Kitabu y'a fo ko: «A file, ne be so seleke kabakurun sigi Sion, a penatamolen don, a soko ka bon haali. Min dara a la, o tena maloya fewu.» ⁷ Aw minnu dara a la, a ka fisa fen bee ye aw ne na, nka kan minebaliw ta fan fe, «Sojlaw banna kabakurun min na, o kera so seleke jukoko kabakurun lakika ye. ⁸ O ye sentalon kabakurun ye, ani mowoko labin fara.» U senw be talon, katuguni u ma soko ka Ala ka kuma kan mine. U ko latigera ten fana. ⁹ Nka aw ye siya penatamolen ye, ani sarakalasebaa masamaw ni siya senuma ani Ala ka mowoko kunmabolenw, walisa min ye aw wele ka bo dibi la ka aw don a ka kabako kene la, aw ka o ka jumaya kowoko. ¹⁰ Aw tun te Ala ka mowoko ye foko, nka sisan aw ye a ka mowoko ye. Aw tun ma makari soko ka kowoko, nka aw y'o soko sisan. ¹¹ Balima

kanulenw, aw ye dunanw ni signifew ye dijne la, o de koson ne be aw deli ko aw ka farisogo negew to yen, olu be mawgusu dusu kele de. ¹² Aw ka taama cogo bennen na Ala dɔnbaliw cema. O tuma la, hali ni u be aw tawg jugu fɔ ko aw ye kojugukelaw ye, u na aw ka kewale pumanw ye ka Ala tanu olu koson, ni a nana bo u ye don min na. ¹³ A' ye aw majigin mawgaw ka kuntigiya be kɔw Matigi koson. A' ye kolo masake ye, o min be fen be kun na. ¹⁴ Aw ka kolo gwferenerew ye, k'a masaw u cilen be masake fe ka kojugukelaw negan, ka kopu-mankelaw tanu. ¹⁵ Ala sago ye nin de ye ko aw ka hakilintan ko dɔnbaliw daw tugu ni aw ka kewale pumanw ye. ¹⁶ Aw ye hawhɔw ye, o be n'a ta, aw ka hawhɔnya kana ke juguya datugulan ye, k'a masaw aw ye Ala ka jɔw ye. ¹⁷ A' ye mawgaw be bonya, ka balimaw kanu. A' ye siran Ala ne, ka masake bonya. ¹⁸ Baaradenw, a' ye kolo aw kuntigiw ye ni bonyali be ye, kuntigi pumanw ni sumalenw dɔw te, hali jugumanw fana, ¹⁹ katuguni mawg man kan ni kɔw min ye, ni a ye o muwu Ala nesiran koson, o ye tanuli sababu ye. ²⁰ Ayiwa ni i gosira i ka kewale juguw koson, mun tanuli be o muwuli la? Nka ni i kɔw i ka kewale pumanw koson, ni i ye o muwu, o ye tanuli sababu ye Ala ne kɔw. ²¹ Aw welela o de kama, k'a masaw Krisita yere kɔw aw koson, a ye cogo jira aw la, walisa aw ka tugu a sen nɔ na. ²² A ma ko jugu si ke, nanbara si ma sɔw a da la. ²³ A nenina tuma min na, a ma a ta sara. A kɔw tuma min na, a ma kangari da u ye, nka a y'a ko be to Ala bolo, o min be kiri tige ni tilennenya ye. ²⁴ Krisita yere ye an ka jurumu ta a farikolo la gengenjiri kan, walisa an ka ke salenw ye jurumu ta fan fe, ka penamaya tilennenya kama. Aw keneyara a gosili kɔw fe. ²⁵ Aw tun be i ko saga tununnenw, nka sisan aw seginna aw niw Genna ni u kɔw siba ma.

3 Musow, a' ye kolo aw cew ye, walisa ni u dɔw ma Ala ka kuma kan mine, olu ka sɔw ka dannaya ke aw taama cogo koson ni kuma te, ² k'a masaw aw taama cogo senuma ni bonyali ye, u be o file. ³ Aw ka masirili kana ke kɔkanna masirili ye, i n'a fɔ kun digili wala sanu masiriw ni fini saramaw donni, ⁴ nka aw ka masirili ka ke kɔkanna masirili dogolen ye, o ye dusu sumalen sabalilen ye, o ye masiri fen tijenbali de ye. A sɔw ka bon Ala ne na haali. ⁵ Fɔw muso senuma minnu tun be u jigi da Ala kan, olu tun be u masiri ten. U kololen tun be u cew ye, ⁶ i ko Saran ye Ibrahim kan mine cogo min na k'a wele «matigi.» Aw ye a denmusow ye, ni aw be ko puman ke k'a sɔw aw hakili te naami siran ko si fe. ⁷ O cogo la fana, cew, aw ka aw musow mine ni hakilitigiya ye. Musoya cogo be i n'a fɔ minen min barika ka dɔw aw ta ye. Aw ka u bonya, k'a masaw aw ye penamaya nilifen ciyentapɔw ye ka bo Ala fe, walisa aw ka Ala deliliw kana tige. ⁸ O be kɔ, aw be miirili ka ke kelen ye. Aw ka hine kɔw na, ka kɔw kanu i ko balimaw, ka makari mawgaw kɔw

na, ka aw yere majigin kɔw ye. ⁹ Aw kana ko jugu sara ni ko jugu ye, wala ka nenili sara ni nenili ye, nka aw ka duba ta, katuguni aw welela nin de kama, ko aw ka duba sɔw ciyen ye. ¹⁰ Kitabu b'a fɔ ko: « Penamaya ko ka di min ye, ni o b'a fe ka don pumanw ye, o ka a nenkun kɔw ko jugu fɔli ma, ka a da kɔw nanbara kuma ma. ¹¹ O ka a kɔ sin juguya ma, ka ko puman ke, ka here jini ka tugu a kɔw. ¹² Katuguni Matigi ne be mawgaw tilennenw kan, a tulo be u ka deliliw la, nka Matigi be a neda yelema kojugukelaw kama.» ¹³ Ni aw timinandyara kopuman ke la, jɔw na ko jugu ke aw la?

¹⁴ Hali ni aw be kɔw tilennenya koson, aw ye dubadenw ye. Aw kana siran u ka siran fenw ne, aw hakili kana naami, ¹⁵ nka aw ka Krisita bonya aw dusukunw na ka ke ni a ka Matigiya ye. Jigi min be aw kɔw, mawgaw o mawgaw be aw nininka o sababu la, aw labennen ka sɔw tuma be ka o jaabi, nka o ka ke ni majiginlenya ni bonyali ye. ¹⁶ Dusukun puman ka to aw fe, walisa ni u be aw tawg jugu fɔ tuma min na, ko aw ye kojugukelaw ye, aw taama cogo puman Krisita la, o k'a to aw kɔw tijenbaaw ka maloya. ¹⁷ Ni Ala sago don aw ka kɔw ko puman ke koson, o ka fisa ko jugu koson kɔw ye. ¹⁸ Krisita sara sijne kelenpe jurumu koson, tilennen kɔw tilenbaliw nɔ na, walisa a ka an lase Ala ma. A fagara farisogo ta fan fe, nka a penamaya Ni ta fan fe. ¹⁹ A taara kasola niw waaju o Ni de la. ²⁰ Olu tun ye Ala kan bilabaaw ye kɔw la, Ala tun be makɔw ke ni muwuli ye Nuhun ka kurun dila waati la. Mawgaw dɔw, o kɔw, mawgaw segin ye ji cetige ka kisi. ²¹ O ji kera batiseli bisigi ye, o min be aw kisi sisan. O te farisogo kɔw koli ye, nka o ye Ala jaabili ye ka bo dusukun puman la, Yesu Krisita kununli barika la ka bo suw cema. ²² Ale yelenna ka taa sankolo kɔw, a sigilen be Ala kinin fe. Melekew ni kuntigiw ani sebaayaw kololen be a ye.

4 Krisita kɔw a farisogo la, o de koson a' ye o mirili ke aw ka keleke minen ye, k'a masaw min kɔw farisogo la, o farala jurumu la. ² O de y'a to kabini sisan, aw kana aw ka dijne latige kɔw ke mawgaw negela kow la, nka aw ka o ke Ala sago la. ³ Aw ye waati min ke Ala dɔnbaliw sagona kow la ka kɔw, ka taama kakalaya la, ani ko jugu negew ni dɔw ni dumuni ni minni dama temennenw ani boli batoli hara-mulenw na, o b'a bo. ⁴ Olu be kabakoya ko aw te je u fe o kakalaya ko dama temennenw na tun. U be aw tawg tijne. ⁵ Nka min labennen be ka kiri tige penamaw ni suw kan, u na u dan tige o ye. ⁶ O de y'a to Kibaru Dumani fɔw mawgaw salenw fana ye, kiri tun tigera olu minnu kan i ko Hadamadenw, ka u to dijne la, walisa o kelen kɔ, u niw ka penamaya Ala ta fan fe. ⁷ Fen be laban waati surunyara. A' ye aw hakili sigi ka to aw ne na Ala delili la. ⁸ Ka temen fen be kan, aw ka kɔw kanu kosebe, k'a masaw kanuya be jurumu caman caman datugu. ⁹ Aw ka kɔw lajigin ni dajukaw kuma te. ¹⁰ Aw be kelen-kelen ye nilifen min kɔw, aw ka kɔw

mago ne ni o ye, ka ke Ala ka neema nilifen sifa caman marabaa numanw ye. ¹¹ Min be waajuli ke, o k'a ke i ko Ala ka kuma f'baa. Min be baara ke, o k'a ke ka ke ne ni Ala ka barika dilen ye a ma, walisa k'ba ka da Ala kan ko be la Yesu Krisita barika la. N'ba ni sebaaya ye o de ta ye badaa-badaa! Amiina. ¹² Ne balima kanulenw, k'ba k'ba gelenma min be aw cema, i n'a f' aw be tasuma cetige, aw kana kabakoya o la, i n'a f' kabako fen ye aw k'ba, ¹³ nka aw ka nagali k'a mas'ba aw ye niy'ba k'ba Krisita ka k'ba la, walisa ni ale k'ba fana y'i jira tuma min na, aw ka nis'ba diya ka nagali kosebe. ¹⁴ Ni aw nena Krisita k'ba koson, aw ye dubadenw ye, katuguni k'ba Ni min ye Ala Ni ye, o sigilen be aw kan. ¹⁵ Aw si kana k'ba k'a mas'ba aw ye k'ba fagala ye, wala nson, wala kojugukela, wala min be a da don walikow la. ¹⁶ Nka ni k'ba d' be k'ba k'a mas'ba a ye kretien ye, a kana maloya o la, nka a ka Ala bonya ni o k'ba ye. ¹⁷ Kiri damine waati sera Ala ka k'ba ma. Ayiwa, ni anw f'ba ka kiri be tige, Ala ka Kibaru Duman kan minebaliw laban na ke di? ¹⁸ I ko Kitabu b'a f' ko: «Ni k'ba tilennenw kisili ka gelen, Ala nesiranbaliw ni jurumukelaw ta na ke di?» ¹⁹ O de koson, minnu be k'ba ka ke ne ni Ala sago ye, olu ka u niw kalifa Dabaa Ala kanti-gi ma, ka to ko numan keli la.

5 Egilisi k'ba minnu be aw cema, ne be ne kan lase olu ma sisan. Ne ye u k'ba k'ba k'ba ye, ani Krisita ka k'ba seere. N'ba min b'na jira, ne ye niy'ba k'ba o la fana. Ne be olu jija ko: ² Ala ka sagakulu min kalifalen be aw ma, a' ye aw janto o la. Aw kana o

ke ni diyagoya ye, nka aw ka o ke ni diyane ye ka ke ne ni Ala sago ye. Aw kana o ke k'ba jugu koson, nka aw ka o ke ni eaniya numan ye. ³ Minnu kalifara aw ma, aw kana fanga digi olu la, nka aw ka ke nejirabaaw ye sagakulu la. ⁴ O tuma la Sagagennaw Kuntigi mana i jira, aw na masafugula k'ba ma tijenbali k'ba. ⁵ O cogo la kamalenw, aw ka kolo k'ba ye. Aw be ka k'ba mago ne ni yemajiginlenya ye, katuguni Kitabu ko: «Ala be kunc'baaw keke, nka a be neema di yemajiginlenw ma.» ⁶ O de koson a' ye aw yerew majigin Ala bolo barikama k'ba, walisa a ka aw k'ba tuma bennen na. ⁷ A' ye aw hami kow be da ale kan, katuguni a be a janto aw la. ⁸ A' ye aw hakili sigi ka to aw ne na! K'a mas'ba aw jugu Sitane be yaalayaala i ko waraba konbot. A be se ka min k'ba k'a dun, a be o de jini. ⁹ Aw ka a keke ka aw sinsinnen to dannaya la, k'a don ko aw balima minnu be di ne la, o k'ba k'ba k'ba be olu fana k'ba. ¹⁰ Aw k'ba k'ba waati k'ba, neema be tigi Ala min ye aw wele a k'ba banbali kama Krisita la, o yere na aw dafa, ka aw sabati, ka aw barika bonya, ka aw sinsin. ¹¹ Se be ale ye badaa-badaa! Amiina. ¹² Ne ye nin seben fitinin ke k'a ci aw ma Silven fe, ne be ale jate an balimake dannam k'ba ye. Ne ye o seben ka aw jija k'a jira aw la k'a jeya ko o neema ye Ala ka neema sebe ye. Aw k'ba k'ba ka to a la. ¹³ Egilisi min be Babilone, o be aw fo, a j'ba k'ba don i ko aw. Ne denke Marka fana be aw fo. ¹⁴ A' ye k'ba fo ni kanuya da susuli ye. Aw minnu be ye Krisita taw ye, dususuma ka ke aw ye.

2 PIERE

1 Ne Simɔn Piere, Yesu Krista ka jɔn ni a ka ciden bɛ nin sɛbɛn ci an dannabaarɔkɔnw ma, olu minnu ye niyɔkɔkɔ dannaya seɓɛ la an fɛ, an ka Ala, an Kisi-baa Yesu Krista ka tilennenya barika la. ² Neɛma ni dususuma ka di aw ma ka caya Ala ni an Matigi Yesu dɔnniya barika la. ³ Fɛn minnu b'a to an bɛ jɛnamaya ka taama Ala jɛsiranya la, a ye o bɛɛ di an ma a ka sebaaya Alama barika la, ka kɛjɛ ni an welebaa dɔnniya ye, o min ye an wele a yɛrɛ kɔkɔ ni a ka jɛmaya sɔrɔli kama. ⁴ A kɔkɔ ni a ka jɛmaya barika la, a ye layidubaw ta an ye minnu ka fisa fɛn bɛɛ ye. A ye o kɛ walisa aw ka kisi dijɛ la nege juguw ka tolilenya ma, ka niyɔkɔkɔ Alamaya la o layiduw barika la. ⁵ O de kosɔn a' ye aw jija koseɓɛ ka jɛmaya fara aw ka dannaya kan, ka dɔnniya fara jɛmaya kan, ⁶ ka yɛrɛmineli fara dɔnniya kan, ka mupuli fara yɛrɛmineli kan, ka Ala jɛsiran fara mupuli kan, ⁷ ka balima kanuya fara Ala jɛsiran kan, ka kanuya fara balima kanuya kan. ⁸ Ni o fɛnw bɛ aw la ka caya, olu n'a to aw kana kɛ salabaatɔw ye wala nafantanw an Matigi Yesu Krisita dɔnniya la. ⁹ Nka o fɛnw tɛ min kɔkɔ, o tigi tɛ kɔkɔ jan fɛn ye, a fiyennen don. A jɛnɛna a ka jurumu kɔkɔw saniyali kɔ. ¹⁰ O de kosɔn balimaw, a' ye aw jija ka aw weleli ni aw jɛnatɔmɔli ko sabati ka ta'a fɛ. Ni aw bɛ to ka o kɛ, aw sen tɛna talon fewu. ¹¹ O cogo la an Matigi ni an Kisibaa Yesu Krisita ka badaa masaya donni labilalen don aw ye. ¹² O de y'a to ne na to ka aw hakili jigin o kow la tuma bɛɛ, hali k'a kɔkɔ aw bɛ u dɔn ka kɔkɔ. Tije kuma min sera aw ma, aw sinsinnen bɛ o la fana. ¹³ Nka ne bɛ miiri ko ka ne jɛnama to, a ka jɛ ne ka aw jija ni ne ka hakili jigin kumaw ye ko aw ka to aw jɛ na. ¹⁴ K'a masɔkɔ ne y'a dɔn ko ne bɛna kɔ nin farikolo bugu kɔkɔni, i ko an Matigi Yesu Krisita y'a jira ne la cogo min na. ¹⁵ O de kosɔn ne na cogo bɛɛ kɛ walisa ne taalen kɔ, aw ka se ka aw hakili to o kow la tuma bɛɛ. ¹⁶ An ye an Matigi Yesu Krisita ka sebaaya ni a nali ko fɔ aw ye tuma min na, an ma tugu nsiirɛnw na minnu bɔra kɔkɔw hakili la ka kɛjɛ ni u ka keguya cogo ye, nka an y'a bonyaba ye an yɛrɛw jɛw la. ¹⁷ A ye bonyaba ni kɔkɔ kɔkɔ Fa Ala fɛ tuma min na, o tuma la kan bɔra kɔkɔ ni bonyabatigi kɔkɔ la k'a fɔ a ye ko: «Nin ye ne Denke kanulen ye, a ko ka di ne ye haali.» ¹⁸ An yɛrɛw ye o kan mɛn ka kɔ sankolo la k'an to a fɛ kulu senuma kan. ¹⁹ O kow bɛɛ y'a jira an na k'a jɛya ko kiraw ka kuma ye tije de ye. Ni aw bɛ aw janto o la, o na

kɛ ko juman ye, k'a masɔkɔ o kuma bɛ i ko lanpa min bɛ yeelen kɔ dibi la, sani dugu ka jɛ, fo kɛnɛkɔda dolo ka manamana aw dusuw la. ²⁰ Aw ka a dɔn fɔkɔ ko mɔkɔ si tɛ se ka Kitabu kiraya kumaw kɔkɔ dɔn a yɛrɛma, ²¹ katuguni kiraya kuma si ma na mɔkɔ sago la abada, nka Ala ye a ka kuma min di mɔkɔw ma, u kumana ka o fɔ Ni Senu de barika la.

2 Kira nkalontigelaw tun bɛ mɔkɔw cɛma ka kɔkɔ cogo min na, karamɔkɔ nkalontigelaw na kɛ aw fana cɛma ten. U na farali kow don aw cɛma dogo la minnu bɛ mɔkɔw bila halakili la. Matigi min ye u kumabɔkɔ, u na u dalace o la ka halaki bin u yɛrɛw kan jooona. ² Mɔkɔ caman na tugu u ka kakalaya ko dama tɛmɛnnenw na, fo tije sira tɔkɔ na tije olu kosɔn. ³ U na aw kɛ jago kun ye ni u ka lafilili kumaw ye wasabaliya kosɔn, nka u jalakili bɛ sen na kabini tuma jan, u halakili tɛ sunkɔkɔ. ⁴ Mɛlɛkɛ minnu ye jurumu kɛ, Ala ma hine olu la, nka a ye u fili jahanama dinge dunba dibimaw kɔkɔ, ka u sirilen mara yen kiri don kama. ⁵ A ma hine dijɛ kɔkɔ fana la, ni a ye ji belebeleba lana o dijɛ mɔkɔw Ala jɛsiranbaliw kan tuma min na, nka a ye mɔkɔw segin kisi, Nuhun ni a so mɔkɔw, ale tun bɛ tilennenya ko waajuli kɛ. ⁶ A ye Sodɔmɛ ni Gomɔrɛ duguw jeni ka u halaki ka kɛ bugurije ye, ka u kɛ jɛjirali ye Ala jɛsiranbali nataw la. ⁷ Nka a ye Lɔti tilennen kisi, o min tun tɔkɔla koseɓɛ o kojugukɛlaw ka kakalaya kosɔn, ⁸ k'a kɔkɔ o cɛ tilennen sigilen tun bɛ u cɛma. A tun bɛ u ka tilenbaliya ko minnu ye ka u mɛn, olu tun b'a dusukun tilennen kɔkɔ don o don. ⁹ O bɛɛ b'a jira ko Matigi bɛ se ka Ala jɛsiranbaaw tila kɔkɔkɔli la, ka kojugukɛlaw mara kiri don jɛ kɔkɔ kama, ¹⁰ janko minnu bɛ tugu u farisogo kɔfɛ ka kɛjɛ ni u ka kɔkɔlɛnya negew ye, ka kuntigiya lagosi. O karamɔkɔ nkalontigelaw faratilen bɛ, yɛrɛsagokɛlaw don. U tɛ siran ka sankolo fangatigiw neni. ¹¹ Hali mɛlɛkɛw, olu minnu barika ni u fanga ka bon ni o mɔkɔw ta ye, olu tɛ o fangatigiw jalaki ka u tɔkɔ tije Matigi jɛ kɔkɔ. ¹² Nka o karamɔkɔw bɔlen bɛ bagan hakilɛtanw fɛ, olu minnu bange kun ye u mineli ye ka u faga. O mɔkɔw tɛ ko minnu dɔn, u bɛ olu lagosi. O de kosɔn u na halaki u yɛrɛw ka tolilenya fɛ. ¹³ U ye tilenbaliya ko minnu kɛ ka mɔkɔw kɔkɔ, u na sara o kɔkɔkɔnkɔkɔ de la. Tile fɛ kakalaya ka di u ye. Ka u to dumuni la aw fɛ, u bɛ u yɛrɛw jɛnaje u ka filili kow la, ka aw ka dumuni kow kɔkɔ ni u ka malobaliya kow ye. ¹⁴ U jɛw falɛn bɛ

jatɔya la. U tɛ wasa ko jugu keli la. U bɛ mɔɔɔ dusu sigibaliw nɛgɛn. U dusukunw tɛ miiri foyi la ni wari ko tɛ. U dangalen bɛ. ¹⁵ U ye sira tilennen bila. U filila ka tugu Bosɔr denke Balam ka sira la, a diyara o min ye ka tilenbaliya ko kɛ sara kosɔn, ¹⁶ nka a kɔɔɔfɔra a ka kan bilali kosɔn, fo falimuso dantan kumana ni mɔɔɔkan ye ka o kira ka hakilintanya lajɔ. ¹⁷ O mɔɔɔ ye ji boyi jalenw ye, ani sankaba ɔɔninɛnw fijɛba fɛ. Dibi fin maralen bɛ u jɛ. ¹⁸ U bɛ u yɛɛbonya kuma fufafuw de fɔ. Minnu tilara ka bɔ filili sira taamabaaw bolo ni a ma mɛn fɔɔ, u bɛ olu nɛgɛn ni farisogo negew ni kakalaya kow ye. ¹⁹ U b'a fɔ ko u bɛ olu hɔɔɔnya, k'a sɔɔ u yɛɛw ye tolilenya kow ka jɔnw ye, katuguni fɛn o fɛn mana se sɔɔ mɔɔɔ kan, a ye o de ka jɔn ye. ²⁰ Tijɛ la, mɔɔɔ minnu tilara ka bɔ dijɛ ka ko mɔɔɔlɛnw bolo an Matigi ni an Kisibaa Yesu Krisita dɔɔniya barika la, ni o kow ye u minɛ tun ka se sɔɔ u kan, o tigiw laban cogo ka jugu ni u fɔɔ ta ye. ²¹ Ci senuma min fɔra u ye, o dɔɔnɛn kɔ u fɛ, ni u jɛngɛna ka o bila, tijɛ sira dɔɔnbaliya tun ka fisa u ma ni o ye. ²² Ntalen min dara ko: «Wulu seginna a kɔɔ kan,» ani «Lɛmuso kolen seginna a kolonkolon bɔɔɔ la,» o kɛra tijɛ ye u ko la.

3 Ne balima kanulɛnw, nin ye ne ka sɛbɛn filanan ye ka ci aw ma. Ne bɛ aw hakili jigɛn ko dɔw la o sɛbɛn fila bɛɛ kɔɔ, walisa aw ka miirili sɛbɛ kɛ. ² Kuma minnu fɔra ka kɔɔ kira senumaw fɛ, ani an Matigi ni an Kisibaa ka ci min fɔra aw ye a ka cidɛnw fɛ, aw ka aw hakili to olu la. ³ Aw k'a dɔn fɔɔ ko: Nparabɔlaw bɛ na laban donw na ni u ka npara bɔliw ye. U na taama ka kɛɛ ni u yɛɛw nege juguw ye. ⁴ U n'a fɔ ko: «A nali layidu bɛ min? Kabini an bɛnbaw sara, fɛn bɛɛ bɛ a cogo la i ko a tun bɛ cogo min na kabini dijɛ da tuma.» ⁵ U t'a fɛ k'a to u kɔɔ ko sankolow ni dugukolo minnu tun bɛ yɛn ka kɔɔ, ko olu dara Ala ka kuma barika la, ko o dugukolo bɔra ji la ka dila ni ji ye, ⁶ ko o dijɛ kɔɔ halakira ji fɛ, tufane ji kɔni. ⁷ Nka sankolo ni dugukolo

sisanlama maralen bɛ halakili kama ni tasuma ye Ala ka o kuma kelen barika la. Kiri na tige Ala jɛsiranbaliw kan ka u halaki don min na, u maralen bɛ o don kama. ⁸ Nka aw kana jɛnɛ nin ko kelen kɔ, ne balima kanulɛnw, ko: Tile kelen bɛ Matigi jɛ na i ko san waa kelen. San waa kelen fana bɛ a jɛ na i ko tile kelen. ⁹ Matigi ye layidu min ta, a tena mɛn ni a ma o dafa, i ko dɔw bɛ miiri cogo min na, nka a bɛ mɔɔɔli kɛ aw kosɔn. A t'a fɛ mɔɔɔ si ka halaki, a b'a fɛ bɛɛ ka nimisa u ka jurumuw la. ¹⁰ O bɛɛ n'a ta, Matigi ka don bɛ na i ko nson. O don na, sankolow na tɛmɛn ka ban ni mankanba ye. Tasumaba na u kɔɔ fɛnw minɛ ka u yeele. Dugukolo fana ni a kan fɛnw bɛɛ na jeni ka u ban. ¹¹ Ni o fɛnw bɛɛ na yeele ten, aw ka kan ka kɛ mun sifa mɔɔɔ ye taama senuma ni Ala jɛsiran na? ¹² Aw ka Ala ka don jɛnafilɛ kosebɛ, ka aw se ko bɛɛ kɛ walisa a ka na jooona. O don na, tasuma na sankolo minɛ ka a jeni, ka a kɔɔ fɛnw fana yeele. ¹³ Nka an bɛ sankolo kura ni dugukolo kura makɔɔ ka kɛɛ ni Ala ka layidu ye, tilennenya na sigi olu kɔɔ. ¹⁴ O de kosɔn, ne balima kanulɛnw, ka aw to o kow makɔɔli la, a' ye aw jija walisa aw jɛnɛn jalakibaliw ka sɔɔ ale jɛ kɔɔ hɛɛ la. ¹⁵ A' ye aw hakili to a la ko an Matigi ka mɔɔɔli ye aw kisili ye, i ko an balimake kanulɛnw Paul y'a fɔ aw ye a ka sɛbɛn la cogo min na, ka kɛɛ ni hakilitigiya dilɛn ye a ma Ala fɛ. ¹⁶ A bɛ o ko fɔ a ka sɛbɛnw bɛɛ kɔɔ jɔɔ minnu na, a b'a fɔ o cogo kelen na. A ka sɛbɛn kɔɔ kuma dɔw faamuli ka gɛlɛn, fo mɔɔɔ ko dɔɔnbali dusu sigibaliw bɛ u kɔɔ kɔɔmi, i ko u b'a kɛ Kitabu kuma tɔw la cogo min na, ka u yɛɛw halaki. ¹⁷ Aw kɔni, balima kanulɛnw, aw lasɔmilɛn don. O de kosɔn, a' ye aw yɛɛw kɔɔsi, mɔɔɔ juguw ka fililiw kana aw sama fo ka aw senw kɔ u kɔɔ numan la. ¹⁸ Nka a' ye to ka taa jɛ an Matigi ni an Kisibaa Yesu Krisita ka nɛɛma ni a dɔɔniya la. Nkɔɔ ka da ale kan sisan ni badaa-badaa. Amiina.

1 YUHANA

1 Ko min tun be kabini fɔɔfɔɔ, an ye o min men, an ye o min ye an nɛw la, an ye o min laje, an bolow magara o min na, an be o de fɔ aw ye nɛnamaya kuma ta fan fe. ² O nɛnamaya y'i jira, an y'a ye ka o seereya ke. Nɛnamaya banbali min tun be Fa Ala da fe ka i jira an na, an be o ko fɔ aw ye. ³ An ye min ye ka min men, an be o de fɔ aw ye, walisa aw fana ka don an ka je la. An kɔni donnen be Fa Ala ni a Denke Yesu Krisita ka je la. ⁴ An be nin kow seben ka ci aw ma walisa an ka nɔgali ka dafa. ⁵ An ye kuma min men ale fe k'a fɔ aw ye, o file nin ye, ko Ala ye kene de ye, dibi si t'a la fewu. ⁶ Ni an ko an be Ala ka je la, k'a sɔɔɔ an be taama dibi la, an be nkalon tige, an te tije kan. ⁷ Nka ni an be taama kene la, i ko Ala yere be kene la cogo min na, an ye jɛɔɔɔɔɔ ye, a Denke Yesu joli be an saniya jurumu be ma. ⁸ Ni an ko jurumu te an na, an be an yerew lafili, tije te an kɔɔ. ⁹ Ni an b'an jɔ an ka jurumu la, ale ye kantigi ye, a tilennen be ka an ka jurumu yafa an ma, ani k'an saniya tilenbaliya be ma. ¹⁰ Ni an ko an ma jurumu ke, an be Ala ke nkalontigela ye, a ka kuma te an kɔɔ fewu.

2 Ne ka denmisenw, ne be nin kow seben k'a ci aw ma walisa aw kana jurumu ke. Nka ni dɔ ye jurumu ke, Demɛbaa be an fe an Fa kere fe, o ye Yesu Krisita tilennen ye. ² Ale de ye an ka jurumu juru sara ye, an dama ta te, fo dije be ta. ³ Ni an be a ka ci fɔlenw mara, an b'a dɔn o de la ko an be ale dɔn. ⁴ Min b'a fɔ ko a be ale dɔn, k'a sɔɔɔ a te a ka ci fɔlenw mara, o ye nkalontigela ye, tije t'a kɔɔ. ⁵ Nka min be a ka kuma mara, Ala kanuya dafalen be o kɔɔ sebe la. An b'a dɔn o de la ko an be ale la. ⁶ Min b'a fɔ ko a tolen be ale la, o ka kan ka taama i ko ale yere taamana cogo min na. ⁷ Kanulenw, ne te ci kura seben k'a ci aw ma fɔ ci kɔɔ, o be aw bolo kabini fɔɔfɔɔ. Aw ye kuma min men ka ban, o de ye o ci kɔɔ ye. ⁸ O be n'a ta ne be min seben k'a ci aw ma, o ye ci kura ye. O ye tije ye ale ni aw fe, k'a masɔɔ dibi temenɔ don, kene sebe bɔra ka ban. ⁹ Min b'a fɔ ko a be kene la k'a sɔɔɔ a be a balima koniya, o be dibi la halibi. ¹⁰ Min be a balima kanu, o tolen be kene la, a tena ke mɔɔ si ka kunnatijeni sababu ye. ¹¹ Nka min be a balima koniya, o be dibi la, a be taama dibi la. A te a taa kɔɔ dɔn, k'a masɔɔ dibi y'a nɛ lafin. ¹² Ne be nin seben ci aw ma, denmisenw, k'a masɔɔ aw ka jurumu yafara aw ma ale tɔɔ barika la. ¹³ Ne be nin seben ci aw ma, ne faw, katuguni

min be kabini fɔɔfɔɔ, aw be o dɔn. Ne be nin seben ci aw ma, kamalenw, katuguni aw ye se sɔɔ Sitanɛ kan. Ne ye nin seben ci aw ma, denmisenw, k'a masɔɔ aw ye Fa Ala dɔn. ¹⁴ Ne ye nin seben ci aw ma, ne faw, katuguni min be kabini fɔɔfɔɔ, aw ye o dɔn. Ne ye nin seben ci aw ma, kamalenw, k'a masɔɔ aw barika ka bon, Ala ka kuma tolen be aw kɔɔ, aw ye se sɔɔ Sitanɛ kan. ¹⁵ Aw kana dije kanu, aw kana dije kɔɔ fenw kanu. Ni mɔɔ dɔ be dije kanu, Fa Ala kanuya te o tigi kɔɔ fewu. ¹⁶ Katuguni fen minnu be be dije la, farisogo nege, nɛ nege, ani dije ka yerejiranciya, olu si te bɔ Fa Ala la, u be bɔ dije de la. ¹⁷ Dije kɔni be temen ani a negew fana, nka min be Ala sago ke, o be to badaa-badaa. ¹⁸ Ne ka denmisenw, laban tuma surunyara. Aw y'a men ko Krisita kelebbaa ka kan ka na. Ayiwa sisan Krisita kelebbaa caman y'u jira. O de la an b'a dɔn ko laban tuma surunyara. ¹⁹ U bɔra an ka je la, nka u tun te an dɔw ye. Ni u tun ye an dɔw ye, u tun na to an fe. Nka u bɔra k'a jira ko u tun te an dɔw ye. ²⁰ Aw kɔni ye tulu munni sɔɔ Senuma de fe, aw be ye dɔnniya sɔɔ. ²¹ Ne ka seben ci kun te aw ma ko aw te tije dɔn, nka ne y'a ci katuguni aw b'a dɔn, ani aw b'a dɔn fana ko nkalon si te bɔ tije la. ²² Jɔni ye nkalontigela ye, fɔ min b'a fɔ ko Yesu te Krisita ye? O tigi ye Krisita kelebbaa ye, a be ban Fa Ala ni a Denke la. ²³ Min be ban Denke la, o be ban a Fa fana la. Min be sɔn Denke ma, o be sɔn a Fa fana ma. ²⁴ Aw kɔni ye kuma min men kabini fɔɔfɔɔ, o ka to aw kɔɔ. Aw ye min men kabini fɔɔfɔɔ, ni o tolen be aw kɔɔ, aw fana kɔɔlen na to Denke la ani a Fa fana la. ²⁵ Krisita ye layidu ta ko a be min di an ma, o ye nɛnamaya banbali de ye. ²⁶ Minnu b'a fe ka aw lafili, ne be nin seben k'a ci aw ma olu ko la. ²⁷ Aw kɔni ye Ni Senu sɔɔ Krisita fe, o tolen be aw kɔɔ, aw mago te mɔɔ si la ka aw kalan. Ni Senu be aw kalan ko be la, a ka kalan ye tije ye, nkalon te. O de y'a to aw ka Ni Senu ka kalan mara ka aw to Krisita la. ²⁸ Ayiwa, denmisenw, aw ka to Krisita la, walisa a mana i jira, an ja geɣalen ka sɔɔ, an kana maloya a nɛ sɔɔ a na don na. ²⁹ Aw y'a dɔn ko Krisita tilennen don, o de kɔɔ, aw ka kan k'a dɔn ko mɔɔ o mɔɔ be tilennyanya kow ke, o bangerale de fe.

3 Fa Ala ye an kanu haali cogo min na, o file nin ye, ko an ka wele Ala denw. An kera ten fana. O de y'a to dije te an dɔn, k'a masɔɔ a ma Ala dɔn. ² Kanulenw, sisan an ye Ala denw ye, nka an na ke min ye, o ma jira

fɔɔ. An y'a dɔn ko Krisita mana i jira, an na ke a bɔɔɔɔɔɔnɔkow ye, k'a masɔɔ ale be cogo min na, an n'a ye ten. ³ O jigi be mɔɔɔ o mɔɔɔ fe Krisita kan, o be a yere saniya i ko ale ka senu cogo min na. ⁴ Mɔɔɔ o mɔɔɔ be to ka jurumu ke, o be to ka sariya fana tiɔe. Jurumu dun ye sariya tiɔeni de ye. ⁵ Aw b'a dɔn ko Krisita y'i jira walisa ka jurumu bɔ mɔɔɔɔ la, jurumu si te ale la. ⁶ Mɔɔɔ o mɔɔɔ tolen be ale la, o te to ka jurumu ke nka min be to ka jurumu ke, o ma ale ye, o ma ale dɔn. ⁷ Denmisenw, mɔɔɔ si kana aw lafili. Min be to ka tilennenya kow ke, o tilennen be i ko Krisita yere tilennen be cogo min na. ⁸ Min be to ka jurumu ke, o bɔra Sitane de la, katuguni Sitane be jurumu ke kabini fɔɔɔɔ. Ala Denke y'i jira nin de kosɔn, walisa a ka Sitane ka kewalew tiɔe. ⁹ Mɔɔɔ o mɔɔɔ bangera Ala fe, o te to ka jurumu ke, katuguni Ala ka danni fen tolen be a kɔn, a te se ka to ka jurumu ke, k'a masɔɔ a bangera Ala fe. ¹⁰ Ala denw ni Sitane denw be dɔn ka bɔɔɔɔ na nin de la: Min te to ka tilennenya kow ke, o ma bɔ Ala la, ani min te a balima kanu fana. ¹¹ Aw ye ci min men kabini fɔɔɔɔ, o file nin ye, ko an ka bɔɔɔ kanu. ¹² An kana ke i ko Kaen, o bɔra Sitane la, ka a yere dɔɔke faga. Mun na a y'a faga? Katuguni ale ka kewalew tun ka jugu, k'a sɔɔ a dɔɔke taw tilennen tun don. ¹³ Balimaw, ni diɔe be aw koniya, aw kana kabakoya o la. ¹⁴ An y'a dɔn ko an bɔra saya la ka don jenamaya la, katuguni an be balimaw kanu. Min te a balima kanu, o tolen be saya la. ¹⁵ Mɔɔɔ o mɔɔɔ be a balima koniya, o ye mɔɔɔfagala de ye. Aw y'a dɔn ko jenamaya banbali tolen te mɔɔɔfagala si kɔn abada. ¹⁶ An be kanuya dɔn nin de la, katuguni Krisita ye a ni di an kosɔn. An fana ka kan ka an ni di balimaw kosɔn. ¹⁷ Nin diɔe nafolo be min fe, ni o ye a balima kɔlilen ye, k'a sɔɔ a ma sɔn ka hine a la, Ala kanuya be o tigi kɔn cogo di? ¹⁸ Denmisenw, an ka kanuya kana ke da la kuma dama ye nenkun na, fɔ kewalew ni tiɔe la. ¹⁹ O de la an n'a dɔn ko an ye tiɔe ta ye. An be se ka an hakili sigi ale jɔe kɔn. ²⁰ Ni an dusukun be an jalaki, Ala ka bon ni an dusukun ye, ale be fen beɔ dɔn. ²¹ Kanulenw, ni an dusukun ma an jalaki, an ja be geleya Ala jɔe kɔn, ²² an mana fen o fen deli fana, an be o sɔɔ ale fe, katuguni an be a ka ci fɔlenw mara ka a diyajekow ke sɔn. ²³ A ka ci fɔlen file nin ye, ko an ka da a Denke Yesu Krisita tɔɔ la, ka bɔɔ kanu ka keɔe ni o ka ci dilen ye an ma. ²⁴ Min be ale ka ci fɔlenw mara, o tigi tolen be Ala la, Ala tolen be o tigi la. An b'a dɔn ko Ala tolen be an na nin de la, a ye a Ni Senu di an ma.

4 Kanulenw, aw kana da niw beɔ la, nka aw ka u kɔɔɔ yala ni u bɔra Ala de la, katuguni kira nkalontigela caman nana diɔe la. ² Aw na Ala Ni dɔn nin de la, ni o ni b'a fɔ ko Yesu Krisita farisogoma nana, o bɔra Ala la. ³ Ni o ni m'a fɔ ko Yesu Krisita farisogoma nana, o ma bɔ Ala la, o ye Krisita keɔbaa ni de ye. Aw y'a men ko o be na, a be diɔe la sisan yere. ⁴ Aw kɔni,

denmisenw, aw bɔra Ala la, aw ye se sɔɔ o kira nkalontigelow kan, katuguni min be aw kɔn, o ka bon ni diɔe kɔn ta ye. ⁵ Olu ye diɔe taw de ye, o de y'a to u be kuma diɔe cogo la, diɔe be u lamɔn. ⁶ Anw kɔni bɔra Ala la. Min be Ala dɔn, o be an lamɔn. Min ma bɔ Ala la, o te an lamɔn. An be tiɔe ni ani nkalon ni dɔn o de fe. ⁷ Kanulenw, an ka bɔɔ kanu, katuguni kanuya bɔra Ala de la. Kanuya seɔe be min kɔn, o bangera Ala fe, a be Ala dɔn. ⁸ Kanuya seɔe te min kɔn, o te Ala dɔn, k'a masɔɔ Ala ye kanuya de ye. ⁹ A file, Ala ye a ka kanuya jira an ta fan fe nin de fe, a ye a Denke kelenpe ci ka na diɔe la, walisa an ka jenamaya o de barika la. ¹⁰ Kanuya be nin de la: A te ko an ye Ala kanu mene, nka ale de ye an kanu ka a Denke ci ka na, a ka ke an ka jurumu juru sara ye. ¹¹ Kanulenw, k'a sɔɔ Ala ye an kanu ten, an fana ka kan ka bɔɔ kanu de! ¹² Mɔɔɔ si ma Ala ye abada. Ni an be bɔɔ kanu, Ala tolen be an na, a ka kanuya dafalen be an na. ¹³ Nin de y'a to an b'a dɔn ko an tolen be ale la ani ale tolen be an na, katuguni a ye a Ni dɔ di an ma. ¹⁴ An kɔni y'a ye ka seereya ke ko Fa Ala ye a Denke ci ka na, a ka ke diɔe Kisibaa de ye. ¹⁵ Mɔɔɔ o mɔɔɔ b'a fɔ ko Yesu ye Ala Denke ye, Ala tolen be o la, o fana tolen be Ala la. ¹⁶ Ala be an kanu kanuya min na, an ye o dɔn, an dara o la fana. Ala ye kanuya de ye. Min tolen be kanuya la, o tolen be Ala la, ani Ala tolen be o la. ¹⁷ Kanuya be dafa an fe nin de la, walisa an ja ka geleya kiri tige don na, katuguni ale be cogo min na, an fana be diɔe la o cogo de la. ¹⁸ Siran te kanuya la, nka kanuya dafalen be siran gen ka bɔ yen, k'a masɔɔ tɔɔ be siran fe. Min be siran, o ma dafa kanuya la. ¹⁹ An kɔni be Ala kanu, katuguni ale fɔɔ de ye an kanu. ²⁰ Ni mɔɔɔ dɔ y'a fɔ ko a be Ala kanu, k'a sɔɔ a be a balima koniya, o ye nkalontigela ye. Katuguni a jɔe be a balima min na, ni a te o kanu, a jɔe te Ala min na, a be se ka o kanu cogo di? ²¹ An ye nin ci sɔɔ a fe, ko min be Ala kanu, o ka a balima fana kanu.

5 Mɔɔɔ o mɔɔɔ dara a la ko Yesu ye Krisita ye, o bangera Ala fe. Min be fa kanu, o be a den fana kanu. ² Ni an be Ala kanu ka a ka ci fɔlenw mara, an b'a dɔn o de fe ko an be Ala denw kanu. ³ Ka Ala kanu, o ye nin de ye, ka a ka ci fɔlenw mara. A ka ci fɔlenw man gɔlen. ⁴ K'a masɔɔ min bangera Ala fe, o be se sɔɔ diɔe kan. Se min be sɔɔ diɔe kan, o ye nin de ye, an ka dannaya. ⁵ Jɔn be se sɔɔ diɔe kan? Fɔ min dara a la ko Yesu ye Ala Denke ye. ⁶ Min nana ji ni joli barika la, Yesu Krisita don. A ma na ni ji dama ye mene, a nana ni ji ni joli ye. Ni Senu de be o seereya ke, katuguni Ni Senu ye tiɔe de ye. ⁷ Seere saba be yen, ⁸ Ni Senu ni ji ani joli, o saba ka seereya bennen be bɔɔ ma. ⁹ Ni an be mɔɔɔ ka seereya mine, Ala ka seereya ka bon n'o ye, k'a masɔɔ Ala ka seereya ye nin de ye, ko a ye a Denke seereya ke. ¹⁰ Min be da Ala Denke la, seereya be o fe a yere kɔn. Min ma da Ala ka kuma la, o ye Ala ke nkalontigela ye, katuguni Ala ye a Denke seereya min

ke, a ma da o la. ¹¹ O seereya file nin ye, ko Ala ye jenamaya banbali di an ma, o jenamaya be sarki a Denke la. ¹² O Denke be min fe, jenamaya be o fe. Ala Denke te min fe, jenamaya te o fe fewu. ¹³ Aw minnu dara Ala Denke tso la, ne be nin kow seben ka ci aw ma, walisa aw k'a don ko jenamaya banbali be aw fe. ¹⁴ Ja gelaya min be an fe Ala je sarki, o file nin ye, ko ni an ye fen do deli a fe ka kepe ni a sago ye, a be an lamene. ¹⁵ Ni an y'a don ko a be an lamene, an y'a don ko an be fen o fen deli a fe, an ye o sarki ka ban. ¹⁶ Jurumu min te mako bila saya la, ni mako do y'a ye ko a balima be o jurumu ke, a ka Ala deli, Ala na jenamaya di o ma. Jurumu min te

mako bila saya la, o ko don. Jurumu do be mako bila saya la, ne t'a fo ko delili ka ke o ko la. ¹⁷ Tilenbaliya bee ye jurumu ye. Jurumu do be yen min te mako bila saya la. ¹⁸ An y'a don ko mako o mako banga Ala fe, o si te to ka jurumu ke, katuguni Ala Denke be o mara, Sitane te maga a la. ¹⁹ An y'a don ko an ye Ala ta ye, ko dije bee be Sitane fanga sarki. ²⁰ An y'a don fana ko Ala Denke nana, ko a ye hakili di an ma, walisa an ka o Sebema don. An be o Sebema yere la, a Denke Yesu Krisita kani. O de ye Ala sebe yere ye, ani jenamaya banbali. ²¹ Denmisenw, a' ye aw yerew kalsi boli batoli la.

2 YUHANA

1 Ne, egilisi cekɔɔba be nin seben ci muso ɲenatɔɔmlen ni a denw ma. Ne be aw kanu tiɲe la, ne kelen te de, nka tiɲe dɔnbaaw beɛ fana. 2 Tiɲe min tolen be an na ka ke an fe badaa-badaa, ne be aw kanu o tiɲe kosɔn. 3 Neema ni hine ani dususuma na ke an fe ka bɔ Fa Ala ni a Denke Yesu Krisita la tiɲe ni kanuya la. 4 Ne ɲagalila kosebe k'a ye ko i den dɔw be taama tiɲe sira kan, i ko an ye ci fɔlen sɔɔ an Fa fe cogo min na. 5 Ayiwa sisan, muso, ne b'i deli ko an ka to ka ɲɔɲɔn kanu. Ne be min seben, o te ci fɔlen kura ye, nka an ye min sɔɔ kabini fɔɔfɔɔ, o de don. 6 Kanuya ye nin de ye, ko aw ka taama ka keɲe ni a ka ci fɔlenw ye. Aw ye ci min men kabini fɔɔfɔɔ, walisa aw ka taama a la, o don. 7 Lafilibaa caman bɔra, u be diɲe la. U te sɔn k'a fo

ko Yesu Krisita farisogoma nana. Min be ten, o ye lafilibaa ye, Krisita keɛbaa don. 8 A' ye aw yeɛw kɔɔsi de, walisa aw ye baara min ke, aw kana bɔne o la, nka aw ka baraji dafalen sɔɔ. 9 Mɔɔ o mɔɔ be taa ɲe k'a sɔɔ u te to Krisita ka kalan kan, Ala te o tigi fe. Min be to o kalan kan, Fa Ala ni a Denke be o fe. 10 Ni mɔɔ dɔ nana aw ka so, k'a sɔɔ a ma na ni nin kalan ye, aw kana o ladon aw fe, aw kana a fo fana. 11 K'a masɔɔ min b'a fo, o kera a ɲɔɲɔn ye a ka kewale juguw la. 12 Fen caman be ne fe ka u fo aw ye, nka ne t'a fe ka olu ke ni sebenfura ni lankiri ye. Ne b'a fe ka taa ka kuma aw fe da ni da, walisa an ka ɲagali ka dafa. 13 I balimamusu, Ala ka ɲenatɔɔmlen kɔni, o denw be i fo.

3 YUHANA

1 Ne, egilisi cekɔɔba be nin seben ci ne ka kanulen Gayus ma, ne be i kanu tiɲe la. **2** Kanulen, ne b'a fe i ka jija fen beɛ la ani i kenema ka to ka keɲe ni i dusu ka jiidili ye. **3** Ne ɲagalila kosebe, k'a masɔɔ balima dɔw sera ne fe ka seereya ke ko i be tiɲe sira kan, ani i be taama tiɲe la. **4** Foyi te ne nisɔɔndiya ka temen nin kan, k'a men ko ne denw be taama tiɲe sira kan. **5** Kanulen, i be fen o fen ke balimaw ye, hali balima dunanw, i be o sebe ke. **6** Olu ye i ka kanuya seereya ke egilisi ɲe kɔɔ. Ne b'i deli i ka u demɛ u ka taama ko la ni demeni ye min be ben Ala sago ma. **7** K'a masɔɔ u be taama la Matigi tɔɔ kosɔɔ, u ma sɔɔ ka demeni mine Ala dɔɔ-baliw fe. **8** An kɔɔni ka kan ka o ɲɔɔɔɔ mɔɔɔ mine koɲuman, walisa an ka ke u ɲɔɔɔɔɔw ye o tiɲe baara la. **9** Ne ye seben fitinin dɔ ci egilisi ma, nka Diotrefe tun

b'a fe ka ke u ɲe mɔɔɔ ye, ale te an mine koɲuman fewu. **10** O de kosɔɔni ne taa ko bɔɔra aw fe yen, a be kewale minnu ke, ka kuma ce jugu nkalonma caman minnu fɔ an ko la, ne na ne hakili to olu la. O si m'a wasa, nka a yeɛ te sɔɔni ka balimaw ladon. Minnu b'a fe ka u ladon, a be olu fana bali, ka u gen ka bɔ egilisi la. **11** Kanulen, i kana juguya dege, nka i ka ɲumaya dege. Min be ko ɲuman ke, o bɔɔra Ala la. Min be ko jugu ke, o ma Ala ye. **12** Mɔɔɔ beɛ be Demetrius tɔɔɔ ɲuman fɔ. Tiɲe yeɛ be a tɔɔɔ ɲuman fɔ. An fana be a tɔɔɔ ɲuman fɔ, i y'a dɔɔni ko an ka seereya ye tiɲe de ye. **13** Fen caman tun be ne fe k'a fɔ i ye, nka ne t'a fe ka u seben ni lankiri ni sebenni kala ye. **14** Ne b'a fe ka i ye sɔɔni, an na kuma da ni da. **15** Dususuma ka ke i ye. I teriw be i fo. I ka an teriw beɛ kelen-kelen fo u tɔɔɔ la.

JIRALI

1 Nin ye Yesu Krisita ka jirali ye, Ala ye min di a ma, walisa ko minnu ka kan ka ke sɔɔni, a ka olu jira a ka jɔnw la. Ala ye a ka meleke ci a ka jɔnke Yuhana ma ka o kow jira ale la. ² Yuhana ye ko minnu ye Ala ka kuma ni Yesu Krisita seereya ko la, a ye olu bee seereya ke. ³ Minnu be nin kitabu kiraya kumaw kalan, ani minnu be u lamɛn ka o ko sebbenenw mara, olu ye dubadenw ye! Katuguni u waati surunyara. ⁴ Egilisi woloɛula minnu be Asi jamana la, ne Yuhana be nin seben ci olu ma. Min be, ni a tun be, ni a be na, ani Ni woloɛula minnu be o ka masasigilan ne kɔɔ, ⁵ ani Yesu Krisita, Seere Tilennen, suw la kununlen fɔɔ, dugukolo kan masakew ka Masake, olu ka neema ni dususuma di aw ma. Min ye an kanu ka an tila an ka jurumuɔw la ni a yeɛ joli ye, ⁶ ka an ke masaya ni sarakalasebaaw ye a Fa Ala ye, kɔɔ ni sebaaya ye o de ta ye badaa-badaa! Amiina. ⁷ A file, a be na sankabaw kan! Mɔɔɔw bee n'a ye. Minnu y'a sɔɔ, olu fana n'a ye. Dugukolo kan siyaw bee na kasi a kɔɔ. Naamu! Amiina! ⁸ «Ne ye Alifa ni Omega ye.» Matigi Ala ko ten, o min be, ni a tun be, ni a be na, Sebaayabɛɛtigi. ⁹ Ne Yuhana min ye aw balima ni aw jɛɔɔɔɔ ye Yesu ka kɔɔ ni a ka masaya ni a ka muɔuli la, ne tun be Patmos gun kan Ala ka kuma fɔli ni Yesu ka seereya kɔɔ. ¹⁰ Ne kɛra Ni la Matigi ka don na. Ne ye kumakanba men ne kɔɔ, i n'a fɔ burukan. ¹¹ A ko: «I ne be min na, i ka o seben kitabu la k'a ci nin egilisi woloɛula ma, Efese ani Smirne ni Pergame ni Tiyatire ni Sarde ni Filadelfi ani Laodise.» ¹² Kan min tun be kuma ne fe, ne ye ne yeɛma ka o fɔbaa file. Ne ye ne yeɛma minke, ne ye sanu fitine woloɛula ye. ¹³ Ne ye fen dɔ ye fitine woloɛula cɛmance la, o bɔlen be mɔɔ fe. Dulɔki jamanjan be a kan na, sanu cɛsirilan sirilen be a disi la. ¹⁴ A kunsigi jera i ko sagasi jeman, i ko neje. A neɔw be i ko tasuma mana. ¹⁵ A senw be i ko nsiranɛɛ mɔlen yeɛɛɛ fan na. A kumakan be i ko ji caman suruntu kan. ¹⁶ Dolo woloɛula be a kininbolo la. Npan fan fila da duman bɔlen be a da la. A neɛda be i ko tile, tilegan waati la. ¹⁷ Ne y'a ye minke, ne binna a sen kɔɔ i n'a fɔ su. A ye a kininbolo da ne kan, a ko: «I kana siran. Ne ye fɔɔ ni laban ye. ¹⁸ Ne neɛnama don, ne tun sara, a file, ne neɛnama be to badaa-badaa. Saya ni Hadɛsi konnɛɛɛw be ne bolo. ¹⁹ I ye fen minnu ye, ani fen minnu be yen, ani fen minnu bɛna ke ninnu kɔ, i ka olu seben. ²⁰ I ye dolo woloɛula minnu ye ne kininbolo la, ani sanu fitine woloɛula, olu gundo file nin ye: O do-

lo woloɛula ye egilisi woloɛula ka melekew ye, o fitine woloɛula ye egilisi woloɛula de ye.

2 «Egilisi min be Efese, i ka seben ci o ka meleke ma ko: «Dolo woloɛula be min kininbolo la, ni o be taama sanu fitine woloɛula cɛmance la, o ko: ² Ne ye i ka ko ketaw dɔn, ani i ka baaraba ni i ka muɔuli. Ne y'a dɔn ko i te se ka mɔɔɔ juguw ka kow muɔu. Minnu b'a fɔ ko u ye cidenw ye, k'a sɔɔ u te o ye, i ye olu kɔɔɔ ka u sɔɔ nkalontigelaw ye. ³ I be muɔuli ke, i ye kɔɔ muɔu ne kɔɔ, i ma segen. ⁴ Nka ne be i jalaki, katuguni i ye i ka kanuya fɔɔ bila. ⁵ I binna ka bɔ kɔɔ min na, i hakili jigin o la ka nimisa i ka jurumuɔw la ka i ka keɔwale fɔɔ ke. Ni i ma nimisa, ne be na i kɔɔ ka i ka fitine ta ka bɔ a kɔɔ la. ⁶ O bee n'a ta nin de be i fe yen, Nikolayitew ka keɔwalew man di i ye fewu, u man di ne fana ye. ⁷ «Ni Senu be min fɔ egilisiw ye, tulo be min fe, o ka o lamɛn! «Min mana se sɔɔ, neɛnamaya jiri min be Ala ka alijene la, ne na o den dɔ di o ma, a k'a dun. ⁸ «Egilisi min be Smirne, i ka seben ci o ka meleke ma ko: «Min ye fɔɔ ni laban ye, ni a tun sara ka neɛnamaya ko kura, o ko: ⁹ Ne be i ka kɔɔ ni i ka kɔɔ dɔn, nka i ye fɛtigi de ye! Minnu b'a fɔ ko u ye Yahutuɔw ye, k'a sɔɔ u te o ye, nka u ye Sitane batoso jama ye, ne be olu bee ka Ala tɔɔɔ tijeɛni dɔn. ¹⁰ Kɔɔ min na i sɔɔ, i kana siran o ne. A file, Sitane na aw dɔw bila kaso la ka aw kɔɔɔ. Aw na kɔɔ tile tan kɔɔ. I ka ke dannamɔɔɔ ye fo ka se saya ma. Ni i ye o ke, ne na neɛnamaya masafugula di i ma. ¹¹ «Ni Senu be min fɔ egilisiw ye, tulo be min fe, o ka o lamɛn! «Min mana se sɔɔ, saya filanan tɛna se o ma. ¹² «Egilisi min be Pergame, i ka seben ci o ka meleke ma ko: «Npan fan fila da duman be min bolo, o ko: ¹³ Ne be i sigi kɔɔ dɔn. O ye Sitane ka masasigilan de ye. Ne ka seere tilennen Antipas fagara aw cɛma Sitane sigi kɔɔ la tuma min na, o tuma la i dalace ne dannaya la. ¹⁴ Nka ne be i jalaki ko dɔw la. Mɔɔɔ dɔw be i fe yen, olu sɔɔna Balam ka kalan ma. O de ye Balak kalan ko a ka sentalon fen da Israɛl kɔɔɔ ne, walisa u ka bolisɔɔ sogo dun, ka jatɔya ke. ¹⁵ Dɔw fana be aw fe yen, olu sɔɔna Nikolayitew ka kalan ma. ¹⁶ O de kɔɔ i ka nimisa i ka jurumuɔw la. N'o te, ne be teliya ka na i kɔɔ ka olu kele ni ne da la npan ye. ¹⁷ «Ni Senu be min fɔ egilisiw ye, tulo be min fe, o ka o lamɛn! «Min mana se sɔɔ, ne na mane dogolen dɔ di o ma, ka kabakurun jeman di a ma fana. Tɔɔ kura sebbenen be a kan, mɔɔɔ si te o dɔn fɔ

a sɔɔɔbaa. ¹⁸ «Egilisi min be Tiyaire, i ka seben ci o ka meleke ma ko: «Ala Denke, o min new be i ko tasuma mana, ni a senw be i ko nsiranegɛ yɛrentɔ, o ko: ¹⁹ Ne be i ka ko ketaw dɔn, ani i ka kanuya ni i ka dannaya ni i ka baara ni i ka mupuli ani i ka ko ketaw laban, olu ka ca fɔɔ taw ye. ²⁰ Nka ne be i jalaki, katuguni i be o muso Jezabel to i fe yen, o min b'a fɔ ko a yere ye kira ye, a be ne ka baaradenw kalan ka u lafili, fo u be kakalaya ke ka bolison sogo dun. ²¹ Ne ye waati di a ma walisa a ka nimisa, nka a ma sɔn ka nimisa a ka kakalaya la. ²² O de kosɔn ne na a bila bana dalan kan. Minnu ye jatɔya ke a fe, ne na olu fana coron tɔɔɔba la, ni u ma nimisa u ka kewalew la. ²³ Ne na a denw fana faga. Egilisiw bee n'a dɔn ko ne de ye mɔɔɔw bee ka miiriliw ni u kɔnɔna kow bee segesegɛbaa ye. Ne na aw bee kelen-kelen sara ka keɛɛ ni aw ka kewalew ye. ²⁴ «Nka aw Tiyaireka tɔw kɔni, aw minnu ma sɔn o kalan ma, minnu ma Sitane ka ko dunbaw dɔn, mɔɔɔw dɔw b'a wele ten, ne b'a fɔ aw ye ko ne tena doni were da aw kun. ²⁵ Nka min be aw bolo, aw ka o mine kosebe sani ne ka na. ²⁶ Min mana se sɔɔ ka ne ka kewalew mara fo a laban, ne na fanga di o ma siyaw kun na. ²⁷ A na u mara ni nege bere ye i ko kɔɔɔ dagaw be kɔɔɔ cogo min na, i ko ne fana ye fanga sɔɔ ne Fa fe cogo min na. ²⁸ Ne na kenɛɔɔda dolo fana di a ma. ²⁹ «Ni Senu be min fɔ egilisiw ye, tulo be min fe, o ka o lamen!

3 «Egilisi min be Sarde, i ka seben ci o ka meleke ma ko: «Ala Ni woloɛula ani dolo woloɛula be min bolo, o ko: Ne be i ka kewalew dɔn. Mɔɔɔw b'a fɔ ko i new nama don, k'a sɔɔ i salen don. ² I ka kɔɔsili ke, a tɔ min be pini ka sa, i ka o sabati, katuguni ne ma i ka ko ketaw dafalen sɔɔ ne ka Ala new sɔɔ. ³ I ye kalan min sɔɔ, ani i y'a men cogo min na, i ka i hakili jigini o la ka o mara ka nimisa i ka jurumuw la. Ni i ma kɔɔsili ke, ne bena bala i la i ko nson. Ne be na waati min na, i tena o dɔn. ⁴ O bee n'a ta mɔɔɔ dɔw be i fe yen Sarde minnu ma u ka finiw kɔɔ. Fini jemanw na don u kan na, u na taama ne fe, sabu u ka kan n'a ye. ⁵ Min mana se sɔɔ, fini jemanw na don o kan na. Ne tena a tɔɔ jɔsi ka bɔ newamaya kitabu la. Ne n'a fɔ ne Fa ni a ka melekeɛ new sɔɔ ko o tigi ye ne ta ye. ⁶ «Ni Senu be min fɔ egilisiw ye, tulo be min fe, o ka o lamen! ⁷ «Egilisi min be Filadelfi, i ka seben ci o ka meleke ma ko: «Senuma, Sebe-ma, Dawuda ka konnegɛ be min bolo, o min be da yeɛ, ni mɔɔɔ si te se ka a tugu, ni a be da tugu, mɔɔɔ si te se ka a yeɛ, o ko: ⁸ Ne be i ka ko ketaw dɔn. A file, ne ye da yeɛɛɛ bila i new, mɔɔɔ si te se k'a tugu. I barika ka dɔɔɔ, o bee n'a ta i ye ne ka kuma mara, i ma i dalace ne tɔɔ la. ⁹ Sitane batoso jama minnu ko u ye Yahutuɛw ye, k'a sɔɔ u te o ye, u be nkalon tige, ne n'a to olu ka na u biri i sen sɔɔ, k'a dɔn ko ne ye i kanu. ¹⁰ I ye ne ka mupuli kuma mara. O de kosɔn sɔɔ waati min bena se diɛ bee ma ka dugukolo kan mɔɔɔw bee kɔɔɔ, ne fana na i mara o waati la. ¹¹ Ne be na sɔɔni.

Min be i bolo, o mine kosebe, walisa mɔɔɔ si kana i ka masafugula bɔɔ si la. ¹² Min mana se sɔɔ, ne na o ke samasen ye ne ka Ala batosoba kɔnɔ, a tena bɔ yen tun abada. Ne na ne ka Ala tɔɔ seben a kan ani ne ka Ala ka dugu Jerusalem kura tɔɔ, o be jigini ka bɔ sankolo la ne ka Ala sɔɔ. Ne na ne tɔɔ kura fana seben a kan. ¹³ «Ni Senu be min fɔ egilisiw ye, tulo be min fe, o ka o lamen! ¹⁴ «Egilisi min be Laodise, i ka seben ci o ka meleke ma ko: «Amiina, Seere Tilennen Sebe-ma, Ala ka dafen bee jubɔbaa, o ko: ¹⁵ Ne be i ka ko ketaw dɔn. I man suma, i man kala. Ni i tun ka suma wala ni i tun ka kala, o tun na diya ne ye. ¹⁶ Nka i be i ko ji kɔɔkɔɔ, i man suma, i man kala, o de kosɔn ne bena i kɔnɔ ka bɔ ne da la. ¹⁷ I b'a fɔ ko i ye faama ye, ko i fentigiɛ kosebe, ko i mago te foyi la, k'a sɔɔ i m'a dɔn ko i ye segenbaatɔ ni newbaatɔ ni kɔɔbaatɔ ni fiyentɔ ani farilankolon ye. ¹⁸ O de y'a to ne be i laadi ko i ka sanu yerewolo san ne fe, walisa i ka ke fentigi ye, ka fini jemanw san walisa ka fini don i kan na, walisa i farilankolonya kana ye ka i maloya. I ka new fura san ka o mun i new la, walisa i ka yeli ke. ¹⁹ Ne be minnu kanu, ne be olu kɔɔɔ ka u kolo. Ayiwa i ka i dusu bee don nimisali la. ²⁰ Ne jɔɔɔ file da la ka da kɔnɔ. Ni mɔɔɔ dɔ ye ne kan men ka da yeɛ ne ye, ne na don o sɔɔ ka dumuni ke o fe, a na dumuni ke ne fe. ²¹ Min mana se sɔɔ, ne na o lasigi ne fe ne ka masasigilan kan, i ko ne fana ye se sɔɔ ka sigi ne Fa fe a ka masasigilan kan cogo min na. ²² «Ni Senu be min fɔ egilisiw ye, tulo be min fe, o ka o lamen!»

4 O kow kɔ, ne ye yeli ke, a file, da yeɛɛɛ be sankolo la. Ne tun ye kan fɔɔ min men i ko burukan ni a kumana ne fe, o ko: «Yeɛɛ yan, ko minnu ka kan ka ke ninnu kɔ, ne na olu jira i la.» ² O sɔɔnɔnɔn kelen ne kera Ni la. A file, masasigilan tun be sankolo la. Dɔ sigilen be a kan. ³ Min sigilen be, n'i y'o file, i n'a fɔ jaspe ni sardwane kabakurunw don. Ala ka muru ye o masasigilan lamini, n'i y'a file, i n'a fɔ emerode kabakurunw don. ⁴ Masasigilan mugan ni naani ye o masasigilan lamini. Cɛkɔɔba mugan ni naani sigilen be o masasigilanw kan, fini jemanw be u kan na. Sanu masafugula be u kan na. ⁵ San yegeyege ni kumakanw ni sanperen be bɔ o masasigilan na. Tamɔɔɔ manalen woloɛula be masasigilan new. Olu ye Ala Ni woloɛula de ye. ⁶ Masasigilan new be i ko were baji, i n'a fɔ krisital. Fen newam naani be u cemance la ka masasigilan lamini. U newa ni u newa bee falen be newa la. ⁷ O fen newam fɔɔ be i ko waraba, a filanan be i ko misiden, a sabanan newa be i ko mɔɔɔ ta, a naaninan be i ko bɔn pantɔ. ⁸ Kamanfura kɔɔ be o fen newam naani bee kelen-kelen na, u kɔnɔ la ni u kerew bee falen be newa la. U te kuma dabila su fara tile kan ko: «Senuma, senuma, senuma, Matigi Ala, Sebaayabeeti-gi, min tun be, ni a be, ani a be na.» ⁹ Ni fen newam naani be dɔnkili da ka masasigilan kan sigibaa bonya

k'a tanu ka barika da a ye tuma o tuma, o min jɛnama be to badaa-badaa, ¹⁰ o tuma la o cɛkɔɔba mugan ni naani be u bin duguma o masasigilan kan sigibaa jɛ kɔɔ k'a bato, o min jɛnama be to badaa-badaa. U be u ka masafugulaw bila masasigilan kɔɔ k'a fɔ ko: ¹¹ «An Matigi ni an ka Ala, i ka kan ni kɔɔ ni bonya ani sebaaya ye, katuguni e de ye fen beɛ dabaaya ye, u be, ani u dara ka keɛ ni i sago ye.»

5 Ne ye kitabu melekelen ye masasigilan kan sigibaa kininbolo la. A kɔɔ ni a kɔkanna beɛ seɛbenen be. Taamashyen woloɛula kera k'a datugu. ² Ne ye meleke barikama ye, a be welewele da ni kanba ye ko: «Ƶni ka kan ni o taamashyen woloɛula wulili ye ka o kitabu dayeɛ?» ³ Mɔɔ si ma kɔɔ sankolo la wala dugukolo kan wala dugukolo jukɔɔ min be se ka o kitabu dayeɛ k'a kɔɔ file. ⁴ Ne tun be kasi kosebe, katuguni mɔɔ si ma kɔɔ min ka kan ni kitabu dayeleli ye k'a kɔɔ file. ⁵ O cɛkɔɔbaw la kelen y'a fɔ ne ye ko: «I kana kasi. A file, waraba min bɔɔ Juda siya la, Dawuda Bɔɔɔ, o ye se kɔɔ ka o taamashyen woloɛula wuli ka o kitabu dayeɛ.» ⁶ Ne ye Sagaden jɛn ye, o masasigilan ni o fen jɛnama naani ni o cɛkɔɔba mugan ni naani cɛmance la, i n'a fɔ a tun fagara. Biɛkolo woloɛula ni jɛkise woloɛula b'a la, olu ye Ala Ni woloɛula ye, u cilen be ka taa dugukolo kɔɔ beɛ la. ⁷ Sagaden y'i madon ka o kitabu mine ka bɔ masasigilan kan sigibaa kininbolo la. ⁸ A ye kitabu mine minke, o fen jɛnama naani ni o cɛkɔɔba mugan ni naani y'u bin duguma Sagaden jɛ kɔɔ. Nkɔni be u beɛ kelen-kelen bolo, ani sanu jifilenw, olu falen be wusulan suma duman na, o ye Ala ka mɔɔ senumaw ka Ala deliliw ye. ⁹ U be dɔnkili kura da ko: «E de ka kan ni o kitabu mineli ye ka a taamashyenw wuli, katuguni i fagara, i ye mɔɔ dɔɔ kunmabɔ Ala ye ni i joli ye, ka bɔ kɔɔ beɛ ni kanw beɛ ni mɔɔ beɛ ani siyaw beɛ la. ¹⁰ I ye u ke masaya ye, ani sarakalasebaaw an ka Ala ye. U na sigi masaya la dugukolo kan.» ¹¹ Ne ye yeli ke, ne ye meleke caman kan men, u be masasigilan ni fen jɛnamaw ni cɛkɔɔbaw lamini. U dama ye meleke waa tan sigiyɔɔma waa tan ye, ani meleke waa kelen sigiyɔɔma waa caman caman. ¹² U b'a fɔ ni kanba ye ko: «Sagaden min fagara, o ka kan ni sebaaya ni fentigiya ni hakilitigiya ni fanga ni bonya ni kɔɔ ani tanuli ye.» ¹³ Sankolola fenw beɛ ni dugukolo kan fenw ni dugukolo jukɔɔ fenw ani kɔɔji kan fenw ni a kɔɔ fenw beɛ, ne ye olu kan men, u be dɔnkili da ko: «Bonya ni tanuli ni kɔɔ ani sebaaya ka ke masasigilan kan sigibaa ni Sagaden ta ye badaa-badaa.» ¹⁴ O fen jɛnama naani ko: «Amiina!» O cɛkɔɔbaw y'u bin duguma ka batoli ke.

6 Sagaden ye o taamashyen woloɛula la kelen wuli tuma min na, ne y'o ye. Ne ye o fen jɛnama naani la kelen kan men i ko sanperenkan, a ko: «Na!» ² Ne ye fileli ke, so dɔ bɔɔ, dafɛ jɛ don. Min yelennen be a kan,

kala n'a biɛ b'o bolo. Masafugula dira a ma, a setigima bɔɔ, a na se kɔɔ. ³ A ye o taamashyen filanan wuli tuma min na, ne ye fen jɛnama filanan kan men, a ko: «Na!» ⁴ So wɛɛ bɔɔ, so bilen don. Min yelennen be a kan, se dira o ma ka herɛ ban dugukolo kan, walisa mɔɔ ka kɔɔ faga. Npan jan dira a ma. ⁵ A ye taamashyen sabanan wuli tuma min na, ne ye fen jɛnama sabanan kan men, a ko: «Na!» Ne y'a ye, a file, so fin bɔɔ. Min yelennen be a kan, sumanike ja be o bolo. ⁶ Ne ye kan dɔ men ka bɔ o fen jɛnama naani cɛmance la i ko kumakan ko: «Kilo kelen alikama be ke tile kelen baara sara ye. Kilo saba kɔ be ke tile kelen baara sara ye. I kana tulu ni diwen tiɛ.» ⁷ A ye taamashyen naaninan wuli tuma min na, ne ye fen jɛnama naaninan kan men, a ko: «Na!» ⁸ Ne y'a ye, so dɔ bɔɔ, dafɛ mɔɔ don. Min yelennen be a kan, o mɔɔ ko Saya. Hadɛsi tugura a nɔɛ. Se dira u ma dugukolo tila naaninan kan, walisa u ka mɔɔ faga ni npan ani kɔɔ ni fiɛbana ani dugukolo kan wara juguw ye. ⁹ A ye taamashyen duurunan wuli tuma min na, mɔɔ minnu fagara Ala ka kuma ni u ka seereya kɔɔ, ne ye olu niw ye saraka bɔɔ jukɔɔ. ¹⁰ U perenna ni kanba ye ko: «Matigi, Senuma, Seɛma, i bɛna kiri tige ka an joli hake bɔ dugukolo kan mɔɔ la tuma jumen sa?» ¹¹ Dulɔki jan jɛman dira u beɛ kelen-kelen ma. A fɔɔ u ye ko u ka u lafiya waati dɔɔni fɔɔ, fo u baarakɛkɔɔni u balimaw dama ka dafa, olu minnu ka kan ka faga i ko u yɛw fagara cogo min na. ¹² A ye taamashyen kɔɔni wuli tuma min na, ne y'a ye, dugukolo yereyereba kera. Tile finna i ko cafu fini fin. Kalo kɔɔ beɛ bilenna i ko joli. ¹³ Sankolola dolow binna duguma i n'a fɔ fiɛba ye torosun lamaga ka a den gerenw burun. ¹⁴ Sankolo bɔɔ a kɔɔ la i n'a fɔ seɛnfura be meleke cogo min na. Kuluw beɛ ni gunw beɛ cera ka bɔ u ka kɔɔ la. ¹⁵ Dugukolo kan masakew ni mɔɔbaw ni keɛ kuntigiw ni nafolobatigiw ni fangatigiw ani kɔɔni beɛ ni jɔɔ beɛ, u beɛ y'u dogo kuluw kɔɔ ani kulu kan faraw cɛma. ¹⁶ U y'a fɔ kuluw ni faraw ye ko: «A' ye bin an kan k'an dogo masasigilan kan sigibaa jɛɔ ani Sagaden ka diminya jɛ, ¹⁷ katuguni u ka diminya donba sera. Ƶni be se ka jɔ?»

7 O kow kɔ, ne ye meleke naani jɛn ye dugukolo seleke naani la. U ye diɛ fan naani fiɛw mine walisa fiɛ si kana ci dugukolo kan wala kɔɔji wala jiri si kan. ² Ne ye meleke dɔ wɛɛ wulitɔ ye ka bɔ kɔɔ yanfan fɛ. Ala jɛnama ka taamashyen b'a bolo. Dugukolo ni kɔɔji tiɛni kow dira o meleke naani minnu ma, o meleke perenna ni kanba ye k'a fɔ olu ye ko: ³ «Aw kana foyi ke dugukolo wala kɔɔji wala jiriw la sani an ka taamashyen ke an ka Ala ka jɔɔ tenw na.» ⁴ Taamashyen kera minnu tenw na, ne ye olu dama men, olu ye mɔɔ waa kɛmɛ ni binaani ni waa naani ye ka bɔ Israel kɔɔni beɛ la. ⁵ Juda kɔɔni na, taamashyen kera mɔɔ waa tan ni fila la, Ruben kɔɔni

na, mɔɔ waa tan ni fila, Gad bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila, ⁶ Aser bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila, Nefitali bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila, Manase bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila, ⁷ Simeon bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila, Levi bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila, Isakar bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila, ⁸ Zabulon bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila, Yusufu bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila, Benjamen bɔnɔnɔ na, mɔɔ waa tan ni fila. Taamashyen kera olu bɛɛ la. ⁹ O kow kɔ, ne ye yeli kɛ, jamaba file, mɔɔ si tɛ se ka u dan. U bɔra siyaw bɛɛ ni bɔnɔnɔnw bɛɛ ni mɔɔ siyaw bɛɛ ni kanw bɛɛ la. U jɔlen bɛ masasigilan ni Sagaden jɛ kɔkɔ. Dulɔki jan jemanw bɛ u kan na, ntamaro bolow bɛ u bolo. ¹⁰ U bɛ peren ni kanba ye ko: «Kisili ye an ka masasigilan kan sigibaa Ala ani Sagaden ta ye.» ¹¹ O melekekɛ bɛɛ jɔlen bɛ ka masasigilan ni cɛkɔkɔbaw ani fen jɛnama naani lamini. U y'u bin u jɛdaw kan masasigilan jɛ kɔkɔ ka Ala bato. ¹² U ko: «Amiina! Tanuli ni kɔkɔ ni hakilitigiya ni barika dali ni bonya ni sebaaya ani fanga ye an ka Ala ta ye badaa-badaa. Amiina!» ¹³ Ayiwa o cɛkɔkɔbaw la kelen ye ne jɛninka ko: «Nin dulɔkijetigiw ye jɔnw ye? U bɔra min?» ¹⁴ Ne y'a jaabi ko: «Matigi, e de bɛ o dɔn.» A y'a fɔ ne ye ko: «Minnu bɔkɔ don o tɔkɔbɔ la, ni u ye u ka dulɔkiw ko ka u jɛ Sagaden joli la, olu don. ¹⁵ O de kosɔn u bɛ Ala ka masasigilan jɛ kɔkɔ ka baara kɛ a ye a batosoba kɔkɔ su fara tile kan. Masasigilan kan sigibaa na a ka finiso biri u kun na. ¹⁶ Kɔngɔ ni minnɔkɔ tɛna u mine tun abada. Tile fana tɛna digi u la tun, wala funteni, ¹⁷ katuguni Sagaden min bɛ masasigilan cɛmance la, o na kɛ u genna ye ka taa ni u ye jɛnamaya ji boyi jɔkɔw la. Ala na jɛji bɛɛ cɛ ka bɔ u jɛw la.»

8 Sagaden ye taamashyen woloɛulanan wuli tuma min na, mankan si ma bɔ sankolo la lɛɛ tila jɔkɔ kɔkɔ. ² Meleke woloɛula minnu bɛ jɔ Ala jɛ kɔkɔ, ne ye olu ye. Buru fyɛta woloɛula dira u ma. ³ Meleke dɔ wɛɛ nana i jɔ saraka bɔlan jɛfɛ. Sanu wusulan daga b'a bolu. Wusulan suma duman caman dira a ma, walisa a ka o ni Ala ka mɔɔ senumaw bɛɛ ka Ala deliliw lase jɔkɔkɔ fɛ sanu saraka bɔlan kan, o min bɛ masasigilan jɛfɛ. ⁴ O wusulan suma duman sisi ani Ala ka mɔɔ senumaw ka deliliw yelenna jɔkɔkɔ fɛ Ala jɛ kɔkɔ ka bɔ meleke bolo. ⁵ O meleke ye o wusulan daga ta k'a fa ni takamiw ye ka bɔ saraka bɔlan kan ka a kerun dugukolo kan. Sanperen ni kumakanw ni san yegeyege ani dugukolo yerɛyerɛ kera. ⁶ Buru woloɛula bɛ meleke woloɛula minnu bolo, olu ye u laben buru fyeli kama. ⁷ Meleke fɔlɔ ye buru fyɛ. Sanbɛɛ ni tasuma ani joli kolonsolen kerunna dugukolo kan. Dugukolo tila sabanan jenina, jiriw tila sabanan fana jenina ani bin kɛɛ bɛɛ jenina. ⁸ Meleke filanan ye buru fyɛ. A kera i n'a fɔ kulu belebebeba tasumama kerunna kɔgɔji la. Kɔgɔji tila sabanan kera joli ye. ⁹ Kɔgɔji kɔkɔ fen jɛnamaw tila sabanan sara. Kɔgɔji kan kurunw tila sabanan tijenna. ¹⁰ Meleke sabanan ye buru fyɛ. Dolo kunbaba

binna ka bɔ sankolo la, a bɛ i ko tamɔkɔnɔ mana-manatɔ. A binna bajiw tila sabanan ni ji boyiw kan. ¹¹ O dolo tɔkɔ ko Tale. Jiw tila sabanan kera tale ji ye. Mɔɔ caman sara o jiw fɛ, katuguni u kunayara. ¹² Meleke naaninan ye buru fyɛ. Tile tila sabanan gosira, ani kalo tila sabanan ni dolow tila sabanan, fo u yeelen tila sabanan kera dibi ye. Tile tila sabanan ni su tila sabanan, yeelen ma bɔ. ¹³ Ne ye yeli kɛ, ne ye bɔnɔ pantɔ kan men san fɛ jɛne la. A y'a fɔ ni kanba ye ko: «Meleke tɔ saba minnu bɛna buru fyɛ, bɔnɛ, bɔnɛ, bɔnɛ bɛ dugukolo kan mɔɔw ye olu ka buru fyeli kosɔn.»

9 Meleke duurunan ye buru fyɛ. Ne ye dolo bilen ye duguma ka bɔ sankolo la. Dinge dunba dan dɔnbali konnege dira a ma. ² A ye o dinge dunba dayɛɛ. Sisi bɔra o dinge dunba kɔkɔ i ko gan tugu tasumaba sisi. Tile ni jɛne bɛɛ dibina o dinge dunba sisi fɛ. ³ Ntɔnw bɔra o sisi la ka jensen dugukolo kan. Fanga dira u ma i n'a fɔ dugukolo kan bunteni w fanga. ⁴ A fɔra u ye ko u kana foyi kɛ bin na, wala fen kɛɛ wala jiri si la, fɔ Ala ka taamashyen tɛ mɔɔ minnu tenw na. ⁵ A ma daga u ye ka mɔɔw faga, nka se dira u ma ka mɔɔw kɔkɔ kalo duuru. U cin da kɔkɔ bɛ i ko bunteni cin da kɔkɔ. ⁶ O donw la mɔɔw na saya jini, u tɛna a kɔkɔ. U na kɛ saya fɛ, saya na boli u jɛ. ⁷ O ntɔnw cogo kera i ko sow labennen keɛ kama. A bɛ i ko sanu masafugulaw bɛ u kunw na. U jɛdaw bɛ i ko mɔɔ jɛda. ⁸ U kunsigi bɛ i ko muso kunsigi. U jɛnw bɛ i ko waraba jɛnw. ⁹ U disila fenw bɔlen bɛ nege bennanw fɛ. Ntɔnw kamanfuraw mankan bɔlen bɛ so wotorotigi caman bolitɔ mankan fɛ ka taa keɛ la. ¹⁰ Kuw bɛ u la i ko bunteni ku ani ku nunkunw. U bɛ mɔɔw kɔkɔ min kɛ kalo duuru kɔkɔ, o fanga bɛ u kuw de la. ¹¹ Masake bɛ u kun na, o dinge dunba dan dɔnbali meleke don. Hebirikan na a tɔkɔ ko Abadɔn. Grekikan na a tɔkɔ ko Apolyon (o kɔkɔ ko halakilikɛla). ¹² Bɔnɛ fɔlɔ tɛmenna. A file, bɔnɛ fila wɛɛ bɛ na o kɔ. ¹³ Meleke wɔkɔkɔn ye buru fyɛ. Sanu saraka bɔlan min bɛ Ala jɛ kɔkɔ, ne ye kumakan men ka bɔ o seleke naani bijekolo naani la. ¹⁴ Buru fyɛta bɛ meleke wɔkɔkɔn min bolo, a y'a fɔ o ye ko: «Meleke naani minnu sirilen bɛ Ufrate ba da la, i ka olu foni.» ¹⁵ O meleke naani minnu labennen tun bɛ nin san ni nin kalo ni nin don ani nin lɛɛ kama, olu fonina walisa u ka mɔɔw tila sabanan faga. ¹⁶ Kelebolo sotigiw dama tun ye miliyɔn kɛmɛ fila ye, o dama fɔra ne ye. ¹⁷ Ne ye min ye ne ka yeli fen na, o file, sow ni u kan yelenbaaw. Negebennan minnu tun bɛ u fɛ, olu jɛw bilenna i ko tasuma, u jɛw bulama don i ko safir kabakurun, u jɛw bɛ i ko kiribi. Sow kunkolow bɔlen bɛ waraba kunkolo fɛ, tasuma ni sisi ni kiribi bɔra u daw la. ¹⁸ Tasuma ni sisi ani kiribi minnu bɔra o sow daw la, mɔɔw tila sabanan fagara o kɔkɔ saba fɛ. ¹⁹ Olu fanga bɛ u daw ni u kuw la. U kuw bɛ i ko saw, kunkolo bɛ u kuw la, u bɛ mɔɔw kɔkɔ ni olu ye. ²⁰ Mɔɔw tɔ minnu ma faga o kɔkɔw fɛ, olu ma nimisa u bolow ka

ƙewalew la. Jinew ni boli minnu dilara ni sanu ye wala warije wala nsiranegge wala kabakurun wala jiri, u ma olu batoli dabila, olu minnu te se ka yeli ke wala ka menni ke wala ka taama. ²¹ U ma nimisa u ka mɔɔɔɔ fagaliw wala u ka subaaya kow wala u ka kakalayaw wala u ka sonyaliw la.

10 Ne ye meleke barikama do were jiginto ye ka bo sankolo la. Sankaba melekelen ba la. Ala ka mu-ru be a kun na. A jeda be i ko tile. A senw be i ko samasen tasumamaw. ² Kitabu fitinin dayelelen tun be a bolo. A ye a kinin sen da kɔɔɔɔji kan ka a numan sen da dugukolo kan. ³ A perenna ni kanba ye, i na fo waraba konboka. A perenna tuma min na, sankulukan woloela bora. ⁴ Sankulukan woloela bora tuma min na, ne tun bena o seben, nka ne ye kumakan men ka bo sankolo la ko: «Sankulukan woloela ye ko minnu fo, i ka olu dogolen to, i kana u seben.» ⁵ Ne ye meleke min jalen ye kɔɔɔɔji ni dugukolo kan, o ye a kininbolo kɔɔɔɔta san fe ka i kali. ⁶ Min jena ma be to badaa-badaa, ni a ye sankolo ni a kɔɔɔɔ fenw ni dugukolo ni a kan fenw ani kɔɔɔɔji ni a kɔɔɔɔ fenw be da, a yi kali o la ko: «Waati tena makɔɔɔ tun. ⁷ Nka o meleke woloelanan bena buru fye don minnu na, o donw la Ala ka gundo na dafa, i ko a ya fo a ka jon kiraw ye cogo min na.» ⁸ Ne tun ye kan min men ka bo sankolo la, o kumana ne fe tun ko: «Taa, kitabu fitinin dayelelen mine ka bo meleke bolo, o min jalen be kɔɔɔɔji ni dugukolo kan.» ⁹ Ne ye ne madon o meleke la ka fo a ye ko a ka o kitabu fitinin di ne ma. A ya fo ne ye ko: «A mine ka dun. A na i kɔɔɔɔ kunaya, nka a na timiya i da la i ko di.» ¹⁰ Ne ye o kitabu fitinin mine meleke bolo ka dun. A timiyara ne da la i ko di, nka ne ya dun tuma min na, a ye ne kɔɔɔɔ kunaya. ¹¹ A fra ne ye tun ko: «Wajibi don i ka kiraya ke ko kura mɔɔɔɔ sifa caman ni siya ni kan ani masake caman ko la.»

11 Sumanike bakala dira ne ma, o bolen be bere fe. A fra ne ye ko: «Wuli ka Alabatosoba suma, ani saraka bolan ni minnu be batoli ke yen. ² Nka i ka Alabatosoba dukene to yen, i kana o suma, katuguni o dira siya to ma. U na dugu senuma ke u taamataama yɔɔɔ ye kalo binaani ni fila kɔɔɔ. ³ Ne na se di ne ka seere fila ma ka kiraya ke tile waa kelen ni keme fila ni tile biwɔɔɔ kɔɔɔ ka cafu fini to u kan na.» ⁴ Olu ye olivesun fila ni fitine fila ye, olu minnu jalen be dugukolo Matigi je kɔɔɔ. ⁵ Ni mɔɔɔ do ba fe ka ko jugu ke u la, tasuma be bo u da la ka u juguw jeni. ɔɔɔ, ni mɔɔɔ do ba fe ka ko jugu ke u la, wajibi don o tigi ka faga ten. ⁶ Se be u fe ka sankolo datugu walisa sanji kana na u ka kiraya donw na. Se be u fe fana ka ji yelama ka ke joli ye. Waati o waati ka di u ye ka dugukolo gosi ni kɔɔɔ sifa be ye, o se fana be u fe. ⁷ U mana u ka seereya dafa tuma min na, wara jugu min be yelen ka bo o dingge dunba dan donbali kɔɔɔ, o na u kele ka se kɔɔɔ u kan ka u faga. ⁸ U suw na to o duguba ferikene

la. Kuma kɔɔɔma la, o dugu to ko Sodome ni Misira. U Matigi gengenna jiri kan dugu min na, o don. ⁹ Mɔɔɔ do na u suw file tile saba ni tila kɔɔɔ, ka bo mɔɔɔ sifaw be ni kɔɔɔnw be ni kanw be ani siyaw be la. U tena kɔɔ mɔɔɔ ka u suw don. ¹⁰ Dugukolo kan mɔɔɔ na jagali u kɔɔɔ ka u jena je, ka nilifenw ci jɔɔɔ ma, katuguni o kira fila tun ye dugukolo kan mɔɔɔ kɔɔɔ kosebe haali. ¹¹ O tile saba ni tila temenen ko, Ala ye ni don u la, u yu jo u sen na. Minnu tun be u file, siranba ye olu kɔɔɔ. ¹² O seere fila ye kumakanba men ka bo sankolo la ko: «A ye yelen yan.» U yelenna sankolo la sankaba kɔɔ u juguw je na. ¹³ O yɔɔɔnin kelen dugukolo yereyereba kera. Dugu tila tannan binna, mɔɔɔ waa woloela fagara o dugukolo yereyerele fe. Mɔɔɔ to ja tigera kosebe, u ye sankolola Ala bonya. ¹⁴ Bɔɔɔ fila temenna, a file, bɔɔɔ sabanan be na kɔɔɔ. ¹⁵ Meleke woloelanan ye buru fye. Kumakanba bora sankolo la ko: «Kabini sisan dije masaya kera an Matigi ni a ka Krisita ta ye. A na sigi masaya la badaa-badaa.» ¹⁶ O cɔɔɔba mugan ni naani minnu sigilen be u ka masasigilanw kan Ala je kɔɔɔ, olu yu bin u jeda kan ka Ala bato, ¹⁷ u ko: «Matigi Ala, Sebaayabestigi, e min be, ni i tun be, an be barika da i ye, katuguni i ye i ka sebaayaba ta ka don i ka masaya la. ¹⁸ Siyaw tun diminna, nka i ka diminya sera. Suw kiri tige tuma ani i ka jon kiraw sara tuma sera, ani i ka mɔɔɔ senumaw ni i to je siranbaaw, mɔɔɔ doɔɔmaninw ni mɔɔɔbaw sara tuma sera. Dugukolo tipenbaaw halaki tuma fana sera.» ¹⁹ Alabatosoba min be sankolo la, o da yelela. Ala ka layidu wagande yera a batosoba kɔɔɔ. San yegeyege ani kumakanw ni sanperenw kera. Dugukolo yereyere ani sanbele kunbaba fana kera.

12 O ko, taamashyenba yera sankolo la. Muso do file, tile melekelen be o la, kalo be a sen kɔɔɔ. Dolo tan ni fila masafugulama be a kun na. ² A kɔɔɔma don. A be kulo tin dimin ni a kɔɔɔ kɔɔɔ. ³ O ko, taamashyen were yera sankolo la. Dragon kunbaba bilenman file. Kunkolo woloela ani bipokolo tan ba la. Masafugula tun be o kunkolow be kelen-kelen na. ⁴ A ku ye sankolola dolow tila sabanan sama ka u fili duguma. O muso min be jini ka jigin, dragon yi jo o je kɔɔɔ, walisa muso mana jigin, a ka o den dun. ⁵ Muso jiginna denke la. O na siyaw be mara ni nege bere ye. O den tufara ka taa Ala ni a ka masasigilan kere fe. ⁶ O muso bolila ka taa kungokolon kɔɔɔ. Ala tun ye yɔɔ min laben a ye, a taara yen, walisa a ka balo yen tile waa kelen ni keme fila ni tile biwɔɔ kɔɔɔ. ⁷ O tuma la kele kera sankolo la. Misel ni a ka meleke ye o dragon kele. Dragon fana ni a ka meleke ye kele ke, ⁸ nka u ma se kɔɔɔ. U ma yɔɔ kɔɔɔ sankolo la tun. ⁹ O dragon kunbaba, sa kɔɔɔ, min to ko sendonbaa ni Sitane, o min be dugukolo kan mɔɔɔ be lafili, o ni a ka meleke kerunna dugukolo kan jɔɔɔ fe. ¹⁰ O ko, ne ye kumakanba men ka bo sankolo la ko: «An ka Ala ka

kisili ni a ka sebaaya ni a ka masaya sera sisan, ani a ka Krisita ka kuntigiya, katuguni an balimaw sendon-baa kerunna dugukolo kan, o min tun be Ala ne k'ka ka u sendon su fara tile kan. ¹¹ An balimaw ye se k'ka a kan Sagaden joli barika la ani u ka seereya kuma bari-ka la. U jena u ni k'fo ka se saya ma. ¹² O de koson, sankolow ani u k'ka fenw, aw ka pagali. B'ne be dugukolo ni k'kaji ye, k'a mas'ka Sitane jiginna ka taa aw k'ka. A diminnenba don, katuguni a y'a don ko a ka waati t' man jan tun.» ¹³ Dragon y'a ye ko a kerunna dugukolo kan tuma min na, muso min jiginna denke la, a tugura o k'ka k'ka. ¹⁴ Nka k'ba kamanfura fila dira muso ma, walisa a k'i pan ka taa kungokolon k'ka a ka k'ka la. A na balo yen san saba ni kalo k'ka k'ka a mablen o sa ne k'ka. ¹⁵ Sa ye ji k'ka a da la muso k'ka i ko baji, walisa o ji woyo ka o muso tunun. ¹⁶ Nka dugukolo ye muso dem'e. Dragon ye ji min k'ka a da la, dugukolo y'i da ye ka o ji min. ¹⁷ Dragon diminna muso k'ka kosebe. Muso k'ka minnu be Ala ka ci f'lenw ani Yesu ka seereya mara, a taara olu ke'e. ¹⁸ A y'i j' k'kaji da la cencen kan.

13 O k'ka, ne ye wara jugu d' wulit' ye ka k'ka k'kaji la. Bi'ekolo tan ni kunkolo wolo'ula b'a la. Masafugula tan be a bi'ekolow la. Ala t'ka tijeni t'ka sebenna a kunkolow kan. ² Ne ye wara min ye, o b'ra waraninkalan fe. A senw be i ko ursi wara senw. A da be i ko waraba da. Dragon ye a ka sebaaya ni a ka masasigilan ni fangaba di a ma. ³ Ne ye a kunkolow la kelen ye, i n'a f' a joginna fo ka se saya ma. O joginda min tun bena a faga, o keneyara. Dugukolo kan k'ka be'e kabakoyara ka tugu o wara k'ka. ⁴ U ye dragon bato, katuguni a ye fanga di o wara ma. U ye wara fana bato, u ko: «O wara k'ka be min? J'ni be se ka a ke'e?» ⁵ Da dira o wara ma ka kunc'ebaya kumaw f' ani Ala t'ka tijeni kow. Fanga dira a ma ka kow ke kalo binaani ni fila k'ka. ⁶ A y'a da ye ka Ala mafineya ka Ala t'ka ni a batoso t'ka tijeni ani minnu sigilen be sankolo la, ka olu fana t'ka tijeni. ⁷ Fanga dira a ma ka Ala ka k'ka senumaw ke'e ka se k'ka olu kan. Fanga dira a ma fana k'ka be'e ni k'ka sifaw be'e ani siyaw be'e kan. ⁸ Dugukolo kan k'ka be'e n'a bato, f' minnu t'ka tun sebenna Sagaden fagalen ka j'namaya kitabu k'ka kabini di'e da tuma. ⁹ Tulo be min fe, o ka lamenni ke! ¹⁰ Ni k'ka d' be k'ka min'e j'nya la, o tigi ye'e na taa j'nya la. Min be k'ka faga ni npan ye, wajibi don o fana ka faga ni npan ye. Ala ka k'ka senumaw ka mupuli ni u ka dannaya be yan de. ¹¹ O k'ka, ne ye wara jugu we'e wulit' ye ka k'ka dugukolo la. Bi'ekolo fila b'a la, i ko sagaden. A be kuma i ko dragon. ¹² A be baara ke ni wara f'la fanga ye o ne k'ka. O wara f'la min joginda tun bena a faga, ni a keneyara, a be dugukolo ni a kan k'ka wajibiya ka o bato. ¹³ Wara filanan be taamashy'nbaw ke fo ka tasuma jig'in ka k'ka sankolo la ka na dugukolo kan k'ka be'e ne

na. ¹⁴ Fanga dira a ma ka kabako minnu ke wara f'la ne k'ka, a ye dugukolo kan k'ka lafili ni olu ye. Wara min joginna npan fe, n'a keneyara, a y'a f' dugukolo kan k'ka ye ko u ka o ja dila. ¹⁵ Wara filanan ye fanga k'ka ka ni don wara f'la ja la walisa o ka kuma, ani k'ka minnu ma k'ka o ja bato, a ka olu be'e faga. ¹⁶ A be k'ka be'e wajibiya ko taamashy'en ka ke u kininb'lo wala u ten na, k'ka k'ka manninw ni k'ka baw, faamaw ni faantanw, k'ka ani j'nw. ¹⁷ Ko k'ka si tena se ka sanni ke wala ka feereli ke ni o taamashy'en t'a la, o wara t'ka wala a t'ka nim k'ka k'ka. ¹⁸ Hakilitigiya be yan de. Hakili be min fe, o ka o wara t'ka nim k'ka jate, katuguni o ye k'ka nim k'ka ye. O nim k'ka ye k'ka k'ka ni biw'ka ani k'ka ye.

14 O k'ka, ne ye fileli ke ka Sagaden j'len ye Sion kulu kan. K'ka waa k'ka ni binaani ni waa naani be a fe. Sagaden t'ka ni a Fa t'ka sebennen tun be o k'ka tenw na. ² Ne ye kumakan men ka k'ka sankolo la. A be i ko jiba suruntukan ani sankulkanba. A kan be i ko n'ka f'law ka n'ka f'kan. ³ U be tanuli d'nkili kura da masasigilan ne k'ka ani fen j'namaw ani k'ka k'ka. K'ka si ma se ka o d'nkili dege f' o k'ka waa k'ka ni binaani ni waa naani, minnu kunmab'ra ka k'ka dugukolo kan. ⁴ Olu ma k'ka musow fe, k'a mas'ka u ye ce muso d'nbaliw ye. Sagaden be taa k'ka o k'ka, olu be tugu a k'ka. U kunmab'ra ka k'ka k'ka cema. U ye Ala ni Sagaden ka fen f'la de ye. ⁵ U ma nkalon tige abada, jalakibaliw don. ⁶ O k'ka, ne ye meleke we'e pant' ye san fe f'ne la. Kibaru Duman b'nbali be a fe k'a f' dugukolo kan k'ka ye, siyaw be'e ni k'ka be'e ni kanw be'e ani k'ka sifaw be'e. ⁷ A y'a f' ni kanba ye ko: «A' ye siran Ala ne k'a bonya, k'a mas'ka a na kiri tige k'ka kan waati min na, o sera. A' ye sankolo ni dugukolo ni k'kaji ani ji boyiw Dabaa bato.» ⁸ Meleke filanan tugura f'la ta k'ka, a ko: «Babilone d'guba! A cira, a cira! Ale y'a to siyaw ka a ka kakalaya jugu diwen d' min.» ⁹ Meleke sabanan tugura u k'ka k'a f' ni kanba ye ko: «Min be wara ni a ja bato, ni a ka taamashy'en be ke o ten wala a bolo la, ¹⁰ o fana na Ala ka diminya diwen min, a ye min kolonsobali ye'ema a ka diminya jifilen k'ka. O tigi na k'ka tasuma ni kiribi la meleke senumaw ani Sagaden ne k'ka. ¹¹ U k'ka tasuma sisi na yelen san fe badaa-badaa. U tena lafiya su fara tile kan, olu minnu ye wara ni a ja bato, ani wara t'ka taamashy'en be minnu na.» ¹² Ala ka k'ka senumaw ka mupuli be yan de, olu minnu be Ala ka ci f'lenw mara ani u ka dannaya Yesu la. ¹³ Ne ye kumakan men ka k'ka sankolo la ko: «Nin seben: K'ka minnu be sa Matigi la kabini sisan, olu ye dubadenw ye.» Ni Senu ko: «K'ka, walisa u ka lafiya u ka baarabaw la, katuguni u ka kewalew tugulen be u k'ka.» ¹⁴ Ne ye fileli ke ko kura ka sankaba jeman ye. D' sigilen be a kan, o b'len be k'ka fe. Sanu masafugula be a kun na, w'ka da duman b'a bolo. ¹⁵ Meleke we'e nana ka k'ka

Alabatosoba ƙaƙa, k'a fɔ sankaba kan sigibaa ye ni kanba ye ko: «I ka i ka ƙaƙa ke ka dugukolo suman kan, k'a masƙa suman kan waati sera, dugukolo suman mƙana ka ban.»¹⁶ Min sigilen tun be sankaba kan, o ye a ka ƙaƙa kerun dugukolo kan, dugukolo suman tigeria.¹⁷ Meleke dɔ were bɔra Alabatosoba ƙaƙa sankolo la. Wƙaƙa da duman be o fana bolo.¹⁸ Meleke were bɔra saraka bɔlan na, fanga tun b'o fe tasuma kan. Wƙaƙa da duman be min bolo, a y'a fɔ o ye ni kanba ye ko: «I ka i ka ƙaƙa da duman ke ka dugukolo kan rezensun tusuuw tige, k'a masƙa u denw mƙana ka ban.»¹⁹ Meleke ye a ka ƙaƙa kerun dugukolo kan ka dugukolo rezensun mƙ tige ka u fili Ala ka diminya rezen jib ƙaƙa. ²⁰ U ye rezendenw foroki rezen jib ƙaƙa la dugu ƙaƙa. Joli bɔra rezen jib ƙaƙa la ka woyo ka taa se kilometeƙe keme saba ƙaƙa ma. A dunya tun be bɔ duguma ka se so karafe nege ma.

15 O ƙa, ne ye taamashyen were ye sankolo la, o ka bon, dakabana ko don. Laban ƙaƙa koba woloɗula be meleke woloɗula minnu bolo, olu be Ala ka diminya ko dafa. ² O ƙa, ne ye bajiba ye, i n'a fɔ were ni tasuma kolonsolen. Minnu ye se ƙaƙa wara ni a ja ani a tɔgɔ nimƙa kan, ne ye olu fana jɔlen ye were baji kan. Ala ka nkɔniw be u bolo. ³ U be Ala ka baarden Musa ka tanuli dɔnkili da ani Sagaden ka dɔnkili ko: «Matigi Ala, Sebaayabeetigi, i ka ko ketaw ka bon, kabakow don! Siyaw be ka Masake, i ka siraw tilennen don. U ye tije ye. ⁴ Matigi, jɔni tena siran i je ka i tɔgɔ bonya? K'a masƙa i kelenpe ka senu. Siyaw be be na ka i bato, katuguni i ka kewale tilennenw jirala.» ⁵ O ƙa, ne ye fileli ke ka Ala ka seereya finiso senuma da yeelen ye sankolo la. ⁶ Tɔƙa koba woloɗula be meleke woloɗula minnu bolo, olu bɔra Alabatosoba ƙaƙa. Lenfu fini saniyalen manamanatɔ be u kan na. Sanu cesirilan be u disi la. ⁷ Fen jenama naani la kelen ye sanu jifilen woloɗula di meleke woloɗula ma, Ala min jenama be to badaa-badaa, u falen be ni o ka diminya ye. ⁸ Alabatosoba fara Ala ni a ka sebaaya ƙaƙa sisi la. Mɔgɔ si ma se ka don Alabatosoba ƙaƙa, sani o ƙaƙa koba woloɗula ka ke ka dafa, olu minnu tun be o meleke woloɗula bolo.

16 O ƙa, ne ye kumakanba men ka bɔ Alabatosoba ƙaƙa k'a fɔ meleke woloɗula ye ko: «Ala ka diminya be jifilen woloɗula minnu ƙaƙa, a' ye taa olu yelemo dugukolo kan.» ² Meleke ƙaƙa taara ka a ka jifilen ƙaƙa fen yelemo dugukolo kan. Wara jugu ka taa-mashyen be mɔgɔ minnu na, ani a ja batobaaw, joli juguw kera olu la ka u ƙaƙa kosebe. ³ Meleke filanan ye a ka jifilen ƙaƙa fen yelemo ƙaƙa kan, ƙaƙa kera joli ye, i ko mɔgɔ su joli. Ƙaƙa ƙaƙa fen jenamaw be sara. ⁴ Meleke sabanan ye a ka jifilen ƙaƙa fen yelemo bajiw ni ji boyiw kan, olu kera joli ye. ⁵ Ne ye jiw kun na meleke kan men ko: «E min ka senu, ni i be, ni i tun be, i tilennen don, k'a masƙa i ye o kiri kow ke ten. ⁶ Mɔgɔ

ye Ala ka mɔgɔ senumaw ni kiraw faga ka u joli ƙaƙa. I ye joli di u ma k'a min, u ka kan n'o ye.» ⁷ Ne ye saraka bɔlan kan men ko: «Ƙaƙa, Matigi Ala, Sebaayabeetigi, i ka kiri kow ye tije ye, u tilennen don!» ⁸ Meleke naaninan ye a ka jifilen ƙaƙa fen yelemo tile kan. Fanga dira tile ma ka mɔgɔ jeni ni a tasuma ye. ⁹ Funteni dama temennen ye mɔgɔ jeni. U ye Ala tɔgɔ tije, o ƙaƙa kobaw be o min bolo, nka u ma ƙaƙa nimisa u ka jurumuw la ka Ala bonya. ¹⁰ Meleke duurunan ye a ka jifilen ƙaƙa fen yelemo o wara jugu ka masasigilan kan. Dibi donna a ka masaya ƙaƙa be la, mɔgɔ ye u nenkunw nimi dimin kosɔn. ¹¹ U ye sankotigi Ala tɔgɔ tije u ka diminw ni u joliw kosɔn, nka u ma nimisa u ka kewalew la. ¹² Meleke ƙaƙaƙaƙaƙa ye a ka jifilen ƙaƙa fen yelemo Ufrate bajiba kan. O baji jara walisa ka sira laben masakew je, olu minnu be na ka bɔ ƙaƙa fe. ¹³ Ne ye ni jugu saba ye, kelen bɔra dragon da la, kelen bɔra wara da la, kelen bɔra kira nkalontigela da la, u bɔlen be ntoriw fe. ¹⁴ Olu ye jinew niw ye, u be kabakow ke. U be taa dugukolo kan masakew be segere, walisa u ka u laje Ala Sebaayabeetigi ka donba ke kama. ¹⁵ «A file, ne be na i ko nson! Min be to a je na ka a ka finiw mara walisa a farilankolon kana taama, mɔgɔ kana a maloya ye, o ye dubaden ye.» ¹⁶ O jinew ye masakew laje ƙaƙa min na, o tɔgɔ ko Harmagedɔn heburukan na. ¹⁷ Meleke woloɗulan ye a ka jifilen ƙaƙa fen yelemo fije la. Kumakan bɔra masasigilan na Alabatosoba ƙaƙa, o ko: «A kera ka ban.» ¹⁸ San yegeyege ni kumakanw ni sanperenkanw ani dugukolo yereyereba kera. O ƙaƙaƙaƙaƙa dugukolo yereyereba tun ma ke kabini mɔgɔ kera dugukolo kan. ¹⁹ O duguba tijenna ka ke tila saba ye. Siyaw ka duguw binna. Ala hakili jiginna Babiloneba la ka a ka diminyaba diwen jifilen di a ma, a k'a min. ²⁰ Gunw bolila ka taa, kuluw ma ye tun. ²¹ Sanbele kunbabaw binna mɔgɔ kan ka bɔ sankolo la, u be kelen-kelen be kilo binaani ƙaƙa. Mɔgɔ ye Ala tɔgɔ tije o sanbele ƙaƙa kosɔn, katuguni o ƙaƙa ko fo ka dama temen.

17 Jifilen woloɗula be meleke woloɗula minnu bolo, olu la kelen nana k'a fɔ ne ye ko: «Na, jatɔmusoba min sigilen be jibaw kan, ne na o ka kiri ko jira i la. ² Dugukolo kan masakew ye jatɔya ke a fe. Dugukolo kan mɔgɔ jenaminilen don a ka jatɔya diwen fe.» ³ O meleke taara ni ne ye Ni la kungokolon ƙaƙa dɔ la. Ne ye muso dɔ sigilen ye wara bilenman kan, tɔgɔ tijeni kumaw sebennen be o wara ƙaƙa be kan, kunkolo woloɗula ni biƙekolo tan b'a la. ⁴ Lomaasa fini ni fini bilenman b'a kan na, a masirilen don ni sanu ni kabakurun ƙaƙa gelenw ani ƙaƙaƙaƙaƙa gelenw ye. Sanu jifilen b'a bolo, o falen be ni ko haramulenw ni a ka jatɔya ƙaƙaƙaƙa ye. ⁵ Gundo tɔgɔ sebennen be o muso ten na ko: «Babiloneba, jatɔmusow ni dugukolo ka ko haramulenw woloba.» ⁶ Ne ye o muso jenaminilen ye ni Ala ka mɔgɔ senumaw joli ani Yesu

seerew joli ye. Ne y'a ye tuma min na, ne kabakoyara. ⁷ Meleke y'a fɔ ne ye ko: «Mun na i kabakoyara? O muso ani a sigilen be wara bilenman min kan, ni kunkolo woloɛula ni bijekolo tan be o la, ne na olu gundo fɔ i ye. ⁸ I ye wara min ye, o tun be, nka a te tun. A bena yelen ka bɔ dingɛ dunba dan dɔnbali kɔkɔ ka taa halaki yɔkɔ la. Dugukolo kan mɔkɔ minnu tɔkɔ ma seben jɛ-namaya kitabu la kabini dijɛ da tuma, olu na o wara ye ka kabakoya, katuguni a tun be, nka a te tun, a bena ye ko kura. ⁹ «Hakili be sɔkɔ faamuli min na, o file nin ye. O kunkolo woloɛula ye kulu woloɛula ye, o muso sigilen be minnu kan. ¹⁰ Olu ye masake woloɛula fana ye, u duuru binna, kelen be yen, a tɔ kelen ma na fɔlɔ. O mana na, wajibi don a ka waati dɔnkɔnin dɔkɔn ke. ¹¹ O wara min tun be, ni a te tun, o ye masake seginnan ye. Ale ye o woloɛula la kelen ye, a be taa halaki yɔkɔ la. ¹² «I ye bijekolo tan minnu ye, olu ye masake tan ye, u ma masaya sɔkɔ fɔlɔ, nka u ni wara na masaya fanga sɔkɔ kɔkɔn fe ka waati kelen ke. ¹³ U miiriliw kera kelen ye, u be u ka sebaaya ni u fanga di wara ma. ¹⁴ U na Sagaden keɛ, Sagaden na se sɔkɔ u kan, k'a masɔkɔ a ye matigiw ka Matigi ye ani masakew ka Masake. A ka welelen jɛnatɔmɔlen minnu be a fe, ni u kera dan-namɔkɔw ye, olu fana na se sɔkɔ.» ¹⁵ Meleke y'a fɔ ne ye ko: «I ye jatɔmuso sigilen ye ji minnu kan, olu ye mɔkɔ sifaw ni jamakulubaw ni siyaw ni kanw ye. ¹⁶ I ye bijekolo tan minnu ye, olu ni o wara na jatɔmuso koniya ka fen beɛ bɔsi a la ka a farilankolon bila. U na a farisogo dun ka a jeni tasuma la ka a ban pewu pewu. ¹⁷ Ala ye a yere sago ke u kɔkɔ fo u jera ka u ka masaya fanga di wara ma, sani Ala ka ko fɔlen beɛ ka ke ka dafa. ¹⁸ «I ye muso min ye, o ye duguba ye, min be sigi dugukolo kan masakew beɛ kun na.»

18 O kow kɔ, ne ye meleke were jigintɔ ye ka bɔ sankolo la. Sebaayaba b'a fe, a kɔkɔ ye yeelen bɔ dugukolo yɔkɔ beɛ la. ² A perenna ni kanba ye ko: «Babiloneba, a cira, a cira! A kera jinɛw sigi kɔkɔ ni jine nɔkɔlenw beɛ dogo yɔkɔ ani kɔkɔ nɔkɔlen mangow beɛ dogo yɔkɔ ye. ³ K'a masɔkɔ siyaw beɛ ye a ka kakalaya dama temennenw diwen min. Dugukolo kan masakew ye jatɔya ke a fe, dugukolo kan jagokelaw fentigiyara a ka fen saramaw caya kosɔkɔ.» ⁴ Ne ye kumakan were men ka bɔ sankolo la ko: «Ne ka mɔkɔw, a' ye bɔ Babilone, walisa aw kana ke a jɛɔkɔkɔw ye a ka jurumu kow la, ka niyɔkɔ kɔkɔ a ka kɔkɔbaw la. ⁵ Katuguni a ka jurumuw cayara fo ka se sankolo ma. Ala hakili tora a ka ko juguw la. ⁶ A' ye a sara ka keɛ ni a yere ka sara cogo ye. A' ye a ka kɔkɔ ke fila ye ka keɛ ni a ka kewalew ye. A ye jifilen kɔkɔ fen min kolonso, aw ka o ɔkɔkɔ fila kolonso a ye. ⁷ A ye a yere bonya ka fen numan caman caman min kɔkɔ, aw ka o dama kɔkɔnkɔnkɔ kɔkɔ ni kasi ko lase a ma. K'a masɔkɔ a y'a fɔ a yere kɔkɔ ko: `Ne masamusoma sigilen be yan. Ne te muso ce salen ye, su kasi ko tena ne sɔkɔ fewu.' ⁸ O de kosɔkɔ

a ka kɔkɔ ko na bin a kan don kelen na, saya ni su kasi ani kɔkɔkɔba. Tasuma na a jeni ka a ban, katuguni Matigi Ala min be kiri tige a kan, o ye sebaayabatigi de ye.» ⁹ Dugukolo kan masake minnu ni a jera a ka kakalaya ni a ka saramaya kow la, olu mana a jeni sisi ye tuma min na, u na kasi ka kulo a kosɔkɔ. ¹⁰ Olu na u jɔ kɔkɔ jan a ka kɔkɔ kow jɛsiran kosɔkɔ, k'a fɔ ko: «Bɔne! Bɔne! Duguba Babilone, dugu barikama! I ka kiri ko binna i kan lere kelen na!» ¹¹ Dugukolo kan jagokelaw fana be kasi ka kulo jɛnasisi fe a kosɔkɔ, k'a masɔkɔ mɔkɔ si te u ka jago fenw san tun, o jago fenw file ninnu ye: ¹² Sanu, warije, kabakurun sɔkɔ gelenw, kɔkɔnkise sɔkɔ gelenw, lenfu fini numan, lomaasa fini, suwa fini, suma diyalan jiri sifa beɛ, fen minnu dilara ni sama jɔnw ye, fen minnu dilara ni jiri sɔkɔ gelenw ye, nsiranɛge, negefin, kabakurun min tɔkɔ ko marburu, ¹³ namugu suma duman min tɔkɔ ko kanel, latikɔkɔnw, mire suma duman, wusulan suma duman, diwen, tulu, farin-imugu numan, kɔ, misiw ni sagaw, sow, wotorow, jɔnkɔ ani mɔkɔw niw. ¹⁴ U n'a fɔ ko: «I tun ye fen minnu jini, olu bɔka i bolo. Fen saramaw ni fen minnu ce ka jɔ, olu beɛ tununna i ma. I tena u sɔkɔ tun.» ¹⁵ O fenw jagokela minnu fentigiyara o duguba fe, olu na u jɔ kɔkɔ jan o ka kɔkɔkɔba jɛsiran kosɔkɔ, ka kasi ka kulo jɛnasisi fe. ¹⁶ U n'a fɔ ko: «Bɔne! Bɔne! O duguba min tun ye lenfu fini ni lomaasa fini don a kan na, ka a yere masiri ni sanu ni kabakurun sɔkɔ gelenw ni kɔkɔnkise sɔkɔ gelenw ye! O nafoloba tijenna lere kelen na.» ¹⁷ Kɔkɔji kan kurun kuntigiw beɛ ani minnu be ji kan taama ke, ni kurun kɔkɔ baarakelaw ani minnu be u balo sɔkɔ kɔkɔji kan, olu y'u jɔ kɔkɔ jan. ¹⁸ U ye o dugu jeni sisi ye ka kulo k'a fɔ ko: «Dugu jumen be nin duguba kɔ?» ¹⁹ U ye buguri seri u kun na, ka kasi ka kulo jɛnasisi fe ko: «Bɔne! Bɔne be o duguba ye! Kɔkɔji kan kuruntigiw beɛ fentigiyara a ka nafolo fe. O kera kɔkɔ lankolon ye lere kelen dama kɔkɔ!» ²⁰ Sankolo, i ka nagali o ko la. Ala ka mɔkɔ senumaw ni cidenw ni kiraw, aw fana ka nagali, k'a masɔkɔ Ala ye kiri tige a kan ka aw hake bɔ a la. ²¹ O tuma la meleke barikama ye kabakurun ta i ko wugu belebebeba, ka a kerun kɔkɔji la, k'a fɔ ko: «O duguba Babilone na kerun ni fanga ye ten. A tena ye tun. ²² Nkɔnkɔkan ni folifɔkan ni filefyekan ni burufyekan si tena men i kɔkɔ tun. Walekela sifa si tena sɔkɔ i kɔkɔ tun. Wugukan si tena men i kɔkɔ tun. ²³ Lanpa yeelen tena bɔ i kɔkɔ tun. Kɔkɔcekan ni kɔkɔmusokan tena men i kɔkɔ tun. K'a masɔkɔ i ka jagokelaw tun ye dugukolo kan faamaw de ye. I ka subaaya ko tun ye siyaw beɛ lafili. ²⁴ Kiraw ni Ala ka mɔkɔ senumaw ani mɔkɔ minnu beɛ fagara dugukolo kan, olu beɛ joli yera nin dugu kɔkɔ.»

19 O kɔ, ne ye mankanba men ka bɔ sankolo la i ko jamaba mankan, ko: «Aleluya! Kisili ni kɔkɔ ani sebaaya ye an ka Ala ta ye, ² katuguni a ka kiri kow ye tijɛ ye, u tilennen don, sabu o jatɔmusoba min tun be

ye. Ne na ke o ka Ala ye, a na ke ne den ye. ⁸ Nka siranbaatɔw ni dannabaliw ni haramulenw ni mɔɔɔ fagalaw ni jatɔw ni subaaw ni bolibatobaaw ani nkalontigelaw bee, olu niyɔɔ na ke o dingɛ belebebeba tasumama kiribima kɔɔ. O ye saya filanan de ye.» ⁹ Jifilen woloɔula minnu falen be laban tɔɔɔba woloɔula la, olu tun be meleke woloɔula bolo. O melekeɔ la kelen nana k'a fɔ ne ye ko: «Na yan! Ne na kɔɔmuso jira i la, Sagaden muso.» ¹⁰ A taara ni ne ye Ni la ka yelen kuluba jamanjan dɔ kan. A ye o dugu senuma Jerusalem jira ne la, a jigintɔ don ka bɔ sankolo la Ala kɔɔ. ¹¹ Ala kɔɔ b'a la, a be manamana i ko kabakurun sɔngɔ gɛlen, i ko jaspe kabakurun, a bɔlen be krisital fe. ¹² Kogoba jamanjan kera ka o dugu lamini. Da tan ni fila b'a la, meleke tan ni fila jɔlen be o daw la. Tɔɔɔw sebennen be o daw kan, olu ye Israel bɔnsɔn siya tan ni fila tɔɔɔw de ye. ¹³ Da saba be kɔɔn yanfan fe, da saba be saheli yanfan fe, da saba be worodugu yanfan fe, da saba be tilebin yanfan fe. ¹⁴ Jusigilan tan ni fila be dugu kogo jukɔɔ. Sagaden ka ciden tan ni fila tɔɔɔw sebennen be o kabakurunw kan. ¹⁵ Meleke min kumana ne fe, sanu sumanike bere tun be o bolo ka dugu ni a daw ani a kogo suma. ¹⁶ Dugu fan naani bee ka kan, a janya ni a fere bee ye kelen ye. Meleke ye dugu suma ni o bere ye. A janya kera kilometere waa fila ni keme naani kɔɔn ye. A janya ni a fere ni a jɔ kundama bee ka kan. ¹⁷ A ye kogo fana suma, o jɔ kundama kera metere biwoloɔula ni fila ye ka keɔe ni mɔɔ ka sumani fen ye, o kɔɔ, meleke ta. ¹⁸ A kogo jɔra ni jaspe kabakurun ye. Dugu ye sanu yerewolo ye, i ko were jeman. ¹⁹ Dugu kogo ju masirilen be ni kabakurun sɔngɔ gɛlen sifa bee ye. A bee jukɔɔ kabakurun ye jaspe kabakurun ye, a filanan safir, a sabanan agate, a naaninan emerode, ²⁰ a duurunan onikis, a kɔɔkɔɔn sardwane, a woloɔulanan krisolite, a seginnan beril, a kɔɔkɔɔntɔɔnnan topaz, a tanan krisopraxe, a tan ni kelennan yasente, a tan ni filanan ametisite. ²¹ Dugu da la kon tan ni fila ye kɔɔnkise sɔngɔ gɛlen tan ni fila ye, kon bee kelen-kelen ye kɔɔnkise kelen ye. Dugu ferekeɔe ye sanu yerewolo ye i ko were sebe. ²² Ne ma Alabatosoba ye o dugu kɔɔ, katuguni Matigi Ala Sebaayabɛtigi ani Sagaden ye o dugu ka Alabatosoba ye. ²³ O dugu mago te tile wala kalo la ka yeelen bɔ a ye, k'a masɔɔ Ala kɔɔ ye a ka yeelen ye. Sagaden ye a ka lanpa ye. ²⁴ Siyaw na taama a ka yeelen na. Dugukolo kan masakew na don a kɔɔ ni u kɔɔ ye. ²⁵ O dugu dondaw tena tugu tile fe, su tena ko yen. ²⁶ U bena don a kɔɔ ni siyaw kɔɔ ni u ka bonya ye. ²⁷ Fen kɔɔlen si tena don yen, wala ko haramulen kebaa wala nkalon-

tigela, fɔ minnu tɔɔɔw sebennen be Sagaden ka penamaya kitabu la.

22 Meleke ye penamaya baji jira ne la, a be yeren i ko krisital. A bɔɔ don Ala ni Sagaden ka masasigilan na, ² ka woyo dugu ferekeɔe cemance la. Penamaya jiri be o ba fan fila la. A den be kari siɔe tan ni fila san kɔɔ. Kalo o kalo a be den. O jiri furaw be siyaw keneya. ³ Danga tena ke tun fewu. Ala ni Sagaden ka masasigilan na ke o dugu kɔɔ. A ka jɔnɔw na a bato. ⁴ U na a pɛda ye, a tɔɔ na ke u tenw na. ⁵ Su tena ko tun. U mago tena ke lanpa la tun, wala tile, katuguni Matigi Ala yere na keɔe bɔ u ye. U na ke masaw ye badaa-badaa. ⁶ O kɔ, a y'a fɔ ne ye ko: «Nin kumaw ye kuma jelenw ye, kuma sebew don. Ko minnu bena ke sɔɔni, kiraw niw ka Matigi Ala, o ye a ka meleke ci ka na o kow jira a ka jɔnɔw la.» ⁷ «A file, ne be na sɔɔni. Min be nin kitabu kiraya kumaw mara, o ye dubaden ye.» ⁸ Ne Yuhana ye o kow men ka u ye. Ne ye u men ka u ye minke, meleke min ye o kow jira ne la, ne ye n'bin o sen kɔɔ, ne tun b'a fe k'a bato. ⁹ A y'a fɔ ko ne kana o ke, ko a ye ne jɔnɔkɔɔ ye, ani minnu be nin kitabu kumaw mara, ko ne ka Ala bato. ¹⁰ O kɔ, a y'a fɔ ne ye ko: «I kana nin kitabu kiraya kuma datugu, katuguni a waati surunyara. ¹¹ Min ye tilenbali ye, o ka to a ka tilenbaliya la. Min kɔɔlen don, o ka to a ka kɔɔlenya la. Min tilennen don, o ka to a ka tilennanya la. Min ka senu, o ka to a ka senumaya la.» ¹² «A file, ne be na sɔɔni. Ne ka sara fenw be ne bolo, walisa ne ka mɔɔw bee kelen-kelen sara ka keɔe ni u ka kewalew ye. ¹³ Ne ye Alifa ni Omega ye, fɔɔ ni kosa, damine ni laban.» ¹⁴ Minnu be u ka finiw ko walisa u ka se ka penamaya jiriden dɔ kɔɔ, ka don o dugu daw fe, olu ye dubadenw de ye. ¹⁵ Nka wuluw be kenema, ani subaaw ni jatɔw ni mɔɔɔ fagalaw ni bolibatobaaw ani nkalon ka di minnu bee ye ani minnu bee be nkalon tige. ¹⁶ «Ne Yesu ye ne ka meleke ci ka taa o kow seereya ke aw ye egilisiw kɔɔ. Ne ye Dawuda dili ni a bɔnsɔn ye, ani kenɛbɔda dolo manamanatɔ.» ¹⁷ Ni Senu ni kɔɔmuso b'a fɔ ko: «Na!» Min b'a men, o k'a fɔ fana ko: «Na!» Minnɔɔ be min na, o ka na. Min b'a fe, o ka penamaya ji min gansan. ¹⁸ Minnu be nin kitabu kiraya kumaw men, ne be nin kuma fɔ olu bee ye ko: «Ni mɔɔ min ye dɔ fara o kumaw kan, kɔɔ ko minnu sebennen be nin kitabu la, Ala na olu fara o tigi ta kan. ¹⁹ Ni mɔɔ min ye dɔ bɔ nin kitabu kiraya kumaw la, Ala na o tigi niyɔɔ bɔ penamaya jiri ni dugu senuma la, olu minnu ko sebennen be nin kitabu la.» ²⁰ Min be nin kow seereya ke, o ko: «ɔɔ, ne be na sɔɔni.» Amiina, i ka na, Matigi Yesu. ²¹ Matigi Yesu ka neema ka ke aw bee fe. Amiina.